Szakál János

otvos

Fiát Ferencet 1782. apr. 2án szegdtette magához s 1786. jan. 11 én szabad. Hatta fel a céhbel. Szakál cs. kir. arany- és ezüst beváltó tiszt volt Kolozsvárt s Erdély nemes köveinek nagy ismerője.

Szakab Elek. Kolozsvár története. Bpest. 1888. III. 410 – 411. l.

Szabó János

U. 273

~~Ágoston Péter dr. jogtanár~~

~~IX. 13.~~

Szakál János

ötvös és rézmetsző.

1770-71 céhmester Kolozsvárt,
1772-73 dtto. 1766-ban mivel dicséretesen folytatta a kulcsos mesterséget, kérte a vénség köze felvételét, meg is nyerte.
1772. febr. 1. 4 lat érüst fizetésére

Jakab Elek. Kolozsvár története. Bpest. 1888. III. 266. l
267. l.

ötélték, mert a cék szabályok ellenére 3 legényt tartott. 1748. már Kolozsvárt élt. 1741. jul. 22én szabadult fel apród eszténdeiből. Két fia volt Tamási Benedek: Brutai ötvösök lettek.

Szakál János

Kolozsvári (?) otvislegény XVIII sz.

Metszete az Erdélyi

Nemzeti Muzeumban

K

melyet most rendezünk sa
alatt álló anyagból Művé
tisztelettel kérjük, hog
boriték felhasználásával
kében mielőbb hozzánk ju

Abban a reményben, h
belül megérkezik, fogad
tünket.

MA

Az életrajz beküldése a lexikonra v

Endrényi Imre, Sz

Szakál Tamás

Kolozsvári ötvös XVIII. sz.

Példaanyaga az Erdélyi Nemzeti Múzeumban.

Kelpéld

U. 2173

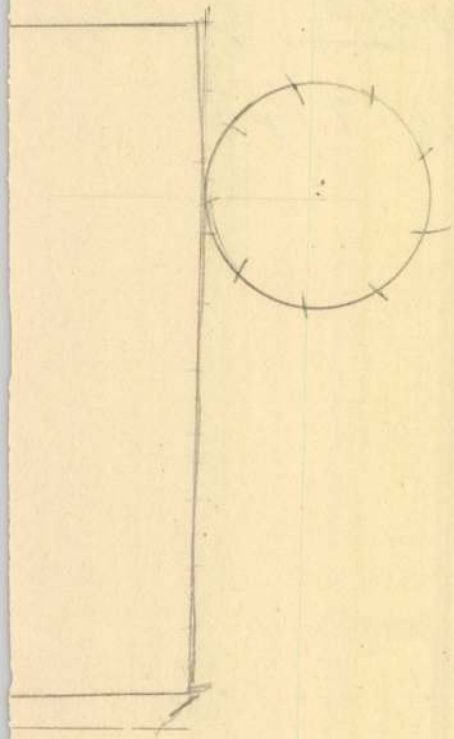

Szakáll János

MAGYAR MUVESZET
1931 335

Szakál János

ötvös és rézmetsző.

Ez időből való (1759) az asztalos céh vándorlevele mintája vörös réz táblába vésve, a minek szövegét bapasztalás végett külföldre menő ifjaiknak díszesen kiállítva ajánló levél gyanánt szokták adni. Kerete az asztalos mesterség szerszámaiból volt ízléssel összeállítva, felül a közep. ponton Kolozsvár címere, a bal felöli felső szögletben nagy ház rajta, a szöveg felett a párhuzamos vonalon végig Kolozsvár rajza a Fellegvár felöli oldalról levéve. A rajta levő jelj, és megmondja ki készítette: Joh. Szakall Aurif. Sculpsit ~~1759~~ Clowi 1759. A tábla hátlapjára a céh tisztviselőinek neve van rá vésve[1]) Ez körajzban is benutatva[2])

---

1) Jakab Elek. Kolozsvár tört. Bpest. 1888. III. 268-269. l. és

2) Jakab Elek. Kolozsvár története világosító rajzai. Budán 1870. XII. Tábla.

Szakáll János

ötvös

Kolozsvár XVIII sz. vége

Két gyertyatartója ezüst

ból 15-ik Ernst aukcion

1921.

Gyászjelentések II. 211

Szakál Zakó
ötvös
1764-ben a Kolozsvári ötvös cék
kulcsos mestere.

Jakab Elek. Kolozsvári történelme.
Bpest. 1888. III. 265. l

Szakál János

Kolozsvárt az 1780 as évek
végén is volt még arany és erüst be-
váltó kiráfi tiszt — Szakál
János — ki erést magát a köz-
terhektől magát mentesi tenni
kivánta. Neki, irja kérvényében
a cs. kir. arany és erüst bevaltási
országos hivatalt felsőbb hely-
ről adtak, Kolozsvár tanácsa
tehát őt nem helyesen szorítja
a közterhek viselésére. Midőn
1765 be a kir. kormányszéktől ki-
küldött bizottság a város ugyan
rendezte, ezen hivatal i állomás
üres edésben volt s arést nem en-
lékezett reá. Kérte a kir. kor-
mányszéket, hogy hára hasonló-
ul más városokban levő tiszt-
társaihoz a katona tartás terhe
alól kivétessék. Kérését azonban
azon az alapon, hogy a bevaltó
tiszt ilyen elopgokkal sohasan
bírt, nem teljesítettek.

Szakab Élet. Kolozsvár tört
Bpest 1888. III. 461 l

Szakáll János

Otv?

lásd

Szádeczky II. 183.
186.

..... *műhely.*

főnökség!

v ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ım.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Szakál János

ötvös

1592. ben Kolozsvár mást megöltet.

Szakál Elek. Kolozsvár története. Bpest. 1888. II k.

314 l.

Szakáll János

ötv ?

Lásd

Z

Szádeczky II. 141

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Szakál János

kolozsvári ötvös

1759-ben új ciborimmot ter-
vezett az alábbi semplommal.

Bíró kolozsvári oz lich ál

63. l.

A Szalonnai ref. lelkészi hivataltól.

4 /1937 szám.

SZALONNA 20 MAGYAR 1937 FEB 15

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Hivatalból
házi ügyben.

U. p. ~~VI. Állatkerti ut 1 s~~

utána. IX Bákos utcza 1 szám

Szakál János

kolozsvári ötvös, unitárius.
1741-ben szabadult fel. 1750-
ben már önállómester. 1764.
kulcsos mester az ötvöscéhben.
1766-ban a „vénség" sorába
vettek fel. 1770 a céh unitá-
rius céhmestere. Két fia:
Tamás és Benedek atyuk mes-
terségét folytatják. Fentitől
Kolozsvár látképe, rézmetszet,
a kolozsvári asztalos-céh ván-
dorlevelén 1759-ből. Tőle
Maúksch Tobiás kolozsvári gyógy-
szerész ezüstpohara 1754-ből.
Gyulai László val együtt készi-
tette az alábbi templom mű-
veszi monstranciáját 1756-59-ig.

Biró kolozsvári oz lihály 34.35.l.
(Képpel.)

1792-ben még aprodot fogadott fel.

SCHILLER

BUDAPEST

VII., Erzsébet-körút 42.

Telefon: 45-3-51.

Női vagy **férfi kézzel** vagy **géppel varrott**

BŐRKEZTYŰK 4.90

az összes különleges divat fazonokban.

Minden pár keztyűért teljes szavatosságot vállalunk.

Szakáll János

Otvos

Kolozsvárt: 1779-ben
keszült füllel ellatott
magyar kulacs alakjá-
ban formált boros-
kancsója ismeretes. E mester-
nek két másik kan-
nája lopótök, illetve
csakalaku

Gerhard

168. l
169 l

Vác, Diadalkapu

11.500

Kép, 11.503

Szakál János

Kolozsvári ötvös irodalmához.

Jakab Elek. Kolozsvár tört. III. k. 267. l. 266. l. 269. l.

Az Ernst Múzeum aukciónak katalógusa. 1926. VI. szám. 19. l. 242. sz.

SCHILLER

BUDAPEST

VII., Erzsébet-körút 42.

Telefon: 45-3-51.

Női vagy **férfi kézzel** vagy **géppel varrott**

BŐRKEZTYŰK 4.90

az összes különleges divat fazonokban.

Minden pár keztyűért teljes szavatosságot vállalunk.

Szakál János

rézmetsző, ötvös Kolozsvár

Kolozsvár 1759-iki látképe

Repr. Birókolozsvári szilhály

7. l.

Primitív, csaknem

dilettáns metszet.

Szakáll János

erdélyi ötvös.

röd

Végh Gyula: Erdély régi művészeti emlékei. Magyar Művészet 1931. 335. l.

Miniatürök: 4 db, arcképek, mitológiai és életképek, körös keretben. 20×29 cm. XVIII. század.

Szakáll

Sz. (*Szakál*) 2. *János*, ötvös és rézmetsző, * 1725 körül, † Kolozsvár 1786 után. 1748-tól működött Kolozsvárt, hol az ötvöscéhben ismételten viselte a céhmesteri tisztet s cs. kir. arany- és ezüstbeváltó tiszt is volt. 1759. a kolozsvári asztaloscéh Kolozsvár címerével és látképével díszített vándorlevelét metszette rézre. Ötvösművei közül két ezüst gyertyatartó az Ernst-Múzeum 15. aukcióján (1921) szerepelt.

Sz. I. 787 l

Az Athenaeum nyomása.

ABET“ CÍMŰ MŰVÉBŐL.

Szakáll János

ötv.

Könnagyötvj. 1005 sz

Szakáll János

vérmetsző

Kolozsvár 1759

l.

Grandpierre Edit

A Kolozsvári Szent

Mihály templom.

Bpest, 1936. 9. l.

20. l.

ülföldi ruhaszövetek

. . . . . P 6.50 és 8.50

u kabátszövetek

. . . . . P 8.80 és 12.50

de chine Imprimék

. . . . . P 6.80 és 8.50

iselymek . . . . . P 2.50 és 3.90

elyemimprimék . . . . . P 1.98 és 2.50

egyszinü és mintás mosóáruk . . . . . P 1.60 és 1.98

erejük nincsen és csak december hó 31-ig állanak nb.

MARADÉKOK

Asszonyomat s rendkivüli olcsóságuk
0–60 százalék engedményt is nyujtunk.

Hoffmann és Tsa Rt.

CSI UTCA 6.

Szakál János

kolozsvári unitárius
ötvös Gyulai László-val
közösen készítette a
kolozsvári szent Mihály
templom szentségmutatós-
ját a XVII. században.

Kampis Antal

Századok. 1936. 211-C.

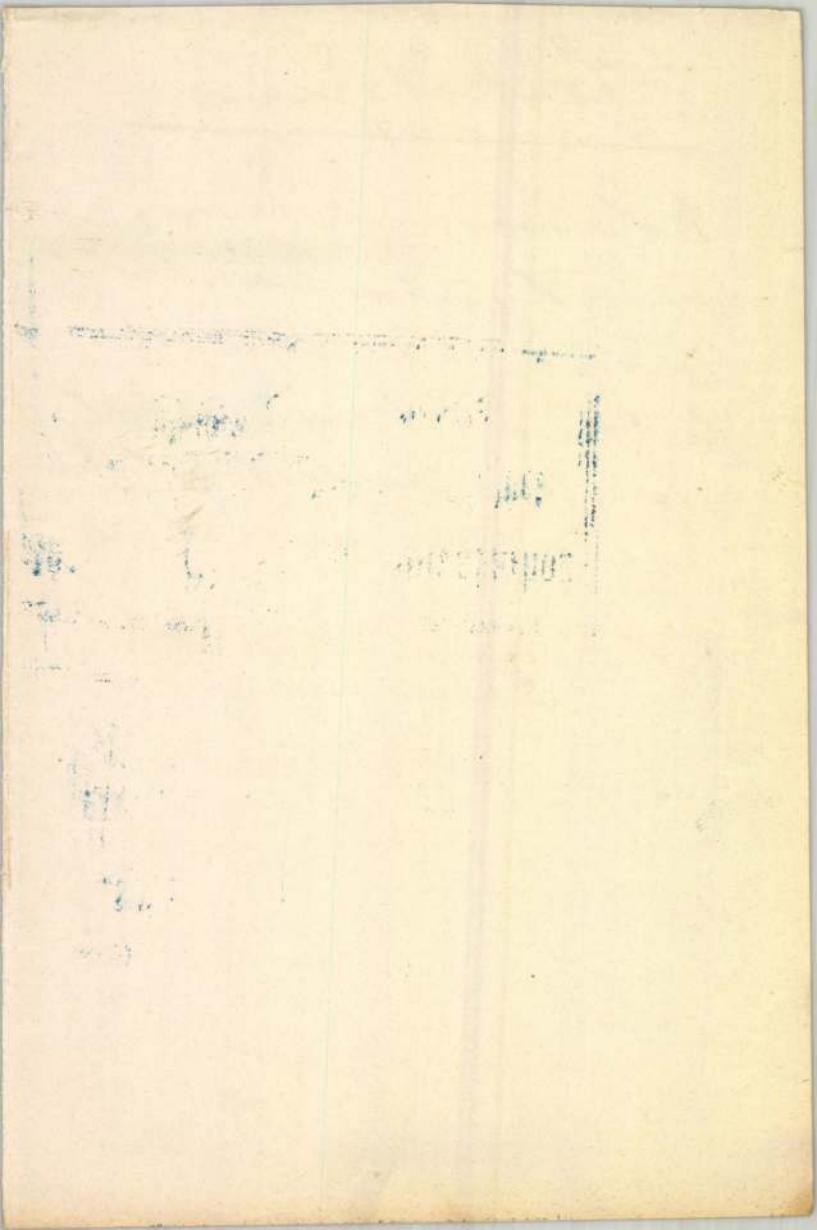

Szakál János

Kolozsvári ötvös XVIII. sz.

Tőle a Kolozsvári Szt Mihály templom nagy szentségmutatója, melyen rajta van Gyulai László kolozsvári ötvös jegyei.

Kampis Antal: Szá-
zadok 1938. 232. l.

zágos Bizottsága
Endre u. 10

Szakál János

vézin

Kolozsvári látképe 1759

Repr.

Baloph Kolozsvár

2. kép -

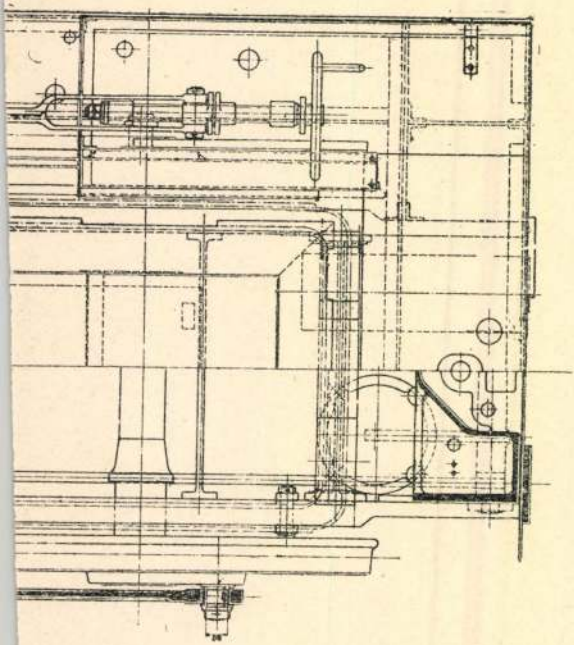

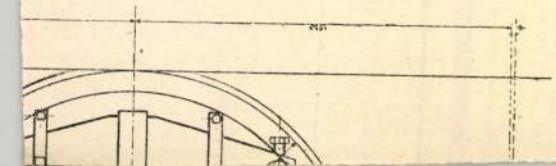

Szakáll János

ötvös Kolozsvár

XVIII. sz. vége

l.

Ernst Múzeum aukció

XV

83. l.

948
887

915
985

Szakáll János
ötvös Kolozsvár
XVIII. sz

Ernst Muzeum aukcioi
XXXI.

40. KÉT FÉLGÖMB(
Kolozsvár, XVII
ZWEI HALBKU(
Szakáll. Ungarisch

8

33. SZERPENTIN
jellegü diszités
zatos és tagoz
jelalaku füllel,
SERPENTINH

Gros point-Stickerei. XIX. Jh.

2539. ASZTALTERITŐ, fehér tüllapplikáció.

2540. DIVÁNTAKARÓ, piros-kék alapu, mér stickerei. 140×260 cm.

2541. ASZTALTERITŐ, selyem, keresztidom kreuzförmig. XIX—XX. sz.

2542. SELYEMMOKETT, perzsa szőnyeg ra 150×180 cm.

2543. KINAI DISZRUHA, világoskék selye madarakkal és lepkékkel. — Chinesisc stickerei. XIX. sz.

2544. VÁLLKENDŐ, lila selyem, keleti rajz oriantalischer Zeichnung. XIX. sz.

2545. VÁLLKENDŐ, fekete és sötétkék sely und dunkelblaue Seide, mit orientalis

2546. FEJKENDŐ, fekete selyem, zöld virág Blumendekor. XIX. sz.

2547. FEJKENDŐ, barna-selyem; szines vi XIX. sz.

2548. VÁLLKENDŐ, lila-selyem, levél- és vir dekor. XIX. sz.

Szakál János

ötvös

l. Biró Erdmüv

106, 256. l.

MAGYAR LAKÓSZOBA A XVII. SZÁZADBÓL.

t a beszterczebányai Turcsányi ház mennyezetének másolata, Wesselényi Ferencz faragott mennyezetes ágya, balra rococco indkettő a zólyomlipcsei vár Rákóczy-szobáiból való. Kiállította szky János. Az almáriomon innen álló rococco támlásszék a Koháry szonyok hímzésével, XVIII. századi munka, a szent-antali vár- télyból, Fülöp szász-koburg-gothai herczeg tulajdona.

Szakáll János

l.

Evang. templ.

375, 376. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szakál János

czustmives

l.

Birógermyszegi

22. l

2287. Bruck Miksa:

Csendes otthon.

A pitvarban, honnan két ajt
rajta kannával és dézsával, alat
ben kerek vágódeszkát, merőkana
tottak, míg a tüzhelyen zöld máz
münket. Az ajtóban balra hordó
masztott söprü és faedény tünik
asszony ül ölében pólyás babával
a bekötött fejü menyecskének: fe
jal, sötétzöld szoknya. Jelzése

Vászon, méretei 72.3: 54.5
Vétetett a Képzőmüv. Társu
iki 90013 sz. leirattal 1800 Kán.

Szakál János

erüstmüves

germyeszegi gr. Teleki-
hastely

Építészet. 1941. 32. l.
(Építési Napló.)

Szakáll János

kolozsvári ötvös

l. Irul

5 nin cinlitve.

Szakáll János

kolozsvári ötvös

XVIII sz

ród

Báránynó

573. l.

Nagy tiszt

Dr. Derecsényi Dezső

egyetemi tanár úr

Budapest

Iparmű vészeti muzeum

89. BOROSKORSÓ. Ezüst, részben aranyozva. Gömbös testén tagozott öv, nyujtott orsós nyakkal, karéjos, lecsavarható szájjal és gyöngysoros füllel. I S (Johannes Szakál) mesterjegy. M. 24·8 cm. Kolozsvár, 1756.

Weinkanne. Silber, z. T. vergoldet. Kugelige Leibung mit profiliertem Gürtel; Hals lang, spindelförmig; Mündung gebuckelt, abschraubbar; am Henkel Perlenreihe. Meisterzeichen I S (Johannes Szakál). Kolozsvár, 1756.

Báró Herzog Mór Lipót.

Erdélyi kiáll. 931

Szakáll János
ötvös Kolozsvár

kalász, szőllőlevél és - fürtb
telték.

Szent János kivételé
kállas férfinak ábrázolta, a m
maikat tartják.

Mesterük habár ugyan
felhasználta, egyénitésre töre
nosak, nem semmitmondoan tekin
sugárzik a szemekből.Mélységes
András tekintete,Szent Péter e
sal tartja kezében a reábizott
markáns arca a sokat látott,so

Készitője ismeretlen
ház tagjai közül került ki.Ugy
lön felemliti P.Tóth Károly ne
toknál a legtöbbet dolgozott /

Szakáll János

Ötvös

Kolozsvár XVIII. n.

l.

Csányi Ernst Ipárm

242. n.

Szakáll János

Kolozsvári otvös

l.

A szépszüvészeter
könyve.
Bp. 1940
1121. l.

Korzó, Romai VII. 193

Szakáll János Otvös

~~XXIV~~ XXV

1005 f Johannes Szakáll

XXIV

Boroskancsó. — Weinkanne.

Kolozsvár - Klausenburg, 1779.

Kunstgewerbe-Museum.

Iparmüvészeti Múzeum.

Kőmagyötvi

Szakáll János

Ötvös Kolozsvár

1005	—		**I.Sz Johannes Szakáll**, e. 1748—1792, MC 1770, 1772.
			a) Cápás pohár vésett Mauksch-címerrel. — *Becher geperlt, m. grav. Wappen.* — „TOBIAS MAUCKSCH APOTHEC : CLAUDIOP : 1754.“ M—*H* 10,8 Radványszky Béla báró, Sajókaza.
	—		*b)* Boroskanna, lopótök alakú. — *Weinkanne m. kugeliger Leib u. langem Hals.* — „1756.“ Báró Herzog M. Lipót, Bp. Expos. 1931 : 89.
	—		*c)* Kehely vésett címerrel. — *Kelch m grav. Wappen.* — „1758“ Egyházm. múzeum, Gyulafehérvár — *Dioeces. Museum, Karlsburg.* Expos. 1913 : 105. Tévesen Szatmári Józsefnek tulajd. — *Irrtümlich einem Josef Szatmári zugeschrieben.*
	Nr. 967		*d)* Sisakalakú kanna. — *Kanne in Helmform.* — „1765.“ Magántulajdon — *Privatbesitz*, Pusztakamarás (Csányi).
	?		*e)* Fedeles kanna cápás alapon kagylós dísszel. — *Deckelkanne, m. Muschelornamenten am geperltem Grund.* — „1768“ Ref. egyház — *Ref. Kirche*, Mezőbogáth. Expos. 1884 : IV, 67, 3, 67.

Kolozsvár

171

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
1005	Nr. 982		*f)* Kanna vésett címerrel. — *Kanne m. grav. Wappen.* — „1779.“ Magántulajdon — *Privatbesitz*, Bp. Expos. 1931 : 88.
	Nr. 982?		*g)* Keresztelő medence. — *Taufbecken.* — „1783.“ Ev. egyház, Kolozsvár — *Ev. Kirche, Klausenburg.* V. Roth: *Kunstdenkmäler in den sächs. Kirchen Siebenbürgens, 234, 602.*
	Nr. 982?		*h)* Áldozópohár. — *Abendmalsbecher m. Inschrift :* „Fecit Joh. Szakáll Reg. Fisc. avrikampsor et pagamentus 1788.“ Unit. egyház, Kolozsvár — *Unitarier Kirche, Klausenburg* (Csányi).
	Nr. 968?		*i)* Kehely. — *Kelch.* — Rokoko. Ev. egyház, Teke — *Ev. Kirche, Tekendorf.* V. Roth: op. cit. 149, 338.
	Nr. 968		*j)* Hegyikristálypalack foglalata. — *Fassung einer Bergkristallflasche.* Gróf Bánffy Miklós. Expos. 1931 : 269.
	Nr. 968?		*k)* Gyertyatartó. — *Leuchter.* — XVIII. sz. — *Jh.* Magántulajdon — *Privatbesitz*, Ördögkeresztúr (Csányi).
	—		*l)* Két pohár. — *Zwei Becher.* Mus. Nat. Hung.

SZAKÁL János ötvös

1756-59ben Gyulai László ötvössel a kolozsvári Szt. Mihály templom ünfelmutatóját készítette

ld. Herepei J.: A hársongárdi temető régi sírkövei. Bp. 1988. 111. p.

M.D.K.

Szakáll János, aranyműves

nevét a kolozsvári, XVIII.
századi jelentős mesterek közt
említi a szerző.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 971. old.

Szakáll János, ötvös

M.D.K.

és Gulai László, a 19. századi erdélyi mesterek legkiválóbbjainak közös műve a kolozsvári Szt. Mikály templomban lévő szentséptartó 1759-ből.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

194.old.

ifj.SZAKÁLL JÁNOS,ötvös

Szathmári Pap Mihály,neves éremgyüjtő Szakálltól is vásárolt érmeket.Szakáll Kolozsvárott dolgozott a 18.sz. második felében.20.jegyz. 54.old

ENTZ GÉZA: Szathmári Pap Mihály mint éremgyüjtő 48.old

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,L-LI.évf. 1951-1952.
Bpest,Egyetemi Nyomda, 1952

Szakál János

vérm

1.

Mak Vásár Kolozsvár

99. 1

...lyományaképen, a szobanfogó kikul-

...idijpótlékok tekintetében, az 1919.

§-ában foglalt határozmányok is al-

. november hó 27.

rendeletéből:

[signature]

tanácsos.

...nak,

Budapest.

Szakál J. rajzoló

M.N.M.

Békés megyei népviselet c. rajzát
litografálta Walrel Ágost

Gletni, A megy. könyv. 1960

214

Szakál J

pesto 1846.

lásd

Medve Imre csomag-

jában

Szakáll János

1764-ben a kolozsvári Fötvös tárnaság kulcsos mestere.

l.

Szádeczky Ipartejl.

II 183. l. 186 l.

Fitju

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szakáll János ötvös M.D.K.

XVIII. sz. Kolozsvár

Gyulai Lászlóval közösen készitett ormutatójuk a kolozsvári Szt. Mihály -templomban

Kampis Antal: A képzőművészetek története 668.1.

A Kultura Világa Ep. 1963.

Szarálll János ötvös M.D.K.

A 18 sz.ban Kolozsvárott dolgozott.

Kampis, Magy. műv. Bpp. 1960 459.

Szakáll János

és Gyulai László műve a kolozsvári szent Mihály templom nagy monstrauciája; fekete-fehér reprodukció (225. sz.)

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

2441.

Szakáll János

ötvös metszete a XVIII. századból, Kolozsvár látképe; fekete-fehér reprodukció (210 p.)

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bucharest, 1970.

224 l.

Szakáll János

Gyulai László ötvössel a kolozsvári Szent Mihály templom nagy monstranciáját készíti a XVIII. század közepén.

Dj. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk
Erdélyben, Bukarest, 1970.

302 f

Szakáll János

1759: 11o. Szent Mihály templom, új cibóriumot tervez. 1768: 11o. Teleki Ádámnak képit ezüstmunkát.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3241

Szakáll János

1759: Kolozsvár: az asztalos cék vándorlevelének vörös rézlemezes metszete Kolozsvár látképével. „Joh. Szakall Auctif. Sculpsit Clavi 1759."-

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

324 l.

Szakáll János

1754. Kolozsvár. Mauksch Tóbiás ezüstpohara. 1756-59 uo. Szent Mihály templom, nagy monstrancia, Gyulai László val. 1759. uo. Szent Mihály templom, uj cibóriumot tervez.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970. 324 l.

Szakált János

Ötvös, arany- és ezüstbeváltó tipzt. 1741-ben szabadul fel 1764-ben a céh „kulcsos mestere". Kézjegye: Sz. J. Több rézmetsző próbalapja ismeretes.

B. Nagy Margit: Renesszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3241.

Szakál József

veleméri gerencsér

l.

Dunántúli kemle

1944. 122. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szakál Lukács

építészeti szakértő

Budapest. 1940. sept.

T. 313.

zós hajóból [illegible] a podgyászt
alakok élénkitik a tért, jobbra
képeznek csoportot. A tenge-
s mögött emelkedő hegyen erődöt

me.

15.2: 18.1 cm.

MDK

Szakál Lukács építész

magánépitési engedélyek Bp.

Vállalkozók Közl. 1905. nov. 8. 5 l.

MDK

Szakál Lukács építész

magánépitési eng.

Épitő Ipar-Épitő Művészet, 1922. okt. 15. 152 l.

Szakál Lukács

építési

II. Nyék dulo 7128 hrsz.

nyaraló

Vállalkozók Közlönye.

1905. aug. 23. –

(Magasépítési engedélyek

Budapesten.)

Csabrendeki Árpádkori ígető-Ke-
mencze VI. 133.

MDK

Szakál Lukács építész

lakóház

Magánépitési eng.Bp. Épitő Ipar 1907. jan.13.

19. 1.

MDK

Szakál Lukács

építész

Magánép. eng. Bp. Vállalk. Közl. 1906. máj. 9. 8.l.

MDK

Szakál Lukács épitész

Magánépitési eng.Bpesten. Vállalkozók Közlönye, 1907. szept. 11. 5. 1.

MDK

tav.
Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. 12.kiáll. Pécs,
1933. ápr.

M. D. K.

SZAKÁL Lukács építőmester

Toldaléképítési terv a Lugligeti út

57. sz. vinához (1902.)

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 580. l.

MDK

Szakál Lukács építész

Magánép. eng. Bp.n. Vállalk. Közl. 1907.jan.9.
5.l.

MDK

Szakál Lukács építész

Vállalk. Közl. 1908. szept. 9. 3. l.

Magánép. eng. Bpen.

MDK

Szakál Lukács, építész

Építési eng. Bpesten. Vállalkozók Közlönye, 1908. ápr. 15. 5.l.

MDK

Szakál Lukács építész

Magánép. eng. Bp. Vállalk. Közl. 1906. aug. 29.
5. l.

MDK

Szakál Pál

Tatabányai Képző és Iparm. Társ. levele Szentiványi Gyulához, 1948. febr.

SZAKÁL SÁNDOR, fazekasmester

Vas megyében a vásározó fazekasok az edényeikre több mazat kentek, engóbozták, diszitették azokat. Igy magasabb árat értek el a vásárokon. -Ilyen vásározó fazekas volt Gödörházán Szakál Sándor is. 20.old.

CZUCH DEZSŐ: Fazekasműhelyektől a Magyarszombatfai Kerámiagyárig I. 12.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. II.kot. Szombathely, 1959

Szakál Sándor

a fiatal képzőművészek januári tárlatán szerepelni fognak intarziái és faforagásai.

Fókus, 1973. XII, 23.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 FEB 28

FÓKUSZ

Szakál Sándor

1021

Szakál Sándor grafikája

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 JAN
FÓKUSZ ?

Szakál Sándor

1977. JANUÁR 3.

102 1

Közönség + Mű + Közösség

Csak a mű maradt

„A MOM Művelődési Központ Képzőművészeti Kör kísérlete ez a rendezvénysorozat, amellyel eddigi műhelymunkánkat szeretnénk kiegészíteni."

Madarász György, a képzőművészeti kör vezetőjének soraival kezdődik az az ismertető programfüzet, amelyet a művelődési központ a képzőművészeti napok alkalmából adott ki.

A kétnapos rendezvénysorozaton többek között Vitéz László „Mecénások" című filmjét vetítették, és a képzőművészeti kör vendége volt Szkok Iván festőművész is. A képzőművészeti napokon kiállításon mutatták be a kör tagjainak alkotásait is.

„A múlt évben kitűzött programunk kudarcba fulladt, mert belsőépítészeti jellegű munkánkhoz, több mint fél év alatt nem sikerült műhelyt szereznünk. Így a kör nagyrészt a kortársművészet megismerésével, kritikai feldolgozásával és párhuzamosan az egyéni kifejező eszközök gazdagításával foglalkozott" — így vallanak magukról az ismertető füzetben a kör tagjai: *Bartoss László, Csobó István, Herdó Pál, Onodi Antal, Szakál Sándor, Tarsoly Imre és Tóthfalusi Judit.*

A kiállítás sikeréről Csobó Istvánnal, a képzőművészeti kör MOM-ban dolgozó tagjával beszélgettünk.

— Ha összesen húszan látták a kiállítást, akkor talán túl nagy számot mondtam. A dolgozók nem jöttek el, nem voltak kíváncsiak munkáinkra.

— Mit vártál ettől a kiállítástól?

— Egy kiállítás célja az, hogy a rendezők az alkotásokat és a közönség véleményét összeütköztessék. Ennek hatására vagy az alkotó vagy a közönség változik. Nekünk amatőröknek is szükségünk van az ilyen kiállításokra, amely vagy előbbre visz, vagy visszahúz bennünket.

— Milyennek tartottad a kiállítás anyagát?

— Egy szóval értékelve: gyérnek. A nyári és az őszi munkákat mutattuk be. Ami igaz, nem sokat fejlődtünk. A fél év útkereséssel telt el, külföldi szakcikkeket fordíttattunk le, vitatkoztunk, beszélgettünk. Ezáltal látásmódunk szélesedett, változott.

— Milyen eredménye volt még ennek a fél évi tanulásnak?

— Munkáinkon ez a fejlődés nem tükröződik. Sajnos!

— Miért?

— Ennek több oka van. Biztos, hogy bennünk is van hiba. De azt hiszem, hogy a művelődési háznak is csak azért van szüksége amatőr körre, hogy az idevágó rubrikát kipipálhassa. Nincs egy rendes műhelyünk, bár a művelődési ház köre vagyunk, a Csaba utcai általános iskolában szorítottak nekünk helyet. Itt öt órát töltletünk. Ebből egy óra a kipakolás, másik egybe telik, amíg összepakolunk. A komoly, értelmes munkához más körülmények kellenek. Érthetetlen az is, hogy a művelődési ház munkatársai évek óta nem jártak nálunk. Legalább arra lennének kíváncsiak, hogy mire adnak pénzt a költségvetésből.

— Tehát milyen jövő vár a MOM képzőművészeti körére?

— Nem tudom. Ha éreznénk, hogy szükség van ránk, segíthetnénk a népművelők munkáját, kiállításokkal, bemutatókkal, munkánkkal, akkor talán a mi hozzáállásunk is más lenne. De ha minden változatlan marad, talán hasznosabb, értelmesebb lenne, ha a képzőművészeti kör megszűnne. És aki szeret rajzolni, festeni, valamit csinálni, az otthon a maga és családja kedvére dolgozhatna tovább.

★

A kiállítást 2 nap múlva lebontották. A képzőművészeti kör tagjai elégedetlenek. Önmagukkal, a művelődési házzal és a közönséggel.

További fejlődésüket sok minden gátolja. Tény, hogy a kör kinőtte a Csaba utcai általános iskola tantermét. A művelődési ház vezetőségének érdemes fontolóra vennie, kell-e, szükség van-e a képzőművészeti körre. Amennyiben úgy döntenek, hogy szükség van az öntevékeny művészeti csoportra, akkor a jövőben több segítséget, támogatást kell nyújtaniuk a körnek. A megfelelő műhely biztosítása mellett például úgy is segíthetnének, hogy egy ilyen kiállításnak hosszabb ideig adnának helyet a művelődési központban.

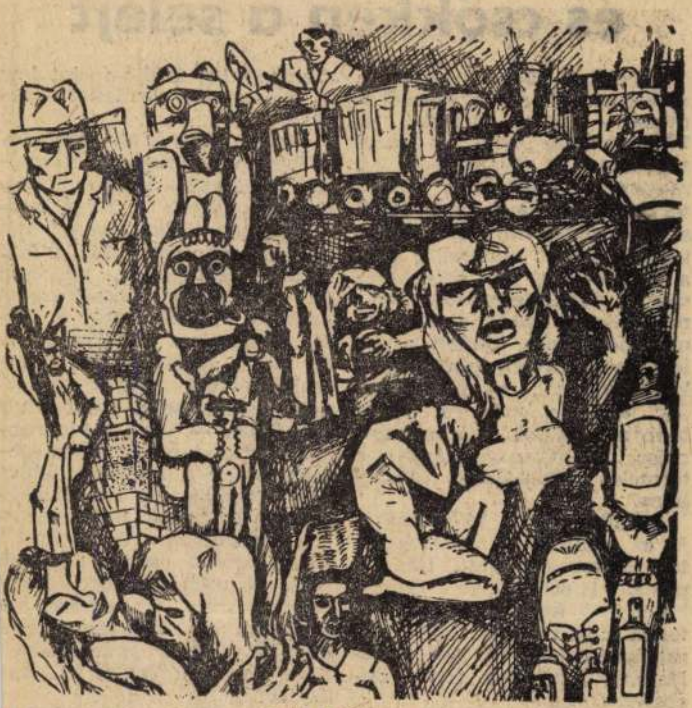

Szakál Sándor

Az új gép és az üzemi demokrácia

— Sokat tud ez a gép — mutatta meg a Rózsafa utcai marósműhelyben az újoncot *Kajatin László* csoportvezető. — Univerzális, könnyen átszerelhető, a nagyolást is elvégzi. 0,02-os pontosságot is el tud érni.

Az FN—40-es csehszlovák gyártmányú marógép alig egy-két hete érkezett a Kalibergyárba. Azóta nem szomorkodik egyedül a testvére. A gyár vezetői azonban másképpen fogalmaztak. Néhány évvel ezelőtt vásárolták az első FN—25-ös gépet, amit nem sokkal később követett egy hasonló. Mindkettő nagyszerűen bevált. Később — amikor megkezdődött a cellagyártás — került szó először a nagyobb változat, az FN—40-es megvásárlásáról. Ez másfél éve működik hibátlanul. Sokat tud, jól bevált. Mivel a Kalibergyár nemsokára jelentősen növeli a cellagyártást, egy újabb gépre volt szükség.

— Mi, dolgozók már sokat hallottunk a kámai programról és a cellagyártás fejlesztéséről — folytatta Kajatin László. — Mielőtt az újabb gépet megvásárolták volna, a vezetők leültek velük és hosszan beszélgettünk. Elmondtuk: Az FN—40-es hosszú évekre megoldja gondjainkat. A cellagyártásnál különösen fontos, hogy a marógép kevés átszereléssel vízszintes és függőleges állásban is tudjon dolgozni. A nagypontosságú, de méretre is nagy darabok megmunkálása pedig, megfelelő méretű asztalt kíván. Az FN—40-es asztalára 800×400-as munkadarabot is fel lehet fogni. Kell a jó gép, ha állni akarjuk a versenyt.

A döntést tehát alapos előkészítés után hozták. Ezért érdemes a szokottnál több szót áldozni rá. No meg azért, mert a beszerelése szintén példaszerű gyorsasággal történt. A gyárba érkezést követő ötödik napon már kész munkadarabokat emeltek le a második FN—40-esről.

Addig persze történt egy és más. Gondosan előkészített hely várta és a műhely apraja-nagyja segített bevinni az udvarra. Lemosták és máris jöhettek a villanyszerelők.

— Speciális darabokat készítünk, sokszor kell ugyanazt a műveletet elvégezni — tette hozzá Kajatin László. — Mégsem lehetett speciális célgépet beszerezni, mert a cellák változó mérete időnként átállítást kíván meg. Úgy igyekeztünk, hogy az univerzális gép előnyeit egyesítsük a speciális célgép jó tulajdonságaival. Apró ésszerűsítést hajtottunk végre, ezután nemcsak a termelékenység növekedett, de az átállítás utáni próbadarabok számát is csökkenteni lehetett. Örültünk, amikor figyelembe vették javaslatunkat és most újabb ötlettel álltunk a gyár vezetői elé.

Erről a javaslatról *Marai László*, a Kalibergyár igazgatója a következőket mondta:

— Egy régi marógépünkön egy hónapban legfeljebb 6—8 napot dolgoznak. A gép jó állapotban van, ráadásul gyárunk még egy hasonlóval rendelkezik. A dolgozók javasolták, hogy akár mindkettőt adjuk vagy cseréljük el, és egy hasonló, nagy termelékenységű berendezéssel helyettesítsük. Nagyon örülünk, az ilyen aktivitásnak, hiszen nemcsak a termelést növeli, de ékes jele az üzemi demokrácia jótékony hatásának is.

Zalaegerszeg

Nő a teljesítmény és csökken a selejt

December 28-án kifutott a zalaegerszegi gyáregységből az utolsó — a 26 ezredik — Westinghouse tétel és ezzel teljesítette a gyáregység a megemelt tervét. (Az eredeti terv 21 ezer darab volt ebből a termékből.) *Hársfalvi István* termelésvezető elmondta, hogy a végére elég jól „belerázódtak" a fiatal forgácsoló szakmunkások, amit a teljesítménynövekedés mellett a selejt csökkenésén lehet leginkább lemérni. Az összes selejt 966 db volt és ennek több mint a fele, 540 esik áprilisra és májusra, azaz a termelés indulásának időszakára.

A műszerészek fő munkája az elektromos óraszerkezetek beszerelése volt. Hat típusból 11 600 darab került különböző formájú és anyagú tokba, így például 1200 darab kerámiába, 700 pedig téglalakú fémházba lett beépítve.

A meó főosztály által tar-

szemben 120 millió forint lesz a gyáregység termelési értéke.

Nézzük meg kicsit részletesebben a terveket. A Komlóra áttelepített Westinghouse-gyártás helyén a forgácsolóműhelyben alkatrészek készülnek, mintegy 26 millió forint értékben. A periféria és geoműszer alkatrészeket helyben szerelik össze, a többit felküldik a törzsgyárba. A 65 millió forint értékű lyukszalag olvasó egyik típusának a szerelése is elindul már januárban — havi 200 darabbal — míg a másik típus szerelése csak a második félévben kezdődik, de az alkatrészek gyártásának már korábban nekilátnak. A 8 millió forint értékű optika nagyobb része szintén helyben kerül beszerelésre: az egyszerűbb szintezők késztermékként hagyják el a gyáregységet. Ezek tervezett értéke 21 millió forint.

A perifériák szereléséhez

Szakál Tamás

Janos fia. Kolozsvárt. 1770-
máre 21-en atyjához szegődött
ötvös mesterségre. felszabadult
1773 dec. 11-én.

Szakab Elek. Kolozsvár története.
Bpest. 1888. III. 267 l.

M. kir. adóhivatal Eperjesen
ÉRK: 1904 NOV. 20
11777

II

Szakáll Ágnes

Szilvásy Nándor "Plakátok" c. kiállitása a Műcsarnokban május 4.-ig, tekinthető meg,
El Kazovszkij kisplasztikái a Fészek Művészklubban május 16.-tól láthatók.
Honty Márta iparművész a Somogyi Képtárban junius 4.-ig,
Székelyhidi Attila, Szakáll Ágnes, Marosvári György és Balogh Gyula a Csili Galériában május 28.-ig,
Morvay László grafikus a Ferencvárosi Pincetárlaton május 24.-ig,
Baranyó Sándor szolnoki festőművész a Debreceni Orvostudományi Egyetemen május 20.-ig,
Szüts Miklós grafikus a Váci Vak Bottyán Muzeum kiállitótermében május 19.-ig,
Hajas Tibor a Fiatal Művészek Klubjában május 18-ig mutatja be alkotásait. Élet és Irodalom, Bp. 1978. május 13. XXII. évf. 19. sz. 8. lap.

Szakáll Ágnes,

Negyedik éve tart fenn egy-egy hónapra szóló nyári alkotótábort Tiszakécske. Mielőtt megrendezték az idei termés kiállítását, a Tisza menti település egy nagyobb képzőművészeti hagyományú városhoz fordult, így jött létre a gyulai művésztelep okt. 19.-ig látható tárlata a művelődési központ székházában. — Több művész állította ki műveiket, köztük Szakáll Ágnes, Székelyhidi Attila, Tömpe Emőke is.

Halász Ferenc: Vendégkiállítás Tiszakécskén.
Békés Megyei Népújság. 1980. okt. 14.

Szakáll Ágnes

Szuromi Pál: Triptichon
Országos tárlatok Szegedin és Vásárhelyen

Művészet, 1982. január

Szakáll Ágnes

A Bartók 32 Galériában mutatkoztak be.

Végül *Szakáll Ágnes* festménye mellett áll a legtöbb adat: *Munka Érdemrend arany fokozata, 25 éves jubileumi emlékérem, Szocialista Munkáért érdemérem. Nádházi András nyugdijas tészelnök, volt országgyűlési képvise-*

Magyar Hirlap 1980/2/28/6

Wagner:A gyulai müvésztelep

Szakáll Ágnes, Jestő

L. Tóth Ernő

Dér Endre; Újlap a naplóban 74-80

Új Auróra, Békéscsaba, 1981 dec. 1981/3

SZAKÁLL ÁGNES

említve ld. Lakatos J.Péter

Pogány Gábor: A gyulai művésztelep.Hódmezővásárhely,Tornyai János Muzeum

UJ TÜKÖR 1982.XIX.6vf.41.sz.3-4.o.

4. A jogviszony tartama: -tól -ig.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. kerül levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott megbizó

Szakáll Ágnes,

a 31. Vásárhelyi Őszi Tárlaton szerepelnek a művész művei.

Magyar Ifjúság,
1984. nov. 23.

Szakáll Albert (1829-1909) festő

Debrecenben pedrékot fest – főleg a Vásárdi Szabó csalód tagjaiból. Tájat is fest pl: „Kilátás az ottományi filagóriából"

(emlitve)

A képzőművészetek Debrecenben

1961 52 oldal

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 347-748, 340-726
Szakáll Ágnes,

ÉLET ÉS IRODALOM
1979 MÁR 3

1021

Szakáll Ágnes: Környezettanulmányok

tömegek igényei elszakadjanak az egyes országok gazdasági fejlettsége által megszabott lehetőségektől... Ezen a talajon sarjadhatnak ki azok a jelenségek, amelyek az anyagiasság és közöny különböző formáiban nyilvánulnak meg."

MAGYAR HÍRLAP, II. 14. Részlet egy jegyzőkönyvből: ..... Lengyelországban alig tettünk meg egy kilométert, amikor lengyel rendszámú kocsi leállított bennünket. Azt hittük, műszaki hibája van... Percek alatt kiderült azonban, hogy forintra volna szükségük. Szót értettünk, és 1000 forintért 3000 zlotyt kaptunk..."

NÉPI ELLENŐRZÉS, 1979/2. Dr. Wiesel Iván: „Lényeges, hogy közvéleményünk megértse és elfogadja: megváltozott gazdasági feltételeink között a megszokott munkateljesítmények nem elegendők az életszínvonal-növekedés korábbi években megszokott ütemének fenntartásához."

NÉPSZAVA, II. 8. Varga Zsuzsa: „A tégla- és cserépipar világszerte a korszerűsödés, a termékváltás korszakát éli... Mindez egyre sürgetőbbé tette a hazai téglaipar rekonstrukcióját... Az elavult gyárakban rohamosan csökkent a dolgozók száma... mégis: a már dolgozó új gyárak pótolták azt a 80 millió téglát, amellyel a létszám megfogyatkozása miatt mérséklődött volna a termelés."

NÉPSZABADSÁG, II. 18. Földes István: „Egyes telephelyek leállítása, másutt a létszám tervszerű csökkentése munkahelyek megszűnését jelenti. Helyes, hogy a munkaerő, vagy éppen szükséges munkaerőt a falvak adták... A belső népvándorlás azonban a végéhez közeledik. Már nem a fölösleg jön el, hanem azok, akikre otthon is szükség volna."

MAGYAR HÍRLAP, II. 9. Berkó Pál: „Ma az építőiparban mintegy 220 ezer dolgozót foglalkoztatnak lakóhelyüktől távol levő munkahelyeken, s közülük csaknem 100 ezren élnek munkásszállókon... A mintegy 120 ezer naponta ingázó építőmunkás közül 70 ezret a vállalatok szállítanak munkába és haza, saját vagy bérelt járműveiken."

PEST MEGYEI HÍRLAP, II. 8. Mészáros Ottó: „Az építés eljutott oda, hogy iparrá kell válnia: szervezettségben, eszközökben, technológiában, tudásban... Az új eszközöket és módszereket képzetlen emberek nem tudják megfelelően kezelni, alkalmazni."

VOPROSZI EKONOMIKI, 1978/12. G. ANUSINA: ..... a szocializmus fejlődő társadalom, s magától értetődik, nem minden megy simán és egyszerűen, kiváltképp egy olyan területen, mint a gazdaságirányítás. A bürokratikus torzulások recidivumai olyan esetekben jelentkeztek..., amikor az adminisztratív módszerek... nem felelnek meg a társadalom gazdasági fejlődéséből következő, megérlelődött szükségletek realizálásának. A gazdasági irányításnak a közgazdasági tudomány következtetéseire és ajánlásaira kell támaszkodnia."

agarudakkal örgödö oszlopsora alatt vendégei bevonulhatnak; ám ugyanezt a tisztességet nem tagadja meg önmagától sem, lévén ez az egyetlen *tanyabejáró:* kapott egy jókora nagyságú telket, melyet azonban bizonytalan határ választ el további fás és füves területektől, valamint egy valahai holtág félig feltöltött horpájától.

Már a telekkönyvi tulajdon is többszöröse annak, amit újabban köznapi halandó nyaralásra szerezni képes. Ehhez még meghatározatlan méretű kiegészítés — a környező földterület — járul, ami elvileg ugyan a másé, ez a más tulajdonos azonban személytelen és főként láthatatlan, s a volt iskolát övező, silány terőerejű földdel nem, vagy alig törődik — tudták azért az ősök, hová telepítsék az oktatás hajlékát! —; így, ha önkényesen elsajátításról nincsen is szó, T. birtoka mégis *nagyobbszerű,* mint amennyit megvásárolt, és amennyit törvényeink e tájon magánszemélynek birtokolni hagynak.

És ebben, hangsúlyozom, nincs semmi suskus. Haszon sincs kézzelfogható, hiszen T. örül, ha udvarán

keszeg termetű értelmiségi, és kedvtelve nézett közben körbe, messzire ellátva itt, az Alföldön, állványa magasából.

Nem hallik át a szomszéd rádiója, motorberregtetése is csak zümmögésként. Mintha itt helyreállna az a tér, amelyben nemcsak létezni, hanem élni is lehet. Kellően regenerálódni? Ez már megint egyéni: hogy ki mennyire tud elmenekülni belső vámpírjai: gondjai-gondolatai elől. Ám azt régóta tudjuk, hogy mennyire növekszik az igény legalább annak a lehetőségére, hogy magunk legyünk vagy szűk

(Folytatás a 4. oldalon)

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR SAJTÓIRODA
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1980 MÁR 17
BUDAPESTER RUNDSCHAU

Agnes Szakáll

1021

Ágnes Szakáll: Ladics Haus

Ausstellungsmaterial der Künstlerkolonie Gyula

Atomen
Justizmi
kója d
praktisc
senschaf
ergebnis
der Ato
in Ung
Entwick
es gibt
mehrere
Laborat
ze Gene
ten ist
terentwi

Befürchtungen nicht verschweigen

Den Beginn eines neuen Abschnitts in der Entwicklung markiert der Bau des für eine Kapazität von 1760 Megawatt geplanten Kernkraftwerkes in Paks. Die Realisierung dieses Investitionsvorhabens wird für Ungarn, das ein an Energieträ-

Waffen, aufgezwungen wird

Die Forderung des Stopps der nuklearen Experimente des rigorosen Verbots der Herstellung von Atomwaffen, der allgemeinen und vollständigen Abrüstung wurde zum Kampfprogramm der friedliebenden Völker.

Ausschliesslich für friedliche Zwecke

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Szakáll Ágnes

1980 JUL 27

NÉPÚJSÁG

1027

Szakáll Ágnes: Használaton kívüli ajtó

NÉPÚ

Fráter György elnökölt

Országgyűlés Gyulán

A helytörténeti dokumentumok és történelmi emlékek keresésének a maihoz hasonló nagy időszaka volt a múlt század hetvenes—nyolcvanas éveiben, amikor a kiegyezés utáni enyhült légkörben a közművelődés szinte divatos mozgalommá vált. Nálunk a Békés megyei Művelődéstörténelmi Társulat lelkes és fáradságot nem ismerő vezetői és egyes tagjai jártak élen a kutató és ismertető munkában. Az összegyűjtött anyagból készült dolgozatokat vándorgyűlésen —. Gyulán, Békéscsabán, Szarvason, Orosházán, Mezőberényben stb. — a tagok és az érdeklődők nyilvánossága előtt olvasták fel, s aztán kerültek az egyleti évkönyvbe. Ezelőtt 105 évvel jelent meg az első évkönyv, mely a hivatalos közlemények, egyzőkönyvek mellett hat tanulmányt tartalmaz. Mind negérdemelné az ismertetést, de egy feltétlenül: Hain Lajos két írása közül az, amely az 1543-ban Gyulán tartott országgyűlésről szól.

A mohácsi vész után kialakult történelmi helyzetet az ország két pártra szakadása jellemzi és határozza

Félve az özvegy királyné gyengeségétől, és ingadozónak ítélve Fráter György politikáját. Erre az időszakra esik a gyulai országgyűlés

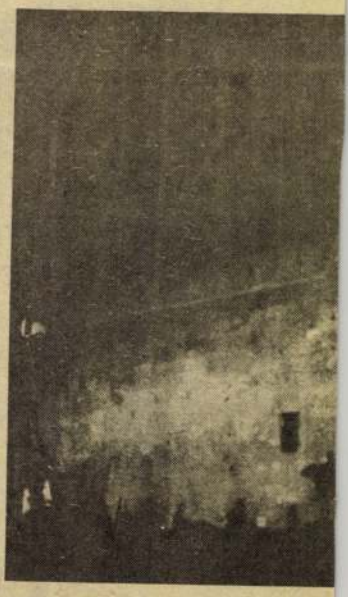

Az emlékek őzönét őrző vár

1543. február 11-én. Már a második abban az évben, ugyanis öt héttel előbb Nagy-

Szakáll Ágnes

Alföldi Tárhat Békéscsabán.

A. Szemsat

1987. IX. 12.

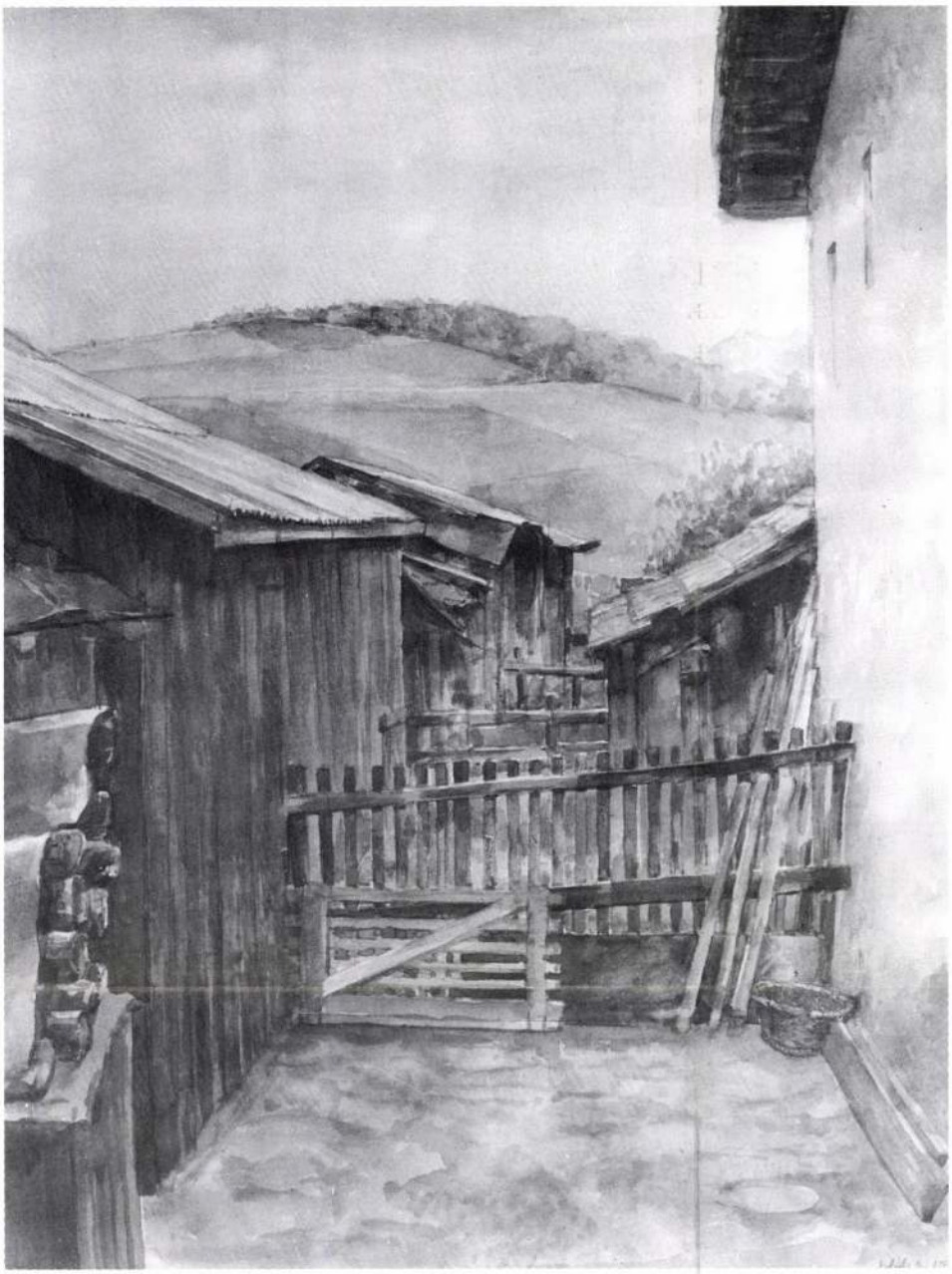

SZAKÁLL ÁGNES

(1945, Sopron)
Cím: 1173 Budapest, Ferihegyi út 244.
Telefon: 06-1-258-5354

Szakirányú tanulmányait a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban végezte 1960-1964-ben. A Képzőművészeti Alapnak 1977-ben lett tagja. Rendszeresen szerepel a Gyulai Művésztelep, az Alföldi Tárlat, a Salgótarjáni Tavaszi Tárlat és a hódmezővásárhelyi Őszi Tárlat kiállításain. Egyéni kiállítással Miskolcon, Hódmezővásárhelyen és Nyíregyházán szerepelt. Díjak: az 1981-es Alföldi Tárlat különdíjasa, a Salgótarjáni Tavaszi Tárlat festészeti díja 1982-ben, munkajutalom a Vásárhelyi Őszi Tárlaton.

A kerítés mögött	akvarell, papír, 58 x 84,8 cm
Olyan mint otthon	**akvarell, papír, 60 x 45,4 cm**

Szabó Ágnes

SZÉRI-VARGA GÉZA

(1951, Budapest)
Cím: 5600 Békéscsaba, Liget sor 5.
Telefon: 06-66-327-512

A Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán végzett 1976-ban. Egyéni kiállításai voltak Budapesten, Békéscsabán, Tatán, Hatvanban. Díjai: Derkovits-ösztöndíjas volt 1977 és 1980 között, Alföldi Tárlatok díjai 1979-1991, Vásárhelyi Őszi Tárlat munkajutalmak 1979-1991, Koszta-plakett 1986, Békés Megye Művészeti díja 1987, Magyar Mezőgazdaság I. díj 1990, Soproni Érembiennále 1991.

Téli hajnal I.	fa, bronz, Ø 15,2 cm
Széttört arc	**fa, kő, 31 cm**
Ácsorgó	fa, bronz, 95 cm

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TÁRSADALMI SZEMLE

1982 JUL

1021

Szakáll Ágnes: Bauer János varróműhelye Gyulán

des bíróság előtti lefolytatását.

Henri Barbusse, John Dos Passos, prof. doktor Maria Frischauf"

● „A Nemzetközi Jogász Szövetség t hogy az ott letartóztatott munkásokat mir szék elé akarják állítani, hogy halálra íté tiltakozik ez ellen, követeli a letartóztatot rülmények között azonban az ügy rendes bíróság előtti tárgyalását.

dr. Alfréd Apfel (Németország), dr. Pitard (Párizs), dr. Giltay (Brüsszel), dr. Brodski (New York)"

● „Követelik az Igazságügyminisztériumtól, hogy sürgősen avatkozzék az ügybe, akadályozza meg a kivételes bírói eljárást és a halálbüntetést, utalja a tárgyalásokat rendes bíróság elé.

Bernhard von Brentano, Graf Stenbock-Fermor, Ludwig Renn, Freiherr von Schönaich, Ernst Glaser, dr. Albert Ehrenstein, dr. F. C. Weisskopf, Gustav von Wangenheim, dr. Kurt Kersten"

● „Mi, haladó német asszonyok a kivételes bírósági eljárás és a várható halálbüntetés hírétől megrendülve az emberiesség és az igazság nevében követeljük az Igazságügyminisztériumtól, hogy akadályozza meg a halálbüntetést, és utalja a perbe fogottak ügyét rendes bíróság elé.

Frau dr. Helene Stöcker, dr. Gertrud Baer, Hedwig Wangel, Anita Augspurg, Professor Käthe Kollwitz, Karin Michaelis, Thea Persius, Anna Seghers, Frau Justizrat Schlohmann"

Bécs, 1932. július 27.

● „A magyar forradalmárok Sallai, Karikás és elvtársai statáriális bíróság elé állításának terve ellen egyre növekszik a tiltakozó mozgalom. Bécsi üzemekből számos tiltakozó táviratot küldtek, különösen azokból az üzemekből, amelyekben Karikás annak idején dolgozott. Bécsi munkások tiltakoztak a magyar követségen is."

Szakáll Benedek

Afranymüves. 1792-ben a város azt írja róla, hogy jó mester és hogy Erdélyben található ékkövekhez, valamint azok „kipallérozásához" kitünően ért

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

323 l

Szakáll Géza

"A Ferenciek tere", c. képe,
"Drótsövény" " "
"Tabáni részlet" " "
"Anni" női portréja szerepel a lapban.
Müvészi felvételek.
Repr.-ók.

Élet, Bp. 1917. febr. 18. IX. évf.
7. sz. 156, 161, 165. lap.

Szakáll Gyula M.D.K.

munkatárs

A Paskál-fürdő tervpályázaton 15000 Ft-os megvétel

Tárgytervező: Szatmári Béla

Munkatárs: Dávid György, Schulsz József, Szakáll Gyula, Juhász Zoltán,

Magyar Építőművészet 1968/4. 2-3.l.

M.D.K.

Szakáll Gyula

munkatárs

A Paskál-fürdő tervpályázaton megvétel

Tervező: Szatmári Béla

Munkatárs: Dávid György, Schulz József, Juhász Zoltán

Magyar Építőművészet 1968/2. 2-8.l.

Szakáll Albert

Perálltörtképes

193, 519. l.

Összeolv

Exp. 19

Szakáll János

és Gyulai tanló a 18. n. legnagyobb ötvöse kolozsvárt. Közösen bénítették 1754-ben a kolozsvári szt. Mihály templom úrmutatóját.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

155-l.

(1739—1761).[53] A templomnak ez a korszaka elválaszthatatlanul az ő nevéhez fűződik. Ő írta az egész *Rationest*.[54] Felépítteti az 1697-es tűz által elpusztított tornyot,[55] a kor ízlésének megfelelően hagyma-alakú barokk fedéllel. (2. kép). Építőmestere, Hammer Konrád, 1744-ben készült el művével, ekkor állítván fel a keresztet a tetejére. Egykorú kép maradt róla: Szakáll János rézmetszete, a kolozsvári asztalosok 1759-i céhlevelének szegélydíszítésén. Biró az 1738—42-i pestisjárvány után a főbejárat elé fogadalmi kapuzatot emeltetett.[56] A jezsuita atyák missziójának tiszteletére rendezett ünnepségre (1753) megújíttatta a torony oldalán ebben az időben elhelyezett Szent Kristóf képet és Szent Kereszt csoportozatot állíttatott fel ugyanott.[57] Biró János csináltatta a szószéket és a barokk oltárokat,[58] amelyek közül a Szent Katalin, a Szent Kereszt oltár és a Három Királyok oltára ma is fennáll, a Szent Háromság és Nepomuki Szent János oltárának részletei pedig az Erdélyi Múzeumban találhatók. Biró János a nagyobb munkálatokon kívül kipadlóztatja a dómot, keresztelő kútat, szenteltvíztartót csináltat. Festményeket és ötvösmunkákat rendel.[59] Utódainál már sokkal kevesebb a megemlítésre méltó beruházás vagy újítás. Lukáts János plébános lehordatja a földrengéstől megrongált tornyot.[60] (3. kép). Benkő Mihály zsindelyezteti a templomot. Az ő nevéhez fűződik a Bánffy-család fekete márvány síremlékének elhelyezése is. Pál Péter plébánossága alatt épült a Kemény-család kriptája.[61] A XVIII. század műemlékeivel szerencsésebb helyzetben vagyunk, mint az előbb tárgyaltakkal. Legnagyobb részük megmaradt, kevés veszett el belőlük, vagy változtatott helyet. Meg lehet említeni a XVIII. századi változtatásokkal kapcsolatban a kolozsmonostori konvent levéltárának az orgonakarzat mellett lévő felső szobába való elhelyezését.[62]

2. kép. A templom 1759-ben. Részlet Szakáll J. rézmetszetéről.

3. kép. A templom 1800 körül. Céhlevél szegélydíszéről.

A XIX. században általánosabbá válik a műemlékek iránti érdeklődés és vele kapcsolatban városszépítési tervek öltenek testet. Az új eszmék Kolozsvárra is eljutottak. Ennek köszönheti a Szent Mihály templom a neogótikus új tornyát s azt is, hogy környezetét megtisztították az oda nem illő épületektől, valamint azt, hogy a toronyszobá-

[53] Biró József: *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk emlékei*, 40. l.
[54] U. o.
[55] U. o. 41—43. l.
[56] U. o. 43—45. l.
[57] U. o. 45—47. l.
[58] U. o. 45—62. l.
[59] U. o. 62—64. l.
[60] U. o. 63. l.

ban lévő régi falfestményeket kiszabadították a mészburkolat alól. A neogótikus tornyot 1837 március 19-én kezdték építeni.[63] Kőfalának emelését 1858 szeptember 18-án végezték be és 1859-ben be is fedték. Építésében Kedves István apátplébánosé a legnagyobb érdem. A régi falfestményeket dr. Römer Flóris fedezte fel 1866-ban, majd két év mulva ugyancsak ő ki is szabadította a vakolat alól azokat.[64–65] Amint már említettük, a XVI. században boltokkal és egyéb épületekkel vették körül a templomot, hogy velük az egyház jövedelmét emeljék. Ezek a mult század nyolcvanas évéig fennállottak. (4. kép). Legnagyobb részük az egyház birtokában volt, így az elemi leányiskola és a sekrestyések lakásai. A várta és a vámház a város birtokához tartozott, két ház pedig a mészárosoké volt. A főteret elcsúfították, a templomot pedig elfedték. Schütz János ny. rendőrfelügyelő kezdeményezésére terjedt el az a gondolat, hogy a templomot megszabadítsák ezektől az épületektől.[66] A templom körüli épületek lebontására társaság alakult 1859-ben. Azonban előbb kártalanítani kellett a régi birtokosokat. Eleinte a város vállalta a kártalanítást, de az egyház nem fogadta el a feltételeket.[67] Gyüjtést rendeztek. A befolyt összeg nem volt elegendő, házba fektették s így kamatoztatták. Újabb és újabb szerződéseket kötöttek a várossal és az egyházzal.[68] Ezzel telt el közel harminc esztendő, közben meghalt Schütz, a társaság lelke. Az erdélyi katolikus egyház kijelentette, hogy nem várhat tovább, át szándékozik építtetni a rossz karban lévő épületeket, pályázatot hirdet a kor ízlésének megfelelően neogótikus művekre, amelyeket a templom négy sarkán helyeztek volna el.[69] A társaság pénzét pedig lefoglalták volna az oldalakon szabadon maradt területek kártalanítására. A helyzet nagyon reménytelennek látszott, már meg is kezdték a bontást. Ami ezután történt, csodával határos. A templom kiszabadult és évszázadok óta először mutatkozott szépsége a maga teljességében. A sajtó és a közvélemény felzúdult és tiltakozott, követelte, hogy ezután így maradjon. Bartha Mik-

4. kép. A templom a XIX. század harmadik negyedében. Veress Ferenc fényképe után.

[61] Biró J. i. m. 63. l. Beke i. m. 151. l.
[62] Beke i. m. 6. l.
[63] Kelemen: *A Szent Mihály templom tornyai*, 36. l.
[64] Römer: *Régi falképek, 114. l.*
[65] Kőváry László: *A templom körüli épületek lebontása*, 5. l.
[66] U. o. 7. l.
[67] Kőváry, i. m. 18. l.
[68] U. o. 19. l.
[69] U. o. 19—56. l. A Műemlékek Bizottsága aktái: Kolozsvár, 1878. 26. sz, 61. sz. 36. sz.

az orgonakarzat mellett lévő földszinti szobában. Ezek a templom történetének első korszakából valók. Ma az egész templom fehérre van meszelve s nem lehetelen, hogy a mészréteg még sok más falfestményt is takar.

1545-től kezdve 172 éven át a protestánsok kezén maradt az egyház, kivéve 1603 és 1605 között azt a két éves megszakítást, amikor Básta rendelete a jezsuiták birtokába helyezte.[33] Kolozsvár lakossága rövid ideig tartott ki a lutheránus vallás mellett. 1558-ban az egész egyházközség a kálvinizmusra tér át, majd 1566 körül az unitárius vallásra.[34] Amint az egykorú krónika írja: Dávid Ferenc a „torda utza szegletén egy kerek kövön prédikációt tarta a nép előtt, mely a kedvelt szónokot a vállain vivé be a piaczi nagy szentegyház teremibe, amely addig a lutheránusoké vala, és egész Kolozsvár az unitária vallásra mene által".[35] A független fejedelemség idejében a város politikai fontossága megnövekedik. 1551-ben Izabella a Szent Mihály egyházban mond le a koronáról.[36] Itt ravatalozzák fel Bocskai István holttestét.[37] Itt választják fejedelemmé Báthori Gábort[38] és itt teszi le a hűségesküt Bethlen Gábor.[39] A berendezésre és a díszítésre vonatkozó adatok a templomnak ebből a korszakából is nagyon ritkák. 1560-ban árúboltokkal építik körül, hogy az egyház jövedelmét emeljék.[40] 1564-ben a plébános kivéteti a templom falából a keresztelő medencét.[41] A következő évben eltávolítják a kis orgonát, a helyét bemeszelik és a „fekete zárdából" a templomi padokat a nagytemplomba vitetik.[42] Bethlen Gábor alatt a város a lakosság könnyebbségére napórát készíttetett.[43] Mellé helyezték a falra a fejedelem díszesen festett címerét. E 150 év alatt igen gyakoriak a templomot sujtó elemi csapások, gyujtogatás és villám által okozott tűzvészek. 1630 június 10-én a villám becsapott harangozás közben a toronyba, két harangozót megölt és egyet megsebesített.[44] Két év mulva két villámcsapásról is megemlékeznek a krónikások. Az első alkalommal a tüzet sikerült hamar eloltani. Ez a feljegyzés azért is érdekes, mert a krónikás, Segesvári Bálint, a nagyobbik tornyot említi és ezzel megerősíti Eszterházy Jánosnak azt a véleményét,[45] hogy a homlokzat eredetileg két toronnyal épült fel, bár a Van der Rhye-féle képen csak az egyik látszik. September 18-án megismétlődik a katasztrófa, sokkal súlyosabb kimene-

[33] Mikó: *Erdélyi történeti adatok*, l. k. 91. l., Székely, i. m. 123. l., Jakab, i. m. 2. k. 419. l.
[34] Székely, i. m. 62. l., Jakab, i. m. 2. k. 172. l.
[35] Székely, i. m. 62. l.
[36] Jakab, i. m. 2. k. 46. l.
[37] Mikó, i. m. IV. 169. l. *Segesvári Bálint krónikája.*
[38] Hunfalvy, 3. k. 19. l.
[39] Jakab, i. m., 2. k. 511. l.
[40] Jakab, i. m., 2. k. 182. l.
[41] U. o. 185. l.
[42] U. o.
[43] U. o. 577. l.
[44] Mikó, i. m. IV. k. 197. l.
[45] Eszterházy, i. m.

tellel: „megüté az mennykő az torony falát s torony tetejét, az hun meg is gyula és annyira elége, hogy meg nem olthaták, hanem az nagy gomb is ledölt az földre és mindjárt ketté válék, mely gombnak megmérvén felét, harmadfél köböl búza fért belé".[46] Még azon az őszön felépítették a torony tetejét és a gombot visszahelyezték. 1655 április 5-éről tűzvészt jegyeznek fel az irott források: „szombat nap Kolozsvár megége tornyával, szentegyházával egyetemben".[47] Az 1676. erdélyi kalendárium szerint mordályégetők okozták a gyakori tűzvészt. Az unitárius eklézsia nagy áldozatok árán újból felépítette a templomot és a tornyot, de harangokat csak később tudnak öntetni, „mert egy rossz akaratú harangöntő minden anyagot elrontott, úgy, hogy érette a csonka toronyba záratott".[48] Az 1689-es tűzvész, melyet állítólag egy rutén parasztasszony okozott, a templomban kárt nem tett, legalább is a krónikák nem említik.[49] 1697-ben újabb tűzvész pusztított, már a negyedik ebben a században és a templom megint áldozatul esett.[50] A tökéletesen kimerült és leszegényedett unitárius eklézsia nem volt képes saját erejéből felépíttetni. Kolozsvári Dimény Pál, az unitárius főiskola igazgatója, gyüjtést indított Belgiumban és Hollandiában a hitsorsosoknál és 1698 augusztus elsején 17.204 forinttal tért vissza. Ebből azután felépítették az egyházat, meg az iskolát is.[51]

A következő század elején, 1716-ban, visszakerül a katolikusok kezére az egyház. Gróf Steinville István tartományi hadvezér katonasággal foglalja el az unitáriusoktól.[52] Ebben az időben pótolják újabb tárgyakkal a régi liturgiai felszerelést. A mai berendezés legnagyobb része a XVIII. század első feléből való. A kolozsvári magistratus által 1734-ben készíttetett *Descriptio Claudiopolis* csak nagyon sematikusan emlékezik meg a plébánia templomról, főleg a külsejéről. Források hiányában a barokk berendezésre vonatkozó adatok egészen a legutóbbi időkig ismeretlenek voltak. A mult év telén (1934) fedezte fel Biró József a sekrestye egyik évtizedek óta bezárt fiókjában a templom XVIII. századi domus historiáját: *Rationes Ecclesiae Claudiopolitanae de Anno 1739* és *Diarium Parochialis Ecclesiae*. Ezeknek az adatait kiegészítve a város számadáskönyveiben, idegenösszeírásaiban és a plébánia anyakönyveiben található adatokkal, közölte *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk emlékei* című munkájában. Ez a gondos és értékes forrásmunka megismertet ebben az időben itt dolgozó művészek és munkások, valamint a donátorok nevével, megvilágítja a plébánosok szerepét a templom feldíszítésében. Éppen ezért csak a legfontosabb, tárgyammal összefüggő adatokat fogom belőle említeni. Az egyház igazi feldíszítésének kora Biró János plébánosságára esik

[46] Mikó i. m. IV., 207. l. Segesvári krónikája.
[47] Mikó, i. m. I. 160. l., Jakab, i. m. 2. k. 701. l.
[48] Jakab, i. m. 2. k. 703. l.
[49] U. o. 792. l.
[50] U. o.
[51] Gál Kelemen: *A kolozsvári unitárius kollégium története*, (Kolozsvár, 1935.) I. köt. 168. l.
[52] U. o. I. köt. 186—187. l. Kővary: *Erdély története*, IV., 91. l.

MDK

özv.Szakáll Józsefné, iparmüv.

Párna. Kunsági hímzés.

Nagy Balogh Jónos, Egy. és a Tesz által rend. 1937. évi karácsi. Kézömüv. Kiáll. Nat. Kispest. Városháza.

Szakáll Ödön építész

Zsüritag az alábbi pályázatok

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz gyógyfürdő tervpályázata, 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 old.

Szakáll Pater

Kolozsvári otvös (?)

l 1639.

Szádeczky Iparfejl

II. 138. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

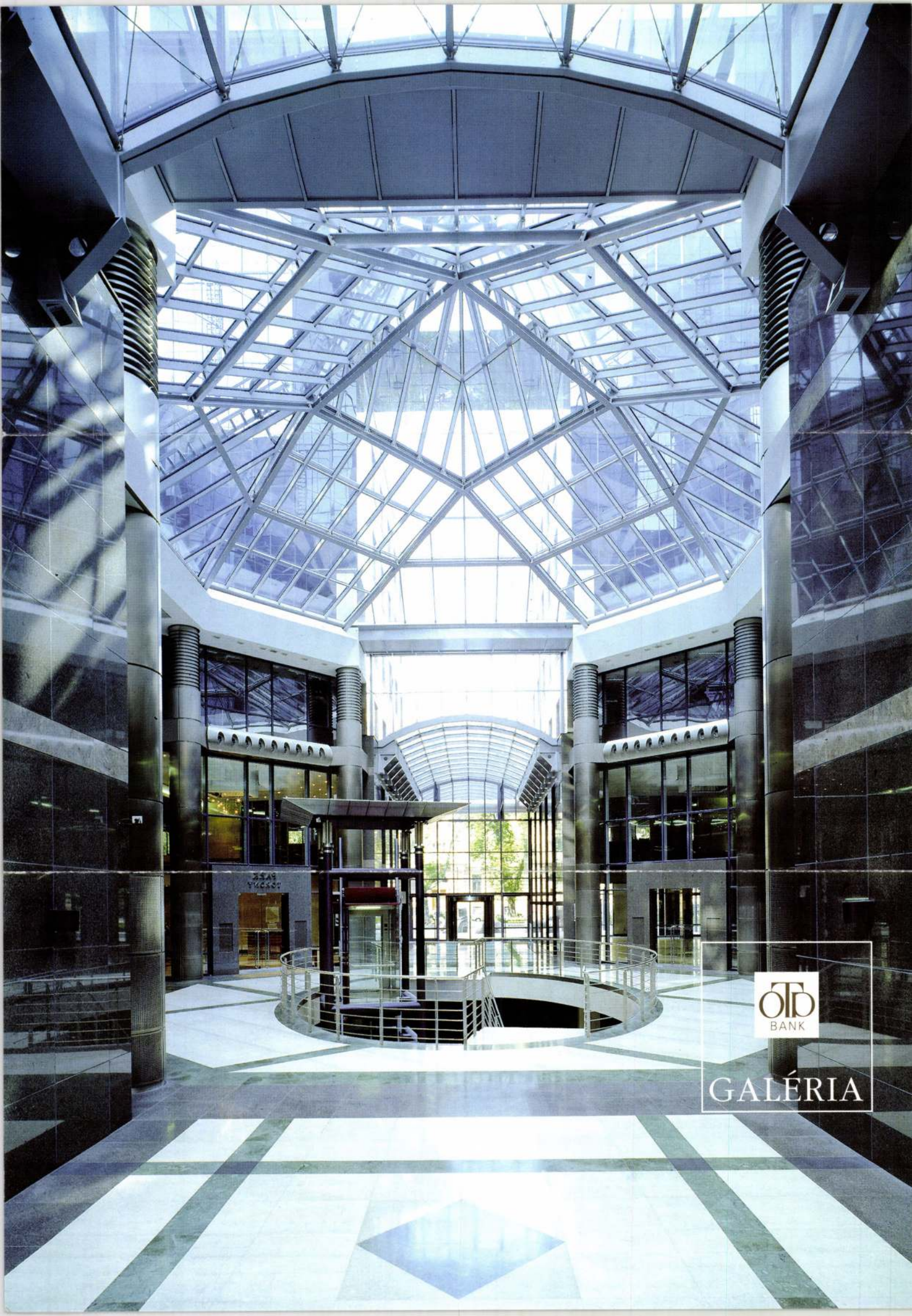
OTP
BANK
GALÉRIA

Meghívó

Az OTP Bank Rt. tisztelettel meghívja Önt
1997. szeptember 16-án 16 órára
az OTP Bank Galériába
(Budapest, Szabadság tér 7–9. Bank Center épület)

Szakáll Szilvia

és

Orbán János

festőművészek
kiállításának megnyitására

A kiállítást megnyitja:
Dr. Lovretity Zsigmond, az OTP Bank Rt. igazgatója
és Sturcz János művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:
szeptember 16-tól szeptember 30-ig,
naponta 10-től 18 óráig

A Festetics-kastély rajzon

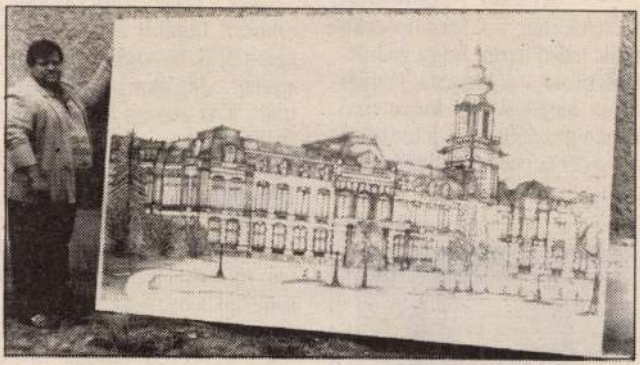

Szakáll Sándor grafikus a „nagy művel"

Szeptember 22-ig látható még Szakáll Sándor grafikus kiállítása Endrődön, a Déryné Művelődési Házban. A művész, akinek néhány rajzát már e lap hasábjain is közöltük, 43 éves és húsz éve rajzol. Sarkadkeresztúron született, s öt éve él Gyomaendrődön. A jelenlegi kiállítás egyik ékessége a mintegy 2x3 m-es rajz, amely a Festetics-kastélyt ábrázolja. A művész szerint, legalább 2 millió vonalat kellett húznia, rajzolnia, hogy ez a mű létrejöjjön. Szakáll Sándor legközelebb októberben Sarkadkeresztúron mutatja be grafikáit földijeinek. Emellett, ha megkeresik, szívesen bocsátja rendelkezésre tudását prospektusok és egyéb kiadványok készítésekor.

Kner-kupa

A hét végén fejeződött be Gyomaendrődön a VI. Kner- is sokan ide utaztak. Eredmények: párosban 1. Eckstein—

utazzon valahova. A színpompás őszi táj csodálatos élményt nyújt a romantikus Szűznek.

MÉRLEG (IX. 24—X. 23.). Túlzás lenne azt állítani, hogy ma a legjobb formájában lesz a Mérleg. Sokszor bosszankodik majd azon, hogy munkájának nincs sok látszata. Próbáljon az idejével egy kicsit okosabban gazdálkodni, jelentéktelen ügyekkel ne foglalkozzon túl sokat.

Maczák Mátyás békéscsabai olvasónk ma ünnepli születésnapját. Szeretettel köszöntjük!

SKORPIÓ (X. 24—XI. 22.). Kapkod, idegeskedik a sok tennivaló láttán a Skorpió. Ne kötekedjen ma a partnerével, családja tagjaival, hanem inkább kérjen tőlük segítséget a

népszerűvé válik és fontosnak érezheti magát. Szerelmén a V[illegible] nusz őrködik.

HALAK (II. 21—III. 20.). Önt gyakran kevésbé érdekli saját énje, mint a legtöbb embert. Inkább a mások támasza, s örül, ha segíthet embertársainak. Meg akarja valósítani álmait, s az anyagi létbiztonságát megteremteni.

KOS (III. 21—IV. 20.). A bolygók segítik abban, hogy kreatívabb legyen. Önben van művészi hajlam, s most különösen vonzódik a művészetekhez, akár Ön az alkotó, akár más. Szívesen látogat múzeumot, színházat.

BIKA (IV. 21—V. 20.). Ön általában szereti érvényesíteni saját érdekeit, elérni kitűzött céljait. Most jobban odafigyel a mások vágyaira. Elengedhetetlennek érzi, hogy tartozzon valakihez, s most meg akarja örvendeztetni kedvesét.

IKREK (V. 21—VI. 21.). Egy befektetés jó döntésnek bizonyul. Szánjon időt pénzügyei intézésére, annak ellenőrzésére. Ma érzelmileg közelebb kerül szerelmi partneréhez.

RÁK (VI. 22—VII. 22.). Megbízható,

SZAKÁLL SZILVIA

Új művészet

1997. okt. - nov.

28.o.

Szakály Ferenc, muzeológus

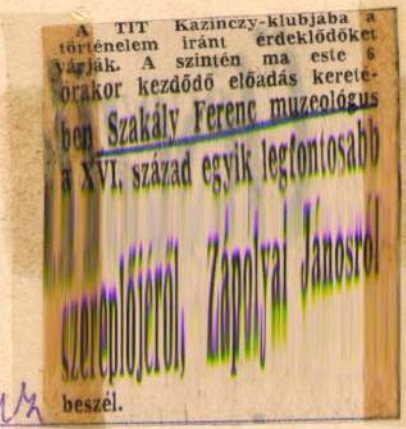

A TIT Kazinczy-klubjába a történelem iránt érdeklődőket várják. A szintén ma este 6 órakor kezdődő előadás keretében Szakály Ferenc muzeológus a XVI. század egyik legfontosabb szereplőjéről, Zápolyai Jánosról beszél.

Hét végi kalauz

Déli Hírlap, 1976. nov. 12.

[ ]

SZAKÁLY ISTVÁN, nyomdász

A nyomdászok a terület egyletében tevékenykedtek. A szombathelyiek a pozsonyihoz tartoztak. Szombathelyen is volt fizetőhely. -1903-ban a pozsonyi egyletnek 15 szombathelyi tagja volt. -Szakály is tagja volt. 95.old

KUNTÁR LAJOS: Nyomdászmozgalmak Szombathelyen / 1898- 1914 / 89.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 1.szám, Szombathely

M.D.K.

Szakály János, vargam.

A várpalotai vargacéh cserépkorsója. Feliratból: "... Szakály János Czéhmesterségében.... Mantly György Méhelye-1846 dik év." M.Népr.Múz.Lsz:61.46. 46.kép. L.Füg Függ.64. 69.függelék. 197.o.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprémmegyei céhkorsók. 139.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965.Veszprém.Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém.1965

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 SEP

Könyvvilág

Szakály Ferenc

1021

Illusztráció Szakály Ferenc: A mohácsi csata c. kötetéből (Akadémiai)

Tovsztonogov ezen hittel munkál.

(Georgij Tovsztonogov: Gondolataim köre. Magvető. 445 oldal, kötve 30 Ft.)

Tanulj nk Csehovul

Csehovnak jutott osztályrészül — ahogy Almási Miklós fogalmazta —, hogy összefoglalja korát, mindazt, ami az egyes stílusok szándékaiban pozitív törekvés és megvalósításában töredékes egyoldalúság maradt. Benne van az illúzió ibseni agóniája, a dezillúzió sajátos tragikuma, a hazugságprobléma, a szimbólumkeresés. Csehov nem engedi megdicsőülni az álmokat, megtalálja azt a belső formát, amelyben ezek az álmok szépségükkel és ürességükkel együttesen tudnak hatni. Csehovot követte tudatosan — és nem tudatosan — színpadi alkotók sora. Hatása alól nemcsak a szerzők, de a nézők sem vonhatják ki magukat. Egy-egy ilyen alkotó életművét bemutatni nem kis vállalkozás. Peterdi Nagy Lászlónak, a kötet szerzőjének sikerült. A tudós alaposságával, lelkiismeretességével vezet bennünket Csehov csodálatos műhelyében.

(Peterdi Nagy László: Csehov színháza. Szépirodalmi. 321 oldal, kötve 43 Ft.)

Ez is mind szí..ház

Mintha a nagymama nyári meleg elől besötétített,

ról, külö
Gorkijról
és Voros
szemlélet
azt a két
det, mely
a vörös
személyi
gát hangsúlyozva részletesen számol be például az idegen nyelvek elsajátítása során átélt kudarcairól és sikereiről. Ebbe a szervező és fejlesztő munkába

verik vissza az első rajta-ütéseket.

Dr. Szimán Oszkár

(N. G. Kuznyecov: A háború előestéjén. Zrínyi. 38 oldal, kötve 40 Ft.)

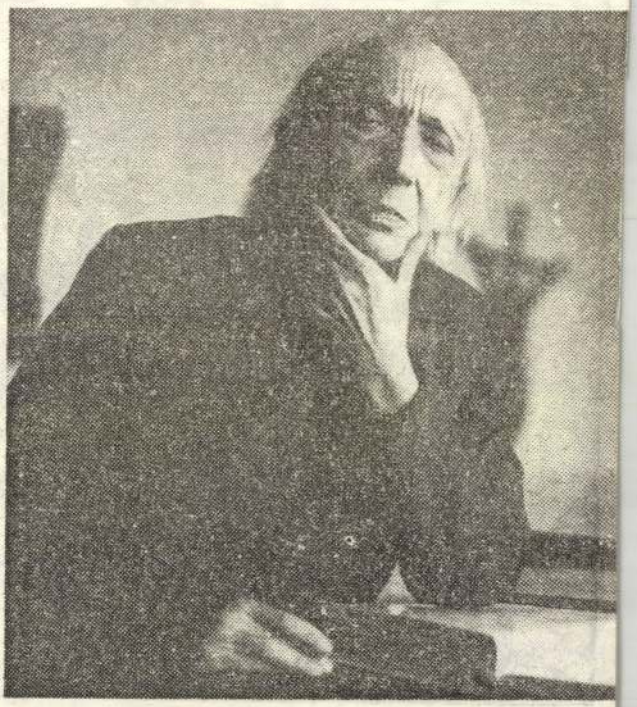

Kósa György—V. Reismann Marian fotoalbumából (Zeneműkiadó.)

SZAKÁLNÉ BERECZ KATALIN

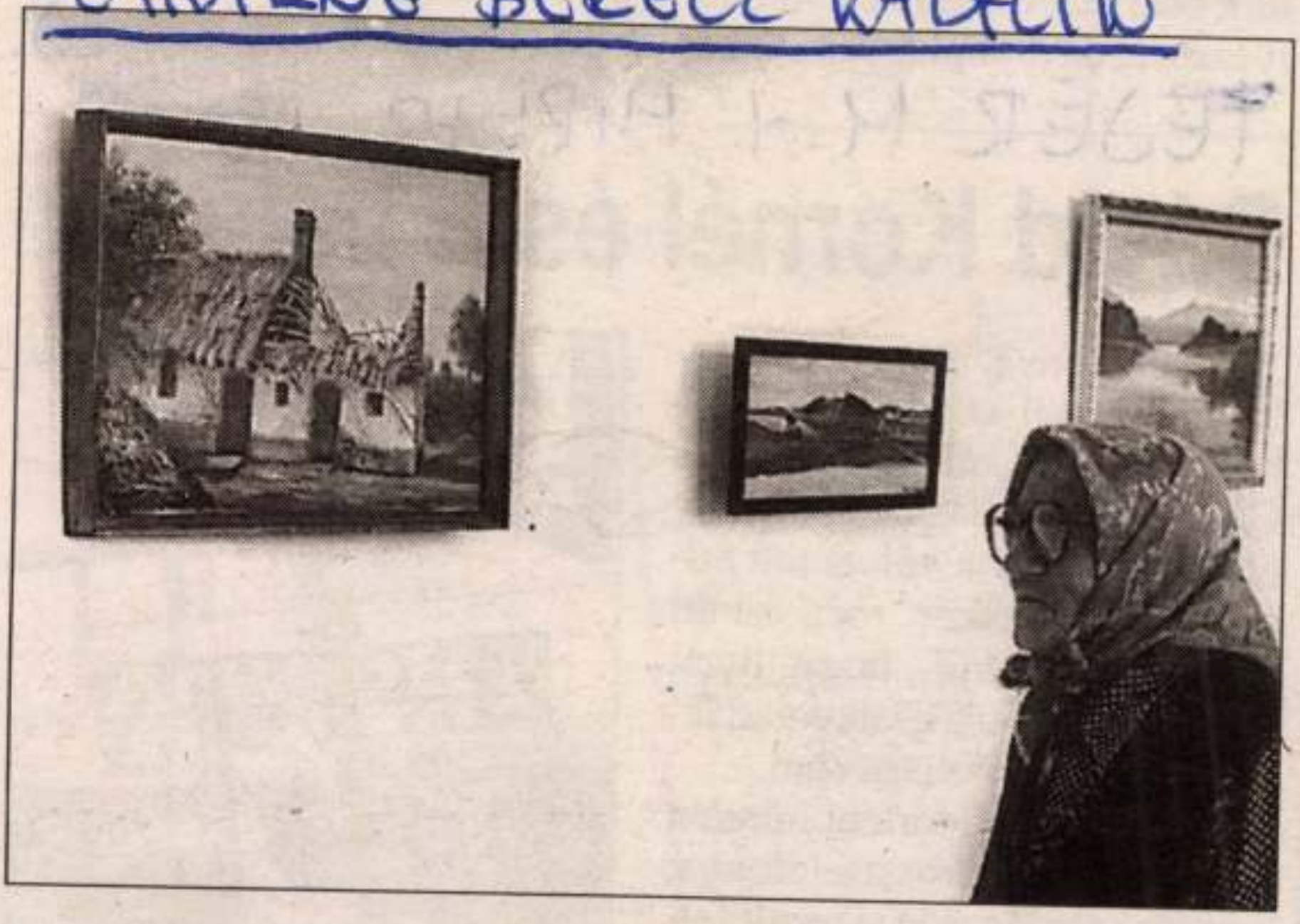

Tájképek, portrék, csendéletek alkotják a csákvári Floriana napok programsorozata keretében megrendezett festménykiállítás kollekcióját. Szakálné Berecz Katalin alkotásait május 31-ig tekinthetik meg az érdeklődők a Kálvin Teremben

időt érte el. A legelőkelőbb helyezéssel az olimpiai bajnok kaholtversenyben a 26. helyre kapott besorolást.

FEJÉR M. HÍRLAP 1997. máj. 9.

Dávid Kornél és a belgák

Meglepődve olvastuk, hogy Dávid Kornél azzal a gondolattal kacérkodik, miszerint a belga Gent csapatába igazol. Mielőtt elutazott volna a válogatott edzőtáborába, akkor még senki nem tudott arról, hogy ilyen gondolatok foglalkoztatják. Mint kiderült, ő maga sem...

— Váratlanul történt minden — mondta a játékos a telefonba, amikor szerdán este sikerült felhívni az edzőtáborban. — A honvédos Orosz Laci szólt, hogy lehetőség lenne Belgiumba szerződnünk. A múlt héten pénteken kiutaztunk szom-

Szakály Márta

Hegyvidéki szomszédaink

Szakály Márta

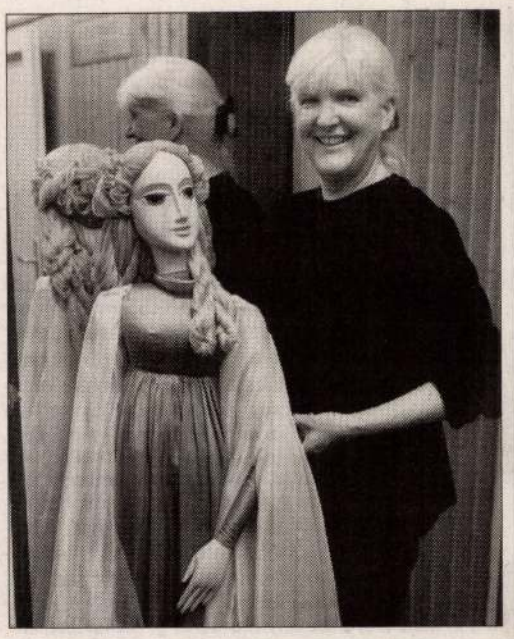

Az idei Kossuth-díjak odaítélésénél első ízben történt, hogy bábművészek is megkapták a legmagasabb művészeti elismerést. A magyar bábművészet nemzetközi megítélése jobb, mint a hazai közvéleményé, mely talán azt sem tudja, mennyire más ez, mint pl. az óvodai „bábozás". Ezért is örülök, hogy az egyik legavatottabb, a frissen kitüntetett Szakály Márta bábszínésznő válaszol ma kérdéseimre...

– Tudom, hogy a bábművészek zöme nem kifejezetten ezt a pályát képzelte el magának, inkább a színészet felől érkezett. Művésznő hogyan került ebbe a világba?

– Tizennégy évesen kerültem a Színművészeti Akadémiára. Ez úgy történt, hogy Keszthelyen, az általános iskolában megnyertem egy szavalóversenyt és apám révén, aki a SZOT-szállók kulturális programját is intézte, versmondó gyerekként pódiumot és sikert is kóstolhattam. Akkoriban többünket olyan tehetségesnek ítéltek, hogy felvettek a Főiskolára, de előbb szakérettségis osztályban egy év alatt elvégeztük a gimnáziumot. Egész nap folyt a tanítás. Latinból, történelemből és magyarból érettségiztem. Aztán elkezdtük a színészetet tanulni. Olyan osztálytársaim voltak, mint *Domján Edit, Szabó Gyula, Avar István, Gellei Kornél, Kaló Flórián, Csala Zsuzsa.*

Történt, hogy bár minden vizsgán tökéletesen megfeleltem, *Olty Magda* úgy ítélte meg, hogy túlságosan arisztokratikus a külsőm, ilyenre pedig magyar színpadon nincs szükség, (1953!), ezért igazságtalanul eltanácsolt. Főiskolai végzettséggel, de diploma nélkül emiatt tettek ki. Érezhettek valami lelkifurdalást, mert aztán értesítettek, hogy a Bábszínház színészeket keres, és valóban, ott azonnal fel is vettek. Mai eszemmel már tudom, hogy Olty akaratán kívül jót tett velem, mert egy csodálatos világ nyílt meg előttem. Akkor persze tüske volt a lelkemben.

A *Bod László* vezette Állami Bábszínházban nagy szeretettel fogadtak 1954-ben és bedobtak a mélyvízbe. Nagyon jó szerepeket kaptam. 1956-ban a társulat egy része kivált és áttelepült Győrbe. Én egy év múlva mentem utánuk és egyszerre voltam bábszínész, és a Kisfaludy Színház társulatának tagja is. Itt legnagyobb sikeremet a *Seregi László* rendezte Szentivánéji álom Helenájaként arattam. Amikor a Győri Bábszínház megszűnt, mert tagjai idővel visszaszerződtek Budapestre, én még maradtam két évig. Aztán én is feljöttem, férjhez mentem és egy ideig a kislányomat neveltem. 1962-ben visszaszerződtem az Állami Bábszínházhoz, és bár tavaly óta szerződéses nyugdíjas vagyok, itt töltöttem el a további éveket. Sosem bántam meg.

A bábjáték csodája

– Mi az, ami igazán megfog valakit bábművészként?

– Nagyon sok. Igazán a *Szőnyi Kató* vezette Győri Bábszínháznál éreztem rá a bábjáték fantasztikumára. A bábszínész ugyanúgy megéli a darabot, de a lehetőségei egészen mások, mint a tényleges színpadon. A báb átformázza a színész habitusát, mert új személyiséget hordoz. Amíg nem mozdul meg, addig csak fadarab. De minden új bábot „be kell törni", rá kell kényszeríteni, hogy azt tegye, amit én akarok, és akkor akár repülni is tud.

A fából faragott királyfi királyasszony bábujának egészen sima arca volt, csak a két szeme volt megfestve (Bródy Vera terve). Külföldön szokás, hogy az előadás végén a nézők feltódulnak, hogy közelből is láthassák a bábokat. Mikor megmutattam nekik ezt a „arctalan" figurát mozdulatlanul, azt hitték, másikat mutatok, mert *azt* látták: sírt, nevetett, érzelmeket mutatott. Ezt viszont már nem tesszük azzal a „fadarabbal".

Fárasztó pózok

– Mennyire szólhat bele a színész a bábok mechanikájának kidolgozásába?

– Egy picit beleszólhat, hiszen ő fogja mozgatni. Én szerencsés alkat vagyok, 170 cm, pontosan annyi, mint a paraván. Nekem nem kell sem magasított cipő, mint az alacsonyaknak, sem rogyasztott állás, mint sok férfinak. Így kitűnően fel tudok nyúlni, ami az igazán jó mozgatáshoz kell. Többféle technika van; legszívesebben a botos-pálcás, illetve a kesztyűs bábokkal játszom, kevésbé a marionettel. Számít a báb súlya is, különösen, ha fárasztó pózokba kell merevedni. Nagyon sok próba kell, amíg eggyé válunk a figurával, és még hátul, a paraván mögött sem akadunk össze egymással és az állványokkal.

– A bábszínházat a nagyközönség gyermekműfajnak ismeri. De az „ínyencek", és főként a külföldiek ismerik a felnőtteknek szóló híres előadásaikat. Ez hogyan kezdődött?

– A felnőtt előadások kezdetben *Darvas Szilárd* féle kabaréjeleneteket, bohózatokat jelentettek. Aztán 1962-ben *Szilágyi Dezső* irányítása alatt megindultak a nagysikerű felnőtt műsorok. Nagyon fontos az, hogy jól kell kiválasztani a világirodalomból azokat a műveket, amikhez a bábszínház pluszt tud hozzátenni. *Dürrenmatt:* Angyal szállt le Babilonba, *Shakespeare*: Szentivánéji álom, *Britten:* Pagodák hercege, *Kodály:* Háry János, *Petőfi:* János vitéz (igazi népdalokkal), *Sztravinszkij:* Petruska, és talán mindenekelőtt *Bartók* két egyfelvonása, a Fából faragott királyfi és A csodálatos mandarin. E kettőt 35 éve játszuk változatlan sikerrel. Meg tudnám én ezt tenni a nagyszínpadon is?

A nagy nemzetközi sikerekkel bejárhattam az egész világot, ami színpadi színészként nem hiszem, hogy megadatott volna. Amerika, India, Kína, Izrael és egész Európa tapsolt nekünk és díjazta a produkcióinkat. Gondolja el: amikor *Béjart* megújította a balettszínpadot, mi ugyanezt tettük a bábelőadással, tehát ugyanaz az átfogalmazási törekvés jelentkezett Európa-szerte; és mi ott voltunk.

– Önt nem először éri elismerés. Tudja, mikre kapta a díjakat?

– A Jászai-díj a gyermekelőadások után jött, az Óz, a Hamupipőke sikere nyomán. Az Érdemes művész címmel valószínűleg a zenés darabok sikerét ismerték el. Ez a megosztott Kossuth-díj alighanem amolyan életmű-elismerés.

– Hogyan bírja fizikummal még ma is?

– Sem fizikailag, sem szellemileg nem érzem a koromat. Képzelje, majdnem hatvan évesen adtam vissza először naíva szerepet! (Lélekben azért naíva maradtam.) Ez is csak bábszínházban lehetséges. Tanítok is, bábmozgatást és -színészetet a társulat fiataljainak, akik közül többen már kifejezetten erre a pályára akarnak kerülni. Szívesen rendeznék is, pl. egy jó, klasszikus mesét! És próbálok, most éppen *Garas Dezsővel*, aki nagyszerűen érzi a bábszínház groteszk báját.

Városmajor után

– Albérlőként kerültünk a Városmajorba egy önkormányzati rendelkezésű, de magántulajdonú lakásba, amit harminchat év után kellett elhagyunk, mert lebontották a házat. Lányom is ott született, aki már külföldön él. Nagyon szerettük a környéket, a kertet, igaz, egy idő után már sok lett a kipufogógáz. Férjem *Lévai Sándor* a televízió díszlettervezője volt (Süsü, Cicavízió, Rémusz bácsi stb.); két éve halt meg. Van egy fekete cicám, Marci, nemrég megvakult, de egyébként jó egészségnek örvend, pedig 17 éves. Én pedig az Andrássy úti színháztól a spanyolországi vendégszereplésig játszom, – és nagyon boldog vagyok, hogy bábszínész lettem.

Muzsay András

ARCOK

Aranybánya

Szép nyári nap volt. Ott álltunk fenn a mátrai hegytetőn – nincs két éve sem – Rezső barátommal, akivel mindig szerettünk messzire nézni. Az alattunk zöldellő végtelen erdőség dús lombjait még alig érintette az ősz megannyi színárnyalata. Csöndes szél ringatta a tájat, talán bennünket is elheveredni kényszerített volna, Rezső története azonban ezt sehogyse engedte.

– Nagy események vannak itt készülőben – újságolta, karéjos mozdulattal mutatva arra Recsk felé. – Egy külföldi vállalkozó csoport fölfedezett bennünket, hogy majd itt újból fölvirágoztatja az aranybányászást. Képzeld csak el, mennyi erdő rámegy arra megint. Új épületek, feldolgozó, miegymás. Az új útnak is kell a hely. Meg a töménytelen forgalomnak, amivel az ilyen építkezés együtt jár. Amint recseg-ropog minden, ami még a múltból megmaradt. Járt itt egy ember a minap Zemplénből. Arról beszélt, hogy feléjük is, talán ugyanaz a cég bányanyitást tervez. Oda még tavat is varázsolnak hajókkal, szállodákkal az erdő helyére.

Nagy léptekkel járnak az ilyen hírek, keresztül-kasul az országon. A szívünkön. Ha eljön ama bizonyos „Rendes Feltámadás", amit olyan kegyetlenülszépen meg tudott írni Tamási Áronunk, valahonnét a mélyből Rezsővel mi is előkerülünk a harsonaszóra, jól körülnézünk, azt se tudjuk hol vagyunk és kotródunk vissza, nekünk aztán többé ne trombitáljanak!

Afelől immár semmi kétség, hogy Magyarországot a Lajtán túlról sokan tekintik aranybányának. Állandóan olvasom; áramlik befelé a külföldi tőke. Hát jön is, hogy vihessen aztán, mert nem a szép szemünkért teszi. Kérdés tehát: mi marad nekünk a haszonból. Felelet gyanánt erre is tengernyi a szöveg. Hoznak infrastruktúrát, ami majd itt marad. Fejlettebb, korszerűbb technológiákat, melyek lassacskán közkinccsé válnak. Munkalehetőséget Szabolcsba, Békésbe is. Ez mind igaz és kell, a mai fiatalok már ebben élnek, gondolkodnak, remélnek. Merő önzésből ki merné megrabolni a vágyaikat? Ja, hogy majd bizonyára ők se szeretnek erdők helyén meddőhányókat látni. Nekik is hiányzik majd a madárdal, az, ahogyan a mókus nagy vidáman átugrik egyik fáról a másikra. Megtudják, hogy a kiégett táj, kiégett képzelet-és gondolatvilágot is jelent. Szüntelen szegénydést, elsilányulást, hiszen a természettel együtt tudunk csak létezni mi is, az emberi élővilág.

Ma már a természethez tartozónak érzem például a cukorgyárakat. Nemrég hallottam, hogy állítólag már nincs hazai tulajdonban egy sem. Rátette a kezét valamely külföldi érdekeltség, aztán sorra bezárta, a munkásokat szélnek eresztette, menjetek, amerre tágasabb. De hol tágasabb? Egy átképzős tanfolyamon? Az ilyen kérdésekkel nem lehet lezárni egy ügyet. Mert a cukorgyárhoz ugye mindjárt hozzágondolja az ember a cukorrépaföldeket is. Ki veszi meg és mennyiért azt a répát? Válsággóc ez is, mint a tejé, a húsé, a magyar falué, de ne soroljam tovább. Nem áll szándékomban eltévedni az erdőben.

Amikor majd' két évvel ezelőtt a barátommal ott álltunk a hegytetőn, már javában folyt a kutatómunka a recski határban, a környéken. A felmérések szerint, mint azt néhány napja egy újsághír tudatta, „36 és fél millió tonna föld megmozgatásával, tonnánként másfél gramm nemesfém tartalmú aranyércet lehetne kibányászni… Számítások alapján ehhez csaknem 12 milliárd forintos beruházás szükséges… Miután túlkínálat van a nemesfémek piacán, aligha találnak olyan pénzügyi befektetőt, amely finanszírozná a munkálatokat." A kutatást egyébként egy ausztrál tulajdonban lévő kft. végezte. Amely a fejlemények ellenére sem adta föl a reményt, bányásznak ők még ott aranyat! Ha már egyszer ott vannak, nem akarnak kimenni. Akkor se, ha nem éri meg.

Rossz rágondolni, mi is lenne velünk, ha ezt a szentenciát kimondanák egész kis hazánkra, onnan túlról.

Kovács Imre

Rendhagyó franciaóra az Arany János Gimnáziumban

Iskolánkban, az Arany János Általános Iskola és Gimnázium falai között második alkalommal meghívott előadók a *Mikes Lilla* művésznő által vezetett Korona Pódium kedves vendégei.

Április 14-én „Rendhagyó irodalomóra" címmel Mikes Lilla, *Bánffy György, Fülöp Ervin* közreműködésével nyugatos költők műveiből adtak elő. Valóban, a szó legjobb értelmében rendhagyó tanórán vettek részt diákjaink. Most, a május 28-i, péntek hatodik órája hasonló örömet szerzett franciául tanuló gimnazistáknak, s nekünk magunknak is. Mikes művésznő *Dunai Tamás* előadóművésszel, s Fülöp Ervin – pánsípművész közreműködésével Apollinaire, József Attila, Juhász Gyula és Radnóti Miklós verseit adták elő (fordítók: *Eugéne Gillevic, Gorilovits Tivadar, Tóth Árpád*) és Yves Montand chanson-okat szólaltatták meg. Fülöp Ervin felejthetetlen előadásában egy Maurice André átdolgozást hallhattunk.

Nemcsak a tanóra kereteinek megváltozása jelentette az újdonságot a fiataloknak, de új lendületet adott ez a 60 perc e gyönyörű nyelv tanulásához – tanításához is. Magyarok-franciául – ebből a megközelítésből ritkábban látja e korosztály e két nyelv kapcsolatát, óraszámaink s a megszokás inkább csak a „franciák-magyarul" felállást teszi lehetővé.

Reméljük, ezek a nagyszerű alkalmak hagyománnyá válnak majd nálunk, s művészeink idejötte kedvet teremt majd diákjainknak, hogy ők meg ellátogassanak a Korona Pódiumra, s hogy élnek majd mindazokkal a lehetőségekkel, melyek – e rendhagyó franciaórához hasonlóan – emlékeztetik őket nyelveken túli, közös eredetünkre.

Kovács Etelka
franciatanár

Játszótábor fiataloknak

Újra itt a nyár és hívogat a napsugár, de persze a legforróbb évszak nem mindenkinek jelenti csak a barnulás és a fürdőzés örömeit. Van, aki másra, többre vágyik. A középiskolás korosztály, a 14–19 évesek számára kínálja ezt a „más"-t a négy éve alakult Mirákulum Egyesület, amely önismereti jellegű keretjátékos táborok szervezésével foglalkozik. Az alapvető cél a fogékony tizenéves kamaszok preventív jellegű segítése, hogy a társadalmi beilleszkedésben képesek legyenek elkerülni illetve megoldani a magánélet konfliktusait, kényelmetlen szituációit, nehézségeit és sérüléseit. A tábor jellegzetességeiről mesélt az egyesület elnöke, *Füleki András*:

– Táborunk három, egymással szoros összefüggésben álló részből épül fel, az első a nomád jellegből fakad. A természet viszonylag érintetlenebb helyein verjük fel sátrainkat, ebből következően önellátásra rendezkedünk be. Tapasztalataink szerint a gyerekeknek óriási élmény és tanulság ez. Sokan itt szembesülnek először az egymásrautaltság, a társakért való felelősségvállalás érzésével. Természetesen nálunk is megtalálhatók a különböző sportolási és művészeti alkotó tevékenységek, az esti tábortűz melletti közös éneklések és beszélgetések.

– A második egységet a kiscsoportos beszélgetések képezik. Mivel nem vagyunk e tevékenység képzett szakemberei – többségünk egyetemi vagy főiskolai hallgató –, nem próbálunk pedagógiai igényű, sem ilyen jellegű alternatív iskolai órákat tartani, sem pszichológiai csoportterápiát végezni. A foglalkozásoknak mindig egy-egy adott témája van: beszélgetünk, véleményt cserélünk a társadalomról, művészetekről, családról, barátságról, szerelemről. A célunk gondolkodtatni, saját véleményük, problémáik megfogalmazására késztetni a gyerekeket. Nem megoldásokat adunk a kérdésekre, hanem azt szeretnénk, ha széles látókörű fiatalok válnának belőlük.

– Táborunk egyéni arcát a harmadik egység, a keretjáték adja. Ez a tábor első pillanatától az utolsóig tart. Zárt, meseszerű világot teremtünk, de senkire nem kényszerítünk szerepet. Valós vagy fiktív világokat jelenítünk meg, megismertetve más kultúrákkal, szokásokkal, értékekkel a gyerekeket. Voltunk már görögök, rómaiak, vikingek. Alapötleteinket általában valamely irodalmi műből merítjük. Úgy gondoljuk, hogy a legnehezebb, legmélyebb kérdések is szubjektiválódhatnak, beláthatóvá válnak, ha megjelenítjük, kézzelfoghatóvá tesszük őket.

Az idei tábor tervezett időpontja: július 19. – augusztus 1. A helyszín a Naszály-hegy északi oldalán, Katalinpuszta közelében, Váctól nem messze található. Akinek felkeltette az érdeklődését, az alábbi telefonszámokon jelentkezhet: 220-4398, 275-7403. Itt az alkalom valami mást kipróbálni.

S. Cs.

Emlékkiállítás

Veress Pál, nemrég elhunyt festőművész alkotásaiból készült emlékkiállítás nyílik július 3-án 16 órakor a zebegényi Szőnyi István Emlékmúzeumban. Megtekinthető: augusztus 30-ig, hétfő kivételével naponta 9–17 óráig. Telefon: 06/27/370-104.

Fotográfiák

1959 szeptemberében különös csend fogadott az Élet és Irodalom szerkesztőségében, amely akkor nekünk, az 1958 decemberében megjelent *Tűz-tánc* fiatal költőinek második otthonunk volt. Demény Ottó, az 1975-ben, negyvenhét évesen meghalt költő jött szembe a folyosón, furcsa módon erre a részletre emlékszem legpontosabban, és ő mondta: „Az éjjel meghalt Bölöni."

Tabák Andrással mentem be aznap a szerkesztőségbe, később a legfiatalabb nemzedék nevében ő búcsúzott Bölönitől az Élet és Irodalom emlék-számában. Bölöni akkor inkább legenda volt számomra, mint eleven valóság. Ismertem Ady könyvét, és a *Margarita élni akar*ból tudtam róla, hogy *György volt az a típusú úrmagyar / Kit ha a sorsok kultúrába löknek, / Egyenesen és túlzón rokona / A francia Égalité Fülöpnek.* Ugyancsak Ady verséből tudtam róla, hogy *nem beszédes*, ez a verssor 1959-ben is eszembe jutott, mégpedig egy találkozó közben, amikor barátságosan, ám elég szűkszavúan beszélgetett velünk, fiatal költőkkel. A *Tűz-tánc* megjelenése után került sor erre a találkozóra, Győre, Ladányi, Váci, Garai, Simon Lajos, Mezei, Maróti, Hárs, Csepeli Szabó, Nyerges volt ott, és néhány olyan fiatal költő, aki a nevezetes antológiában nem szerepelt, de 1959 nyarán már hozzánk tartozónak számította magát.

A „nem beszédes" Bölöni szavaira nem emlékszem, pontatlanul pedig nem akarom idézni. Mondandójának tartalma él bennem, arról szólt, hogy ne törődjünk a hivatalos értékrenddel, és ne nyugtalanítson minket, ha az irodalmi életben sandaságokkal találkozunk. Erre a szóra talán azért emlékszem, mert írásaiban is találkoztam vele, abban az évben, éppen Adyról emlékezve írta le, hogy sanda írói irigységek indították el régen azt az Ady-revíziót, aminek hátterében világnézeti harc volt, és ami – ezt már írásából idézem – „suttyomban ma is folyik."

Szerettem Ady könyvét, és haragudtam, bár eleinte értetlenül, amikor írókörökben ellenségesen beszéltek róla. Ma már az a költő sem él, ezért nevét nem írom ide, akinek egyik mondatára máig emlékszem. Így summázta véleményét Bölöniről: „Az, aki nem írt Adyról könyvet, sem az igaziról, sem a nem igaziról."

Bölöni Ady forradalmiságát védelmezte. Halála évében írta: „Belőlem, ha Adyról szólok, mindannyiszor a barát és kortárs hódolata szól. Nehéz megőrizni józanságomat és az elfogulatlan szeretetet. Újra és újra felemelem Ady forradalmi lényének nagysága és tisztasága mellett szavamat, mert ki lehetne hívebb tanúja életének és gondolatainak, mint azok közül valaki, akik mellette voltak indulása nehéz pillanataiban, csüggedése lankadt óráiban, költői és eszmei diadalának perceiben? Elfogódottan teszem ezt minden alkalommal, meghatódva, mert fejem felett érzem szárnyainak csapkodását. Érzem szellemének parancsoló áramát, mellyel gondolatait átadja, és delejesen szétárasztva tovább viszi. És érzem két nagy dióbarna szemének válni alig tudó, bús pillantását azon a novemberi napon, amikor a halála előtt pár hónappal, a forradalmi idők zivatarában búcsúztam tőle örökre."

Gergely Sándortól hallottam először, hogy Bölöni dédelgetett terve az volt, hogy könyvet ír Deák Ferencről. Egy életen át gyűjtötte hozzá az anyagot. Hézagpótló könyv lett volna. Amikor Táncsicsról szóló munkáját, az 1946-ban megjelent *Hallja kend Táncsics*ot elolvastam, gondoltam arra, hogy bárki írja is majd meg Deák Ferenc alakját, Bölöni meg nem írt könyvének hiánya örökös hiány marad. Mert nem véletlen, hogy Táncsics-könyvénél jobb Táncsics-életrajz fél évszázad alatt sem született. Előkerültek új adatok, kiadásra kerültek Táncsics-művek, amelyeket ő még elveszettnek hitt, ám nála hitelesebben *kora lelkünk*et senki sem idézte fel. Amikor könyvét írni kezdte, Párizsban már Hitler katonái ágáltak. Az 1946-os kiadás előszavából idézem: „Az idők és az események nagyon alákfestették Táncsics életét. Őt Metternich kamarillája üldözte, Bach rendőrkopói szaglászták: körülöttem Hitler Gestapoja settenkedett, Pétain légionistái, Darnand hóhérlegényei üldözték, börtönözték, kínozták s végezték ki a hazafiakat." Mialatt tolla nyomán Táncsics alakja életre kelt Párizsban, a Duna mentén tobzódott az a természetellenes világ, amelynek ősi rendje ellen Táncsics ontotta írásait.

Az elmúlt években sokszor gondoltam Bölönire. Táncsics műveit sajtó alá rendezve újra meg újra elővettem könyvét, amelynek kézirata a második világháború befejezésekor párizsi íróasztalában hevert, és amelynek megjelenését ő maga azért ítélte hasznosnak 1946-ban, mert azt hirdette benne, hogy „ne leljen megnyugvást, ne leljen pihenést a magyar lélek, míg el nem szakad a gyehennás múlttól és be nem lép az igazi haladó emberiségbe."

Személyes találkozásainkból egyet őrzök, a legelsőt. Negyedikes gimnazista voltam, amikor bevittem verseimet, némelyiket kézírással az Élet és Irodalom szerkesztőségébe. Első versem 1957 júniusában jelent meg, érettségi vizsgám előtt. Épp ügyetlenül álldogáltam, ismeretlen írók közt a lap szerkesztőségében, amikor kijött egy öregember, akinek bemutattak. „Csak tovább, fiam, az ilyen nagybetűs versekkel" – mondta nekem. Hirtelenjében azt sem tudtam, kinek mutattak be. Bölöni György volt ő, Ady barátja, az Élet és Irodalom főszerkesztője.

Simor András

"58-as"

A Virányosi Közösségi Házban július 5-én, 17 órakor, *dr. Mitnyan György* polgármester nyitja meg *Meszlényi András* fényképkiállítását, mely két hétig tart nyitva. Az alkotóval beszélgettünk:

– Mikor kezdődött fotós pályafutása?

– Későn kezdtem fényképezni. A fájdalom, amit Anyám halálakor éreztem, kapcsolta be azt a valamit, amiről a színek és a formák társalogni kezdtek bennem. Az emberek és a tárgyak megörökítése, rögzítése kezdetben valamiféle kényszercselekvés, gyógyír volt, csak később vált esztétikai élménnyé a fotózás.

– Mi segítette fotós tudásának továbbfejlesztését?

– 1979-ben nyertem el egy állami ösztöndíjat Amerikába, ahol – egyebek mellett – beiratkoztam a New York Institute of Photography nevezetű levelező fotográfiai iskolába. Itt három éven át elláttak tananyaggal, tanácsokkal és feladatokkal. Ezt követően gyakran kattintgattam OM^{2n} gépemet a maga 35 mm-es objektívjével, javarészt fekete-fehér filmekkel. A felvételeket saját magam laboráltam, ami iskolának jó volt, használható képek készítéséhez kevés. Egyetemi oktatómunkámat ez a kis fotós tudás is nagyban segítette.

Ráéreztem a „diázás" előnyeire is. A diaképektől vérszemet kaptam, és vettem egy 6x6-os gépet, amely – gyermekportrékkal és állatfotókkal – címlapra juttatott.

– Hogyan lett magánvállalkozó, majd „58-as"?

– Megélhetési gondjaim miatt felhagytam az oktatással. Az újságokban hirdetés jelent meg a megszüntetett 58-as villamos hasznosítására. Elmentem a Budapesti Közlekedési Vállalathoz és szerződést kötöttem velük. Magánvállalkozó lettem. Azóta a volt 58-as villamos zugligeti végállomásának helyén – újabban Zugligeti Szabadidő Központ néven – egy turista színfoltot sikerült létrehoznom feleségemmel: a Zugligeti „Niche" Kempinget, az „58-as" kisvendéglőt és telenként a természetes jégpályát, amelynek helyén – a Hegyvidéki Sportegyesület megalakulása után – nyáron szabadidős sportrendezvényeket szervezünk.

– Miért adta a kiállításának az „58-as" címet?

– 1986 után „kubikos", majd „kempingrecepciós" lettem, de mindig magamnál tartottam a kamerát, s rögzítettem azokat az eseményeket, melyekről ez a kiállítás hivatott szólni.

Sokan ifjúságukat visszasíró nosztalgiával gondolnak az 58-as villamosra. Annak idején azzal jártak a Zugligetbe kirándulni, síelni. Úgy gondoltam, ez a név juttatja el legkönnyebben az érdeklődő nézőkhöz képeim mondanivalóját. Fotóim nagyobb részt az újjászületést mutatják, a hajdani romos végállomástól napjainkig. Szólnak a pusztulásnak indult műemlék szomorú állapotáról, az újjáépítés nehézségeiről és az 58-as új „állomásain" – a kempingben, a kisvendéglőben és a jégpályán – megfordult vendégekről, az itt dolgozó munkatársakról, a kialakult barátságok pillanatairól.

Bemutatom az „alkotókat" munka és szórakozás közben, ezzel is köszönetemet fejezve ki mindazoknak, akik segítettek.

Kahlich Endre

Az „58-as" egyik állomása a Kisvendéglő

Országos Széchényi Könyvtár

Faragott magyar címer

Az erdélyi *Sándor János* újabb címerfaragásában gyönyörködhetnek az Országos Széchényi Könyvtár látogatói, olvasói. A vezetőség felkérésére készült finom művű koronás címert körtefából faragta meg közel három és fél hónap alatt napi tizennégy órás munkával. A fát az ugyancsak erdélyi *Csont Gyula* adta hozzá. A művész, a székelyszentistváni tanító fia, nagyapjától leste el a faragás művészetét, – aki, mint földijei ez idő tájt, szívesen faragták háztartási eszközeiket, mindennapi tárgyaikat – de ő már többre törekedett: dísztárgyakat kezdett faragni. Egyházi jelképeket, bibliai tárgyú faragásaitól jutott el a magyar történelem alakjaihoz. Nemesi és másféle címereket, életfás kompozíciókat készített. Aztán sorban kerültek ki keze alól a székely művészet gondolatébresztő, híres székely kapui, emlékeket idéző kopjafái, például a nagycenki Széchenyi mauzóleumban van egyik legszebb darabja, de megtaláljuk Budapesten, Szegeden, Miskolcon, Makkfalván is szabadtéri munkáit, mint híres székely kapuit Szovátán, Szegeden, Székelyszentistvánban (itt volt tanító apja).

Sándor János egyik szép kopjafája mellett

Alig egy esztendeje leplezték le az Országos Széchényi Könyvtárban, a Budai Vár F épülete tanácstermében az általa készített családi címert, mellyel a könyvtáralapító *gróf Széchényi Ferenc* emléke előtt tisztelgett és amelyet a címer hátlapjára faragott ajánlással ajándékozott a könyvtárnak: „Készült Gr. Széchényi Ferenc, a bőkezű adakozó és páratlan nagylelkű ember emlékének kegyelettel. Isten áldását kérem a magyarság nevében az általa alapított könyvtár tevékenységére." Most már együtt hirdeti a művészkézzel faragott két címer a székely művészet időtálló értékét.

Sch. P.

Festett famennyezet Gogánváraljáról

Újabb látnivaló a budai Várban

A Magyar Nemzeti Galéria szinte felbecsülhetetlen értékű, az 1500-as évek elejéről származó művészi alkotással fogadja látogatóit, a művészetek barátait. A Kis-Kükűllő menti kicsiny erdélyi falu templomának festett kazettás famennyezetét

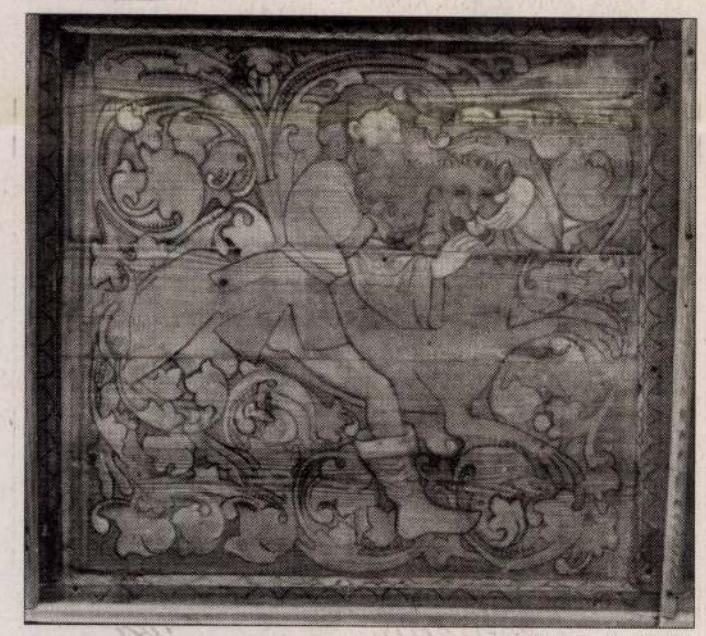

Kazettás festett famennyezet (Gogánváralja, 1503–1519. MNG)

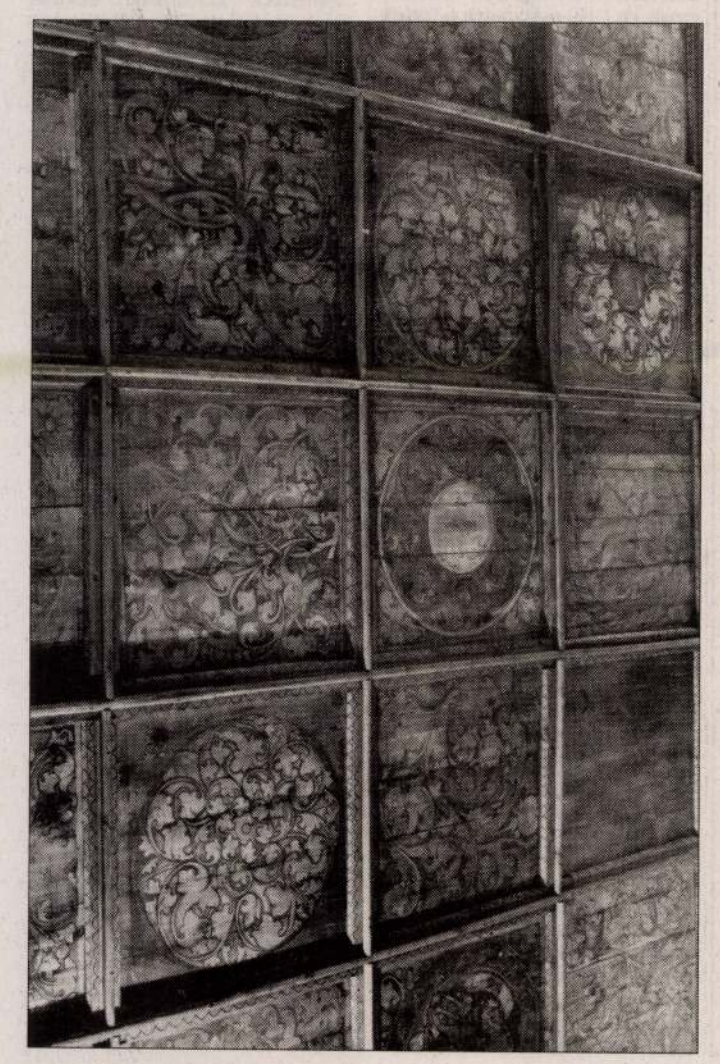

1869-ben fedezték fel. Művészi és tudományos jelentőségéről annakidején *Rómer Flóris* és *Kelemen Lajos* értékelő írásai tájékoztatták az ország lakosságát. Az igen rossz állapotba került művészi munkát 1903-ban a Szépművészeti Múzeum megvásárolta és néhány táblát ki is állított, de valójában az egész famennyezet pusztulófélben volt. Ugyanis a kis templom rossz tetőzete miatt gyakori volt a beázás, s állapotuk miatt nagyobb részük évtizedekig raktárba került.

A Szépművészeti Múzeumból 1973-ban a Régi Magyar Gyűjteménnyel együtt a Budavári Palotába – a Magyar Nemzeti Galéria új otthonába – vitték. A schalaburgi kiállításra 16 kazettáját restaurálták, de a többire csak – részben a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával – 1997-1998-ban került sort. Végleges helyére a közelmúltban került, mégpedig – állandó kiállításként – a Magyar Nemzeti Galéria, az erdélyi késő középkori szárnyas oltárokat bemutató termébe.

Közel 100 esztendeje bontották le eredeti helyén Gogánváralján és ma – a restaurálás után – a maga teljességében gyönyörködteti a szemet a hatszor nyolc négyzet alakú kazettából álló festett famennyezet. A festett mezőket stilizált levélsorral díszített keretlécek választják el egymástól. A kerek mezőkbe foglalt kompozíciók – figurális ábrázolások vagy címerek – meghatározott rendben váltakoznak. A kompozíciónak fontos szerkezeti eleme a négy evangélistaszimbólum – a sarkoktól azonos távolságra helyezve … A Magyar Nemzeti Galéria bemutatásra elkészült kincse látogatóinak ajánlom, ha valóban művészi érdeklődéssel nézik, – olvassák el a restaurálás munkájáról szóló rövid tájékoztatást. Csodálatosan szép munkát végeztek, álljon itt nevük: *Balázsovits Zsuzsa, Hoffer Andrea, Juhász István, Kázik Márta, Lakatos József, Lente István, Németh Gábor, Szentgyörgyi Edit, Szutor Katalin, Takácsné Szabó Marianne.*

A mű bemutatóját megelőző sajtótájékozató ünnepi pillanata volt, amikor a Pannon GSM vezérigazgatója *Björn J. Flakstad* és *Bereczky Loránd* a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója aláírta a már negyedik éve fennálló együttműködési szerződésük további erősítését. A Pannon GSM eddig több tízmillió forinttal segítette a Magyar Nemzeti Galéria nemzetközi hírű képeinek restaurálását, kiállítások rendezését. legújabban a *Gogánváraljai kazettás festett famennyezet* (1503-1518) restaurálását.

Schelken Pálma

Oskar Kokoschka grafikái Magyarországon

Az utóbbi évtizedekben világszerte sok és sokféle kiállítást rendeztek az osztrák mester, *Oskar Kokoschka* műveiből. Most az Oskar Kokoschka Archívum, a művész özvegyének, *Olda Kokoschkának* ajándékával létrejött bécsi művészeti központ (Postgasse 6.) szervezte meg a litográfiákból, rézkarcokból, plakátokból és fotókból álló gazdag vándorkiállítást, mely júniusban a győri Városi Művészeti Múzeumban és az ausztriai állomások után októberben a Miskolci Galériában látható. Kokoschka több mint 500 kompozícióra terjedő sokszorosított grafikai munkásságából száznál többet válogattak ki a rendezők … A grafikái iránt fokozta az érdeklődést a századvégre jellemző szexualitás, élet és halál problematika művein.

Kokoschka sokszorosított grafikai munkásságának jó része 1960 után jött létre, Svájcban. Ezeken a lapokon kívül a tárlat a ritkaságnak számító korai művekből is bemutatott néhányat, például *A megláncolt Kolumbusz*-t (1913), melyben költői mondandóját kísérte. Ihletője *Alma Mahler*rel, a zeneszerző özvegyével való héjanásza volt. A nyitó lap, *A nő arca* határozta meg az egész sorozatot. Alma Mahler magához láncolta a festőt és ült képletesen diadalt az utolsó lapon a férfi felett. S az asszony valóban 1914-ben *Walter Gropius* felesége lett. A kőrajzok a fellángolt szerelemről szólnak nyíltan és kifejezően. Az érzelmek feszültségét rövid, szaggatott vonalakkal közvetítette a művész.

Kokoschka az expresszív, mélylélektani boncolással ábrázolt portrék legnagyobb 20. századi mestere volt. Arcképei kevésbé megrendelésre, inkább egyéni választás nyomán készültek. Sok az *Önarckép* közöttük, illetve olyan alkotás, ahol figuráiba belevetítette önmagát. A kiállításon látott sorozatokban például Kokoschka maga tűnt fel az Odyssea hőseként (1965), vagy Saul és David ószövetségi ellentétének megtestesítőjeként, karakterének két oldaláról vallva. Egy másik illusztrációjában az amazonok királynőjével (*Penthesilea*, 1969) esett szerelembe. És folytathatnánk a sort egészen a késői *Önarcképéig*. A néhány megtört vonallal felrajzolt litográfia már egy

Betlehemi gyermekgyilkosság (Madonna utcai harcban)

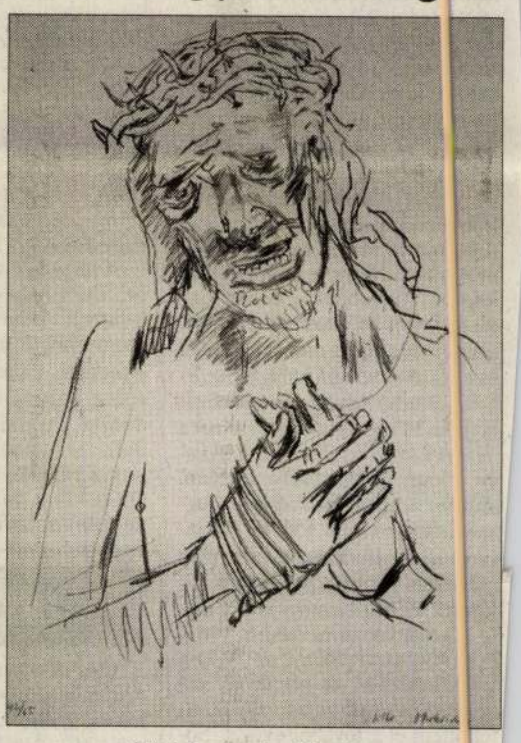

Töviskoszorús Krisztus

megfáradt kéz, betegséggel dacoló arc vonásait öz-vetíti.

Az egész életében folyton új élményeket kereső, ita-zó művész alkotásaiból kedvenc helye, Görögor zág képei kerültek bemutatásra. Higgadtabb, kiegyensú yo-zott kompozíciók ezek a *Hitvallás Hellasz me leti* (1961) sorozat keretében. Technikailag a kemény k éta vékony vonalainak és a puha kréta lágy tónusainak di-namikája hatja át ezeket a tájábrázolásokat. Az ó kor emlékei mellett a mindennapok világa is foglalkozt tta (*Apulia*, 1963). Kokoschka felmagasztosította a köz ha-pit, magára formálta a klasszikusat. Tette mindezt l ra-vúros rajztudással, melynek mozgatója az érzelem, l el-ső világára hangolt vallomásos expresszivitás. Ezér i felelt meg neki kifejező eszközül a rajzhoz oly közel ál-ló kőrajz technika, illetve ritkábban a rézlemezre pus t kézzel felvitt karc.

Ennek a válogatásnak különös érdekessége, hc most került először kiállításra az osztrák mester az 1956-os magyar forradalomhoz kapcsolódó két tografált rajza: a *Betlehemi gyermekgyilkosság – M donna utcai harcban* és a *Töviskoszorús Krisztus* mű alkotások. Az elsőn a bibliai témát Budapest ta koktól megszállt utcájára helyezte át a művész, el térben a gyermekével menekülő asszonnyal. A más lapon a szenvedésektől meggyötört arcú Krisztus v a magyar fájdalom jelképes hordozójává, s egyben alkotó nagyvilágnak szánt, velünk együttérző, tör nelmi híradásává. Kokoschka a litók eladása után k pott összeget a Vöröskereszt útján ajánlotta fel a m gyarok javára. Mi akkor erről keveset tudhattunk, is pótolta ez a kiállítás.

A korlátozott példányban készült, szignált kön matok Kokoschka művészetének szélesebb terjesz sét segítették elő. Így juthatott hozzánk ez a kiállít Reméljük, hogy a nyitást majd egy bőv Kokoschka anyag, vagy talán a nagy triász: *Kli Schiele* és *Kokoschka* együttes bemutatója fogja vetni.

Bajkay P

Szakasics Klára, textiles, 1937. végbizonyitványt nyert

Iparművészeti Isk. Évk. 1938-1941. Bp. 1942.
33 l.

45

klyatartó kereszt: talpazata négy-
szitve, mindegyikben ékkő /hiányos/,
gyszerü, sima. Rajta ötvösjegy, Bécs
számu, ezek a keretelésben különböző

talapzata hatkaréjos, vonalkásan
ü, kehely teljesen sima, rajta ezüs-
ört kosár. semmiféle jel nincs rajta,
apzata négykaréjos, köztük ezeket el-
ornamentálisan diszitve. Nódusa váza-
özött, tömör előlap ráaplikálva, mely
l diszitett. Az előbbi kehelyhez lát-
Népies faragásu, baldachinszerü ke-

Szakályhőgyészi
Apponyi-kastély

Leégett a szakályhőgyészi Apponyi kastély

Szekszárd, szeptember 11
(A Pest tudósítójának telefonjelentése)

A Szakályhőgyész községhez tartozó gróf *Apponyi* Károly-féle birtokon, most Szekszárdra érkezett hír szerint, a kastély tetőzetén tűz ütött ki. A lángok elharapózását már nem lehetett megakadályozni, *a kastély egész teteje a tűz martaléka lett.* A szomszédos községek tűzoltósága kivonult, de a tüzet nem tudták eloltani, csak továbbterjedését akadályozhatták meg. *A kastély padlászobáiban felhalmozott sok értékes holmi elpusztult.* A tűz okát és a kár nagyságát a tűzvizsgálat állapítja meg.

Pest, 1940. szept. 11.

Szakalyi rk. templom

Abauj-Torna vm,

Gótikus szentély-
benne díszes gotikus
pastoforium.

Emlkassaiegyhm

I. 122. l

resztje emelkedik, tőle jobbra és b

A S. Pudenziana mozaik
mentális festői előadás, erős plasz
tású szinezés jellemzi. Valamennyi
tosság, aminthogy az alakok római k
antik istenes zményt idéző emléke is
tábla/. " A mai szemlélőre ugy hat,
irja találóan egyik ismertetője /M.
a mozaikot 1588-ban restaurálták, a

Még közelebb áll az ó
lus, felépítés szempontjából az ant
bazilika
Maggiore mozaikdísze. A főhajó és a
felében készült III. Sixtus korá
megkoronázását ábrázoló mozaikját

A S. Maria Maggiore
ciklusok legjelentékenyebb pé
majdnem négyzetalakú mozaik diszit
Többé- kevésbbé épen. Az ótestament
, Ábrahám és Melchizedek ta
Mózes történetén keresztül egészen

A mozaik élénk szi
restaurálása után szinte világitan

MDK

Szakasics Klára, textilmüv.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

44.l.

Szakasics Klára

textiles

1; Iparm.Isk.Évk.
1930-34. 38.1

GRAFIKAI SZAKOSZTÁLY. TA

Szakasics Klára

textil

1933 - 34.

Iparm.Isk Évk.

1930 - 34. 46. l.

Ant. M. Biscionus öntött keretes bronzérme XVII. sz. M. A. Tamburini jezsuita generális (1710—30) bronzérme Lepold 498. Borromi Szent Károly ovális bronzérme Lepold 469. Mundelein György bíbornok, csikágói érsek aranyérme az 1926-i eucharisztikus kongresszus alkalmából Ilva-tól. Lepold 488. Pandulphus de Marca bíbornok bronzérme Lepold 490. Aranyérem az Ausztriával való konkordátum megkötésére Radnitzkytól. 1865 Lepold 559. Végül említhető a gazdag pápai éremsorozat, közte V. Miklós bronzérme a szentkapu megnyitására 1450. Lepold 232. és XI. Ince bronzérme a párkányi csata alkalmából, 1684. Lepold 255., azonban e csoport jórésze csak restituciós és sorozatos (suite) éremből áll.

A gyüjtemény önálló, Kuncze rendszere szerint speciálisan összeállított és tervszerűen gyüjtött része a *kegyérmek* sorozata. Mintegy 2000 darabra rúg a számuk, melyben gazdagabb sorozattal van képviselve Altötting, Czensztohowa, Loreto, Lourdes, Mariaeinsiedeln, Mariataferl, Roma, és a magyarok közül Sasvár és Esztergom. Jelentősebb darabok: egy czensztohowai négyszögű érem a Madonnával, négyszögletes érem a máriazelli templom képével, 2 drb. XVIII. sz.-i altöttingi bronzérem, a római Santa Maria de Monte kegyérme Lepold 383., bársonyra erősített áttört bronzlapú sasvári kegyérem, Lepold 412., nagyszombati XVIII. sz.-i bronz kegyérem, Lepold 350., Szent Borbála bronzérme, Lepold 1265., körmöci veretű Szent György-tallér a XVII—XVIII. sz. fordulójáról, Lepold 1365., 30 drb. érem Nep. Szt Jánosról, közte egy-két jobb darabbal a XVIII. sz.-ból és Bonaventura bíbornok

Szakáts

vézkarcoló és betűvagó

l. Buda 1809

Historia 1932.

V. 100-l.

Szakáts

Ltáb IV, 105

Csont nyilcsics X. 47

Szakáts

l.

Lykanomzromantika

147. l.

Szakáts

1.

LykaMagyműI800-50
496. 1.

terracotta

terracotta

terracotta

bronz

bronz

bronz

bronz

Szakáts

MDK

betümetsző

Nádai Pál: Az Universitas Nyomdája.
Magyar Grafika 1928. 58.o.

Szabados Béla (szobrász)

Egyakt szimmetria c. művét ajándékozta A Hét Képtárának.

A Hét, 1974. aug. 16. 5. ef. 33 sz. 4 p.

Szabados Béla (nekrológ)

Lenau-ról készített rajzok.

A Hét, 1974. szept. 27. 5. old. 39 cm. 6 p.

Szakáts Béla

Egzakt (axiális) szimmetria. (fotó)

A Két, 1973. dec. 21. 4. elf. 51 sz. 10 p.

Szakáts Béla (szobrász)

Leontin Sălăjant ábrázoló szobrát Temesvárott állították fel.

A Hét, 1974. szept. 27. 5. erf. 39 sz. 1 p.

Szakáts Béla

Keresztezett szimmetria (fotó)

A Hét, 1974. jan. 11. 5. erf. 2sz. 8p.

A SZÖG-ART MŰVÉSZETI EGYESÜLET
MEGHÍVJA ÖNT ÉS BARÁTAIT A
CSONGRÁDI MŰVÉSZTELEPEN
MEGRENDEZÉSRE KERÜLŐ
IX. NEMZETKÖZI ALKOTÓTELEP

1999. JÚLIUS 16-I

RENDEZVÉNYEIRE

18 ÓRAKOR A

PLEIN-AIR '99

KIÁLLÍTÁST

MEGNYITJA:

Dr. TROGMAYER OTTÓ

SZÉCHENYI DÍJAS MŰZEOLÓGUS

ÉS

MOLNÁR JÓZSEF

CSONGRÁD VÁROS POLGÁRMESTERE

✶

18 ÓRA 30 PERCKOR,

SUZANA FÂNTÂNÂRIU

ÉS

SZAKÁTS BÉLA

TEMESVÁRI KÉPZŐMŰVÉSZEK

KIÁLLÍTÁSÁT

ANDREI OANCEA

ROMÁNIA SZEGEDI FŐKONZULJA

NYITJA MEG

A VÁROSI GALÉRIÁBAN

CSONGRÁD, KOSSUTH TÉR 7.

20 ÓRÁTÓL

GARDEN PARTI

A CSONGRÁDI MŰVÉSZTELEPEN

TANYA 833

ROSSZ IDŐ ESETÉN A GALÉRIÁBAN

AHOL A

BLASKÓ DIXIELAND BAND

AD KONCERTET

A PLEIN AIR ALKOTÓINAK ÉS

TÁRLATLÁTOGATÓ KÖZÖNSÉGÉNEK

A KIÁLLÍTÁSOK MEGTEKINTHETŐK

JÚLIUS 16-28

BEJELENTÉS ESETÉN VASÁRNAP IS

/T.: 63-481-034/

NAPONTA 10 ÉS 18 ÓRA KÖZÖTT

SZÖG-ART

MŰVÉSZETI EGYESÜLET SZEGED

MINDEN ÉRDEKLŐDŐT

SZERETETTEL VÁRUNK

A PLEIN AIR FŐ TÁMOGATÓI:

NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM
SZEGED ÉS CSONGRÁD VÁROSA,
MAGYAR ALKOTÓMŰVÉSZETI KÖZALAPÍTVÁNY,
DÉLMAGYARORSZÁGI MÉH RT.
ICON REPRO

TOVÁBBI TÁMOGATÓK: CSONGRÁD MEGYEI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS BIZOTTSÁGA, BULIK ISTVÁN KÉPKERETEZŐ – SZEGED, TAKÁCS FERENC – HMVHELY, PANOL RT. –, CSONGRÁD BOR KFT. –, MURÁNYI LÁSZLÓ –, HÉJJA TESTVÉREK KFT. –, L & K KFT. –, GARDEN ÉTTEREM, KISS BÉLA – CSONGRÁD

ELŐL: SUZANNA FÁNÁTANARIU, HÁTUL: SZAKÁTS BÉLA MUNKÁJA

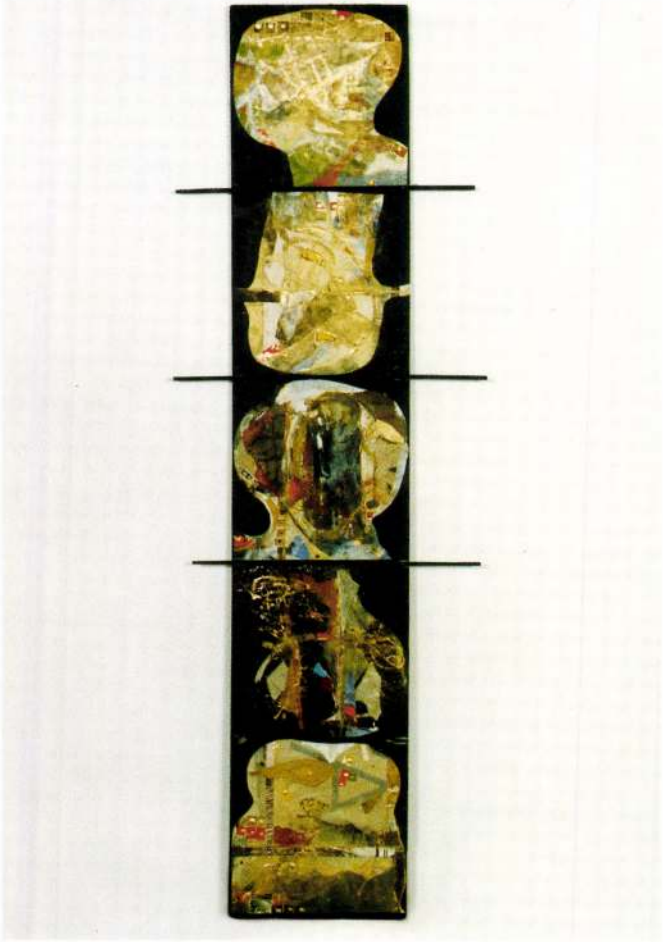

PLEIN AIR '99

MEGHÍVÓ

Toró Tibor:

SZAKÁTS BÉLA. /szobrász./

A Hét /Bukarest/, V.évf. 2.sz. 1974. jan. 11. 10.old.

Szakáts Béla

Szimmetria (színlet)

A Hét, 1974. jún. 11. 5. old. 2 m. 1 p.

Szakáts Béla

-

Sértett szimmetria (fotó)

A Het, 1974. jan. 11. 5. erf. 2sz. 12p.

SZAKÁTS Béla *112, 115, 119, 122, 139,* 65
Székelyudvarhely, 1938. szeptember 19.
IA Képz. Főisk. Kvár, szobrász

Banner Erdély

SZAKÁTS Béla szobrai

1994/1. 59.p. ill és 60.p.

Új Művr.

— *Mikor jelent meg, nyert polgárjogot a papírművészet?*

— Tanulmányok sora rögzíti immár a pontos kronológiát. Az én szemléletem szerint mindez egy olyan folyamatnak a részeként zajlik, amely igazában a barokkal indult meg. Az emberek legfontosabb problémáikkal foglalkoznak, ezek egyike kétségtelenül az, hogy mi a művészet, mire való volt és lehet az egész?

Ez a vizsgálódás máig tart, és a műalkotások vala-

Szakáts Béla

Hélix térstruktúra (1) (fotó)

A Hét, 1974. jan. 11. 5. éf. 2n. 4p.

Szabados Béla

Rejtett szimmetria (fotó)

A Hét, 1974. jan. 11. 5. erf. 2 sz. 16 p.

Szakáts Béla

Térkonstrukció (fotó)

A Két, 1974. jan. 11. 5. erf. 2sz. 17p.

Szabados Béla

Kombinált szimmetria (fotó)

A Kék, 1974. jún. 11. 5. cs. 2 sz. 18 p.

Szakáts Béla

„Térkonstrukció" a nobrával fotója a képmellékletben

Iga z Szó 1972 november

Szakáts Béla yobrány

neve emlitve

Kornul 1974/2

204.old.

SZAKÁTS BÉLA

Szakáts Béla szobrászmüvész és Lidia Ciolac grafikus közös tárlata látható a temesvári Helios mücsarnokban. /rövid hir/

Utunk, XXXV.évf. 41. /1667./ sz. 1979. okt. 10. 8.old.

SZAKÁTS BÉLA szobrász

● A műhely melege

Plein Air hatodszor

Szegeden, a Kálvária Galériában július 26-án este 6 órakor a Plein Air '96 VI. Nemzetközi Alkotótelep – melynek otthont évek óta a csongrádi művésztelep ad – kiállítását dr. Trogmayer Ottó, a Csongrád megyei múzeumok igazgatója nyitotta meg.

Nem bocsátkozott részletes műelemzésbe, de fölhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy egy aranycsapat formálódik Aranyi (Sanyi) és társai révén, akik Szegeden vagy Darmstadtban, illetve Mirabelben vagy Csongrádon évről évre jobban összetartanak és mind nivósabb produkciókkal lépnek nyílvánosság elé. (Ezt az alkotások bizonyítják!) Az idei tárlat jobb mint a tavalyi. (Tavaly is ezt mondták!) És ami nagyon lényeges! Ezek friss és műhelymeleg alkotások. Az elmúlt három hétben keletkeztek. Ilyen kollekció ritkán kerül a falra. S ez nem akármilyen európai alkotógárda. Megérdemlik a figyelmet, s a támogatást.

●

A Plein Air 1996-os VI. Nemzetközi Alkotótelep tagjai voltak:

Aranyi Sándor, Szeged (H); Roman Banaszewski, Krakow (Pl); Volker Beyer, Langenau (D); Dudás Sándor, Csongrád (H); Miguel Epes, Darmstadt (D); Carsten Gille, Frauenstein (D); Malgorsata Holowka, Krakow (Pl); Elke Laubner, Darmstadt (D); Henk Mual, Groningen (NL); Muhi Muhenned, Utrecht (NL); Antje Müller, Freiberg (D); Popovics Lőrinc, Szeged (H); Cora Sametini, Groningen (NL); Sejben Lajos, Szeged (H); Sigrid Siegele, Darmstadt (D); Szakáts Béla, Temesvár (RO); Luigi St, Varga, Temesvár (RO); Cosor Viorel, Temesvár (RO); Maja Wojnarowska, Lack (Pl); Zofia Zaremba, Plock (Pl); Lázár Pál, Szeged (H).

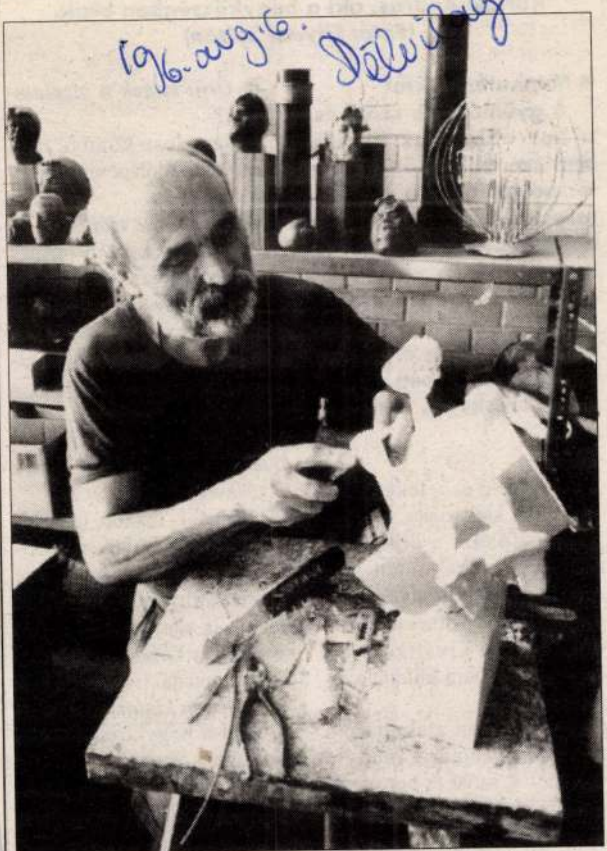

Szakáts Béla temesvári szobrász Csongrádon.
(*Fotó: Enyedi Zoltán*)

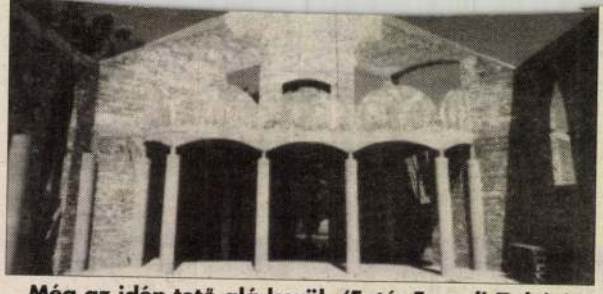

Még az idén tető alá kerül. *(Fotó: Enyedi Zoltán)*

• Kürtösi András józanul látja

A padlóról fel!

Kürtösi András, aki a hegyközségben bízik. *(Fotó: Enyedi Zoltán)*

• Munkatársunktól

A gyümölcs, a szőlő és a bor ebben az évben sem szerez sok örömet a termelőnek. Még bő termés esetén sem, mert egy dolog jól, szakszerűen, a legkényesebb piaci igényeknek megfelelően gondozni a fát, a szőlőt, ennek tényleges értékét a legritkább esetben ismeri el a kereskedő, illetve a piac.

A termelő és a felhasználó közvetlen kapcsolata sem felhőtlen, főként a diktált és mesterséges árak miatt. Rászorul a termelő arra, hogy összefogva védelmet keressen és találjon. Kiváltképp az évek óta padlóra küldött szőlőágazat.

Nemrégiben alakult meg az Agrárkamara megyei Gyümölcs, szőlő és bor osztálya Csongrád-Bokroson a Kossuth Szövetkezet Pincészetének tanácskozó termében. Az új kamarai osztály elnöke ennek a pincészetnek a vezetője, Kürtösi András lett.

• Örül ennek a bizalomnak?

– Nem lesz könnyű dolgunk. A kezdőlépéseknél tartunk.

• Milyenek a szőlők?

– Ígéretesek, a jó termés reménye megvan, ami nagyon hiányzik: kedvet adni a telepítésekhez. Enélkül nem lesz mit exportálni. Nem elég elhúzni a mézesmadzagot a gazdák orra előtt.

• Vagyis: komoly és tényleges támogatásra lenne szükség?

– Annál is inkább, mert hiányzik az ellenőrzött szaporítóanyag. Hagytuk tönkre menni a törzsültetvényeket. Nálunk is van ilyen, de senki nem foglalkozik vele. Ez a 22-es csapdája.

• Milyen kiutat lát?

– Ha a hegyközségeknek nagyobb szerepük, tekintélyük lenne, akkor el lehetne mozdulni. Hogy ne csak formálisan legyen tagja ennek a szőlőtermelő, hanem valójában és érdeke fűződjék hozzá. Hogy legyen értelme a szőlővel, a borral foglal-

Magyar Hírlap 2003. december 2. Szakáts Béla

Huszonhat román és magyar alkotó közös tárlata Budapesten

Művészi üzenet Temesvárról

Wagner István

A hatvanas–hetvenes évek fordulóján átmeneti nyitás történt Romániában Nyugat felé. Fokozottan érződött ez a Bánság legnyugatibb városában – Temesvárott –, amelyet félig tréfásan, félig komolyan a „fruntea tarii" elnevezéssel illettek, ami „az ország homlokát", átvitt értelemben pedig „az ország élvonalát" jelenti. A soknemzetiségű metropolis felpezsdült képzőművészeti életét nemcsak a helybéli értelmiség értékelte, hanem egymásnak adták a kilincset a Begaparti műtermekben a nyugati műkereskedők is. E sorok írója épp akkoriban dolgozott fél évtizeden át a főtéri kortárs galériában, amikor az éppen beérő derékhad vette át az irányítást. Közülük sokan máig hűek maradtak az egykori osztrák–magyar monarchia garnizonvárosához, de a diktatúra erősödése miatt időközben egyesek külföldre mentek, mások velem egy időben emigráltak a szélrózsa minden irányába, és néhányan örökre eltávoztak azóta közülünk.

Jelenleg huszonhatan vendégeskednek Budapesten december 5-éig egy kollektív kiállítással Temesvárról, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének székházában (Bp. V., Andrássy út 6.).

Toma Dan: Teliholdas napok

Az „előfutár", a legmarkánsabb temesvári szobrászművész – Jecza Péter – volt, akinek idén tavasszal nyílt egyéni tárlata az itteni Árkád Galériában. Most két absztrakt bronz plasztikájával szerepel az utóbbi évek termésből. Azok közé tartozik, akik következetesen megőrizték három évtizeden át markáns profiljukat, akárcsak Nutiu Romul festőművész, aki akrillal készít elvont tűz- és vízzuhatagokat. Szakáts Béla stilizált bronz figurái a matt felületeken megcsillanó fényes részletekkel válnak egyénivé. Érdekes viszont megfigyelni, hogy a hasonló évjáratú és akkoriban kizárólag geometrikus absztrakt Flondor Constantin éppúgy áttért a líraian realisztikus szénrajzolásra, mint a tíz évvel fiatalabb Toma Viorel, aki viszont a fotónaturalizmusig is elmerészkedik olajcsendéletével.

A válogatást a sokféleség jellemzi leginkább. Miközben Banciu Regep Rodica textilművész mini gabonatáblát tálal elénk talapzaton, addig Lucaciu Adriana akrillal rajzol négyzetméteres grafikai „portrékat". A középnemzedékhez tartozó Jakabházi Sándor festői struktúrákat és tükröződéseket készít vegyes technikával. Serban Dumitru nyers falécekből épít kubista kockákat, a fiatalabb generációból pedig Tasi József István a szomszédos országban olyannyira kedvelt eljárással „könyvet" kombinál papírtekercsekből meg deszkarámákból. A huszonhat kiállító közül tizennégyen személyesen is eljöttek az ünnepélyes vernisszázsra – s ez további, kölcsönös kapcsolatépítésre kínált lehetőséget. A tervek szerint jövőre magyar művészek népes csapata rándul át Temesvárra csoportos tárlatával. A szakmai szövetség egyre szorosabb együttműködése mellett örvendetes a Temesvári Nyugati Egyetem képzőművészeti karának – élén Serban Dumitru dékánnal – valamint a budapesti Iparművészeti Egyetem Elméleti Intézetének tartós kontaktusa is az utóbbi időben – köszönhetően az intézet igazgatójának, a fáradhatatlan Ernyey Gyula designertanárnak.

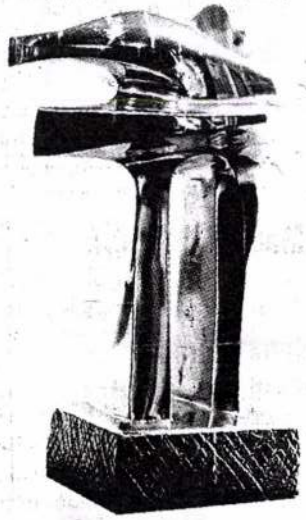

Jecza Péter: Örvény II.

129.	1979.	augusztus	17.	Meghal Debrecenben Kesztyüs Loránd (szül.: Sarkad, 1915. április 11.) orvos, immunológus, egyetemi tanár, az MTA tagja, Állami díjas.	25 éve	Gazda István
130.	1979.	szeptember	4.	Meghal Budapesten Öveges József (szül.: Páka, 1895. november 10.) fizikus, szakíró, Kossuth-díjas.	25 éve	Gazda István
131.	1979.	október	10.	Meghal Budapesten Baló József (szül.: Budapest 1895. november 10) orvos, patológus, egyetemi tanár, az MTA tagja, Kossuth-díjas.	25 éve	Gazda István
132.	1979.	október	28.	Meghal Budapesten Csűrös Zoltán (szül.: Budapest, 1901. február 6.) vegyészmérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja, Kossuth-díjas.	25 éve	MTESZ
133.	1979.	november	9.	Meghal Budapesten Germanus Gyula (szül.: 1884. november 6.) orientalista, az irodalomtudományok doktora.	25 éve	Szörényi László
134.	1979.	december	14.	Meghal Budapesten Homoki-Nagy István (szül.: Mezőtúr, 1914. szeptember 2.) filmrendező, operatőr, Kossuth-díjas, Érdemes művész.	25 éve	Beke László

Lok
Manastor
Pavál L.
Kontuly
Hincz?
Fanda

Szakáts Ferenc rajzoló és rézmetsző

Századok 1874.184-205 o.
Nagy Iván:Magyarország képzőművészei
/Szakáts Ferenc/

Gallait Louis festőművész

Divatcsarnok, 1853. juni 5. 19.378.

Iró- és müvészélet.

Rézmetszet
Mitológiai jelenet
Szakáts Ferenc

Századok 1874.184-205 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Szakáts Ferenc/

Gruber Ferenc, festő

Divatcsarnok, 1853.juli 17.31.619-621.

A pesti állandó képtárlat.

Rajz
Mithológiai jelenet
Szakáts Ferenc

Századok 1874.184-205 o.
Nagy Iván:Magyarország képzőművészei
/Szakáts Ferenc/

Giergl Alajos
lásd: Györgyi Alajos

Szakáts G.

vérmetszés

Pest 1806-7.

Mátrai G. jegyz. Sz. M.

329 l.

288

Deroy, Isidor Laurent

Le Havre de Grâce. Kny.

K. 0.50.

122 m, 184 82.

Szakáts J

rajzoló és rézmlásd

Művészet 1908. 134 l.

Szombathelyi Múzeum VII. 230.

Szakáts J.

rapsoló és rezin

lárd

Kremszeplét

79 l.

1413

1413. Adriaan v

Sz. Delftben 1589-ben. † Haagá

A mi mindenkinek inyér

Egy balrahaladó szürke lo
tettek fel, turbános férfi ül, ki
farkát felemelve nézi, hogy
zacskóval fogja fel, másika pe
állattól elhullatott aranyakat. Ba
egy álló és kissé idább egy t
nyét és ruháját, hogy nekik i
mellett kis fiú van. Kettőjök köz
és nézegeti a felszedett pénzd
számú közönség nyüzsög. Alól
olvassuk:

Fa, méretei 73·5 : 59·5 cm.
tett 1896 junius 30-án J. Goudstic
Elszámoltatott 1897 márczius
számolást jóváhagyta az 1897 juli
(269–97).

Kifüggesztésére vonatkozó a
ban. 1906 : Cab. B. 480. *A. Piet*
denkinek inyére van. — 1906, 1
Venne: All wat menschen behaeg

III.

Vet.
1896

szül. 1820. körül
+ 1870 k.

Szakács József, szentersébeti,

~~az 1860-as 1870-~~

az 1860-as ~~és~~ 70-és elején halt
vagyis

meg. Tüzérföhadnagy volt
1848-49-ben. Rajztanár
Brassóban 1848 előtt.
Szabadsugharcz utan fogságban volt 17 évig s azután
Németországba Kölnbe
költözött s ott halt meg.

Szamos tájképet festett
Nagyszolantai Kaszinóban
töle Deák F. képe.
Czeglédi Kaszinóban
Kossuth Lajos képe.

Székely nemes családból
származik
Udvarhelyszékből
Szentersébetfalvá-
ról.

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
BUDAPEST, VLARÉNA-ÚT 41.

Kedves barátom,

légy kegyes intézkedj, hogy
Péczely László úr a kép-
tárakat megnézhesse.

Üdvözöl

21.5.23. Tatay Zoltán

Szabó,

Sz. 2. *József, szenterzsébeti*, festő, * Szenterzsébetfalva (Udvarhelyszék) 1820 körül, † Köln 1870 körül. Rajztanár volt Brassóban, majd tüzérfőhadnagy a szabadságharcban, melynek leverése után 17 évig volt fogságban. Kiszabadulása után Kölnben telepedett le, hol főleg táj- és arcképeket (Deák Ferenc, Kossuth Lajos stb.) festett.

K. Sz. II. 787

közül kiemelendő a premontrei
. stb. A város mostani uraának
ledöntése, amelyet sikerült fény-

czbánya, Selmeczbánya és Beszter-
figyelmét. Körmöczbányán a vár-
ár, Beszterczebányán pedig a vá-
épület emelendő ki. Mindezek az
y a sok háboru, s viszontagság da-
hajdanában Felsőmagyarország bér-

Szakáts Tanós

ötvös

1640. Kolozsvárt. Ez évben a
szász férfiak között.

Jakab Elek. Kolozsvár
története. Bjest-
1888 II k

312.

Szakáts János

vajz tanárjelöltek
ideiglenes helyettes
vajz tanárrá kinevezték
1893-ban.

Tóth György dr.

A levái kegyes-tanító-
rendi gymnasium tör-
ténete 1815-1895-ig.
Leva, 1896.

189. l.
370. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szakács József

betűmetsző; Falka
Sámuel tanítványa

Magyar Grafika
1928. 1. l. 2. l.
(Betűtörténet.)

A betűmetszésben Falká-
val együtt holland
vonatkozásokat dolgozott
Egész sereg kerivatos betű-
terverete maradt fenn.

Szakáts József

Jos. Szakáts / de Sz.
Erzsébeth, Rein. 16°.

His-kerek medaillonban mell
kép. lebr..

Jos Szakáts del et sculpsit
Budae.

A nem alatt Sunt
Plus ultra
legalul 15. Martz 1807

Szakács József

budai vezin

l

Drescher vezin

59. l

~~Komárom múzeum III. 196, 197, 201,~~

SZÁKÁTS 1. *József, szenterzsébeti,* székely származású rajzoló és rézmetsző a XIX. sz. elején Budán. 1807. egy mitológiai tárgyú képet rajzolt és metszett Fáy András Bokréta c. könyve részére. Egy 16-odrétű rézmetsztű medaillon önarcképe 1807-ből a M. Történelmi Képcsarnok grafikai gyüjteményében van.

Ex. G II. 487 l

dag később-kori emlékekben, amelyek
templom, a városháza, megyeháza stb.
kulturmunkájára vall a honvédszobor
kép örökitett meg.

A bányavárosok közül Körmö
czebánya vonja magára a mütörténész
templom, Selmeczon az Óvár és Leányv
rosháza és számos korai renaissance
emlékek ékes bizonyitékai annak, hog
cára élénk épitő-művészi élet folyt
cei között.

Szakáts ~~Ferenc~~ Flóris! J. hefett.

rajzoló és vérmetsző.

A XIX. század elején. Ezt bizonyítja egy általa rajzolt és Fáy mátszott mythologiai kép ~~Zichy~~ András Bokréta ainu, Pesten 1807. megjelent munkájánál.

Nagy Iván, Magyarországi képzőművészek a legrégibb időktől 1850 ig. Szaradok, 1874 évf 197 l.

Szakáts J

1807
rapsodi és rézmetszö

Lásd. Munkáját ime
korjv előtt.

Fay Fái András
Bokretár Pester.
1807.

H 2

MDK

Szakáts József betümetsző

Nádai P.: Az Universitas Nyomdája. Magyar Grafika 1928. 1-2. sz.

Szakáts József

F.M.19.2.

Kölnben 17 évi oszlák rabsag után festett tájés arcképeket. (Ly. N.r.147.)

Anyakvi sz.: .....

: .....

cim: .....

ktárgyak: .....

olyam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

ktárgyain kivül tud .....

.....

itást vállal: helyben — vidéken.

ott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

gjegyzések: .....

Szakáts József.

betűmetsző

Falka Sámuel

tanítványa.

Kulcsár A.: Szakáts József. Falka Sámuel betűmetsző tanítványa. M. Könyvszemle 1943. 192-195.

Szakáts József

betűmetsző

lásd okv.

Kulcsár Adorján

Szakáts József, Falka Sámuel betűmetsző tanítványa. Magyar Könyvszemle 1943.

192–195. l. – képekkel és önarcképpel

VI. Az Egyetemi Nyomda

Szabadságharc a korrektúráiveken

Az Egyetemi Nyomda már egy hosszú és szép emberöltőt élt Budán, mikor rákösöntött a márciusi tavasz. Fiai, kik dunai pontonokon jártak át a várságcok közt levő nyomdaépületbe, hűtlenek lettek hozzá. A fiatal Pest, a Zrinyi, a Hatvani kapunál levő nyomdák és kávéházak megérlelték a kikeletet, a szabadságot, a fegyverropogást. Ki beszélt most a magányos, öreg budai nyomdáról, mikor lent zsibongott az élet, a harci zaj a pesti Múzeum és a Landerer-nyomda táján? Az eszmeérlelés, a gondolatsugallás évtizedei véget értek, — most a cselekvés ideje jött. A hírlapokat, lázító verseket mind ott, a mohóbb balparti városban nyomták, idefent a Várban csak a hivatalos élet lázas lüktetése árulta el a mozgalmas időket. Tudós történetírók, csöndesen regélő folyóiratok elnémultak. A várbeli nyomda gyorssajtóira szüksége volt a hazának. Kiáltványokat kellett nyomni a nemzet számára. Mintha egy nagy tölcsér lett

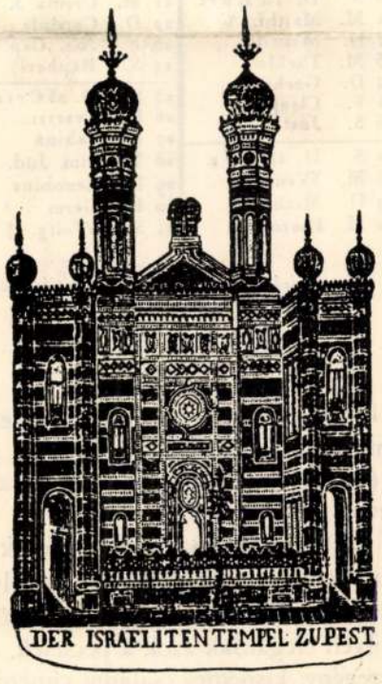

Az Egyetemi Nyomda zsidó imakönyveinek egyikében, a címoldal mellett levő illusztráció

dányban sietve nyomassék le. Másikon meg parancsolóbb módon: „Holnap tízkor itt legyen, hiba nélkül nyomtatva." A kiáltványok időszaka tulajdonkép 1848 júniusában kezdődött el. Mikor V. Ferdinánd trónbeszédét 40 és 50 ezer példányban nyomták ki horvátul, szerbül a határőrvidék népe számára. Ettől kezdve szinte szakadatlan a fegyverek zaja e papirosokon. A helytartótanács megszünt, a felelős miniszterek rendelkeznek. Csányi László, Batthyányi Lajos gróf, Dusek pénzügyminiszter csak úgy ontják a felhívásokat. Itt vannak a nagy harci proklamációk, melyek így kezdődnek: „A haza veszélyben van!" És itt vannak a kis emlékek: a közbátorság felett őrködő bizottság üléséről. Hanem egy szabadságharci nyomda nemcsak ágyúdörgést hallat, hanem kis karabélypuffogtatást is. Közlik a budai polgárőrség névsorát és a Mészáros nevű dunai hadigőzhajó kapitányának tisztelgésre szólító körlevelét.

antikva meg kurzív betűt vet papírra. Olyan szépek ezek a betűk, hogy menten felveszik a nyomdába s felhozatják Pestre. Olyan szépek ezek a betűk, hogy most készülnek éppen teljessé tenni és kiöntetni őket — százhúsz évvel később.

Szakáts József pedig odakerült Falka Sámuel mellé a betűöntőbe. (1806-ban.) Egy év mulva

20 .....

SEPTEMBER.		OCTOBER	
1 D.	Egidius	1 D.	Remigius
2 M.	Stephan	2 F.	Leodegard
3 D.	Mansuet	3 S.	Candidus
4 F.	Rosal J.		
5 S.	Laur. J.		
6 S.	D. 16 Zach.	4 S.	D. 20 Rkf.
7 M.	Regina.	5 M.	Placidus
8 D.	Mar. Geb.	6 D.	Bruno
9 M.	Corbin.	7 M.	Justin. J.
10 D.	Nicol. Tol.	8 D.	Brigitta
11 F.	Protus	9 F.	Dionysius
12 S.	Tobias	10 S.	Franz. Bor.
13 S.	D. 17 N.M f.	11 S.	D. 21 Burkh.
14 M.	† Erhöh.	12 M.	Maximil.
15 D.	Nicomed.	13 D.	Coloman.
16 M.	Ludmill. ☾ †	14 M.	Calistus
17 D.	Lambert.	15 D.	Theresia
18 F.	Thom. †	16 F.	Gallus
19 S.	Januar. †	17 S.	Hedwig
20 S.	D. 18 Eust.	18 S.	D. 22 Luk.
21 M.	Matthi. Ap.	19 M.	Ferdinand.
22 D.	Maurit.	20 D.	Felician.
23 M.	Thekla	21 M.	Ursula J.
24 D.	Gerhard	22 D.	Cordula
25 F.	Cleophas	23 F.	Joh. Cap.
26 S.	Justin.	24 S.	Raphael
27 S.	D. 19 Cos.	25 S.	D. 23 Crisp.
28 M.	Wencesl.	26 M.	Evarist.
29 D.	Michael	27 D.	Sabina
30 M.	Hieronym.	28 M.	Sim. Jud.
		29 D.	Zenobius
		30 F.	Germ.
		31 S.	Wolfg. †

A mult század elejéről való almanach egyik oldala, Falka Sámuel metszette betűkkel

A macskaszőr-ecset művésze

Nem volna teljes ennek a tehetséges nyomtatókorszaknak a képe, ha végül oda nem vetnők sebtében egy tizenhatéves csodagyerek vázlatos portréját. Neve: Szakáts József. Születési helye: Nagyrend. Székelyország. Kinek a fia volt, mi fán termett, nem tudjuk. Csak egy levele van meg a nyomda levéltárában. Ez a levél csak a tehetségéről szól a csodagyereknek, nem az életéről. Ebből csak annyit árul el, hogy nagyan-nagyon szegény az a székely fiú, aki a levélben nyomdai alkalmaztatást kér. Olyan szegény, hogy mikor festeni akarja a saját miniatűr kis portréját (mellékelve a levélben), nincs is ecsetje. Mitévő legyen tehát? A macskája szőrét huzgálja ki, abból csinál magának ecsetet. „Pedig soha rajziskolát nem végezten", írja az inasnak ajánlkozó székely fiú. De bemutatja, hogyan tud betűket rajzolni. S pár sor már tíz forint havi fizetése volt a mester mellett. Öt év mulva pedig már meg is szökött a mestere mellől. (Aki csakugyan hanyag és összeférhetetlen lehetett, mert a többi segédje is faképnél hagyta.) De a betűtípusai megmaradtak a nyomdában és latin betűi, német betűi époly elegánsak a mintakönyvben, mint a francia öntödékéi. És mint amilyen elegánsak azok a pecsétek, melyekbe a saját szegény, kisnemes családja címerét nyomta bele, mikor még rajzolgatott, tervezett és éhezett Nagykenden.

Nádor Pál: Az Universitas Nyomdája.
Magyar Grafika 1928. 1–2 sz.

Szaháts Lajos, festó

Pásztortűz, 1923. IX. évf. II. fele
860. l.

Tövisi Géza: Művész növendékek képki-
állítása.

Szakáts K.
nobrász

XXXIII

Ernst Muzeum aukcioi

1475. KEREK MEDAILLON, üveg, hátlapján kimélyitve Ámor, előtte térdelő nőalakkal. Bronzkeretben. Bécs, XIX. sz. — Rundes Medaillon, Glas, auf der Rückseite Amor mit Frauenfigur. In Bronzrahmen. Wien, XIX. Jh.

1476. TÉRDEPLŐ MÁRIA (Jézus születése csoportból), szinezett és aranyozott facsoport. Délnémet, XVI. sz. 83 cm. — Maria knieend (aus der Gruppe Geburt Jesu). Holzschnitzerei, farbig und vergoldet. Süddeutsch, XVI. Jh.

1477. SZENT GYÖRGY, szinezett faszobor talapzaton. Álló helyzetben, lábainál a sárkány. Osztrák, XVIII. sz. — Der heilige Georg, farbige Holzfigur, stehend. Osterreich, XVIII. Jh.

1478. SZENT SEBESTYÉN, fehér márványszobor. Olasz. — Der heilige Sebastian, weisser Marmor. Italienisch.

1479. SZENT PÜSPÖK SZOBRA, fafaragás, eredeti szinezéssel, hársfából, késői renaissance. — Heiliger Bischof, Holzfigur. Spätrenaissance.

1480. KERESZTELŐ SZT. JÁNOS, barokk fafaragás, hársfa. XVIII. sz. m. f. — Johannes der Täufer, Holzfigur. XVIII. Jh.

1481. NŐI SZENT, faragott faszobor, régi festés és aranyozással. — Heilige, Holzfigur. XVIII. Jh.

1482. KÉT DARAB BŐRDISZ, mértani rajzokkal. Keleti. — Zwei Dekorationen aus Leder. Orientalisch.

1483. MINIATUR, pergamentlapra festett O betü, benne szakállas szent mellképe. XV—XVI. sz. — Miniatur auf Pergament gemalt. XV—XVI. Jh.

1484. LEGYEZŐ, szaruküllőkkel, rajta kinai modoru reliefarany jelenet. Francia, XVIII. sz. v. — Fächer, Hornspeichen, mit Reliefgolddekor. Französisch, E. XVIII. Jh.

IX. KÜLÖNFÉLE. — VERSCHIEDENES.

1460—1509.

1460. NAGY DISZKUPA, elefántcsont, zománcosdiszü, aranyozott ezüst foglalatban; oldalán domborműben a Szabin nőrablás jelenete, tetején nőrabló harcos. Bécs, XIX. sz. — Grosser Prunkhumpen, Elfenbein in vergoldeter Silberfassung mit Emaildekor, auf der Wandung Raub der Sabinerinnen en relief. Wien, XIX. Jh.

1461. MADONNA SZOBROCSKA, elefántcsont, nyujtott, nyolcszögü talapzaton, fején ezüstkorona. Német. — Madonnafigürchen, Elfenbein, mit Silberkrone. Deutsch.

1462. NŐI MELLSZOBOR, alabástrom, feje körül nagy virágok. Jelezve: *Szakáts K. 1909.* Magyar. — Damenbüste, Alabaster. Ungarisch..

1463. NŐALAK VIRÁGGAL, alabástromszobor. XIX. sz. — Frauenfiigur, Alabaster. XIX. Jh.

1464. SZENT SEBESTYÉN, faragott faszobor. XVIII. sz. e. f. — Der heilige Sebastian, Holzfigur. E. H. XVIII. Jh.

1465. CSILLÁR, köszörült üvegszemekből, kerek abronccsal. XIX. sz. — Luster, geschliffenes Glas. XIX. Jh.

1466. KÉT NAGY SZOBOR, faragott, aranyozott fa. XVIII. sz. — Zwei grosse Figuren, vergoldete Holzschnitzerei. XVIII. Jh.

1467. DISZMAGYAR RUHA ÉS ÉKSZER, KARDDAL. Nadrág, dolmány, mente, sapka, mentekötő, forgó és gombok ékkövekkel. Magyar, XIX. sz. — Ungarisches Galagewand mit Schmuck

fekete a festékje! Hát a kalendárium-készítő, hogy tudta azt a pár kos, bika, ikrek, rák és egyéb csillagászati jelvényt a rovatok ritmusának szinezésére használni! A legegyszerűbb rovatolásban, számadáskönyvben milyen arányérzék van, hogyan alkalmazkodik a lénia vastagsága a betűkhöz, a margókhoz, az oldal-terjedelemhez! Így egy-egy könyv már a felnyitáskor elárulja jellegét. És már a szedés külső képe elárulja a tartalom beosztását: hol van a tárgyalás, melyik a fontos rész, hol vannak a függvények. Emellett talán hangsúlyozni is felesleges, hogy minden díszítés csak a könyv vagy az oldal oly helyein alkalmaztatik, amelyeken szolgálatára szükség van. Ritmus van minden lapon, mely megnyugtató, mint az ének mormolása. De ahol a gondolat fokozottabban csendül ki, a nyomdász erősebb akcentust jelez. *Ezt a példás alárendeltséget a mű szellemében, ezt a könyvnyomdai szimfóniát író, szedő, tördelő és gépmester közt, ezt tekintjük a régi magyar könyvek legnagyobb nyomdászati erényének.* S emellett a metszők és rajzolók díszíteni akarása csak mellékes szereplést jelent.

Mikor a nyomdásznak tudományos és költői művek címlapját kell megszerkesztenie, a tizenki-

Könyvdísz empire ízlésben az 1824. évi mintakönyvből

lencedik század elején, legtöbbször a kész kelléktárhoz nyúl. Ez a kor szegényebb és szerényebb anyagi viszonyokban. Ez egyenesen tárgyiasságra, anyagszerűségre szoktatja a könyvkészítőt. A klaszszikus szellemből pedig mértéktartás következik. Talán ez a két évtized a legszerencsésebb és legpuritánabb könyvkorszak. Emblémákat, kész dúcokat csak ritkán alkalmaz, de igen finom érzékkel választja ki a szükséges görög tempiettot, vagy babérággal szegélyezett fáklyát. Mikor aztán a harmincas évekkel megindulnak a folyóiratok, itt is beáll egy helyes tipizálás. Csaknem mindnek a fejét úgynevezett „kézvonásos" kacskaringók övezik. Mint a csöndes pipafüst gomolyognak ezek a nagy betűk körül. Az iniciálisok pedig szintén adnak valamit a vitézkötéses hangulatból. A kezdőbetűk, mint finom fonású bojtok jelentkeznek. A francia romantika nyomdatermékeit ugyanilyen tipográfiával szállították a kiadók. S az érzelmes almanachok címlapjai is ugyanebben a fantázia-betűvetésben illatoztak. Egy egészséges sablón alakult így ki szabadságharc előtti folyóirataink s évkönyveink fején. És a sablóntól a nyomdászatban nem szabad félni, ha a modelje jó.

Mintakönyvek ódon lapjai

Az Egyetemi Nyomda archivumának legnagyobb kincse mintakönyveiben van. Mint egy feszültségmérőről a gőznyomást, úgy lehet leolvasni róla a nyomda három életszakaszának teljesítőképességét. Ezek a mintakönyvek többet mondanak régi hazai könyvnyomtató-művészetünkről, mint a levéltári adatok egész tömegei.

Három ilyen mintakönyvről beszélhetünk. Három évszám jelzi e három könyv keletkezését.

Az első tulajdonképpen nem is mintakönyv. Igazában ez *leltár*. 1773-ból való. Akkor készült, mikor a jezsuita-rend feloszlatása után a nagyszombati egyetem nyomdája Budára költözött. Az átvételi bizottság minden ingó vagyontárgyat leltárba vett. Az inventárium vaskos könyv, pontos felvétel a könyvekről, bútorokról, szerszámokról. Még a házi vegykonyha festékei, labdacsai is fel vannak benne sorolva. Gondos, pontos, aprólékos könyv. Még a tollvonásai is elárulják a nyugodt körülményességet, mellyel minden adatot megfontoltak. Ennek a kézzel írt könyvnek az utolsó lapjain vannak lenyomatva az összes használt betűk s díszek típusai. A betűnek megfelelő szemközti oldalon leírva, hogy milyen betű s hány font meg lat van belőle. Itt vannak a *nagy antikvák,* melyek tiszták és nyugodtak, mint a római sírkövek feliratai. Itt

a *kurzívok* finom ritmusukkal, *Missale iniciálék,* melyek erősen árnyékolt reliefet kapnak. És *missale antikva:* széles, kerek, mély feketén izzó betűk. Kecsességre törekszenek a *verzálisok,* amelyek mögött néha kis városkép húzódik meg középkori betűminiatűrökre emlékeztetve. Máskor virágos gallyak futják körül e betűk szárait, a késő reneszszánsz pompáját lehelve. Azután szép rendben a díszek következnek. Záródiszek („figura finalis"), méltóságos jelzői a tizenhetedik századi s tizennyolcadik eleji katolikus hangulatvilágnak. A trombitáló angyalaik, prófétáik a galambbal, szentjeik a madarakkal, egy gyermekies tisztaságú felfogás tolmácsai. Ezekben a „Roeslein und Zierathen" című díszítményekben valóban még nem az életvidámság rokokohangulatai fejeződnek ki. A rézbemetszett kóták zászlóformájú fejeikkel is inkább az egyházi kórusok ünnepi szárnyalását juttatják eszünkbe. És csak egy-egy lanttal, virággal és álarccal szökik elénk a világias életöröm.

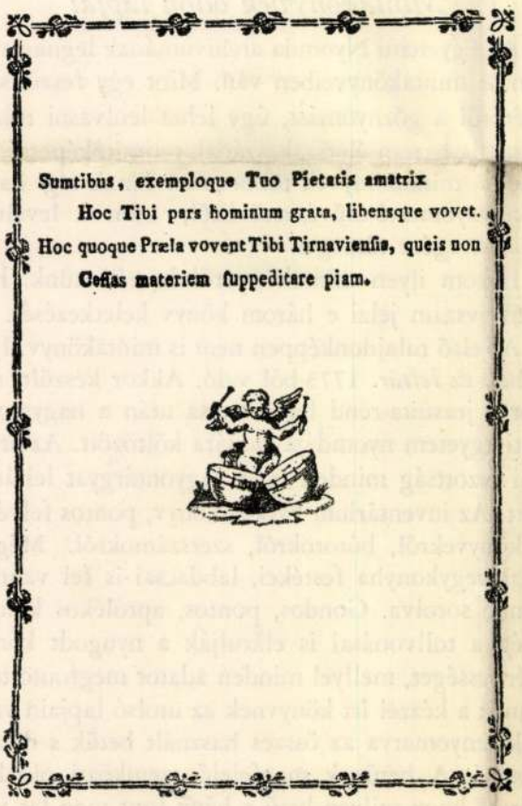
Sumtibus, exemploque Tuo Pietatis amatrix
Hoc Tibi pars hominum grata, libensque vovet.
Hoc quoque Præla vovent Tibi Tirnavienſia, queis non
Ceſſas materiem ſuppeditare piam.

Egy latin gyászköltemény (1798) utolsó lapja, tökéletesen francia (XVI. Lajos) ízlésben megoldva

Betűkönyvek ceruzajegyzetekkel

Igazi tipográfus-örömök szóródnak kezeink elé, ha a másik két mintakönyvet nyitjuk fel. E két mintakönyv közül az egyik kisebb. Mindössze pár lapos füzet, 1814-ből való s csak német nyelvű példánya ismeretes. Alkalmasint ez is arra szolgált, mint az egyéb betűmintakönyvek (Schriftproben), hogy az Egyetemi Nyomda betűöntőüzemének katalógusa legyen. S vidéki nyomdák ebből rendeléseket tehessenek.

Ezt a feladatot teljesebben végzi a három közt legértékesebb mintakönyv. Az 1824. évi nagy betű- és díszítményjegyzék. Ez a legvirágzóbb (Sághyféle) korszak eredménytára. Előszavában elsorolja a külföldi városokat is, melyekből a betűszaporulatot fedezték. London, Párizs, Leipzig és Frankfurt városokról történik említés. Megemlíti a porosz akadémiai fametsző, ~~Gubitz~~ nevét is, akitől a fametszetű anyag egy része származik. Belföldiek közül csak egy nevet említ, ~~Helderich Fri~~gyest, aki szintén fába metszett. Ezek azonban a díszek készítésében tevékenykedtek. De a nyomda megmaradt példánya, amelyet házi használatban őriztek meg, többet is mond egykorú ceruzabeírásaival. A beírások elárulják, hogy melyik betűtípus kitől való. A külföldiek mellett a szállítóhely, a belföldieknél a név jelzi az eredetet. Legtöbbször ez a nép szerepel: ~~Gotzig.~~ Mingyárt utána következik számra nézve: ~~Falka~~. De szerepelnek ezek a nevek is: Watts (kiről később még szó lesz), Szakáts stb.

A betűk egy része már a régi mintakönyvekből ismeretes. A többlet: ugyanazon karakterben bővíti ki a készletet, mint az eredeti volt. A legszebb latin betűk mellett ott van a jegyzet: Párizs. Kevésbé szépek a Leipzigből hozatott latin betűk. Falka betűi a megtévesztésig hűek a francia betűkhöz. De Szakátsei is ezeket követik. Gyönyörű familiák ezek, a nonparelltől és a koloneltől a ciceróig gondosan összegyüjtve. De ugyanily betűtípusok és ugyanezek az iniciálisok voltak meg akkor a másik kiváló hazai nyomdánknál: Trattner betűkészletében is. A forrása valamennyinek a francia betűöntödék anyaga. Kner Imre Fournier-t, a nagy francia betűmetszőt tartja ősüknek. A feltevés helyes, de a betűkészlet arra vall, hogy azonkívül más francia betűmetszők is hatással voltak e budai és pesti tipográfiai karakterekre. A nagy

Cod

4

Nádai Pál = Az Universitas Nyomdája.
Magyar Grafika 1928. 58. l.

Szakáts Márton
acs
1846. Valasszut
Balthol 132. l
53. l.

BUDAPEST
42 III. 1-17

MAGYAR KIR. POSTA

Szákay Sándor festő

Népmüvelés 1981. 3.

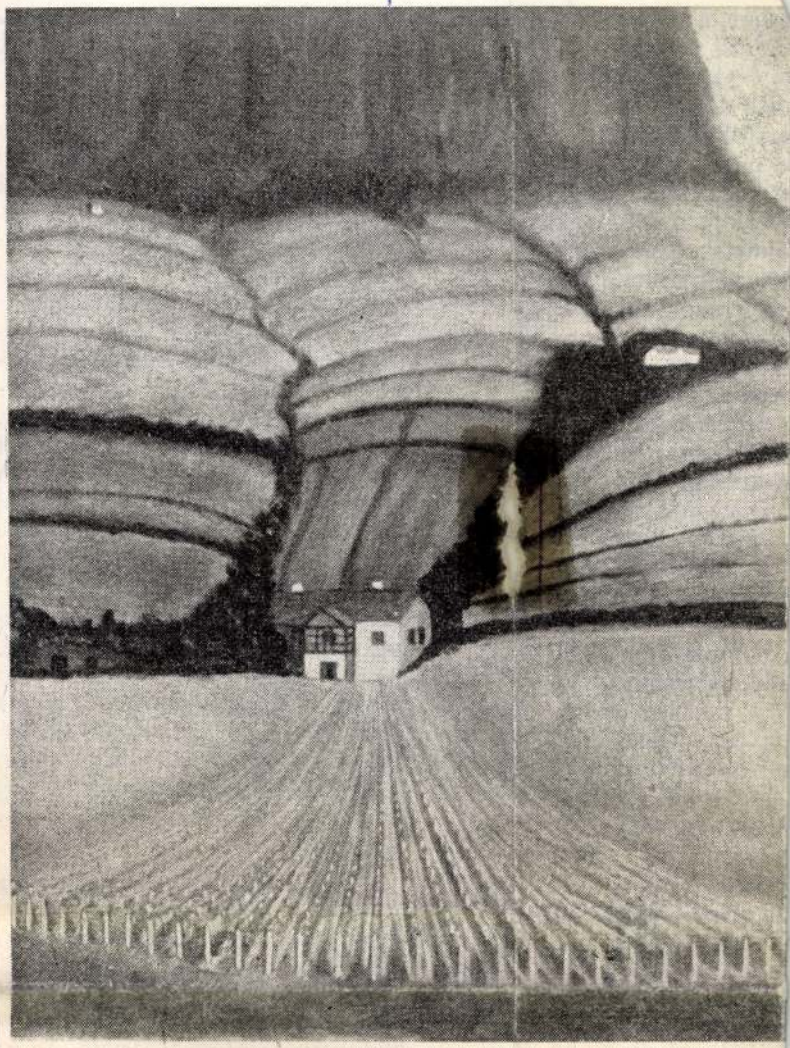

SZÁKAY SÁNDOR: BADACSONY

Vizuális művészeti hóna

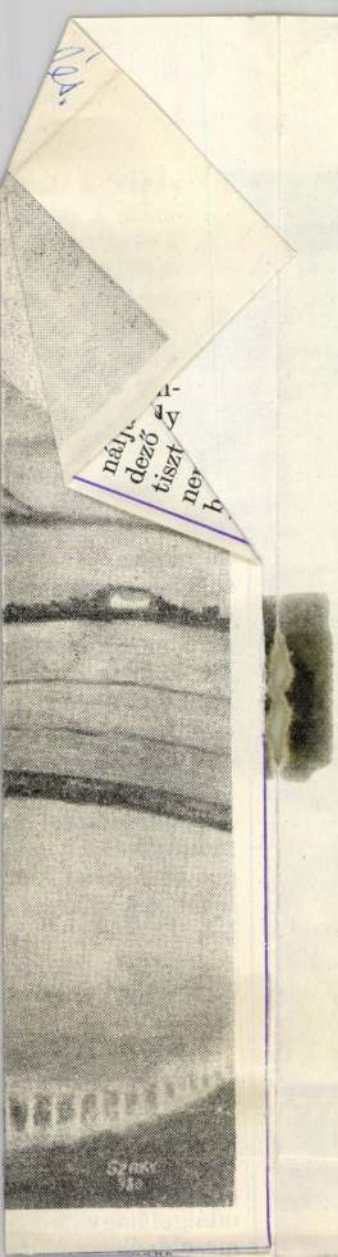

Decemberben immár harmadszor zajlott le Budapesten a *fővárosi és Pest megyei amatőr művészek szemléje*, mely kiállításaival, bemutatóival, konzultációival, vitáival keresztmetszetét adja a vizuális amatőrség irányzatainak.

A *vizuális művészeti hónap* létrejötte a főváros és Pest megye tanácsi és társadalmi szervei, vezető művelődési intézményei, valamint a Népművelési Intézet összefogásának eredménye. A közvetlen szervező és lebonyolító jelenleg a *Budapesti Művelődési Központ:* a meghirdetők nevében pályázati felhívást ad ki, mely eljut a szakkörökhöz és az egyénileg dolgozó ismert amatőrökhöz. A pályázat *fotó-, film-, színesdia-, képzőművészeti* — és az idén először — *iparművészeti* alkotásokra írt ki díjakat. A munkákat szakzsürik értékelik, a legjobbakat díjazzák, kiállítják, bemutatják.

Mielőtt részletesebben írnék az 1980-as vizuális hónapról, szükséges néhány szót ejtenem az előzményekről. A Fővárosi Művelődési Házban körülbelül tíz éven át minden decemberben zajlott le a *budapesti amatőrfilmszemle*. Az új alkotások vetítését izgalmas vita

Szaki Béla M.D.K.

30 éves, szobrász

A Rákospalotai Munkás Képzőművészeti Szabadiskola haladó tanfolyamának hallgatója az 1948/49. tanévben.

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 358.l.
A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.
Bp. 1965.

MDK

Szakits és Farkas

A Munkácsy szobor tervpályázatán...
Vállalkozók Közlönye, 1907. szept. 11. 6.l.

Ezt láttuk
a gyöngyösbokréta költészete mögött
Az Uj Magyarság három munkatársának „villám-falukutatása“ Szakmáron, az egyik legnépszerübb bokrétás községben

A magyar falu ma a nemzeti közérdeklődés egyik legtöbbet vitatott tárgya, s a paraszti nép életéről, sorsáról tán soha nem töprengtünk annyit, mint mostanában, amikor egyre joban kiderül: az ország jövőjének csakugyan legerősebb alapja a földdel bajoskodó ember. Ezek a cikkek három jószemű ujságíró hevenyészett és mégis találó, mélyrelátó megfigyelései ennek a falunak életéről, gondjairól, képek fizikai és szellemi arculatáról s bennük erőteljesen domborodnak mindazok a problémák, amelyek ma, a háborús Magyarországon, 1943 tavaszán a földdel és a föld népével kapcsolatban felvetődnek. A villám-„falukutatást“ még érdekesebbé teszi az, hogy olyan községet választottunk Szakmárban, amelynek ünnepi öltözetben, vidám mosollyal jelentkezett eddig az ország köztudatában s ennek a kedves ismerősnek hétköznapját mutatják meg Dövényi Nagy Lajos, Kertész Dániel és Diószeghy Miklós irásai.

Az Alföld problémái egyetlen község életének tükrében

Szakmár, április végén.

A régi térképek arról beszélnek, hogy ez a tájék száz esztendővel ezelőtt még vizi világ volt: árterület, végtelen, nádas mocsarakkal, kiöntésekkel, a délnek hömpölygő Duna holt ágaival, s a teknős síkságból kiemelkedő ormánokon, dombokon füzesekkel, mocsári tölgyekkel. Most, túl a kalocsa-bácsi érseki templom kettős tornyán, vagy tizenkét kilométer messziségben zugatja már tova habjait a folyó, s *a nép csak akkor emlékezi vissza ezt a multat, ha egy-egy tavaszi áradáskor, rémületet keltőn átallépnek az iszapos hullámok a gáton* és újra meg akarják szállni régi birodalmukat, vagy a nagyon öreg emberek meséit hallják tőzegvágás közben a határban a régi pákász-életről. Egyébként az áprilisi gyenge szélben csak a búzavetések haragos zöldje hullámzik a tájon, ameddig a szem ellát a falu legmagasabb pontjáról, a templomdombról, vagy a temetőből, ahol a sírok fakeresztjeit is vidám kékre festi a szakmári nép.

Ezt a községet a gyöngyösbokrétából ismeri az ország; a híres párnatáncot szokták járni az idevaló leányok, menyecskék, legények a szentistvánnapi parádékon, de a szakmáriak hétköznapi arcát nem igen látták még sokan. Népviseletük nem vonz olyan idegenforgalmat, mint a matyóké, pedig éppen olyan színes: csupa tarka virág, csupa könnyed és játékos vonal s még házaik falán is ott virít az íróasszonyok kezenyomán az égővörös rózsák, százszorszépek, konkolyvirágok, szarkalábak, székfűvirágok, árvácskák, tulipánok szirma. Szeretik a szépet s barnaarcú, ferde, mongolos szemű leányaik a magukkötötte tarka harisnyában, kurta, sokszínű szoknyáikban hétköznap is olyanok, mintha lakodalomba készülnének. *Hogy él ez a nép, amelynek csak nevető arcát jegyezte meg az ország?* Mit csinál azokon a napokon, amikor a maga faluja határán túl nem is ér rá még gondolni se? Amikor a leányok, menyecskék levetik a kikeményített, áttört hímzésű köténYt, az ünneplő selymeket, a legények pedig nem sarkantyús csizmában hetykélkednek, de bakancsban, vagy mezitláb a földdel bajlódnak, odakint a határban?

Ilyen hétköznap ez is, ez a mostani.

Legfeljebb, hogy egy kis husvéti hangulat is érzik rajta, mert a házakat most takarítják az ünnepek tisztességére: friss mész, festék illata érzik a falakon, a portákat sepergetik, s még a templomban is szorgoskodnak az asszonyok. A határ népes, szekerek ácsorognak a dülők végén, a lovak mozognak a párás távolban, boronát, hengert vonva, hajladozó embereket látni, akik egy-egy kapavágásba most ültetik a magot. Csak az udvarokra kell bemenni, szót váltani a gazdával, megvallatni az asszonyt, — mindjárt kiderül, hogy az életük is olyan könnyű-e, mint a táncuk, s hogy van-e kedvük itthon is nótázni, nevetni...

Szakmár valaha a kalocsai érsekség jobbágyainak faluja volt s az egész határ is, kereken, mind odatartozott az érseki uradalomhoz. A honfoglaló magyarság ősi szállásföldje ez, *vadászó-halászó nomád ősök ültek meg, akikkel aztán a később jött kunok keveredtek el s akkor kapta tán a nép arcának máig megmaradt jellegét,* ezt a fényes, sárgásbarna bőrt, ezeket a fekete, kicsit ferdén metszett szemeket s talán vidámabb kedélyét is. A falu határa kereken 15.890 hold, amiből ma már csak kétezer egynéhányszáz hold az érsekségé, a többi a szakmári parasztság kezén van, s ha a falu lélekszámát nézzük, a birtokviszonyokat nem mondhatjuk éppen rosszaknak, hiszen a háromezerötszáz lakos mindegyikére valamivel több esik három holdnál. *Terjeszkedni azonban már nem igen tudna a nép, nincs hová, — eladó földet messzi környéken nem talál s a jövő elég szorongató kilátásokat nyujt.* A viszonylagos jómód meglátszik Szakmár egész arculatán s még annak is észre kéne vennie, aki éppen csak átszalad a falun. Jóformán egyetlen bagolyrúgta tetejű, *tenyérnyi ablakú zsellérviskót nem látni sehol,* magas, cserepes házak sorakoznak az utcák, kacskaringós közök két oldalán,

alig látni már nádas-, zsupostetejü hajlékot.

A barátságos, tiszta képet csak emeli a nép díszítő, művészi hajlamának léptennyomon való megnyilatkozása, a festett homlokzatok, virágos tornácok látványa.

De ezek a tágas, csinos hajlékok mégis *olyan benyomást keltenek, mintha senki nem laknék bennünk.* A zsaluk lehunyt szemhéja takarja az ablakokat, a tornácról nyíló ajtók is zárva. Csakugyan, nem használják ezeket a házakat semmire: *a gazdagság díszei, a jómód bizonyságai csupán, városban vett bútoraikkal, csipkefüggönyeikkel, deszkapadlójukkal, aranyrámás tükreikkel, olcsó csecsebecséikkel, magasra vetett ágyaikkal.* Legfeljebb, ha megbecsült vendég lép a portára, azt vezetik be a „tiszta szobába“, vagy a lakodalmat tartják ott, s ha halott van a háznál, azt terítik ki az ünnepélyes környezetben. A gazda, a ház asszonya, vagy a gyermek tölti itt szemfödéllel letakarva utolsó földi éjszakáját. Egyébként *az egész család ott tanyázik az istálló végéhez ragasztott vagy az udvar végében épitett főzőházban, tenyérnyi helyre összeszorulva,* ahol az ágyaktól, dikóktól mozdulni is alig lehet, a savanyú, megrekedt levegőben, hiszen a tenyérnyi ablakokon még a napfény se hatol be soha... Isten csodája, hogy még így se pusztít túlságosan a szakmári nép közt túlságosan a tüdővész, meg a trahoma, pedig mindkettő elég sürűn előforduló betegség. A temető sírkeresztjei arról beszélnek, hogy szívós, hosszúéletü emberek laknak itt. *Csupa 70—80 esztendős aggastyán, csupa 60—90 éves vagy még annál is öregebb asszony fekszik a falu végén keritett temető kékrefestett, keresztel jelölt sírdombjai alatt.* A gyermekhalandóság nem nagy. Igaz, ez különös szerencséje a falunak, hiszen itt is *léptennyomon találkozik már az ember az egyke elijesztő nyomaival.* A Dunántúlról átal jött a ragály s hiába minden: terjed, hódit, lassan, de könyörtelen következetességgel, akár a gyeptűz. Hiába vallásos a nép, hiába állitja majdnem minden házának homlokzatára, kis üveges fülkébe az Istenanya festett szobrát, hasztalan hallja a templomban a szigorú intelmeket. A szót meghallgatja, de fejét konokul leszegi, vállat von s teszi tovább azt, ami előbb-utóbb ennek a szép fajtának keserű végéhez vezet. A plébános, aki öt esztendő óta hasztalan igyekszik gátat vetni a pusztító szokásnak, azt mondja, hogy gazdasági okok magyarázzák az egykét.

— Nálunk nem a lány megy férjhez és

nem a legény házasodik, hanem a birtok

— magyarázza szomorú mosollyal. — Tán az a baj, hogy hiányzik a faluban a két szélsőség, a nagyon gazdag, meg a nagyon szegény réteg. Itt mindenkinek van egy kis földje, s mert mindenki többet szeretne, *a gyermekeket, még meg se születtek, már összeházasitják, rendszerint azon az alapon, hogy szomszédos a két szülő birtoka.*

Igy alakultak ki a százholdas, vagy még annál is nagyobb parasztbirtokok Szakmáron, s ezeknek a példája ösztönzi az egyke követésére a szegényebbjét is. *A vagyonnak, jómódnak más fogalmát nem igen ismeri a nép, nincs benne hajlam se kereskedésre, se kertészkedésre,* csak a föld az egyetlen értékmérő nála s hogy ez így van, annak a nevelés és felvilágositás hiánya az oka. A multban nem igen volt senki, aki törődött volna falu népével, s még jóideig eltart, amíg apáitól örökölt káros konzervativizmusát levetkőzi, hajlandó lesz eltérni attól a hagyománytól, hogy „öregapám is így csinálta, ha annak jó volt, nekem is jó lesz“.

Az intelligencia sokat tehetne ezen a téren, de sajnos, *nem lehet mondani, hogy valami nagy harmónia van közöttük, meg a nép között.* Az örök betegség, hogy a tanult ember, akit nem a hivatás, nem a misszió tudata, hanem csupán a megélhetés kényszere visz ki a falura, ahol aztán életét valami meg nem érdemelt számüzetésnek, büntetésnek érzi, itt is léptennyomon felfedezhető. Csodát pedig, — mert az volna csoda, ha a makacsul konzervatív föld népét sikerülne kiragadni ebből a maradiságból, — *csak olyan értelmiségi réteg képes végbevinni, amelyet a megszállottságig mély hivatástudat visz a falu kétségtelenül egyhangú életébe,* s amely örömmel vállalja ezt a sorsot.

A falu él, mint egy ősi tenyészet egy megzavarhatatlan viz mélysége alatt, s a világ fejlődéséről csak annyit tud, amennyit a gyöngyösbokrétások hírei hazahoznak, vagy amennyit a rádiókészülékek hangszórója fülükbe kiált. Felfelétörekvés, csodálatos módon nem igen mutatkozott itt a multban. Annak ellenére, hogy a falu módos, s itt a szomszédban, Kalocsán igazán közel kinálkoznék az iskoláztatás lehetősége, nem igen akadt gazda, aki gyerekét bevitte volna tanulni a jezsuitákhoz. *Az utóbbi évtizedekben mindössze két olyan fiúról tudnak, aki szülei paraszti során túlemelkedett, s érdekes módon az is mindkettő egyházi pályára ment.* EgyiküK már prépost Kalocsán. Csak mostanában szánták rá magukat a szakmáriak, hogy elhagyják a falut. De akik mennek, azok is többnyire csak Beszkártkalauznak állnak be, vagy Pesten iparosok lesznek, pedig hogy akadt volna intellektuális pályára alkalmas gyermeke is a parasztságnak, a tavalyi képességvizsgálat eredménye is igazolja. Akkor *négy szegény zsellérgyereket vittek el Szakmárról tanulni, az idén pedig legalább tiz ilyen fiúcska akad az elemi iskolában.* Tán a mezei szegénységnek ez a feltörekvése megösztönzi majd a módos gazdákat is, s jövőre egész biztosan, — ha másként nem, hát dacból, — néhány száz, vagy ötvenholdas birtokos is elküldi a fiát Kalocsára.

A külső világból, s e világ zúgó, egymásra torlódó eseményeiből.

csak a háboru jött el ide is,

gondjaival, nehézségeivel. Ha az ember kérdi: mindjárt panaszra nyílnak a szájak, s kivált a gazdák azok, akik elégedetlenek sorsukkal.

Munkanélküli nincsen a faluban, inkább

5% osztalékot, 2% vásárlási visszatérítést fizet az 1942-évre a SZÖVETKEZETI BOLT ÁRUHÁZ A HANGYA KÖTELÉKÉBEN

RÉVAI UJ KÖNYVEI

GIOVANNI COMISSO:
Velencei kémek
Irodalmi és kultúrtörténeti csemege ez a könyv: azoknak az eredeti, titkos jelentéseknek gyüjteménye, melyeket az 1700-as években nyujtottak be a velencei köztársaságnak. A bevezető tanulmányt Szerb Antal irta.
Kötve 9.80 P

DOSZTOJEVSZKIJ:
Karamazov testvérek
Az orosz óriás utolsó, hatalmas regénye, Oroszország képe egy család tükrében, szenvedély, szentség, szerelem és őrület csodálatosan mély, haláltáncszerű remeke. — Kárpáti Aurél bevezető tanulmányával.
Két kötet, kötve 24.80 P

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
összes versei
A nagyszabású kötet Kosztolányi költői termését foglalja magában úgy, ahogyan az író halála előtt maga egybeállította, kiegészítve a hagyatékában talált müvek legszebb darabjaival. Uj kiadás.
Kötve 14.20 P.

munkáshiányról panaszkodnak, s ennek az az oka, hogy *a szegénység felkerekedik, elvándorol, be a gyárakba, a városokba, vagy olyan vidékekre, ahol a kerti munkáknál, szőlőmüvelésnél többet kereshet.*

A nép kultúrális igényeinek kielégítését egy mozgószínház szolgálja, a falu kocsmájának nagytermében, ahol minden vasárnap műsoron van egy-egy film. Jobbára magyar filmek, *azok a vigjátékok, amelyeket a csak nyereségre számoló producerek a városi lakosság igényei és ízlése szerint készítettek, s amelyek meséikkel, környezetükkel egyáltalán nem szolgálják a falu jó értelemben vett nevelésének ügyét.* Ezek a filmek, s egy kicsit tán a gyöngyösbokréta is tette, hogy a szakmári leányok szépítőszereket használnak, ruzst, pudert vásárolnak, hajukat onduláltatják, s ha más nincs, körmüket a kalocsai piacnapokon vásárolt piros fluszpapírral festik ...

Dövényi Nagy Lajos

Olven év nyomtalanul szaladt el Szakmár gazdái fölött

Szakmár gazdasági életének alapja a föld. A népszámlálás 3565 lakosból 3172-őt sorol az őstermelőkhöz, ami azt jelenti, hogy *a falu lakosságának 90 százaléka gazdálkodik.* A mezőgazdasági kereső népesség száma 1619, az eltartottaké 1946 fő. Ezenkívül még csak 65 iparos (135 eltartottal), 11 kereskedő (18 eltartottal), 24 közszolgálatban álló (33 eltartottal és körülbelül 50 egyéb foglalkozású (közlekedés, tőkepénzes, házicseléd stb.) ugyanennyi eltartottal és a faluban. Meglepő adat, hogy *Szakmáron nincs „nincstelen" napszámos, a mezőgazdasági népesség mindegyik tagjának talpa alatt ott van a föld.*

A *birtokmegoszlás* az 1935. évi mezőgazdasági üzemi összeírás szerint azt mutatja, hogy Szakmár 14.591 kataszteri holdas határának csak 17 százalékát, 2432 kat. holdat foglalja el nagybirtok — a kalocsai érsekség csornai uradalma —, *a többi 83 százalék, vagyis több, mint 12.000 kat. hold a falusiak birtokában van.* Minden egyes szakmári lélekre tehát 3.5 kat. hold föld jutna, minden egyes családra pedig (öt-hattagú családot számítva) körülbelül 20 kat. hold. *Szakmáron meg lehetne valósítani az ideális birtokreformot.* Azonban *a mai helyzet sem rossz.* Az egyes birtokcsoportok számának és területének összevetéséből kitűnik, hogy a 12.000 kat. holdból körülbelül 2600 kat. hold a 100—400 holdas középbirtok, több mint 8500 kat. hold a kisbirtok és körülbelül 1000 kat. hold a törpebirtok.

A cséplőgép „forradalma" óta nincs itt változás és fejlődés

Ilyen körülmények között azt hittem, hogy *a modern alföldi gazdálkodásnak valamilyen kialakulóban levő formáját találom meg Szakmáron, azt a specializálódott, piacra termelő gazdatípust, amely olyan gazdasági fellendülést tudott adni a hosszú ideig visszamaradt alföldi vidékeknek.* Kalocsa, Fajsz, Bátya *paprikájára,* Csengőd *borára,* a futóhomokon kivirágzott *gyümölcsös és zöldséges kertekre* gondoltam. Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor mindezekből Szakmáron semmit sem találtam. *Mintha az elmult ötven év nyomtalanul szaladt volna el a szakmári gazdák fölött, még mindig a nagyapák idejéből megszokott módszerekkel folyik itt a búza-, árpa-, kukoricatermesztés, az országos átlagnál jóval gyengébb eredménnyel.*

Nézem a földeket, amelyek a Dunaszabályozás előtt az állattenyésztés és nádalás gazdag vidékei voltak. Jó kötött talajnak látszik, amelyen azonban sok helyen klütközik a szik, az áradásoktól elhódított öntéses talajok megszokott betegsége, amelyet majd csak az öntözés fog eltüntetni.

Ennek az ártéri világnak a közepén, Fülöpszálláson még ezelőtt 60—80 évvel ezelőtt is az ország legnagyobb marhaállatvásárja volt, ami azt mutatja, hogy a gyakori kiöntések buja legelőket tápláltak, amelyeken nagy számmal éltek a marhák. A hatalmas nádterületekből is óriási pénzeket vett be a gazdaközönség. Mindez a lecsapolással, a Duna-szabályozással tünt el. Akkor tértek át a fokozott szemtermelésre s *amikor pedig a századforduló előtt a cséplőgép meghonosodott Magyarországon, azt hitték, örök időkre berendezkedhetnek arra a gazdálkodásra, amelynek alapja a búzatermelés.*

A cséplőgép „forradalma" óta azonban *ötven esztendő telt el, olyan félévszázad, amely telitve volt a mezőgazdaság új vívmányaival, új felismeréseivel. Mindenről Szakmár gazdái nem sokat tudnak.*

A cséplőgépig még eljutottak. Ahogy járom a gazdaudvarokat, nagyon kevés mezőgazdasági gép és eszköz az, amit látok. Eke, borona, henger, vetőgép, cséplőgép. Ezzel aztán be is van fejezve. Sokkal jellemzőbb az, ami hiányzik. Egész körutam alatt *nem látok szivattyús, vagy zuhatag kutat, traktort, műtrágyaszórógépet, vetőmagtisztító triőrt, gabonarostát, csávázógépet, kukoricaszártépőt, géphajtású szecska- és répavágót, tárcsás boronát.*

Négyezer hold legelő és 1 hizott szarvasmarha

Még megdöbbentőbb képet mutat a *legelőgazdálkodás, az állattenyésztés helyzete.* Szakmár 14.591 kat. holdas területéből közel *4000 kat. hold a legelő és 600 hold a rét. Ilyen óriási legelőterület mellett például az 1935. évi mezőgazdasági üzemi összeírás szerint Szakmáron 1934-ben mindössze 1 darab szarvasmarhát hizlaltak.* Az állatállomány még az igaerőt tekintve is gyenge, nem beszélve a haszonállatokról. Ezen a téren is ötven évet kell visszamennünk, mert Szakmáron *még mindig divat a „négyökrös" fogat.* Nem kevesebb, mint 27 négyökrös fogat van a faluban, ezenkívül 30 kétökrös fogatból, 424 kétlovas és 69 egylovas fogatból áll az igaállomány. Az összeírás évében 1266 sertést hizlaltak, amiből házilag 877 darabot vágtak le, tehát körülbelül 300 darab kerül értékesítésre. *A juhtartás sem jelentős.* A baromfival, főleg a libával azonban az asszonyok szívesen bajlódnak, mert ha eladják a kalocsai, dunapataji, vagy kecelí piacon, a pénzből maguknak vásárolhatnak.

Ujabb és újabb kérdéseket veszek vizsgálat alá, *talán mégsem ilyen nagyarányú a falu elmaradottsága, visszahúzódása a korszerű termelési módszerek elől?* Nézem a kerti művelés elterjedését. Szakmáron mindössze *7 hold kert van,* a szomszédos községek közül a felényi Foktőn 126 hold, Érsekcsanádon pedig 203 hold. *Tűzkár ellen csak 58 szakmári gazda biztosított,* jég ellen 20 gazda, állatelhullás ellen 11 gazda. Ugyanakkor a negyedrész Bátyán 550, a felényi Miskén 450 tűzbiztosítása volt a gazdáknak. Nagyobb területtel való összehasonlításban sem jár jól Szakmár. *A kalocsai járásban 140.000 kat. holdra közel 4000 tűz- és jégbiztosítás esik, Szakmár 14.000 kat. holdját tehát az osztóigazság szerint 400 illetné meg. Ezzel szemben, mint fentebb már megírtam, mindössze 78 a tűz- és jégbiztosítások száma, az ötödrésze a vidék átlagának.*

Egyetlen mentség talán mégis akad. Szakmáron, mint a járás legtöbb községében *olyan nagyméretű volt a birtokok elaprózottsága, hogy egy-egy gazda számon sem tudta tartani földjének a számát.* Két évvel ezelőtt kezdődött meg a falu határában *a tagosítás, amely nemsokára befejeződik.* A tagosítás tartama alatt, amikor a gazdák még nem tudták, melyik föld jut majd nekik, még elhanyagoltabb lett a gazdálkodás, nem trágyáztak, az elmult évi árvizek után pedig sok területet meg se munkáltak, be sem vetettek.

Emberekkel beszélgetek, gazdákkal, azután a falu vezetőivel. *Ha az ország valamelyik eldugott, távoli vidékén lennék, nem is csodálkoznék azokon, amiket itt, ebben a pestmegyei faluban hallok.* Silót még nem láttak, azt sem tudják, mire való a silózás, a hüvelyesek, a dohány, a cukorrépa, a cirok, a kender, a len, a ricinus, stb. termeléséről fogalmuk sincs. Nem hallottak a talajvizsgálatról, a szikestalajok javításáról, a műtrágyázásról, az öntözésről, a zöldmezőgazdálkodásról. *Nem tudják azt, hogy egy hold földből mit lehet kihozni műtrágyázással, szárazművelléssel.* Nem hallottak azokról a gyakorlati kísérletekről sem, amelyek a kukoricatermést háromszori kapálással és a töltögetés elhagyásával növelik. Egész oldalakon át sorolhatnám fel, *mi mindenről nem tudnak.*

A falu vezetői azt mondják, hogy *a nép már beletörődött ebbe az állapotba, ráhagyják, hogy a föld magától teremjen. Későn mennek ki munkára, korán jönnek haza. Ebbe a faluba még nem jutott olyan tanult ember, aki gazdasági ismeretekre oktatta volna a népet, az magárahagyva, előítéletekből, közmondásokból merítette minden tudását.* Szakmár egészében iskolapéldája annak, hogy a helyes értelemben vett *„irányított gazdálkodás"-ra olyan szükség van, mint a betevő falatra.*

Több szakmári gazdaember kezdte azzal a beszélgetést, hogy az ő legnagyobb panaszuk a vízszabályozási terhek nagysága. *Fizetik a nagy összegeket, amivel szemben még fokozottabban szenvednek a szárazságtól és az árvizektől.* Ha szárazság van, akkor is elvezetik a vizet és nincs termés, nincs legelő, ha pedig áradás jön, a csatorna nem tudja mentesíteni a területeket az elöntéstől. Ez az oka annak *az alapvető bizalmatlanságnak,* amellyel a szakmári nép hallani sem akar a különböző mezőgazdasági akciókról.

A szakmári kereskedések és ipari műhelyek cégtáblái alatt mindenütt ki van függesztve a tábla a következő felírással: *„Keresztény, magyar üzlet".* A táblára nem azért volt szükség, mintha Szakmáron olyan sok zsidó kereskedő lett volna, hanem azokat hatósági parancsra függesztették ki az egész járásban. *Szakmáron sem zsidóbirtok, sem zsidó kereskedő nincsen,* de még a népszámlálás sem mutat ki egyetlen izraelita hitfelekezetű egyént sem.

Egyébként érdekes történet fűződik a faluban *az egyetlen zsidó kereskedőhöz,* akit a hagyomány szerint *közköltségen hozattak Szakmárra.* Még régen történhetett, hogy a községi képviselőtestület elhatározta, hogy *mivel nincsen zsidó a faluban, hozatnak egy zsidót.* A zsidó alatt természetesen a *„bótost"* értették. Túl a Dunáról be is telepítettek a faluba egy zsidó kereskedőt, amikor azonban maguk közt is akadt „zsidó", azaz bótos, a betelepedett zsidót *elkergették. Azóta sem tudott Szakmáron zsidó letelepedni.*

Szakmár gazdasági élete rámutat arra, hogy *ötven esztendős elmulasztott fejlődést kell pótolni, ha azt akarjuk, hogy a magyar föld kifejthesse gazdag termőerejét.* Alapjaiban kell új életre kelteni a falu népét, hogy egészséges gyökérből hajthasson ki a magyar gazdasági élet virágzó fája.

Kertész Dániel

Nagy iparvállalat keres
azonnali belépésre
bérelszámolási
osztálya részére bérelszámolási
gyakorlattal rendelkező
őskeresztény
képzett munkaerőket
Részletes kimerítő ajánlatokat „Bérelszámoló C" jeligére **Balogh** hirdetőbe, Szent István-körút 9. kér.

Játékos gyönyörüséggel rajzol a falu apraja-nagyja

A tavasz színeiben pompázó község: a *finomhajlású barokktetők szeszélyes vonalú körózsái, kék alapon ragyogó falfestései,* messziről elárulják, hogy *Szakmár szülötteit művészi lélekkel áldotta meg az Isten.* És valóban, — egyre tapasztaljuk, — olyan helyre kerültünk, ahol *a falu apraja, nagyja játékos gyönyörüséggel naphosszat rajzol és pingál.* Ha az apró iskolás gyermekeknek elfogyott a papírjuk, *elsimítják a homokot, s ujjukkal barázdákat vágva, pillanatok alatt virágokkal rajzolták tele a földet.*

A kalocsavidéki *„pingáló asszonyok"* arról nevezetesek, hogy *előrajzolás, minta nélkül nyomban ráfestik ecsettel a falra* azokat a kecses, stilizált virágálmokat, amelyek képzeletükben színesednek. Ezeket a valóban őstehetségű művészeket már többször felvitték Budapestre, ahol bámulatba ejtették az embereket, mint ahogyan például a *szakmári plébánia ebédlőjének a csodálatos szépségű festett fala előtt többször elkattantak már német, olasz, francia, angol és amerikai ujságírók fényképező masinái is.*

Bámulatos az a művészi fegyelmezettség, erő, bizotnság, összhang, kompozicióbeli tökéletesség, ami a szakmári asszonyok virágfestményeiben él. Biztonsággal kezelik a színeket, bántó, rikító elemeket sehol nem találunk. A szem nyugodtan, gyönyörködve pihen a képek muzsikás finomsággal ívelő vonalain.

Az ember mintha csodát keresne, úgy kutatja a titkát mind onnek. Itt áll például előttem világos papucsban, piros harisnyában, himzéses ruhában a mindössze 14 éves *Tóth* Margit, a szakmári gyöngyösbokréta legfiatalabb tagja. Beszélgetünk. Mosolyogva magyarázza:

— *Voltunk ám Erdélyben!* Két hétig. Sepsiszentgyörgyön, Csikszeredán, Kézdivásárhelyen és Kolozsváron.

Megkérdezzük tőle, tud-e rajzolni. *Nevetve feleli, vállát ránditva:*

— *Hát már hogyne.*

Papírt teszünk eléje, ceruzát, s *pillanatok alatt rajzanak a keze alól a szebbnél-szebb stilizált virágok.* Olyan biztonsággal rajzol, pedig többen is nézzük, mint aki a legtermészetesebb dolgot csinálja a világon.

— Mondja kedves, mióta rajzol?

— *Amióta az eszemet tudom. A szakmáriak így születnek.*

A rajz befejezése után nézegetjük gyönyörü bokrétás ruháját, s ő magyarázza:

— Ezt is magam varrtam cifra pamukkal.

Ami a falu kultúrális életét illeti, amióta megalakult a *leventeleány társaság,* többször tartanak műkedvelő előadásokat, amelyek igen népszerűek a községben. Ez természetes is, hiszen ennek a falunak a népe ösztönösen művésztehetségű, lélekben kedélyes és így hajlamos a játékra.

Meglátogatjuk Szakmár plébánosát, *Berta* Imre főtisztelendő urat, aki a többi közt ezt mondja:

— Nagyon **szeretem ennél a népnél,** hogy *erős benne az összetartozás érzése.* Ha a házastársak közül meghal az egyik, úgy temetik el a halottat, hogy legyen majd helye a másiknak, hogy *még a sírban is együtt legyenek...* Ha a fiatalok összeházasodnak, a falu népe ellátja őket mindennel. Gondoskodnak róluk, törődnek velük. *Kedves pingáló nép ez. Télen még a havat is telerajzolják virággal...*

Ahogy beszélgetünk a falu lakóiról, egy kedves anekdótát mesél el a főtisztelendő úr. Egyszer Szakmár szülötte, a kalocsai prépost látogatóba jött haza egy káplánnal, hogy megmutassa neki a falu nevezetességeit. Estefelé kocsin indultak vissza s a káplán megütődve jegyezte meg, hogy a kapuban álldogáló legények, leányok kissé túl közel hajolnak egymáshoz. Bölcsen felelte a prépost:

— *Jó nép ez, fiam, csak nem kell mindent észrevenni...*

A szakmári nép a gyöngyösbokrétában a *híres párnatánccal* szerepel. *Lakodalmas szokásaik ősiek.* A párnatáncot akkor járják a faluban, amikor a menyasszony házából kiviszik a párnát és szekérre rakják. A párnát közben megtáncoltatják, s ezt megismétlik akkor is, amikor a párnákat beviszik a vőlegény házába.

A menyasszony kezét a vőfély kéri meg a következő rigmussal:

„Szerencsés jóreggelt adjon a Jó Isten
Hála, hogy e napon felvirradtunk épben.
Eljött már az óra, melyben magzatjuknak
oltárhoz kell lépni,
mint szép menyasszonynak
E járatba jöttem én ezen hajlékba,
hogy elvezessem őt az Isten házába
Ezért arra kérem a kedves szülőket,
eresszék velem ezen hosszú útra kedves szülöttjüket."

Esküvő után *külön ebédel* a menyasszony és a vőlegény, aki *csak akkor tekintheti sajátjának a menyasszonyát, illetve most már a feleségét, ha a feleség kiadja a zöld ágat.* A zöld ág egy rozmaring, amelyet ebéd után a vőfény kér el a menyasszony násznagyától, ugyancsak rigmussal.

A zöld ág kiadása után már a férj, — ahogyan itt mondják, — *hatalmába veszi a feleségét.* Este a lakodalmas vacsorán már együtt ülnek. Ilyenkor *búcsúztatókat* mond a vőfély a fiatal feleség és a férj nevében is.

Egyébként a szakmári nép mulatós természetű. Nemcsak névnapokon, hanem más alkalommal is szívesen összeülnek borozásra. Megkérdeztem egyik legényt, hogy milyen nótákat szoktak énekelni. Hát ezt igen gyakran:

„De szeretnék az erdőben fa lenni,
Ha valaki hazavinne tüzelni.
Felgyujtanám ezt a betyár világot,
Amelyben én szeretőt nem találok".

Diószeghy Miklós

Előkelő lakásába csakis **Móga-csipkét** DEÁK FERENC UTCA 17. SZAM

LONGAVOX
filmes hangfelvevő- és leadó-készülékek.
MAULISTÓL
Ráday-u. 11. T: 186-203.
AKUSZTIKA k. f. t.-től
Rákóczi-út 49. T: 144-939.

Szakmári Máté

ferencrendi segítő ⊛
testvér, könyvkötő

A csiksomlyai konvent könyvtárában levő s 1524-ben írt énekeskönyvet 1525-ben bekötötte.

Karácsonyi János dr

Szt. Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig. II Kötet. Bp. 1924.
623. l.

⊛ (dolgozó, laikus)

Szakmári Mihók

Győr 1681.–1684

l

Yankó Ölvös-aprodok

6. l.

Szakmári Milók

l.

Jankó Ötvös-apródok

4. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szakmári Mihály

ács

1699. Kolozsvár

Bal. Kel 127 l.

Nacsagos

Europafilm könvlapterjesztő r.t. Igazgatóurnak

Budapest

V. ker rothermere u 12 ram

III. emelet 2 ikajtó

Kassa.

Szakmári ötvös Gáspár, 1628

Arch.Közl.1899. XXI. 258

Szakmári Ötvös Gáspár

1629. Kassa nőnek vezet

Ötvös Mátyás legát

Borbálát.

K 71 l.

Szakmár

Pest m.

1890/23 R.h.

régi metszet 1665 ből Sacmar.

Ásbeerdia vinkhoz

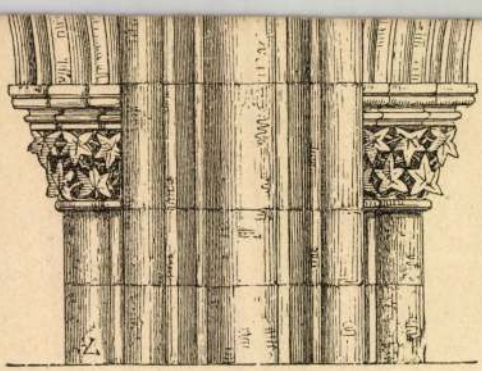

5.

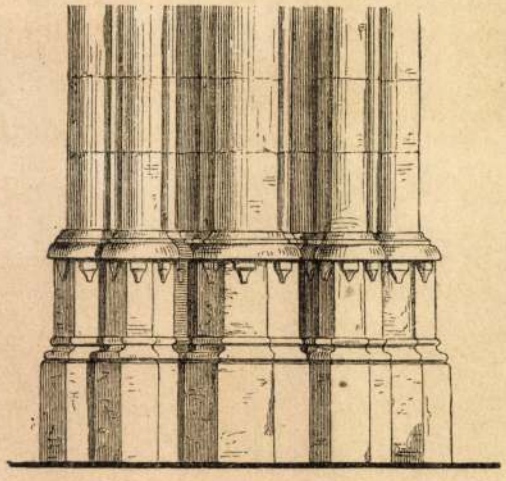

Szakmáry

l

Va Hö Ernst gzüjt

VII/IV. 24

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

—

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállítam s
mely a mai veszedelmes külpolitika
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysé
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a

Én tehát felveszem a harcot
ki az országot a mai szörnyű helyzete

kibontom a legitimi

„Istenért,

Szakmáry

Cród
3

Színházi Magazin

1944. 16. 17.

(Az óbudai Kamélias hölgyről karikatúrát csinált Szürszabó és Szakmáry.)

Képekkel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szakmári ötvös Gáspár

1628–1645.

Polgárjogot 1628. júl. 27 e-nyer. A céhbe júl. 28án áll be. Mesterremek bünfetés 3 gira erüst.
Kassáról ipja „kegyetlensége" miatt csak hamar kibujdosik, de 8 évi távollét után 1637 ben kérelemmel járul a tanács elé, bocsátaná a városba, s adná vinza ismét polgárjogát. Kérelmét arral támogatja, hogy felesége nem akar vele szibékülni s hozzá visszatérni, mert sem concivis sem semmi. Ezzel szemben neje, arra kéri a tanácsot, hogy férjét ne engedje vinza a városba, ne adja vinza polgárjogát. Az unzony gyözött, mert a tanács nem ad neki polgárjogot. 1638. ban megujítja kérelmét de eredménytelenül, végre 1639-ben megengedi, hogy kassára jöhessen és polgárjogot válthasson.
Másodszor 1639. máj 12én veszik a céhbe.
1641-ben még Kassán tartozkodik, de nem sokáig volt maradása, mert 1642 ben már valahonnét kivülről ír a tanácsnak, vegyes ujra vissza a város kötelékébe. A tanács a kérelmet megtagadja. 1645-ben Wadas István budatini Szunyogh Gáspár szendrői főkapitány jószágainak gondviselője, lerántja a leplet ötvös Gáspárról s a tanácshoz beadott iratában elmondja, hogy ötvös Gáspár Szendrőn jártában akit csak lehetett megcsalt, meglopott s ezért az egyik káros, zárány elfogatta s a szendrei vár alsó tömlöcébe záratta. Ezt megértvén ötvös Gáspár, Wadas István és többek által holtig való szolgálatát ajánlván Szunyogh Gáspárnak, könyörgött szabadítsák ki a fogházból. Zárány, hogy a dolognak elejét vegye, egy erős reverzális alatt maga engedte szabadon Gáspárt, aki szabadon érezvén magát, Szendrőről megszökött s azóta el tudják hova lett.

Mihalik József. Kassavárós ötvösségének tört. Bpest. 1900. 258–260. l.

Koszkol Jenő

festő

Kolozsvári Nagy Samuel

ötvös.

XVII. 97.

Kalchbrenner Károly

festő

Csont - stylus, római X. 141

Szakmáry

Ltáb Tv. 108.

Mélydombormü, bronz

gipsz

bronz

viasz

bronz

Szakmáry

1.

LykaMagyműI800-50

499. l.

Szakmáry

kőzapiló

lásd

Kremrégi Bp. 28. l.

Btto: cwt 48„ 2„ 9 48·58

Ta 2% " –„ 3„ 25

Nto 47„ 2„ 12 à 42/6 pr c

47·5107 × 504

2375535

1900428

239453928

2

2

Szakmáry

illusztrációi

a Szinhári Élet

1932. 22. stb.

számaiba

1906.

z égése.

ipadimentomozott müteremben jobb-
ett képen, a régi pesti szinháznak
emlélhetjük. Elötte a müvész (Koelbl)
z ajtó felé, a hol a szerencsétle-
na alatt batyuval, jobb kezében
belép. Mögötte, a szekrényen
van és a melyhez vörös kötésü
ain ülő kutya szolgál. Szemközt a
pakra helyezett ládánál, a melynek
zitett lámpás , úri asszony áll,
irata a ládának elején három sor-
az nagyszerü égése. Téluto 2-án 1847".

cm.
20-iki 11168 (297-906) és 1906:
alapján 200 K-án. (381-906).

1031

1-906

Szakmáry

Közepszerű arcképfestő
1836–1839-ben. (Láthatni
tőle a Tudom. Gyűjt. 1836. évi
II. köt. egy gép rajzát.)

Nagy Iván. Magyarországi képzőmi-
vészek a képzőmi időktől 1850 ig.
Száradok, 1874 évi 197. l.

24090 Közs

Szakmáry litografus

lásd

Lay Bpestipormückiáll

59. l.

SZÉ

E

HE

Kakmáry grafikus M.D.K.

Dr. Pokorny Ferenc, karácsonyi üdv.

repr.:

Fametszetek. Debrecen 1938

M.D.K.

SZAKMÁRY

1939-ben átvesszik Hollóháza kemenycse-
répgyárát

Csányi 1954. 47. l.

Szalmáry n. Herr F. (1840)

Deák Ferenc. Kőrajz.

Szalmány a. Ferenc F. (1840)

Deák Ferenc. Nováj.

M.D.A.

Szakmáry család, ötvösök

A XVIII.században a kassai ötvösök legjelesebbjei közé tartoztak. 459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III.kot. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. Bpest. 1960

M.D.K.

Szakmáry

"Az egérfogó" cimmel tréfás rajza "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. nov. 5. XXVIII.évf. 46. sz. 38. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Mit mondanak az álmaink?" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1938.juli.16. XXVIII. évf. 3o. sz. 44-46. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Ki milyen pályára való?" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1938. juli. 3o. XXVIII.évf.
32. sz. 62-64. lap

M.D.K.

Szakmáry

Nagy Lajos: "A fal" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1938. jan. 30-febr. 5. XXVIII. évf. 6. sz. 65-67. lap

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Hunyady Sándor: "Idegenforgalom!" c. irását illusztrálta tréfás rajzsorozattal.

Szinházi Élet. Bp. 1938. febr. 13-19. XXVIII évf. 8. sz. 18-19. lap

M.D.K.

Szakmáry

Ujj Péter: "Ombra di Venezia" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 3o. XXVIII.évf. 19. sz. 65-67. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Boldog az ön házassága?" tréfás kérdés illusztrációit készitette.

- - -

Erdős Renée: "Szemünkfénye" c. folytasásos regényét illusztrálta az egyes példányokban.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1937. dec. 26.-1938.jan.1.
XXVIII. évf. 1. sz. 52-53. lap

91. "

M.D.K.

Szakmáry

"Kalauz-lexikon" c. közleményt illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1944. m rc. 1-6. VII. évf. 11. sz. 26. lap

Szakmány

a hollóházi gyár termékeinek szinvonalát megjavította. Új mintákat is hozott.

P. Brestyánszky Ilona: A kerámia és a porcelán története
1070. Bp. 1966

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imre: "A pesti nyár" c. versét illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. szept. 1-7. VI. évf. 37. sz. 18. lap

Szakmáry

A hollóházi kemény cserép üzemben dolgozott az első világháború után. Megjavította a gyártmányok minőségét, 1-2 újmintát is hozott, pl. a fehér plasztikus virágmintát vörös alapra, amelyet még a felszabadulás után is harcsált a gyár.

P. Breslyénszky Ilona,
Kamerd mes a kerámiát, Bp. 1966, 107 l.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz Izsáky Margit: "Csuparossz" c. rovatának illusztrálására.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. nov. 1o-16. VI. évf. 47. sz. 31.lap

M.D.K.

Szakmáry

"Rádiómagazin" c. közl.-t illusztrálta rajzsorozattal.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. okt.27-nov.2.
VI. évf. 45. sz. 38. lap

M.D.K.

Szakmáry

József Jolán: "Árvák karácsonya" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. dec. 15-21. VI. évf. 52. sz. 26-27. lap

M.D.K.

Szakmáry

"A dohányzó nők" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Rádió - Magazin c. rovathoz készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. dec. 1-7. VI. évf. 50. sz. 22., 38. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Rádió -Magazin" c. rovatot illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. nov. 24-3o. VI. évf. 49. sz. 38. lap

M.D.K.

Szakmáry

Babay József: "Könyörgés" c. költeményét illusztrálta.

- - -

"Sirius fellebbenti a függönyt.." c. közl.-hez készitett illusztrációt.

- - -

A lap többi közleményét, cikkét ugyancsak ellátta ujévi és karácsonyi fejrajzokkal.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. dec. 22-28. VII. évf. 1. sz. 1., 16. és más oldalakon.

Szakmáry Donát ötvös M.D.K.

1720-ban és 1732-ben fordul elő neve Késmárkon.

Hajjné Dótári Angela: Szakmáry Pál

Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről a XVIII. században 56.1.

Levéltári Évkönyvei VI. 1963.

M.D.K.

Szakmáry

A "Vicc Magazin" c. rovat tréfáit illusztrálta.

- - -

"Kimitmond - Mimitmond" c. rovatban megjelent közleményekhez készit illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. aug. 4-lo. VI. évf. 33. sz. 5o. és 6o. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Ezt a pechet!" c. pályázatra vonatkozó válaszokat illusztrálta.

- - -

"Művészlélek Ön?" c. kérdésre vonatkozó feleletekből álló közl.-hez készitett illusztrációkat.

- - -

"Kimitmond-Mimitmond" c. rovat tréfáit illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juni 21-27. VI. évf. 31. sz. 27., 51. és 60. lap

M.D.K.

Szakmáry

A lapnak "Kis Magazin" c. gyermek-mellékletét illusztrálta.

- - -

"A szinek hatalma" c. közl.-hez készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1942.szept. 2-7. V.évf. 37. sz. melléklete.

46-47. lap

M.D.K.

Szakmáry

Gyapkó Béla:
"Egy művész átképezi magát" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. szept. 8-14. V. évf. 38. sz. 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Játék a tüzzel" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. szept. 16-22.
V. évf. 39. sz. 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

Liszt Nándor: "Az Téli Ruhák Megvételéről Szerzett Mikulási Ének" c. versét illusztrálta.

- - -

A "Kis Magazin" c. gyermekmelléklet cimlapját készitette és közleményit illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1942. dec. 2-8. V.évf. 50. sz. 9. lap. Melléklet.

M.D.K.

Szakmáry

"Csinálja meg saját lelki-grafikonját. c. közleményt illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. nov 25-dec.1. V.évf. 49. sz. 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Az álmok sohasem hazudnak!" c. közleményt illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. nov. 18-24. V.évf. 48. sz. 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

A „Kis Magazin" c. gyermekmelléklet közleményeit illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. okt. 7-13. V. évf. 42. sz. melléklete.

M.D.K.

Szakmáry

"Hány évesnek érzi magát?" c. kérdés-feleletből álló közleményt illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. okt. 21-27. V. évf. 44. sz. 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Érzelem? Értelem?" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. szept. 23-29. V. évf. 4o. sz. 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

Marton Lili: "Pendzsi az espressóban" c. irását illusztrálta.

- - -

"Kimitmond - Mimitmond" c. rovat szövegeit illusztrálja.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juni 9-15. VI. évf. 25. sz. 22. és 60. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Értékes ember ön?" c. közleményhez készitett fejrajzot.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. febr. 3-9. VI. évf. 7. sz. 42-43. lap

M.D.K.

Szakmáry

Stella Adorján:
"Kis illemtan nagy gyerekek részére" c. közl.
illusztrációit készitette.

- - -

A lapban állandóan folytatódó "Kimitmond - Mi
mitmond" c. rovatba küldött szövegeket illusz
rálja.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juni 2-8. VI.
évf. 24. sz. 16. és 6o. lap

M.D.K.

Szakmáry

Marton Lili: "A táplálkozás célja.." c. irását illusztrálta.

- - -

Barsi Ödön: "Az örök ideál" c. novellájához készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juni 16-22. VI. évf. 26. sz. 26. és 46-47. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Mit tud ön a szerelemről?" c. közleményt illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. jan. 27-febr. 3.
VI. évf. 6. sz. 44-45. lap

M.D.K.

Szakmáry

Rajza a "Vicc Magazin" c. rovat tréfájának illusztrálására.

Színházi Magazin, Bp. 1943. január 6-12.
VI. évf. 48. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Mindennapi kérdések, melyekre csak kevesen tudnak válaszolni" c. közleményt illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. január 13-19.
VI. évf. 4. sz. 44-45. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Ideális háziasszony ön?" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Illés Endre: "Szövegmagyarázat a szerelemhez" c. novellához készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. jan. 20-26.
VI. évf. 5. sz. 46-47. lap
52-53. "

M.D.K.

Szakmáry

Szentgyörgyi Ferenc: "Ketten mesélik el..."c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. dec. 30. 1943. jan. 5. VI. évf. lapszám nincs.

M.D.K.

Szakmáry

"Ezt a pechet...!" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juli 7-13. VI. évf. 29. sz. 28. lap

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imre: "Figaró szerencséje" c. novelláját illusztrálta.

- - -

"Tudja-e mennyi büntetést érdemel Ön?" c. közleményhez készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943.juni 30.-julió.
VI. évf. 28. sz. 44-45. és 46-47. lap

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozata a "Kimitmond-Mimitmond" rovat illusztrálására.
A rovat az egyes példányokban folytatódik.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. márc. 24-3o. VI. évf. 14. sz. 5o-51. lap

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozata a "Kimitmond" c. rovat számára.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. márc. 17-23. VI. évf. 13. sz. 18-19. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Kimitmond -Mimitmond" c. tréfás közl.-t illusztrálta.

- - -

Lovászy Károly: "Ferdinánd a mikrofon előtt" c. folytatásos kisregényéhez készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. márc. 1o-16. VI. évf. 12. sz. 6-7. és 45-47. lap

M.D.K.

Szakmáry

"A Szinházi Magazin agytrösztje" c. közlemény hez készitett fejrajzot.

- - -

Lovászy Károly: "Ferdinánd a mikrofon előtt" c. kisregényhez készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. márc. 3-9. VI. évf. 11. sz. 27. és 46-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

A lap "Kis Magazin" c. gyermekmellékletének rajzait készitette.

- - -

Barsi Ödön: "A büvész" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. febr. 24.-márc.2. VI. évf.1o.sz. melléklete és 5o. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Legyen őszinte..." c. közlemény fejrajzát készitette.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. febr. 17-23. VI. évf. 9. sz. 46. lap

M.D.K.

Szakmáry

Hegedüs Tibor: "A szinész szinpadra lép"
c. irásához készitett illusztrációkat.

- - -

"Gardrobológia" c. tréfás irást illusztrálta

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1939. nov. 4. II.évf.
45. sz. 9-11. lap
19. "

M.D.K.

Szakmáry

Karikaturája Békeffi Lászlóról.

- - -

Ilosvay Ferenc: "Aranykanális" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1939. okt. 28. II.évf. 44. sz. 10. lap
44-45. "

M.D.K.

Szakmáry

Ujházi György:"Ági elment" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. okt. 21. II. évf. 43. sz. 42-44. lap

M.D.K.

Szakmáry

Gyallay-Pap Zsigmond: "Reggeltől-reggelig" c.
novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. nov. 11. II. évf
46. sz. 41-43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Blaha Márta: "Tessék beszállni!" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. juli 7. III.évf. 28. sz. 2o-21. lap.

A.D.R.

M.D.K.

Szakmáry

Ottlik Pálma: "Archimedesi törvény a strandon" c. irását illusztrálta.

- - -

Orbók Attila: "Szerelem?..." c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. juli 28. III. évf. 31. sz. 32. lap.
52-54. lap

.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Hegedüs Zoltán: "A kabát" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. juli 14. III.évf. 29. sz. 56-57. lap

.

M.D.K.

Szakmáry

Hegedüs Tibor: "A szinész szinpadra lép" c. több lapban megjelenő folytatásos rendezői tapasztalatait irja le és ezeket illusztrálja a müvész.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. dec. 16. II. évf 51. sz. 44-45. lap.

.

M.D.K.

Szakmáry

Ilosvay Ferenc: "Kru..." c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. nov. 25. II. évf. 48. sz. 46-47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Sütő Erzsébet: "A méltóságos asszony és a tükör" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Pereghy Sándor: "A humorista" c. irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin. Bp. 1939. dec. 2. II. évf. 49. ~~lap.~~ sz. 42-43. lap
44."

M.D.K.

Szakmáry

Vass László: "Szinbáddal a Tabán hült helyén" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. dec. 9. II. évf. 5o. sz. 45. lap.

.

M.D.K.

Szakmáry

Natkó Gyula: "Ősz a Tisza partján" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. nov. 18. II. évf
47. sz. 44-45. lap

M.D.K.

Szakmáry

Barra Erzsébet: "Kell a hazugság?" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. május 19. III. évf. 21. sz. 55-56. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Vécsey Leó: "A nagy szerep" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. aug. 4. III. évf. 32. sz. 4o-41. lap.

H.D.H.

Szakmáry

Vécsey Leó: "A nagy szerep" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1940. aug. 4. III. évf. 32. sz. 40-41. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Hogyan bukik meg egy szinház" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Paul Bourget: "A halott asszony fia" c. novellához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1940. junius 2. III. évf. 23. sz. 24., 54-55. lap.

Szakmáry

"Bogyan bukik meg egy szinház" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Paul Bourget: "A halott asszony fia" c. novellához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1940. Junius 2. III. évf. 23. sz. 24., 54-55. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Orbók Attila:"A nagy kaland" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. junius 9. III. évf. 24. sz. 48-5o. lap.

.B.K.

M.D.K.

Szakmáry

Ottlik Pálma: "Nem az a kimondott jeles, de..." c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. juni 3o. III. évf. 27. sz. 18. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Gyimesi Ferenc: "Két évszak között" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. juni 16. III. évf. 25. sz. 54-56. lap

M.D.A.

M.D.K.

Szakmáry

H. George Denhol: "Shiva foga" c. novláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. május 12. III.évf. 2o. sz. 56-57. lap.

.

M.D.K.

Szakmáry

Ifj. Győrffy Aladár: "Botrány a Banánszigeten" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. május 5. III. évf. 19. sz. 56-57. lap

M.D.K.

Szakmáry

Peterd István: "Ruzs" c. novelláját illusztrálta.

- - -

A "Vicc-Magazin" c. rovatban "Rimes-Rémes" c. tréfás vershez készitett rajzsorozatot.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o, márc. 17. III. évf. 12. sz. 44-46. és 48. lap

M.D.K.

Szakmáry

A "Vicc-Magazin" c. rovat "Rimes-Rémes" c. tréfás szinházi vers illusztrációit készitette.

- - -

Villant Rezső: "Alexandriai szerelem" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. ápr. 14. III. évf. 16. sz. 47. és 50-52. lap

M.D.K.

Szakmáry

Ottlik Pálma: "Divatot tanulmányoztam a Sauer koncerten" c. irását illusztrálta.

- - -

"A Vicc Magazin" c. rovat "Rimes-Rémes" c. tréfás versét látta el rajzsorozattal.

- - -

Mándy Iván: "La vie Parisienne" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. ápr. 21. III.évf. 17. sz. 15., 48., 54-55. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Dzæn pur Dzsa" cimü közlt illusztrálta.

- - -

"Rimes-Rémes" c. tréfás verses riporthoz készitett illusztrációkat.

- - -

Tóth Miklós: "A bunda" c. novellát illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. ápr. 28. III. évf
18. sz. 18. lap
55., 56-57. lap

M.D.K.

Szakmáry

Földi Lucy:"Yvette három élete" c. novelláját
illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. jan. 14. III.évf
3. sz. 44-45. lap

.R.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Babay József: "Komplement" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Hegedüs Tibor: "A szinész szinpadra lép" c. f
folytatásos visszaemlékezéseit látta el
illusztrációkkal.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. febr. 4. III.évf.
6. sz. 50-53. lap
54-55. "

- - -

- - -

M.D.K.

Szakmáry

Szili Leontin: "Keep smiling!" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Magazin, Bp. 1940. febr. 11. III. évf. 7. sz. 49-51. lap

.J.C.

Yesterday

Zaili Leontin: "Keep sailing!" c. novella-
[illegible] illustrations.

[illegible] magazine, Hp. 1946. febr. 11. 11?.
évf. 7. sz. 49-51. lap

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imréről készült rajzának repr.-ját bemutatja a lap, "Rózsaszinü szemüveg" c. Farkas ~~Imréről~~ Imrével készült interju illusztrációjaként.

- - -

Vaád Ferenc: Párisi mese c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. febr. 18. III. évf. 8. sz. 18. lap
47-48. "

M.D.K.

Szakmáry

Ilosvay Ferenc: "Halotthivő Boczkos" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. márc. 3. III. évf. lo. sz. 47-48. lap

.D.E.

M.D.K.

Szakmáry

"Friss keverés!!!" c. tréfás verset illusztrál rajzsorozattal a "Vicc-Magazin c. rovatban.

Szinházi Magazin, Bp. 1940 márc. 10. III. évf. 11. sz. 45. lap

M.D.K.

Szakmáry

Sásdy Sándor: "Csillag a fán" c. novelláját illusztrálta

Szinházi Magazin, Bp. 1940. január 1. III. évf. 1. sz. 44-45. lap

M.D.K.

Szakmáry

Egészoldalas plakátrajza a Szinházi Magazin kiadványainak reklamirozására.

- - -

"Báli Szabadegyetem" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. jan. 7. III. évf.
2. sz. 2. lap
22. "

M.D.K.

Szakmáry

Egészoldalas plakátrajza a Szinházi Magazin kiadványainak reklamirozására.

- - -

"Béli Szabadegyetem" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1940. jan. 7. III. évf.
2. sz. 2. lap
22. "

M.D.K.

Szakmáry

Babay József: „AZ elhagyott férfi balladája"
c. költeményéhez készitett illusztrációkat.

Szinházi Magazin, Bp. 194o dec. 8. III. évf.
5o. sz. 14. lap

M.D.K.

Szakmáry

Ottlik Pálma: "Boldog uj évet, Don José!"
c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. dec. 29. IV./II./
évf. 1. sz. 8. lap.

M.D.K.

Szakmáry

ifj. Ambrózy Ágoston: "Advent" c. költeményét illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. dec. 15. III. évf. 51. sz. 7. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Fendrik Ferenc: "Láz" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. febr. 5-11. IV. évf. 7. sz. 42-43. lap

.

M.D.K.

Szakmáry

Lámg János: "A potyautas" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. jan. 26. IV. évf. 5. sz. 44. lap

M.D.R.

Szakmáry

Lámg János: "A potyautas" c. novelláját il-
lusztrálta.

Szinházi Magazin, Hp. 1941. jan. 26. IV. évf.
5. sz. 44. lap

M.D.K.

Szakmáry

Fertsek Ferenc: "Négyszáztiz négyszögöl" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. márc. 12-18. IV. évf. 12. sz. 4o-41. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Baráth Ferenc: "Dölle" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1940. okt. 13. III.évf. 42. sz. 44-45. lap

.I.D.I.

Anonymous

Bereth Peterson: "Dolle" a. novelle/et illustrations.

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imre: "A függöny mögött" c. irását illusztrálta.

- - -

Thurzó Gábor: "Az uj lány" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. aug. 25. III.évf. 35. sz. 14-15. és 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

Királyhegyi Pál: "Bécsi gyors óh!". irását illusztrálta.

- - -

Ifj. Ambrózy Ágoston: "Irinász József fogadója" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. okt. 6. III.évf. 41. sz. 14., 43-46. lap

- - -

- - -

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imre: "Négy kérdés - Négy felelet." c. irását illusztrálta.

- - -

Fendrik Ferenc: "Nagy, fekete disznó" c. novellájához készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 194o. nov. 24. III.évf. 48. sz. 2o-21, 46-47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Babay József: "Ballada Judithról" c. költeményhez készitett illusztrációkat.

Szinházi Magazin, Bp. 194o nov. 17. III.évf. 47. sz. 9. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Lehet-e önből szinész?" c. közl-t illusztrálta.

- - -

Biró István: "Szerelem" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Sásdi Sándor: "Harmatcsepp" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1940. nov. 1o. III. évf. 46. sz. 16., 5o. és 52-53. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Reform! Ankét a férfidivatról" cimmel tréfás rajzsorozat.

- - -

Rónay Mária: "A nők elmondják" c. közleményt illusztrálta.

- - -

Ujházy György: "Bucsufia" c. novellához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1940. nov. 3. III. évf. 45. sz. 16-17., 24., 44-45. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Fendrik Ferenc: "A hercegnő apródja" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. okt. 27. III.évf. 44. sz. 42-43. lap

M.D.K.

Szakmáry

B. Dénes Ilona: "Tükör" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. okt. 2o. III. évf. 43. sz. 5o-51. lap

M.D.K.

Szakmáry

S. Bochkor Dixi: "Zóra" c. elbeszélését illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. febr. 19-25. IV. évf. 9. sz. 42-43. lap

.D.S.

Deakmery

3. Boobkor Dixi: "Zóra" o. elbeszélését illusz-
rálta.

Szinházi Magazin. Bp. 1941. febr. 15-25. IV.
évf. 9. sz. 42-43. lap

M.D.K.

Szakmáry

Ottlik Pálma: "MUZSIKA" c. rovatházo készitett illusztrációkat.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. szept. 16. II. évf 38. sz. 16-17. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Szentgyörgyi Ferenc: "Éjjel tölrtént" c. elbes
szélését illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. okt. 8-14. IV.
évf. 42. sz. 56-57. lap

M.D.K.

Szakmáry

Vaszary Gábor: "Takálkoztam a Muzsával" c. irását illusztrálta.

- - -

Ottlik Pálma: "Barátságtalan lexikon" c. irásához készitett illusztrációkat.

- - -

F.B.: "Bölcs Ágoston relativitás elmélete" c. irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1941 dec. 17-23. IV. évf. 52. sz. 26-27, 42, 7o. lap

M.D.K.

Szakmáry

Vaszary Gábor: "Tökéletes világ" c. vidám irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. szept. 24-3o. IV. évf. 4o. sz. 18-19. lap

M.D.K.

Szakmáry

Vaszry Gábor: "A róka" c. elbeszélést illusztrálta.

Színházi Magazin, Bp. 1941 szept 1e-16. IV. évf. 38. sz. 8-9. lap

.B.A.

M.D.K.

Szakmáry

Dékány András: "A három testőr" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941 szept. 3-9. IV. évf. 37. sz. 6-7. lap

M.D.K.

Szakmáry

Bókay János: "János" c. novelláját illusztrál-
ta.

Színházi Magazin, Bp. 1941. aug. 2o-26. IV.
évf. 35. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Szakmáry

Zámbory Antal: "A bestia" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. aug. 13-19. IV. évf. 34. sz. 48-49. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Ottlik Bálma: "Espressóban" c. irását illusztrálta.

- - -

R. Rónay Magda: "Péter karriert csinál" c. novellájához készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1941. juli 9-15. IV. évf. 29. sz. 19., 48-49. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Fendrik Ferenc: "Szinésznő" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. juli 2-8. IV. évf.28. sz. 46-47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Csurka Péter: "A zseni hazatér" c. novelláját illusztrálta.

Színházi Magazin, Bp. 1942. márc. 4-le.
V. évf. 11. sz. 57-59. lap

M.D.K.

Szakmáry

Barsi Ödön: "A halál és a szinészno" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. márc. 11-17.
V. évf. 12. sz. 58-59. lap

Szakmány

ötvös Kancsa a 17. században.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

156. l.

M.D.K.

Szakmáry

Csurka Péter: "Ágoston" c. novelláját illusztrálta.

Színházi Magazin, Bp. 1942. márc. 18-24.
V. évf. 13. sz. 50-52. lap

M.D.K.

Szakmáry

Erdős László: "A karmazsin csizma" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szigeti József: "Féléves tartozás" c. elbeszéléshez/készitett illusztrációit.
/jelenetéhez

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1942. febr. 18-24. V. évf. 9. sz. 56-57. és 58-59. lap

Szakmáry

ötvös Kismárk

XVIII. sz

l

Kapossy Magyarország ötvösök

11. l

Többnyi

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Nyomtatvány

Tel: Kiss János
Hőszeg

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

M.D.K.

Szakmáry

Ttéfás rajzsorozat "Sportélet Budapesten" címmel.

Szinházi Élet. Bp. 1923. május 27.-juni,2.
XII. évf. 22. sz. 61. l.

M.D.K.

Szakmáry

„Ki hol nyaral" cimmel tréfás rajzsorozat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. május 20-26.
XII. évf. 21. sz. 69. l.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Legyőztem Breitbart legyőzőjét" c. riportot illusztrálta rajzokkal.

- - -

Tréfás rajz "Szinigazgatóból bankdirektor" címmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. május 20-26.
XII. évf. 21. sz. 38. és 50. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz, tréfa illusztrálására.

- - -

Cim-rajz „Mi a tanulság?" cimmel megjelent közlemény illusztrálására.
Ez a rajz azonos képpel jelenik meg az egyes példányokban. - - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. május 6-12.
XII. évf. 19. sz. 21. és 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A "S p o r t" rovaton belül a "Lósport" c. rovat cim-rajzát készíti az egyes példányokban.

Wiltshire... c.
Szinházi Élet Bp. 1923. május 6-12.
XII. évf. 19. sz. 50. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A kék álarc" c. kritikához.
Budai Szinkör előadása.

- - -

Kálmán Jenő: "A siófoki rejtély" c.
folyt. regényt illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli. 22-28.
XII. évf. 30. sz. 3. és 42-43. l.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok "Nyitva marad a száj" c. kritikához.

- - -

Rajz-sorozat "Mindenki kész!" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli 15-21.
XII. évf. 29. sz. 18., 23. l.

M.D.K.

Szakmáry

Bevezető cim-rajz "Boldog ujévet kiván a kémény-seprő" c. riporthoz.

\- - -

Cim-rajz és illusztrációk "Járni tanulok" c. szinházi történethez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. január 9-15. X. évf. 2. sz. 17. és 26-28. lap.

302

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "Miért vig a Vigszinház" cimmel.

\- - -

Rajz-sorozat Somlyó Zoltán "Ujévre" c. verséhez

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. január 2-8. X. évf. 1. sz. 18. és 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Két rajz /Szenes ember/ aláirással közölt tréfákhoz.

- - -

Két rajz-illusztráció "Müvész az ágy alatt c. tréfás szinházi közleményhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juniu. 26.- juli. 2. X. évf. 26. sz. 30-31. és 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Ha Az ember tragédiáját Hasenclever irta volna" c. tréfát illusztrálta rajzokkal Öt rajz.

Szinházi Élet. Bp. 1923. május 27. - junius 2. XII. évf. 22. sz. 14-15. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Tőzsde a tőzsde körül" c. közl.-hez. /Ez a közl. több lapban szerepel./

- - -

Két tréfás rajz a "Prágai sonka és a halmayonnaise" c. tréfához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juni 3-9. XII. évf. 23. sz. 55. és 68. lap. /Ez a példány tévesen számozott, vagy tévesen kötött, mert a lapszámozás helytelen./

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Gyárfás Dezső szinmüvészről "Nyilt változások" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. május 23-29- IX. évf. 21. sz. 34. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz Rátkai Márton leveléhez, amely "Hol nyaral az idén" cimmel jelent meg a lapban.

Rátkai levele a "Szinházi Élethez" alcimmel Szinházi Élet . Bp. 192o. május 9-15. IX. évf. 19. sz. 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Bevezettek a tőzsdére" c. közl.-hez készitett tréfás illusztrációkat.

- - -

"Amikor a részvényt előléptetik"c. közl.-hez rajzolt illusztrációt.

- - -

Két tréfás rajz "Tőzsdei pályázat" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juni. 10-16. XII. évf. ~~23.-sz~~ 24. sz. 40-41. és 42-43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Sebestyén itt Sebestyén ott"
c. közl.-hez.

Szinházi Élet. Bp. 1923. juni 17-23.
XII. évf. 25. sz. 33. l.

M.D.K.

Szakmáry

Két rajz-illusztráció "Nyilt levél Hanussen telepátikus fenoménhez" c. közleményhez.

- - -

Cim-rajz "Mükedvelők" c. kritikához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juni 24-30.
XII. évf. 26. sz. 29. és 44. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Nemzetközi konflis-turaverseny a körúton" c. tréfás közleményt illusztrálta hat tréfás rajzzal.

- - -

"Egy harmadrendü költő dalai" c. verset illusztrálta.

- - -

Cim-rajz "Beszélgettem a majommal" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli. 1-7.
XII. évf. 27. sz. 16-17., 31., 36. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "Shakespeare és Schiller" c. tréfa illusztrálására.

- - -

"Tőzsde a tőzsde körül c. rovatot illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli 1-7.
XII. évf. 27. sz. 38-39-40. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz a "Bolond Istók" c. közleményhez. /Szindarab kritika/

- - -

Cim-rajz a "Cukrászok a Kis cukrászdáról" c. közleményhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. január 1-6. XII. évf. 1. sz. 26. és 58. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A költő és a halál"c. darab kritikájának illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "A rejtélyes táncosnő" c. darab kritikájának illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. január 7-13.
XII. évf. 2. sz. 2,. 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Oldalas tréfás rajz-sorozat "A fővárosi közórák" cimmel.

- - -

Tréfás rajz "Moziban" c. verses tréfához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. január 14-20.
XII. évf. 3. sz. 19., 43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

„Ádám és Éva a pesti paradicsomba" /szó, illetve betüszerint idézve a cim/ c. tréfát illusztrálta több rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1923. január 21-27.
XII. évf. 4. sz. ~~83.-lap.~~ 84-87. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Oldalas rajz-kompozició "Repül a "Sasfiók" vajon melyik moziba fog leszállani?" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1923. január 28.-febr. 3. XII. évf. 5. sz. 45. lap.

2-es számu cédula M.D.K.

Szakmáry

"A primadonna titka" c. folyt. regényt /Méray Horváth Károly irta/ illusztrálta rajzokkal a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1922. év. XI. évfolyam

augusztus	20-26.	34. sz.	35-37.l.
"	27- szept. 2.	35. "	40-43."
szeptember	3-9.	36. "	47-49."
"	10-16.	37. "	46-48.la-

pon végződik.

1-es számu cédula

Szakmáry

"A primadonna titka" c. folyt. regényt illusztrálta rajzokkal a következő számokban:
Szinházi Élet. Bp. 1922. év. XI. évfolyam

juniu s 25.- julius 1.		26. sz.	54-56.l.
julius 2.-8.		27. "	52-54."
" 9.-15.		28. "	52-54."
" 16.-22.		29. "	52-54."
" 23.-29.		30. "	45-47."
" 30.-augusztus ø 5.		31. "	43-45."
Aug. 6.-12.		32. "	33-35."
" 13.-19.		33.-"	33-35."

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Mintha álom volna" cimmel.

- - -

"Együtt jártunk iskolába kukk!" c. induló folytatásos pályázathoz rajzol cim-illusztrációt.

- - -

"Maga csak tudja INTIM PISTA" c. rovathoz rajzol cimillusztrációt a szövegnek megfelelően.

- - -

Szinházi Élrt. Bp, 1923X szept. ~~2-8.~~ 9-15.
XIII. évf. 19. és 27. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "A számla" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 9-15.
XIII. évf. 37. sz. 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Oldalas rajz-sorozat "Első csengetés" cimmel.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Nyilnak a szinházak" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 16-22. XIII. évf. 38. sz. 16. és 29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Móricz Zsigmond: "Dupla vagy semmi" c. kritikát illusztrálta három rajzzal.

- - -

Tréfás rajzsorozat "Kezdődik a szezon" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 23-29. XIII. évf. 39. sz. 14-15. és 19. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozat "Statisztikai kimutatás a Feld-Szinház nyári szezonjáról" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Zugligeti feltámadt" c. tréfás közleményhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 23-29. XIII. évf. 39. sz. 27. lap.

34.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozat "Statisztikai kimutatás a Feld-Szinház nyári szezonjáról" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Zugligeti foltámadt" c. tréfás közleményhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 23-29.
XIII. évf. 39. sz. 27. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "Megkezdődtek a beiratkozások a szini-iskolába" cimmel.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Nyilt változások" cimmel.

- - -

" " " Szindarabokkal kapcsolatban.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 23-29. XIII. évf. 36., 49., 51. lap.

. . .

M.D.K.

Szakmáry

Divat Revü c. rovatot illusztrálta rajzokkal.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Amig egy nő eljut odáig" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp./1923/szept. 30.-okt.6.
XIII. évf. 40. sz. 70-73., 84. l.

M.D.K.

Szakmáry

"Megzavarták egyik drámai szinházunk előadását" c. közl.-t illusztrálta három rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 7-13.
XIII. évf. 41. sz. 68. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "A pesti szobrok megnézték a "Három gráciát" cimmel.

- - -

"Jenci" c. tréfát illusztrálta rajzokkal.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Amig egy ~~pincér~~ piccoló eljut odáig" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt.7-13.
XIII. évf. 41. sz. 15., 32-34., 40. l.

M.D.K.

Szakmáry

"Mi vana a speizban" c. közl.-hez cimrajz.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Ki miről nevezetes" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 14-20.
XIII. évf. 42. sz. 15., 19. lap.

. . .

- - -

- - -

M.D.K.

Szakmáry

"Botrány, hogy mik történnek a "Rózsalány"-ban!" c. közl.-t illusztrálta két rajzzal.

- - -

"A modern dráma" c. tréfát illusztrálta négy rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 14-20.
XIII. évf. 42. sz. 39., 60-61. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Egy bonviván meglepő karrierje" c. tréfás közl.-t illusztrálta két rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1923. Okt. 14-20.
XIII. évf. 42. sz. 65. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Amig egy kabát eljut odáig" cimmel.

- - -

"Patience" c. folytatásos rovat rajzait készitette több számban.

- - -

Rajzsorozat "Mivel fognak fütteni a szinházak télen" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 21-27.
XIII. évf. 43. sz. 21., 30-32., 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Latabár tárgyalt a kölcsön ügyében" c. közl.-hez rajzolt illusztrációkat.

- - -

A Divat Revü c. rovat rajzait készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 21-27. XIII. évf. 43. sz. 40-41. 76-78. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "Plakát a pesti utcáról" cimmel.

- - -

" " "Tavasz ébredése" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 21-27.
XIII. évf. 43. sz. 47. és 83. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Hivatalos órán kivül" cimmel.

- - -

"Boross Géza megette a villanykörtét" c. tréfát illusztrálta három rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. okt. 28-nov. 3. XIII. évf. 44. sz. 20. és 63. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozat "A bőr" cimmel

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 4.-10.
XIII. évf. 45. sz. 29. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozat "Buffet" cimmel.

- - -

" " "87 néző, 30 szellem" c. tréfa illusztrációjaként.

- - -

"Mit csinál a Rózsalány a - kulisszák mögött" c. riportot illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 11-17.
XIII. évf. 21., 26., 31. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Szép Ernő: Lila ákác. c. darabjának folyt. közleményeihez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 11-17.
XIII. évf. 46. sz. 67. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Az Operaházban bemutatott Karenina Anna c. darab kritikájának illusztrálására.

- - -

Cim-rajz A Belvárosi Szinházban bemutatott "A nagy bariton" c. darab kritikájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 18-24.
XIII. évf. 47. sz. 3. és 15. lap

M.D.R.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Ingyen szórakozások Esten" cimmel.

\- - -

" " " "Az élet komédiásai" cimmel.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 18-24. XIII. évf. 47. sz. 23. és 40-41. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Othello az operatőr kése alatt" c. közl.-t illusztrálta rajzokkal.

Kálmán Jenő irása.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 18-24.
XIII. évf. 47. sz. 46. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozat "Őszi hajtóvadászat" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Jojó három vőlegénye" c. darab kritikájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 25.-dec. 1. XIII. évf. 48. sz. 13., 17. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzsorozat "Őszi hajtóvadászat" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Jojó háromvölegénye" c. darab kritikájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. nov. 25.-dec. 1. XIII, évf. 46. sz. 13., 17. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"A legvidámabb temetés" c. tréfás közleményt illusztrálta két rajzzal.

- - -

Két rajz Nagy Endre és Salamon Béla müvészszekről.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923.nov. 25.-dec. 1. XIII. évf. 48. sz. 31. és 35. l.

M.D.K.

Szakmáry

"A legvidámabb temetés" c. tréfás közleményt illusztrálta két rajzzal.

- - -

Két rajz Nagy Sndre és Salamon Béla művészekről.

- - -

Szinházi Mlet. Bp. 1923.nov. 25.-dec. 1. XIII. évf. 48. sz. 31. és 35. 1.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Amerika" c. tréfáját illusztrálta cim-rajzzal.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Pesti melegedők" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. dec. 2-8. XIII. évf. 49. sz. 15., 27. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Ki hová ad csókot" cimmel.

- - -

Cim-rajz Szabó Béla: "A kiváncsi fotografus" c. tréfás közl.-hez.

- - -

"A társaságból"c. rovat cim-rajzát készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. dec. 9-15. 19. XIII. évf. 50. sz. 19., 31., 60. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Szinházi összeférhetetlenségek" cimmel.

- - -

Cim-rajz a "Menyasszonyháboru" c. darab kritikájához.

- - -

Karinthy Frigyes: Nagy Ember c. tréfáját illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. dec. 16-22. XIII. évf. 51. sz. boritólap belső oldala, 9. és 20.l.

M.D.K.

Szakmáry

Harsányi Zsolt: A plevnai hős c. folyt. regényt illusztrálta rajzokkal a következő számokban:

Színházi Élet. Bp. 1923. XIII. évf.:

18. sz.	ápr. 29.-május 5.	37-39.	lap.
19. "	május 6-12.	66-68.	"
20. "	" 13-19.	66-68.	"
21. "	" 20-26.	80-82.	"
22. "	" 27- juni 2.	80-82.	"
23. "	juni. 3-9. /Ebben a példányban a lapszámokat nem lehet megállapitani./		
24. sz.	juni 10-16	62-64.	lap.
25. "	" 17-23	62-64.	"

M.D.K.

Szakmáry

Harsányi Zsolt: A plevnai hős c. folyt. regényét illusztrálta rajzokkal a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1923. XIII. évf.:

26. sz.	juni.	24-30.	60-62. lap.
27. "	juli.	1- 7.	54-55. "
28. "	"	8-14.	58-60. "
29. "	"	15-21.	54-55. "

M.D.K.

Szakmáry

"Enyveshát a leányfalusi bohémtanyákról" cimmel közölt riporthoz készitett cimrajzot.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Aktuális bizottságok és hivatalok" cimmel

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. aug. 26.-szept.1. XIII. évf. 35. sz. 18. lap. s a példány utolsó belső hátlapja.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: Siófoki rejtély c. folyt. regényét illusztrálta rajzokkal.

Szinházi Élet. Bp. 1923. aug. 26.- szept. 1.
XIII. évf. 35. sz. 52. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Mozi Élet"c. rovathoz.

- - -

" " "Varieté Élet" c. rovathoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. szept. 2-8.
XIII. évf. 36. sz. 30. l. 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Nyár a tőzsdén" c. közl.-t illusztrálta rajzokkal.

- - -

Rajz "1923 julius" cimmel.

- - -

Kálmán Jenő: A siófoki rejtély c. regényét illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli 29.-aug.4. XIII. évf. 31. sz. 32-33., 50., 54-56. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: A siófoki rejtély c. folyt. regényt illusztrálta rajzokkal a Szinházi Életnek ebben a kötetében a következő számokban:

1923. aug. 5-11. XIII. évf. 32. sz. 42-43.l
" " 12-18 " " 33. " 37-38.lap
" " 19-25 " " 34. " 42-43. "

M.D.K.

Szakmáry

"A trónörökös"c. kritikához készitett cimrajzot.

- - -

Tréfás rajzsorozat "Valorizált közmondások"cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. aug. 12-18.
XIII évf. 33. sz. 3., 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Követni akarom magamat 24 óráig" c. tréfás közl.-t illusztrálta cim-rajzzal.

- - -

"A Gellérthegy kitörése" c. közl.-hez készitett rajzokat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli. 8-14. XII. évf. 28. sz. 10., 14-15. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Autó" c. közl.-hez.

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli. 1-7.
XII. évf. 27. sz. 43. l.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Shakespeare mai alakjai" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Interju a levegőben" c. kritikához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. juli. 8-14. XII. évf. 28. sz. 25., 30. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A kis cukrászda" c. előadás kritikájához a darab illusztrálására.

- - -

Karikaturák müvészekről "Ilyennek látják ők a jövőjükat" c. szinházi beszámolóhoz.
Negyvenhat rajz és karikatura a közlemény keretében

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 24-30.
XI. évf. 2., 10-15. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Egészoldalas rajz-sorozat„Petőfi a vándor-
színész" cimmel és rajzok az ugyanezen cim-
mel megjelent közlemény illusztrálására :
"Petőfi a vándorszinész"
"Az asszonyságokat előadás után lámpással
hazakisérte, "Szinibirálat" c. rajzok.

Erődi Jenő: Petőfi a vándorszinész. c.
Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 24-30.
XI. évf. 52. sz. 17-28. lap

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok a "Hogy készül a jumper?" c. közl. illusztrálására. Huszonhét rajz.

Szinházi Élet. Bpest. 1922. szept. 23-30. XI. évf. 39. sz. 41-43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A pupos Boldizsár"c. darab kritikájához.

Szinházi Élet. Bp. 1922. szept. 23-30.
XI. évf. 39. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Őszi divatkiállitás" c. közl.-hez.

Szinházi Élet. Bp. 1922. okt. 1-7. XI. évf. 40. sz. 29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Két rajz "Vámos kontra Vaszary" c. közl. illusztrálására.

\- - -

Rajz "Krudy Gyula a Margitszigeten" cimmel.

\- - -

Szinházi Élet.Bp. 1922. okt. 15-21. XI. évf. 42. sz. 25., 29. lap.

99

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Nyaralási ujság c. beszámolóhoz.

- - -

Illusztráció "A siófoki uj hallban c. tréfához.

- - -

Illusztráció "Társasági élet Siófokon" c. riporthoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juni 25- juli 1.-ig XI. évf. 26. sz. 37., 40., 41. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Égészoldalas rajz-sorozat "Itt vannak az uj bolondságok"cimmel az Angol parkot reklámozza./Hasonló oldalas rajz ugyanezzel a rajzsorozattal és felirásokkal több lapban szerepel./

Szinházi Élet. Bp. 1922. juni. 25.-juli 1.
XI. évf. 26. sz. 57. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. tréfás rovathoz. Ez a rovat minden számban, legalább is igen gyakran szerepel és a rajzok aszerint változnak, hogy ki kerül a„Szinházi Élet Törvényszéke" elé.

- - -

Cim-rajz "Só Hivatal" c. tréfás közlemény-hez. Ez a közlemény-sorozat szintén elég gyakran, majd minden számban szerepel és a tartalomtól függően változnak itt is a rajzok.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli. 2-8. XI. évf. 27. sz. 11., 20. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok "Ki mit kérdezett először Fedáktól" c. riport illusztrálására.

- - -

„Jorio Naptára" c. rovatot illusztrálta, ez a mindig más rajzokkal illusztrált közl.-sorozat, havonként ismétlődik.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. julius 2-8. XI. évf. 27. sz. 22., 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Fürdődivatkiállitás a Margitszigeten" c. riporthoz.

- - -

Rajz, fenti riport illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli. 2-8. XI. évf. 27. sz. 36., 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz A "botosok" cimmel.

- - -

Kétoldalas rajzsorozat "Szinházi Állatkert" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Ilyet még nem láttam" c./ Kritika illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 9-15. XI. évf. 28. sz. 3., 8-9., 10. lap.

M.D.K.

Szakmary

Rajz A "botosok" cimmel.

- - -

Kétoldalas rajzsorozat "Szinházi Állatkert" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Ilyet még nem láttam" c./kritika illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 9-15.
XI. évf. 28. sz. 3., 8-9., 10. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Hat rajz "Igazgató a bakon" c. tréfa illusztrálására.

- - -

Rajz "Jól megy a Szinházi Élet Sóhivatala" c. tréfás közl. sorozathoz

- - -

Cim-rajz "A nagy csábitó" c. filmbeszámolóhoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 9-15 XI. évf. 28. sz. 24., 26., 35. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok és cimrajz "Táncpalota az Angolpark-ban" c. közl.-hez.

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 9-15. XI. évf. 28. sz. 45. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Ernszt Lajos hazaszállitatja Pestre a Szabadság-szobrot" cimmel.

- - -

Rajz "Jövünk!" cimmel.

- - -

Ebben a számban is szerepel a „Sóhivatal" és "A nagy csábitó" c. folyt. közl. és az ezekhez készitett rajzok.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 16-22. XI. évf. 29. sz. 19., 24,, 26., 32.

M.D.K.

Szakmáry

•

Rajz "A Film Klubban" cimü közl.-hez.

- - -

Rajz Török Rezső "Nyári szünet" c. versének illusztrálására.

- - -

Cim-rajz: "Tátrai levél" c. beszámolóhoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 16-22. XI.évf. 29. sz. 35., 38., 39. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kétoldalas rajzsorozat "Ki hol nyaral" cimmel.

\- - -

Cim-rajz és illusztrációk "Mitől támadt a kánikula!" tréfához . Nyolc rajz.

\- - -

Szinházi Élet "Sóhivatala" rajz-

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli.23-29. XI. évf. 30. sz. 16-17., 22-23., 24. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Két rajz "Tanai nyári gondja" c. közl. illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "A nagy csábitó" folyt. közl.

- - -

Rajz "A Tátrában" c. tréfa illusztrálására

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli. 23-29. XI. évf. 30. sz. 30., 36., 44. lap.

Szakmáry M.D.K.

Cim-rajz "Délibáb c. kritikához.

- - -

Hat rajz "Szinidirektorok sürgős ankétja" c. tréfás közleményhez.

- - -

"Sóhivatal" c. rovathoz rajz.

- - -

Cim-rajz "Mitől döglik a légy" c. tréfás közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli 30.-aug. 5. XI. évf. 31. sz. 2., 16-17., 21., 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz és négy divatrajz "Nyaralási Ujság" c. közl.-hez.

- - -

Cim-rajz "Megjöttek" c. kritikához.

- - -

Oldalas tréfás rajz-sorozat a szinházak előadásaival kapcsolatban.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juli. 30.-aug.5.
XI. évf. 31. sz. 37.,
Aug. 6-12. 32. sz. 4., 7. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Nagy Endre megjött a nyaralásból" cimmel.

- - -

"Jorio Naptára" c. folyt. közl. /havonként egyszer jelenik meg, mindig különböző rajzokkal./

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. aug. 6-12.
XI. évf./8., 18. lap.
32. sz./

M.D.K.

Szakmáry

Három rajz "Bróm doktor utolsó kalandja" c. tréfás közl. illusztrálására.

- - -

Két tréfás rajz "Emlék a borbélysztrájk idejéből" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. aug. 13-19. XI. évf. 33. sz. 17., 39. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Rózsika lelkem" c.darab kritikájához. /Budai Szinkör előadása/

- - -

Tréfás rajzsorozat 13 rajzzal "Nyári kaland" cimmel.

- - -

Négy rajz "Beöthy Baba" c. tréfás közl. illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. aug 20-26. XI. évf. 34. sz. 6., 13., 22-23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Oldalas rajz-sorozat "Ki min utazik" cimmel.

\- - -

"Sóhivatal" rajz

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. aug. 27.-szept.2.
XI. évf. 35. sz. 9., 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Jorio Naptára" c. havonként megjelenő folyt. közl.-t illusztrálta rajzokkal.

- - -

"A siófoki kéményseprő" c. tréfás közl.-t illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szenes Emer: Angyalok c. versét illsuztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. szept. 3-9. XI. évf. 36. sz. 17., 20-21., 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Oldalas rajz "Minden este Az Aranymadár" cimmel.

- - -

"Sóhivatal" c. folyt. rajzai

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. szept. 3-9. XI. évf. 36. sz. 29., 30-31. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz a "Csrebere" c. szindarab kritikájához.

- - -

Oldalas rajz-sorozat "Kiki maga mesterségét folytassa" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Az ember tragédiája" c. kritikához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. szept. 10-16. XI. évf. 37. sz. 5., 21., 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Lili bárónő kritikájához.

- - -

rajzok Szomaházy István: Tanulmány a tüzoltóról c. közleményhez.

- - -

Oldalas tréfás rajz-sorozat Zerkovitz darabjairól.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. szept. 17-23. XI. évf. 38. sz. 3.,8., 19. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Hét rajz Szenes Ember: „Ha Shakespeare Vilmos ma élne, népszerü pesti szerző volna" kezdetü tréfás közl. illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "Ferencvárosi angyal" c. darab kritikájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 24-30. XI. évf. 52. sz. 36-38., 51. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Az elvarázsolt liget" c. darab kritikájához.

- - -

Rajzok a "Divatrevü" rovat egyik közleményének illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 24-30.
XI. évf. 52. sz. 59., 85-92. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok a "Megálmodtam a centennáriumot" c. Kálmán Jenő térfájának illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "Farsang 1923" c. "Bálok egykor és most" alcimmel közölt beszámolóhoz, melyet Miakich Károly irt.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 4-10. XII. évf. 6. sz. 12-13., 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz-sorozat "Intolerance" cimmel.

- - -

" " "A mozisok megtalálták a bevétel Columbus tojását" c.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 4-10.
XII. évf. 6. sz. 57., 63, lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "Parisette és Bimbula diadalutját aranyeső jelzi Budapesten" cimmel.

- - -

Hat rajzból álló tréfás illusztráció "Kolumbuszt felfedezték Budapest c. tréfás vershez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 11-17. XII. évf. 7. sz. 53. ~~kép~~ 57. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Hat rajzból álló illusztráció és cim-rajz "Budapest viz alatt" c. tréfás közl.-hez, melyet Kálmán Jenő irt.

- - -

Cim-rajz a Várszinházban bemutatott „Leven - dula" c. darab ~~il~~ kritikájának illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 18-24.
XII. évf. 8. sz./21., lap.
19. és/

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "Három a tánc Debrecenben" c. kritikához.

- - -

Négy rajzzal illusztrálta a "Nagy ribillió a Rökk Szilárd-utcai filmstreetben" c. tréfás közl.-hez. Irta Callidus.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 18-24.
XII. évf. 8. sz. 41., 55. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Mükedvelők" c. beszámoló hoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 18-24.
XII. évf. 8. sz. 60. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz A "Gárdista" c. kritika illusztrálására.

- - -

Kálmán Jenő: Pillantás a jövőbe c. tréfás közleményéhez készitett rajzokat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr.25.-márc.3. XII. évf. 9. sz. 3., 20-21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Lilian Gish, a "Letört bimbók"c. film főszerelőjének arcképéhez készitett cimrajzot.

Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 25.- márc.3.
XII. évf. 9. sz. 47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Tutankhamen Budapesten"c. tréfás közlemyént illusztrálta rajzokkal.

- - -

"Egy masamód egy -- és egy jó ötlet" c. tréfás közl.-t illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. márc. 4-10.
XII. évf. 10. sz. 18-19., 70. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Ez aztán a szinházi fegyelem" c. tréfát illusztrálta öt rajzzal.

- - -

Rajz "Kis fejtörő nagyoknak" c. tréfás közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. márc. 18-24. XII. évf. 12. sz. 19., 42. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz-illusztráció "A misztikus kézirat" c. közleményhez.

Szinházi Élet. Bp. 1923. márc. 18-24
XII. évf. 12. sz. 65. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő:„Tessék idefigyelni, mit találtam föl?" c. közleményhez készitett hat rajzot.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. márc. 25-31. XII. évf. 13. sz. 64-65. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Miért nem jár Csortos fiakkeren" c.
tréfás közl.-t illusztrálta öt rajzzal.

- - -

Cim-rajz "A felség csókja" c. darab kritikájának illusztrálására.

- - -

Kálmán Jenő : "A legilletékesebbek" c.
tréféjához készitett illusztrációkat.
Hat rajz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. ápr. 8-14
XII. évf. 15. sz. 22-23., 24., 42-43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz-kompozició Forró Pál: Prológ c. versének illusztrálására.

\- - -

Rajzok szöveg illusztrálására.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. ápr. 8-14.
XII. évf. 15. sz. 55. lap.
16. sz. ápr-15-21. 29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: Tavasz c. riportjához készitett rajzokat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. ápr. 22.-28.
XII. évf. 17. sz. 12-13. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz A diadalmas élet c. filmjáték közl.-hez.

- - -

Rajz "Mézeskalács" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. dec. 23-28. XIII. évf. 52. sz. 113. és 135. l.

M.D.K.

Szakmáry

Zsolt Béla: Országuti Betlehem c. versét illusztrálta.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Az előadások kezdete" címmel.

- - -

Cim-rajz "Vidék" c. rovathoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. dec. 23-28.
XIII. évf. 52. sz. 15., 73., 100. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz, "Robinsonok iskolája" c. közl.-hez

- - -

Cim-rajz "Urivendéglő" c. riporthoz

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. okt. 22-28.
XI. évf. 43. sz. 51., 53. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz a "Bodri kutya, "Az óriás-törpe", Zoli bohóc az Apollóban" c. közl. illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "Megjöttek a színészek Ujpestre" c. kritikához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. okt. 29.- nov. 4. XI. évf. 44. 22./lap.

26./

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz „Egyiptomi istenek a jumperen" c. közleményhez, s rajza közl. illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "Cserebere" c. szindarabhoz, melyet folytatásokban közöl a lap. A darab több számban jelenik meg folytatásokban és mindegyikhez a müvész készit cim-rajzokat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. okt. 29.- nov. 4. XI. évf. 44. sz. 45., 47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Izgalmas riport az "Aranymadár" 150-ik előadása alkalmából" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. nov. 5-11. XI. évf. 45. sz. 26. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Molnár Ferenc: „Égi és földi szerelem" c. darabja kritikájának illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. nov. 5-11. XI. évf. 46. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Török invázió a Palace Kabaréban" c. közlemén yhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. nov. 19-25.
XI. évf. 47. sz. 42. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Három rajzzal illusztrálta az "Apróságok az Aranymadárról" c. kritikát.

- - -

Cim-rajz "Megnyilt a Corvin Szinház" c. beszámolóhoz.

- - -

Cim-rajz és 4 illusztráció a "Divatrevü" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. nov. 26.-dec. 2. XI. évf. 48. sz. 15., 35., 49. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz és illusztrációk különböző szindarabokról szóló közl.-hez. Négy rajz.

- - -

Két rajz a "Nagy monolog" c. közl. illusztrálására.

- - -

Zsoldos Andor: „Lelki szemeim előtt" c. Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 3-9. XI. évf. 49. sz. 8-11., és 12. lap.

M.DK.

Szakmáry

Cim- rajz "Betlehemesek harca" c. közl.-hez.

- - -

Oldalas rajz-sorozat "Út a boldogság felé" cimmel.

- - -

Rajz-illusztráció "Karácsonyi vásár Gerő mesternél" c.közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 10-16.
XI. évf. 50. sz. 12., 41., 48. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A köpeny - Angelica - Gianni Schicchi" c. kritikához.

- - -

Illusztráció Szenes ember: "Főpróba" c. tréfájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 17-23. XI. évf. 3., 7. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Aki a pofonokat kapja" c. kritikához.

Szinházi Élet. Bp. 1922. dec. 17-23.
XI. évf. 51. sz. 9. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Csurka Péter: "Fatime" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. aug. 26.-szept.1.
V. évf. 36. sz. 42-43. lap

Szakmáry Donát

ötvös

Késmárkon heten voltak a czéhben: *Szakmáry* Donát, helyben tanult; ségét nem igen folytatja, inkább gazdálkodik és borral kereskedik. ~~Ben-nos, Kassán tanult; a gazdálkodás miatt felhagyott a mesterséggel. Heil Kassán tanult, ő is inkább gazdálkodik. *Brecz* János Löcsén tanult, munkájából alig tengődik. *Olmiczer* Jakab, *Szakmáry* Jakab és *Szakmáry* helyben tanultak; mesterségüket ők is mellékesen üzik, a mint gazda-engedi s munkát kapnak.~~ Már 1720-ban is emlitte-tik Késmárkon.

Dr. Illéssy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch Ért. 1904 évf. 392. l.

II. 739.
II. 204.

gi nyomda Budapest.

Szakmáry Donát

ötvös

1720, 1732 Késmárk

Kapmagyarorszötvösök 29 l.

T. József

Derékig, kissé jobbra
lonban, melynek keretét
fürtjei vállaira omlan
öltözve, nyakkendőjének
vetve. Felirata a talapz

„JOSEPH
Romanorum
RE
s legalól Középütt: „Petru
dam op de binne

Rézmetszet, me
36.3 : 27.8 c/m.

921

Szakmári karikaturista.

Mezei Nemzet.
1946. IX. 29.; II. évf. 218.
(: Riport. :)

M.D.K.

Szakmáry

"Az alkalmazkodás müvészete" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. aug. 12-18. V. évf. 34. sz. 46. lap

M.D.K.

Szakmáry

Barsi Ödön: "Cirkusz" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Magazin Bp. 1942. juli 22-28. V.évf. 31. sz. 46. lap

M.D.K.

Szakmáry

Bókay János: "Bün" c. irását illusztrálta.

- - -

A "Kis Magazin" c. gyermeklap cimlapját készitette.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1942. m jus 27-juni 2.
V. évf. 23. sz. 5-6. lap és a melléklet

M.D.K.

Szakmáry

A "Kis Magazin" címlapját és közleményeit illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. ápr. 22-28. V.évf. 18. sz. melléklet.

M.N.K.

Szakmáry

A "Kis Magazin" c. gyermekmelléklet cimlapját és egyes közlemény illusztrációját készitette.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. május 6-12. V. évf. 2o. sz. melléklete

M.D.K.

Szakmáry

"A "Kis Magazin" c. gyermeklap cimlapját
készitette és illusztrálta a lap kis közleménye
it.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. juni 17-23. V. évf
26. sz. melléklete.

M.D.K.

Szakmáry

A Szinházi Magazin "Kis Magazin c. mellékletének cimlapját, valamint szövegeinek nagy részét illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. márc. 25.-31.
V. évf. 14. sz. melléklete.

M.D.K.

Szakmáry

Liszt Nándor: "Az Rokonok Etetéséről Szerzett Ének" c. tréfás verset illusztrálta.

- - -

A „Kis Magazin" cimlapját készitette és egyik közleményét illusztrálta, melynek cime: "Peti a tüzoltó"

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1942. ápr. 1-7. V. évf. 15. sz. 17. lap és a "Kis Magazin" c. melléklet

M.D.K.

Szakmáry

Bókay János: "Nincs menekvés" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. ápr. 1-7. V. évf. 15. sz. "Husvéti Magazin" c. melléklet.

M.D.K.

Szakmáry

"Vizsgálja meg lelkiismeretét" c. közl.-hez készitett fejrajzot.

- - -

Az olvasók részéről beküldött szövegeket illusztrálja a "Kimitmond-Mimitmond" c. rovatban.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. ápr. 7-13. VI. évf. 16. sz. 44-45. és 48-49. lap

M.D.K.

Szakmáry

A "Kis Magazin" c. gyermekmelléklet cimlapját
készitette és illusztrálta a melléklet közl
ményeit.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. május 19-25.
VI. évf. 22. sz. melléklete.

M.D.K.

Szakmáry

Kopeczky János: „Bou Salem öt frankja" c. novelláját illusztrálta.

- - -

"Sorsa, vagy végzete van Önnek?" c. közl.-hez készitett fejrajzot.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. febr. 1o-16. VI. évf. 8. sz. 46-47. és 5o. lap

Szakmáry

litografus
az 1850-es években
Budán a vízivárosban

vrag
Haeufler 1854

I 155 l.

XVIII—XIX. század.

ÉRSEKI SAPKÁK,
két darab.
XVIII. század.
A Capese-Zurlo- és San Marco-gyüjteményből

RECE,
négy darab, Kronosz, Vénusz, Szaturnusz és Mars alakjával, gazdag kerettel és fent Habsburg-címerrel.
Északolasz munka 1850 körül. Simor prímás szerzeménye.
440×350 cm.
Újabban a főszékesegyházi kincstárban.
Rényi 50—51. l. — Lepold Katalógus, 141—144. sz.

KALOCSAI PALLIUM
és érseki birétum.
Csernoch prímás tulajdonából.

PÁPAI SAPKÁK
két darab, fehér selyemből. XIII. Leóé és X. Piusé.
XIX. század.

BÍBOROSI CÍMER,
textilből és virágokból.
XIX. század.

NÉPI HÍMZÉS,
24 darab, többszínű gyapjúfonállal hímzett, növényi mustrás, részben állatalakos lepedőszél és párnavéghímzések.
Felvidéki munkák, XVIII—XIX. század.

Koppány Testvérek
Destrutlőrince, Lut Lánlt ut 51,

Szakmány

Füles

1. szám

SZÓRAKOZTATÓ HETILAP

ÁRA: 1 FORINT

INGYEN MEGY A MECCSRE!

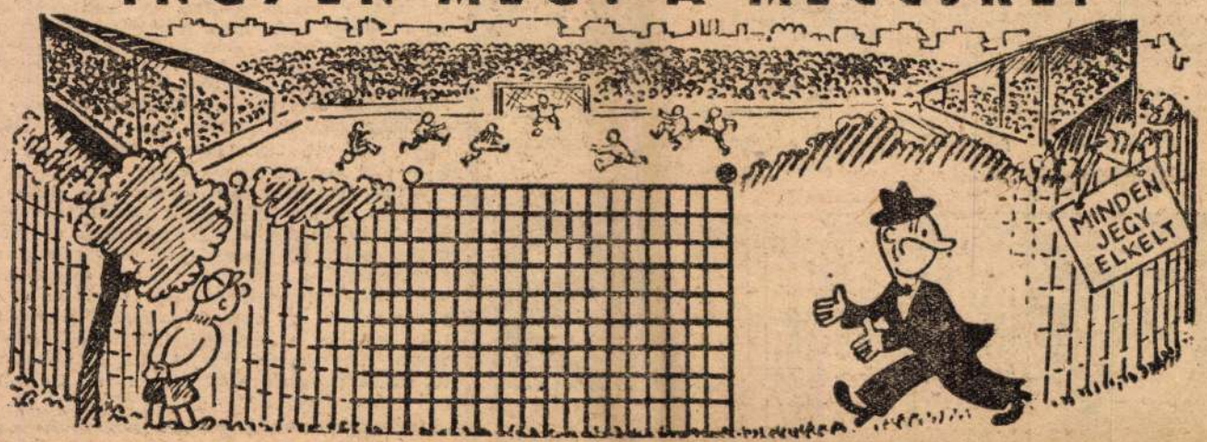

Kár a gőzért, kedves uram! Minden jegy elkelt, maga nem fog bejutni ide a meccsre! Hogy nem fog? Dehogyisnem! Csak kicsit szemethúnyunk a dolog fölött és... ha úgy csinálunk, ahogy az a 12. oldalon levő utasításban szerepel, a mi szaladó emberünk már a kerítésen belül jutott.

Mi történt a fal mögött?

EGY AMERIKAI KACSA REJTÉLYE NÉGY KÉPBEN

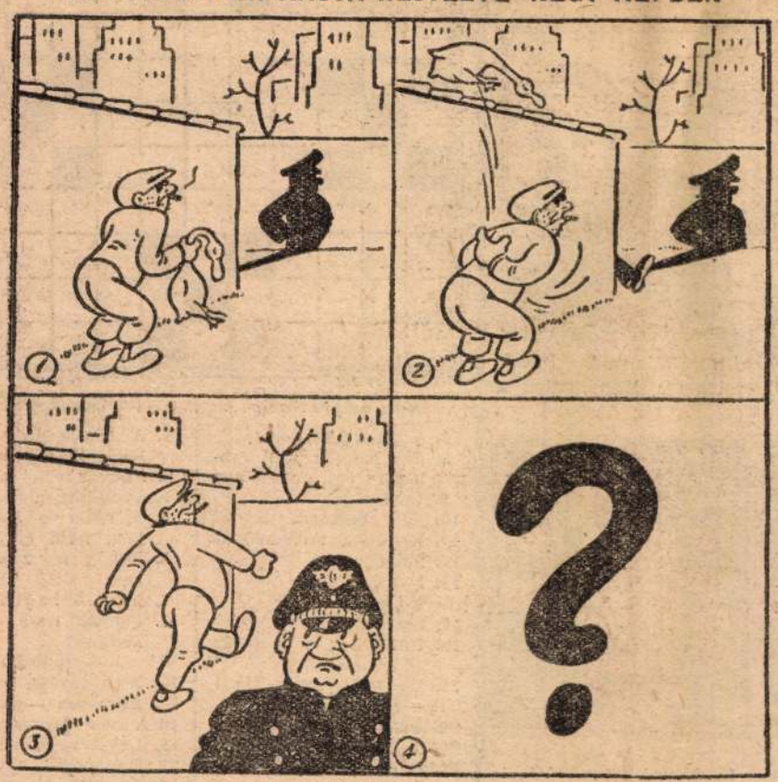

Örömében megőrült

a toto-telitalálatos

Füles Bagoly jelenti: Korán reggel olvastam a lapban, hogy Koncsek Karcsi szelvénye telitalálatos volt. Beugrottam hozzá. A felesége már hozta is elém az újságot, jeléül annak, hogy ők is értesültek a dologról. «És hol van Karcsi?» — kérdeztem. Az asszony néma arccal az egyik ajtó felé mutatott. Rosszat sejtve benyitottam. Ott állt előttem Karcsi, **a szemei kidülledtek, a szája habzott és a marka ökölbeszorult.**

Mit gondolsz kedves Olvasó, mi történt vele? Szegénynek elvette eszét a nagy öröm?

Megfejtőinkhez

A Füles Bagoly pályázati rejtvényeinek kivételével minden rejtvényünk megfejtését lapunk 12. oldalán közöljük.

Igen vagy nem?

Tizenkét kérdés: Igen? Nem? Gondoljuk meg, mielőtt felelünk, mert nem mindig könnyű eldönteni. Azonkívül egy csapda is van a kérdések között...

1. Utazhatott-e Tompa Mihály, a kiváló magyar költő, a «Virágregék» nagyhírű szerzője annakidején a pesti lóvonatú omnibuszon?

2. Felmehetett-e Déryné ifiasszony (Széppataky Róza), a híres színésznő a fogaskerekűvel a Szabadság-(akkori Sváb)hegyre?

3. Hallgathatott-e Liszt Ferenc Telefon-Hirmondót?

4. Kiragaszthatták-e a budapesti Operaház megnyitóelőadásának színlapját hirdetőoszlopra?

5. Olvasott-e Rotterdami Erasmus nyomtatott könyvet?

6. Fázhatott volna Michelangelo Újév napján a Sixtusi-kápolna freskóinak festése közben?

7. Ha Gogolj ellátogatott volna Pestre, átmehetett volna-e a Margit-hídon a szigetre?

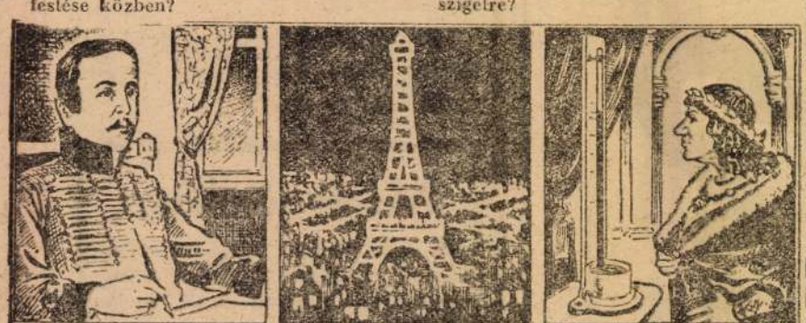

8. Írhatta-e Lermontov, a nagy orosz költő acélírótollal remekműveit?

9. Kivilágíthatták-e az Eiffel-tornyot felavatáskor Edison-féle villanykörtével?

10. Megnézhette-e Mátyás király a hőmérőn, hogy milyen idő lesz másnap?

CSALI MESE

Az évnyitó előadás végén az általános iskola tanára leoltotta a villanyt és elhagyta a tantermet.

Ebédig még volt ideje, fáradt a Szépművészeti Múzeumba, amelynek bejárata előtt hosszasan elnézegette Arany János szobrát. Három óra tájban kijött a múzeumból. Az Andrássy-út és Dózsa György-út sarkán felszállt egy 46-osra, mert nem akart elkésni az ebédről. A villamoson a mult iskolaévi évzáró vizsgára gondolt és örömmel állapította meg, hogy az osztály jó munkát végzett. Osztálya 30 növendékének 20 százaléka jelesen vizsgázott, 80 százalék jó eredményt ért el, a tanulóknak csupán 10 százalékát kellett pótvizsgára utasítani, osztályismétlésre pedig mindössze három diákot utasítottak.

Otthon kellemetlen meglepetés fogadta. Felesége közölte vele, hogy nincs ebéd, mert áramhálózati munkálatok miatt kikapcsolták a villanyt és így a villanytűzhely használhatatlan. A tanár dühösen ment be szobájába. Kinyitotta a rádiót, zenekari műveket közvetítettek éppen. Annyira belemerült a zenei élvezetbe, hogy kínzó éhségéről is megfeledkezett.

Később bejött a felesége. Szeme kisírtnak látszott. Megsajnálta az asszonyt. Elhatározta, hogy valami ajándékot vesz neki, hogy kiengeszelje. Három hónapja nem vett neki semmit. Utoljára karácsonykor lepte meg egy pár harisnyával.

Aztán lement a trafikba, vett egy doboz Magyar cigarettát és az újságárusnál vásárolt egy Világosságot. Aztán bement a Károly-körúton egy KÖZÉRT-fiókba és vett 20 deka körözöttet és néhány zöldpaprikát vacsorára. Hazafelé menet megpillantott egy utcai virágárust, elmosolyodott és vett az asszonynak a vacsorához egy csokor hóvirágot. Gyengéden szorítva magához a hóvirágot, felült egy közeledő villamosra. De nem úgy ült fel, mint az olvasó annak a tíz csalafintaságnak, amit ebben a kis trásban elrejtettünk.

Tízperc!

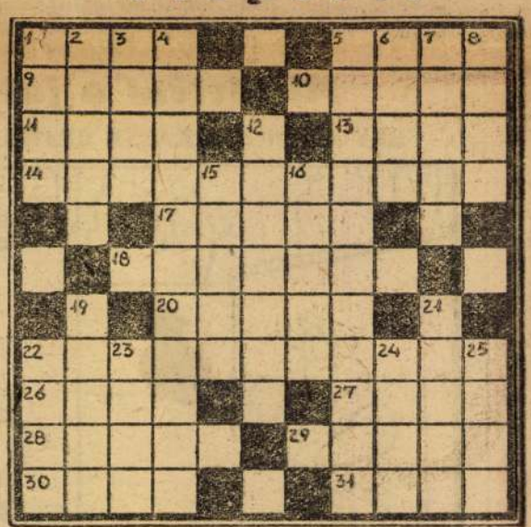

VÍZSZINTES:

1. Világuk leáldozott
5. Alá lehet rejteni valamit
9. Csavar
10. Sula, balkezes
11. Kisebb a molekulánál
13. Mázolja
14. Nyomdai műkifejezés
17. Esetleg
18. Ebből lett a petárda (francia szó)
20. Üdvözlés, szalutálás — idegen szóval
22. Üzlet
26. A bíró teszi
27. Lónév
28. Nyitja
29. Befest
30. Idegen női név
31. Beszélő Simon

FÜGGŐLEGES:

1. A közlekedés bonyolódik le rajtuk
2. Konyhakerti növény
3. Fordított állati
4. A Rába és Marcal közt terül el
5. Mezőn sokat láthatni
6. Az első helyen
7. Palolák neve a Balkánon
8. ...ád (felbiztat)
12. Nem lévészt cél
15. Az állam — franciául
16. A vár parancsnoka
19. Lehet rajta vitatkozni
21. Számjegy
22. Idegen női név
23. Harci öltözet
24. Lakáson belüli
25. Hírcs bobór volt.

Hogyan támogatja ön is a demokráciát?

K	D	L	Á	É	Ö	Á	E	V	É
L	T	Z	A	R	C	M	I	L	T
S	U	A	C	H	Ö	T	R	É	A
N	A	E	L	B	T	T	A	T	Á
J	H	K	U	T	E	A	C	D	R
G	É	I	A	A	Y	B	Ó	T	N
E	E	T	O	K	Z	R	H	S	Ü
H	S	A	J	Z	A	J	L	Ó	D
T	Ó	E	M	A	E	P	L	U	B
R	É	E	N	É	V	L	P	K	K

Bökjön rá ceruzával bármelyik betűre, írja le és számoljon figyelmesen tovább vízszintes irányban az ötödik betűig. Írja azt is az előbbi betű mellé és folytassa a számolást minden ötödik betűig vízszintes irányban mindaddig, amíg húsz betű nem kerül egymás mellé. Ha ezzel elkészült, olvassa össze a betűsort. De vigyázat! Ne szidja a Füles Bagolyt mindaddig, amíg többszöri elolvasás után rá nem jön a húsz betű értelmére, mert lehet, hogy szó közben kezdte a mondatot.

Ravasz sarok

MINDEN JÓ — HAJÓ A VÉGE

Kiss János az egyik szép gőzhajónkon dunai kirándulásra ment feleségével és két kisfiával. Az étteremben ebédeltek és a pincér éppen a levest tette elébük, amikor a két kisfiú meghallotta, hogy hatalmas hajó halad el az ő hajójuk mellett. Meg akarták nézni és már futottak is a kajütablak felé, de nem tudták, hogy az étterem melyik oldalára menjenek. Kiss János, a nélkül, hogy a hajót látta vagy hallotta volna, fel sem nézve tányérjából, így szólt:

— Menjetek a jobboldali ablakokhoz?

Honnan tudta Kiss János, hogy a nagy hajó melyik oldalon haladt el mellettük?

NE siessen a válasszal!

Egy autó a Budapest és Debrecen közötti utat állandóan 100 kilométer sebességgel teszi meg. Egy alkalommal az odafelé való utat óránként 120 kilométer sebességgel, a visszafelé való utat pedig 80 kilométer sebességgel tette meg. Az a kérdés, ugyanannyi idő alatt tette-e meg az autó ezúttal is oda-vissza az utat, mint rendes körülmények között?

Vagy több vagy kevesebb időre volt-e szüksége?

MOST siessen a válasszal!

Mária, Ilona, Zsuzsi, Kató és Bözsi ugyanabban az ügyben telefonáltak egymásnak. Mindegyik egyszer beszélt a másikkal.

Hány telefonbeszélgetést kellett lebonyolítaniuk?

KÉPES tanár úr kérem!

A tíz kérdés közül a találatosoknál húzzuk át a számok előtt lévő karikát, ha nem tudunk rá felelni hagyjuk üresen, megközelítő válasz esetén tegyünk a karikába pontot. Az összes kérdések átvizsgálása után áttekinthető képet kapunk arra vonatkozólag, hogy mennyire áll tudásunk. Nem szabad elkedvetlenednünk, majd a jövő héten bepótolhatjuk az elmaradottakat.

○ 1. Modern találmány-e a nyilvános utcai óra?

○ 2. Hányféle fehérorosz van?

○ 3. Kinek van több csontja a gyermeknek vagy a felnőttnek?

○ 4. Hol alkalmazták a világon először a bányarobbantást?

○ 5. Honnan származik a sakk-matt szó?

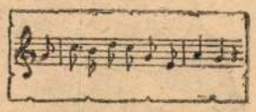

○ 6. Kik és mikor szerezték az Internacionálé szövegét és zenéjét?

○ 7. Ez-e az egyetlen szándékosan ferdén épített torony?

○ 8. Van-e ötszáz alkatrésze az írógépnek?

○ 9. Melyik drámaíró beszéltet hőst először távíróról?

○ 10. Ki mondta ezt és kiről: „Már gyermekkoromban hogyha őt láthattam, egy tűrőlepényért látását nem adtam".

★-os vers

*zerkesztőm *gy feladatot
*esterien kiagyalt,
*rjak olyan rejtvényverset,
*mely negyed percig *art.
*ehetségem *s az eszem
e heverje parlagon,
*hhez *éltón kínálkozik
most a legjobb **kalom!

*gy gon*ol*** nem lesz ne*éz,
r*jövök pá* perc alatt,
lyan rutino van már, az
eg*sz néhány pillanat,
ké**** *ozz*fogtam p**mt és
egva már a versal**:

. . . . . .!

(A vers utolsó két sorát a betűket helyettesítő csillagok összeolvasása adja.)

Vigyázat! Csalok!

RODOLFO BŰVÉSZISKOLÁJA

Kedves hallgatóim!

Bűvésziskolámnak már az első óráján arra kell kérnem Önöket, hogyha jó előmenetelre törekszenek, jól figyeljenek. Főleg a kezemet figyeljék, mert folyton csalok!

Bűvész-etikámnak támasza és talpköve a csalás. Ettől nem hagyom magam eltántoríttani, a csaláshoz holtig hű maradok, mert adok a tisztességre.

Irányelvemet leszögezve, kezdődjék a tanítás. Első órám anyaga két lecke lesz.

ELSŐ LECKE

A VÁNDORLÓ PÉNZEK

Két pénzdarabot magunk elé helyezünk az asztal lapjára, úgy, hogy az egyik előttünk feküdjön, a másik eltől 30 centiméterre balra *(1. rajz).*

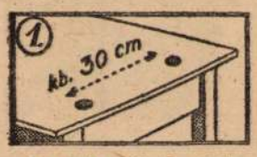

A két pénzdarabot egyszer-kétszer markoló mozdulattal kézbe vesszük

(2. rajz) és visszaejtjük az asztalra. Közben gyors egymásutánban ezt hajtogatjuk: *„egy-egy pénz van a kezemben, egy-egy pénz van a kezemben..."* Harmadszor is kézbe véve a pénzeket, balkezünket becsukva az asztal alá helyezzük *(4. rajz)*, ugyan-

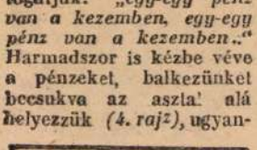

csak csukott jobbkezünket pedig az asztal fölött tartjuk *(5. rajz)* Most

jobbkezünkkel egy dobó mozdulatot teszünk az asztal felé *(6. rajz)*, majd

kezünket kinyitva, mutatjuk, hogy a pénz onnan eltűnt. Balkezünkkel ugyanebben a pillanatban megcsörgetjük a két pénzdarabot. Voilà!

Ha jól csináljuk, állítom, hogy a mutatvány sikerülni fog. E felől biztosak lehetnek. Én sohasem szoktam tévedni, *én folyton csalok.*

MAGYARÁZAT:

Miután a pénzt egyszer-kétszer a kezünkbe vettük és visszaejtettük az asztalra, harmadszor is

ugyanazzal a markoló mozdulattal az asztal széléről a jobbkezünkkel az ölünkbe söpörjük.

(3. rajz). A zárt jobbkezünket most az asztal fölé emeljük, balkezünkkel pedig, a nélkül, hogy odanéznénk, megkeressük az ölünkbe ejtett pénzt. Most a jobbkezünkkel egy lefelé dobó mozdulatot teszünk, majd kinyitjuk tenyerünket, ugyanakkor a balkezünkben összecsörrentjük a két pénzt.

★

MÁSODIK LECKE

KOCKACUKOR ELTŰNTETÉSE

Jobbkezünk mutató- és hüvelykujja között megmutatunk 3 darab kockacukrot. Balkezünkkel végigsimítjuk és a három kockából egy máris eltűnt. Ezt azután, mivel igyekszünk folyton csalni: a zsebünkből vesszük ismét elő.

MAGYARÁZAT:

Ehhez a mutatványhoz három darab kockacukor szükséges, melyből egyet előzőleg a zsebünkbe helyezünk. A másik kockát egy közönséges grafitceruza vonallal hosszában megfelezzük *(1. rajz),*

Az így megvonalozott kockát a harmadik kockával úgy fogjuk jobbkezünk hüvelyk- és mutatóujja közé, hogy az három kockának lássék *(2 rajz).* Eltüntetésénél,

amikor balkezünkkel egy simító mozdulatot teszünk jobbkezünk előtt.

csak a megvonalazott kockát kell befordítani

(3. rajz), úgy, hogy annak a kockának most csak a keskenyebb lapja legyen látható. Utána megkérjük az egyik nézőt, hogy kabátunk zsebéből vegye elő az előre odahelyezett harmadik kockát. Ez a mutatvány abszolút biztos. *Csak akkor nem sikerülhet, ha kockacukor helyett tévedésből kristálycukrot használunk.*

Kedves öcsém, Füles Bagoly!

Miután velem se teszel kivételt és nálam is csak hetenként egyszer, szerdán jelensz meg, elhatároztam, hogy legalább egyszer egy héten én is felkereslek. Minden vasárnap tollat ragadok és meglátogatlak leveleimmel.

Ezekben a vasárnapi levelekben elmondom majd mindazt, ami vasárnapi pihenőnapjaimban eszembe jut. Azért is írom vasárnap ezeket a leveleket, mert az ilyesmihez pihent ész kell.

Hidd el, fiam, néha olyan problémák vannak az életben, amiktől megáll a bagoly pihent esze.

Ma például megkínált valaki egy szivarral. Cigarettázni szoktam, a szivar furcsán áll a számban. Ahogy szívom, egyszerre csak azt találom, hogy nemcsak a szivar áll furcsán a számban, hanem a *neve* is.

Szivar... Miért éppen *szivar?* Persze azért, mert szívják.

De ugyanakkor a füstjét fújják is.

Tehát annyi erővel akár *fuvar*-nak is lehetne nevezni. Úgy tudom, hogy amíg nem volt kitalálva a szivar „szivar" neve, Széchenyi a *szivola* elnevezést ajánlotta rá. Azt mondta, ez szép dallamos név, hasonlít ahhoz a kellemességhez, amit a szivarozás ábrándja kelt. Ez igaz. De ugyanúgy lehetett volna *fuvolának* is nevezni, a fuvola még inkább ábrándos dolog, ábrándosabb, mint a szivar.

Ha így áll a dolog a fogalmak elnevezésével, hogy tudniillik csak egy hajszálon múlik, hogy valami azt is, meg az ellenkezőjét is jelentheti annak, ami a neve, akkor az ember igazán zavarba jöhet, hogy mit miért hívnak úgy, ahogy hívják, és miért nem másként, esetleg éppen az ellenkezőjeként.

Elvégre például a *hadnagy* is nagyobb rang, mint az *őrnagy*, mert a hadnagy egy egész hadnak parancsol, de az őrnagy legfeljebb csak egy őrségnek; már mint eredeti értelem szerint, a valóságban azonban mégis ép fordítva van, az őrnagy három ranggal magasabb, mint a hadnagy.

Így volt ez, fiam, a *szolgabíróval* és a *jószolgabíróval* is. Még szerencse, hogy ezeket a rangokat örökre eltörölték, legalább ez a problémája megszűnt a bagolyságnak. Mert ez még a hadnagy-őrnagy viszonylatnál is nagyobb fejtöréseket okozott. Tudniillik, hogy ki a nagyobb rangú közülük. A szolgabíró az egyszerű szolga bírája volt, de a szolgabíró még nagyobb szolgáké, vagyis a kisebb valakiké, tehát akkor ő is kisebb úr volt, mint az alantasa.

Én csak úgy elgondolkozom ezeken, ne haragudj rám, hogy ilyen okos vagyok.

Talán te, édes fiam, módot adsz, hogy időnként be-beszámoljak kiváló eszem miatt támadt problémáimról. Melyhez előre is elnézésedet kérem és vagyok szerető rokonod

FÜLES BÁCSI

Kultur=szeminárium

Mit ábrázol ez a kép és hol tévedett a rajzoló?

Az anyák megmentője: *SEMMELWEIS*

A helyes megfejtők között 3 díjat sorsolunk ki értékes bélyegben.

1.

1. Kik ezek a férfiak, akik nagy szerepet játszottak a magyar történelemben? És melyik állam adta ki a bélyegét?

2.

2. Hol gurította ez a futballista a labdát és mikor?

3.

3. Miért, és hol integet ez az embercsoport?

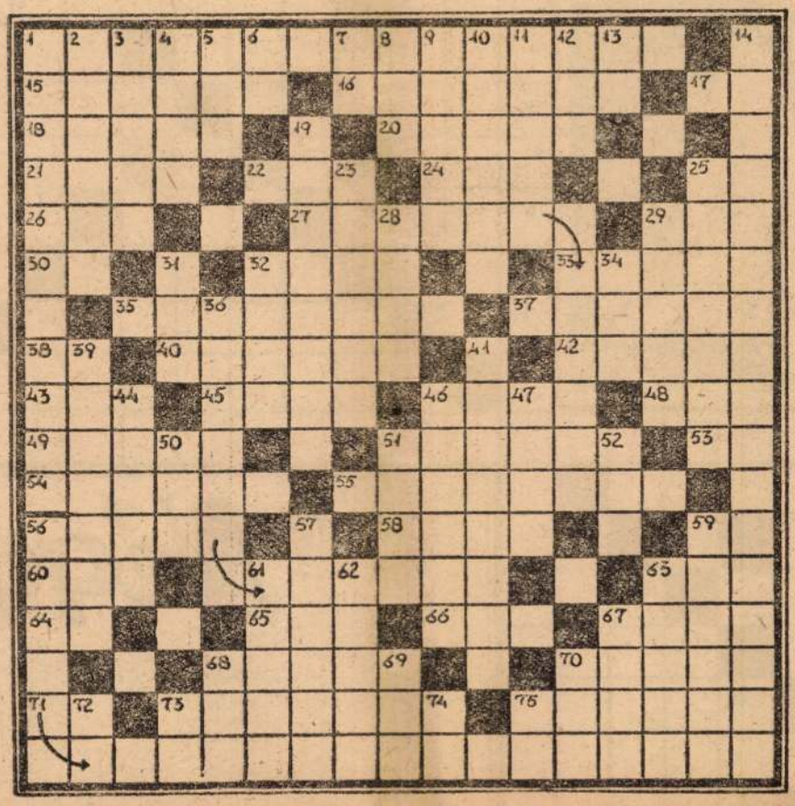

VÍZSZINTES:

1. **Semmelweis Ignác professzora volt, aki mellett tanársegédként működött.**
15. Kívánalmak
16. Él, fennáll
17. Előd
18. Beszállásolni — franciául (LOGER)
20. Kihelyez
21. Két római szám: 950 és 450
22. Féltucat
24. Hall, bejárat nélkül
25. Olasz skálahang
26. Ez a bizonyos
27. **Szülőanyákon fellépő betegség, melynek titkát Semmelweis fedte fel** (az első kockába kettősbetű kerül)
29. Fonalat készít
30. Személyes névmás
32. Női ruhaanyag
33. Győzte vala
35. Farámája
37. Rés, repedés
38. Kettősbetű
40. Lenti
42. Két római szám: 3 és 55
43. H Z É
45. Halvan percnyi
46. Beszél
48. R I Í
49. Megforgatja benne a kanalat
51. Csacsi
53. Rangjelzés
54. „A" szövet
55. Voks
56. Magyar grafikus (Tibor)
58. Északi férfinév
59. Kilogramm — rövidítése.
60. Y D Ő
63. Fő — táviratban
64. Argosi királylány a görög mitológiában
65. Becézett Áron
66. Gyulladás
67. Károly — idegen változata
68. Iz, zamat
70. Magyar ló, az osztrák határnál
71. Igekötő
73. Teniszkifejezés
75. Lerészegít

4. Retlen
5. Lop... (tó Törökországban)
6. Pénzintézeti Központ
7. Állati lakhely
8. A sebesség csökkentését szolgálja
9. Még, mindig — latinul
10. Díszes ivóedény
11. ... Szentmárton (Petőfi itt írta több költeményét)
12. Z I K
13. Indok
14. **Miután Semmelweis felismerte, hogy a szülő nők elhalálozását a tisztátalanság okozza, igyekezett erről többi orvoskollégáját is meggyőzni, mondhatnánk kevés sikerrel. Szanzoni würzburgi professzort — aki tanítását visszautasította — a következő szavakkal aposztrofálta** (folytatása a függőleges 56. sorban)
19. Képes napilapunk
23. Elföldeli
25. Női név
28. Magyar sakkmester
29. Följegyez
31. Azonos betűk
32. Shakespeare-király
34. Y I I
36. **Semmelweis fertőtlenítőnek használta**
39. Eső is lehet ilyen
41. Jótáll
44. Növény is van ilyen
46. Verset mond
47. Arab férfinév
50. Mind — németül
51. Szóval ver
52. Fogoly
56. **Függőleges 14. folytatása**
57. Kitűnő brikettfajta
59. Kórisme
61. ... soraimat (levél befejezése)
62. Dél-Oroszországban megsüllyedt és tengerrel elöntött folyótorkolati öblök
63. Mészárosnál kapható
67. Csira — Bécsben
68. A D K
69. Növény rész (névelővel)
70. Tündér — németül
72. Kötőszó
73. Azonosak, vagy azonosak
74. Latin csont
75. L T.

FÜGGŐLEGES:

1. **Semmelweis orvosbarátja, kinek kezét boncolás közben egyik diákja megsértette és vérmérgezésben meghalt. Semmelweis ennek az eseménynek a hatására jött rá arra, hogy nem szabad a szülő nőkhöz nyúlni tisztátalan kézzel, mert ez okozza megbetegedésüket**
2. Az ember — franciául
3. Aranyérme az Egy. Államokban

AKKOR SZÜRET!

Két látszólag egyforma képet közlünk ált. A második képen azonban 5 eltérés van az előzőtől. Ha valóban olyan jó megfigyelő ön, mint amilyennek mi gondoljuk, volna szíves megállapítani, hogy mi az az öt eltérés ezen a képen?

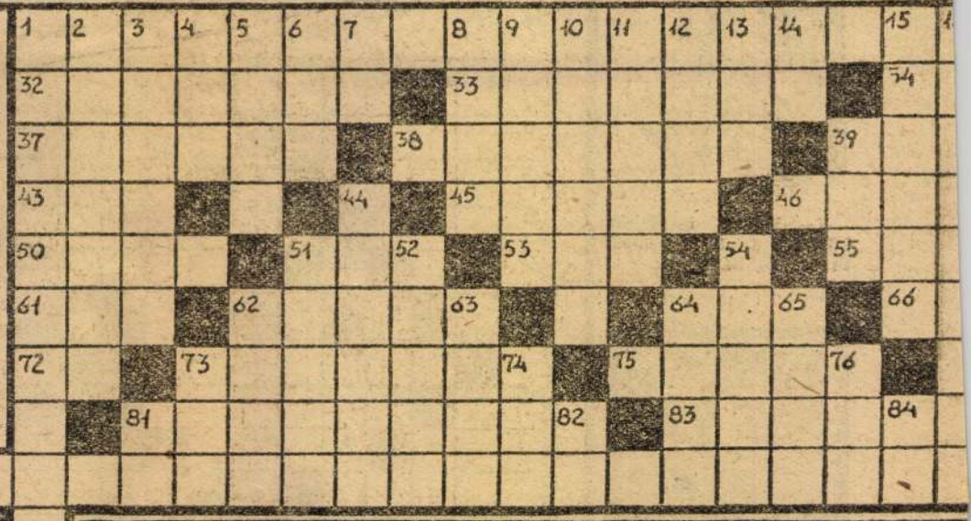

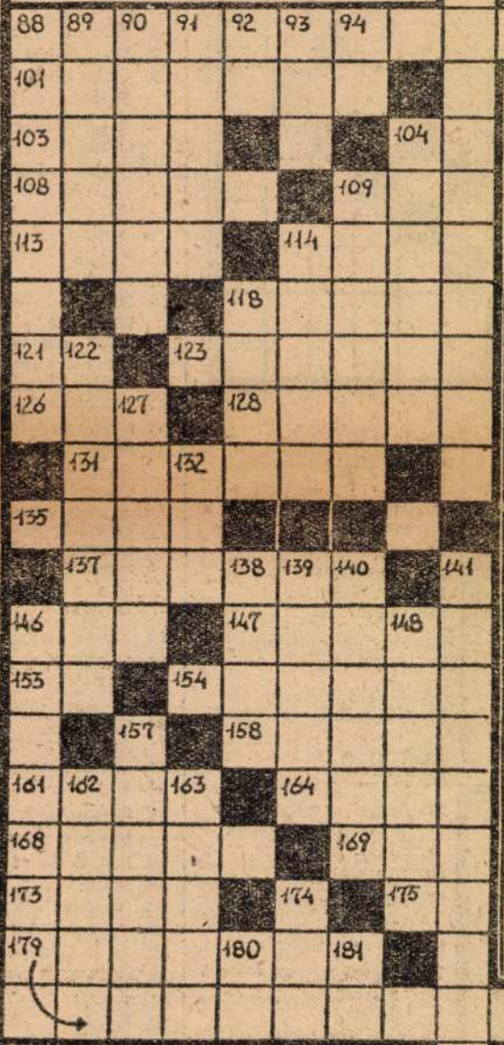

Négy alig h

VÍZSZINTES:

1. LÁSD AZ 1. SZ. KÉPET
32. Díj, kitüntetés
33. Felbőszít, idegesít
34. Ülőhely
35. Aratni
36. Vallás népies neve
37. Szónok
38. Kisközség Putnok mellett
39. Lehelyez
41. Mohamedán böjti nap
42. Közalakban repül
43. Ünek rajta
45. Zrinyi vára volt
46. Megkönnyezés
47. Alkutat
49. Operaénekes volt
50. Kötőszó
51. H E I
53. Tolnai Fodor Gábor
55. Kitaszít
57. S K K
58. Engedi — eleje nélkül
60. Tűzszerszám
61. Félig csipős
62. Halkan mondani
64. Fütyölő
66. T H K
67. Egzotikus ütőhangszer (duplán)
69. Duna mellékfolyója
71. R E R
72. Hazátlan
73. Belülipus
75. Női név
77. Házhely
78. Teletesz
80. L S
81. Félreállít
83. Hajvágás — trélás neve
86. Elmúlik annyi idő
88. PÁRBESZÉD A PINCÉR ÉS A VENDÉG KÖZÖTT (Lásd a 2. képet)
101. Kedves megszólítás
102. Ma már a nép kezében van
103. Olaszországi tó
104. Én és Te
105. Tiszteletbeli — rőv.
107. Szabad, tessék, befelé — Bécsben
108. Léte
109. K A G
110. Kecskehang
112. Összekevert sár
113. Olasz este
114. Volt bátorsága
115. Közelkeleti állam
117. Beszorít
118. Görögül: tízezer
119. Meggyötör
121. E E E
123. Könyökén jön ki
124. Délamerikai füves síkság
125. Barium vegyjele
126. Nagymennyiségű
128. Nem gyors
129. A könyv része
130. Mázol
131. Gesztenyefajta
133. Szándék
135. Gazdasági szerszám
136. A házastárs apja
137. Nem kevéssel
142. Gyapjú ruhaszövet
146. Por és víz
147. Alatta fészkel a fecske
149. A héber nyelv rokona
151. Sarok, szeglet
153. A fa része
154. Mondatot alkotnak
155. Becézett Teréz
156. Személyes névmás
158. Egyszerű gép
159. Nátriumkarbonát
161. Izomkötő szalagok
164. Perzsia
165. Muzsika
166. Parti madár
168. Hentesnél kapható
169. Frizura (kiejtve)
170. Becézett Ádám
172. Oz — németül
173. Fizetnie kell
175. A Y
176. Fordított névelő
177. Galac — román neve
179. Éjjel
182. Magyar Tenger
212. A gyomor teszi étellel
213. Rendfentartási művelet
214. Vallás
215. Ipszilonok
217. Égetett cukor
218. Hosszmérték
219. Nagyobb szoba
220. Férfinév
221. P Y
222. E E M
224. Német zeneszerző
226. Csillagkép
227. Víziállat
229. Gyulladás
231. A francia forradalom alakja
232. A E V
233. . . . faciunt collegium
234. Címzés rövidítése volt
235. Német névelő
237. Gyalogló csoport
239. Főzelék
241. E E N
242. Az egyik Borg
243. Az összeadás jele
245. Puhatestű víziállat
247. Takarítóeszköz
248. Letisztítja a portól
251. Összekevert tan
252. Gazdasági eszköz része
255. Lásd 217 vízszintest
257. Francia író
258. Régi magyar fegyver
259. Egy híres opera
261. Kártyafigura
263. Ide-oda ódöng
265. Lehel vezér másik neve
266. Férfinév
267. Török vízipipa

FÜGGŐLEGES:

1. Közmondás
2. Loyairól híres
3. Átvétel — ellenkezője
4. Régi súlymérték
5. Vidéki nőinév
6. A O R
7. Orosz Márton
8. Kérdő szó
9. Textilanyag
10. Növény
11. Ritka férfinév
12. Katonai műszó
13. Ütlegel
14. Rangjelzés
15. Mustárgáz
16. Hosszútávú futás
17. Nyomozásnál fontosak.
18. L T
19. Y A R
20. Örmény király volt
21. Görög közigazgatási kerület
22. Színművésznőnk
23. Ok
24. Portugál hajós volt
25. G P
26. H H H H H
27. Autómárka
28. Végtelen Zire
29. Összekötésre szolgál
30. Áttanít

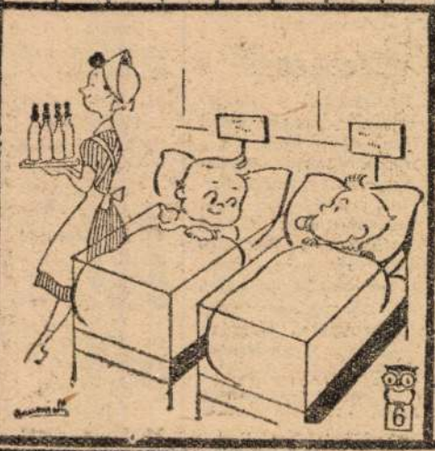

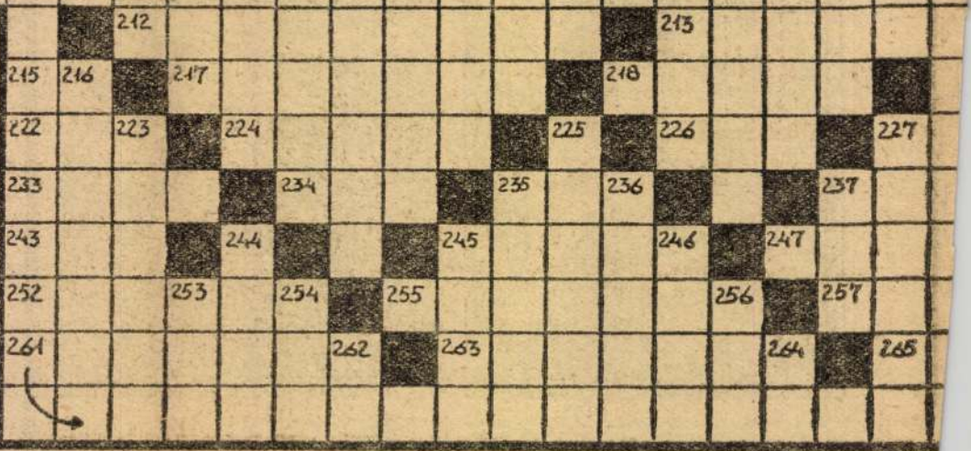

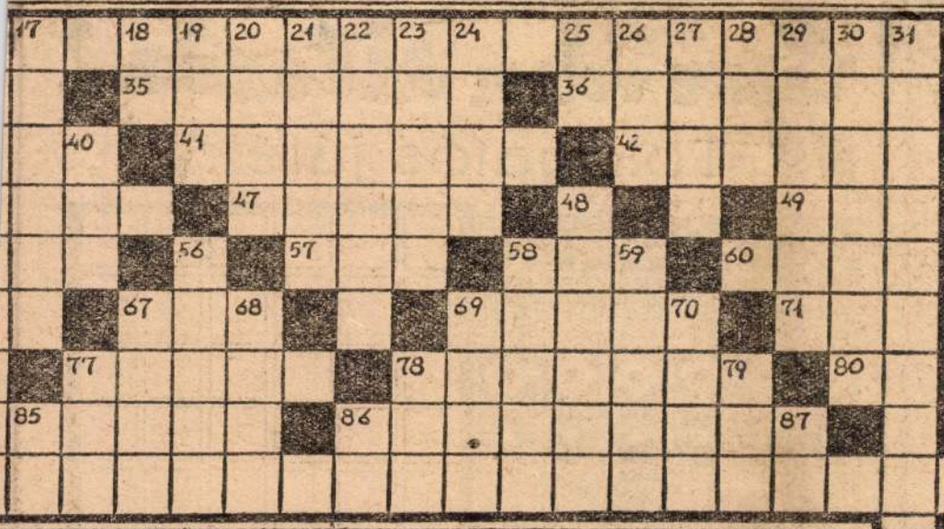

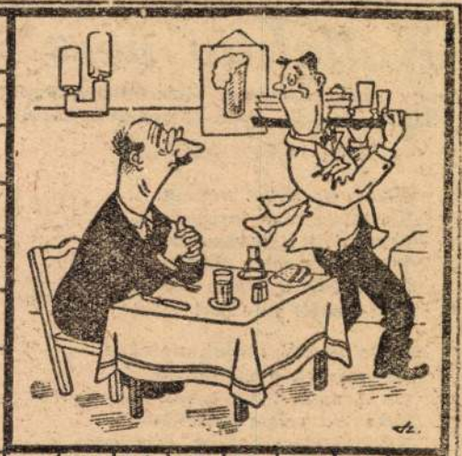

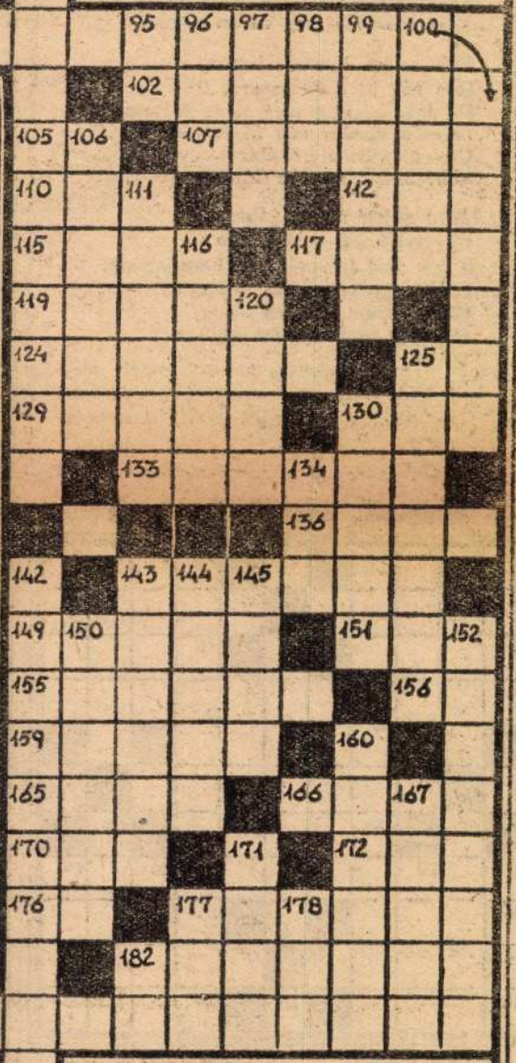

asznált vicc

31. Zalai kiskőzség
39. Lyuk — vidékiesen
40. . . . -kápolna
44. Vizzel kicmeli a vödröt
48. Sirkert
51. Diadalkiáltás
52. Fejérmegyei nagyközség
54. Darab párja
56. A Nagy Kaszás
58. Nagyközség Mezőtúr mellett
59. Azokból, abból — németül
62. Bécset védelmezte Szolimán ellen
63. Spanyol női név
64. Királynője Goldmark opera
65. Pépszerű étel
67. . . . -fere
68. Kitalált történet
69. Svájci mondahős
70. Lásd 62 függőlegest
73. Kötszer
74. D S Z
76. Aradi Koloś Cecil
77. Kerek szám
78. Tea — idegen neve
79. Így kezdődik a kiállás
81. F S
82. Fordított névelő
84. Régi római pénz
85. Elsüllyedt breton város
86. B T
87. Régi pénzünk rövidítése
88. Romlott, állott, avult.(ék. felesleg)
89. Ide a mélybe
90. Erdélyi szél
91. Tarzan majma
92. Egyszerű gép
93. Szörnyeteg
94. Azonos betűk
95. Y H
96. Erdős Antal Hugó
97. Ösvény — németül
98. Harmat — egyik oldala
99. Város Ukrajnában
100. Nagy francia folyó
104. Római hadvezér és államférfi
106. Smaragd
109. Kutatja
111. Angol gyarmat
114. Olasz város olasz neve
116. Paloták neve a Balkánon
118. Munka jassz-kifejezéssel
120. Francia regényíró
122. Rokonság szegrölvégről
125. Múút
127. Konyhakerti növény
130. A Sió mellékfolyója
132. Helyez
134. Német tanács
138. Minden szentnek maga felé hajlik a . . . .
139. Lásd a vízszintes 149 sort
140. Leküzdi
141. EGY PESTI ISKOLÁBAN — Na Jancsi, ha apád ad neked három almát és azt mondja, egyenlő részben osszd meg a kis öcséddel, akkor mit csinálsz? (Jancsi válasza a rejtvényben: 4. kép)
142. Számjegy (utolsó kockában „GY")
143. Gesztenyefa
144. Erre a helyre
145. . . . Krbava vármegye
146. KÉT CSECSEMŐ BESZÉLGET (lásd a 3-ik képet)
148. Jó a pecsenye mellé
150. Szép virág
152. Teleszór
157. Világítótorony
160. Ilyen asszonyok temetéseken vannak
162. Orosz női név
163. Néposztály
167. Összeszid (jassz nyelv)
171. Trója vesztét okozta
174. Vonatkozónévmás
177. Gáz idegen neve
178. Nyári ház
180. Indulatszó
181. Arzén vegyjele
182. Egymásutáni betűk
183. Földművelésügyi Minisztérium
184. I E K
185. Szántóföld pihentetése
186. Ötvösmunka
187. Dán sziget
188. Gázlómadarak
189. Belga folyócska
190. O Z L
191. Káté
192. Gazdasági eszközök
193. Fiettner találmánya
194. Három — latinul
195. A D R
196. Knock out
197. Festékanyag
198. S H
199. Tenisz műszó
200. Simán vág
201. Vármegye
202. Praktikus dolog a ruhán
203. N. K.
204. Tibeti háziállat
205. Fordított gyerekjáték
206. Francia regényíró (keresztnevének kezdőbetűjével)
207. Az eső teszi néha
208. Folyótorkolatok Oroszországban
209. Azokat a személyeket
210. Éktelen bűn
211. B S
216. Kút is van ilyen
221. Dunamenti község
223. Felfal
225. Fejlődőképes
227. Francia zeneszerző
228. Eszünkbe jut a Szibillről és az abcugról
230. Széle
232. A három testőr egyike
235. Görög törzs volt
236. Utca Pesten
237. Nem ez
238. T I L
239. Fizet mint a . . . . .
240. Fegyvertöltelék
244. Osztrák drámaíró
245. Csomag
246. Város a Szovjetunióban
248. Színültig megtöltve
249. Személy
250. Olasz város
253. Váci Sport Egylet
254. S E E
256. Logodi Orvosok Alakulata
258. Kem
259. Cik- . . .
260. R G I
262. Rózsa Sándor
264. Súly rövidítése
266. Kicsinyítőképző
267. Tiltakozás

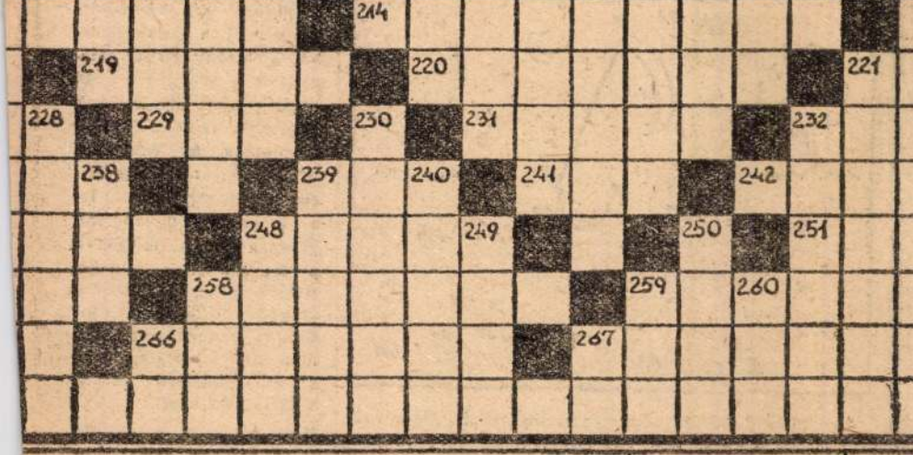

Kollektív vers*

Arany János, Csokonai Vitéz Mihály, Petőfi Sándor és Szép Ernő közreműködésével

Írta: FÜLES BAGOLY

Mikor én kisfiú voltam,
Kis lovon nem lovagoltam,
Estve jött a parancsolat,
Violaszín pecsét alatt,
Mikor bús trombita szóra
Ülni kellett mindjárt lóra.

Péter és Pál tudjuk nyárban
Összeférnek a naptárban,
De lovamat lehet kérni,
Nem tud velem összeférni,
Káromkodom halkan, csendben,
Mert nem tűr meg hátán engem

Falu végén kurta koesma,
Oda rúg ki a Szamosra,
De lovam, míg meg nem fojtom,
Csupán énrám rúg ki folyton,
Úgy lehulltam a hátáról,
Mint őszszel levél a fáról.

Árva gólya áll magában
Egy teleknek a lábjában
S így szól (részvét van hangjában):
Látja, így végződött álma,
Hülye lenne, kedves uram,
Ha még egyszer lóra szállna.

** (Olvasóinkra bízzuk annak megfejtését, hogy fenti versnek ismert sorai melyik költőnk melyik versében szerepelnek.)*

Kicsi, de könnyű

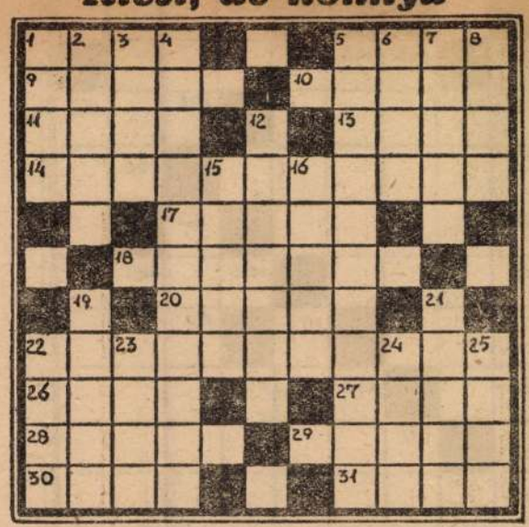

VÍZSZINTES:

1. Fundamentum
5. Egyik világtáj idegen neve
9. Svájci üdülőhely
10. Elvisel
11. Ágrólszakadt falevél
13. Merte vala
14. Megismeri a körülményeket
17. Zsidó kürt
18. Militáris
20. Esküvő — ellenkezője
22. Válogatás, selejtezés
26. Mesterember
27. Becézett Teréz
28. Didergés
29. Reverendaszerű öltözék
30. Szándékszik
31. Titokban figyeli

FÜGGŐLEGES:

1. Feiszentel
2. Idegen férfinév
3. Miskolc melletti hegy
4. Kelelbey híres zeneszáma
5. Ezt a bíró teheti meg
6. Tápláló ital (névelővel)
7. . . . forog
8. Katonai kifejezés
12. A híradás stornója
15. Teljes
16. Az ember kezelése
19. Ítéletmondók
21. Csukás
22. Piaci árus
23. Virágtartó
24. Színültig töltve
25. Csend lehet ilyen.

Gyere velem játszani

Tologatós játék

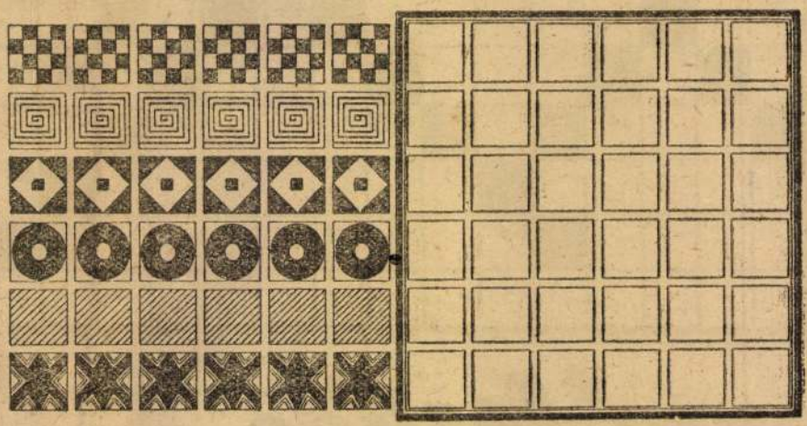

Könnyűnek látszik, de nem is olyan könnyű az alábbi tologatós játék. Jobboldalon 36 négyzetre beosztott mezőnyt közlünk, baloldalon pedig hatféle mintát. Minden mintából hat darabot talál az olvasó. Vágjuk ki pontosan a mintákat és a mezőnyön úgy helyezzük el őket, hogy sem vízszintesen, sem függőlegesen, sem pedig a két átló irányában egyetlen egyszer se ismétlődjék ugyanaz a minta.

Jó az emlékezőtehetsége?

Nézze meg jól az alábbi ábrát, utána takarja el és válaszoljon a következő kérdésekre:

1. Hány ábra van a rajzon?
2. Milyen geometriai ábrák fordulnak rajta elő?
3. Melyik ábra van a baloldalon?
4. Melyik ábra van a jobboldalon?
5. Melyik ábrán van a rajz legmagasabb pontja?
6. Melyik ábrán van a legmélyebb pont?
7. Hányszor metszi a kör a háromszöget?
8. Van valamennyi ábrának közös pontja?
9. Hányszor metszik a vonalak a négyszöget?
10. Melyik ábrának van a legnagyobb területe?

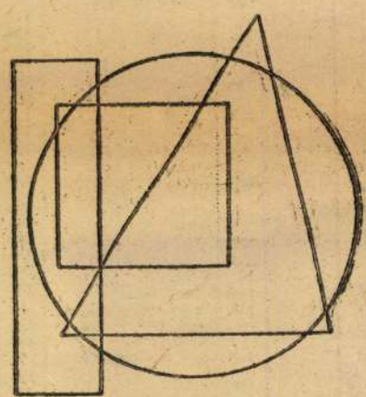

Milyen a fantáziája?

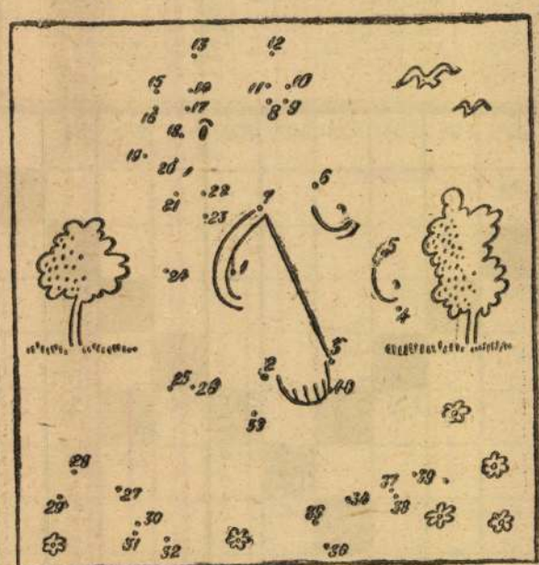

A számokat kössük össze ceruzavonallal. Állapítsuk meg, hány számig kell eljutnunk, hogy meg tudjuk állapítani, hogy mit fog ábrázolni a rajz?

Percekről van szó

Egy élmunkás szabadságra ment. Több hetet töltött vidéken és csak elutazása előtt egy órával jutott az eszébe, hogy még nem látta a környék híres kilátótornyát. A kilátótorony két kilométernyire volt a pályaudvartól, a torony 30 m. magas és a tetejére vezető csigalépcső ötször volt hosszabb, mint a torony magassága. Az élmunkás óránkénti négykilométeres sebességgel ment fel a toronyba, ugyanolyan gyorsan jött le, félúton 3 percet pihent, a torony tetején pedig öt percen át gyönyörködött a csodálatos panorámában. Az utat oda is, vissza is 6 km-es óránkénti sebességgel tette meg.

Nem késte le a vonatot az élmunkás?

SZÍNHÁZBA JÁRUNK!

3 fényképezőgép a helyes megfejtőknek

A fenti keresztrejtvényben minden budapesti színház egy-egy érdemes tagjának arcképe látható. Kilencen vannak és a megfejtett keresztrejtvényből

nyolc művészre vonatkozó sajátságos leírás szerepel,

amelyekből feltétlenül ráismerünk az illetőkre. A megfejtő feladata az, meg kell állapítania, hogy a kilenc művész közül

melyik az az egy, akiről nem adtunk leírást.

Ennek a művésznek

az arcképét vágjuk ki

a megfejtés igazolására és levelezőlapra ragasztva legkésőbb

október 18-ig

küldjük be a szerkesztőség címére.

A helyes megfejtők között

3 fényképezőgépet

sorsolunk ki.

A pályázat eredményét október 26-án megjelenő harmadik számunkban tesszük közzé.

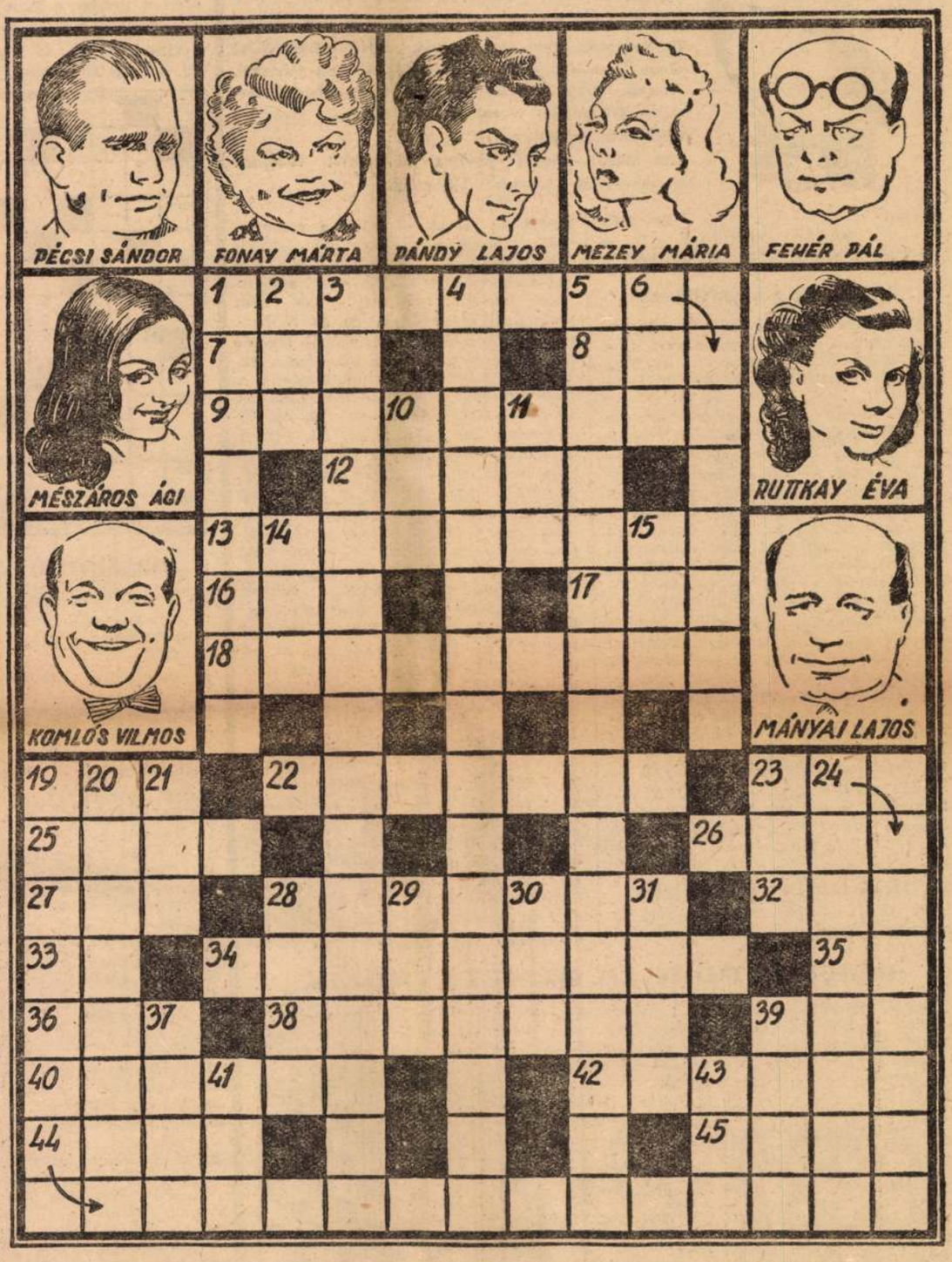

Egy kis tojás trükk

Egy keményre kifőtt tojást nyerstojások közé raktam. Gondosan a jobbsarokba, hogyha kell hadjam, melyik az.

Másnapra elfelejtettem melyik sarokba tettem. Hogyan állapítottam meg, melyik a nyerstojások között a kifőtt? *(Kotyogtatással nem lehet megállapítani, mert a fris nyerstojás sem kotyog.)*

Finom piskótatekercs

Vettem öt tojás sárgáját, simára elkeverem, öt evőkanál porcukorral, fél citrom levével, beleütöttem öt tojás keményre felvert habját, vajjal kikent jól kilisztezett tepsiben megsütöttem, de nincs megsült, nem értettem miért, de egészen más íze volt, mint máskor, valami hiányzott belőle. Micsoda?

VÍZSZINTES:

1. **Az elmúlt két esztendő sikerei az északnézek sorába állították őt**
7. Görög betű
8. Z. Á. I.
9. **Kollégái körében így hívják**
12. Tagadás
13. Ital Olaszországban
16. Peremvárosi sportegyesület
17. Zalai Ifjúsági Club
18. Otthoni kártyajáték
19. Félspanyol
22. Csecsemő mondaná dajkájának, ha beszélni tudna
23. **Tesék csak rápillantani a képére, hogy mennyire találó, amit itt mondunk róla**
25. Exkluzív
26. Fűszer
27. Azon pillanatban
28. Párizsi espressók
32. Házi szárnyas
33. Pennsylvánia rövidítése
34. Ezzel vonják be a befejezés előtt álló Lánchidat
35. Q
36. Össze-vissza vés
38. Szülésznőt illet meg
39. Ok nélkül kezdetét veszíti
40. Magyarország egyik határmenti helyéig
42. Kényelmet szolgáló bútordarab
44. Kinek?
45. Ennek villamosítása az ötéves terv egyik fő programmpontja

FÜGGŐLEGES:

1. Ez a mezőkövesdi asszonyok viselete
2. Netán a közepe?!
3. **Ha az operett bokrétáját figyeljük, önkénytelenül felvetjük ezt a kérdést**
4. **Mikor a feleségéről érdeklődnek, nyugodtan válaszolhatja**
5. **Úgy fizikai, mint elméleti síkon találó a megjegyzés**
6. Nyakbavaló
10. A 24. 25. és 21. sz. sorok kezdőbetűi
11. Mára kel
14. A kóták közepe
15. V. I. O.
19. **Egy közkeletű szólás-mondás tisztázza itt a helyzetet**
20. **Akin a kilenc művész közül ezt a tárgyat megpillantja, ugyanesak annak számít, mint akiről leírást adunk**
21. A. R. P.
23. Ékes hárfa
24. Trémázó
28. Kis leánygyermek
29. És a többi
30. R. S. H.
31. Francia kocka
37. Szavazat
39. Régi kalifa
41. Pestmegyei község
43. M. F. A.

SAKK

A sakkjátszmák jelentőségét azok tartalmi értéke adja meg, de vannak játszmák, melyek csak a versenytáblázatba való bejegyzésük következményeként válnak jelentőssé: a kiváló mesterek veszített játszmái.

Szabó László nagymesterünk a trencsénteplici versenyen fél ponttal szorult a 2—3 helyre, Stahlberg nagymester mögött.

Az alábbi vesztett játszma közkedvelt világhírű nagymesterünk „jelentős" játszmája.

Szabó — dr. Sziy

MERÁNI VÉDELEM

(Trencsénteplic, 1949. szeptember)

I. Körséta a megnyitásban.

1. *c4 (Az angol megnyitás, melyet Zucker ört után Réti nagymester, Hf3-mal kombinálva, a modern versenygyakorlat veszedelmes fegyverévé kovácsolt)* **1.** ... *e6.* **2.** *Hc3 d5* **3.** *d4 c6 (Lépéscserével a Szláv védelemhez jutottunk, melyet Polerio már 1590(!)-ben említ és amelynek egyik változata — e6 nélkül — 350 év multva az Alechin—Euwe világbajnoki mérkőzések vezető témája volt.)* **4.** *Hf3 Hf6* **5.** *e3* (A sokat játszott 5. Fg5 értékét, a Botwinnik világbajnok által előszeretettel alkalmazott antimeráni védelem, **5.** ... dc4: **6.** e4 b5! — vitássá telte) **5.** .. *Hbd7* **6.** *Fd3 dc4:* (A meráni védelem! Rubinstein nagymester 25 év előtt vezette be a versenygyakorlatba. Azóta kedvelt játékmód, bár értékéről a vélemény időnként változik. Pillanatnyilag jó megítélésnek örvend.) **7.** *Fc4: b5* **8.** *Fd3 a6* **9.** *e4 c5* **10.** *e5 cd4:* **11.** *Hb5: ab5:* **12.** *ef6: Vb6* **13.** *fg7: Fg7:* **14.** *00* (A szövegfolytatást a 15. Be1 és 16. Ff4 gyors fejlődéssel Botwinnik és Szabó 1947-ben szinte egyidőben alkalmazták, a régebbi 14. Ve2-vel szemben) **14.** .. *Fb7* **15.** *Be1 00* **16.** *Ff4 Fd5* **17.** *Ve2 b4* és észrevétlenül elkövetkezik:

II. A tanulságos középjáték.

18. *Bac1* (Világos a b1—b8 átló és a c-vonal felhasználásával királyszárnyi támadásra játszik, — sötét a centrumban törekszik ellenjátékra) **18.** ... *Bac8* (18.... Ba2:? a világos támadási célokat szolgálná. Egyrészt átengedi a c-vonalat, másrészt Fc7, majd Fd6 után gyöngíteni lenne kénytelen az f7 pontot, — végül Fb1 után világos tempóval döntővé fokozná a támadást.) **19.** *Hg5?* (Előkészíti a huszáráldozatot. A jobb álláshoz mért módszeres folytatás 19. He5! volt.) **19.** .. *h6* **20.** *Hf7:??* (Végzetes! **20.** Fh7† Kh8 **21.** Hf7:† Kh7: **22.** Vd3† Kg8 **23.** Hh6:† biztosította volna a döntetlent.) **20.** .. *Bc1:* **21.** *Hh6:† Fh6:* **22.** *Vg4† Fg7* **23.** *Bc1: Vd8* (Sötét egyszerűsítésre törekszik, hogy a figuraelőnyt a végjátékban érvényesítse.) **24.** *Fg5 Hf6* **25.** *Vh3 Vd7* **26.** *f3* (A támadás nem fokozható, világos csak döntetlen esélyek után kutathat.) **26.**... *Bc8* **27.** *Bc8: Vc8:* **28.** *Vh4 Vf8* **29.** *Fd2 e5* **30.** *Ve1 Fh6* **31.** *Fb4: Vb8* **32.** *Vg3† Fg7* **33.** *a3 Ve8* **34.** *Fd2 e4* **35.** *fe4: He4:* **36.** *Ve1 Ve6* **37.** *Fc1 Hc5* és elmosódó átmenet után:

III. A kilátástalan végjáték.

38. *Ve6: Fe6:* (Sötét a technikai feladatot a következőkben kifogástalanul oldja meg.) **39.** *Fg6 Hb3* **40.** *Ff4, Fc4* **41.** *Fc2 d3* **42.** *Fb3: Fb3:* **43.** *Kf2 Fb2:* **44.** *Fd2 Fd4†* **45.** *Ke1 Kf7* **46.** *Fb4 Kg6* **47.** *Kd2 Fc4* **48.** *g4 Kg5* **49.** *h3 Kf4* **50.** *a4 Fe3†* **51.** *Ke1 Fb3* **52.** *a5 Kf3* **53.** *a6 d2†!* és világos feladta, mivel **54.** *Fd2:* után *Ff2†*, majd *Fe4* matt következik.

DOKTOR PONCÁK BEMUTATKOZIK

Doktor Poncák minden alkalom nélkül tud kérdezni! Legutóbb a sakkkörben a következő állás keltette fel érdeklődését:

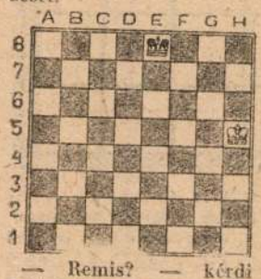

— Remis? — kérdi doktor Poncák.

— Természetes — felelte nyugodtan Pata mester.

— Érdekes! Hogy jött ki?

Pata mester a következőképpen válaszolt:

— Ha ebben az állásban világos visszaveszi az utolsó lépését, majd sötét visszaveszi utolsó lépését úgy sötét tehet egy olyan húzást amelyre világos egy lépésben matot ad.

Poncák három napig törte a fejét. Akkor boldogan mutatta a megfejtést.

Világos az utolsó lépésében a királlyal g6-ról ütött h5-re, mégpedig egy *bástyát.*

Sötét az utolsó lépésében a bástyával h8-ról ütött h5-re, mégpedig *vezért.*

Ha a két fél visszaveszi az utolsó húzását, a következő állást kapjuk:

Ez az állás megfelel a rejtvény követelményeinek: sötét sáncol és ime:

világos egy húzásban *matot* adott.

A döntő fordulat

Sztálingrád hősi küzdelméről és dicsőséges győzelméről most fut a budapesti filmszínházakban „A döntő fordulat" című hatalmas film és küszöbön áll a „Sztálingrádi csata" című film bemutatása is. Ebből az alkalomból foglaltuk keresztrejtvényünkbe a szovjet hadsereg világtörténelmi győzelméről Sztálin örökbecsű szavait. Ez szerepel a vízszintes 1. és folytatólagosan a függőleges 12. számú sorokban.

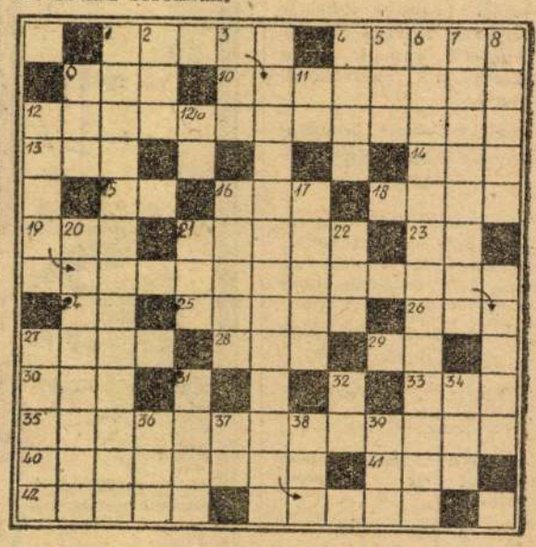

VÍZSZINTES:

4. Egy dicstelen név Franciaország történelméből
9. Talán
10. Hangszeren játszik vagy reszket a félelemtől?
12. Élvonalban lévő közéleti szereplőről mondható el
13. Az angol és
14. Végtelen árny
15. Folyó a Szovjetúnióban
16. Orkán kezdődik
18. Idejét múlt elnevezése bizonyos fiatalembernek
19. A világi ür vége
21. Meddig?
23. Olasz király
24. Folyadék
25. Bámészkodik
26. J. E. O.
27. Fiúnév
28. Fordított kor
29. Pályaudvar
30. A batik közepe
33. Régi nagy operett: Sam...
35. Meghatározás Budapest VI. kerületének egyik útvonalán lévő időjelzőről
40. Az atomtudósok részére fontos
41. Magyar Távirati Iroda
42. Közreműködő hivatalos személy

FÜGGŐLEGES:

1. Budapesti ingatlan
2. A zenit mássalhangzói
3. Mesterember
4. Kivételesen légy vesszö nélkül
5. Aranka becézett nevét így is leírhatjuk
6. Ez történt Jugoszláviával Tito jóvoltából
7. Ötven százalék engedmény
8. Függeni
9. Halfajta
11. Kettőzve: bányaváros
12/a. Tetrugó
16. Eljut addig a helyig
17. Mindjárt válaszolunk rá. Akár önnek is!
20. Kereskedő boltjában ez a jó segéd
21. Német személyes névmás
22. Jákob egyik fia, akinél már csak hármat voltak fiatalabbak
27. Vidéki helyek
31. Lóversenyek egykori színhelye
32. Fütőanyag
34. Országos Ruházati Intézet
36. Egri Népi Egyesület
37. Buda közepe
38 C. T. É.
39. Lám

Hogy lesz a perecből fülesbagoly?

Nem is olyan nehéz rajzolni. Csak tudni kell hogyan. Petike 50 fillért kapott perecre, de ő ceruzát vett helyette. A ceruzával rajzolt magának egy perecet, s addig mesterkedett, míg a sósperecből fülesbagoly lett.

Hahiszi, hanem

Érdekes, hogy milyen járatlan az ember, ha az életében szokásos életmegnyilvánulások, vagy más események nagy számokkal kerülnek összefüggésbe. Egészen bizonyos, hogy sokan zavarba jönnének, ha megkérdeznék tőlük: Megél-e az ember egymilliő másodpercet? Mindenkit bizonyos fokig megzavarna az egymilliós szám nagysága és sokan *nemmel* felelnének. Pedig, ha utána számolunk, kiderül, hogy egymillió másodperc nem egész 12 nap. Na és most, ha ezek után azt kérdeznénk, hogy mi a helyzet egybillió másodpercnél...? Ha egymillió másodperc 12 nap sincs, akkor egybillió már körülbelül megfelelhet egy ember átlagos életkorának — mondanák ugyanazok, akik az előbbi kérdésre még nemmel feleltek. Pedig ennél a válasznál „valamivel" nagyobb az eltérés, mint az előbbinél. Mert, míg ott — az ember átlagos életkorát 60 évre számítva — mindössze két hét hiján 60 év a különbség, addig a második kérdésnél 29.940 évvel tér el a helyes feleléstől, az, aki igennel válaszolt. Ugyanis egybillió másodperc röpke 30.000 év, ami átlagos életkornak, azért egy kicsit mégis csak sok volna.

●

A számok országának labirintusaiban nagyon könnyen eltévedhet az ember. Erre jellemző példa, ha valakitől azt kérdeznék, hogy egy bizonyos nagyságú és vékonyságú (vastagságú) papírt be tud-e 50-szer hajtani, minden bizonnyal azt felelné, hogy igen. No most próbáljuk meg és kezdjünk hozzá a hajtogatáshoz. A harmadik behajtásnál már 8 ív vastagságú az összehajtott papír. Ez minden további behajtás után természetesen duplázódik. A 7-ik behajtásnál már 128-szoros a vastagság. A 20-ik behajtás után már 20 méteres (4—5 emeletes házmagasság) a papiros vastagsága. A 24-ik behajtásnál a Szabadsághegy magasságánál is vastagabb a papír (450 m). A 30. behajtás után a papírréteg vastagsága már Földünk átmérőjével lesz egyenlő. És ha ötvenedszer is be akarnánk hajtani a papírt, ez csak akkor sikerülhetne, ha az ív papiros nagysága kb. akkora lenne, mint Földünk egyik világrésze.

Gyerekeknek

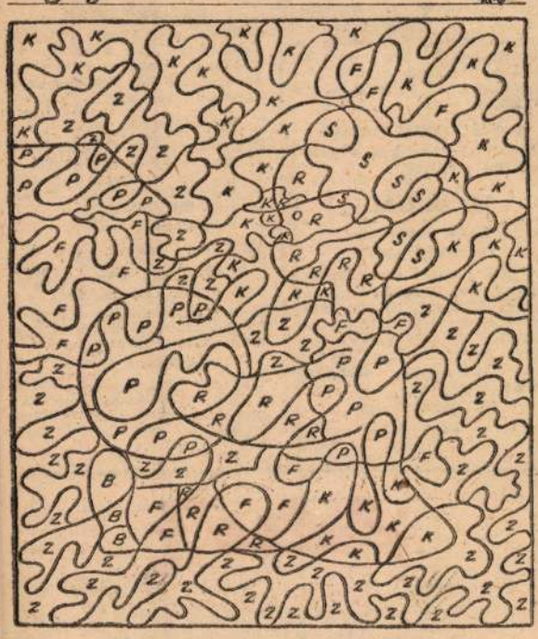

Akartok egy szép képet gyerekek? Színezzétek ki ezt az ábrát az alábbi módon:

az **R**-betűvel jelzett részeket: rózsaszínnel, a **P**-betűs részt: pirossal, a **K**-betűvel jelölt rész legyen kék, a **Z** = zöld, a **B** = barna, az **F** = fehér és az **S** = sárga.

Nincs sehol fekete kocka

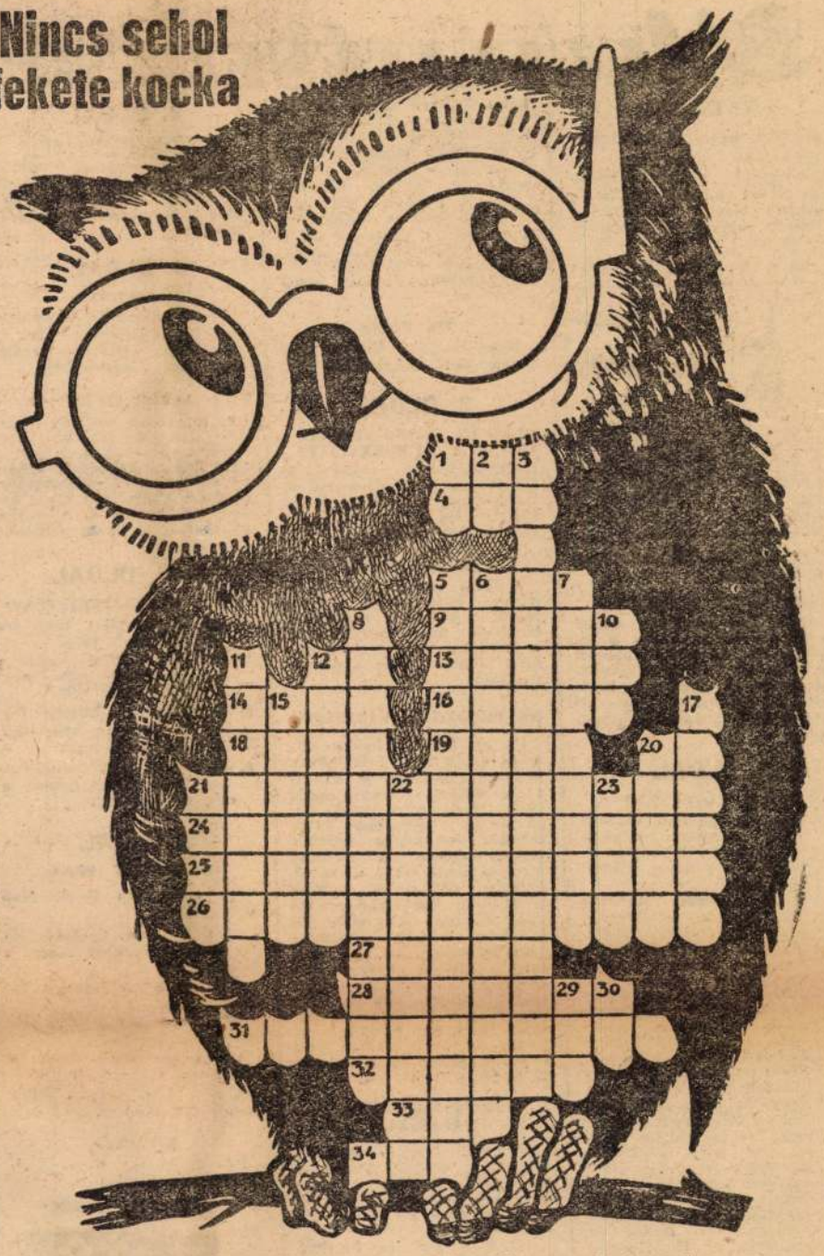

VÍZSZINTES:

1. Az árunak van
4. Fájdalmas valami
5. Hamil sah nevének rövidítése, midőn nevét csak kezdőbetűje jelzi
9. Akkoron
12. C. E.
13. Angol költő, lírai és elbeszélő műveket írt 1795-től 1825-ig
14. Római számok: kétszer 50 és egyszer 49
16. Vicces, fordulatos
18. A szavak alkotó része
19. 554
20. Vitéz László
21. Újra életrekel
24. Zenei esemény
25. A Rajk-ügyben 3 hangzott el
26. A feudális Magyarország aranyifjai és arisztokratáinak egy éjszaka tízszer annyit költöttek itt el, mint amennyibe ma tíz népi kollegista egy évi neveltetési költsége kerül
27. Útlevél tartozéka
28. Görögország fővárosában (fon.)
31. Rengeteg kínálkozó lehetőség
32. A fiú partnere.
33. Összekevert Tas
34. Ahonnan a méreg jön

FÜGGŐLEGES:

1. Kerti munkát végez
2. Olasz király
3. Egy perccel sem később
5. „Hízelgő" kiszólás, amely a betörő urak részéről szokott elhangzani
6. A tisztviselő is ez
7. Földi tartózkodása: pontosan 72 hónap
8. Paripára száll
10. Pasas mássalhangzói
11. Hamburgban i van
12. Hangszeren játszik (-ik)
15. Az állat a réten a füvet
17. Készítő, csináló
20. Más útján szállítja el
21. Növényi élősdi, alsóbbrendű növény, amely spórákkal szaporodik
22. Jól szigetelő alátétlemez
23. . . . vig: Egyszer volt egy leány" (Arany: Totemrehívás)
29. Egy kettős betű fonetikusan leírva
30. Idegen számok utáni rövidítés

A szállodai tolvaj

Gazsi, fiatal vidéki gazda Budapestre jött az őszi vásárra és szobát vett ki egy kisebb szállodában. Este, amikor éppen le akart feküdni, valaki bekopogott az ajtón és a következő pillanatban gyanús külsejű férfi lépett a szobába. Amikor a férfi meglátta a gazdát, izgatottan így szólt:

— Bocsánatot kérek. Elvétettem az ajtót. Én is a szállodában lakom.

Gazsi nem hitte el a férfi szavait, rendőrt hívott és nem sokkal később kiderült, hogy hírhedt szállodai tolvajt leplezett le.

Honnan tudta Gazsi, hogy a férfi hazudik?

MEGFEJTÉSEK

1. OLDAL

HOGYAN MEGY A MECCSRE

Szemével hunyorítson és hunyorított szemmel lassan közelítsen a kerítés fekete ponttal jelzett részéhez, a szaladó ember a kerítésen belül lesz.

MI VAN A FAL MÖGÖTT?

Tyűha! Most hát melyik az én kacsám?

ÖRÖMÉBEN MEGŐRÜLT:

(Nem kell megijedni. Karesi a fürdőszobában éppen a fogát mosta. Az Odolról habzott a szája és a fogkefe szorításától szorult ökölbe a keze, nem is beszélve : szeme kidülledéséről a nagy buzgalomban!

2. OLDAL

IGEN VAGY NEM?

1. Igen. — Az első lóvonatú pesti omnibusz 1866-ban indult meg a Kálvin-térről. Tompa két évvel később halt meg.
2. Nem. — Déryné 1872-ben halt meg, a fogaskerekűt pedig egy évvel később, 1873-ban kezdték építeni.
3. Nem — Puskás Tivadar találmányát ugyan már 1882-ben bevezették Budapesten, de Liszt hat évvel előbb meghalt.
4. Igen. — A hirdetőoszlop Lufasz berlini nyomdász ötlete nyomán 1874-ben született meg, a budapesti Operaház pedig 1884. szeptember 27-én nyílt meg.
5. Igen. — Rotterdami Erasmus 27 évvel a könyvnyomtatás feltalálása után, 1467-ben született.
6. Nem. — **Itt a csapda!** Elképzelhető, hogy Rómában január elején fáznak az emberek, de Michelangelo korában (1475—1564) Újév napja **még március 1-ére esett,** akkor pedig Rómában tavasz van. Újév napja csak 1691. óta esik január elsejére.
7. Nem. — A Margit-hidat 1872-ben kezdték építeni, Gogolj akkor már húsz éve halott volt.
8. Igen. — Az acélírótollat 1830-ban kezdték el ipari úton nagyban gyártani és Lermontov 1841-ben halt meg.
9. Igen. — Az Eiffeltornyot az 1889-es párizsi világkiállításra építették és Edison villanykörtéje 10 évvel előbb, 1879-ben gyulladt ki.
10. Nem. — Toricelli 1643-ban készítette el az első barométert, Mátyás király pedig 1443—1490-ig élt.

CSALI MESE HIBÁI:

1. Évnyitó előadás nyár végén, szeptemberben van, ilyenkor délben még nem ég a villany.
2. Arany János szobra nem a Szépművészeti Múzeum előtt van, hanem a Nemzeti Múzeum előtt.
3. A múzeumokat délután 2 órakor zárják.
4. Az Andrássy-út és Dózsa György-út sarkán nem közlekedik a 46-os.
5. Az osztály 30 növendékének 20 százaléka 6 fő, 30 százaléka 24 fő, 10 százaléka 3 fő, ez már 33, ha ehhez vesszük a 3 osztályismétlésre utalt diákot, akkor 36 fiú van a 30 növendékes osztályban.
6. Ha kikapcsolták a villanyt, a rádió se szólhat.
7. Karácsonytól szeptemberig az évnyitó előadásig 8 hónap telt el, nem 3.
8. Amikor Magyar cigaretta volt a trafikban, még nem jelent meg a Világosság.
9. Amikor a Somogyi Béla utat Károly-körútnak hívták, még nem volt KÖZÉRT.
10. Zöldpaprikaszezonban nincs hóvirág.

TÍZ PERC:

Kemenesalja, Vakondtúrás, Kefelevonat, Divatáruház.

3. OLDAL

HOGYAN TÁMOGATHATJA ÖN IS A DEMOKRÁCIÁT?

1. Céltudatos jó munkával. 2. Ha éber s jó példát mutat. 3. Ha leleplezi a reakciót. 4. Ha bátran küzd a békéért. 5. Ha tervkölcsönt jegyez.

RAVASZ SAROK

A leves árulta el Kiss Jánosnak, hogy melyik oldalon haladt el mellettük a hajó. A hullámok kissé megdöntötték a hajójukat és a leves majdnem kilöttyent Kiss János tányérjából.

NE SIESSEN A VÁLASSZAL:

Ez az érdekes kérdés arra a feltevésre, hogy az oda-vissza út a második esetben is ugyanannyi ideig tartott, mint rendes körülmények között, mert a két sebesség végösszege mindkét esetben azonos. A számítás azonban nem ezt mutatja. A második esetben az autónak több időre van szüksége. Tegyük fel, hogy a távolság 600 kilométer, tehát oda-vissza 1200 kilométer. Az első esetben az autónak 12 órára van szüksége, a második esetben már 12½ órára. (600 km : 120 km. = 5 óra és 600 : 80 = 7½ óra.) Ha a két óránkénti sebesség közötti különbség még nagyobb, akkor az oda-vissza-út ideje is több.

MOST SIESSEN A VÁLASSZAL:

Mária Ilonával, Zsuzsival, Katóval és Bözsivel beszélt — ez négy beszélgetés.

Ilona Zsuzsival, Katóval és Bözsivel — ez három beszélgetés.

Zsuzsi Katóval és Bözsivel — ez két beszélgetés.

Kató Bözsivel — ez egy beszélgetés. Összesen tehát tíz beszélgetés történt.

KÉPES TANÁR ÚR KÉREM:

1. Az első nyilvános órát 1364-ben Párizsban állították fel.
2. A cári Oroszország visszaállításáért harcoló ellenforradalmár-terroristákat és bjelorussziai fehéringes, hóncscipőjű, fehérlábszárvédős, fehér háziszőttes kabátot viselő lakóit.
3. A kisgyermeknek 11 csonttal többje van mint a felnőttnek, mert koponyája csak később forr össze.
4. Magyarországon, Selmecbányán 1627 febr. 8-án Felső-Bibertáróban.
5. Perzsa szó, sah-mate jelentése: a király meghalt.
6. Szövegét Dottier, zenéjét Pierre de Geyter lillei munkás 1871-ben.
7. Még kettő van Bolognában, a Torre Asinelli és a Torre Garisenda, mindkettő a XII. század közepén épült.
8. A táskagép 1.400 és az irodai gép 2000 alkatrészből áll.
9. Aischymos, Kr. e. 458-ban Agamemnon c. drámájában Klytemnestrával mondat el egy fényjelzéssel leadott hírt.
10. János vitéz Iluskáról, a XIV. énekben.

***-OS VERS:**

A szerző: S emiatt én nem aludtam három éjjel, három nap.

4. OLDAL

KULTUR-SZEMINÁRIUM.

A kép a leningrádi Szmolnij-palotát ábrázolja. A rajzoló ott tévedett, hogy mögéje rajzolta a moszkvai Kreml óratornyát.

5. OLDAL

SEMMELWEIS:

Klein professzor, Gyermekágyi láz, Kolletschka, Isten és világ előtt gyilkosnak minősítem önt. Klórmészoldat.

AKKOR SZÜRET:

1. A présház melletti létrának 1-gyel több foka van. 2. A kémény magasabb. 3. A pultonyos legény kalapjáról hiányzik a virág. 4. A baboskendős lány derékövén felül van a vékony fehér sáv. 5. A legalsó szőlőkarók egyforma magasak.

6—7. OLDAL

VICC KERESZTREJTVÉNY:

1. Amália oh miért vagy ma olyan hideg hozzám?
2. Pincér, mi lesz azzal a bécsi szelettel? Jön; már Hegyeshalomnál van:
3. Sárika én azt hiszem fiú vagyok, mert a kisasszony az előbb megcsókolt.
4. Ez könnyű, egyet megeszem és akkor marad nekem is egy, neki is egy.

8. OLDAL

KOLLEKTÍV VERS

1, 2 sor: Szép Ernő: Nem volt játékom.

3, 4, 5, 6 sor: Csokonai Vitéz Mihály: Szegény Zsuzsi a táborozáskor.

7, 8 sor: Arany János: A fülemüle.

13, 14 sor: Petőfi: Falu végén kurta kocsma.

19, 20 sor: Arany János: A rab gólya.

A vers többi sora a Füles Bagoly hozzáköltése.

KÖNNYŰ:

Perzsa vásár, Elmarasztal, Tisztábajön, Kiválasztás.

TOLOGATÓS JÁTÉK:

„JÓ AZ EMLÉKEZŐTEHETSÉGE?":

1. négy, 2. téglalap, négyzet, kör, háromszög. 3. a téglalap. 4. a kör. 5. a háromszögön 6. a téglalapon, 7. hatszor, 8. igen, 9. hatszor, 10. a körnek.

VAN FANTÁZIÁJA?:

Egy hátizsákos férfi

PERCEKRŐL VAN SZÓ:

Elmunkásunk nem késte le a vonatot, sőt, még 7½ perce maradt, mert az utat oda és vissza 40 perc alatt tette meg, a toronyba fel és a toronyból le az út 4½ percig tartott, a félúton való pihenés és a torony tetején való tartózkodás 8 percébe került. Ez összesen 52½ perc.

9. OLDAL

FÜLES LÁBAS:

1. Megpörgettem a tojást, a főtt tojás gyorsan forog, a nyers lassan.
2. Elfelejtettem lisztet tenni.

Kalendáriuma

OKTÓBER

16 VASÁRNAP		1793
17 HÉTFŐ		1849
18 KEDD		1812
19 SZERDA		1745
20 CSÜTÖRTÖK		1849
21 PÉNTEK		1805
22 SZOMBAT		1721

Mi történt ezeken a napokon?

10. OLDAL

A DÖNTŐ FORDULAT:

Sztálingrád volt a német fasiszta hadnak alkonya.

11. OLDAL

GYEREKEKNEK.

Kislány labdával.

A BAGOLY:

Megelevenedik — Operabemutató — Hálálos ítélet — Arizona mulató — Abban a minutumban — Ha kedves az élete — Szellemi munkás — Hat évet él — Felül a lovára — Ebonit alap.

A SZÁLLODAI TOLVAJ:

Senki sem kopogtat a saját szállodai szobáján.

12. OLDAL

KALENDÁRIUM:

OKTÓBER 16-ÁN

1793-ban a párisi Gréve piacon fejezték le Mária Antoinette francia királynét, Mária Terézia leányát, aki esztelen pazarlásával a csőd szélére juttatta Franciaországot, de a nép forradalma trónjával együtt elsodorta.

OKTÓBER 17-ÉN

1849-ben, száz évvel ezelőtt halt meg Párisban Frederik Chopin a szabadság nagy rajongója a lengyelek nagy zeneszerzője.

OKTÓBER 18-ÁN

1812-ben gyújtotta fel Rosztopcsin Moszkvát Napoleon bedai körül, amivel visszavonulásra kényszerítette „a grand armeet", mely az orosz csapatok és az orosz tél csapásai következtében megsemmisült.

OKTÓBER 19-ÉN

1745-ben halt meg Jonathan Swift angol író a „Gulliver" világhírű szerzője. Könyvében kora társadalmi fonákságainak éles szatiráját adta.

OKTÓBER 20-ÁN

1849-ben végeztette ki a véreb Haynau osztrák tábornagy a magyarországi lengyel légió legendáshírű vezérét Woroniecky Miciszlávot.

OKTÓBER 21-ÉN

1805-ben semmisítette meg Horatio Nelson angol tengernagy Trafalgár előtt az egyesült francia-spanyol flottát s ezzel megdöntötte Napoleon tengeri uralmát. Az ütközetben maga Nelson is elesett.

OKTÓBER 22-ÉN

1721-ben vette fel Nagy Péter a „Minden oroszok cárja" címet. Uralkodása alatt az orosz birodalom gyors fejlődésnek indult.

I. évf. 1. szám. 1949. október 16.

A szerkesztésért és kiadásért felel:
az Állami Lapkiadó N. V. vezérigazgatója

Szerkesztőség: V., Bajcsy-Zsilinszky-út 40 Telefon: 122—075

Kiadóhivatal: VI., Nagymező-utca 3. Telefon: 225-065 és 225-062

Postatakarékpénztári csekkszámlaszám: 936.510
Postafiók 276. Előfizetési ár egy hóra 4.— Ft.

Hungária Hírlapnyomda Rt. Bpest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34
Felelős: Daka István

Koppány Testvérek
Pestszentlőrinc, Szt. László-ut 57.

Füles

2. szám

SZÓRAKOZTATÓ HETILAP

ÁRA: 1 FORINT

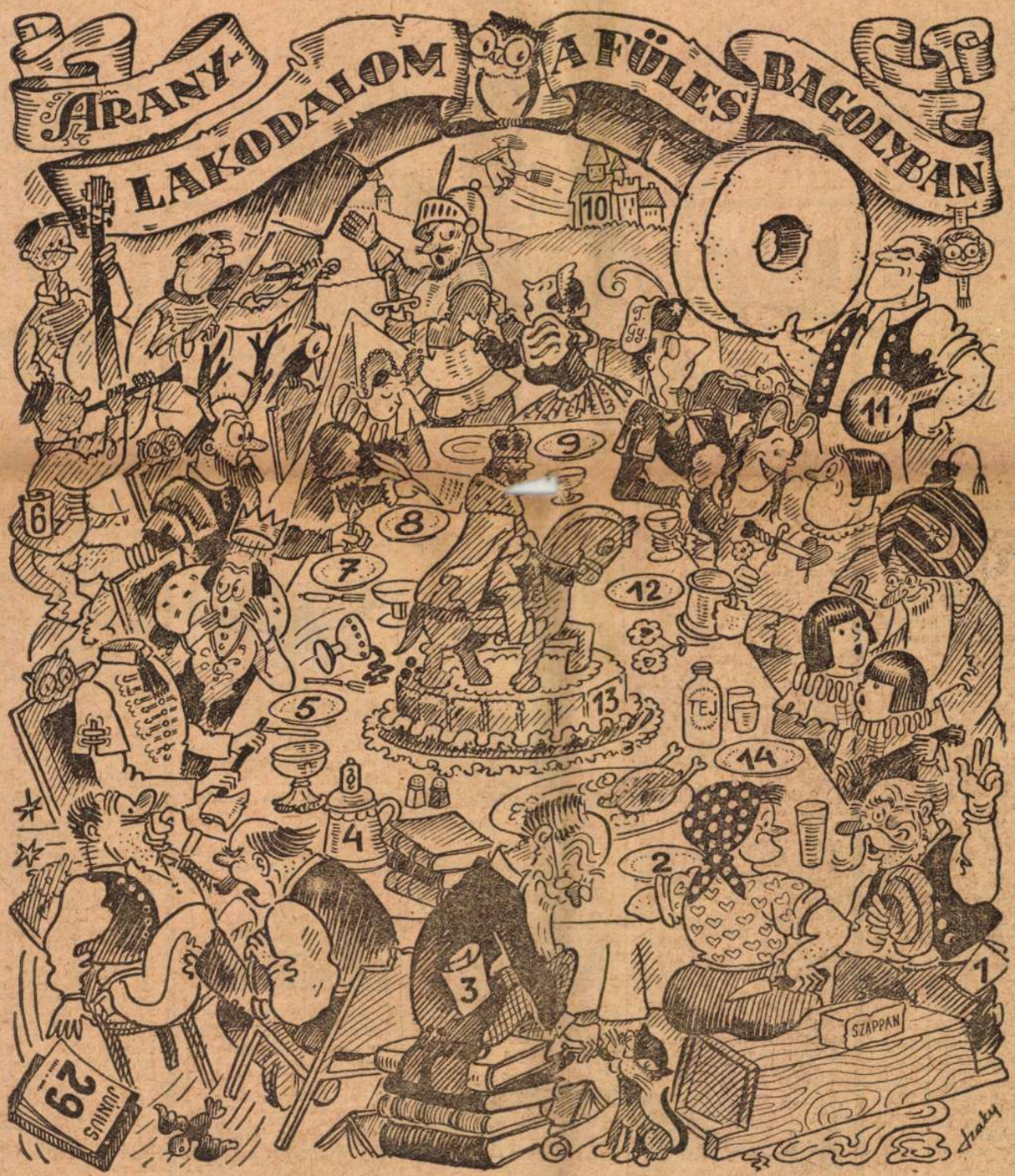

A Füles Bagoly asztalánál Arany János verseinek számos alakja látható. — Melyik számú kicsoda?

FÜLES BAGOLY

3 a magyar igazság — a szabadságról

Bajza József, Deák Ferenc, Fáy András nyilatkozatai

VÍZSZINTES:

1. BAJZA JÓZSEF MONDOTTA A SZABADSÁGRÓL (folytatása a 21. függőlegesben)
21. „Okkal, móddal meg nem árthat a . . ." (Vörösmarty).
22. Ló is van ilyen
23. Búfércel
24. Szilaj mén
25. Eszik, de milyen csúnyán eszik
27. Holland festőművész
28. A Dráva mellékfolyója
30. Rádob
31. Kések részei
32. C E B
34. L Á I
35. Összezavart tan
36. Görög összetételekben: egyenlő
38. „Ne . . . kislány, felejtsd el a nevemet" (régi sláger)
39. Címzés rövidítése volt
40. DEÁK FERENC MONDOTTA A SZABADSÁGRÓL (folytatása a 47 függőlegesben).
44. A E A
45. Nátrium vegyjele
46. Talán
48. Felszólítás ivásra
49. 12 találata van a totón
51. Asszony-rag
52. Kipusztítja
55. Ilyenek akik a strandon lesültek.
56. 1.500 — római számmal
58. Ítéletet mond felette
59. K S G
61. Dáb — ikerszava
63. 49, 500 és 2000 — római számmal
64. P E
65. . . . et moi
67. Úgyan ad?
68. Útközben hazafelé
70. N A E
71. Tenisz műszó
72. Éjjel a tábort világítja be
74. Nyíllal lelő
76. Letépi, leszakítja
78. Festő és grafikus
80. Fél
82. Petőfi költeménye
83. Noé legkisebb fia
84. Többször ismétlődő
85. Szerelemisten
86. . . .king
88. K L Á
89. Álarc — idegen neve
90. Egy napig tartó életű.
93. Ceyloni nép
95. Kemény — latinul
97. . . . vonalak (térképen vannak)
100. Nesz
102. . . . fan tutte
103. Római 1052
105. Fürdésnél használjuk (ó=0)
106. Invitál
109. Becézett Kálmán
111. Szovjet politikus
113. Szántok — latinul
114. Hirtelen a szájába vesz
116. Lásd 78 vízszintest
117. Sok kicsi ..... megy
118. Angol sör
119. Betű, a kisgyermek kiejtésével
120. Városrész
121. Zsákmány
123. A hét görög bölcs egyike
125. Békalárva ez a hal
127. Torna Klub
128. A csavar része
129. A kopasznak nincs rá szüksége
130. Balszerencse
131. Vágyakozó
132. R E
134. Összekevert nap
135. Szőlő fajta.
137. A fodrász teszi
139. Accusativ — rövidítése
140. Kettősbetű
141. Á S A
143. Független állam a Vörös-tenger partvidékén
145. Kétkerekű kocsi
148. Skót nemzeti költő
150. Dohányzik
151. Hej, minek is van a világon!
153. Török vízipipa
155. Érezni lehet rajta
157. Kaliják egyike
158. A száz éve meghalt Chopin nagy szerelme volt
159. Hindu regebeli alak
161. Osztrák csillagász
162. Kirak
164. Adni — ellentéte
165. Agyalő (a 2-ik kocka „SZ")
166. Kémiai elem
167. Prés
168. O A T
169. Dolog — latinul
170. A föld teszi náha
171. . . . jut
174. Nagyközség Máramaros megyében
176. Titokban figyeli
179. Hasonló
182. A Népszínház színművésznője volt.
183. Nem veti meg az italt
185. Éjjel teszi az ember
187. Erkölcstan
188. Jog — latinul
189. Z B O
191. Oda erősíti (a 4-ik kocka „SZ")
192. É T M
194. Nagymennyiségű
195. Tova
196. Szférái
198. A szabó teszi
199. Alkotás (névelővel)
200. Idegen férfinév
202. Fűszer
203. Eszélős (névelővel)
206. Levágja a szélét
207. Ybl Miklós névjele
209. Jelzi az ajtón, hogy megérkezett
211. A Föld istenasszonya
213. Előszedi (a 6-ik kocka „SZ")
214. Z. O.
215. E A K
219. S S R
220. Muris
222. Vegyületek
223. Jó — ahogyan Göre Gábor írta
224. Világos sör az angoloknál
225. Becézett Ignác
226. XVIII. századbeli nyomdászújító
227. Úgy véli, sejti
229. Az istállós jószág alá vetett szalma
230. Síró
232. Város Njemen partján
233. Földtanban a legősibb szerves maradvány
235. Pro . . . . (először)
236. Tengeri hal
238. Berohan valahova
239. Az újabb magyar líra kimagasló művelője volt.

FÜGGŐLEGES:

1. Kedvelt dísznövény
2. Sérülések
3. Híres magyar labdarúgókapus volt
4. A Z L
5. A bizmut kémiai jele
6. A düh kezdete és vége
7. S A H
8. Hegyaljai bormérték
9. Gáz, alávaló
10. Középitáliai város
11. Utolsó maradvány
12. Elege lett belőle
13. Fogda
14. Trentinoi városka
15. Nagy Tibor
16. S P
17. A hajó része
18. Mesterember
19. Női név
20. Belga város, belga neve
21. A VÍZSZINTES 1 FOLYTATÁSA
26. Ilyen a csecsemő mikor megszületik
29. Felerősíteni valamit
32. Háztartási alkalmazott, idejétmulta kifejezéssel
33. Keleti tenger másik neve
36. Európai félsziget
37. Újrendszerű rádiócső.
41. A német nál, nél
42. Becézett Ádám
43. B Y K
46. E I I
47. A VÍZSZINTES 40 FOLYTATÁSA
50. Fanyar gyümölcs
53. FÁY ANDRÁS MONDOTTA A SZABADSÁGRÓL
54. AZ ELŐBBI SOR FOLYTATÁSA
57. Két olasz skálahang
59. Érdekes események
60. Dudva
61. Delenatur (törlendő) rövidítése
62. Bibliai hely
64. Boltban van
66. Ezen a helyen
68. Ha rossz, szárnyon jár.
69. T Ó Á
71. Névelős háziállat
73. Taktusos
75. Y A
77. Eremi
79. Abból az időből való
81. Ilyen cső a mikroszkóp
84. Sz A I
87. Delibes keringő
88. Férfinév
91. Összpontosított erő
92. A soroksár előd ője volt az NB I-ben
94. Fél ecet
96. Utó irat — rövidítése
98. Vajda János szerelme
99. Indokolt
101. Hely is van ilyen
104. Lyuk — vidékiesen
107. A gólya teszi
108. Házikó
110. Ezerölvenöt
111. . . . Angeles
112. Tüskésbőrű állat, a Csendes-óceánban halásszák
115. Arculütés
117. Megszólítás Perzsiában
120. Női név
122. Megkülönböztetésül szolgáló
124. I. C. Y.
126. 499 és 100 Rómában
133. Becézett női név
135. Tagadás
136. A munka mértékegysége
138. Szeszes ital
140. Sakkmesterünk
142. Összekevert meta
144. Az összeadás jele
146. Kiabál
147. Ebéd a franciáknál
149. Így kezdődik a remény
150. Virágot gyűjt
152. Ráhullás
153. Meteorológiai jelentés
154. Jófejű
156. Ijesztget
158. S. A.
160. Rangjelzés
163. Összekevertük „ezt"
166. Nagyecenki Evezős Alakulat
172. Bibliai alak
173. Kettőzött kettős mássalhangzó
174. A vonó fele
175. Tejtermék
177. A dohányos ember teszi
178. Azonos betűk
180. Latin per
181. Van ész a kobakjában
183. Borús
184. Részekre bont
185. Török méltóság
186. Huszonnégy hónapig (az utolsó kocka üres marad
190. Beletemet a földbe.
193. Zsibárusok „tere"
196. É. B. C.
197. Óra részek is
200. Pestmegye egyik nagyközségébe való
201. E. Z. I.
204. Debrecen eleje
205. . . . , hanem a másik
206. Össze-vissza les
208. Idegen női név
210. Észt város
211. Törpék
212. Régi nép
213. Gazdasági eszköz része
214. Ritkán előforduló idegen női név (fon.)
216. Egy rövid meghatározással kedveskedünk: z
217. . . . veszett (eltűnt)
218. Hibázó az írásban
219. Pesti kávéház
221. Szavak
226. Magyar szabadsághős volt
228. I. O. M.
229. Angyalrang
231. Bodza közepe
232. K. E. Á.
234. Nátrium vegyjele
235. Páiyaudvar rövidítése
237. A. T.
238. Bálint Lajos

Képes tanár úr kérem!

A 12 kérdés közül, telitalálat esetén húzzuk keresztül a számok előtti karikát, megközelítő válaszadásnál, pedig tegyünk bele 1 pontot. Az áthúzás értéke: 2, a pont értéke: 1. — 12 egység elérése már átlagműveltséget jelent.

○ 1. A cári Oroszországban melyik nagy írót ítélték halálra, akinek csak az utolsó pillanatban kegyelmeztek meg? Melyik regényében ír erről?

○ 5. Melyik Európa leghosszabb folyója?

○ 2. Mióta ismerik az órával való ébresztést?

○ 6. Mióta használnak taxamétert?

○ 9. Honnan származik a sport szó? S mennyi ideje kezdték használni?

○ 3. Nemrégiben alakult meg a kínai népköztársaság. De mióta köztársaság Kína?

○ 7. Mikor jelent meg a Pravda első száma és mit jelent a „pravda" szó?

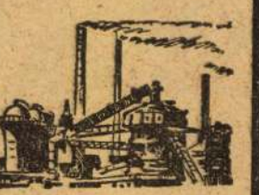

○ 10. Melyik háború borzalmait érzékelteti Verescsagin „A Sipka szorosban minden csendes" című képe?

○ 4. Mikor és hol használtak Magyarországon először beton?

○ 8. Mikor és hol gyulladt ki Pesten először az utcai villanyvilágítás?

○ 11. Mikor és hol állították fel az első Martin-kemencét Magyarországon?

○ 12. Honnan származik a duma szó?

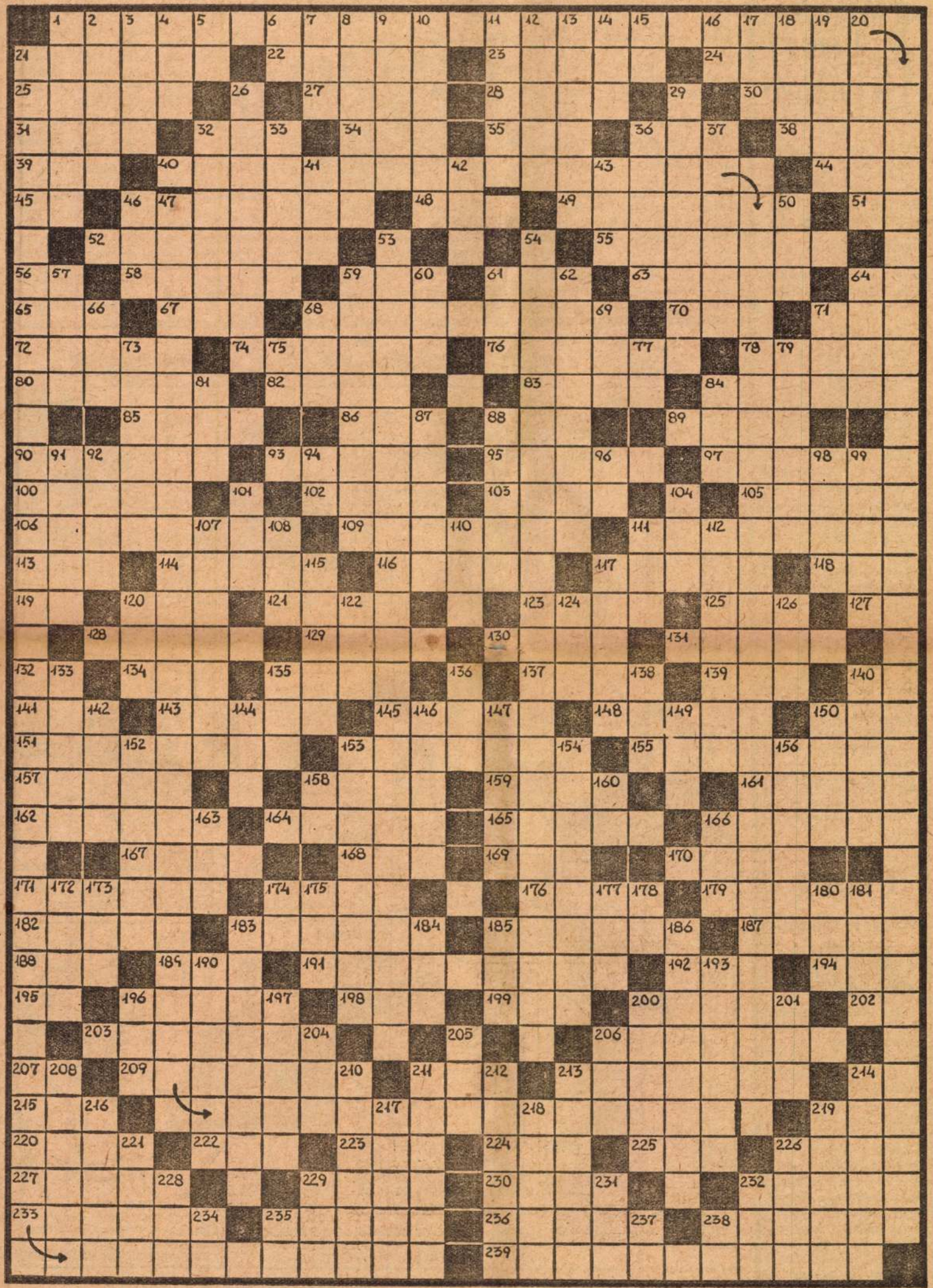

Rajzos HETI Hiradó

1.

Miről nevezetes még *Gombaszögi* Ella azonkívül, hogy kitűnő színésznő?

MEGFEJTÉS: Arról nevezetes a népszerű Gomba hogy mint a mellékelt ábra mutatja, túlteljesítette a — formát.

2.

„Füles Bagoly" meginterjuvolta Anonymust a Városligetben.

KÉRDÉS, hogy mit kérdezett tőle?

MEGFEJTÉS: Azt kérdezte ia névtelen jegyzőtől, hogy mennyi tervkölcsönt jegyzett?

3.

Cripps angol pénzügyminiszter konziliumra hiva Pataki fejszámolóművészt a nagybeteg fonthoz. Ezúttal azonban Pataki tudománya is csődöt mondott.

KÉRDÉS, *hogy miért?*

MEGFEJTÉS: *Mert a font leértékelésének következményei kiszámíthatatlanok.*

Most

siessen a válasszal!

Egy biztonsági lakatnak egymagyanazon tengelyen forgó négy gyűrűje van. Minden 0-ól 9-ig számok vannak bevésve. A gyűrűk elforgatása révén számtalan számkombinációt lehet kihozni, hiszen az ilyesfajta lakatnak éppen az az előnye, hogy csak egy bizonyos számra nyílik. Az a kérdés, hogy a gyűrűk elforgatása révén hány számot lehet beállítani a lakaton?

Füles bácsi vasárnapi levele

Kedvs öcsém. szeretve tisztelt Füles Bago y!

A héten, hogy kedves meglepetést szerezzek neked, előkotortam számodra ükapád képét, amit csatoltan küldök.

Ez a régi nevezetes *Füles Bagoly* pár évvel a Bach-korszak után, 1865-ben indult útjára. Nyomatott *Heckenast* Gusztávnál, a régi Pest híres nyomdászánál. A lap felelős szerkesztője *Komócsy* József volt, a mult század jeles poétája, akinek első versei *Arany* János Koszorú-jában jelentek meg, később *Tóth*

Kálmán «Hölgyfutár»-jába írt Iszkender néven prózai és verses szatirákat.

Ami ükapádat, az öreg Füles Bagolyt illeti, csak azt mondhatom róla, kedves öcsém, hogy nagyon karakán természete volt. Szatiráját és bátorságát még a szerkesztői üzenetekben is megőrizte. A «Szerkesztől gyalogposta»-ban például ezt üzente egy császári kapitánynak, aki «Jelentés» címmel verset küldött be az öreg Füles Bagolynak:

JELENTÉS. Jelentem alásan, vitéz kapitány uram, hogy a Jelentés nem fog megjelenni.

No mit szólsz ehhez az üzenethez? A mult század humorisztikus lapjai azt mondták volna erre: «Megadta neki!»

Hát ilyen ükapád volt, kedves öcsém Füles Bagoly. Ezzel zárom soraimat és szeretettel üdvöllek:

FÜLES BÁCSI.

Az éberség hiánya

Honnan tudta Liftes Laci, hogy a portás a felelős?

A TERMÉSZET NAGY ÁTALAKÍTÓJA:

MICSURIN

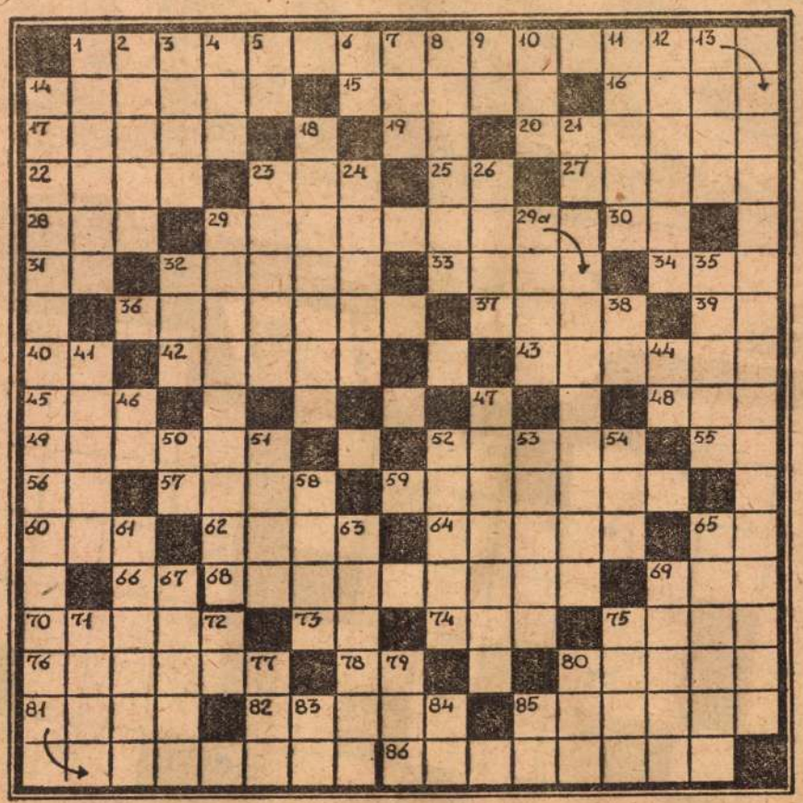

VÍZSZINTES:

1. **MICSURIN 1929-BEN MEGJELENT MŰVE**
14. Pedagógiai
15. Régi, használt
16. Báránycsorda
17. Mohamedán hittudós
19. Téli sporteszköz
20. Így járkál az ideges ember a szobában
22. Vasmegyei kisközség
23. P O O
25. Azonos betűk
27. Michaelis keresztneve
28. Óda — idegen neve
29. **1917-BEN MINDENT ELSÖPRŐ ORKÁNKÉNT SÁGULDOTT VÉGIG OROSZORSZÁGON AZ OKTÓBER. MINDÖRÖKRE LEHULLOTTAK AZ EMBERI MUNKÁLKODÁST ÉS ELMÉT GUZSBAKÖTŐ BILINCSEK. A NAGY OKTÓBERREL MICSURIN MÁSODIK FIATALSÁGÁT KEZDTE ÉLNI. 1922-BEN LENIN FELFIGYELT MICSURIN MUNKÁSSÁGÁRA. 1925-BEN TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGÁNAK ELISMERÉSÉÜL EZT A RENDJELET KAPTA. (13-ik kocka «SZ»)**
30. Kicsinyítőképző
31. Én és Te
32. **A két partot kötik össze**
33. Háborús isten
34. Lyuk — vidéken
36. Cseppenként lehull
37. Csak a saját érdekeit nézi
39. Germanium vegyjele
40. Nagybecsű — rövidítése
42. Futár
43. **A récefajták hímje**
45. Tibeti háziállat
48. Északi pénz
49. Köszörül
52. Holttest
55. Idősebb — rövidítése
56. Részvénytársaság
57. Égitest (névelővel)
59. Tánc
60. D A K
62. Filmkómikus (fon.)
64. **A «Víg özvegy» keringője**
65. Rákiáltás valakire
66. Csont — latinul
68. Cukorka fajta
69. M. A. N.
70. Olasz összetételekben: fél
73. Idegen «te»
74. R L E
75. Hangyalakás
76. Előtte elvonuló
78. Gépkocsi — rövidítése
80. Mitológiai királylány
81. Álljt
82. **AZ AMERIKAIAK KORÁN FELFIGYELTEK MICSURIN MUNKÁSSÁGÁRA, MÉG 1890-BEN AZ USA IGYEKEZETT MEGSZEREZNI MICSURIN ÁLTAL KITERMELT GYÜMÖLCSFAJTÁKAT. 1913-BAN ÚJABB AJÁNLATOT TETTEK MICSURINNAK, DE MICSURIN ANNAK ELLENÉRE, HOGY A CÁRI OROSZORSZÁG SEMMI TÁMOGATÁSBAN NEM RÉSZESÍTETTE, ELUTASÍTOTTA MIND A KÉT AJÁNLATOT. AZ USA ÁLTAL MICSURINHOZ KÜLDÖTT PROFESSZOR NEVE**
85. Beteg szegény
86. **MICSURIN MUNKÁJÁNAK KÖVETŐJE, A NAGY AGRÓBIOLÓGUS.**

FÜGGŐLEGES:

1. A «Forgandó szerencse» írója
2. Énekek . . . ,
3. Híres a dalai
4. Korszak
5. Karddal verekszik
6. Z O
7. Mesterember
8. «Torkánál» békét kötöttek
9. A A A A
10. D A F
11. Elegem van már belőled!!
12. Nyáron teszi az ember
13. Kémiai «sók»
14. **A KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE MICSURINNAK TUDOMÁNYOS KUTATÁSAI ELISMERÉSÉÜL EZT A CÍMET ADOMÁNYOZTA ÉS A SZOVJETUNIÓ TUDOMÁNYOS AKADÉMIÁJA TISZTELETBELI TAGJÁVÁ VÁLASZTOTTA**
18. Harminc napig
21. E E E E
23. Arcszépítő szer
24. Festékanyag
26. A mozsár része
29. **A 61. FÜGGŐLEGEST NEVEZTÉK ÍGY EL 1932-BEN** (a 3-ik és a 8-ik kettősbetű)
29/a. A Föld teszi néha
32. H E K
35. Kilátásba helyezi
38. Ö C
41. Fejsze
44. Betű a kisgyermek kiejtésével
46. Kicsinyítőképző
47. Nagy spanyol festő
50. A francia rt.
51. Bányavárosunk
52. Barát
53. Francia város
54. Radirmárka
58. Folyószegély
61. **OROSZ VÁROSKA, MELYNEK VASÚTI ÁLLOMÁSÁN MICSURIN MINT ÁLLOMÁSFŐNÖKHELYETTES MŰKÖDÖTT, DE AZ ÓRÁKAT ÉS A JELZŐBERENDEZÉST IS Ő JAVÍTOTTA**
63. Na mit mondtam?
65. Nem áll meg egy helyben
67. Szépek . . . . .
69. Kossuth Lajos szülőhelye
71. Eltűr, de végtelenül
72. Opus rövidítése
75. Angol csür (BARN)
77. Ö M Ö
79. Főzelékféle
80. D A E
83. Arany János
84. Sir — tájszólással
85. M Z

Gyere velem játszani

Major Tamás váratlan megbetegedése miatt, aki a főszerepet játsza, a *Macbeth* bemutatóját el kellett halasztani. A *Füles Bagoly*-nak azonban addig is, amíg a kiváló színészigazgató újra színpadra léphet, sikerült őt a türelmetlen közönség előtt megjelentetni.

Nézze mereven és egyfolytában

az itt közölt képen a szem alatt látható *fehér pontot*,

számoljon lassan hatvanig,

majd *gyorsan* fordítsa nyitott szemét a mennyezet, vagy a fal *világos* része felé. Ezután

nyitott szemmel számoljon húszig.

Mire ezzel a számolással is elkészül, a kitűnő *Major Tamás képe megjelenik* ott, majd eltűnik *s újra megjelenik*.

ÉSZAGUIDÓ

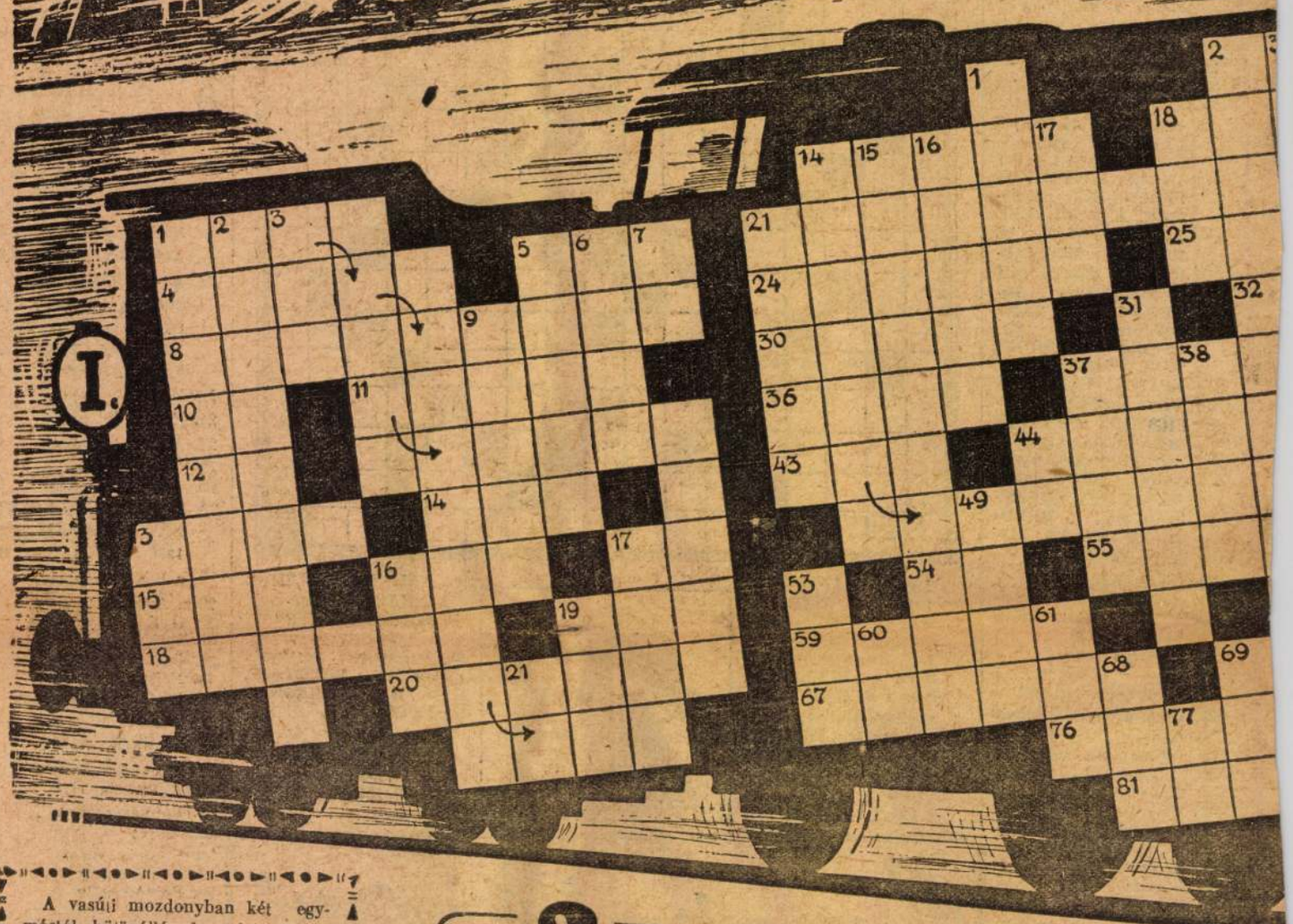

A vasúti mozdonyban két egymástól különálló, de mégis összefüggő rejtvény van. Az I.-gyel jelölt szeneskocsirészben levő rejtvény vízsz. 1. és vízsz. 4 sorában van egy kérdés. A II.-vel jelölt mozdonyrészben levő rejtvény vízsz. 2. és folytatólagosan vízsz. 21. függ. 2. és függ. 14. soraiban van az erre vonatkozó felelet. Ha mindkét keresztrejtvényt megfejtettük, megtudhatjuk milyen áldozatos munkát kellett vállalni a német fasizmus megsemmisítése érdekében.

A helyes megfejtés igazolására

a kérdés és a felelet szövege

levelezőlapra ragasztva legkésőbb

október 25-ig

küldendő be a szerkesztőség címére. A helyes megfejtők között

3 fényképezőgépet

sorsolunk ki. A pályázat eredményét november 2-án megjelenő 4. számunkban tesszük közzé.

3 fényképezőgé

I.

VÍZSZINTES:

5. *Földművelő szerszám*
8. *Isteni..... (Dante)*
10. *Káté*
11. *Régi botozó pad*
12. *Pára*
13. *Olasz folyó*
14. *Graviroz*
15. *Végtag*
16. *Kopasz*
17. *Rangjelző szócska*
18. *Tanulás — de saját kárunkon*
19. *Amália becézve*
20. *Hindu viselet*

FÜGGŐLEGES:

1. *Farsangi jelmezek*
2. *Konstantinápoly másik neve*
3. *Tíz — de összevissza*
5. *Adj ennem!*
6. *Befejeződött*
7. *EEEE*
9. *Elöntött terület*
13. *... mars!*
16. *Szélesre nyitja a száját*
17. *Rövidített női név*
19. *Nurmi szülővárosa*
21. *Azonos betűk*

II.

VÍZSZINTES:

14. Férfinév
18. Híres olasz hegedűkészítő család
19. Úgy, eset — ismert id. szóval
20. Gyors lefolyású
22. R S L
23. Egykori lóversenypályánk
24. XVI. sz.-beli kőhíd Velencében
25. Kisfaludy Károly műve
26. Összetákolt
29. Művészemberek
30. Csehszlovák város
32. Skálahang
33. B S S
34. Régi római
36. Kívánság
37. Pesti színm
39. Anyagi, való
42. Nagy Zoltán
43. Részesrag
44. Rágcsáló ál
46. P. Vasas já
47. Napja októ 16-án van
48. Évszak
51. Kimagyarázó
54. Ellentétes k
55. Szovjet film (Michail)
56. Gorkij szín
58. Atlétikai K
59. Földmunkát

p a helyes megfejtőknek

pénz
ívész
ságos
atok
ékosa
er
szó
ötőszó
rendező
nűve
r
végez

62. Április eleje
64. Y T K
65. Argon vegyjele
67. Jól megtermett
69. Páros (!)
71. Óhajtott
74. Idény
76. Nótabeli csárda
79. É M O
80. Élesítő
81. Nógrádi járás
82. Nem csoda, ha megfejti
84. Nemcsak az

FÜGGŐLEGES:

1. Egyenlítő-környéki négertörzs
3. Tolvaj madár (1. kockába kettősbetű)
4. Volt betegsegélyző rövidítve
5. Római hetes
6. EEEE
7. Kísérő
8. Hágó a Keleti Beszkidekben
9. Futballeredményben fordulhat elő
10. Dettó
11. Becézett leánynév
12. Szándékozott
13. A színház láthatatlan dolgozója
15. Gyermekcsíny az éléskamrában
16. Termőföld
17. Össze-vissza tol
18. Fahíd-roncs (!!)
21. Csillagkép és rádiómárka
27. Ez meg egy slágerbeli csikós
28. Próbálgatja, hátha ráhibázik
31. Idegen férfinév
33. Ilyen a Füles
35. Vörös bor
37. Finn-.... nyelvcsalád
38. Teaizesítő névelővel
40. A Balaton jege teszi télen
41. Ági tulajdona
42. Leningrád folyója
44. Egri Dénes
45. Aktafoszlány (!!)
48. Multidő jele
49. A mélyben
50. Képző, a -va párja
52. Mint függ. 6.
53. Napszak
57. Fejmunkát végez
60. ..begény
61. Volt címzésrövidítés
63. Kutya nyakában van
66. Határolá
68. Ilyen a hering
69. Orosházi Dalos Ifjak
70. Évekig
72. Veszedelem
73. ....ilyet!
74. Magához tér
75. Nemcsak ez
77. Mint vízsz. 42.
78. Csigaházban megtalálható (!)
82. Elemista betű
83. AAAA

JAj, mi történt?

Vajjon mi okozhatta a rémületet a Krepuska-családban? Talán egér futott keresztül a szobán? Felrobbant a teáskanna? Vagy mi a szösz lehet ott a kérdőjel helyén, amitől így megijedtek?

TALÁLÓS KÉRDÉS

Valakinek csak egy szál gyufája van, viszont egy cigarettája, petróleumlámpája van (egyik sem ég) és a kályhában a papiros és a forgács begyujtásra készen áll. Kérdés, hogy mit gyujt meg az illető legelőször?

Négy magyar bélyeget látunk itt, de a bélyegek nem egészen élethűek. Rajzolónk a magyar bélyegek motívumait idegen bélyegek hasonló motívumaival keverte össze. Honnan származnak az oda nem való részletek? Ezt kell kitalálni. Törje a fejét! A pontos megfejtők között ismét 3 jutalmat sorsolunk ki értékes bélyegekben.

1.

2.

3.

4.

Gyerekeknek

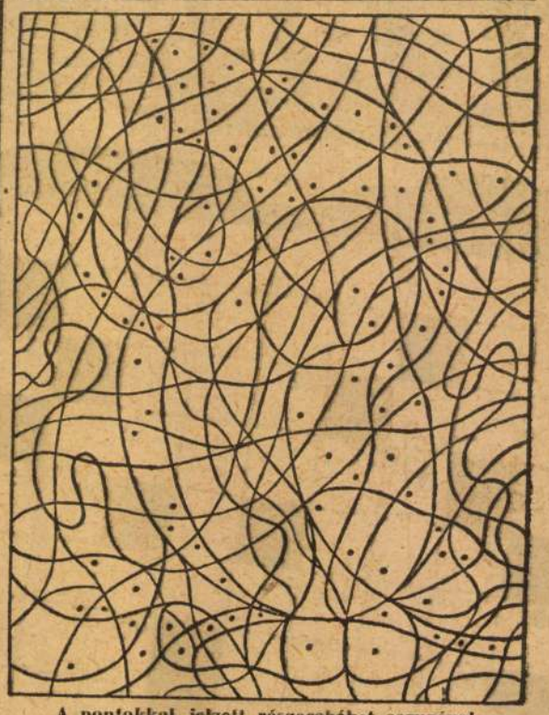

A pontokkal jelzett részecskéket ceruzával feketítsék be.

Rejtvénymorzsa

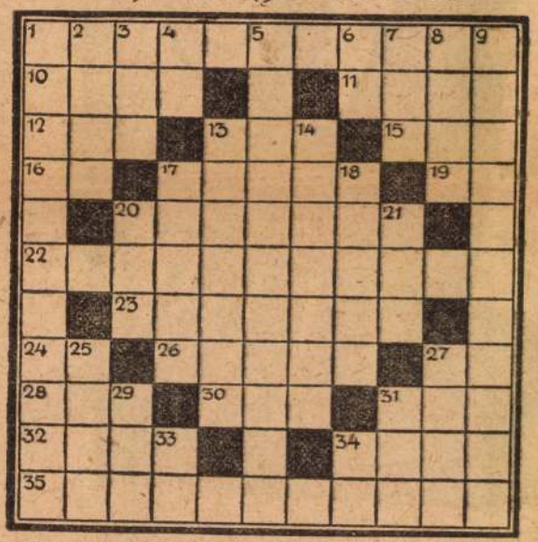

VÍZSZINTES:

1. Megfilmesített operett.
10. Caesar vetette el
11. Földünk kísérője.
12. Szerelem (!)
13. Kórházi osztály.
15. Dunántúli csatorna.
16. Görög mitoszalak
17. Húsáru.
19. Országos Tanács.
20. 50 tucat
22. A Himalája csúcsa.
23. Délszláv nép.
24. Betűszomszédok.
26. ... kőújfalu.
27. Vas vegyjele.
28. Csillagkép.
30. L K K.
31. Elemi csapás.
32. Dupla családi áldás.
34. Történelmi mese.
35. Sziget, melyet nem víz határol.

FÜGGŐLEGES:

1. Nagy szovjet író.
2. Lámpafajta.
3. Iratkapocs.
4. Nátrium vegyjele.
5. Vasalóban használják.
6. Így kezdődik az ihlet.
7. Vészjel a tengeren.
8. Múzsa
9. Pénzügyi előirányzat.
13. Kelmét fest
14. Tengeri ragadozóhalak
17. Kényelmes szék.
18. Férfinév.
20. Eledel.
21. Z K K.
25. Hosszú ideig.
27. Ki eszi — ki csak mutatja.
29. Gambrinus itala.
31. Elmult nap.
33. Vége az akkordnak.
34. Hull a könnye.

Pár perc az egész...

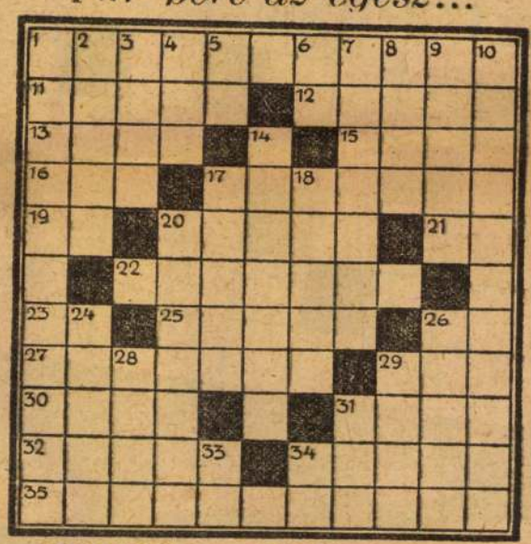

VÍZSZINTES:

1. Jövőnk biztosítéka.
11. Olajsav.
12. Idegen női becenév.
13. Meszes agyagföld.
15. Isztriai kikötő.
16. S A T.
17. Kétvállra fektet.
19. Mozdony része.
20. Gyógyít.
21. Tantal vegyjele.
22. Tréma.
23. O M.
25. Döntetlen sakkjátszma
26. Káté.
27. Felvonásrészlet.
29. Kihalt futómadár.
30. Nyilás — népiesen
31. Könnyezett.
32. Holland író (1860—1932).
34. Mondotta vala.
35. Szimonov színműve.

FÜGGŐLEGES:

1. Nagy orosz író.
2. Színész teszi.
3. Lusta.
4. A „legerősebb" ital.
5. Kiss Nándor.
6. Kis Latyi névjele.
7. Hordás, szállítás.
8. Távirati pont.
9. Idea.
10. A jó munka jutalma.
14. Szélek, szegélyek.
17. A fényenergia egysége.
18. Bővít.
20. Falusi kút
24. Kémikus (Lothar)
26. Kétkerekű talyiga.
28. Velence tengeri fürdője.
29. Valamennyi.
31. Gléda.
33. Hangtalanul néz (!)
34. Méter kétötöde

Hogy lesz a teáskannából kétpuputeve?

! IGEN vagy NEM?

Folytatjuk ezt a rendkívül érdekes játékot, amiből mindenki megtudhatja, hogy — menynyi mindent nem tud. Újabb tíz kérdést adunk fel, aminek megoldásán biztosan mindenki szívesen töri a fejét ezúttal is. Hogy hiába töri? Annyi baj legyen! Nézzünk csak utána az utolsó oldalon a helyes feleleteknek. Előre is biztosíthatunk mindenkit, nagyon fog csodálkozni, hogy mi minden van máskép, mint ahogy azt eddig hitte.

1. Részt vett-e Baross Gábor magyar közlekedési miniszter a világposta-egyezmény ünnepélyes aláírásán?

2. Köthetett volna Nagy Károly német—római császár Harun al Rasiddal szövetségi szerződést?

3. Tapsolt-e Madách Imre „Az ember tragédiája" első színházi bemutatóján Jászai Marinak, aki Évát, Nagy Imrének, aki Ádámot és Gyenes Lászlónak, aki Lucifert játszotta?

4. Elhaladt-e Marat a Place de la Concorde híres obeliszkje alatt?

5. Ajándékozhattak — Majakovszkijnak, a fiatalon elhunyt nagy szovjet költőnek olyan könyvet, amely celofánba volt csomagolva?

6. Elkerülhette volna Laudon tábornagy Marengónál a Napoleon által az osztrákokra mért végzetes vereséget?

7. Petőfi Pató Pálja és Gonesárov Oblomovja kortársak voltak-e és beszélgethettek-e annakidején egymással?

8. Megismerkedhetett-e Kossuth Lajos az eszperantó nyelvvel?

9. Futott-e már autó a pesti utcákon a Millennium idejében?

10. Fordíthatta-e Goethe, Manzoninak, a nagy olasz költőnek verseit németre?

Én is 9 fejtek rejtvényt

„William Oughtred, a szorzás jelének feltalálója 1610-ben pap lett Adelburyben, ahol 1660-ban magas kort elérve, meg is halt."

(Magyar Vasárnap X/9.)

Még jó, hogy közlik: meg is halt különben készülhetnénk — háromszázegynéhányadik születésnapjának megünneplésére . . .

◆

„A ‚Ludas Matyi' filmről megkérdeztük a rendezőket, dr. Ranódy Gézát és Nádasdy Bélát."

(Magyar Vasárnap X/9.)

Dr. Ranódy nem Géza, hanem László, Nádasdy viszont nem Béla, hanem Kálmán. Még szerencse, hogy Ludasunkat nem keresztelték át!

„A felépülő filmváros alkalmas lesz makett városok építésére is."

(Világosság X/2.)

A makett: fából, kartonból, plasztelinből épített miniatűr díszlet, a nagy színpadi vagy filmdíszlet apró mása. Elfér egy asztallapon is, elhelyezéséhez nem feltétlenül szükséges egész filmváros . . .

◆

„Az elmebetegek kevésbbé hajlamosak a rákra."

(Magyar Nemzet, X/8.)

Heurékal Megvan a rák ellenszere! Elmebetegnek kell lenni!

✶

„Tizenkettő több, mint nyolc"

(Magyar Nap, X/13.)

Egyébként kitűnő riport élén szerepelt ez a meglepő cím. „*Tizenkettő több, mint nyolc.*" Eddig azt hittük, — kevesebb.

✶

Béke velünk!

TOTÁL KAPUT

Füles Bagoly jelenti: Pohanek kettőskönyvelő meséje ez a megdöbbentő esetet:

— Reggel nyolc után benyitok a főnököm szobájába s látom, hogy valami fehér port kever egy pohár vízbe és egy hajtásra kiissza. Nem gondoltam semmi rosszra, elvégre gyomorbajos ember, lehet, hogy tán szódabikarbónát vett be. Később, úgy kilenc óra tájban bevittem a postát, hát ahogy benyitok, az öreg ott ül *üveges szemekkel, meredt tarkással, szétvetett lábakkal a bőrfotelben.* Mindjárt láttam, hogy *totál kaput*... és úgy is volt

Mit gondol kedves olvasó, mi történt itt?

Felfordult a kocka

FÜLES BAGOLY CSALI MESÉJE

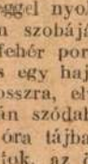

Idő: *1949. október 17.* Szín: a Fővám-tér. Az úttest közepén felborult motorkerékpár, mellette eszméletlen férfi hever. Egymásbakaroló fiatal pár magyaráz valamit az összeverődött kíváncsiaknak. De már jön a rendőr. Szép szál legény. Fekete szeme villog, kardján táncol a napsugár. A földönfekvő férfire mutat:

— Ez a gázolás áldozata?

— Nem. Ez a gázoló.

— És ki az áldozat?

A fiatal nőbe karoló boxbajnok külsejű fiatalember előlép:

— Én.

A rendőr elcsodálkozik:

— Ha maga az áldozat, ez a férfi az úttesten hogy került ilyen állapotba?

— Leütöttem.

A rendőr elővette noteszét.

— Hogy történt az eset?

— Menyasszonyomba karolva jöttem át az úttesten, amikor ez a pasas erre robogott a motorjával. A nélkül, hogy tülkölt volna, egyenesen ránk futott. Szerencsére nem tudott ledönteni a lábamról, de nagyon dühös lettem

— És?

— És a nélkül, hogy kikaroltam volna a menyasszonyomból, olyan jobbkezest húztam be a pasinak, hogy leszédült a földre a tragacsal együtt.

A rendőr a motoros fölé hajolt, aki erre kinyitotta a szemét és a hozzáintézett kérdésekre elmondta, hogy Kocka Ödönnek hívják. A rendőr elgondolkozva írta be a nevet. Hamarosan megállapította, hogy Kocka Ödön, másnéven Szajrés Döncí régi ismerőse a rendőrségnek. Ez év június 31-én szabadult a márianosztrai fegyintézetből, ahol betörések miatt ült.

A közben kihívott mentők a súlyosan sérült motorost az Új Szent János kórházba vitték.

A boxbajnok, akinek közben már elpárolgott a mérge, elhatározta, hogy meglátogatja a kórházban a motorost. Már délután 2 órakor, a beteglátogatási idő kezdetén ott ült az Új Szent János Kórház közös kórtermében a bepólyált fejű motoros ágyánál. Vitt neki egy csomó olvasnivalót, öt napilapot és az Új Idők aznap megjelent új számát. A beteg éppen uzsonnázott. Sérülése miatt alulról táplálták. Teát adtak neki. A beteg az asztalkán heverő blokkfüzet után nyúlt és ezt írta a lapjára:

Ebben a teában kevés a cukor...

— Nem tud beszélni? — kérdezte a boxbajnok.

— Nem — mondta az orvos.

— Miért?

— Kiugrott az állkapcsa.

— És van remény?

Az orvos elmosolyodott:

— Igen, remélem, csak egy állkapocs ugrott ki, de egy olvasó se ugrik be annak a 10 csalafintaságnak, ami megbújik ebben a történetben.

SAKK

Aki másnak vermet ás...

Az alábbi játszma egy romantikus huszár története: Előbrándozott egy kelepcéről, vermet ásott és belepottyant.

GLIGORICS SZABÓ (Velence, 1949. október)

1.	*d4*	*Hf6*
2.	*c4*	*g6*
3.	*Hc3*	*d5!*

4. cd5 (A legrégibb ellenjáték, mely újabban a játszmában is alkalmazott 7. Fc4 és 8. He2 — folytatással divatcikk!)

4.	...	*Hd5:*
5.	*e4*	*Hc3:*
6.	bc3:	*c5!*

(6...Fg7-re 7. Fa3! a válasz.)

7.	*Fc4*	*Fg7*
8.	*He2*	*0—0*
9.	*0—0*	

(Ponlosabb 9. Fe3, hogy Ve7-re 10. Bc1 vagy Ve1 következhessék.)

9.	...	*cd4:*
10.	*cd4:*	*Hc6*
11.	*Fe3*	*Fg4*
12.	*f3*	*Ha5*
13.	*Bc1*	*Hc4:*
14.	*Bc4:*	*Fd7*
15.	*Vb3*	*Va5*
16.	*Hc3*	

(A romantikus huszár elindul!)

16.	...	*b5*
17.	*Bc5*	*Bfc8*
18.	*Hd5*	

(Már pedzi! Az e7 pontot előzte meg, s f3—f4—f5-tel robbantani szeretné a sötét királyszárnyat.)

18.	...	*Bc5:*
19.	*dc5:*	*e6:*
20.	*c6*	*Fe8*
21.	*He7†*	

(Reálisabb volt 20. Hb4, — de ez a huszár romantikus!)

21.	...	*Kh8*
22.	*Vc2*	*Vc7*
23.	*Vc5*	*h6!*

(Kh7 után fenyeget a huszárfogás!)

24.	*f4*	*Kh7*
25.	*f5*	*Fe5!*
26.	*f6*	

(A huszár tovább él, de a játszma elveszett!)

26.	...	*Fh2:†*
27.	*Kh1*	*Fd6*
28.	*Vb5:*	*Bb8*
29.	*Vc4*	*Va5*

(A gyenge királyállást a behatoló sötét tisztek csapatai veszik.)

30.	*Ve2*	*Vc3*

(Fenyeget Ve5!)

31.	*Ve1*	*Ve5*
32.	*Vh4*	

(A szalmaszál: Vh6 matt.)

32.	...	*g5*
33.	*Vh3*	*Bb4*
34.	*Fg1*	*Ve4:*
35.	*c7*	*Fc7:*
36.	*Bc1*	*Fe5*
37.	*Bc8*	*Bb1*

(Fenyeget Bg1:† és Ve1 matt.)

És a huszár e7-en bűnbánattal tudomásul vette, hogy világos a játszmát feladja.

A színes játszmát Szabó nagymester nagy szakértelemmel vezette.

Csemege

Az alábbi állást világos érdekes áldozattal fejezte be.

Sötét: Schönmann.
Világos: Krüger.

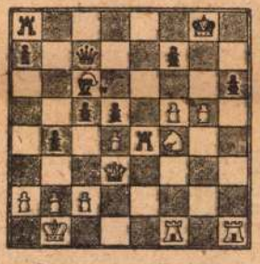

1.	*f5—f6*	*Be4:f4*
2.	*Vd2—h7†!!*	*Kg8:h7*
3.	*Bh1:h6*	*Kh7—g8*
4.	*Bf1—h1*	

Sötét feladta, a mat nem védhető.

Spanyol négyeshuszár

Az 1949. évi szovjet női sakkbajnokság során játszották:

O. RUBZOWA K. SWORYKINA

1.	*e2—e4*	*e7—e5*
2.	*Hb1—c3*	*Hg8—f6*
3.	*Hg1—f3*	*Hb8—c6*
4.	*Ff1—b5*	*d7—d6*
5.	*d2—d4*	*e5:d4*
6.	*Hf3:d4*	*Fc8—d7*
7.	*0—0*	*Hc6:d4*

Jobb volt ennél 7... Fe7; a szöveglépéssel sötét hátrányba került.

8.	*Fb5:d7†*	*Vd8:d7*
9.	*Vd1:d4*	*Ff8—e7*
10.	*Fc1—e3*	*0—0*
11.	*h2—h3*	*a7—a6*
12.	*Ba1—d1*	*Ba8—d8*
13.	*f2—f4*	*Bf8—e8*
14.	*Vd4—d3*	*Fe7—f8*
15.	*Fe3—d4*	*Vd7—e7*
16.	*e4—e5!*	*d6:e5*
17.	*f4:e5*	*Hf6—d5*
18.	*Hc3—e4*	*Ve7—h4*
19.	*Vd3—f3*	*Bd8—d7*
20.	*c2—c4!*	*Hd5—f6*
21.	*He4:f6†*	*g7:f6*
22.	*Fd4—f2*	

Sötét itt állépte a gondolkodási időt, de játszmája tarthatatlan.

Előre az 5 éves tervért!

N	É	A	É	S	E	L	A
S	R	Ö	V	G	L	C	S
T	J	B	S	L	T	V	E
E	S	G	Á	G	O	T	L
E	Ö	É	E	Y	S	S	Á
A	T	A	T	M	G	Ö	E
Z	E	U	Z	V	V	K	S
M	D	E	R	N	É	R	K

Az ábra vastagon keretezett betűjénél kezdve és az árnyékolt betűnél befejezve, lóugrás szerint minden betűn áthaladva útmutatást találunk: *hogy segítjük elő az 5 éves tervet.*

NE siessen a válasszal!...

Egy órásüzletben egy férfi ébresztőórát vásárol. Harmincforintért és százforintos bankjeggyel fizet. Az órásnak nincs aprópénze és szomszédjánál váltatja fel. A vevőnek visszaad 40 forintot, aki persze az órát is elviszi. Félóra múlva a szomszéd kereskedő izgatottan jön a százforintos bankjeggyel. A bankjegy hamis. Az órás alaposabban megnézi a pénzt és kénytelen megállapítani, hogy a szomszédjának igaza van. Most már ő is boszszankodik, de szomszédjának átad egy másik, most már valódi százforintost. Az a kérdés, mennyi az órás összes kára?

Vigyázat! Csalok!

RODOLFO BŰVÉSZISKOLÁJA

HARMADIK LECKE

Egy nézőtől kölcsön kérek egy tetszés szerinti pénzdarabot. Ha gyanakszik — ami nem meglepő, hiszen folyton csalok —, meg is jelölöm a pénzt. Miután ilymódon is megnyugtattam, hogy a pénzt nem fogom egy másik pénzdarabbal felcserélni, megkérem a nézőt, adja ide a jobbkezét, amit balkézzel megfogok. (1. rajz). A pénzt jobbkezembe veszem és megmutatom, hogy ezt háromszor is a tenyerébe fogom helyezni. *(2. rajz).* Kétszer egymásután úgy-úgy helyezem a tenyerébe.

Figyelmeztetem a nézőt, hogy mikor harmadszor helyezem kezébe a pénzdarabot, gyorsan csukja be a tenyerét és

jó erősen szorítsa benne a pénzt, miután köztudomású, hogy folyton csalok. Mikor harmadszor is kezébe tettem a pénzt és a néző bezárta a tenyerét *(3. rajz),* felkérem, nyissa ki a kezét és mutassa meg a pénzt. Persze a pénz a néző legnagyobb csodálkozására eltűnt a tenyeréből, mivel én

annyit csalok, hogy már az se biztos, ami a néző kezében van. Természetesen rögtön alibit igazolok és megmutatom, hogy mindkét kezem üres. *(4. rajz).* Most jön a csalás

gyümölcse: magam előtt tartva két kezemet, a pénz a néző legnagyobb meglepetésére tenyerembe hull.

Magyarázat:

A pénzt a gyors felemeléseknél jó magasra emeljük, a harmadik gyors felemeléskor villám-mozdulattal a fejünkre tesszük *(5. rajz),* úgy hogy csak az üres jobbkezünk hüvelyk, mutató és középső ujjait nyomjuk bele a néző te-

nyerébe *(6. rajz),* ami olyan érzést ad, mintha a pénzt tennénk oda. Mikor a mutatvány végén a pénzt elő akarjuk „varázsolni", a fejünket egy kicsit előre hajtjuk és a pénzdarab így a kezünkbe hull. *(7. rajz).*

MEGFEJTÉSEK

1. OLDAL

ARANY-LAKODALOM

1. „A hamis tanú" (A vén Márkus levett süveggel előállott.)
2. „Ágnes asszony" (mielőtt nagymosásra megy a patakhoz.)
3. „A tudós macskája" (társaságában.)
4. „A fülemüle" (Péter és Pál vitája közepette)
5. „V. László" (és áldozata Hunyadi László.)
6. „A nagyidai cigányok" (amint éppen a talpalávalót húzzák.)
7. „Pázmán lovag" (csekély szarvashibával.)
8. „Mátyás Anyja" (Szilágyi Erzsébet levelét megírta.)
9. „Rozgonyiné" (amint éppen megkérdi: urától: Hová, bová, édes férjem?)
10. „Lőnyvári boszorkány" (20 ölérős seprőnyelén)
11. „Toldi" (Miklós aki nem egy malomban őrölt György bátyjával.)
12. „Tetemrehívás" (Kund Ablával, a titkos arat amint éppen falva találja Bárczy Benőt.)
13. „A walesi bárdok" (Edvárd király, angol király, az ő fakó lován)
14. „Szondi két apródja".

2. OLDAL

KÉPES TANÁR ÚR KÉREM

1. Dosztojevszkijt, „Egy hatottasház emlékiratai"-ban.
2. A régi görögöknek is volt vízorgonának nevezett ébresztőórájuk. Platont, a nagy bölcselőt is ilyen készülék ébresztette, mely bizonyos vízmennyiség lefolyása után hangot adott.
3. 1912. óta.
4. 1854 ben a Ferenc József-csatorna építésénél. Mihalik József mérnök.
5. Volga.
6. Már az ókorban alkalmazták kocsikra a hodométert, vagyis útmérőt, mely golyószámlálással vagy fokokra osztott korong segítségével mutatta a megtett utat.
7. 1912. IV. hó 22-én (az újnaptár szerint V. hó 5-én), igazságot jelent.
8. 1881-ben a Brenner féle ház előtti téren.
9. Az ó-francia „despart" vagyis elvezet szóból származik. Körülbelül 150 éve alkalmazzák „sport"-ra.
10. Az 1877-es orosz—török háború borzalmait.
11. Diósgyőrött, 1879-ben.
12. Az 1906. máj. 10-én megalakult orosz cári tanácsot (a parlamentnek felelt meg) nevezték dumának. Ez a tanács 1917-ig szüntelenül ülésezett és rendeleteket hozott, de a munkásság egyre erősödő forradalmi megmozdulásai következtében állandóan újabb határozatokat kellett hoznia, mert a régieket sem tudta megvalósítani.

3. OLDAL

A MAGYAR IGAZSÁG

A szabadság a sírban is folytatja életét s növekszik, amíg a koporsót szét nem töri. Ezt a sírások megjegyezhetnék maguknak.

A szabadság többekkel megosztva becsében nem veszt, sőt az erejében nyer s a biztosságában növekedik.

A szabadság csak annak való, kinek lelkében él a szeleleme.

4. OLDAL

AZ ÉBERSÉG HIÁNYA:

Éjjel, amikor Dolgos átadja a kulcsot, látjuk, hogy a könyv a közepén van nyitva a portás asztalán. A könyvjelző mutatja. Liftes Laci réggel észrevette, hogy a könyv bár be van zárva, a könyvjelző most is pont a közepén van. A kapu pedig egész éjjel nyitva volt, miközben a portás aludt. Mikor Dolgos bejött, ő maga mondta, hogy el volt zsibbadva a lába.

MOST SIESSEN

4 számjegyből 9.999 kombináció állítható össze. Ehhez vegyük még 0000-t, akkor összesen 10.000 kombináció lehetséges.

5. OLDAL

MICSURIN:

Fél évszázad munkájának eredményei. Munka Vörös Zászlója. Mayer. Liszenko. Tudomány Érdemes Művelője. Miesurinszk. Kozlov.

8. OLDAL

JAJ, MI TÖRTÉNT?

A kérdőjel helyén rádió van és a Krepuska család rendes reggeli tornáját végzi.

REJTVÉNYMORZSA:

Mágnás Miska. Gaurizankár. Járdasziget. Maxim Gorkij. Szerszámkés. Adótervezet.

GYEREKEKNEK:

Füles bagoly jön ki.

PÁR PERC AZ EGÉSZ:

Tervkölcsön Orosz kérdés. Tolsztoj Leó. Nyaraltatás.

TALÁLOS KÉRDÉS:

A gyufát.

9. OLDAL

IGEN VAGY NEM?

1. Nem. A világposta egyezményt pontosan 75 évvel ezelőtt, 1874 október 9-én kötötték meg Bernben, Baross Gábor pedig 1884-ben lett miniszter.
2. Igen. Az Ezeregyéjszaka legendás bagdadi kalifája Kortése volt Nagy Károlynak. (Harun al Rasid: 786—809, Nagy Károly: 772—804.)
3. Nem. Könyvalakban a Kisfaludy Társaság ugyan már 1861-ben kiadta Madách remekművét, de csak 1883-ban adták elő, amikor Paulay Ede átdolgozta színpadra. Madách pedig már 1864-ben meghalt.
4. Nem. Marat 1793-ban ölték meg, a híres obeliszket pedig csak 1799-ben hozta Napoleon Egyiptomból Párizsba.
5. Igen. Majakovszkij 1930-ban halt meg, a cellofánt pedig már 1924-ben gyártották.
6. Nem. Laudon ugyanis Nagy Frigyesnek volt az ellenfele és nem Napoleonnak. A marengói ütközet 1800 június 14-én zajlott le, Laudon pedig 1790-ben már meghalt. (De miért van Pesten még mindig utcája?)
7. Nem. Petőfi 1849-ben halt meg, Goncsárov Oblomovja pedig 1859-ben jelent meg először orosz nyelven.
8. Igen. Dr. Zamenhof, az eszperanto megalkotója 1887-ben hozta nyilvánosságra ezt az általa kitalált új nyelvet, Kossuth pedig 1894-ben halt meg.
9. Igen. 1896 ban már sok autó futott Pesten. Az első autó 1885-ben jelent meg a fővárosban.
10. Igen. Bár Goethe közel negyven évvel előbb halt meg, mint Manzoni, mégis nagy tisztelője volt a nála 36 évvel fiatalabb olasz költőnek, akinek verseit ő fordította németre.

10. OLDAL

CSALI MESE

1. A Fővám-tér neve 1949 októberében már Dimitrov-tér.
2. 1949-ben a pesti rendőr már nem hord kardot.
3. Ha a boxbajnok menyasszonyába karolt jobbkeze el volt foglalva, nem adhato.t jobbkezest.
4. Június csak 30 napos.
5. Márianosztra női fegyház.
6. A mentők a balesetekhez legközelebb eső kórházba viszik a beteget: ez esetben sokkal közelebb lett volna az Üllői-úti klinika vagy a Rókus, mint a Fogaskerekű mögött levő Új Szent János kórház.
7. A fővárosi kórházak látogatási idejének kezdete már nem délután 2, hanem délután 5 óra.
8. 1949. októberében már nem jelent meg az Új Idők.
9. Ily módon táplált beteg nem tudja megállapítani, hogy a teában mennyi cukor van.
10. Ha a motorosnak kiugrott az állkapcsa, akkor nem tudott felelni.

TOTÁL KAPUT:

(Semmi hiba. A főnök „üveges szemei": a szemüvege volt, egyébként úgy látszik rájött a gyomorgörcse, azt pihente ki mozdulatlanul. A **„totál kaput"**-ot nem fejezte be Pohanek, az így hangzott volna: „Mindjárt láttam, hogy **Tóth áll kaput nyitni** a portán, mert kívül egy teherautó akart bejönni az udvarra.)

11. OLDAL

AZ 5 ÉVES TERVÉRT!

Munkával, éberséggel a tervkölcsönjegyzéssel dolgozzál az ötéves tervért.

NE SIESSEN A VÁLASSZAL!

Az órás kára száz forint. Bevétele ugyanis szintén csak 100 forint volt: az a száz forint, amit a szomszéd kereskedő küldött neki. Ebből negyvenet visszaadott a vevőnek, aki a hatvan forintos órát is magával vitte. Ha siet a válasszal, könnyen hajlamos arra, hogy az órás kárát 200 vagy 160 forintban becsülje meg és nincs kizárva, hogy el se akarja hinni a csak 100 forintos kárt. Ha ugyanis a bankjegy nem lett volna hamis, az órásnak semmi kára nem lett volna.

12. OLDAL

RAVASZSAROK:

Ki kellett volna csavarnia a biztosítékot, mire megint sötétség borul a házra, amivel arra kényszerithette volna az albérlőt, hogy ő is lejöjjön a pincébe a biztosítéktáblához.

KALENDÁRIUM

OKTÓBER 23-ÁN

1917-ben határozta el az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt a fegyveres felkelést.

OKTÓBER 24-ÉN

1648-ban kötötték meg a harmincéves háborút lezáró westfáliai békét. Ez a háború döntötte romba a virágzásnak indult Európát.

OKTÓBER 25-ÉN

1944-ben indult meg a felszabadító Vörös Hadsereg által a magyar nép számára kiadott „Magyar Újság", melyből később az „Új Szó" lett.

OKTÓBER 26-ÁN

1596 ban zajlott le a mezőkeresztesi csata.

OKTÓBER 27-ÉN

1759-ben született Érsemjénben a magyar irodalom nagy szervezője és a magyar nyelvújítási harc megindítója, Kazinczy Ferenc, akit a Martinovics-féle összeesküvésben való részvétele miatt előbb halálra, majd bizonytalan ideig tartó börtönre ítéltek.

OKTÓBER 28-ÁN

1918-ban zajlott le a Lánchídi csata, amikor a békéért tüntető tömegre a rendőrség sortüzet adott.

OKTÓBER 29-ÉN

1710-ben II. Rákóczi Ferenc Bercsényit Nagy Péter orosz cárhoz küldi követségbe, hogy a Habsburgok elleni harcához segítséget kérjen.

RAVASZ SAROK

Cibulka este egyedül volt odahaza a családi házban, amikor váratlanul kialudt a villany.

Arra gyanakodott, hogy a biztosíték égett ki, elhatározta, hogy ő maga javítja meg a hibát. Magához vette a pincekulcsot és lement a pincébe, ahol a biztosítéktábla volt. Kivette a rossz biztosítékot, újat tett a helyébe és abban a pillanatban ismét kigyulladt a házban a villany. Épen ebben a pillanatban érkezett haza Cibulka albérlője, a manzardszoba lakója, aki meglátva a nyitott pinceajtót, gondosan becsukta azt, sőt be is zárta. Azután mint, aki a dolgát jól végezte, felment az emeletre. Cibulka hiába dörömbölt a pinceajtón, a manzárdszobában lakó albérlő nem hallotta meg. Pedig igen egyszerű módon kiszabadulhatott volna a pincéből. *Mit kellett volna tennie?*

A Kalendáriuma

OKTÓBER

23 VASÁRNAP		1917
24 HÉTFŐ		1648
25 KEDD		1944
26 SZERDA		1596
27 CSÜTÖRTÖK		1759
28 PÉNTEK		1918
29 SZOMBAT		1710

Mi történt ezeken a napokon?

1. évf. 2. szám. Lúdas 1949. október 23.

A szerkesztésért és kiadásért felel:
az Állami Lapkiadó N. V. vezérigazgatója

Szerkesztőség: V., Bajcsy-Zsilinszky-út 40 Telefon: 122—075

Kiadóhivatal: VI., Nagymező-utca 3. Telefon: 225-065 és 225-062

Postatakarékpénztári csekkszámlaszám: 936.510
Postafiók 276. Előfizetési ár egy hóra 4.— Ft.

Hungária Hírlapnyomda Rt. Bpest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34
Felelős: Daka István

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Multak vátesze.." c. tréfás irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 2-8. XIX. évf. 23. sz. 12-13. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Nem a Tisza partján fekszik ez a csárda..." c. közleményt illusztrálta.

- - -

Plakátrajz „Wippnernél a Hüvösvölgyben" cimmel

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 30.-juli 6. XIX. évf.27. sz. 99., 100. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajza a "Rádió szanatórium" c. rovathoz.

Színházi Élet. Bp. 1929. juni 9-15. XIX. évf. 24. sz. 69. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Lakkozás" c. tréfa illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1929. május 19-25. XIX. évf. 21 sz. 90. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Szőke Szakáll libája" c. tréfás irást illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 15-21. XIX. évf. 38. sz. 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A "Maga csak tudja.." c. rovatot illusztrálta.

- - -

"Viccel az élet" tréfáit illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. aug. 18-24. XIX. évf.
34. sz. 28. lap.
52. "

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Október 31. Takarékossági nap" cimmel közölt tréfás irását illusztrálta.

Színházi Élet. Bp. 1929. okt. 27.- nov. 2. XIX. évf 44. sz. 40. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Sirius jóslata novemberre és decemberre" cimmel közölt időjárásbeszámolót illusztrálta.

- - -

Karinthy Frigyes: "Igy sirtok ti" c. tréfáját illusztrálta.

- - -

Színházi Élet. Bp. 1929. okt. 20-26. XIX. évf. 43.-sz. 44. sz. 8. lap.
30. "

M.D.K.

Szakmáry

"Az évtizedes tradició legyőzi a muló divatot" c. riportot illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. május 12-18. XIX. évf. 20. sz. 74-75. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz a "Rádiószanatórium" c. rovathoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 3-9. XIX. évf. 10. sz. 95. lap

M.D.K.

Szakmáry

Kurt Freund: „Négyezer méteren felül" c. elbeszélés illusztrációját készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 28-juli 4. XXI. évf. 27. sz. 48. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Nagy Endre: "A tányérajkak térhóditása" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juli. 5-11. XXI. évf. 28. sz. 64. lap.

.D.A.

M.D.K.

Szakmáry

Oszip Dümov: "A jó ember" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juli. 12-18. XXI. évf. ~~28~~ 29. sz. 33. lap,

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Dzsipszi" c. tréfás irását illusztrálta.

- - -

Albert Jean: "A kitünő szerződés" c. novellához készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. juli. 19-25.
XXI. évf. 30. sz. 12-13. lap.
32. "

- - -

- - -

M.D.K.

Szakmáry

Lovászy Károly: "Luzie" c. elbeszélésének illusztrációit készitette.

- - -

Karinthy Frigyes "Gyilkosok vagyunk!" c. tréfás irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. juli 26.-aug. 1.
XXI. évf. 31. sz. 61-64. lap.
aug. 2-8. 32. sz. 12-13. lap.

. . . .

M.D.K.

Szakmáry

"Don Juan-láz Budapesten" cimmel rajz-sorozat.

Szinházi Élet. Bp. 1927. nov. 13-20. XVII. évf. 46. sz. 85. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Daragó Jenő: "Békebeli Operabál" c. beszámolóját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1934. jan. 14-2o. XXIV. évf. 4. sz. 71. lap

.N.C.I.

M.D.K.

Szakmáry

Az "Egészség és Szépség" c. rovatban "A test-plasztika"cimü szöveget illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1934. aug. 5-11. XXIV. évf. 33. sz. 94-96. lap

.

M.D.K.

Szakmáry

Plakátrajza a Svábhegyi Szanatórium reklamirozására.

Szinházi Élet. Bp. 1934. juli 29-aug. 4. XXIV. évf. 32. sz. a lap elején megjelenő hirdetések között.

M.D.K.

Szakmáry

Illusztráció szöveghez. /Cim megállapithatatlan a lap hiányossága miatt./

- - -

Nagy Endre: „Konferansz a mükedvelőről" c. irásához készitett rajzot Nagy Endréről.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1934. jan. 21-27. XXIV. évf. 5. sz. 57. lap.
89. "

M.D.K.

Szakmáry

"Sértő Kálmán Három verse" cimmel "Utóljára eldalolni", "Kivánlak pesti lány", "Igaz mese valamikorra" cimekkel közölt verseihez készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1934. febr. 4-től. 11-17. XXIV. évf. 8. sz. 22-23. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Fizető vendég" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1934. márc. 25-31. XXIV. évf. 14. sz. 64. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Wilhelm Lichtenberg: "Lóverseny" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. okt. 25-31. XXI. évf. 44. sz. 59. lap.

M.D.A.

Wilhelm Lichtenberg: "Léversenn" c. novel-
le, Lit. Lit.

M.D.K.

Szakmáry

Szép Ernő: "A gulyás, a cigány" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. aug. 16-22. XXI. évf. 34. sz. 12-13. lap

M.D.K.

Szakmáry

Erdős Renée: "A sláger és a kalapdivat" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1931. aug. 23-29. XXI.évf. 34 35. sz. 18÷19. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Gerty de Saint Ama: "Suzy nyomon van" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931, aug. 3o. -szept.5. XXI. évf. 36. sz. 71. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Hollywood" cimmel képriport, amelynek illusztrációit készitette a müvész.

Szinházi Élet. Bp. 1931. szept. 6-12. XXI. évf. 37. sz. 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Szép Ernő:"Yvonne" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szász Zoltán: Szerelem és Technika c. irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. szept. 13-19.
XXI. évf. 38. sz. 23-35. lap.
40-41. "

M.D.K.

Szakmáry

Vészi Margit: "Feltétlenül biztos" amerikai patentzár... c. elbeszéléséhez készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1931. szept. 27-okt. 3. XXI. évf. 4o. sz. 20-21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Hatvany Lili: „Divathölgy 931" c. irásához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1931. okt. 4-lo. XXI. évf. 41. sz. 13. lap.

.M.B.

DRUKKERIJ

M.D.K.

Szakmáry

Feiks Jenő: "A handa banda" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. okt. 11-17. XXI. évf. 42. sz. 24-25. lap.

M.D.E.

M.D.K.

Szakmáry

Lakatos László: "Kihez milyen nő illik?" c. irásához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1931. okt. 18-24. évf. 43. sz. 20-21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A Renaissance Szinházban bemutatott "A jó fiu" c. darab kritikájához készitett cim-rajzot.

- - -

Rajz-illusztráció Lengyel István: Irodalmi kávéház c. verses tréfához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. febr. 19-25. XI. évf. 8. sz. 3., 21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Egészoldalas tréfás rajz "A szimfonikus Jazz-Band" cimmel.

- - -

Cim-rajz "A szinházi Élet táviró hivatala" c. tréfás közleményhez.

- - -

Tréfás rajzsorozat "Az erő titka" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. febr. 19-25. XI. évf. 8. sz. 29., 41., 43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A Király-Szinház bemutató előadásának, a "Babavásár" c. darab kritikájának illusztrálására készitett cim-rajzot.

Szinházi Élet. Bp. 1922. febr 26-márc.4.
XI. évf. 9. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: Kalap c. tréfáját illusztrálta.

- - -

Zágon István: Etnográfia c. szerzeményét illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. márc. 5-11. XI. évf. 10. sz. 9., ~~11.~~ 13. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Jean Sarment: Árnyhalász c. darab kritikájához.

- - -

Illusztrációk "Szenes ember naplójából" c. tréfás közleményhez.

- - -

Oldalas rajz-sorozat "Pansio-rendszer a Margit szigeten" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1922. márc. 12-18. XI. évf. 11. sz. 3., 11., 43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Emőd Tamás: Legyen ugy... c. versét illusztrálta rajzsorozattal.

- - -

Lakatos László: "A kóristalány" c. közl.-t illusztrálta két rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. márc. 19-25.
XI. évf. 12. sz. 13., 14. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Carneval" c. darab kritikájához készitett cim-rajzot.

\- - -

Cim-rajz "A vajda tornya" c. opera kritikájához.

\- - -

Kálmán Jenő: "Pesti szinésznők választójoga" c. tréfás irást illusztrálta rajzokkal.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922 márc. 26.- ápr. 1. XI. évf. 13. sz. 3., 10., 16. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz az Apolló Szinpadon bemutatott, "Kinematolocotempograf" c. müsor kritikájához.

- - -

Cim-rajz "A Filmklubban" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. márc. 26.- ápr. 1. XI. évf. 13. sz. 24., 43. lap.

.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Az élet kulcsa" c. közl.-hez.

- - -

"Jorio naptára" c. közl.-t illusztrálta cim és más rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 2-8. XI. évf. 14. sz. 3., 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Illusztráció a Szinházi Élet Tiz-éves jubileumának megünneplésére -a müvészvilág részéről-megnyilvánult gratulációkhoz.

- - -

Cim-rajz "Hogy készül a Szinházi Élet" c. közl.-hez.

- - -

Rajz "Vádlott:Incze Sándor" c. tréfás rovathoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 16-22. XI. évf. 16. sz. 3., 20., 31. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A Magyar Szinházban bemutatott "Vademberek" c. darab kritikájához készitett cim-rajzot.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Cyrano de Bergerac" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 9-én.
XI. évf. 15. sz. 6., 21. lap.

76

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz„A bálvány" c. darab kritikájának illusztrálására.

\- - -

Rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovathoz.

\- - -

Rajz-kompozició Zsoldos Andor: Költőtemetés c. verséhez.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 8-14. XI. évf. 2. sz. 3., 11. és 17. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz „A bálvány" c. darab kritikájának il-lusztrálására.

- - -

Rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovathoz.

- - -

Rajz-kompozicić Zsoldos Andor: Költőtemetés c. versehez.

- - -

Szinházi Elet. Bp. 1922. január 8-14. XI. évf. 2. sz. 3., 11. és 17. l.

M.D.K.

Szakmáry

Oldalas rajz a "János vitéz" c. daljáték illusztrálására.

- - -

Kétoldalas rajz "Karrier-játék" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 16-22. XI. évf. 16. sz. 65. és 86-87. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Szenes ember naplójából" c. rovatot illusztrálta.

- - -

"Jubilál a Babavásár" cimmel oldalas rajzsorozat.

- - -

"Vizinyaraló" c. közl.-t illusztrálta rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 16-22. XI. évf. 16. sz. 52., 55., 56-58. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Teréziát felmetették" c. tréfás közl.-t illusztrá
ta négy rajzzal.

- - -

"Jó üzlet a szinházi törvényszék" c. közl.-t
illusztrálta öt rajzzal.

- - -

Egészoldalas tréfás rajz "Itt a farsang" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 8-14. XI. évf.
2. sz. 21., 28., 47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Egészoldalas/tréfás/rajz-sorozat "A bálvány" c. darabról.
Vigszinház előadása.

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 8-14. XI. évf. 2. sz. 11. lap.

M.D.R.

Szakmáry MDK

Ujságrajzolók második karikatura kiállitása.
Nemzeti Szalon 1947. okt-nov.

M.D.K.

Szakmáry

Török Rezső: "Divatverseny után" c. tréfás versét illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 30- május 6.
XI. évf. 18. sz. 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Egészoldalas rajz-sorozat "A szinházak kirakatversenye" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Gazsi és Mercédes" c. kritikához.

- - -

"Boccaccio pesti Dekameronja" c. tréfás szinházi történetet illusztrálta négy rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. május 7-13. XI. évf. 19. sz. 11., 12., 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Cirkusz" c. kritika cim-rajzát készitette és a mutatványokat három rajzzal illusztrálta.

- - -

"Honnét vegyünk pénzt a nyaralásra?" cimmel megjelent tréfás riportot illusztrálta három rajzzal.
A riportot Kálmán Jenő irta.

Szinházi Élet. Bp. 1922. május 14-20.
XI. évf. 20. sz. 22-23. lap. és 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Cirkusz" c. kritika cím-rajzát készítette és a mutatványokat három rajzzal illusztrálta.

- - -

"Bonnét vegyünk pénzt a nyaralásra" cimmel megjelent tréfás riportot illusztrálta három rajzzal.
A riportot Kálmán Jenő írta.

Színházi Élet. Bp. 1922. május 14-20.
XI. évf. 20. sz. 22-23. lap. és 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Gyurkovics Lányok a Nemzeti Szinházban" c. kritika cim-rajzát készitette.

- - -

"A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovatot a példányokban sorozatosan a müvész illusztrálja különféle cim-rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. május 21-27. XI. évf. 21. sz. 3. és 11. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A Király-Szinházban bemutatott "Három a tánc" c. darab kritikájához készitett cim-rajzot a darab illusztrálására.

- - -

A Belvárosi-Szinházban bemutatott "Kiki" c. darab kritikájának cim-rajzát készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. május 28-juni.3. XI. évf. 22. sz. 3. és 12. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzos riport "3" cimmel.

- - -

Cim-rajz a "Trilby" c. opera kritikájához.

- - -

Tréfás rajz "Nyári programm" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. május 28.-juni.3. XI. évf. 22. sz. 19., 20., 31. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz a Magyar Szinház bemutató előadásának, a "Tüzek" c. darabnak kritikájához.

- - -

"Jorio naptára" c. folyt. közl.-t illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juni. 4-10.
XI. évf. 23. sz. 3., 45. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Szinész-ebek a Tattersallban" c. tréfás riportot illsuztrálta három rajzzal.

- - -

Az Andrássy-uti Szin ház bemutató előadásának a "Királyidill" c. darabnak kritikájához készitett cim-rajzot.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juni. 11-17. ∅ 24. sz. 8., 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

A Budai Szinház "Hazudik a muzsikaszó" c. bemutató előadás kritikáját illusztrálta cim-rajzzal.

- - -

"Tanay szerencséje.." c. tréfás irást illusztrálta két rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juni. 18-24. XI. évf. 25. sz. 3., 16. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Riviera - Siófokon" c. riportot illusztrálta.

- - -

Egészoldalas rajz-sorozat "Itt vannak az uj bolondságok" cimmel az Angol-Parkról.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. juni. 18-24.
XI. évf. 25. sz. 43., 45. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Méray Horváth Károly: "A primadonna titka" c. folytatásos regényt illusztrálta rajzokkal a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1922. XI. évf.				
április	16-22	16. sz.	113-115.	lap.
"	23-29	17. "	43-45.	"
"	30- május 6.	18.sz.	45-47.	"
május	7-13	19. sz.	47-49.	"
"	14-20	20. "	51-53.	"
"	21-27	21. "	51-53.	"
"	28- juni 3.	22.sz.	53-55.	"
junius	4-10	23. sz.	66-68.	"
"	11-17	24. "	52-54.	"
"	18-24	25. "	49-51.	"

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Drégely Gábor "Biedermeyer" c. egyfelvonásos komédiájának kritikájához.

- - -

"Szenes ember naplójából"c. tréfás közl.-t illusztrálta.

- - -

Rajz "Béke az Operában" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 22-28. XI. évf. 4. sz. 3., 8. és 27. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

"Ellenkisérleti szinpad" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

Egészoldalas rajz-sorozat a Helikon filmszinház plakátjairól.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 22-28.
XI. évf. 4. sz. 24. és 31. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Ellenkisérleti szinpad" c. közl.-t il-
lusztrálta.

- - -

Egészoldalas rajz-sorozat a Helikon film-
szinház plakátjairól.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 22-28.
XI. évf. 4. sz. 24. és 31. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás-/
/Rajz Harsányi Zsolt nászutjáról.

- - -

Rajz "Mohács" c. tragédia kritikájához a darab illusztrálására.

- - -

Egészoldalas rajz "Karneval herceg bevonulása Budapestre" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. január 29.-febr.4. XI. évf. 5. sz. 2., 3. és 39. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Szomory Dezső: II. Lajos c. darabjának kritikáját illusztrálta cimrajzával.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Szinpadi szerzők jelmezbálja" c. beszámolóhoz.

- - -

Tréfás rajz "Aktuális plakát" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. febr. 5-11.
XI. évf. 6. sz. 3., 18-19. és 30. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A sárga keztyü" c. darab kritikájához.

- - -

Kálmán Jenő: "Párbajkódex" c. közl.-t illusztrálta. Négy rajz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. febr. 12-18.
XI. évf. 7. sz. 3. és 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cím-rajz "A sárga kesztyű" c. darab kritikájához.

- - -

Zálmán Jenő: "Párbajkodex" c. közl.-t illusztrálta. Négy rajz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. febr. 12-18.
XI. évf. 7. sz. 3. és 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz A "Tündérek cselédje" c. kritikához.

- - -

" " és illusztrációk "Mese egy kis villamosról c. tréfás közleményhez.

- - -

Rajz "A panamai vámőrök - a Scálában" cimmel

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli. 3-9. X. évf. 27. sz. 3., 18-19. és 29. lap.

Szakmáry . grafikus MDk

Karinthy Frigyes

portréja.

(Színházi Élet, 1917) Repr.

Békés István: Vidám Irodalomtörténet 21. l.

I. évf./7. n.

A KÖNYV, Bp. 1961. Július

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Figaro házassága" c. kritikához.

- - -

Négy rajz a "Vademberek" c. tréfához.

- - -

Rajz "Szinpadi szerzők és a Szinmüvészeti Tanács harca" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 23-29.
XI. évf. 17. sz. 3., 12-13., 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Boccaccio"c. kritikához.

- - -

Egészoldalas rajz-sorozat "Tavasz a szinházaknál" cimmel.

- - -

Rajzok "Jorio naptára" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1922. ápr. 30.-május 6. XI. évf. 18. sz. 13., 21., 29. ś lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "Délibáb herceg" c. darab kritikájához.

- - -

Rajz a Szinházi Élet törvényszéke c. rovathoz.

- - -

Cimrajz "Zsebek" tréfás iráshoz, melyet Karinthy Ferenc irt.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. okt. 16-22. X. évf. 42. sz. 2., 11. és 12. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A negyvenéves asszony" c. darab kritikájához.

- - -

Egész oldalas rajz a Magyar Szinház előadásairól.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. okt. 16-22. X.évf. 42. sz. 14. és 25. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz„A Reichstadti herceg" c. darab kritikájának illusztrálására.

\- - -

Cim-rajz "Kacagj Bajazzo" c. kritikához.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. okt. 23-29.
X. évf. 43. sz. 8. és 27. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Az élet: Szinház" c. Komor István szinházi riportjához készitett cim- és ezenkivül tizenöt rajzot a riport illusztrálására.

- - -

"Ki kérte meg a legényt" c. tréfát illusztrálta cim-és egyéb hat rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. szept. 4-10. X. évf. 36. sz. 8., 13. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"A törköly. mint gyógyszer" c. tréfás közl.-t illusztrálta három rajzzal.

- - -

Rajz "Részegek egymás közt" c. tréfához.

- - -

"A Szinházi Élet mozija: Szinházalapitás" c. egészoldalas rajz-sorozat tizenöt képből.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. szept. 4-10. X. évf. 36. sz. 22., 25. és 41. lapokon.

M.D.K.

Szakmáry

"Latabár megmagyarázza a forgalmi adót" c. közleményhez készitett cim-rajzot és illusztrálta négy rajzzal.

- - -

Oldalas rajzsorozat "Ha a film elszakad" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. szept. 11- 17. X. évf. 37. sz. 24-25. és 47. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "Fedák Sári..A Szinházi Élet törvény-széke"- előtt c. tréfás közl.-hez.

- - -

"Csokonai feltámadt" c. kritikához cimrajzot készitett.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. szept. 11-17. X. évf. 37. sz. 15. és 16. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A fakir" c. kritikához.

\- - -

" Az "Én vagyok a falu rossza egyedül" c. riporthoz.

\- - -

"Mit csinálnak a cirkuszban télen" c. közl.-t illusztrálta [illegible] rajzzal.

\- - -

"Költözködik a Kert-mozi" c. közl. cimrajzát készitette.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. szept. 18-24. X. évf. 38. sz. 5., 18., 32-33. és 48. l.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. tréfás közl.-hez.

- - -

"Ki a legszebb magyar gyerek?" c. pályázat közli hogy a Szinházi Élet megbizásából a nyertes szá-
máry Szakmáry István "...egy mestermivü, kis miniatür szinházat..tervezett."

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli. 31- aug. 6.
X. évf. 31. sz. 21. és 22.-23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tizenöt rajzból álló sorozat "Az amulett" cimmel.

- - -

Cim-rajz Lengyel István: A grófkisasszony c. vers illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921 juli. 31.- aug. 6.
X. évf. 31. sz. 23. és 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"A megfőzött primadonna" c. tréfás közl.-t illszerálta három rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli. 31.- aug. 6.
X. évf. 31. sz. 36. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Beszöktem a szinházakba!" c. tréfás szinházi közleményt illusztrálta három rajzzal. A közl. /gerle./ aláirással jelent meg.

- - -

Tizenöt rajzból álló oldalas sorozat "A Szinházi élet mozija: "Érdemes?" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. aug. 7-12. X. évf. 32. sz. 35. és a hátsó boritólap belső oldala.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A Gyimesi vadvirág Tinnyén" c. kritika illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. tréfás közl.-hez.

- - -

"Kosáry és a titokzatos idegen" c. közl.-t illusztrálta négy rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. aug. 13-20. X. évf. 33. sz. 3., 11. és 12-13. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz a "Ligeti kiskapuk" c. beszámoló illusztrálására.

- - -

"Ányos eltünt!" c. tréfát illusztrálta három rajzzal.

- - -

Cim-rajz Kosztolányi Dezső, Ismeretlen kinai szerzőtől származó versfordításához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. aug. 13-20. X. évf. 33. sz. 16., 38. és 39. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Hallgasson meg Adrienne" c. kritikát illusztrálta cimrajzzal.

\- - -

Cim-rajz "Mit irt a 12.-ik órában" c. közl.-hez.

\- - -

Cim-rajz a "Szinházi Élet törvényszéke" c. tréfához.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. aug. 28.- szept. 3. X. évf. 35. sz. 3., 7. és 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Farkas Imre: „A kis kadét" cimü versének illusztrálására.

- - -

Nyolc rajzból álló sorozat "Ismerkedés" és "A titkos drámairó" cimmel.

- - -

Cim-rajz "Kmochnéból hattyu lett" c. kritikához.

- - -

Négy rajzból álló sorozat "Kis kávéház" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. aug. 21.-27. X. évf. 34. sz. 7., 16-17., 20. és 29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz Szép Ernő: „Egy megtört szív a cirkuszban" című tréfás beszámoló illusztrálására.

- - -

Cim-rajz „Csak a tiszta igazat vallja" c. tréfához.

- - -

Három rajz "Koroda..." cimmel.

Színházi Élet. Bp. 1921. juli 17-23. X. évf. 29. sz. 9. lp. és 16. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz Lengyel István: Rezeda c. verséhez. /Szakmáry István u. n. cimrajzai nem hasonlithatók az általában "Kopf"-nak nevezett rajzokhoz, mert a müvész rajzai ennél sokkat többet mondanak. Az egyes közleményeket; illetve azok tartalmát, ő a rajzzal fejezi ki, néhol tömörebben és szemléltetőbben, mint maga a közlemény, amelyet illusztrál vagy az u.n. "Kopf"-ját készíti./

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli. 17-23. X. évf. 29. sz. 35. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "Siófok, első vágány...!" c. közl-hez.

- - -

Illusztrációk "Dalnoki és két idegen" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli. 24-30. X. évf. 30. sz. 11. és 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzok "Állata őrzeni öt à la bárdost..." cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli. 17-23. X. évf. 29. sz. 37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A piros bugyelláris" c. kritikához.

- - -

Cim-rajz "Az apám felesége c. kritikához.

- - -

Négy rajz "Nyilt változások" cimmel Kertész Dezsőről.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. május 15-21. X. évf. 20. sz. 3., 6. és 26. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "Nevető esték Budán" c. tréfás közleményhez.

- - -

Rajz /Szenes ember/ tréfájához.

- - -

Illusztrációk "Igy nyaral az ember 1921-ben"

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli 10-16. X. évf. 28. sz. 3., 14. és 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz a„Kék mazur" c. kritikához.

- - -

"Hadifoglyok a Városi Szinházban"c. beszámolóhoz cim-rajz.

- - -

Rajz-kompozició "Irók keleti vására" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. május 22-28. X. évf. 21. sz. 3., 14. és 35. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Harsányi Zsolt: "Az őrgróf" c. kritikájának cimrajzát készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1921. május 29-junius 4.
X. évf. 22. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Csak röviden" c. rovatot illusztrálta két rajzzal.

- - -

"Életiskola szininövendékek részére" c. közl. cimrajzát készitette és illusztrálta három rajzzal. A közlemény folytatásos, szintén rajzokkal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. május 22-28. X. évf. 21. sz. 37. és 38. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A cárevics" c. kritikához.

- - -

" " "Ben Kolombusz a Royal Orfeumban" c. kritikához.

- - -

Cim-rajz "Sör-verseny" c. tréfához

- - -

Rajz-kompozició Gács Demeter "Bertalan" c.verses tréfájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. junius 5-11. X. évf. 23. sz. 3., 11., 28. és 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A faun" c. kritikához.

- - -

„Riporter mint Dummer August" tréfás közlemény-hez készitett cim-rajzot.

- - -

"Zugligeti legujabb találmánya" c. tréfát illusztrálta négy rajzzal.

- - -

Tréfás rajz-kompozició "Molnár Ferenc házatája" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 19-25. X. évf. 25. sz. 3., 24., 33. és 39. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "A kis grizett" c. kritikához.

- - -

"Müvész az ágy alatt" c. tréfát illusztrálta két rajzzal

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26-juli.2.
X. évf. 26. sz. 2. és 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz-sorozat "Megszavaztattuk a színésziskolák növendékeit, kit tartanak a legtehetségesebbnek" c. közlemény illusztrálására.

- - -

"Igy nősül egy moziszinész" c. beszámolóhoz készitett rajz-sorozatot.

- - -

Cim-rajz "Törzs lefőzte Fregolit" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 12-18. X. évf. 24. sz. 6., 14. és 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Az utolsó szimfonia" c. kritikához készitett cim-rajzot.

- - -

"Bróm doktor a főpróbán" c. tréfát illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. május 8-14. X. évf. 19. sz. 19. lap. és 36. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovathoz.

Szinházi Élet. Bp. 1921. dec. 18-24.
X. évf. 51. sz. 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cím-rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovathoz.

Szinházi Élet. Bp. 1921. dec. 18-24.
X. évf. 51. sz. 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Nyolc rajz a pesti szobrokra vonatkozó tréfás riport illusztrációjára.

- - -

Egészoldalas rajz-sorozat "Kinek milyen a szive" cimmel.

- - -

Kálmán Jenő: Beszélnek a pesti szobrok c. Szinházi Élet. Bp. 1921. dec. 25-31. X. évf. 52. sz. 38-39. lap. és 42. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz a "Naplemente" c. Pierre Wolff-darab illusztrálására.

\- - -

Egészoldalas reklámrajz "A legujabb párisi divat" cimmel.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. nov. 13.-19.
X. évf. 46. sz. 4. és 45. lap.

.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz és öt más rajz-kompozició "Egy este öt szinházban" cimü beszámolóhoz.

- - -

Cim-rajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovathoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. nov. 20-26. X. évf. 47. sz. 9. és 17. lap.

.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "A Szinházi Élet törvényszéke" c. rovatkoz.

- - -

Cim-rajz a "Jávai mese" c. kritika illusztrálására.

- - -

"Molnár Ferenc utazásai" c. tréfás közleményt illusztrálta öt rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. dec. 4-10.
X. évf. 49. sz. 13., 21. és 52-53. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A gazdag lány" c. darab kritikájának illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1921. nov. 6-12.
X. évf. 45. sz. 11. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cím-rajz "A gazdag lány" c. darab kritiká-
jának illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1921. nov. 6-12.
X. évf. 45. sz. 11. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "A Tót leány" c. szindarab kritikájához.

- - -

Rajz, tréfa illusztrálására.

- - -

Cimrajz "A 28-as" c. operett kritikájához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. okt. 2-8. X. évf. 40. sz. 3., 27. és 28. lap.

M.D.M.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-raj a "Zenei Élet" c. rovathoz. /Ez a rajz a zenei rovatnál többizben azonos/

- - -

Rajz Gács Demeter: Isten Szinháza c. versének illusztrálására.

- - -

Cim-rajz "Szinésznők a toalettasztal előtt" c. közl.-hez.

- - -

Szinházi Élet, Bp. 1921. okt. 2-8. X. évf. 40. sz. 32,, 36. és 40. l.

M.D.K.

Szakmáry

"A szerencse fia és a hollandi nő" c. tréfát illusztrálta. Három rajz.

\- - -

Cimrajz A Szinházi Élet törvényszéke c. rovathoz.

\- - -

Rajz Gács Demeter: Ez Budapest! c. versének illusztrálására.

\- - -

„Szinészek utazása hajdan és most" cimmel rajz

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. okt. 9-15. X. évf. 41. sz. 18., 27., 31. és 50. l.

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: Megkaptam ujévre a/ külföldi kölcsönt c. tréfás közleményt illusztrálta rajzokkal.

- - -

Tréfás rajzok "Hol vegyek én egy banánt?" c. dalhoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1923. dec. 29. 1924 január 5. XIII. évf. 53. sz. 10-11. lap és 25. lap.

. . . .

M.D.K.

Szakmáry

Öt rajz találós kérdésekkel "Hol a vadász" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. szept. 26.-okt. 2.
IX. évf. 39. sz. 20-21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kőváry Gyula:„Bonbonier Angelonál" c. tréfás irás cimrajzát készitette.

- - -

Cim rajz "Szabad egy percre" c.rovathoz, amely a további lapokban is ismétlődik.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. szept. 19-25. IX. évf. 38. sz. 17., 22. lap

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Egy filmgyár rejtelmeiből"cimmel.

- - -

Illusztrációk és cimrajz "Rádiószinház Zugligeti ujabb találmánya" cimmel.

- - -

Négy rajz **Angelóról** "Nyilt változások"cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. szept. 12-18. IX. évf. 37. sz. 25., 26-27., 29. lapokon .

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Szép Ernőről "Nyilt változások" cimmel.

\- - -

" " Heltai Jenőről " " "

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. aug. 29- szept. 6.
IX. évf. 35. sz. 17. és 20. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Karinthy Frigyesről "Nyilt változások" cimmel.

- - -

Két rajz-illusztráció szöveghez. "Szenes ember tanodája" c. iráshoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. aug. 15-21. IX. évf. 33. sz. 17. és 21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Térkép-rajz a budapesti szinházak, mozik és egyéb szórakozóhelyekről.

Szinházi Élet. Bp. 192o. aug. 8-14. IX. évf. 32. sz. 22. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Reklámrajz "Minden este az Angol parkba megyünk" cimmel.
/Ugyanezt a szöveget más müvész is illusztrálja időnként/

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. juni. 6-12. IX. évf. 23. sz. 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzsorozat "Jelenetek Szép Heléna korából" cimmel.

\- - -

Rajz az "Automata-szinház" c. tréfához.

\- - -

Rajz "Minden este az Angol parkba megyünk" /Ez a reklám más rajzolótól is megjelenik időnként./

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. juni 13-19. IX. évf. 24. sz. 27.,29., 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "A növendékekről" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. juni 27.-juli 3. IX. évf. 26. sz. 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Iványfi Jenő szinművészről "Nyilt változások" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. juli. 4-lo. IX. évf.
27. sz. 23. lap.

IX.

M.D.K.

Szakmáry

"Zugligethy "Patent-Szinháza" c. tréfás közleményt illusztrálta 13 rajzzal és egy egészoldalas rajzsorozattal a cimmel azonos aláirással.

- - -

Cim-rajz Gács Demeter: "Az én szinházam" c. verséhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. febr. 6-12. X. évf. 6. sz. 25-27. és 29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A bálkirályné" c. kritikához, illetve kritikasorozathoz, amely a Revü Szinház müsorán szerepel.

- - -

Rajz-illusztráció "A liba" c. Karinthy parodiá hoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. febr. 6-12. X. évf. 6. sz. 3. lap. és 10.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Buzavirág" c. kritikához, amelynek szerzője:Bus Fekete László, s a darabot a Magyar Szinház mutatta be.

Szinházi Élet. Bp. 1921. febr. 13-19. X. évf. 7. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz kompozició "Akiket felvet a pénz" c. kritikához.
A darabot Zangwill Izrael nevü angol szerző irta, s a Belvárosi Szinházban került bemutatásra.

- - -

Rajz a "Megtanultam járni" c. tréfás szinházi beszámolóhoz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. febr. 20-26. X. évf. 8. sz. 3. és 31. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Offenbach - 100" c. -Beöthy László tollából származó- kritikához.

- - -

Rajz Szilágyi László: "Közösöltözők" c. szinházi riportjához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. febr. 27-márc.5.
X.évf. 9. sz. 5. és 12. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Farsangi kaland" c. kritikához.
Az Andrássy-uti Szinház bemutató előadása.

- - -

Ugyanebben a számban indul egy folytatásos pályázat "Kosztümös kedvencek" cimmel. Ehez készitett a müvész cim-rajzot, s mivel a további folytatásokban azonos rajzzal jelennek meg, ezek lapszámai nem szerepelnek külön.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. márc. 6-12. X. évf. 10. sz. 3. és 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz a "Mucsaiak" c. beszámolóhoz.

- - -

Cimrajz a különböző szinházak próbáinak beszámolójához. Cime: „Próba az egész vonalon".

- - -

Rajz-kompozició "Banket Offenbach tiszteletére" cimmel.

- - -

Illusztrációk és cim-rajz „Dr Bróm a Városi Szinbázban" c. tréfához.

Szinházi Élet. Bp. 1921. márc. 13-19. K. évf. 11. sz. 3., 12., 25. és 28-29. lapokon.

M.D.K.

Szakmáry

Buttykay Ákos-Földes Imre: "Ezüstsirály" c. müvének kritikájához készitett cim-rajzot.

- - -

Szinházi Élet Bp. 1921. márc. 20-26. X. évf. 12. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Nyilt változások cimmel nyolc tréfás rajz Varsányi Irén és Galetta Ferenc szinmüvészekről.

- - -

Cim-rajz a "Csókos asszony" c. operett kritikájához.

- - -

Rajz-sorozat "Husvéti locsolás" c. verses tréfához.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. márc. 27.-ápr. 2. X. évf. 13. sz. 5., 6-7. és 25. lapokon.

. M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "Luxembug grófja" c. Lehár-operett kritikájához.

Színházi Élet. Bp. 1921. április 3-9. X. évf. 14. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz "Nyilt változások"cimmel Törzs Jenőről.

- - -

Egészoldalas rajz-kompozició "Itt a tavasz!!" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. ápr. 10-16. X. évf. 15. sz. 12., 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Megalakult a Viszok!" c. szinházi tréfás közleményt illusztrálta négy rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1921. ápr. 17-23. X. évf. 16. sz. 26-27. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Liptai Imre: „Pesti asszony" c. szindarab kritikájához készitett cim-rajzot.

- - -

„Kis versek a Renaissanceról" c. verses tréfát illusztrálta négy rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. ápr. 24-30. X. évf. 17. sz. 3. és 17. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A nyári programm" c. közleményhez.

Gerle: A nyári programm c. közl.
Szinházi Élet. Bp. 1921. ápr. 24-30. X. évf. 17. sz. 34. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cim-rajz "A Gyémántköszörüs sikere" c. kritikához.

Szinházi Élet. Bp. 1921. május 1-7. X. évf. 18. szám. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Rákosi Jenőről "Nyilt változások" cimmel.

- - -

tréfás rajz-sorozat "Szinházi statisztika" cimmel.

- - -

Illusztráció és cimrajz "Fekete tábla" c. riporthoz. Hat rajz. A riportot Zsoldos Andor irta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. okt. 31.-nov. 6.
IX. évf. 44. sz. 30., 31., 33-35. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Bróm doktor és a Cezarina" c. tréfát illusztrálta nyolc rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 192o. okt. 17-23. IX. évf. 42. sz. 28-29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Szilágyi László: "Ugyis mint partáj" c. riportjához készitett cimrajzot és illusztrálta egy tréfás rajz-sorozattal "szinházi sakkfigurák"cimmel.

- - -

Az "Ugyis mint partáj" cimrajza a további lapokban is szerepel ugyanazzal a/rajzzal .
cim/

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. nov. 21-27. IX. évf. 47. sz. 21-23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "Az utolsó csók" c. darab kritikájához.
Bemutatta a Magyar Szinház. Irta: Echegaray.

Szinházi Élet. Bp. 192o. dec. 12-18. IX. évf.
50. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajzot készitett "Szilveszter. Bemutató a Revü-Szinházban" cimmel megjelent kritikához.

Szinházi Élet. Bp. 192o. dec. 19-25. IX. évf. 51. sz. 3. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Pardon..." cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. okt. 3-9. IX. évf.
40. sz. 25. lap.

2-es számu cédula M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Levelek Amerikából" c. Incze Sándor folytatásos riportjához az alábbi számokban.

Szinházi Élet. Bp. 1921 év. X. évf.

13. sz. március 27-ápr. 2. 9. lap.
14. sz. április 3-9. 7. "
15. " " 10-16 6. "

1-es számu cédula M.D.K.

Szakmáry

Rajz "Utban Amerika felé" c. Incze Sándor folytatásos riportjához az alábbi számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1921. év. X. évf.

3. szám január 16-22. 5. lap.
4. " " 23-29. 9. "
7. " febr. 13-19. 14. "

A következő riportok "Levelek Amerikából" cimmel futnak:

8. szám február 20-26. 8. lap.
9. " " 27- márc. 5. 8. lap.
10. " márc. 6-12. 7. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Szenes Béla: "Buta ember" c. darabjának kritikájához készitett cim-rajzot.

- - -

"Lotti ezredesei" c. kritikához tervezett cim-rajzot.

- - -

Ugyanebben a számban folytatódik a "Járni tanulok" c. folyt. szinházi történet, amelyhez cim-rajzot tervezett s ezenkivül négy rajzzal illusztrálta a közleményt.

Szinházi Élet. Bp. 1921. január 23-29. X. évf. 4. sz. 3., 18. és 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rostand: „Samárjai asszony" c. alkotásának azonos c. kritikájához tervezett cimrajzot.
Várszinház bemutató előadása.

- - -

Rajz "Nyári attrakciók télen c. szinházi történethez.

- - -

/Rajz és illusztrációk a "Járni tanulok" c. közl.-hez
Cim- /

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. január 30-febr. 5. X. évf. 5. sz. 3., 9. és 25. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajz-sorozat "Ami a filmen nem lehetetlen" cimmel.

- - -

Négy rajz Molnár Ferencről "Nyilt változások" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. juli 11-17. IX. évf. 28. sz. 17. és 24. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Szomaházy Istvánról "Nyilt változások" cimmel.

- - -

Tréfás rajz-sorozat "Tekintettel a nagy melegre és a drágaságra hogy öltözködik egy bonvivan." cimmel.

- - -

Cimrajzok "Szinházi sakk és kártya" c. közleményhez.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 192o. juli. 25-31. IX. évf. 30. sz. 14., 17. és 21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Négy rajz Csortos Gyuláról "Nyilt változások" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. aug. 1-7. IX. évf.
31. sz. 21. lap.

Szakmáry

Rajzok szinművészekről "Nyilt változások" cimmel.
Fedák, Hegedüs, Rózsahegyi, Király, Gombaszögi és Pufi karikaturája.

Szinházi Élet. Bp. 1920. ápr. 25.-május 1.
IX. évf. 17. sz. 23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok Boross Géza szinművészről "Nyilt változások" cimmel. Négy rajz.

Szinházi Élet. Bp. 192o. május 9-15. IX. évf. 19. sz. 19. lap.

1290. KÉT LŐPORTARTÓ, egy
másik szarvasagancsból. Né

1291. ILLATSZERTARTÓ, négy
ban. XIX. sz.

1292. HÁRMAS ILLATSZERES
1900 k.

1293. VADÁSZKUTYA, öntöttv

1294. KITERJESZTETT SZÁR

1295. KIS DOBOZ, födelén üve

1296. BONBONIÉRE, aranyozo

1297. IRÓASZTALKÉSZLET,
Tintatartó, két gyertyata
Német, XIX. sz.

1298. KIS FÖDELES VÁZA, c

1299. TIZ LAKKTÁLKA, barn

1300. ÖT LAKKTÁLKA, vörö

1301. FAI

1314. RUDNYÁNSZKY-CIMER, trébelt réz. XIX. sz. 3.—

1315. SALAMBO, öntött bronz, kitárt karokkal. Jelezve: *I. Garnier.* Francia, XIX. sz. 40.—

1316. NYILAZÓ RÓMAI HARCOS, öntött bronz. Jelezve: *Gamboge.* Francia, XIX. sz. 60.—

1317. ÁLLÓÓRA, mahagónifa, alabástrom mellszobrocskával. Jelezve: *Köstler.* Bécs, empire. 15.—

1318. KÉT SÉTABOT, egyik ezüst, másik fagombbal. Neobarok. 6.—

1319. KÉT SÉTAPÁLCA, elefántcsontgombbal. Biedermeier. 10.—

1320. HÁROM BOT, egy kutyafejes, kettő kampós. XIX. sz. 5.—

1321. ÖT LOVAGLÓPÁLCA. XIX. sz. 5.—

1322. KÉT KARD ÉS EGY VADÁSZKÉS. XIX. sz. 10.—

1323. MADÁRKÉPEK, szinezett metszetek. Piros bőrládikában. XVIII. sz. 10.—

1324. KÉT SZALONÁLLVÁNY, mahagónifa, bronzverettel, márványlappal. Francia, empire stilus. 150.—

1325. SZOBORÁLLVÁNY, faragott fa. Barok stilus. 220.—

M.D.K.

Szakmáry

Nyáry Andor: A nagy mágnes c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. dec. 8-14. XIX. évf. 50. sz. 34-36. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Megnyilt az Excelsior-szálló étterme" cimmel közölt cikket illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. nov. 10-16. XIX. évf. 46. sz. 116. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajzok viccek illusztrálására.
/A lap hiányos igy rovat c.-t nem lehet megállapitani. Nem "A hét humora" c. rovat./

Szinházi Élet. Bp. 1929. juli 7-13. XIX. évf. 28. sz. 53. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Igy irtok ti" c. tréfás irását illusztrálta.

Szinházi Élet.Bp. 1932. nov. 6-12. XXII. évf. 46. sz. 26. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Dán Fülöp: "Forradalom a szőrmedivatban" c. cikkét illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. szept. 11-17. XXII. évf. 38. sz. 76. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Az én tanrendem" c. tréfás irá-
sát illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. szept. 11-17. XXII. évf.
38. sz. 22-23. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Szentistvánnapi városmutogató" c. tréfás irást illusztrálta.

- - -

Nagy Endre: "A joviális öregur" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1932. aug. 21-27. XXII. évf.
35. sz. 12-13. lap.
34-35 "

M.D.K.

Szakmáry

Bródy Lili: "Madame Zarathustra tanitásaiból" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. aug. 7-13. XXII. évf. 33. sz. 24. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Reklám rajz "Bridge, szórakozás, tudomány, sport cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1932. juli 24-3o. XXII. évf. 31. sz. 3. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Zugligethy és a talkie" cimü tréfás irást illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. okt. 13-19. XIX. évf. 42. sz. 86. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: Igy irtok ti c. tréfás rovatát illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. okt. 13-19. XIX. évf. 42. sz. 36. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Török Rezső: A pillangó c. jelenetét illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. dec. 15-21. XIX. évf. 51. sz. 103. lap.

M.D.K.

Szakmáry

F.M. Back: "A szemérmes táncosnő" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. febr. 15-21. XXI. évf. 8. sz. 70-72. lap

M.D.K.

Szakmáry

Harmath Imre: "Cyranot láttam tegnap este" c. versét illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. febr. 8-14. XXI. évf. 7. sz. 74-75. lap

M.D.K.

Szakmáry

Dénes Zsófia: "Nahát, ez a Fedák!" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. febr. 1-7. XXI. évf. 6. sz. 46-48. lap

M.D.K.

Szakmáry

"1931 a szerelmesek éve" c. asztrológiai közl. illusztrációit készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1931. jan. 25-31. XXI. évf. 5. sz. 10-12. lap

M.D.K.

Szakmáry

Rajzok szöveg illusztrációjára. /Cim megállapithatatlan, mert a lap hiányos./

Szinházi Élet. Bp. 1931. január 18-24. XXI. évf. 4. sz. 69. lap

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Miss Nekemtetszik" c. tréfához készitett illusztrációt, s az iróról karikaturát.

- - -

Somlyó Zoltán: "Gyugyu" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc./8-14/ ~~1-7.~~ XXI. évf. 11. sz. 8. lap
61-64. "

M.D.K.

Szakmáry

Germaine Beaumont: "Nyugodt élet" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. febr. 22-28. XXI. évf. 9. sz. 70-72. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Boross Elemér: "Pondró" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 22-28. XXI. évf. 13. sz. 61-63. lap

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Budapesti Pavillon" c. irásáz illusztrálta és készitett hozzá karikaturát az iróról.

- - -

Nagy Endre: "Védőbeszéd" c. elbeszélését illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. ápr. 26-május 2.
XXI. évf. 18. sz. 12-13. lap.
22-23. "

M.D.K.

Szakmáry

Oszip Dümov: "Férj feleség udvarló" c. elbeszélését illusztrálta.

- - -

Lakatos László: „Szmoking kötelező" c. irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. ápr. 5-11. XXI. évf. 15. sz. 124. lap.
129-131. "

M.D.K.

Szakmáry

"Megalakult a szerelem szektája" c. szöveget illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931 május 1o-16. XXI. évf. 2o. sz. 60-61. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Ugyan kérem, szinházi válság..." c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. május 24-3o. XXI. évf. 22. sz. 46-47. lap.

M. D. L.

SZAKMÁRY Jónos Dániel ötvös
vagy Jónos Sámuel?

Lőcsei mester

Feltehető hogy műhelyében dolgozott
Szentbéleki

Nicholik Sándor: Szentbéleki J... Bp. 1954.
10. l. 11. l.

M. D. C.

SZAKHÁRY János Dániel ötvös

Lőcsei mester

Mihalik Sándor: Szentpéteri f. ... Bp. 1954.
136. l.

Szakmáry János Sámuel ötövös M.d.K.

Neve Lőcsén szerepel.

1800-ban lett céhmester, mester

1828-ban céhmester

Munkái közül egy evőkészlete és XVIII. sz.-i kannán végzett javitása ismeretes.

H. éjjné Détári Angela: Szakmáry Pál

Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről a XVIII. században

57.1.

Iparművészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963.

Szakmáry Jakab

született 1902 21 6.

Szakmáry Jakab

ötvös

Késmárkon tanult és 1732 ben ot is élt, de inkább gazdálkodásból, mint mesterége után.

Dr. Illésy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch. Ért 1904 évf. 392. l.

Szakmáry Jakab

ötvös

1732 Késmárk

Kassmagyar ötvösök 29 l.

lordult

nézre, talapzatra helyezett tojásdad medail-
babérgaly futja körül. Gondör parókájának
ak, bajusza és szakála leberetvált. Vértbe van
végei csipkéből valóks palástja vállra van
aton három sorban:

IST. Augustus
et Hungariae
-x"
s a Gunst, delin. sculp. et exc. t'Amster-
n Amstel op de boek van de Kysers graft."

rétei a vonalkeretnek 35,: 26.s és a reilapnak

9.

140/95 VL° 123.

Szakmáry Jakab

Nyés lőcsei ötvös

Sturmann, Márton gazdag gömörmegyei szemes úr sokat toglalkoztatta.

szárnak „saját Felséges kezeibe" tette le, Szakmáryval ezüstből csináltatott egy „vashámort képező alkotmányt", melyért kétszáz aranyat fizetett a mesternek. Minderről tanuságot tesznek a szomolnoki királyi inspektoratus „Bizonyságlevei".

Vayk: Régi magyar mecenások. Művészet 1902. 215–216. l.

Szakmáry Jakab W. jun.
ötvös
1760 Kesmárk
Ydösb Sz. Jakab fia.

Kapmagyarorsz ötvösök 29 l.

T. József:

Megkoronáztatása:

A főoltár előtt
tartja, míg a körülötte álló
a keresztes országalmát tart
ja kezébe. A oltártól balr
neje ülnek a mellettük a k
nak. Jobbról pedig Horvát-ors
foglaltak helyet. Kissé od
ütési jelenet s fölül a ny
felső sorokban lebegő mind

„Krönung des
„Printzen Josep
nig in Unga

„Részletes méretei a v

922

Happel: Thesaurus Exoticu
des Kayser Leopold 7

S z a k m á r y Jakab ötvöd
/Lőcse, XIX. sz. első fele/

M Ű V É S Z E T
I. évf. 1902.
207-220.
"Régi magyar mecenságok"

Szakmáry András

ötvös

1732 Késmárk

Magyar ötvösök 29 l.

ra fordul~~ta~~tan, de visszanézve. Jobb kezében pa-
balját csipőjére támasztja (ott). Ballábbal kilép.
rtjei vállaira omlanak, nyakkendőjének csip-
értbe van öltözve, derekát kendő szorítja, ha-
pője csatos. Hermelines palástjának alját
ál a fán vinceni asztalon, a császári korona
dig, hol a bástyán ágyú füstölög, hegyes vidék-
hol város köti le figyelmünket. Felirata a

SEPHUS I.
um Rex."
ijken f."

méretei a keretnek 25.6:19.9 cm.

9218

140/95 N° 122.

M. D. U.

SZAKMÁRY Dániel ötvös

Kassai mester XVIII. sz. utolsó negyede

Mikolik Sándor: Szentpétéri f... Bp. 1954.

10. l.

SZAKMÁRY Dániel ötvös

LOVAG Zsuzsa: Az együttélő egyházak : Kiállitás az esztergomi Keresztény Muzeumban, 1991. május 29 - szeptember 29. Katalógus. Esztergom,1991 38.p

Kassa, 1800 körül Füszertartó

Kassa

Szakmáry ötvös Dániel, 1788

Arch.Közl.1899. XXI. 309

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szakmary J.

Pest-Buda jelenleg a'
gegenwertig mit der zu errichte
pon. Kettévágva Ltsz. 257-.258./
Főv.Muz.Ltsz. 257-58.

felállitandó lánczhiddal - Pest-Ofen
nden Kettenbrücke. /A kettő egy la-
Jelzése: "Lith. bey Jos. Szakmáry".

Szakmáry J.

könyomdász.

(Budapesti) Céh-
levél, német szöveggel
középütt felül két an-
gyaltól tartott koronás ma-
gyar címerrel.
Felrése a ~~korona~~ címer alatt
„J. Szakmáry in Ofen"

kéziratok, stb. stb. állandó kiállítása.

Szabad megtekintés.

Egyes könyveket – egész könyvtárakat

régi magyar történelmi metszeteket, kéziratokat,
állandóan magas áron vásárol,
ezeknek felbecslését, teljesen dijtalanul vállalja.

Katalogusokat kivánatra dijtalanul küld.

M.D.K.

Szakmáry I.

Négy rajz "Nyilt változások" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1927. nov. 6-12.
XVII. évf. 45. sz. 44. lap.

M.D.K.

Szakmáry István

Harsányi Zsolt: Olivér, a plevnai hős c. folytatásos regényét illusztrálta a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1923. XII. évfolyam

április	15-21	16. sz.	55-57. lap.
"	22-28	17. "	44-46. "

M.D.K.

Szakmáry István

Ujhelyi Nándor: A férj nem számit c. folyt. regényét illusztrálta a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1923. XIII. évf.:

dec. 9-15	50. sz.	75-76. lap
" 16-22	51. "	67-68. "
" 23-28	52. "	nem szerepel
" 29-1924 január 5.	53. sz.	65-66.lap

M.D.K.

Szakmáry István

Ujhelyi Nándor: A férj nem számit c. folyt. regényét illusztrálta a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1923. XIII. évf.

okt.	21-27	43. sz.	84-85. lap
"	28-nov.3.	44. "	58-59. "
nov.	4-10	45. "	66-67. "
"	11-17	46. "	64-65. "
"	18-24	47. "	79-81. "
nov.	25-dec. 1.	48. "	60-61. "
dec.	2- 8	49. "	58-59. "

M.D.K.

Szakmáry István

Egész oldalas karikatura sorozat- "Floris-Bonbon" cimmel.

- - -

Rajz /Szenes ember/ tréfájához.

- - -

Szentiványi Szász Tihamér: Kozmetika c. könyvét illusztrálta .

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1921. juli 10-16. X. évf. 28. sz. 33., 37. és 39. lap.

M.D.K.

Szakmáry István

Karikaturája Gombaszögi Frida szinművésznőről
"A művésznő igazi arca" c. közl. illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1929. dec. 22.- XIX. évf.
52. sz. 33-43. lap.

MDK

Szakmáry István

Állandó Gyógy- és Iparnövény Kiállitás

Max Linder: Hét évig nem lesz szerencsém

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Műcs. 1960.

Szakmáry István

MDK

"Állandó Gyógy- és Iparnövény Kiállitás" 1922.

"Max Linder: Hét évig nem lesz szerencsém" é.n.

MAGYAR PLAKÁT-TÖRTÉNETI KIÁLLITÁS. Bp. 1960.

38.1.

Szakmáry István MDK

Állandó Gyógy- és Iparnövény Kiállitás, 1922

Max Linder: Hét évig nem lesz szerencsém, é.n.

Mücsarnok 1960. Magyar plakát-történeti kiáll.

Szakmáry István

Mörike, Mozart prágai utazásai. Fordította *Cserna* Andor. *Szakmáry* István illusztrációival, 169 l. bő jegyzetekkel. **Díszes amatőrkötésben** 3.50 helyett —.90

Mörike elbeszélése a zeneköltészet irodalmának legbájosabb gyöngyszeme, amelyben a szerző intuitív erővel és bámulatos aprólékossággal rajzolja meg a Don Juan költőjének alakját, lényét és talán szemléltetőbb, igazibb portrét ad róla, mint sok adatokkal túlzsúfolt biográfia.

Hoffmann, E. T. A., Muzsikus-történetek. Fordította *Cserna* Andor. *Szakmáry* István illusztrációival. 150 l. bő jegyzetekkel. **Díszes amatőrkötésben** 3.50 helyett —.80

A sokoldalú, különös életű és különös írású E. T. A. Hoffmann három olyan népszerű novelláját kapja itt az olvasó kitűnő magyar fordításban, amely írásai közül a legközvetlenebb vonatkozásban áll a zenével. Hoffmann maga is szenvedélyes muzsikus volt és az egész mindenséget a zeneművészet tükrében látta.

Kérem po

Egyéb írásbeli közlés esetén Levelezőlap portódiját kell leróni!

KÖNYVRENDELÉS

2 fillér

Lauffer Tivadar

könyvkereskedés

Postafiók 311.

BUDAPEST

IV., Váci ucca 11.

Szakmári István, szabó

A mi kolci Pataki-Gerga görög kereskedők közötti szerződésben szerepel 1778.márc.1.után.Azon elveszett adós ágok,melyek őket terhelik.-"Szakmári Istvánnál dtto/debreceni szabónál/ 1776. 13.50.".Rhft.kr. 292 296.old

Komáromy József: A Pataky-Gerga üzleti xxxx társas-szerződés 1778-ból 285.old

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve,VIII.1969.Miskolc

Szakmáry István

festő † 1925

U. 4010/b.

~~Augsburg b. n. V. 112.~~

~~Kántorhalmi V. 189.~~

MDK

Szakmáry István

Allandó Gyógy- és Iparnövény Kiallitas. 1922., 95x63 FSZEK

Max Linder: Hét évig nem lesz szerencsém. é.n., 63x95 LTM

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.1960. Műcsarnok. Kat. 38.l.

Szakmáry István

festő

U. 4010

hosszas szenvedés után
meghalt Budapesten
1925. okt. 5.

Magyarság
1925. okt. 7
(Halálozás.)

~~3594 Letz Károly:~~

3594 Mária a kisded Jézu

A Madonna díszes

~~A Díszes~~ trónuson ül[illegible]
tart, baljával pedig a térdé[illegible]
a melyet ép ugy, mint a gyermekét
ti. Haja vállaira omlik, redős ru
tartja ~~össze~~.

Szénrajz, méretei ~~345:173~~ 340 : 16
Vétetett az 1905: III. 7-

(213-905)

1905

~~Réce.~~

272 : 21

Szakmáry István

Autoterverő

1911.

Éimisk 1930

88-l-

ámu kiadási csekkszámla terhére utaljon

latban
ványo-
gilleték
póstata-
ó Urnak
helyett: Kertész K.Róbert s.k. h.állam-

A hivatalos másolat hiteléül:

min.iroda s.tiszt.

Szakmáry J.

litografus

l.

Bedőlitogr.

12. l.

22. l.

rténetirodalma. Szürke.

ház. Piros.

. Piros.

z előtt. Piros.

a. Kék.

om. Barna.

d.

Piros.

ros.

MDK

Szakmáry J.

Die Fabrik Gasse am 16-t März 1838, kőnyom.

Schoen Csillaggyüjt, 1936. 37 l.

Szakmáry J.

litográfus. kö-

nyomdász Budán 1838

l.

Tanulmányok Bp.

multjából.

IX. 198. l.

210 l.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Igy haditudósittok ti!"
c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1935. nov. 3-9. XXV. évf.
45. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes regénye c. részét illusztrálta.

Színházi Élet, Bpest. 1937. ápr. 11-17, XXVII. évf. 16. sz. 21. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: „Pünkösdi királyság" c. irását illuntrálta két karikaturával: Karinthyról és Szép Ernőről.

Szinházi Élet, Bp. 1937. május 16-22
XXVII. évf. 21. sz. 54-55. lap.

M. D. K.

Szakmáry

„Leplezd le önmagadat és barátaidat" c. kisb.-t illuntráltsz.

Szinkári Élet, Bps. 1937. juli 4-10.
XXVII. erf. 28. sz. 38. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Pulicity" c. irását illusztrálta az irórl készült karikaturával és más rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1937. febr. 21-27. XXVII. évf. 9. sz. 66-67. lap

M.D.R.

M.D.K.

Szakmáry

Nagy György Ferenc: "Talált tárgy" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1937. febr. 14-2o. XXVII. évf. 8. sz. 75-77. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Milyen lesz az uj esztendő" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1936. dec. 27.-1937.jan.2.
/1. sz. 28. lap
XXVII. évf./

. . . .

M.D.K.

Szakmáry

"Szép az élet" c. a Szinházi Élet amatőrpályázatának illusztrációit készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1935. ápr. 21-27. XXV. évf. 17. sz. 43. lap

M.D.K.

Szakmáry

Szép Ernő: Idegenforgalom c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1935. juni 2-8. XXV. évf. 23. sz. 10-11. lap

M.D.T.

M.D.K.

Szakmáry

Rajza "A hét humora" c. rovatban szöveg illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1935. juni 16-22. XXV. évf. 25. sz. 4o. lap

.

M.D.K.

Szakmáry

"Az étkezés művészete" c. közl.-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1935. szept. 1-7.XXV. évf. 36. sz. 97-99. lap

M.D.M.

M.D.K.

Szakmáry

"Az étkezés uj müvészete" c. közl.-t illusztrálta.

Szin házi Élet. Bp. 1935. szept. 8-14. XXV. évf. 37. sz. 72. lap

.

M.D.K.

Szakmáry

Rajzai szöveg illusztrálására . "A cimet megállapitani nem lehet, a lap hiányossága miatt./

Szinházi Élet. Bp. 1933. febr. 26- márc. 4.
XXIII. évf. lo. sz. 67. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Igy irtok ti" c. rovatát illusztrálta.

Szinházi Élet, Bp. 1933. febr. 5-11. XXIII. évf. 7. sz. 48. lap

M.D.K.

Szakmáry

Móricz Zsigmond: "Szinház, szinésznő, közönség" c. irását illusztrálta.

- - -

Lovászy Károly: "Az én receptjeim" c. irásához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. január 22-28. XXIII. évf. 5. sz. 6-7. lap
50-51. "

M.D.K.

Szakmáry

Erdős Renée: "A gazember Pátkay" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. január 15-21. XXIII. évf. 4. sz. 71-76. lap

M.D.K.

Szakmáry

A Szinházi Élet Törvényszéke c. rovat cimrajzát kézitette.

- - -

Karinthy Frigyes: "Igy irtok ti" c. rovatát illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. január 15-21. XXIII. évf. 4. sz. 17. lap.
24-25. "

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes- "Mindenre képes Brehm.." c. irását illusztrálta.

- - -

Farkas Imre: "Az iglói diák. Életem regénye" c. folytatásokban közölt regényhez készitett az egyes példányokban illusztrációkat.

- - -

Szinházi Elet. Bp. 1932. dec. 25.-1933. jan. 1.
XXIII. évf. 1. sz. 2o-21. lap
98-104. "

M.D.K.

Szakmáry

Plakátrajz "Lysoform az egészség pillére" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1933. márc. 5-11. XXIII. évf. 11. sz. 74 83. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: Igy irtok ti c. rovatához készitett az iróról és szereplőiről karikaturákat.

Szinházi Élet. Bp. 1933. ápr. ~~9-15.~~ 16-22. / XXIII. évf.
XXIII. évf. 17. sz. 16-17. lap

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Vulkán beszél" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. juni 18-24. XXIII. évf. 26. sz. 72-74. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"A "Nyil" regényujság 300 pengős kisregényt rendel a Tehetségavatás legjobb novellistájától". c. közleményet illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. juni 11-17. XXIII. évf. # 25. sz. 43. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kondor Ernő: "Zöldablakos kicsi ház..." c. versét,
-melynek zenéje is a szerzőtől származik- látta el
illusztrációkkal.

Szinházi Élet. Bp. 1933. junius 4-lo. XXIII. évf.
24. sz. 52. lap

M.D.K.

Szakmáry

Erdős Renée: "Glacsán és a három gyerek" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Karinthy Frigyes: "Csénzs" c. irásához készitett karikaturát az iróról.

- - -

Pásztor Árpád: "Jazz" c. irását illusztrálta kilenc rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. aug. 20-26. XXIII. évf.
34. sz. 20-21. lap.
35. 26-27. "
57-59. "

M.D.K.

Szakmáry

Erdős Renée: "Anya, ne légy nevetséges!" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Márai Sándor: "Fürdőlevél a Földközi tengerről" c. irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. aug. 6-12. XXIII. évf. 33. sz. 10. lap.
26-27. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Mr. Bundash" c. regényfolytatás illusztrációját készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1933. okt. 8-14. XXIII. évf. 42. sz. 97-1o5. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Ivan Fedorov: "Életveszélyes kritika" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. nov. 18-24. XXIII. évf. 48. sz. 92. lap

.

M.D.K.

Szakmáry

Kurt Lustig: "Hivatalos elintézés" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. nov. 12-17. XXIII. évf. 47. sz. 93. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Heinrich Müller: Schwarzkopf ur, a Don Juan" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. nov. 5-11. XXIII. évf. 46. sz. 92. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Barabás Pál: "Fekete tárca" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1933. szept. 3-9. XXIII. évf. 37. sz. 58-6o.

.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz a "Maga csak tudja..." c. rovat karácsonyi számának illusztrálására.

- - -

Luigi Pirandello: "A céltábla" c. novellát illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. dec. 17-23. XXIII. évf. 52. sz. 33. lap
129. "

M.D.K.

Szakmáry

Rajz a "Maga csak tudja..." c. rovat karácsonyi számának illusztrálására.

- - -

Luigi Pirandello: "A céltábla" c. novellát illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. dec. 17-23. XXIII. évf. 52. sz. 33. lap
129. "

M.D.K.

Szakmáry

Wilhelm Weiss: "Emlékszel?" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. dec. 3-9. XXIII. évf. 5o. sz. 74. lap.

M.D.K.

M.D.K.

Szakmáry

Forró Pál: "Társasáutazás" c. folyt. regényét illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1933. dec. 17-23. XXIII. évf. 52. sz. 233.-24o. lap.

F.D.R.

M.D.K.

Szakmáry

"Nyári nyilt változás" cimmel négy tréfás rajz.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 9-15. XVIII. évf. 37. sz. 79. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Fejtorna" c. rovatot illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 16-22. XVIII. évf. 38. sz. 168. l.

M.D.K.

Szakmáry

"Autósport" c. rovatot illusztrálja fejrajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 23-29. XVIII.
39. sz. 40/ 91. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"A H É T H U M O R A" c. rovat fejrajzát

- - -

" " " c. rovatban tréfás rajzsorozat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 30-okt. 6.
XVIII. évf. 40. sz. 40. l.
43. "

M.D.K.

Szakmáry

"Nyilt változás: Gréta Garbo cimmel tréfás rajz-sorozat.

Szinházi Élet. Bp. 1928. junius 24-30. XVIII. évf. 26. sz. 67. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karl Georg: "Amerika házasodik" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. ápr. 10-16. XXII. évf. 16. sz. 72-76. lap

.D.A.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: „Budapesti Böske Erzsébet" c. tréfás irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc. 27.-ápr. 2.
XXII. évf. 14. sz. 28-29. lap

M.D.K.

Szakmáry

Dr. Molnár Harry: "Bridge" c. rovatát illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. juni 19-25.
XXII. évf. 26. sz. 111-113. lap

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Jó dumája van" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. juni. 19-25. XXII. évf. 26. sz. 56-57. lap

M.D.R.

M.D.K.

Szakmáry

Lovászy Károly: "Félpohár pénz" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1932. május 15-21.
XXII. évf. 21. sz. 121-124. lap

M.R.F.

M.D.K.

Szakmáry

Erdős Renée: "A zöld fény" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Plakátrajz " A LYSOFORM titka ez:
Ámor nyila nem sebez" cimmel.

- - -

Szinházi Elet. Bp. 1932. május 15-21.
XXII. évf. 21. sz. 49-54.lap.

.D.K.

- - -

- - -

M.D.K.

Szakmáry

Krudy Gyula: "Bunda" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1932. jan. 1o-16. XXII. évf. 3. sz. 39-41. sz.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Rémes álom 1932-ről" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. dec. 27.-1932.jan. 2. XXII. évf. 1. sz. 12-13. lap.

.D.E.

M.D.K.

Szakmáry

Maurice Dekobra: "A jeggygyürü" c. novveláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. dec. 20-26. XXI. évf. 52. sz. 77 81. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Bűvészinas" c. tréfás irását illusztrálta, s készitett karikaturákat az iróról.

Szinházi Élet. Bp. 1932. febr. 7-13. XXII. évf. 7. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Szakmáry

Bibó Lajos: "Különös éjszaka" c. novellájához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 29-dec. 5.
XXI. évf. 49. sz. 33-36. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Anton Kuh: "A kutya meg az iró" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 22-28. XXI. évf. 48. sz. 68. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Emőd Tamás: "A szerelmi vallomás" c. irását illusztrálta.

- - -

Sztrókay Kálmán: "Az ezres" c. novellájához készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 22-28. XXI. évf. 48. sz. 33-35. lap.
46. "

M.D.K.

Szakmáry

Bródy Lili "...és a filmet néztétek?" c. közl-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 8-14. XXI. évf. 46. sz. 36-37. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Léon Frapié: "A müvésznő anyósszerepe" c. novelláját illusztrálta.

- - -

"A Zser-bó-bó-ban" c. rovatot illusztrálta uj rajzzal.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. január 5-11. XX. évf.
2. sz. 86. lap.
90. "

M.D.K.

Szakmáry

"Nyári sportok" cimmel tréfás rajzsorozat.

- - -

"D I V A T" rovatot illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. aug 4-11. XVIII. évf. 32. sz. 71. és 119. lap.

M.D.K.

Szakmáry

"Feld Matyi fia Jenő revüiró lesz" c. közl.-t illusztrálta.

- - -

"A Zserbó-bó-bóban" c. rovat uj fejrajzát készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. juli 22-28. XVIII. évf. 30. sz. 48. és 68. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Cimrajz "A hét humora" c. rovathoz.

- - -

Rajzsorozat "Szent István-napi nyilt változás" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. aug. 19-25. XVIII. évf. 34. sz. 38-29. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Rajz a "Szinházi Hét" c. rovatban "Amikor a direktor / kisér" cimmel tréfás szöveghez.

- - -

Karikatura Heltai Jenőről "A Newyork törzsvendégei" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 193o. szept. 21-27. XX. évf.
39. sz. 39. lap
93. "

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "Kártyajáték" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930. juli 20-26. XX. évf. ~~29~~. sz. 6-7. lap
30.

M.D.K.

Szakmáry

Erdős Renée: "A torzó" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930. juli 13-19. XX. évf.
29. sz. 38-40. lap

M.D.K.

Szakmáry

A "Maga csak tudja..." c. rovat uj fejrajzát készi
tette.

Szinházi Élet. Bp. 1930. juli 6-12. XX. évf.
28. sz. 41. lap

M.D.K.

Szakmáry

Bibó Lajos: "Az orvos meséje" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 193o. juli 6.-12. XX. évf. 28. sz. 36-39. lap

M.D.K.

Szakmáry

"Porzsolt Kálmán házassági albuma" c. rovatot illusztrálta.

- - -

"Rejtett kincs" c. rovathoz készitett fejrajzokat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. juni 29-juli 5. XX. évf. 27. sz. 77-79, 80. lap

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "A Balaton felfedezése" c. irását illusztrálta.

- - -

"A Zserbó-bó-ban" c. rovathoz készitett uj illusztrációt.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. juni 29-juli 5. XX. évf.
27. sz. 10-11. lap
74. "

M.D.K.

Szakmáry

"Rejtett kincs" c. közlemény cimrajzát készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1930. juni 22-28. XX. évf.
26. sz. 80. lap

M.D.K.

Szakmáry

Sacy von Blondel: "Maga az?" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Karinthy Frigyes: „Szerzői kongresszus Elysiumban" c irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. juni 15-21. XX. évf.
25. sz. 38-40. lap
72-73. "

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Nyaralás részletre" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930. junius 1-7. XX. évf. 23. sz. 68-69. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Kosztolányi Dezső: "Költők 1934-ben" c. írását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1934. szept. 16-22 évf. XXIV. 39. sz. 6. lap

M.D.K.

Szakmáry

Szép Ernő: „Jaaj" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1934. szept. 23-29. XXIV. évf. 39. 40. sz. 17. l.

.

M.D.K.

Szakmáry

Rajza a "Fejtorna" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1934. nov. 18-24. XXIV. évf./153. lap 48. sz./

M.D.K.

Szakmáry

"Sportbarátság" c. Szinházi Élet pályázat-rovatát illusztrálta cimrajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1930. május 26-31. XX. évf. 22. sz. 64. lap

M.D.K.

Szakmáry

A "Maga csak tudja..." c. rovatot illusztrálta fejrajzzal.

- - -

Tréfás rajz "Bölcsődal" cimmel

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. május 18-24. XX. évf. 21. sz. 25. lap.

118. "

M.D.K.

Szakmáry

Karinthy Frigyes: "A bukott szerző" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 193o. május 11-17. XX. évf. 20. sz. 52-53. lap

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imre: "Kis lelki klinika a divatról" c. beszámolójának illusztrálására készitett rajzokat.

Szinházi Élet. Bp. 1930. május 4-lo. XX. évf. 19. sz. 94-95. lap

M.D.K.

Szakmáry

A "Maga csak tudja..." c. rovat uj fejrajzát készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1930. okt. 26-nov.1. XX. évf. 44. sz. 24. lap

P.D.A.

M.D.K.

Szakmáry

Tréfás rajza "Javuljon meg Karácsonyra!" cimmel.

- - -

"Parfőmbár" c. szöveghez készitett illusztrációt.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 193o. dec. 21-27. XX. évf.
52. sz. 139. lap.
220. "

Szakmáry M.D.K.

A XVII. sz. -ban Kassán dolgozó ötvös

Kampis Antal: A képzőművészetek története

A Kultura Világa Bp. 1963. 668.1.

M.D.K.

Szakmáry

Nagy Endre: "Agy torna" c. irását illusztrálta. Hat rajz

Szinházi Élet. Bp. 1930. ápr. 27.-május 3. xx eof
18. sz. 15-16. lap

M.D.K.

Szakmáry

Kálmán Jenő: "Négytől hétig" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930. márc. 23-29. XX. évf. 13. sz. 22-24. lap

M.D.K.

Szakmáry

Porzsolt Kálmán: „Házassági albuma" c. rovatának cimrajzát készitette.

Szinházi Élet. Bp. 193o. márc. 16-22. XX. évf. 12. sz. 65. lap.

M.D.K.

Szakmáry

Vészi Margit:„Aida, Amneris és egy citrom szelle -
me" c. irádát illusztrálta.

\- - -

Karinthy Frigyes:„Rehabilitált asszonyok" c.
tréfás irását illusztrálta.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 193o. márc. 16-22. XX. évf.
12. sz. 21-24. lap
32-33. "

M.D.K.

Szakmáry

"A kutyában is hosszitott a divat" cimmel tréfás rajz "A hét humora" c. rovat illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1930. márc. 9-15. XX. évf. 11. sz. 59. lap

M.D.K.

Szakmáry

Farkas Imre: "Farsang" c. irását illusztrálta.

- - -

L. Orlew: A csomag c. novelláját illusztrálta Három rajz.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930 január 19-25. XX. évf.
4. sz. 4-5. lap
94-96. "

MDK

J.Szakmáry, lithografus

Pest-Buda a török kiüzése előtt.

2 könyomatu kép egy lapon.

Lantos könyvesbolt egynapos aukciója. 1937. máj.4.
8.l.

Jos. Szakmary

Schoen-Post-Buda

Szakmáry András ötvös M.D.K.

1732-ben említik Késmárkon

H éjjné Détári Angela: Szakmáry Pál
Adatok egy szepességi ötvös-család működésé-
ről a XVIII. században 561.
Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei VI. 1963.

M.D.K.

Szakmáry András, ötvösmester

A 18. század közepének jeles ötvösmestere Késmárkon. Fia, Szakmáry János Dávid 1761-ben a lőcsei ötvöscéh tagja lett.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Puntierungswesens im 18.Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

Szakmáry András

ötvös

Késmárkon tanult és 1732 ben
ott is élt, de inkább gardasági
után.

Dr. Illésy János: Magyarországi ötvösök 1732 ben. Arch. Ért 1904 évf. 392. l.

M.D.K.

Szakmáry ötvösdinasztia

tagjai, akik 1720–1828 körök Késmárkon, Löcsén és Kassán működtek: Donát; András; Jakab; Dániel; ifj. Jakab; Pál; ifj. Dániel; ifj. Pál és Vilmos.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom. VII. Fasc. 3-4. 261-dd

M.D.K.

Szakmáry, aranyműves család

tagjai az ónod-magyarországi cék jelentős mesterei voltak a XVIII. században.

Information Hungary. Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 971. old.

Szakmáry Pál,

M.D.K.

az 1788-évi kimutatás szerint az eperjesi cél tagja volt

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

263. old.

Szakmáry János Sámuel

ötv.

Kőmagyótúj 1204.7.

Szakmáry János Sámuel

ötvös Lőcse

Kőmagyötvj. 214 l.

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen* — Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
1204		SS Johannes Samuel Szakmáry, M ca 1800, e. 1806—MC 1828.
	Nr. 1162	*a)* Evőkészlet. — *Tafelsilber.* — Ca 1800. Báró Kray István, Csontfalva — *Tschentschitz.*
	—	*b)* Újítás XVIII. századi kannán. — *Renovierung einer Kanne* ⊔ ⊓ *XVIII.* ⊔h „RENOVATUM PER ME JOANNEM SAMUELEM SZAKMARY AO 1810.“ Ev. egyház, Lőcse — *Ev. Kirche, Leutschau.*

⊔ aus ⊓ dem

P.d. Lehetőleg úgy kitrajtani, hogy az egész sév az alsó sorba jusson.

⊔ Jahrhundert. —

Pest - Buda — Pest - Ofen
á Török kiüzése előtt — ~~gegenwärtig~~ ~~mit der~~ vor Vertreibung der Türken

---

Pest - Buda — Pest - Ofen
jelenleg — gegenwärtig
á felálítandó lánczhiddal — mit der zu errichtenden Kettenbrücke.

Lith bey Jos. Szakmáry

Szfv. Múz. lett. nám ne Vül.
Dr Weiszberger-féle vétel.

V.ö. Szfv. Múz. Ltsz. 257-58.

Szakmáry József

1

Szakmáry József

2

~~Szfv.Muz.ltsz.nélkül~~: Pest-Buda a'Török kiüzése előtt - Pest-Ofen vor Vertreibung der Türken.----
Pest-Buda jelenleg a'felállitandó lánczhiddal - Pest-Ofen gegenwertig mit der zu errichtenden Kettenbrücke./A kettő egy lapon.Kettévágva Ltsz.257-.258./ Jelzése:"Lith.bey Jos.Szakmáry".

Föv. Muz. Lt. sz. 257-58.

~~Reklámlap. középen Comes Sigismundus Forgács. Körül gyógyszerész vignetta, váltó, névnapi grat. lap, újévi kösz. lap, stb. — Alatta középen: Lithog. bey Jos Szakmáry in Ofen.~~

on-
s
ek
sa
to-
sát
észe-
Richa
sára,
[redacted]
gva
ondo-
gte-
ki
ze-
zák.
ló

zinczy Ferencet (1828)

SZAKMÁRY *József*, kőrajzoló és kőnyomdász Budán az 1830—40-es években. Arckép-litográfiákat (I. Ferenc, V. Ferdinánd, Deák Ferenc, Patachich József stb.) készített.

E. G II. 487 l

ctsága által az "Uránia" szinház-
k előadásaként február 2.-án dél-
és a felsőmagyarországi bányavá-
var felvidéknek lagjelentősebb vá-
is a Lengyelországból Keletmagyar
vonalaknak csomópontja volt, s
gazdagságra tett szert. Ennek a
Erzsébetről elnevezett főtemplo-
etnek legszebbjei közé tartozik.
szépen kiegészitik a Szt. Mi-
bán-torony. Kassa egyébként gaz-

Szakmáry József

Nachtigal Jacobus theol. et phil. doctor, ülö térdkép, könyvmat szakmárytól a 19. sz.-ból (Budán). –

19x21; 27.5x35.5 cm.

Kim S. (32.) 484. –

Szakmary József

Der Rathausplatz in Pesth, den 14, 15. und 16. März 1838." Lith. bey. Jos. Szakmary in Ofen. – 238/148.

Föv. Mur. Laufr. Gyüjt. 204.

S Z A K M Á R Y J Ó Z S E F budai

kőrajzoló és kőnyomdász.

Irodalom :

Éber-Czakó:A soksz.m.tört./Ráth Ipm.k.I.506./
Nagy Iván :Szazadok,1874. //Szakmáry N.,középszerü arcképfestő, 1836-1839-ben.Lathatni tőle a Tud.Gyüjt.1836.évi II.kötetében egy géprajzát.//

Tud.Gyüjt.1836.

Nachtigall Jacobus theol.et phil. doctor,ülő térdkép,kőnyomat Szakmáry-tól a 19.szazadból /Budán/. 19-21;27.5-35.5 cm.
Kun S./32./ 484.

Kremmer:A régi Buda és Pest..269.sz: Die Fabrik-Gasse am 16.März 1838. /Mayer Ferenc pesti hajósmesternek, mint életmentőnek ajánlja ezen emlékképet Kaszás Istvan sebészmester/. C.Ludwig szines kőnyomata.60x47.5 cm. Szakmáry budai kőnyvnyomdája.
Főv.Kvt.Bg.769/129.
/U.ez Olajfestmény 67x54 cm.a Budai Lövészegylet tulajdonában./

Főv.Muz.Lanfr.Gyüjt.204.sz.: Der Rathausplatz in Pest,den 14,15.und 16. März 1838."Lith.bey Jos.Szakmáry in Ofen.-238 x 148 m/m.

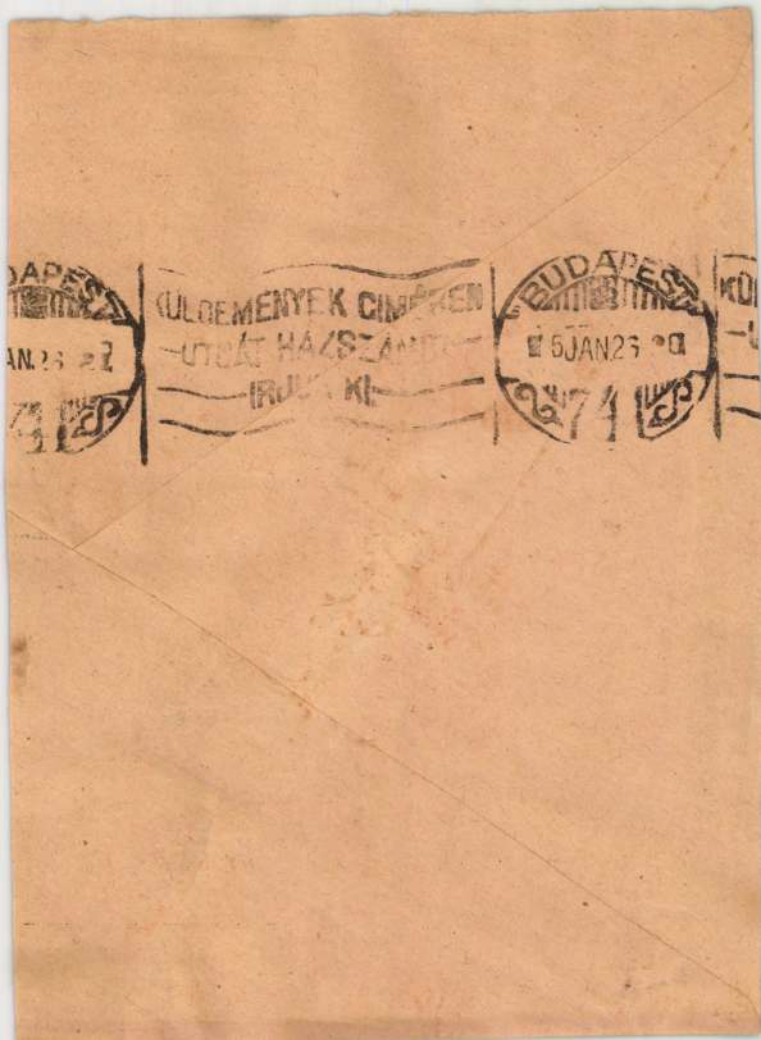

DAPEST
AN.26 22
71

KÜLDEMÉNYEK CIMÉRE
UTCÁT HÁZSZÁMOT
IRJ[illegible]KI

BUDAPEST
5JAN26 20
71

Szakmáry József

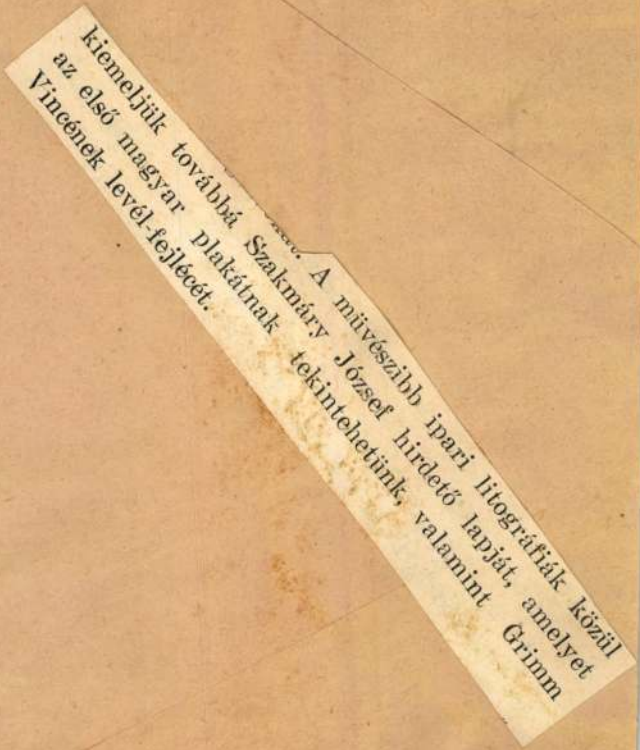

kiemeljük továbbá Szakmáry József hirdető lapját, amelyet az első magyar plakátnak tekintehetünk, valamint Grimm Vincének levél-fejlécét.

A müvészibb ipari litográfiák közül

Nagyrlito 49 e

Szakmary József

Mellette más, kisebb-nagyobb jelentőségű nyomdák keletkeztek már a 30-as években. Ilyen *Szakmáry Józsefé*, akinek csak Budára szóló litográfus-igazolványa volt, ami abból a védekező beadványból tűnik ki, amit Walzel a Helytartótanácshoz a Schmid—Szakmáry-féle támadásra nyujtott be. Nyomdájából jobbára egyszerű nyomtatványok, névjegyek, elvétve portrék kerültek ki. Bedő Rudolf úr gyüjteményében a plakátnak egy korai, nyomdájából kikerült példányát találtuk. Ez a lap részben egymásra rajzolva, azokat a tárgyakat ábrázolja, amelyek nála kaphatók, illetve megrendelhetők. Szakmáry maga közepes tehetségű rajzoló volt.

Szakmary József

SZAKMÁRY JÓZSEF budai kőrajzoló és kőnyomdász a 19. sz. 30—40-es éveiben. Művei, kiadványai: Reklámlapja, Középen Comes Sigismundus Forgács arcképe. Körülötte. gyógyszerészvigneták, váltók, névnapi gratuláló lapok, újévi köszöntő lapok, stb. Jelzése: Lithog. bey Jos. Szakmáry in Ofen. — Nachtigal Jacobus theol. et phil. doctor, ülő térdkép, 19×21 cm. — Monumentum Pietatis Francisco I. potentissimo Imperatori et Rege Hungariae Apostolico LXVI. Natalem A.° 1834 feliciter celebranti . . . Jelz: „Lithog: Jos. Szakmáry". — Solemnia vota pro felici Augustorum Conjugo Sacratissimae Majestatis Ferdinandi V. Regis Hungariae Apostolici . . . Jelz.: Lithog: Jos. Szakmáry". — L. a Pest-Budát ábrázoló kőrajzok jegyzékét és Chladek Antalt. — Bibliográfia: Főv. Múz. Lt. 257—8, 14402, . . . — Főv. Kvt. Bq. 769/129. — Ipm. k. I. 506. l. — Kremmer: II. 269, 270. — Lanfr. Kat. 204, — Nagy I. — Tud. Gyüjt. 1836. —

„*Der Rathausplatz in Pest*, den 14. 15. und 16. März 1838".
Jelz.: Lith. bey *Jos. Szakmáry* in Ofen". 24×15 cm. — Lanfr.
Kat. 204.

Nyomása Pesten. — 302×215 mm. — Fő. Muz. Ltsz. 3138. —

Lánchid. (Humorisztikus *karikatura* a Lánchid összeomlásáról és Széchenyi vízbeeséséről.) 47×33 cm. — Fő. Kvt. Ro.

S z a k m á r y J ó z s e f budai kőrajzoló és kőnyomdász a 19.sz. 30-40-es éveiben.Művei,kiadványai: Reklámlapja.Középen Comes Sigismundus Forgács arcképe.Körülötte,gyógszerészvignetták,válótk,névnapi gratuláló lapok,ujévi köszöntő lapok,stb.Jelzése: Lithog.bey Jos.Szakmáry in Ofen.- Nachtigall Jacobus theol.et phil.doctor,ülő térdkép,19x21 cm.- Monumentum Pietatis Francisco I.potentissimo Imteratori et Rege Hungariae Apostolico LXVI.Natalem A° 1834 feliciter celebranti...Jelz:"Lithog:Jos:Szakmáry".- Solemnia vota pro felici Augustorum Conjugio Sacratissimae Majestatis Ferdinandi V.Regis Hungariae Apostolici...Jelz:"Lithog:Jos:Szakmáry".-

Ld.a Pest-Budát ábrázoló kőrajzok jegyzékét,s Chladek Antalt.-Bibliográfia: Főv.Muz.Lt.257-8,14402,.....- Főv.Kvt.Bq.769/129.- Ipm.K.I.506.l- Kremmer II.269,270.- Lanfr.Kat.204.- Nagy I.- Tud.Gyüjt.1836.-

T a r t a l omm

I. A grafikai sokszorosító
ismertetése,különös tekintettel a
ágakhoz való viszonyára.

II. Magyar müvészi állapotol
szellemi élet.Közönség,irodalom é
pe a magyar müvészi élet megindit

III. Magyar vonatkozásu kül
müvészek magyar
tográfiái.

IV. Az első magyarországi k

V. A kibonatkozás kora:30-
József,
József,A kromolitográfia.Vietoris
ki kőnyomdászok és kőrajzolók.

VI.Összefoglalás. A tájkép,arc
beli fejlődésének vázlata.Viszony

VII.Pest-Budat ábrázoló kőr

VIII. Lexikon.Életrajzi ada

Buda-Pest:

A város látképe.

Rajta fölül ~~Tölül~~ („PEST-BUDA a' Török kiúzése előtt" (PEST-OFEN vor Vertreibung der Türken), alól pedig: „PEST-BUDA jelenleg a' felállítandó lánczhiddal" (PEST-OFEN gegenwärtig mit der zu errichtenden Kettenbrücke) van ábrázolva. Az előbbin meg hajóhid, ez utóbbin már ~~az új~~ lánczhid köti össze a testvérvárost ~~össze~~, mely fölött a bal parton, járó-kelők látnak dolgaik után és több bárka vesztegel, míg a Duna közepén, ~~a~~ két csónakhoz közel, az „ÁRPÁD" nevű gőzhajó megy lefelé. Felirata legalól középütt: „Lith. bey J. Szakmáry in Ofen."

Könyomat, méretei az alsó látképnek 5.8 : 20.6 cm

Ltfra 4808.

107/95 № 327

Patachich József:

Mellig, kissé jobbra ~~[illegible]~~ fordultan van ábrázolva. Előre fésült haja s bajusza rövid, szakálla leberetvált. Atillája és vállra vetett mentéje zsinóros. Felirata akép alatt aláírásának másául:

Patachich József
Tanácsnok

ez után két sorban:

KIADVA HÁLA' JELÉÜL
TISZTELŐI ÁLTAL

s legalól középütt:

Lith: Szakmárÿ Jos: Budán.

Könyomat, az alak nagysága 14 cm.

~~9355.~~ 9555.

250/96 № 2.

Szakmáry József

litografus.

vod

Szentiványi Gyula dr.

Szerelmey Miklós. Petro-

vics Elek emlékkönyv.

Bpest. 1934. III. l.

Hadjárat.

Az erkélyen lévő ti
gyült foglyoknak a kegyelmet hi
hozzátartozóikat ölelik át. Fel

Amnes

alól balra: Verlags-Eigenthum
a jobbsarokban: AR.
a lap hátán pedig Louis Napoleo
(Lith. v. J. Albrecht.-D
szemlélhető.

Kny., mér. a vk. 22.6: 3

Szn. 38
333-9

Szakmáry József

litografus

Buda 1838

l.

Horváth Árvíz

379. l.

382. l.

Szakmary József

l.

Schoen Pest-Buda

60. l.

1906. II. 17.

A nagyenyedi Bethlen collegium előjáróságának a muzeumi gyűjteményeknek elhelyezésére kijelölt „palotás ház" államsegélyen kívüli átalakítása tárgyában felszólítás a költségvetés pontos megállapítása tása végett a tervek kiegészítése és a palotás ház régi állapotára vonatkozó hiteles leírás másolatának elkülde iránt (183/1906)

Szakmary József

U. 4233. 60. l.

Varró Pál, árvaszéki jegyző

VIII 187.

Szakmary Imre

Laid
2
Lam 1887 23 l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Szakmáry József.

Patachich József / Tanácsnok (aláírás). Kiadva pála jeléül / tisztelöi átsal. Jelz.: Lith: Szakmáry Jos: Budán.

alól jobbra: Lithog Jos Szakmary.

Kny., mér. 44.4: 35 cm.

Sz.n. 239-903
284-903-2.

V. Ferdinánd. 10813.

Egész alak, kissé balra fordul és talapzaton áll. Lovassági tábornoki egyenruhát visel vállra vetett prémes mentével. Alakját a talapzat elején olvasható következő felirás körvonalozza:

FERDINANDUS REX HUNNIADUM ISTHOC NOMINE QUINTUS,
EXCELSAE DOMUS AUSTRIACAE FULCRUM, DECUS ORBIS,
REGNI, ET VIRTUTUM FRANCISCI CAESARIS HAERES,
DIVORUM REGUM SANGVIS, ALMIQUE PROPAGO,
ILLUSTRIS, FORTIS PRINCEPS, CLAVOQUE TENENDO
NON IMPAR;- CUJUS RESIDENS IN PECTORE CANDOR,
ARDOR JUSTITIAE, REBUS MENS PROMPTA GERENDIS,
NATURAE BONITAS, SVAVIS FACUNDIA LINGVAE,
DEXTERITAS INGENS, MISERIS, PRESSISQUE VOLUNTAS
ULTRO PROPENSA, ET PIETAS GRATISSIMA COELO
SPLENDET ET AUGUSTOS DIFFUNDIT IN ORBE PYROPOS.

Felirata a talapzat alján:

FERDINANDVS PRAECELSO SVB SIDERE NATVS,
VIVAT IO! AC LONGOS INTER NOS REGNET IN ANNOS!

ez után: MONUMENTUM PIETATIS PRO SOLENNI DIE 19-a APRILIS 1831 erectum in animo per Josephum Patachich L.R.Civ: Pest: Cancel: Expeditorem.

alól balra: Lithog. Jos. Szakmáry.

Kny., mér. 38.9: 36.3 cm.

Sz.n. 240-903
284-903-3.

I. Ferencz. 10814.

A talapzatra helyezett szobor az uralkodót jobbra fordulva és olyképen ábrázolja, mintha beszélne. Felirata a talapzat elején:

FRANCISCUS PRIMUS MAGNORUM SANGVIS AVORUM,
REGNORUM SIDUS DIVINA LUCE REFULGENS,
AUGUSTUS CAESAR, MULTIS MEMORABILIS ACTIS,
NOMINE PRAECLARO POLLENS CUM LAUDE PER ORBEM,
CLEMENS, ET FORTIS PRINCEPS, SIMUL OMNIBUS AEQUUS,
INGENIO INSIGNIS, QUO NEC PRAESTANTIOR ULLUS,
SANCTAE RELIGIONIS AMANS, TUTORQUE BONORUM,
CULMINE VIRTUTUM MARTIS CELEBRATUS ET ARTIS,
UNA SALUS POPULI, FULCRUMQUE, DECUSQUE REGENTUM;
SEMPER CUJUS HONOS, NOMENQUE FERENTUR AD ASTRA!

annak alján: VIVAT FRANCISCVS TVTOR, DECVS, ATQVE AMOR ORBIS!
ez után: MONUMENTUM PIETATIS
PRO SOLENNI DIE 12a FEBRUARII ANNI 1833
ERECTUM IN ANIMO PER JOS: PATACHICH L. R. CIV. PEST. SUBST. V. CAPITANEUM.

Felirata a kép alatt:

VIVAT IO! VIVAT, FRANCISCUS PRIMUS IN ANNOS,
VIVAT IO! VIVAT, TOTUS SIC CONCINIT ORBIS,
VIVAT IO! VIVAT, FELIX SINE FINE GUBERNET!

ez után: MONUMENTUM PIETATIS
PRO SOLENNI DIE 12 FEBRUARII ANNI 1831
erectum in animo
per Josephum Patacsich L:R: Civ: Pest: Canc: Expeditorem.
alól középütt: Lithog. Jos: Szakmáry.

Kny., mér. 43.6: 33.2 cm.

Sz.n. 241-903
784-903-4.

I. Ferencz. 10815.

Vállig, jobbra fordul, arczélben látható, dicsfénytől körülvett kerek medaillonban peremén e névvel: FRANCISCUS, mely e szövegnek képezi sor kezdőbetüjét:

FRANCISCUS PRIMUS FAUSTO SUB SIDERE NATUS
FRANCISCUS PRIMUS
REGNORUM COLUMEN, DIVORUM STEMMA REGENTUM,
REGNORUM COLUMEN
AUGUSTUS CAESAR DECUS IMMORTALE SUORUM,
AUGUSTUS CAESAR
NOMINIS HUNGARICI SPLENDOR, LAUS, GLORIA GENTIS,
NOMINIS HUNGARICI SPLENDOR
CLEMENS IN POPULOS QUOS DEXTERITATE GUBERNAT,
CLEMENS IN POPULOS,
INVICTUS BELLO, SEDET ALMA PACE BENIGNUS,
INVICTUS BELLO,
SERVATOR LEGUM CONSTANS, LEGUMVE STATUTOR
SERVATOR LEGUM CONSTANS,
CONSILIO PLENUS, PRINCEPS BONITATE PERENNIS,
CONSILIO PLENUS,
UNDAQUE VIRTUTUM, QUAE OMNI CELEBRANTUR IN ORBE,
UNDAQUE VIRTUTUM,
SACRA, DEUMVE COLENS, NULLI PIETATE SECUNDUS!
SACRA, DEUMVE COLENS!

Szakmáry József

József nádor gyászemlékkönyv
Buda 1847.

lásd

Lay Bpest ifarnüvkiáll
67. l.

ÁSOK

né

RGIT

"Der Rathausplatz in Pest, den 14.15. und 16. März 1838."
Jelz: Lith. bey Jos. Szakmáry in Ofen". 24 x 15 cm. - Lanfr.Kat.204.-

Szakmary Józef

Szakmary Károly

Pest-Buda a' Török kiűzése előtt — Pest-Ofen vor Vertreibung der Türken. — *Pest-Buda jelenleg a' felállítandó lánc híddal* — Pesth Ofen gegenwärtig mit der zu errichtenden Kettenbrücke. (A kettő egy lapon.) Jelzése: „*Lith. bey Jos. Szakmáry*". — Főv. Múz. Lt. 257—58.

Nagyítás 68.l.

Ennek változata:

Buda látképe. „Ofen. Artist. typogr. Institut v. Carl Bellmann in Prag." 177 × 124 mm. — Főv. Múz. Ltr. 1912.

Buda látképe. „Der Bloxberg bei Pesth. — F. Höhne lith. — C. W. Medau & Co. in Prag" (1830 k.) — Főv. Kvt. B. 769/90.

A kibontakozó francia romantikus festészethez kapcsolódó Lieder hatását árulja el *Szakmáry Józsefnek*, a budai kőnyomdásznak művészete is, így az ábrándos, szentimentális tekintetű Nachtigall Jakabot ábrázoló arcképén, mely az eddig ismert igen kevés müve között egyike a legjobbaknak.

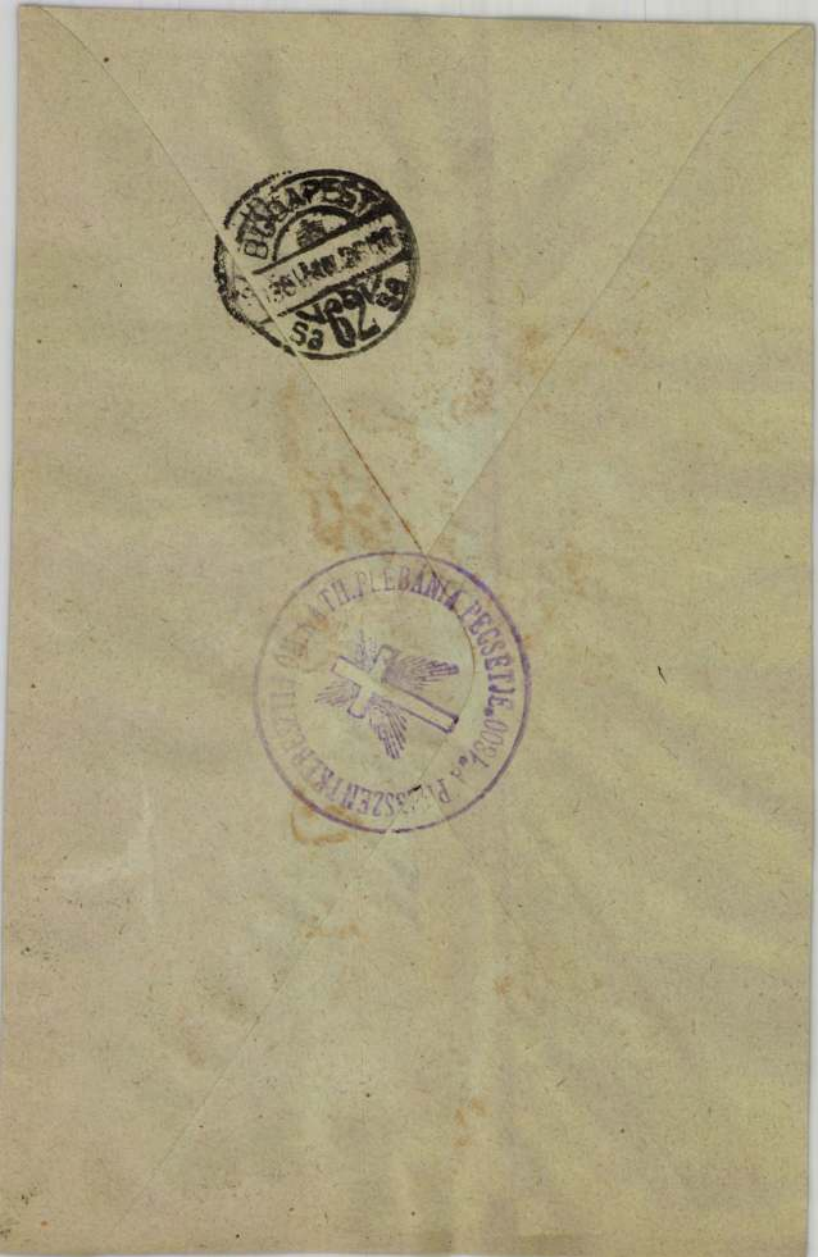
BUDAPEST
Sa 62 Ve
PLEBÁNIA PECSETJE.

M.D.K.

Szakmáry József

körajzoló

1801– ? mük. az 1830–40 s években

Budán.

litográfiái:

Gerni, A magy. körajz. 1960 205–206

M. D. K.

Szakmáry József metsző, könyomdász

~~[illegible]~~ 1830-ban könyomdai privilégiumot kért, 1833 ban kapta meg az engedélyt.

Getsi, A mag. körajz. 1960 12

M.D.K.

Szakmári Károly, festő

~~Szxxhan~~ 1843-ban a Honderü Szakmári tájképgyüjteményére hivta fel a figyelmet, majd 1846-banleirást ad hazánkról. 209. 219. o. 564. o. 83. jegyz.

Telepy Katalin: Telepy Károly, a magyar táj romantikus festője. 545. o.
Debreceni Déri Muzeum Évkönyve. IX. 1966-67.
Debrecen, 1968. Alföldi Nyomda, Debrecen.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Nyári levél" cimmel tréfás rajzsorozat.

Szinházi Élet. Bp. 1928. juli 8-14. XVIII. évf. 28. sz. 97. lap.

Szakmáry László

karikaturakat
készített a Ludas
Matyi c. élclap
1945-évi folyamába

Nemz. Mus.

é 2. r. 20. és 21.).

t ábrázolja, midőn Jézus szülei
pihennek. A hegyes vidék előterében,
a keblére boruló alvó gyermek Jé-
, a három angyalka közül, egy a Madonna
vezet. Kissé hátrább, a dombon, tálrói
Mária öltözete: barna vállkendő, pi-
kék palást, melyet jobb karjára
ózsef barna kabátot, meg sárga kö- 2 vörös-
lhős.

148 cm.
rohner János hagyománya.) ~~[illegible]~~ Átrétetett 1897:
(428/97.)
tést tudomásul vette 1898: II. 17-én

П: 674

Szakmáry László

Kari Eaturái a
Ludas Matyi
1945. évf. Com.

~~Római bronzfibula VIII. 126~~

Szakmáry László

42

Szakmáry László rajza

Pérely 42. l.

Göre Gábor mulat. Mühlbeck Károly rajza.

(Világosság-nyomda)

Szakmáry László

8-r.

[**Nemes** Lipót.] Egy élet a gyermekekért. Nemes Lipót tanár 25 éves gyermekmentő és tudományos munkássága a kortársak és tanítványok írásainak tükörképében. Kiadták volt tanítványai és tisztelői. [Arcképpel.], *Szakmáry* László fedőlapjával és ill.-ival. Kiad.-ért és szerk.-ért fel. *Csizmadia* János. Bp.: Szerk. (VI. Felsőerdősor 9.; Elek ny.) 1935. 79 l. 8-r. 3·—

ál la-
áfiát.
k
erol/d
irá-
na-
ot./*/. * 3. l. —
kez-
:.A
otta
,
,
u-
tt
,
IX
1
.

M.D.K.

Szakmáry L.

Somerset Maugham: "A menekülés" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 193o. jan. 12-18. XX. évf. 3. sz. 88-9o. lap

M.D.K.

Szakmáry L.

Rajz a "Fejtorna" c. rovat illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1928. nov. 25-dec. 1.
XVIII. évf. 48. sz. 154. l.

M.D.K.

Szakmáry L.

Rajz-sorozat "Nyári nyilt változás" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 2-8. XVIII. évf. 36. sz. 41. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Az "INTIM PISTA" rovat uj fejrajzát készitette.

\- - -

"A külföld humora" c. rovat fejrajzát "

\- - -

Szinházi Élet./Bp. 1928./ juli 15-21. XVIII. évf.
28. sz. 39. lap.
29. sz. 56. lap./

M.D.K.

Szakmáry L.

"Nyilt változások & Karinthy Frigyes" cimmel négy tréfás rajz.

- - -

"Autó-sport" c. rovatot illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. juli 29-aug. 3. XVIII. évf. 31. sz./ 96-97. lap.

48. /

M.D.K.

Szakmáry L.

Grätzer József mérnök szerkesztésében megjelenő "Fejtorna" c. rovat rajzait készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1928. aug. 4-11. XVIII. évf. 32. sz. 167. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Rajz-sorozat "Nyilt változás - Péchy Erzsi" cimmel.

- - -

Rajz-sorozat "Nyilnak a virágok" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. ápr. 29.-május 5.
XVIII. évf. 18. sz. 25. lap.
49. "

M.D.K.

Szakmáry L.

"Nyilt változás - Boross Géza" cimmel rajzsorozat.

Szinházi Élet. Bp. 1928. ápr. 29.-május 5.
XVIII. évf. 18. sz. 51 .alp.

M.D.K.

Szakmáry L.

Az "Autó-sport" c. rovatot illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1928. nov. 4-10. XVIII. évf.
45. sz. 81. lap

M.D.K.

Szakmáry L.

Tréfás rajzok "Nyilt változás - Rózsehegyi Kálmán" címmel.

\- - -

" " " " Harold Lloyd "
címmel. Colleen Moore"

\- - -

Színházi Élet. Bp. 1928. dec. 23-tól. XVIII. évf. 52. sz. 138. lap.
168. "

M.D.K.

Szakmáry L.

"Nyilt változások2 cimmel tréfás rajzsorozat Csortos Gyula szinmüvészről.

- - -

„Május" cimmel rakzsorozat.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. május 6-12. XVIII. évf. 19. s . 30., 33. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Az "Autó sport" c. rovat különböző rajzait készíti az egyes példányokban/megjelenő rovathoz. rendszeresen/

Szinházi Élet. Bp. 1928. május 6-12. XVIII. évf. 19. sz. 97. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Étlap" cimmel tréfás rajzsorozat szinmüvészekkel kapcsolatban.

- - -

"Nyilt változás: Rátkai Márton" cimmel tréfás rajzok.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. május 13-19. XVIII. évf. 20. sz. 25. és 31. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"A hét humora" c. rovat különböző cim/rajzait készíti az egyes példányokban.

- - -

"A külföld humora" c. rovat fejrajzát készíti az egyes példányokban.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. május 13-19. XVIII. évf. 2o. sz. 50-51. és 82. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

A "S p o r t" c. rovat cimrajzát készíti a rovat egyes közleményeinek megfelelően.

Szinházi Élet. Bp. 1928. május 13-19. XVIII. évf. 20. sz. 67. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Nyilt változás: Josephine Baker" cimmel tréfás rajzsorozat.

Szinházi Élet. Bp. 1928. május 20-26. XVIII. évf. 21. sz. 32. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Ki mit csinál üres óráiban?" cimmel tréfás rajzsorozat.

- - -

"Nyilt változás: Chaplin" cimmel tréfás rajzsorozat.

- - -

Szinházi Élet, Bp. 1928. jan juni 3-10.
XVIII. évf. 23. sz. 39. és 43. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Órák" cimmel tréfás rajzsorozat.

\- - -

"A külföld humora" cimrajzát készíti.
/A rajzokat felváltva készitik a müvészek/

Szinházi Élet. Bp. 1928. május junius 16-25. XXVIII. évf. 25. sz. 69. és 74. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"A hét humora" c. rovat cimrajzát készitette.

/Ez a rovat időnként más müvész rajzával jelenik meg, esetenként ismétlődik, vagy változik, aktuális szinházi v. más eseményektől függően./

- - -

"A külföld humora" cimrajzát készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. junius 24-30. XVIII. évf. 26. sz. 32. és 64. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"A vadak szezonja" c. recept-rpvatot illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 29-. okt. 5.
XIX. évf. 40. sz. 108-109. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

A "DIVAT" c. rovat fejrajzát készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 21-28. XIX. évf. 39. sz. 85. lap

M.D.K.

Szakmáry L.

"Viccel az élet" c. rovat cimmjzát készitette.

- - -

"Kik illenek egymáshoz" c. rovatot illusztrálta.

- - -

"A pesti zaj premierje a Vigszinházban c. -Paál Jób- beszámoló illusztrációját készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 21-28. XIX. évf. 39. lap. 56.,68., 77. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Viccel az élet? c. rovat illusztrálására készitett tréfás rajzokat.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juli 14-20. XIX. évf. 29. sz. 56. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Viccel az élet" c. rovat fejrajzát készitette és illusztrálta a szöveget.

- - -

"Rádiószanatórium" c. rovat fejrajzát készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 30.-juli 6. XIX. évf. 27. sz. 59. lap.

81. "

M.D.K.

Szakmáry L.

Rajza a "DIVAT" rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 2-8. XIX. évf. 23. sz. 77. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Szegedi István: Cirkusz Lellén c. fürdőlevelét illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. aug. 25-31. XIX. évf. 35. sz. 48-49. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Mire büszke Ön?" c. rovat cimrajzát készitette és a rovatot illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. aug. 11-17. XIX. évf. 33. sz. 27. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Divatposta" c. rovat fejrajzát készitette.

- - -

Tréfás rajzok "Az a jó oldakocsi" és "Kis autó" c. viccek illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. május 5-11. XIX. évf. 19. sz. 77., 94. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Karl Escher: A lámpa c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. febr. 24.-márc. 2.
XIX. évf. 9. sz. 46-48. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Arkadij Avercsenko: Egy házasság története c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. febr. 17-23. XIX. évf. 8. sz. 68-69. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

"Az első rádió müsor" c. tréfás irást illusztrálta öt rajzzal.

Szinházi Élet. Bp. 1929. febr. 10-16. XIX. évf. 7. sz. 148-149. lap

M.D.K.

Szakmáry L.

Weiner István: Kovács ur élményei c. tréfás rádiócikk fejrajzát és illusztrációit készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1929. febr. 3-9. XIX. évf. 6. sz. 148. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Rajz "Rádió a börtönben c. tréfa illusztrálására.

- - -

Komor Gyula: „A jó Isten mindent hall" c. tréfás vers illusztrációit készitette.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. január 27.-febr. 2.
XIX. évf. 5. sz. 146., 147. lap

M.D.K.

Szakmáry L.

Heves Sándor: A dalnok titka c. elbeszélést illusztrálta.

÷ - -

Tréfás rajz-sorozat "Halló rádió Budapest" cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. ápr. 28.-május 4.
XIX. évf. 18. sz. 30-31. lap.
105. "

M.D.K.

Szakmáry L

Szép Ernő: "Légszebb negyventől ötvenig"c. elbeszélését illusztrálta .

Szinházi Élet. Bp. 1929. ápr. 14-20. XIX. évf. 16. sz. 29. lap.

M.D.K.

Szakmáry L.

Bendetz Móric dr.: „Grafológus iskola" c. cikkét illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 31- ápr. 6.
XIX. évf. 14. sz. 46. lap.

M.D.K.

Szakmáry László

"Karikaturisták Villámlexikona" cimmel a lap beszámol az "Ujságrajzolók kiállitásá"-ról, amelyet a Nemzeti Szalon termeiben rendeztek s itt szeæepelnek a müvész rajzai is.

Szinház, Bp. 1947. okt. 14-2o. III. évf. 42. sz.

M.D.K.

Szakmáry László

Kálmán Jenő: "Szeladon a peches ügető ló" c. tréfás versét illusztrálta.

Szinház, Bp. 1946. ápr. 13-19. II. évf. 13. sz. 10-11. lap

M.D.K.

Szakmáry László

Kálmán Jenő: "Husvéti csendélet" c. tréfás versét illusztrálta.

Szinház, Bp. 1946. ápr. 19-26. II. évf. 14. sz. 16-17. lap

MDK

SzakmáryLászló

"Ismerd meg önmagunkat", Ujságrajzoló művészek 2. karikatúra kiáll. 1947. okt. M.Szal.

M.D.K.

Szakmáry László

Sz. Horváth János: "Első látogatás" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1938. nov. 12. XXVIII. évf. 47. sz. 66-68. lap

MDK

Szakmáry László

Kisgrafika 1939. 1. sz. 3.1.

Szakmáry László MDK

Pesti Izé. Naptár Bp. 1948.

MDK

Szakmáry László

Karikatura. repr.

A magyar ujságrajzoló müvészek II. karikatura kiállitása. Nemzeti Szalon 1947. okt.

MDK

Szakmáry László

Este, r epr.

Pérely 75.1.

M.D.K.

Szakmáry László

Famatszet-sorozata "Zugligethy az isaszegi csatában" cimmel.

\- - -

K.Bella: „Kik illenek egymáshoz" c. rovatot illusztrálta.

\+ - +

Szinh zi Élet. Bp. 1929. szept. 8-14. XIX. évf. 37. sz. 22-23. lap.
32. "

M.D.K.

Szakmáry László

Stephen Morehouse Avery: "Kényszerleszállás" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1938. május 28. XXVIII. évf. 23. sz. 57-59. lap

Szakmáry László, festőm.

Este. /Estélyiruhás férfi és nő, a lépcsőnállva./

Repr. 75.1.

Pérely. 75-78.1.

M.D.K.

Szakmáry László

Karinthy Frigyes: "Igy irtok ti" c.-időnként megjelenő-rovatát illusztrálta.

- - -

Oszip Dümov: "Az igazi szerelem" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. nov. 10-16. XIX. évf.
46. sz. 30-31. lap.
32. " és 52-53. lap.

M.D.K.

Szakmáry László

Tréfás rajz a "Keep smiling!" c. tréfás körkérdésre.
Repr.

- - -

Szász Zoltán: "Házasságközvetités" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 1-7. XXI. évf. lo. sz. 45., 46-48. lap.

M.D.K.

Szakmáry László

Hunyadi Sándor: "Jókedvü örmény temetése" c. irását illusztrálta.

- - -

Ottlik Pálma: "Néhány indiszkrét ujévi kérdés" c. irását illusztrálta.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1941. jan. 5. IV. évf. 2. sz. 13-15. lap
22. "

Szakmáry László

Karikaturista

vrád

„Ismerd meg önmagunkat!" A Magyar Ujságrajzoló Művészek II. karikatura kiállítása. Nemzeti Szalon 1947. ort Ön karikaturával.

lebániahivataltól.

szágos Bizottságának
Budapest.

a sopronbánfalvai alsó
v. 22-én kelt 523/1930.
nra adta, hogy nevezett
stromba fel van véve és
a Tek. Bizottság saját Költ-
szakértőjét a tecudők meg-

értesítését az Egyházmegyei
, honnan 2371-2/1930. sz.
tam, hogy a sbánfalvai
kek Orsz. Bizottságának szak-

M.D.K.

Szakmáry László

Hunyady Sándor: "A királynő kényelme" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Osváth Tibor Ottó: "A mi Villonunk..." c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1941. jan. 19. IV. évf. 4. sz. 22-23. és 44-45. lap.

M.D.K.

Szakmáry László

Tréfás plakátrajz "Éljen szeretett képviselő-jelöltünk" c. felhivásra.

\- - -

Maurice Dekobra: "Dániel" c. novelláját illusztrálta.

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 21-27. XXI. évf. 26. sz. 36. lap.

48.

M.D.K.

Szakmáry László

"Pánik az oroszlánketrecben" cimmel rajz
"A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1933. dec. 17-23. XXIII. évf. 52. sz. 145. lap

M.D.K.

Szakmáry László

"Vonalizmus" cimmel hét karikatura szöveg illusztrációjaként, amelyben a lap kérdést intéz az olvasóhoz a karikaturák felismerésére. A rajzok müvészeket ábrázolnak.

Szinházi Élet. Bp. 1933. juli. 9-15. XXIII. évf. 29. sz. 17. lap.

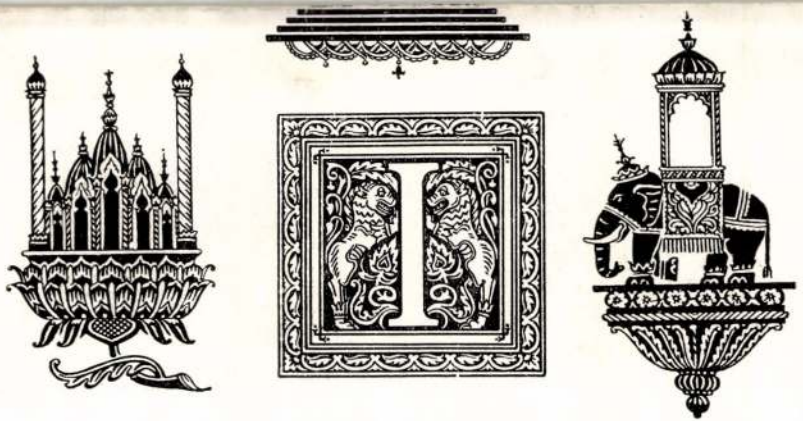

Kner Albert: Iniciálék és záródiszek.
Erdős Renée „Indiai Vendég“ cimü könyvéből.

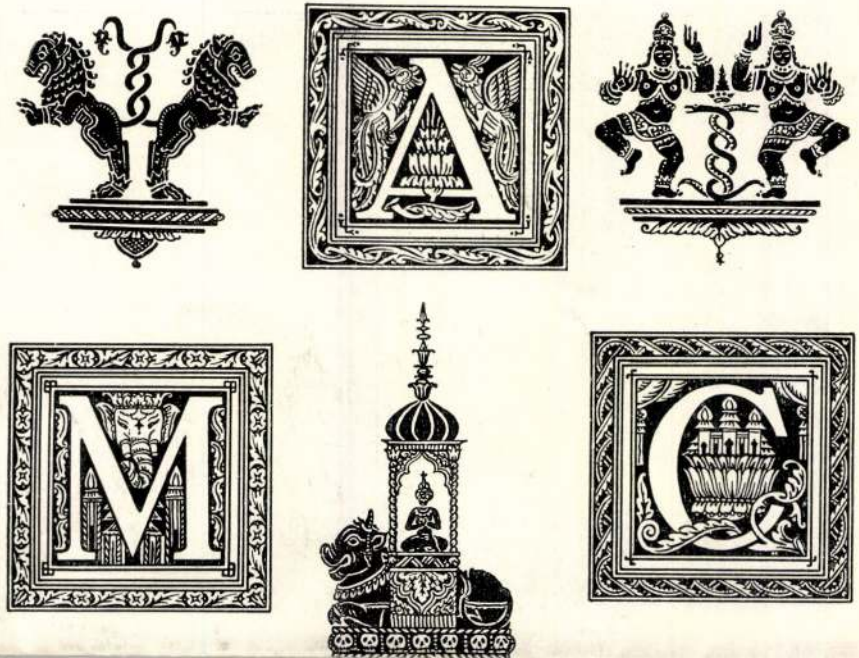
A
M
G

M.D.K.

Szakmáry László

A lap mütermének vezetője. "Festőművész és zeneszerző...eredetileg barátnak készült.." irja a cikk, amely "Helyszini közvetitése a Szinházi Élet szerkesztőségéből" cimmel számol be a munkatársakról. Fényképét müvésztársaival együtt bemutatja a lap.

Szinházi Élet. Bp. 1935. okt. 2o-26. XXV. évf. 43. sz. 74-78. lap

Szakmány Károly, grafikus

Kitüntették.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 13.

Szakmáry L.

"Őszi hajtóvadászat" közli a lap a művész karikatura-sorozatát: Kritikus, Kocavadász, Titkos drámairó, Aszfaltbetyár, Kalapvadászat, Otthon címekkel.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1928. szept. 15. II. évf. 37. sz. 26. lap.

Szakmáry L.

"Ki mit tud" cimmel karikatura-sorozat neves szinészekről szinházi szerzőkről, muzsikusokról: Salamon Béla, Radó Sándor, Zerkovitz Béla, Feld Matyi, Somogyi Nusi, Biller Irén és a cigány, aki muzsikál szerepel a rajzokon.

"Halászat-vadászat" cimmel karikatura-sorozat, a politikus, a riporter, idősebb szinésznő, kezdő tenorista, Papp Jancsi, ismeretlen imádó, hozományvadász cimekkel és egy másik rajz Feld Matyiról. Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1928. aug. 31. II. évf. 35.sz. 31.lap
" " " szept. 8. " " 36. " 11. "

Szakmáry L.

"A müvésznő utazik... egykor.... és ma" cimmel a lap bemutatja a müvész tréfás rajzsorozatát.
Repr.

Délibáb, Bp. 1928. okt. 6. II. évf. 4o. sz. 8-9. lap.

49

49 ▪ SZEPESI KUSZKA JENŐ (1885–?)

Havas fenyves

49,5 × 70 cm
Olaj, falemez
Jelezve jobbra lent: Szepesi Kuszka Jenő

Kikiáltási ár: 60 000 Ft

50

50 ▪ CH. KRONER JELZÉSSEL

Fekvő akt, 1912

44 × 62 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: Ch Kroner 912 München

Kikiáltási ár: 80 000 Ft

48 ▪ SZAKMÁRY LÁSZLÓ (–)

Vurstli, 1924

42 × 50 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Szakmáry 924

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

IRODALOM
Magyar újságrajzoló művészek. Budapest,

Az elmúlt néhány év során számos példa bizonyította, hogy a XX. századi magyar festészet története a szakemberek és a műértő közönség számára egyaránt tartogat még meglepetéseket. A megélénkülő műkereskedelem, elsősorban a nagy nyilvánosságot kapó aukciók révén, eddig nem ismert alkotások tűntek fel, melyek tovább cizellálták a két világháború közötti magyar művészetről alkotott képünket. Évtizedek óta elfeledett életművek a reveláció erejével bukkantak fel, ismert, de el nem ismert művészek alkotásait értékelte újra a művészettörténet és a gyűjtők közössége. Számos, sok éven keresztül elhanyagolt, sőt az ismeretlenség homályába száműzött festő, s több, eddig csoportként nem is definiált alkotói közösség hirtelen a figyelem középpontjába került.
Ma már alig hihető, de néhány éve még a „frissen felfedezett alkotókat" bemutató kiállításon szerepelt Kontuly Béla, s csak keveseknek mondott sokat Schadl János, Vaszkó Ödön vagy akár A. Tóth Sándor neve. Az utóbbi évek egyik legnagyobb szenzációja volt Hegedűs Endre műveinek felbukkanása. Példáját adta annak, hogyan tűnhet el az utókor szeme elől – a történelem tragikus menete révén – egy értékes és rendkívül izgalmas festői életmű. A most vizsgált alkotás, Szakmáry László festménye szintén az ismeretlenség homályából tűnt elő.
A húszas-harmincas évek képes folyóirataiban gyakran találkozhatunk alkotójának nevével: egyike volt a korszak legfelkapottabb újságrajzolóinak. A harmincas évek közepén a Színházi Élet műtermének vezetőjeként irányította a lap grafikusait, karikaturistáit. Illusztrációkat készített többek között Karinthy Frigyes és Krúdy Gyula műveihez. Most vizsgált, a modern, nemzetközi irányzatok tanulságait felhasználó festménye egy eddig alig ismert, szinte elfeledett életműhöz nyit utat, s a néző számára az elsődleges esztétikai élmény mellett a felfedezés izgalommal vegyes örömét is nyújtja.

Molnos Péter

Szakmáry László: Tánc

Gino Severini: Tánc, 1926, repr: Der Sturm, 1926

Szakmári Mihály,fazekasmester

Hódmezővárosi"tálas",a mult század közepén.A Maksa fazekascsalád legidősebb tagja,akinél öccsei is tanultak, István,Szakmárinál tanult,a Susán városrészben. 116.old

KRESZ MÁRIA:MMaksa Mihály, tálas,/1851-1908 / 115.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

Szakmáry N. arcképfestő

Századok 1874.184_2o5 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Szakmáry N./

Kirner, festő,

Divatcsarnok, 1853.juli 17.31.619-621.

A pesti állandóképtárlat.

Rajz

Gép
Szakmáry N.

Századok 1874.184_205 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Szakmáry N./

Gallait Louis, festő,

Divatcsarnok, 1853. juni 26. 25. 492-493.

Iró- és müvészélet.

Paulus Szakmáry
ötvösmester

M.D.K.

P. Sz. eperjesi ötvösmester jele.

Borsos Béla: A magyar üvegművesség története a reform-korban és az elnyomatás idején.

Művért, 1954. 2 sz. 260 l.

Szakmáry Pál

ötvös

+1816 Eperjes

Kapmagyarornötvösök 46 l.

Ussicza.

E lap a vár térrajzá
tok elhelyezésével és ágyúüt
a lebegő mondatszalagon:

USSI

Rm., mér. a belső vk.

140-95

M.D.K.

Szakmáry Pál, ötvös mester

Az 1788-as szepesmegyei jelentés szerint öt jelöltér meg, mint leg-tehetősebb eperjesi aranyművest, és mint aki külföldi, főleg francia-országi utazásai és alapos iskolázottsága révén erre legalkalmasabb személyiség volna, hogy a szepesi körzet fémhitelesítési tisztségét betöltse.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesen im 18.Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

263. old.

M.D.K.

Szakmáry Pál

ötvösmester

a löcsei Szilassy Jánossal és a kassai Diószegi Istvánnal együtt a 18. sz. második felének legkiválóbb ötvösművészei közé tartozott.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom. VII. Fasc. 3-4.
290. old.

Szakmáry Pál

ötvös Eperjes

169. KEREK SÓTARTÓ, ezüst, három oroszlánlábon. (Szakmáry Pál). Eperjes, 1810 körül. 110 gr. 120.–

Almásy Teleki VII. 1941

Szaknáry Vilmos ötvös M.D.K.

1824-ben lett mester Kassán

1847-ig említik.

Kézi gyertyatartót, áttört szélű tálat, késő empire monstranciát és fogadalmi ajándékot tart tőle számon a szakirodalom.

Héjjné Détári Angela: Szaknáry Pál
Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről a XVIII. sz.-ban
Iparművészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963. 59.1.

Kassa

Szakmáry Vilmos, 1823, ötvös

Arch.Közl.1899. XXI. 312

Szakmáry Vilmos ötvös M.D.K.

Cukortart., Kassa 1830. repr.

H éjjné Détéri Angela: Szakmáry Pál

Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről
a XVIII. században

Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei VI. 1968.

58.1.

Szakmáry Zsigmond

ötvös nás.

Kolozsvárt 1645 ben
Hegő dik másul Henzler
Gergely kolozsvári mester
hez. Pál ötvös mester fia.

Jakab Elek. Kolozsvár tör-
ténete Bp. 1888, II k.
620 l

Szakmáry Vilmos

ötvös.

1823–1847.

A kassai nemzeti rajziskola részéről 1823. okt. 1. igazoltatik, hogy kassai illetőségű 27 éves, evang. vallásu, erős, nincs legény szogalmasan látogatta az intézetet sott a rajzolásban of ügyességre tett szert, hogy városi mesterül ajánlhatló. Mesterül 1824. dec. 9-én választatik meg, mely alkalommal megemlíttetik, hogy kassai polgár fia. Mesterjogért fizet 37 rajnai frt 30 kr. 1847 ben második céhmester.

Mihalik József Kassavárosi ötvösszegmik tört. Bpest 1900. 312–313 l.

Frecskay László

festő.

Szakmáry Vilmos

ötv

Kőmagyötvj. 901. n.

Szakmary Vilnius

Otvos Kassa

Kolmaszötvy, 157 l.

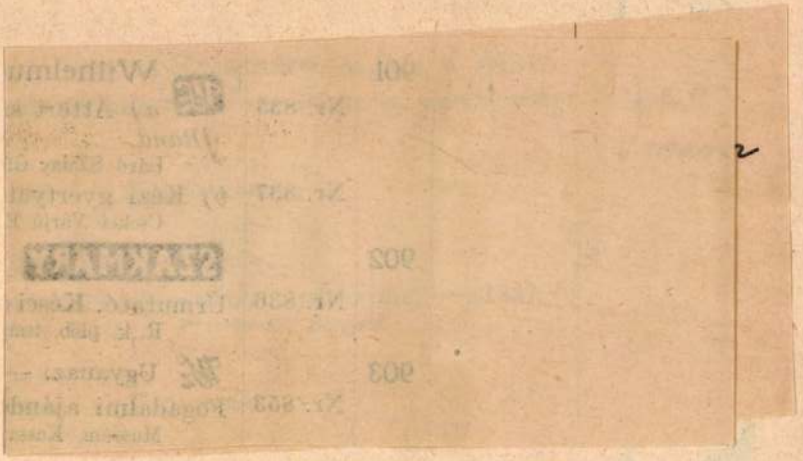

5 Havas B. A.		Euszign. **Izraelita** Ab 17
CSÜTÖRTÖK 6 Ur szinváltozása		**Protestáns** Berta **Görög** Ur. szinv. **Izraelita** Ab 18
PÉNTEK 7 Kajetán hv.		**Protestáns** Ibolya **Görög** Pulkeria **Izraelita** Ab 19
SZOMBAT 8 Cirjék vt.	1936 Augusztus 31 nap	**Protestáns** László **Görög** Emilián **Izraelita** S.Ekev 5.P

32-ik hét Nap kelte 4 óra 38 pk. — Nyugta 19 óra 25 pk.

Sakmáry Vilmos

1824, 1828 Kana

Kapmagyarországtörök 46 l.

Uj-Palánka.

E lapon a bástyákkal és
térrajzát szemléljük az előté
begő mondatszalagon:

VIPALANKA

Rm., mér. a belső vk.

140-95

Szakmáry Vilmos

Ötvös

Kassa

l.

Mihalik Sándor

Benczúr Kassán

Kassa, 1944.

37. l.

		1239 3
		500 1
	300 —	
		108 —
		22 3
		33 9
	145 83	
	350 —	
	380	
46040 09	282374	28237

Szakmáry Vilmos

Ötvös

A KÖZTEMETŐ BEJÁRATA A HALOTTAS HÁZZAL (97–98 l.)

SZAKMÁRY VILMOS SÍRTÁBLÁJA
az ág. ev. temetőben (87 l.)

Az elhúnyt, első felesége volt az eredetileg francia családból származó Kontsér (Concierge) Mihály kassai háztulajdonosnak. E sírboltban a sírkövön megjelöltön kívül még a következők nyugosznak:

Kontsér Mihály († 1891. dec. 3.), első házasságából született gyermekei: Eduard és Gizella; második felesége Neumärker Berta († 1927.) s ettől származott gyermekei: Vilmos († 1874.), Bertha († 1875.), Irén († 1882.), Ilona († 1888.) és Valéria férj. Sichert Károlyné († 1906.).

Kontsér Mihály a múlt század hetvenes éveitől a kassai közélet agilis tagja volt s második felesége, mint a kassai jótékony nőegylet tagja, a közjótékonyság terén szerzett érdemeket.

*

A nagyszámú érdekes síremlékek és sírfeliratok sorából szemelvényekként megemlítjük a következőket.

A **Spielmann-család** vasból, csúcsívesen öntött két síremlékén a következő feliratokat olvassuk:

Spielmann József szül. Pozsonyban 1798. aug. 15-én, sok szenvedés után nyughelyre itt talált 1857. aug. 21.

Spielmann Józsefné született Dörner Amália meghalt 1873. dec. 10-én életének 73-ik évében.

Jót tenni és áldozni az emberszeretet oltárán volt életének célja.

Szakmáry Vilmos kassai ötvös síremlékének felirata:

Wilhelm Szakmáry geb. den 27-ten Mai 1796. gest. den 5-ten Juli 1855.

Dich erquicke die selige Ruhe des Grabes,
Heiss von den Deinem beweint,
Schwer von so Vielen vermisst.

Szakmáry Dánielné született Komáromy Anna életének 95-ik évében 1864-dik május hó 8-án az Úrban elszenderült.

Moll család síremlékének felirata:

Christian Samuel von Moll geb. am 31. März 1774. gest. am 12. Mai 1830.

Rosina von Moll geb. Máhr, geb. am 20. Juli 1781. gest. am 20. Sept. 1842.

---

9 (ág. ev. régi temetője Kassán)

Wick temetők.

A Hallykó család három táblás síremlékének feliratai:

Emléklap Hallykó Mihálynak, a munka és szorgalom, az őszinteség és becsület, a hazafiság és honszeretet, a férj és atyai erények által kitűnt igaz embernek, kegyeletünk jeléül szerető neje és hálás gyermekei.

Született 1800. május 1-én, megh. 1874. julius 22-én.

Béke hamvai felett.

Hallykó Mihályné szül. Gerhard Zsuzsanna asszonynak. A felejthetetlen jó anyának emlékül. Megszomorodott s hálás gyermekei. Szül. 1810. febr. 19-én. Megh. 1887. jan. 22-én.

Drága nékünk ez a sírhely,
hol jó anyánk szunnyadoz,
Hol a szív, mely értünk lángolt
némán csendben hamvadoz.
Ide jövünk gyermekei
keblünk hű érzelmivel,
Hogy itt szent emlékét áldjuk
gyászos szívünk könyivel.

A középső táblán a család következő halottjainak neveit olvassuk:

Hallykó Emma szül. 1851. ápril 12. megh. 1854. jul 4. Ozv. Hirth Sámuelné szül. Hallykó Amália szül. 1828. jun. 9., megh. 1897. márc. 2. Hirth Malvin szül. 1854. jul. 9., megh. 1922. márc. 5. Hallykó Mihály szül. 1848. jan. 7., megh. 1923. febr. 3.

Oh csak egy lépés a köze az életnek és halálnak.

Stadler János vastáblájának sírirata a kőfal déli oldalán:

Álj meg tsak halandó tekintsd meg dobbanva
E sír üregbe kinek nyugszik hamva.
Nemes Stádler János a ki éltében
Istenét tisztelte, nyugszik itt békében.

Házassági hűség emberi szeretet
E jó polgárt hatvan évig bélyegeznek.
Mely jó férj és atya után zokoghatnak.
Egy hű pár s gyermeki méltan gyászolhatnak.
Szül. 9-dik okto. 1778. Meghalt 18-dik maj. 1838.

Szakmary Pál

eperjesi ötvös

l XVIII.4.

Inl

Szakmáry Pál

eperjesi ötvös

XVIII. n.

cred

Báránynné

573. l.

U Á R

3. hét

ÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
17	**18**	**19**	**20**
Antal ap.	Piroska sz. vt.	B. Margit	Fáb. és Seb.

Szakmáry Pál ötvös M.D.K.

Késmárkon született 1743-ban.

1772-ben 29 éves korában Eperjesen működött.

Eperjesen halt meg 1816-ban.

H éjjné Dótári Angela: Szakmáry Pál

Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről a XVIII. században

59.1. 51. xxx

Szaknáry Pál ötvös M.D.K.

1777-78, valmint 1786-87-ben a Dessewffy család részére dolgozott.

Eperjesi mester.

Lámpalakat, , gyertyatarókat, monstranciát, keresztet, pecsétnyomót készitett.

javitásokat eszközöl.

Cukorszóró kanál , 1770 körül , repr.
Az Iparmüvészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963

53. 54.l.

/.

Szaknáry Pál ötvös M.D.K.

Alacsony gyertyatartó, Eperjes, 1880 körül.

Gyümölcstartó állvány, 1780 körül, Eperjes , rep

xKettősxsótartó

Héjjné Détári Ángela: Szaknáry Pál

Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei VI. 1963

563.

Szakmáry Pál

ötv.

Kőmagyötvj. 640. sz.

Szakmáry Pál

ötvös

1772 Eperjes

Késmárki származású.

Szepmagyarországi ötvösök 29 l.

álló királynak jobb kezét a püspök megfogva
~~xxx~~ urak (kőnül) egyik előtte meghajol, ~~második~~ ez
ja koronás feje felé, ~~harmadika~~ ez pedig a jogart ad-
a felállított kétfejű sasos trónuson T. Lipót és
oronázási jelvényeket tartó dignitariusok áll-
ig, Dalmátia s Bulgária lobogóját ~~tartó~~ vivo urak
ább a szabadba nyerünk kilátást, hol az ökör
ugati kardvágás szemlélhető. Felirata a jobb
atszalagon:
Keyserl: Erb=
hi T. zum Ko=
on A 1687. den 9. Decem."

onalkeretnek 32:41.3 cm.

1.
orum. Hamburg, Th. Wiering. 1688. Lebenslauf
. pag. 110.

140/95. N° 125.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÖZNEVELÉS

Szakó Ágnes,
Gráfikus

1979 NOV 16

Szakó Ágnes rajza

1021

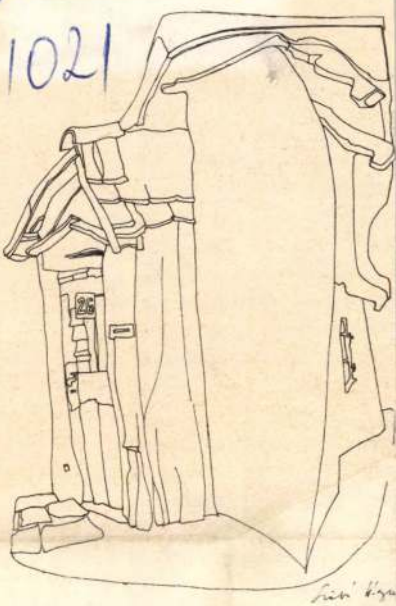

lu
tu
le
sz
m
síti elméjüket. Ügyességben, kreativitásban feltehetően felülmúlják majd az előző nemzedéket. A szociológusok véleménye szerint azonban félő, hogy a társadalmi együttélést visszavetik, ezek a gyerekek nem ismerik meg a közös munka, az együttműködés, a közösen kivívott siker élményét. Így valószínűleg elődeiknél kevésbé lesznek szociális beállítottságúak. Viszont a mai felnőtt társadalom tagjainál bizonyára sokkal erőteljesebben utasítják majd el az erőszakot és a militarizmust.

PÓR EDIT

M.D.K.

Szakmáry Dániel ötvösmester

1812-es évszámot viselő, rendkívül finom arányú sótartójának problémáját talán az a feltételezés oldhatná meg, hogy a mester 1809-ben bekövetkezett halála után az örvegye, egy segéddel folytatta férje munkáját és alkalmazta annak mesterjegyét.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 299. old.

M.D.K.

Szakmáry Dániel

ötvösmester

mesterjegét, a kassai cék fémjelzését és az 1812-es évszámot viselő, kiváló izléssel és lendülettel komponált asztali sótartója nekeren egyertethető össze az 1808-ból származó, sokáig a Kassai székesegyház falán, jelenleg a Magy. Nemz. Muzeumban levő, fekete bársony alapra helyezett fogadalmi képpel (melyen a felhőkből előlépő Máriához, a kis Jézussal a karján) egy nőalak unádkorik, ami egészen kezdetleges munka. Egyebként kassai kimutatás szerint Szakmáry Dániel 1804-ben, ötven éves korában meghalt.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des Ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhuddert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

299. old. Sótartó képe: 298. old. 22. ábra
Mesterjegy képe: 299. old. 23. ábra

Szakmáry Dániel

ötvös

1805 † 1819 Lőcse

Kapmagyarországi ötvösök 461

T. 6549.

t tünteti föl az ostromló csapa-
ɜgeinek müködésével. Felirata

FZA.

6.7:7.5 cm.

1136. P.P. Rubens.
Sz. Siegenben 1577 junius
Férfi képe:
Csaknem derékig
~~Mellig~~ látható, ~~[illegible]~~ kissé b
szemöldöke, bajusza és szakálla,
szeme sötétkék. Ingének kerek g
desszürke és övjé~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ csa
Fa
~~[illegible]~~, méretei
Vétetett 1894: IX. 8-án 3
Hauser ~~[illegible]~~ utián.
Elszámoltatott 1894: XII.
Az elszámolásra nézve l.
1894: IX. 9-én Szalay I.
rultak.

Másolta 1903: VIII. 8. Kutlik
Etelka (134/904) – 1903: XII. 7. Berér

904: V. 12

Szakmáry János Dániel

ötvös Löcse

Kőmagyötvj. 212.1 -

Szakmáry János Dániel

lőcsei ötvös XVIII. n.

1761 – 1803

Cukortartó, fenti

nincs a M. N. Mu-

zeumban

Repr.

Bárányné

575,652. l.

Szakmáry János Dániel

ötv.

Kőmagyötvj 1196. rr

Szakmáry János Dániel

lőcsei ötvös

l.

Mihalik: Szentpéteri

136. l.

Szakmáry János Dániel

ötvös. lőcsei

slándzsát, -én jelentkezik *Szakmáry János Dániel* s felköveti a c
almazott. ry Késmárkon is be volt kebelezve, mert előzőleg Lőcs
agyar föl- városi tanács közbenjöttével közte s a czéh között egye
ső lovas- zéhbe bekebeleztetik.

Mikalik József: Lőcsi ötvösök a XVIII. században.
Arch. Ért. 1906. évf. 61. l.

Szakmary Daniel

lőcsei ötvös

1800 Eörul

d.

Inul

Szakmáry János Daniel

ötvös

1760 Lőcse

Papp Kárif. Arch Ed

1902. 286. l

Szakmáry János Dávid, ötvös

M.D.K.

Szakmáry András, késmárki ötvös fia. 1760-ban nyerte el Késmárkon a polgárjogot, azal bevezetett céktag volt, 1761-ben lépett be a löcsei ötvöscékbe is, azzal az indokolással, hogy négy éve már ott lakik. A városi tanács engedélyével mindhét városban működhetett. Azt a régi magyar ötvöstradiciót folytatta, melyet Szilassy János képviselt

S.Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 259-260. old.

Szakmáry János
Dávid
ötvös

l.

Schürer-Wiese
109. l
113. l 189. l.

lásd Várady
Szakmáry János
alatt is

Szakmáry János Dániel ötvös N.D.K.

1761 előtt Késmárkon müködött

1761-ben Lőcsén lett mesterré.

1814-ben halt meg.

Pályatársya volt Szilassy Jánosnak

Hajjné Détári Angela: Szakmáry Pál
Adatok egy szepességi ötvös-család működésé-
ről a XVIII. században 56.1.
Művészeti Múzeum Évkönyvei VI. 1963.

Szakmáry ötvös-család M.D.K.

A 18 sz.-ban Kassán dolgoztak

Kampis, kap. műv. Bp. 1960 459.

Szakmáry
ötvös Eperjes

689. OVÁLIS BONBONNIÈRE, ezüst. (Szakmáry műve.)
312 gr. Magyar, 1810 k. (Eperjes.) 220.—

Almásy-Teleki VIII. 1942

2508. FIÓKOS SZEKRÉNY, diófa, 3 fiókos. Biedermejer stílus. 130.—

2509. NÉGY DARAB SZÉK, cseresznyefa, barna ripsz kárpitozással. Biedermejer stílus. 240.—

2510. NÉGY DARAB SZÉK, hasonló az előbbihez. 240.—

19. - Árviz 1838. - Benkert Anton: Wuth d. Elements u. Milde d. Menschenherzens. Erinnerungsbuch an d. verheerende Überschwemmung d. Städte Pesth u. Ofen im Monate März. d. Jahres 1838. Pesth: Landerer 1838. kl. 8° 4 sztlan lev., 125 l. O.Pap.18.-- Az 1838-as árviz megrázó leirása az árvizkárosultak javára adakozók pontos névsorával. 1 kőnyomatu képpel (Rathausplatz in Pesth. lith. Szakmary) Igen ritka. Szép példány.

937 FEB. 25. 14.

24

LKB LKB

FEB 25 -6

62

M.D.K.

Szakmáry Donát, ötvösmester

1732-ben szerepel a késmárki ötvöscék tagjai körött. Mesterségét - megrendelések hiányában - csak melleslag üzte, inkább szöllő termeléssel foglalkozott. Mégis ő volt annak az ötvösdinasztiának megalapítója, mely ugyszóbván egy évszáradon keresztül működött Löcsén is, volamint Eperjesen, és végül Kassán.

S. Mihalik: Verscuh einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 261. old.

Szakolcza ~~[illegible]~~ Nyitra

K Horno 1878.

plebania templom $6^{III} = 1^{0}$

1) alapraja a kamerel –

2) hosmetnet. – és torony v[illegible]

3) hentely kerentmetnet.

Corner? alapraja a szakolcza mellett

Körkupolna

4) Részletek, ablakok vállkövéajtók $1^{II} = 1^{1}$

1) Jezsuita templom alapraja 1:200 h tehló

2) Hosi és hercetmetnet vázlatok 1896.

3) Jakob ár pád 1912 - a templom alapraja és

3 felé fénymásolat

4) Hosi és hercetmetnet 1:100. "

5) Homlokzatok eszaki is nyugati 1:100

6) Gymnasiás templom nyugati homlokzata 1:100.

helyszállítás.

11.

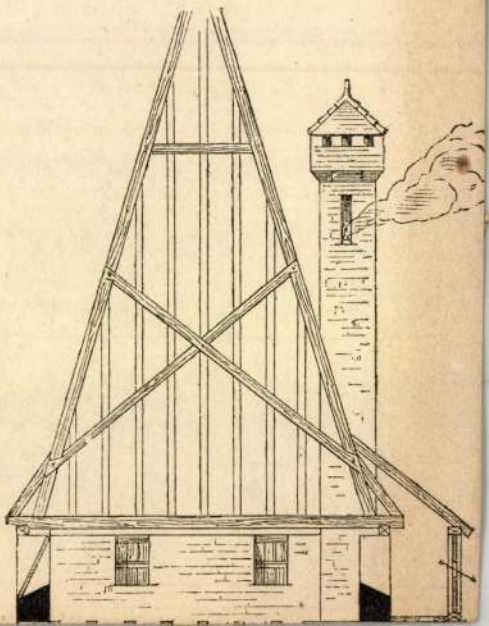

Szakolca

Gyadanyi-ház
Szakolcán.
Dörre Tivadar rajza
Repr.
Om V. 257. l.

CSETNEK

Ev. templom

Kéne VI 1864, 53 l.

Szakolca vára

kepe repr-

Kubínyi Miklós:

Bethlenfalvi Gróf

10~~, 89 1~~. Thurzó Imre

1598 – 1621

M. Tört. Életrajzok

Bp. 1888. 132. l.

félévben A félévet gyakorlati elsősorban urológiai ismereteinek bővi-

Törvényhatósági ösztöndíjas:

Dr. Wohl György (1902, Budapest, róm. kat.), okleveles mérnök, közgazdasági doktor (prof. Heller Farkas), székesfővárosi mérnök, Budapest székesfőváros ösztöndíjasa mindkét félévben. Közgazdasági tanulmányának tárgya a gazdasági beszámítás elmélete volt. Elkészült „A bérek nagysága a termelési árakban" című dolgozata. Behatóan tanulmányozta Berlin város közigazgatásának minden ágát, különösen a műszaki közigazgatást és a közüzemeket: a víz-, gáz- és elektromosműveket, továbbá a városi közlekedést. Legfőbb érdeklődése az útépítés, különösen a betonút felé irányult. A charlottenburgi műegyetemen Schenk professzor ilyirányú előadásait hallgatta. Földolgozta Németország és több külföldi állam útépítési rendszerének irodalmát, Berlin, Hannover, Stettin, Köln, Majnafrankfurt, München, Stuttgart, Nürnberg, Drezda és Lipcse központokból helyszínen tanulmányozta a birodalmi autóutak és az ezekkel kapcsolatos nagyobb hidak építését.

Tanulmányi segéllyel beutalt tagok:

Vargha György (1906, Budapest, róm. kat.), okleveles gépészmérnök, műegyetemi tanársegéd (prof. Rogány), a második félév

Szakmáry Dániel ötvös M.D.K.

Kassán le tt mester 1788-ban ,
neve 1809-ig fordul elő iratokban.
Pléőániákon és magántulajdonben több mint 10
copf és empire stilusu alkotása ismeretes:
kelyhek, gye tyatartók, oatyatartó stb..

Héjjné Détári Angela: Szakmáry Pál
Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről
a XVIII. században

Iparművészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963. 59.1

Szakmáry Dániel

ötvös

1760 Késmárk

Sz András fia.

Magyarországi ötvösök 291.

T. József:

Egész alak ban, állva, ba
rancsnoki palcza van s
Göndör parókájának fi
ke végei elöl lelógnak. V
rísnyájá térdig ér s cz
baljában tartja. Jobbr
s a jógat van; balról p
re nyerünk kilátást, a
kép alatt két sorban:

„TO

Romanor

s alól jobbra: „Cas: Lu

Réikara,

45.—

952. CSÜNGŐ PECSÉTNYOMÓ, arany, kis madár alakjával, kövében iker monogram. Magyar, XVIII. sz. 35.—

953. CSÜNGŐ PECSÉTLŐ, arany, ovális achátkövel. Biedermeier. 30.—

954. TALPAS POHÁR, ezüst, neobarok diszitéssel. Bécs, 1846. 210 gr. 50.—

955. HANUCKA-MÉCSES, ezüst, kétoszlopos oltáralaku trébelt diszitéssel, 8 oroszlánidomu mécsessel. Késmárk, 1800 k. 1830 gr. 350.—

956. HANUCKA-MÉCSES, ezüst, filigránezüst diszitéssel, közepén kétfejü sas, fent korona, elöl 8 kannaalaku mécses. Magyar, 1820 k. 642 gr. 140.—

957. PSZUMINTARTÓ, filigránezüst, toronyalaku. Magyar, 1820 k. 480 gr. 90.—

958. OVÁLIS CUKORTARTÓ, ezüst, trébelt gerezdekkel. D. S. (Daniel Szakmáry) mesterjegy. Lőcse, 1770 k. 220.—

959. KIS OVÁLIS KOSÁR, filigránezüst, kengyeles füllel. Magyar, empire. 20.—

960. OVÁLIS DISZTÁL, trébelt ezüst, közepén két amorett. Német, XVIII. század. 40.—

961. OVÁLIS TÁLCA, ezüst, kihajló pereme áttört, két kigyós füllel. Bécs, 1815. 240.—

962. FLAKON, ovális alak, festett zománc jelenettel, arany foglalatban. Francia. 50.—

Ernst Muzeum aukcioi

55.17

973. KÁRTYATARTÓ, ezüst, felnyiló fedővel. Angol, XIX. sz. 50.—

974. KIS KANNA ÉS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, japán stilusban. Tiffany. Amerika. 648 gr. 130.—

975. KIS TINTATARTÓ, ezüst, két üvegcsészével. Bécs, 1840. 45.—

976 NÉGYSZÖGŰ TÁLCA, ezüst, sima, kihajló peremmel. Angol, XIX. sz. 975 gr. 170.—

977. NYELES SÓTARTÓ, ezüst, két kagylóalaku csészével. Bécs, 1850 k. 60—

978. KIS TALPAS KÁVÉSKANNA, ezüst, ovális médaillonban Venus alakja. Bécs, 1793. 375 gr. 160.—
Illusztr. XXVII. tábl.

979. NAGY TÁLCA, ezüst, áttört peremén rókát hajtó kutyák. XIX. sz. 2878 gr. 560.—

980. POHÁR, aranyozott ezüst, barok diszitéssel. H. P. C. mesterjegy. Augsburg, 1700 k. 240.—

981. KIS KOKUSZSERLEG, aranyozott ezüst, tagozott talppal, háromfüles vázaidomu szárral; kelyhét 4 pánt fogja közre. Peremén bevésett felirat 1634 évszámmal. Erdély, XVII. sz. e. 650.—
Illusztr. XXVI. tábl.

982. NYAKLÁNC ÉS KÉT FÜLBEVALÓ, arany, smaragddal és almadinokkal. Magyar, biedermeier. 45 gr. 240.—

Szakmáry Dániel

kassai ötvös

erőd

Berényi 46. l.

olvadjanak. Ők nem állítják a rajzot, vagyis díszítményt, az alapszínével ellentétbe, hanem a rajz határozottságát megszüntetik és csak egymás mellé rakott szinekként engedik hatni.

A 15. fejezet címe: *Minő elvből itélendő meg a dekorativ plasztika.* E fejezet az építészetnek van szánva. Az épületrészek szimbolikus jelentőségének és céljának szerkezeti és díszítményi alakítása, az összekötés, az alátámasztás, a tagok és díszítő formáik, a szerkezeti és díszítő elemek viszonya, a tagozás, röviden az eurythmia, a szimmetria és proporczionalitás fogalmai e szakaszban bőven és világosan ki vannak fejtve, amint hogy az előadás az egész könyvecskében fölötte szabatos és bármily rövid és nem kimerítő, tökéletesen elég arra, hogy a díszítmény lényegéről és jelentőségéről alapos fogalmat adjon s a foglalkozást e tárgygyal, nemkülönben a rajzolás művészetével, megkedveltesse. A könyvet minden építész s az iparművészettel foglalkozó min-

Szakmáry Dániel

Kassai ötvös

Ernst gyertyatartó

Fentitől a M. N. Mu-

zeumban

Repr.

Báránynné

578, 652. l.

Szakmáry Dániel

ÖTVÖS

Kassa.

IROD.

M* 338 l

ОТДЕЛ
ПО

Szakmáry Daniel

Stvós

Kassai mur. kat. 235 l.

Szakmáry Dániel

ötvös

l.

Schürer-Wiese

110, 113.l. 245.l.

Második példány

...étel

...ettőszáz koronáról szóló
...verebélyi sk-templom
...ökeretl ablakvédő háló-
... kiváltására és a fuvar
... napon bevételeztem.
...l

...1915 okt. 15-én

Nagrandlehiány

Árverési Közlöny

1935. 2. rk. n.

Szakmáry Dániel

IV. ARANY-, EZÜST- ÉS ÉKSZERTÁRGYAK

(1109-től 1466-ig.)

	Kikiáltási ár pengőben
1109. MELLTŰ. Fehér arany, gyönggyel	25.—
1110. SÓTARTÓ, négy lábon álló ovális forma. Ezüst, Louis, XVI. stílus. Kassa, Szakmáry Dániel 1813	30.—
1111. KANNA FEDŐVEL. Ezüst, domborított újbarokk díszítéssel. Bécs, 1840 körül. 640 gr. . . . . *(Illusztrálva a X. táblán.)*	220.—
1112. KÁVÉSKANNA. Ezüst, vert és vésett díszítéssel. Bécs, 1845. 673 gr. . . . . *(Illusztrálva a X. táblán.)*	150.—
1113. NYAKKENDŐTŰ. Arany, karneol kameával . .	15.—
1114. GYERTYATARTÓ. Ezüst, alakos kivitelben. A Tennar nevű orosz mestertől	150.—

		Kikiáltási ár pengőben
1131.	OSZTRIGAVILLA. Ezüst, elefántcsont nyéllel 18 db.	36.—
1132.	GYŰRŰ. Arany, hamis kővel	4.—
1133.	KANÁL. Aranyozott ezüst, vésett díszítéssel. Egybetolható, 3 darab. XVII. század	32.—
1134.	NYAKLÁNC FÜGGELÉKKEL. Arany, zománcozott díszítéssel. 8 gr.	40.—
1135.	PECSÉTNYOMÓFÜGGELÉK. Füsttopázban kiköszörült görög fej. Tűzben aranyozott rézfoglalatban	25.—
1136.	TÜKÖR. Ezüst keretben. Bécs, 1840 körül (Hibás.)	40.—
1137.	LORGNON. 18 karátos arany és teknőc . . .	32.—
1138.	PECSÉTNYOMÓ. Ezüst (Véset nélkül.) . . .	3.—
1139.	KARMESTERI PÁLCA. Elefántcsont, aranyozott ezüst díszítéssel. Tokban	20.—
1140.	ECET-OLAJTARTÓ ÁLLVÁNY. Ezüst, sajtolt dísszel, három üvegbetéttel. Bécs, 1853. Mérhető súlya körülbelül 900 gr.	130.—
1141.	FÜLBEVALÓ. Arany, két-két brilliánssal. Egy pár	2800.—
1142.	FÜGGELÉK. 2-es arany, gránátokkal	5.—
1143.	KÁVÉSKÉSZLET. Ezüst, áttört és részben domború dísszel. Bécs, 1819. 1150 gr. (Kanna, cukortartó, pohártartó, csészetartó sárgamázú porcellán csészével és ovális tálca.)	225.—
1144.	NYAKÉK. Arany, almandinnal és gyöngyökkel 21 gr.	50.—

Szakmáry Dániel

Kassai ötvös 1813

Sotartó, nagy lábon álló

XVI. Lajos, czúst

Arv. Kőrl

75. sz. 1935. okt.

M.D.K.

Szakmáry Dániel ötvösmester

1788-tól herdve a kassai ötvöscéh tagja.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert, Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

264. dd.

Szakmáry Dániel

Lvov

1801. Kassa

1807 "

1808 "

l.

Arch. Ell. 1915

361. l.

362. l.

Friml Géza: Napraforgók között

Szakmáry Dánid

Kassai otvös

l.

Közlemények a

Nemzeti Muzeum Érem- és Régiségtárából. 1916. I. cf. 1. n 61. l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS TÁRA
693
1911.
ét: 1x20.

~~1911. 17. 1911~~

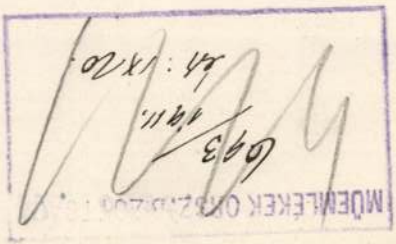

1911 évi 17707 számv. sz.

VI. oszt.

Méltóságos

Br Forster Gyula Ur

eln

F. é. juliu

ra való hivatkozással

sági tag gyulafehérvá

Szaknáry Dániel ötvös M.D.K.

Kettős sótartó , Kass. 1812. repr.

H éjjné Détári Angela: Szaknáry Pál

Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről
a XVIII. században 57.1.

Az Iparművészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963.

Szakmári Dániel

kassai ötvös

l.

Walla László VII. 194.

Ernst Muzeum aukcioi

XXXII.

880 m

Guesz János, med. XVII.
Guglinger Farkas, éremvésö. XVI.
Gujerth Ferencz, é. 1624.
Gulácsy Lajos Kálmán, f. 1882–.
Gultz Ignácz, f. l. Goltz.
Gundel János, f. l. Göröncsér.
Gundelfinger Gyula, f. 1833–1894.
Gurk Ede, f.
Gurk József, kr.
Gusner Mátyás, f. XVII.
Gust Adolf, ö.
Gust Henrik, ö.
Gutmann Sándor, f. XVIII.
Gutt Tamás, ö. 1709.
Guttmann Alfréd, l. Hajós.
Guttmann Ignácz, f.
Guttmann Jakab, sz. 1815–1858.

Szakmáry Dániel

ötv

Kőmagyötvj 888. 27

Szakmáry ötvös Dániel

1788–1809.

1788. máj. 3. vétetik fel Stuck
mester-ek a kassai ötvösiehb
Remekét aug 4-én mutatja
be. Lara 15. rajnai frt.
1808. és 1809-ben más. dik
kétmester. Két unkájat a kassai
aug tót ephai örzi. Az
ik egy erüstkehely, aranyozva,
5 mm magas, a másik egy
pozott erüst patena 122 mm
ővel. Mindkettő egyszer-
nyi munka. A kehely
szüll Mindkettőn
Sz. mes-
Egy harmadik unka-
egyébet ephai kincs-
keltes Egyétal-
fekete
ván a fel-
növő,

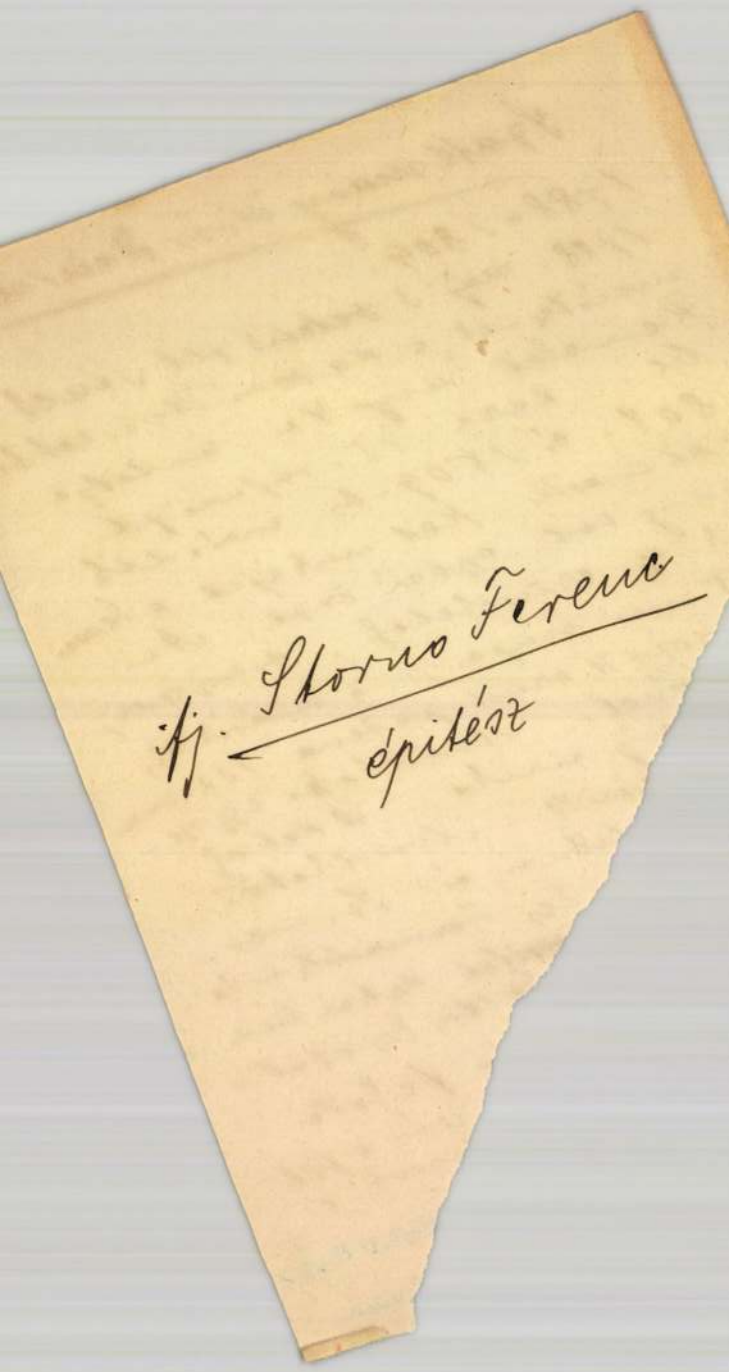
ifj. Storno Ferenc
építész

Szakmary Dáud

ötv.

XVIII – XIX Kassa

vród

Miaö 116 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnöl

8. sorsz. Műhelyi minta

Szatmary Daniel

ötvös

laid

Di Sepes III. 83

Nem azonos

Szatmary Daniel lel?

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
alái

1804-ben [illegible]
a Kassai [illegible]
szerjegye D.
ja a Kassai Ez[illegible]
tárában. Ez egy [illegible]
kot. A kéj alapja [illegible]
bársony szövet, erre [illegible]
hőkből feltestével [illegible]

Mitalik József Kas[illegible]
ötvösségének tött. Bp[illegible]
1900. 309 l.

Karjáv a kisded Jézust tartó
Mária feldombornívű, tré-
belt alakja ráerősítve. Mária
elött térdelő nő alakjat
látjuk, amit kezeit esdve
a szűz felé nyújtja. A
Máriát környező felhőn a
finomságot jelző 13 as szám és
1/2. mesterjegye. Igen gyenge
kivitelű dolog. A hátán
levő felirat szerint 1808 ban
készult való szinűleg.
Végül az ő nukája az üdvözi-
tőnek fára erősített feldom-
bornívű alakja a Kassai
ág evang. egyház birtokában
magasságra nagyháladja a
félmétert, de szűtén igen
gyenge munka.

Freizeizen Tamás

ötvös.

XVIII. 7.

Szakolca

Vas. Ujs. 1899. 481. l.

SZAKOLCZA. — A BERCSÉNYI- ÉS GVADÁNYI-FÉLE HÁZAK.

Mihály telke

79

Szakolcai ferences

templom és zárda

Dunn 13.l.

Szakolczai sodrony –
zománcos kehely
(Esztergomi főrészegyházi kincstár)

Arch. Ért. 1887
107. l. Keppel
124. l.

GRÓF GVADÁNYI JÓZSEF.

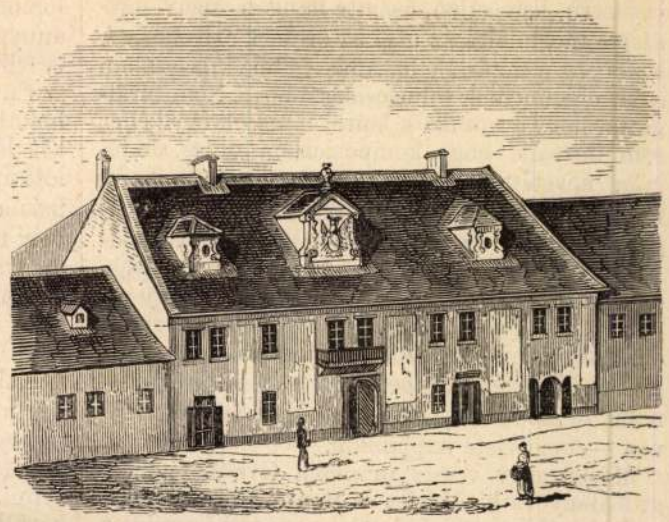

GRÓF GVADÁNYI JÓZSEF HÁZA SZAKOLCZÁN
(E SZÁZAD ELEJÉN.)

GRÓF GVADÁNYI JÓZSEF.

Szakolcza, e határszéli szabad királyi város, kegyeletes ünnepet ült augusztus 18-án. Emléktáblával jelölte meg azt a házat, melyben Gvadányi József magyar lovas generális 1783-tól 1801-ben történt haláláig lakott, ez idő alatt irva meg összes költői és tudományos munkáit. Ez az ünnep a magyar irodalom ünnepe egyszersmind s méltán fordult feléje országos részvét és érdeklődés.

Gr. Gvadányi József egyik legérdekesebb és legszeretetreméltóbb alakja a magyar irodalomtörténetnek. Származása, rangja, pályája és irodalmi működése a legcsodálatosabb ellentétben állanak egymással. Idegen család ivadéka, igazi arisztokrata, osztrák tábornok s e mellett a legjobb magyar hazafi és legmagyarabb költője a mult századnak. Ő a népi humoros költészet igazi megalapítója nálunk s ő vele kezdődik az úgynevezett népies iskola irodalmunk történetében.

Gvadányi az ősrégi olasz Guadagni családból származott, melynek egyik ága a XVII. század közepén szakadt Magyarországra. Rudabányán, Borsodmegyében született 1725 október 16-án. Atyja Guadagni János Caraffa vasasezredbeli kapitány volt s anyja báró Pongrácz Eszter. Csak legzsengébb ifjuságát töltötte a szülei házban, mert atyja alig tíz éves korában a jezsuiták egri gimnáziumába adta, hol mind az öt osztályt jeles sikerrel végezte el. Egerből Nagy-Szombatba ment, hol a főúri ifjak akkori szokása szerint az egyetemen a filozófiai tanfolyamot hallgatta, még pedig oly eredménynyel, hogy tanára, a hires jezsuita tudós, Prileszky János százhetvenkét tanítványa közül őt «mint elsőt emelte föl a baccalaureatusságra.»

A nagyszombati egyetem elvégzése után részint saját hajlamát, részint atyja és nagyatyja hagyományos nyomdokait követve, katonai pályára lépett s 1744-ben mint zászlótartó beállott a Szirmai-féle gyalogezredbe. Ettől fogva viszontagságos sors várt reá. Ezredét előbb Csehországba a poroszok s később Olaszországba tették a spanyolok és francziák ellen. Az ifju katona több csatában vett részt s lábát is átlőtték. Az aacheni béke után mint a baranyai huszárezred kapitánya a családi élet nyugodt révében keresett üdülést. Nyitramegyéből nőül vette báró Itoreczky Franciskát. Házasságát isten három gyermekkel áldotta meg. Nejét azonban csakhamar elvesztette. Közben kitört a hétéves háboru, melynek folyamán Gvadányi egy perczre sem hagyta el a csatatért s mintegy hét ütközetben tette koczkára életét. Az ezt követő békés éveket a nádor-huszárezreddel, melybe időközben áthelyezték, hol Beregmegyében, a tiszaháti Badaló faluban, hol Szatmártt, hol Máramaros Szigeten töltötte. Végre Galicziába rendelték, hol 1783-ban kapta meg tábornoki kinevezését. Ekkor 40 éves hadi szolgálata után nyugalomba vonult s pihenő helyeül Szakolczát szemelte ki, melynek határán anyai öröksége, a mintegy százötven holdnyi szép és termékeny földbirtok feküdt. Két évre rá ujból megnősült. Szeleczky Katalint vette el, Letovanecz József kapitány tisztes özvegyét, kivel nászhozományul kapta a város főterén, a jezsuita kollegiummal szemben épült házat; ebben lakott halaláig. Itt csöndes egyformaságban teltek napjai. A kertészkedés és könyvolvasás képezték főfoglalatosságát. Hires szép kertje és érdekes könyvtára volt. Elszigeteltsége daczára is tudomást vett kora szellemi mozgalmairól, s egyszerre a mult századi kilenczvenes évek reakcziónárius szellője megcsapja őt is s hazafiui érzése felbuzdulván, elhatározza, hogy irodalmi téren fog izgatni a magyar nyelv és viselet visszafogadása mellett. 1788-ban kiadja első művét: a Pösténvi Förödést, melyet nem sokára a Peleskei Nótárius budai utazása s apróbb hasonfajta munkái követnek.

A «Peleskei Nótárius» óriási sikert arat s ezt nem annyira esztétikai becsének és költői jeles tulajdonainak, mint inkább a korszellem kedvezésének köszönhette. A Nótárius előadja Peleskéről Budára való utazását, utközben átélt kalandjait, a koronázó városban a magyarságot illetőleg tett szomoru tapasztalatait s végül az elnémetesedett korcsmagyarok elleni erélyes kifakadását a nyelvben, viseletben. Mindezt oly

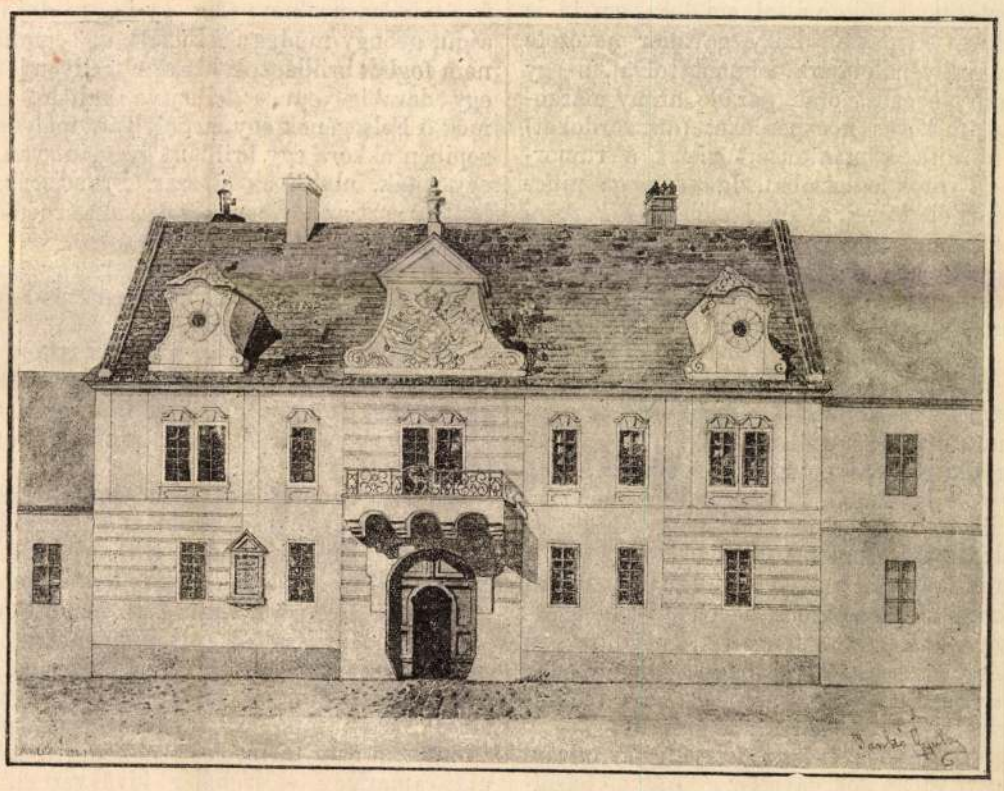

GRÓF GVADÁNYI JÓZSEF HÁZA SZAKOLCZÁN, EMLÉKTÁBLÁVAL.

egyszerü, keresetlen, őszinte hangon, mely egyszerre megtalálta az utat az olvasók szivéhez. A közönség a nótárius hazafias felbúzdulásában saját érzelmeinek tolmácsolását látta. Nem birálgatta, hogy a munka a költői műfajok egyikéhez sem tartozik, hogy kompoziciója nincs, de jóizűn nevetett hősének mulatságos kalandjain, ügyetlen félszén s együtt lelkesedett vele a magyar nyelvért és viseletért. Aztán gyönyörködtette az előadás meglepő közvetlensége s a nyelv és verselés magyar zamata. Igy történt, hogy rövid időn kapóssá, olvasottá lett országszerte. S derekségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy régi jó hirnevét, korabeli nagy népszerüségét — noha inkább csak Gaál szinpadi átdolgozása révén — megőrizte napjainkig.

Másik nagy verses munkája Gvadányinak a gróf Benyovszki Móricz és Rontó Pál története, mely ha oly csattanós hatást nem tett is, mint a «Peleskei Nótárius», népszerűségben, olvasottságban egy mákszemnyit sem enged annak. Költői becs tekintetében pedig határozottan fölötte áll. Ennek hatását, mint a Nótáriusét, a korszellem nem támogatta, csak saját belső jelességei következtében jutott közszeretethez. Két részből áll, az elsőben Rontó Pál, egy magyar közhuszár igazi tipusa megkapó őszinteséggel beszéli el élete történetét, csinyeit, tréfáit, meggondolatlan félrelépéseit s bravuros virtusait. És e részben a hős kitünő jellemzése, testi és lelki fejlődésének fokozatos rajza, a humoros, népies hang eltalálása, népies költészetünknek maig is egyik legjelesebbjévé teszik ezt a munkát.

Dr. Kovács Dénes.

UDVARI SZOKÁSOK MÁRIA TERÉZIA IDEJÉBEN.

(Gr. Székely László egykoru naplójából.)

3. Lakodalom az udvarnál.

1744. jan. 7. Voltam Udvarnál, midőn felséges királynénk ércz Herczeg kisasszony öcscse Carolus Lotharingus herczeggel való lakadalmi solemnitássa lett volna. A hagyott órára a szertelen sok hintó mindenfelől gyült az udvar felé. Én is megindultam jó idején, de előttem a mely hintók már mentenek, azoktól elébb semmiképen nem lehetett menni, hanem az hová egyszer rendben béférkeztethettem hintómat, ott kellett maradnom, míg én rám is jött a szer, hogy béérkezhessem az udvarban; utánnam is elég hintó volt így. Szállásomról félfertály órára, vagy még hamarébb is fel lehetett volna udvarhoz menni; de ekkor talám egy óra is eltőlt, mert egyet, kettőt alig léphettek a lovak, menten meg kellett állani, mert az mint az eleje béérkezvén udvarhoz, egymás után rendre lassan leszállhatott az hintóból s az üres hintó azzal félreállott: addig sok idő tölt el.

Mikor pedig az udvar külső kapuján szinte másztam volna bé lassan, hát az rumor-knechtek (ezek a város fogházánál lévő őrzők) nagy lármával, pofozással, döföléssel, öklözéssel hurczolnak ki az udvar kapuján egy czifra embert. Tudakoztatom lakájom által, mi dolog az, ki is reportálta (jelentette), hogy gavallér nevezete alatt az király palotájára felment tolvaj, s egy falka arany s ezüst órát, parádé arany markolatú s talám köves koczperdeket (díszkardokat) lopott s rajta kapták, azért viszik a rumorhauzba (a város fogházába). Igaz dolog: nincs az az híres olá tolvaj, a kinél elébb ne hajtson az bécsi német tolvaj. Az ó-szerekben (ócskásoknál) elég czifra köntöst kap taxára (bérbe) két-három óráig, maga tolvaj társaiból lakájt, laufert állít, hintót pénzért kap, mindjárt gavallér válik belőlle, felmégyen udvarhoz, sőt más nagy urakhoz is, ott lop eleget, az hintóért is megfizethet, az ó-szerben is a köntösért, a nyereséget felosztják úr uraim aztán a szolgákkal.

Az királyi rezidenciának három udvara lévén, oly tele volt hintókkal, hogy már több nem férhetett; de azok az bécsi kocsisok oly szép lineában tudnak állani, mint a militia (katonaság), s a szekerek hátulsó tengelyei is úgy vadnak csinálva, hogy a szorosságban is meg ne akadhassanak egymásban, mert a tengelyek kurtábbak, az kerekek falai oly hajtottak, hogy a tengely soha meg nem akadhat, csak a kerekek falai súrlódnak egyben s ugyan szikráznak sokszor.

Estvéli 6 órakkor kellett felgyűlni az udvarhoz. Annyi volt a sok gavallér a királyné házaiban (termeiben), mint akármely derék sokadalomban az ember. Igen nagy tolyongás volt úgy annyira, hogy az bársonyos asztalokra, ablakokra is felhágdostak, hogy láthassanak.

Én is ide béférkezvén, abban az lineában, az holott ő Felségek és az egész nagy kisérő sereg a két linea között elment az templomban, ott állottam; meg nem mertem onnét mozdulni, mert más a helyemet menten elkapta volna és én hely nélkül maradtam volna; udvarnál pedig a megvan: qui prior tempore, potior jure (a ki korábban érkezik, annak van elsőbbsége), a ki hová verekedhetik, senki sem turbálja (háborgatja) onnét.

Ekkor ezen helyemen szinte pórúl járék, mert egy udvari pási (apród), a kik mind nagy emberek gyermekei, udvari pási-köntösben levén, erővel előmbe akarta magát szúrni s helyemet elvenni. Én — mi tagadás benne — magyarúl körülhordám, hogy oda bizony nem áll. Az ifjú magyar beszédemre azt mondja németül nékem: «vasz?». Én is németre fordittám s nem engedém helyemet; ő is duzzogva elméne; de én alig hogy pofon nem csapám, nem tudván, ki s mi légyen. Hogy elméne az veszekedő ifjú, úgy mondja meg egy magyar úr, hogy az udvari pási, még pedig nagy ember gyermeke. Bezzeg, megadtam volna az árrát az palmarium argumentumnak (a pofnak.)

Ez így lévén egyszer jelt ád toppantással az szolgálatot tett camerarius, melyre megcsendesedék minden ember és két felé lineába állának az emberek. Azonban (akkor) huszonnégy camerárius, kettő-kettő egymás mellett, elől menvén, utána zeszelben vagyis gyalog-hintóban két czifra hajdu a nagyobbik ércz-herczeg kisasszonyt elvivék, a camerárіusok elkisérék a maga rezidencziájába és a camerariusok visszajöttenek.

Kevés idő mulva újjolag jelt adnak toppantással és kopogtatással és ekkor megindult a sok camerárius, arany-bárányos ur, ministerek, magyar és német nagy uraság mind ketten-ketten egymás mellett az palotán (ebédlő-teremben) két sorban állott sok gavallérok között, kinek első rende között én is ott voltam s állottam. Ekképen egymás után rendre mind kitakarodának.

Azok után ment a vőlegény Károly herczeg drága fejér ezüstös köntösben; utánna ment a corregens (társuralkodó) nagyherczeg aranyos drága matéria köntösben; utána ment felséges királynénk, mellette az mennyasszony ércz-herczeg kisasszony, az ő Felsége öcscse, kit is felséges királynénk maga vezetett, bolkezivel amannak jobb kezit megfogván. Felséges királynénk volt hasonló színü drága köntösben, mint a corregens nagyherczeg és mindenik nek kurta palástforma volt a nyakában. A mennyasszony ércz-herczeg kisasszony pedig hasonló fejér drága ezüstös köntösben volt, mint a vőlegény, Carolus Lotharingus ő herczegsége. A mennyasszony fején lehetett látni drága sok gyémánt reszkető tőket, kinek is aprón fodorított haján kivül volt kerekdeden két ujjnival hosszabban fodorított haja lefelé eresztve.

De, bezzeg, volt a felséges királynén brilliánt, mert hajának apró fodorítása úgy bé volt rakva, mintha mind egy gyémánt lett volna; azon kívül feje tetején, nyakán pedig egy kéz-nyelni vastagságú, gyöngy módjára felfűzött, de semmiben bé nem foglalt brilliántok, hosszan mellyén lefüggve egy darabig, onnét felhajtva balfelé. Láttam még ő Felségének egy medálylyát, melynek közepiben akkora egy brilliánt gyémánt van, mint egy peták, alatta az császár, Franciscus, képe látható; ezt az követ országokat megérni Bécsben beszélleni hallottam.

Ugyanekkor az udvari dámák egy részinek hasonlóképen volt az hajok accommodálva (fodorítva).

Midőn pedig a királyné a menyasszony felséges öcscsivel a két sorban állott gavallérok között elmentenek volna, ő Felségek után mentenek a sok udvari dámák és nagy rend sok úri asszonyok.

A mennyi rendek ezen lakadalmi solemnitásra gyültenek volt egyben, azoknak fele sem láthatta a templombéli czeremóniát, a temérdek sokaság miatt nem mehetett bé, fenn kelletett maradniok a királyné palotáján. Én is fenn maradtam.

Ekkor pedig szabad volt mindeneknek a camerárіusok házában (termébe) is bémenni; másszor pedig, a ki nem camerárius, azon camerárіusok házán mindjárt kivűllévő nagy palotán vadnak; a camerárіusok háza pedig a királyné anti-camaráján (előszobáján) kivül van mindjárt.

Ekképen fenn maradván én is a több sok gavallérokkal a palotán, egy magyarországi gróf, Szent-Iványi nevű úrral ketten beszélgettünk, sétálgattunk, és, minthogy udvarhoz lajbliban, felöltött mentével nem szabad volt felmenni, nekünk is mentéink a többekkel együtt palinkára (panyókára) volt csak a nyakunkban vetve. Az enyim bársony volt, arany paszomántos, mely helyben, Bécsben 80 aranyomban került volt; azé az grófé varrott (hímzett) volt; fél varrott újját szép mentéjének a tolvaj posztóstól együtt elvágta, ellopta s elvitte. Jó, hogy én is úgy nem jártam. Én láttam meg elsőben a kárt s úgy mutattam meg a grófnak.

Sokan, a kik hintón mentenek fel, a nagy tojongás miatt gyalog kellett haza sétálniok. Én is ugy mentem haza. (Vége köv.)

A SZENT-ISTVÁNNAPI NÉPÜNNEPÉLY DISZFOGATA.

A magyar képzőművészet nemcsak a «Segítség»-album díszes illusztrálásában hozta meg adóját a jótékonyság ügyének, hanem a f. hó 20-diki népünnepély programmját is egy eredeti és meglepő számmal gazdagította. Ez a hat ökrös diszfogat, mely Roskovics Ignácz tervei után Zala György műtermében készült, s melynek rajzát most előlegesen is bemutatjuk. Aligha egyesült valaha annyi szellem, a művészi szeszélynek annyi fantáziája egy egyszerű fogat létrehozására, mint ennél. A magas fabárkának deszkaalapját Thék Endre műasztalos készítette, de a jeles művészek meglepőbbnél meglepőbb ötletei gondoskodtak illőképeni feldiszítéséről, hogy oly alkalmatosságot állítsanak elő, a milyene bizonyosan aligha van az országban hatökrös gazdának. Igaz, hogy nem is zsíros ingű béreslegények fognak kuporogni zsubával leterített ládáján, hanem a pajkos muzsa könnyű vérű istennői, Blaháné, Ligeti Irma, Sík Gizella, a népszinház három grácziája röpítik szerte róla a népünnepély programmjait.

Mindenek előtt a diszfogat eredeti ötlettel és merész humorral egyesíti magában az antik mythosz griffjeit a népies hagyományok hat ökrével. Ez a naiv anachronizmus, legsikerültebb vonása. De a mellett előrészének óriási palotája, s a hatalmas irótoll jelképesen magyarázzák, hogy az iró tolla és a művész ecsete egyesült, hogy segítségére legyen a társadalomnak a mentés munkájában. Mindez dúsan festve és aranyozva meglepő hatású lesz és méltó arra a diadalmas bevonulásra, melyet rajta az emberbaráti könyörület tart a résztvevő szivekbe.

Hófehér csengős ökrök vontatják ezt a caesari diadalkocsit az ünnepély megnyitása perczében az Andrássy-uton végig és vissza a városligetbe. Előtte díszes paraszt bandérium (persze csak salon-parasztok, ép ugy, mint a hogy a hatökrös szekér is csak amolyan salon-hatökrös) felpántlikázott lovakon fog ügetni a zene hangjai mellett. A menetet a «Segítség» művészi bizottsága rendezi, s Linek, az ifjabb művészi gárdának egyik tehetséges tagja fogja vezetni.

Budapest aligha látott még olyan menetet a milyen ez alkalommal fog kifejleni s az a jámbor hat ökör bizonyosan haláláig meg fogja emlegetni azt a nagy tisztességet, melyben ez alkalommal lesz részük. Mert nem minden hat ökörnek adatik annyi jeles művésznőt vontatni szekerén, bár a kedves művésznőknek aligha nem epedt aranyos igájában már több efféle jámbor pára is.

A «SEGITSÉG»-ALBUMBÓL.

Eperjes, Nagy-Károly, Toroczkó.

Romokból és hamvaikból ifju erővel virágozzanak fel, és boldoguljanak drága hazánk diszére, soha el nem enyészhető emlékszobrokként, miket a nemzet áldozatkész honszeretete önmagának emelt

Rudolf.

*

Nehány őszinte szó nagybirtokosainkhoz.

Kétséget nem szenved, hogy kedves hazánkban nagy összegeket költünk a sport minden ágára. Nyujt is mulatságot és hasznot.

A versenyek előmozdítják a lótenyésztést és ezáltal jó paripákat szereznek vitéz huszárjaink-

Vas. Ujs. 1860.

sában vigadtak, lakmároztak; atyjok jó példáját követték a nagy reményü magzatok, a kalandszomjas mágnás ifjak, és a félvér mágnás-gyerekek, kik unalom-üzés végett török fejekre koczkáztak és fenyegetőztek rettentő módon, hogy majd mikint fogják ők puszta ökéllel agyonverni és szétmorzsolni a rongyos jancsárhadat. Ily kicsinyes forgácsolásban nyilatkozott a tetterő. — A köznemesség zajos megye gyüléseket tartott, elvesztett jogaikat szabadságukat emlegették, a főurakat szidták, kárhoztatták, mint akik — véleményük szerint — egyedüli okozóik voltak jogaik elvesztésének; ha egy jobb hazafi a haza védelmére egyesülésre hivta fel őket, azt menten megtámadák, harsány szavakkal ledorongolták. Ilyen volt ekkor a nép!

Mig ezek bent az országban történtek, azalatt Szolimán Eszéknél átkelt a Dunán, s mint tengerhulláma, vészthozólag hömpölygött serege beljebb beljebb az országba. A királynak még mi serege sem volt, lassanként gyülekeztek táborába a főurak bandériumaikkal. Eljött Tomory Pál a hös érsek, Szálkán László a primás, az ifju Perényi Ferencz nagyváradi püspök, Bebek Ferencz s több egyházi méltóságok; a főurak közöl a Drágfiak, Batthyányak, Perényiek, Drugethek, Tahy, a deli Zápolya György, a nagy erejü Ráskay Gáspár, a vitéz Török Bálint, és az ös eredetü hirneves hös Kállay János s több főurak mint a nemzet jobbjai. Nem messze a király táborától mintegy 16 mérföldnyire Szegednél állott Zápolya János, az erdélyi vajda, 40,000 válogatott vitézeivel, és naponkint váratott a táborba, de ő még mindig késett, állitólag a király egymással ellenkező parancsai következtében nem tudta mit tegyen, jöjön-e vagy nem; valószinübb az, hogy szándékos volt késedelmezése, — utban volt és váratott Frangepán Kristóf horvát bán 15,000 harczedzett, s jól fegyverezett horvát hadával.

Már mintegy 20,000 ember volt együtt, midön eszökbe jutott a vitéz uraknak, hogy hiszen még vezér sincs! anélkül pedig nem lehet harczolni. De ki legyen az a fővezér? e volt az égető kérdés, mindenki igyekezett nyakáról lerázni ez alkalmatlan hivatalt, többen kimondák, hogy nem értenek a hadvezetéshez, ennyire süllyedt akkor a magyar! Végre köz megegyezéssel Tomoryt választották akarata ellen fővezérré, melléje az ifju Zápolya György, a vajda testvére, rendelteték.

Ezalatt a nyugtalan had — nem akarván bevárni az utban levő seregek megérkeztét, — lármásan sürgeté a fővezért, hogy vezesse az ellenségre; Tomory nem volt képes öket az idő előtti csata kikerülésére birni . . . előre kelle menni . . . félmérföldnyire Mohács alatt ütötték föl a király táborát.

Eközben Szolimán sietve nyomult előre, s augusztus 26-kán két mérföldnyire a magyar tábortól állott meg roppant seregével. Most már a csata kikerülhetlenné vált; 300,000 harczosa volt a szultánnak 300 ágyuval, csak 27,000 ezer vitéze a magyar királynak és 80 ágyuja! mily kevés szám ez az ozman tulnyomó ereje ellenében, de mind hösök, s a hazáért halni kész vitézek!! . . . . . soha zajosabb örömöt, nagyobb lelkesedést nem lehete tapasztalni a vitéz harczosok között, mint e nagy veszély közepett; ki e férfiakat figyelemmel vizsgálta, lehetetlen, hogy meglepetéssel ne látta volna azt a könnyelmüséget, azt a fel sem vevést, azt a kihivó daczos tekintetet, mely arczukról visszatükrözött a szomoru eseményt megelőző napok alatt . . . Talán a magasztaltság vakhitével hittek a bizonyos diadalban!

Olyanok voltak e napok, mint égi háborukor a villám előtti szünpercz; az látta legkevésbé, mit rejtenek titkos redőikben, kit lángfolyamaik elboritani készültek.

Világverő Mátyás király idejében Magyarhonra nagy napok viradtak fényesen, dicsöen; sugáraik elfödék a gyász leplet, melyet a sors mint nagy sirteritöt tartott készen leáldozatukra, és e fényes sugárokat később önkezeivel tépte le a nemzet, hogy a nagysirt takaró gyászleplet mielébb felszaggatva — önakaratából bukjék az önásta sirba!

De lépjünk az események közepébe:

Eljött a kitüzött nap, jelen volt a megpróbáltatásnak nagy napja, augusztus 29-ke; gyönyörü derült reggel volt, arany szinben uszott a vidék, a magyar táborban élénk mozgás volt észrevehető, a csatára kész seregek megindultak a Mohács alatti tágas mezöre, némelyek dob, trombita viharos hangjainál, mások csata dalokat énekelve, vigan, gondtalanul; olyan volt e magasztaltság, e csata-szomj, mint valami betegség, mintha a végzet sodorta volna e népet a halál torkába!

Már lehete látni, mikép bontakoznak ki a tömeg közöl egyenkint az osztályok, hosszu csatarenddé alakulva — az eszélyes vezér tartva a tul-szárnyaltatástól, azért kivánta a csatarendet a lehető leghosszabban kinyujtani, egy mérföldnyire Mohácstól, fél mérföldnyire a Dunától terjesztette ki két hosszu homlokzatát; mögöttük terült el az egyszerü Mohács, balra a Duna felé náddal, gyékénnyel fedett mocsárok; jobbra, szemközt a térrel, félkörben hosszas halomsor, e mögött a török sereg elrejtözve vagy elfödve a halmok által. — Az első csatarend homlokzatán a nehéz ágyuk voltak elhelyezve, azután a lövészek, a gyalogság, Batthyány, Tahy, Perényi Péter s több főur alvezénylete alatt, kik mindnyájan fényes hadiékben, drága, nagyértékü fegyverekkel oldalukon, gyönyörü harczi méneken ültek, a sereget rendezve és parancsokat osztva; a második rendben egy jó hajitásnyira amattól állt a lovasság, — itt gyültek össze és rendezték magukat az ország főurai is, dandáraikkal, ös magyar kaczagányokban, aranynyal gazdagon himzett, drága kövekkel, gyöngyökkel ékitett ruhákba öltözve, sulyos csatakardokkal fegyverkezve, — a harmadik rendben voltak az idegen segédhadak, közepett volt a király állása kijelölve, ki mind ezideig nem volt jelen.

E pillanatban trombiták harsogása jelenté, hogy a király sátorából elindult; midön kilépni készült, jószivü szakácsa, Gondos Illés, kérdé töle: Hová fogja felséged parancsolni az ebédet? . . . *„Isten tudja, hü szolgám, hol fogunk ma ebédelni!“* felelt rá a király bus arczczal.

A menet megindult, pompás látvány vala ez; elöl a király testörzöi lovagoltak, mindnyájan ezüsttel gazdagon kivarrt vörös öltönyökben, aranyozott vérttel és sisakkal; utánok a király jött, szép barna ménen ülve, mely büszkén lépdelt királyi terhe alatt; egyszerü öltözékben, könnyü kalpaggal fején, balja drága kövekkel ékitett kardja markolatán nyugodott, jobbjában arany buzogányt tartott; szép, nemes arczán buskomoly kifejezés ült a nélkül, hogy félelmet árult volna el; közvetlen a király után jöttek Ráskay Gáspár, Török Bálint, Kállay János, a legvitézebbek mindnyájok között kik a seregben voltak, — mint a kik a király személyes védelmére rendeltettek. — Jobbján lovagoltak az esztergomi érsek Szalkán; Tomory Pál kalocsai érsek, és fővezér; és több püspök, mindnyájan pompás egyházi öltönyeikben, kardokkal, buzogányokkal ellátva; csak Tomory volt egyszerü szöröltönyben, vérttel és nehéz vassisakkal; oldalán roppant buzogány és sulyos széles kard tünt föl; — balján lovagolt Báthori István, a nádor, a legdrágább, legfényesebb öltözetben valamennyi közt, tetötöl talpig fegyverben; arczán, köszvénye miatt az örökös szenvedés kinyomatával, párosulva a harag és ingerültséggel; itt jöttek még több főurak, nemesek . . . közöttük Drágffy János biborszin bársonyba öltözve, izmos szürke lovon, — minden fegyver nélkül — az ország zászlójával kezében. E hatásteljes menetet több fegyveres szolga a király kiséretéből — zárta be.

Midön a király a felállitott hadsorok elé érkezett, dörgö *„éljennel“* üdvözöltetett. Ekkor a nádor a harczszomjas hadsorok előtt körülvezette a királyt, bemutatá külön-külön minden osztálynak, ily szavakkal: Ime fiaim, itt a király! eljött, hogy harczoljon velünk együtt a házáért, a hitért, bizzunk Istenben, ő meg fogja áldani fegyvereinket! — A rövid szemle után a király visszatért kijelölt helyére, kisérői körülötte foglaltak helyet. Alig telt el néhány percz, jelt adott az ütközetre; most megharsantak a trombiták, tárogatók s fülrepesztöleg hallatszott a rézdobok viharos pörgése, közbe-közbe felhangzott a hadsereg *Jézus!* — csatakiáltása, aztán minden csendes volt. — Az ellenségnek semmi nyoma sem látszott, csak néha hallatszott valami sajátszerü morgás, vagy tompa moraj fenyegetöleg, vészesen, a szemben levő halmok felöl, mint mikor a természetben rendkivüli vihar van keletkezőben.

Nyolcz hosszu óra kinos várakozásban tölt el, semmi nesz, semmi hang; a sereg türelmét kezdé veszteni, itt-ott a rend már bomladozni kezdett, többen visszavonulásról beszéltek, midön Tomory, az éleslátásu hadvezér, egyszerre felkiáltott: *Ott az ellenség!* és valóban e pillanatban a figyelmes szemlélönek ugy tetszett, mintha a szemközti halmok mellett hosszu sorban lándsák hegyeit látná előcsillogni, mely fény ezüst szalagként huzódék a magyar tábor felé; Tomory mindjárt észrevette, hogy az ellenség a magyar sereg egyik szárnyát meg akarja kerülni, azért is tüstént Ráskayt, Törököt és Kállayt küldé a lappangók ellen, nem akarván a csatarendet megbontani. — Ekkor már hallatszott a török sereg Allah,

*

Allah! csatakiáltása, a trombiták harsogása, lovak nyeritése, és nemsokára lehetett látni a roppant török sereget, mely a szemben lévő halmokat nehány percz alatt százezreivel egészen elboritá.

Ezalatt Tomory nagy tevékenységet fejtett ki, a mennyire vonakodott a fővezérséget elvállalni, oly tüzzel és lelkesedéssel látott most hozzá, buzditva, bátoritva járt a hadsorok között; a megbomlott csatarendet ujra rendezé; e közben a török sereg leért a halmok alá, és tömött csatarenddé alakulva megállapodott. — Közepett volt a szultán, testőreitől körülvéve, magas, napbarnitotta arczu férfi, szép fekete szakállal, edzett vonásokkal, szigoru, parancsoló tekintettel; keleti fénynyel elárasztott öltözetben, gyönyörü damaszk aczél karddal oldalán; előtte állottak vezérei, lehajtott fővel várva parancsait, mellette egy izmos aga bozontos szakállal, büszke tekintettel állt, Mohamed zászlóját tartva kezében; Szoliman nehány szavakat intézett vezéreihez, kik azután nehány percz mulva eltávoztak; erre a roppant sereg megindult, mint vészes orkán zugva fenyegetőleg nyomult a csekély számu magyar sereg felé.

A magyar had ezalatt türelmetlenül várta az indulási parancsot; — azonban mihelyt a török sereget mozdulni látták, felcsatolták a király fejére a csatasisakot; — e pillanatban borzadva látták a körülállók, hogy a király elsáppadt, *rossz jel*! mondák egymásnak; de e halavány szin csak nehány perczig tartott, melynek elmultával ismét visszatért a derült elszántság kifejezése arczába, és jelt adott a csatára! Most ujra dob, trombita viharos hangjai rázák meg a léget, a sereg megindult a közeledő ellenség felé ..... egyszerre a magyar had- kiáltás felhangzott, az ágyuk megdördültek, a kardok zörögve repültek ki hüvelyükből, s a két tábor egymásnak rohant .... iszonyu vérontás kezdődik most, ember, ember ellen küzd, a török hadsorok közt rut pusztitást visz véghez a magyar kard éle, Tomoryt mindenütt elől láthatni, vele együtt alvezéreit, kiket fenebb megneveztünk, s több főurat; felkeresik a legvéresebb csatát, a legnehezebb küzdelmet, és ott harczolnak mint oroszlánok hősileg, rendületlenül, egy talpalatnyit sem engedve abból a mit elfoglaltak. — A török csatarend meg van törve, szétrobbantva; a magyar vitézség elől hátrálni kénytelenek Szolimán testőrei, a vitéz spahik, a gyalogság hanyatthomlok siet vissza övéihez.

A vérszemet kapott magyar sereg mindenütt nyomukban van, legelől a vezér, s több főur, bizva a bizonyos diadalban, merészen vágtattak szellő gyorsaságu méneiken a futók után, üzve, kergetve őket, és sokat leapritva közölök. — Már hallik a győzelmi rivalgás a magyarok ajkain, gyors futárok viszik hirül a királynak az ellenség szétveretését — ki jobb oldalán a második csatarendben harczolt eddigelé szerencsésen, midőn hirtelen kétfelé válnak a futók, és a győzelemtől lelkesült magyar hadat 300 ágyu dörgése fogadja, s szórja rájok halált hozó tekéit; — erre általános kebelrenditő halálsikoltás következik, a győzelmi rivalgást jajhangok váltják fel, mindenütt a legborzasztóbb pusztitás nyomai látszanak; a sereg hősei, kik legelől voltak a csatában, itt találták halálukat; elesett Tomory, Zápolya György, Drágffy az ország zászlójával, s több mások; — a törökök futása csak csel volt — hogy annál könnyebben tönkre tehessék a magyart; és ez meglepőleg sikerült is. — E borzasztó eset után hiába jöttek uj csapatok a második csatarendből, minden roham — mely az ágyukra és a janesárok erős csatarendjére intéztetett — meghiusult; — annál elkeseredettebb dühvel rohant most a fanatizált mozlim sereg a meggyengült magyar hadsorokra, egy-két percz alatt szét volt az verve, futott a ki futhatott, az irtózatos csatából; — azonban egy hirtelen támadt zivatar végett vetett az öldöklő véres harcznak, azon véres harcznak, melyben a nemzet jobbjai, virágai elhullottak .....

Csak két óráig tartott e harcz, de a veszteség felszámithatatlan volt; — hét főpap, számos országnagy és 24 ezer magyar nemes veszett el ez idő alatt — elveszett maga a király is, az ifju, a hős király; — ki a legutolsó perczig jelen volt a végzetes csatában, szemben állva bátran a halállal — mint magyarhoz illik. De fájdalom! nem a csatában, hol meghalni oly dicső és oly szép, hanem egy kisszerü patak árjában lelte szomoru halálát ..... miért mondjam tovább? ... a történet hiven följegyezte az eseményeket, s kitörülhetetlen betükkel vannak ezek e kor gyászlapjaira felirva .....

Igy dölt akkor sirjába e nemzet és vele fényes dicsősége ... *Papp Zsigmond.*

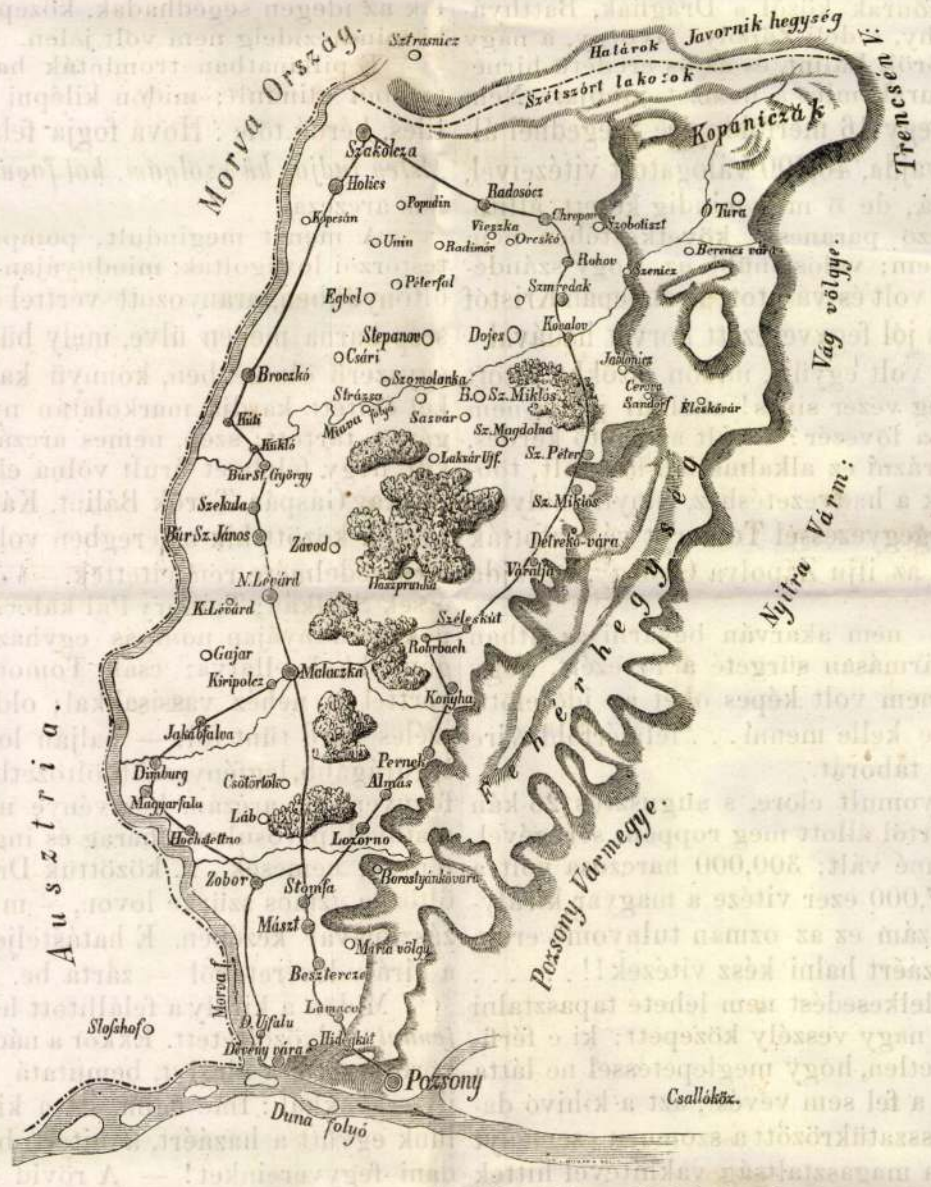

Fehérhegység térképe. (Az Utiképek I. részéből ujra közölve.)

Fehérhegységi utiképek.

(A Csallóközi utiképek irójától.)

MÁSODIK RÉSZ.*)

Lefelé Szakolczától Dévényig.

IV.

Szakolcza. Historiai mesék. A város eredete és története. Vak Béla szülőháza. Hogy csinálják a történetet. A román- és gótegyház. Pruisz János A nagy király nagykövete. A város régiségei, bástyái és kaputornyai. Városi muzeumok, levél- és régiségtárak. Hogy lakott egyszer Szakolczán egész Magyarország. A város háborus viszontagságai és virágzása; intézetei. Gróf Gvadányi a költő lakháza Szakolczán. Egy magyar csillagász. Az ország hivatalos történetirója mint szakolczai harminczados. Ponyvairodalmi nyomda.

Szép verőfényes reggel volt, midőn a láthatáron ***Szakolcza*** a napsugaraiban csillogó számos tornyaival szemünkbe tünt. Ha poeta vagyunk, fenkölt hymnussal köszöntjük talán, oly meghatóan mutatkozik mindenfelől az érkezőnek hazánk ezen ultima Thuleja. (L. a mellékelt képet.) De mint egyszerü történetbuvár, józanabbnak véltük, multján andalogni addig is, mig odáig érünk. Hiszen egy-egy ily hazai régi város története gyakran ugy sem más, mint változó költemény : vedd akár tragikomicus eseményeit, akár üres beiratlan lapjait, melyekre annyi ábrándot oda gondolt azután a későbbi hivalkodó kor, mely már be nem érhette a csupasz üres valósággal.

Van valami találó a régibb humanisták azon czopfos modorában, hogy a várost, helyet vagy tárgyat, melyet leirni készülnek, de sőt gyakran magukat is, előbb az Olympnak minden rendü és rangu isteneivel s istenasszonyaival versekben megénekeltetik. Jó bevezetés azon sok mesés adatba, mely a valóval egymást folyvást váltogatva, végre is egy sajátságos nemét a költeménynek, az ugynevezett ***historiai mesét***, a fable convenue-t képezi. Nálunk a mese és rege ezen neme ugyis különösen diszlett a történetben; mig máskép azután a valódi mese és rege történetével nem sokat törödtünk, — talán csak kárpótlásul, mivel már is eleget kaptunk belőle a történetben.

*) Az I. rész megjelent a V. U. mult évi második félévi folyamában.

Szakolcza történetének is az előbbiből meglehetősen kijutott a maga része. Történetiróink majd a Marahánok, ha nem a Quádok, sőt a Rómaiak által alapittatják. Majd csak Vak Béla király által épittetik; ámbár megint, ugyanezek szerint, nemcsak ezen királyunk ott született volna, de már Sz. István idejében is oly dus vinczellérei és szőlőgazdái voltak a városnak, hogy nagy gótegyháza is ezek egyike költségén épült. Mi ha igaz lenne, mindenesetre igen nevezetes esemény volna, s ugyancsak felforgathatná a műtörténet tanát, mely eddig Szent Istvánkori gótépitészetről aligha álmodott. De mindezen szép illusiókat, melyekkel Szakolcza története Turóczi — és Béltől kezdve Fényesig diszlett, nehány sor egy okiratban, egy két szó egy feledett vagy olvashatlannak vélt kőemléklapon képes volt megsemmisiteni. Egyszerűn beszéli igy okmánytárunkban egy okirat, hogy II. András Zakolcha pusztaföldének birtokában 1217-ben Tamás nyitrai főispán fiait, Sebők és Sándor Szentgyörgyi grófokat megerősitette. IV. Béla 1256-diki okiratából már tovább látjuk azt is, mint kezd a pusztahely lassankint népesedni.

Fehérhegységi utiképek : Vak Béla szülőháza.

Nagyon érdekesen értesit határleirása Szakolcza magyar helyi eveiről is; szerinte akkor itt egy Hosszumező, Symarut (talán Simaut) és Csehország felé előörsök utja (via exploratorum de Bohemia) volt.

Tehát hazánk ezen a végén is, valamint nyugatdélnek az ugynevezett Őrségekben, itt találjuk már a XIII dik században sajátságosan kifejlődött határőrsi eredeti intézményünket. Tovább, még mind lejebb terjeszkedő vonalait fogjuk utunkon nyomozni; nyomai pedig mindenesetre jóval érdekesebbek ránk nézve, Szakolczának akár quád akár marahán eredeténél, melynek meséje eddig egyedül foglalkoztatta régi helyiróinkat. Ennél is érdekesebb talán még azon tanulság, hogy a XIII. században eredetileg magyar helynevekkel birt, a később tisztán szláv telepü Szakolcza; nyilván jele, hogy eredetileg csakugyan magyarőrség telepe volt. De jele annak is, s ezt jól megjegyezzük, hogy alig van oly elágazó vidéke hazánknak, mely, lakja bár századok óta megfogyott fajunk helyett idegen nép, eredeti magyar helynevekkel nem birna, elfeledtük légyen bár jelenben ezeknek nemcsak a javát, de jelentését is.

Nem árt azonban még az okiratokra nézve is a kritikailag oly talpraesett magyar közmondással tartanunk : ***kötve higyj a komának***! Lehet, hogy Szakolcza puszta földje (terra deserta), mely régtől magyar őrséggel és helynevekkel birt, már talán csak elpusztult hely volt a XIII. században. Erre módosithatja legalább az okirati történeti adatot Szakolcza régi és hagyományos népregéje; mely már ellenben, közben legyen mondva, nálunk többet nyom a latban, mint a historiai mese vagy az üres föltevés. Sajátságosan találkozik pedig itt még müemlékek bizonyságával is.

Egész Szakolcza városa ujjal mutat egyik főutczájának, mindjárt az öreg piaczra kitekintő azon bedőlt-kidőlt-falú nevezetes nemesi kuriájára, melynek romalakját itt képben adjuk (l. a mellékelt képet); s a mily ingerült ellene, hogy rozzant, kormos, ódon falaival csinos városuk közepét csufitja; melyhez mint nemesi kuriához eddig a jó polgárok nem is igen férhettek, — mégis épen oly büszkén beszéli róla, hogy ezen házban született hajdan ***Vak Béla*** királyunk, Álmos fia, ki azután szülőhelye iránti hálából Szakolczát várossá emelte. Igy már II. András és IV. Béla ideje előtt, melyről okirataink szólnak, jóval, legalább is egy századdal előbb, ha igaz, létezett volna a később azután elpusztult s ujra épült város!? — Igaz mindenesetre, hogy Vak vagy II. Béla atyja Álmos sokat lótott-futott erre az ország határain ki és be, valahányszor Kálmán király, mint trónkövetelő testvér-vetélytársát üldözte, vagy lelkiismerete a zavarokat szitót nyugodni nem hagyta. Meglehet, könnyen megfordulhatott vagy lappanghatott itt is a hon véghatárán, akkorában viselős nejével.

A rege azonban rege marad; mig az is bizonyos, hogy a mindenesetre ódon kinézésü, de semmi műtörténeti határozott nyomokkal nem dicsekvő épület, Vak Béla korára határozott adatot nem szolgáltathat. Van itt azonban még más is. Ott áll Szakolcza másik felén, szorosan bástyájánál, hol hajdan régi vára is állott, s még erődei és védsánczai leginkább láthatók, egy teljesen feledett, de senki által figyelemre nem méltatott magas, toronyszerü, kerekded alaku régi ***kápolna***, hátul előszökő félköralaku oltárhelylyel, fönn kupozatán a lámpatornyocskával; egy szóval : a XIII. században, és már előbb is, divott román egyházépitészeti izlés és müidom minden ismertető nyomait és jellemét magán viselve. Az ily toronyszerü, nagyobbára halotti kápolnák, a francziában ***fanaloknak*** s átalában ***carnariumoknak*** nevezve, már a XI. század óta közönségesen az egyházak, vagy várak melletti temetők közepén emelkedtek; és mig lámpatornyocskájokban az örökmécses a halottak lelki üdveért égett, addig éjben a környék népének és utasoknak irányvilágitóul is szolgált. De ezen régi becses épitészeti emléken is, mely hazánkban már párját ritkitja, készek vagyunk az egyszer alkudozni. A közel Csehországnak a mienknél meglehetősen jobban kibányászott müemlékei és műtörténete tanusitják, hogy ott hasonló románépitészeti idomu kápolnák még a XIII. század elején is épültek; és lehet, hogy Szakolcza is 1217—1256-bani alapitása idejében épithette ezen nevezetes emlékét.

Fehérhegységi utiképek : Szakolcza.

Valamint azonban közönségesen történni szokott, — nem hiában, hogy a költök is már elénekelték, — hogy mig az érdekest, mely előttünk áll, figyelemre sem méltatjuk, addig ott kereskedünk, a hol az nincs, ugy történt itt is. Mig ezen nevezetes és fáj

dalom, már is épen most pusztulni kezdő ritka becsü müemléket senki észre sem vette, addig annál nagyobb figyelemben részesült Szakolcza késő gót, közönségesebb és sokkal későbbi izlésben épült főegyháza, mely körül azonban az egész város történelmi vizsgálata forgott. A dolog valóban egy kis kuriosumnak is megjárja; azért megérdemli, hogy még felőle is szóljunk, már csak azért is, hogy lássuk, mikép szokták volt a történetet nálunk, de bizony másutt is, ilyesmiben csinálni. Turóczi László, Bonbardi, Bél, Fényes stb., egymást ilyesmiben folyvást leiró és ismétlő helyiróink fönszóval beszélik, hogy e régi nevezetes egyházat, mint már előbb futólag érintők, még Sz. István korában valami *Pruris*, másoknak meg *Prunis János* nevü vinczellér, szőlősgazda épité 1021-ben! Bebizonyitásával az ugyis bebizonyithatlan dolognak természetesen mindnyájan adósok maradtak, csak az „az mondta“ volt az ok és a kutforrás; csupán egyikük, az is amugy mellékesen utal Timonra, a magyar történelmi vizsgálat egyik ősapjára s annak valami régi skartétáira, melyeket kisem látott.

Soha azonban a „veni, vidi, vici“ gyorsabban nem követheti egymást, mint e kérdéses ügyben. A ki csak egyszer is körültekinti Szakolcza templomát, ott láthat a szentély oldal falán egy kőemléklapot magasan a födél alatt behelyezve, melyen ezen egyszerü félirat áll :

Joannes de Pruuis Anno Domini — — — a következő évszám nehezen olvasható; ugylátszik, hogy 1470. körül jár; mellette czimeres vérten kanyaritott szőlőmetsző kés ábrája látható. Ennyi és nem több az egész; de tökéletesen is elég, mert *Pruuis* (és nem Pruris, sem nem Prunis) *János* neve már magától megfejt mindent Az egész hon ismerte és dicsérte Pruisz János nevét Mátyás király korában, mint Nagyvárad és Olmütz hires püspökeét. A nagy király nagy emberei s a Hunyadyház kevés tantorithatlan hivei egyike volt. Mint Mátyás nagykövete Nápolytól Párisig, Európa minden fejedelmei udvarait bejárta volt követségeivel, ékesszolásával pedig és kisérete fényével el is bájolta. 300 nemes ifju arany- és drágakőtől ragyogó bársony magyar öltönyben, egyszinü és nagyságu méneken kisérte őt ilyenkor követségeiben Európa fővárosain keresztül. Igy jegyzette el Mátyásnak Beatrixot Nápolyban, fiának Jánosnak Sforzia Biankát Milánóban. És miután Corvin János megválasztásaért ékesszólása egész erejével hasztalan küzdött Rákoson az oligarchák ellen, utolsó kötelességét is lerótta a hon iránt : 100,000 aranyat áldozván oltárára, hogy Mátyás fekete-seregét megtarthassa az országnak, melyet annak üres pénztára és zsugori rendjei fizetni nem birtak vagy nem akartak.

Ő pedig lefizetve igy királyának és honának tartozó hálája adóját, fönmaradt többi vagyonát is, 50,000 darab aranyat a szegényeknek kiosztva s egyházaknak alapitványul hagyva, azzal püspöki székéről is lemondott, s mint ferenczi szerzetes a kolostor szük czellájában megválva a világtól, önmaga választotta szegénységben és megtagadásban végezte életét. Utolsó alapitványairól ugyancsak annyi bizonyos történelmileg is, hogy Hradistyén Szakolcza mellett a ferenczieк számára szintén zárdát és egyházat épittetett. De a fenebbi felirat szerint aligha fogunk már kételkedhetni, hogy a szakolczai mostani késő gót izlésben, tehát csakis a XV. században épült főegyház alapitója is ő volt.

Az egyház alapitójának nevét tehát jól roszul, valahogy csak eltalálta volna mesés történetünk is, korát azonban már csak mintegy öt századdal hibázta el; s e mellett azután csak tréfa és gyerekség azon elvétés, hogy püspök helyett szőlősgazdának tartá alapitóját : jobban sem tudván az emlékkö czimervértén a szőlömetszőkést magyarázni. Ámbár pedig a történet *Pruisz* családjáról csak annyit tud, hogy talán Poroszhonból (Preuss) eredt, szegény szülöktől Olmützben született; mégis prosztanai Pruisz előneve, valamint épen ezen régi czimer, mely szintén egy morva főuri család, a Ditrichsteinok, vértén is látható, oda mutat, hogy a nagy férfi nagy nemből is lehetett. — Ime ennyiből áll a hosszu bonyolodott ügy rövid története Igaz, hogy eredetileg ez is csak rövid volt; akkorában legalább mikor megtörtént, bizonyára nem sokkal nagyobb egyéb hasonló koresemény-társainál. Nem csoda tehát, hogy a történet akkor külön lapra föl nem jegyezte. Hogy ily hosszura nőtte ki magát már most, annak csak az emberi szántszándékos csalódás az oka itt is, mint annyi másban e nagy világon.

(Folytatása következik.)

Az Al-Duna szorosai.

Az ország déli határain a Duna folyam mocsárok, ingoványok és nádasok között 5—600 ölnyi szélességben siet rendeltetése helyére. Vannak egyes helyek, hol a Duna mélysége a 10 ölet meghaladja.

Belgrádon tul egész a *Neva* befolyásáig (a hol a vasut a Duna partját érinti) a magyar részen a folyam partjai mocsárok s nádasok között mintegy elvesznek. *Pancsovától Dubóváczig* közvetlen a part mellett még falut sem találhatni. A *Bonyavicza*-ér mintegy fél mérföldnyi távolságra párhuzamosan fut a Dunával, s partjaival az áradatot korlátozza. A szerb oldalon Szemendria (Szendrő) tünik fel, a jelentéktelen *Jeszova* befolyásánál.

Uj-Palánka mellett már kezdődnek a sziklahegyek, s a vidék szépsége mindegyre növekedik. Igaz, hogy a kik gőzhajón utaznak, a vidék szépségeinek csak legcsekélyebb részét élvezhetik. A ki a hajó fedeléről a partokat kisérő sziklafalakat, s azok háta mögött a cserjével befödött emelkedéseket nézdeli, távolról sem sejti, mily nagyszerü látvány tárulna szeme elé, ha alkalma lenne, s fölmehetne valamelyikére a legközelebbi magaslatok közől.

E sziklás helyeken a Duna vize felettébb összeszorul, a folyam sebessége szemlátomást növekedik. Uj-Palánka mellett a Duna még 350 öl széles volt, s most a 18 mérföldnyi *Kliszura* szorosban néhol alig látszik egyik part a másiktól távolabbra, mint a Tisza Szegednél. Azonban a Duna rohanó habjai s a félelmet gerjesztő zugás jelenti, hogy Európa legnagyobb folyamának vizei küzdenek itt az akadályokkal.

Igy tart ez a Csernecz völgyig, a hol *Trajan* hidjának romjai láthatók. Innen a Dunát mintegy három mérföldnyi hosszaságban nyájas dombok kisérik, azonban a kies halmokat rögtön ismét kopár sziklapartok váltják fel, melyek 20 ölnyi magasságban a viz tükre felett festői látványt képeznek.

Az utazó kiváncsilag néz a másod perczenkint 10 lábat haladó hullámokra, mintha kérdené, mint fog most e nagy tömeg viz a 100 ölre keskenyedett mederben a sziklák közől kimenekedni? Jobbra-balra örvények zugnak s a habok dühösen a szikla tövéhez csapkodva szétfecscsennek, s a tájat átlátszó s a napfénytől csillogó vizgőzzel lepik be. A szük völgyben ezalatt észre sem vettük, hogy a távol láthatáron vihar-fellegek huzódtak össze, s csak olykor, ha a viz medrét képező sziklarepedés más irányt vesz fel, tünik fel az elsötétült ég czikázó villámaival. A gőzös a két mérföldnyi utat, mondhatni fél óra alatt haladja meg. A szerb oldalon váromladékok tünnek fel, az innenső parton a határőrségi tiszta falvak házikói fehérlenek.

Drenkovánál a folyam délre kanyarul s megkerüli a *Szirbucz Mali* hegyet. A kanyarulat legdélibb csucsát *Svinicza* nevü falu foglalja el, innen a folyam észak-keleti irányt vesz s eléri Orsovát, az ország határszélét, és a Vaskaput.

Az időjárásról. jelesen Herschell szabályairól.

(Vége.)

„A 19 éves időszak pártolói azt mondják, hogy az 1701. 1720. 1739. 1758. és 1777. évek, melyek ugyanazon aranyszámokat viselik, hol egy, hol más hónapban egyformán mutatták a szárazságnak vagy esőzésnek rendkivüli fokait. Vegyük elé hát mi is ugyanazon éveket, de ama határozatlan értelmü kifejezések helyett jellemezzük számokkal. Helyezzük mindenik év után a melegmérséklet és az esőzés legnagyobb és legalsóbb fokait, t. i. azon elemeket, melyek átalában véve legtöbb befolyással vannak a termésekre. A hasonlóság, gondolom, nem fog oly nagynak tetszeni, mint követelték.

Évszám	Legnagyobb meleg	Legnagyobb hideg	Az évbeli esőmennyiség
1701	$+32\ ^1/_2{}^0$	$-\ 2\ ^1/_5{}^0$	21″ 1‴
1720	$+31\ ^9/_{10}{}^0$	$-\ 1\ ^1/_2{}^0$	17″ 7‴
1739	$+33\ ^7/_{10}{}^0$	$-\ 1\ ^9/_{10}{}^0$	19″ 6‴
1758	$+34\ ^2/_5{}^0$	$-13\ ^7/_{10}{}^0$	19″ 6‴

Lássunk más évekről vont számitásokat is. A páronkint egymás alá helyzett évek a holdcyclus ugyanazon számait viselik :

Évszám	Legnagyobb meleg	Legnagyobb hideg	Az évbeli esőmennyiség
1725	$+31\ ^1/_5{}^0$	$-\ 4\ ^1/_{10}{}^0$	9″ 4‴
1782	$+32\ ^1/_2{}^0$	$-13\ ^4/_5{}^0$	22″ 8‴
1709	$+30\ ^3/_5$	-21^0	22″ 4‴
1728	$+30\ ^3/_5$	$-\ 8\ ^2/_5{}^0$	16″ 7‴
1710	$+24\ ^2/_5$	$-13\ ^7/_{10}{}^0$	16″ 2‴
1748	$+36\ ^9/_{10}$	$-12\ ^3/_5$	17″ 8‴
1711	$+29\ ^3/_5$	$-\ 9\ ^1/_2{}^0$	25″ 10‴
1730	$+31\ ^1/_5$	$-\ 6\ ^9/_{10}{}^0$	16″ 5‴
1733	$+32\ ^1/_2$	$-\ 2\ ^1/_{10}{}^0$	9″ 3‴
1771	$+33\ ^7/_{10}$	$-12\ ^7/_{10}$	18″ 6‴
1734	$+31\ ^9/_{10}$	$-\ 5^0$	18″ 1‴
1753	$+38\ ^1/_{10}$	$-11\ ^1/^2$	18″ 2‴

„Nem szükség tovább folytatnunk e táblácskát“, ugy mond tovább Arago, „eléggé meg van bizonyitva általa, hogy ugyanazon

MDK

Szakolczai Károly 26 é. mozdonyfütő

Nagymaros

Sapkás férfi, cer.

Ifjusági Képzőm. és Iparm.kiáll. N.Szal. 1950.jun.

13.1.

Szakolszky Miklós.

A Vas megyei fiatal képzőművészek közös tárlatán szerepelt munkáival, Budapesten, a fiatal képzőművészek József Attila klubjában.

Lasonci Miklós; a vasi fiatal képzőművészek csoportjának bemutatkozása, Budapesten.

Életünk, 1971/3, 272. old.

Szakony műemlékei
és irodalma

l.

Csatkaisopromműemlé

III. 119. l -

~~[illegible]~~ XVI. Lajos
stílű sírkő az
ev. temetőben
Repr -

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Szakonyi rk. templom

Épült 1871-ben

Emlékkő

93. 1.

4447

ve tojásdad medaillonban. Fején ~~kapl~~ kal-
képével; haja, bajusza s korszakálla rövid. In-
ája felett jobb vállától bal csipője felé kendő ha-
lléri. Feliratai fölül:

RINVS ZIGE-
DVX

ERIN ZIGETH PRÆSIDII DVX

Christi est quòd caesus in hostes,
nomine it ante duces"

tende, SERINO" kezdetű s „Dum communem
ejezésű ~~xxxx~~ hat soros vers után „RVPER".

ei a vonalkeretnek 16·1 : 13 cm.

Z.

389/96 N° 91.

Szakonyi Adrien

Diósgyőr-városközpont rövid képes ismertetése.
Városrendező Fekete Miklós, építészek Cservenyák Lászlóné, Szakonyi Adrien, Deák Ferenc, statikusok Liszkay Károly, Deák Béla.

Keropesi Ferenc: Borsod építészetéről.
Magy.ép.ip.1971.11-12.sz.617-621.l.

Szakonyi Csaba, [?]

MDK

Kiállítása nyílik meg a Művészeti Kisz-szervezetek József Attila Klubjában. (Megnyitót a Magyar Építőipar szerkentője – Rojkó Erwin – mond.)

– : Hallottuk

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969 febr. 28.

Szakonyi Károly

any…
könny…
egészsé…
dást ille…
regben ki…
van. A fejlő…
rábbinál több…

…odni

tanács egyébiránt …
nyezte is az ilyesféle …
zést, csak éppen az ü…
felügyelő járási hivata…
lasza késik más mindig…

NÉPBJSAG (HEVES…
1981 DEC 2 9
…91 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
SAJTÓFIGYELŐ

Szakony Károlyi:

ution

mdk

Szakonyi Károly

rajzai: Egy nap az 1962-es Vit-völ írott eikkéhez.

Szakonyi Károly Helsinki - Helsingfors.

Uj Szás 1963. 4. sz 467, 462, 463. l.

Szakos Violetta, [ ]

A herendi intézet tanulója
Porcelánfestéssel nyert első díjat.

–: Kiosztották a szakmunkástanulók
„Alkotó ifjúság" pályázatának díjait 8.

NÉPSZABADSÁG,

Br. 1975. okt. 2.

MDK

Gebra János
festő

"Marcali táj" és „Fonyódi részlet"-e szerepel a tárlaton.

_ di _ : A somogyi képzőművészek kiállítása
Dunántúli Napló, 1954 szept. 17 – 3 lap

Szaktilla Imre, építész MDh

Győrött, a Kígyó utcában épült kisvendéglő terveit Készítette.

T. I.: Vidéki építészek alkotásai 9. l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. okt. 12

Szaktilla Imre épitész M.D.K.

/Győri TV/

Győr, Kigyó utca, kisvendéglő

Épités éve: 1961 repr.

Magyar Épitőmüvészet 1962 /4. 25.1.

Szakváry Margit

textil

1917–1921

Éimisk 1930

89. l.

:tositási járulékelőleg összegének

:lhozott indokok elegendő alapul

munkaadó üzeme 193o november 31 óta

lkavállalójanem volt.

es határozat ellen az 1927. évi XXI.

oslatnak helye nincs.

z Országos Társadalombiztositó Inté-

rcius 26 . . . . . megtartott

Huszár s.k.

elnök

OTI 583/f

hiteléül:

SZAKWITZ, Johann Georg, pozsonyi asztalos-
mester

J.G.SZ.,bürg.Tischlermeister,
64 éves felesége megh. [1765,64 szám,
4 l.]

Pr.Z.

SZAKWITZ, Johann Georg, pozsonyi ávtalos-
meister

J. G. Sz., bürgerl. Tischlermeister, 69 éves feleségé
meghalt. (1765, 64. vám, 4 l)

Preszburger Zeitung
(Genthon)

M.D.K.

Szaky

Reklámrajza "A világ eseményeiről, filmről, szinházról.. ad tudósitást a PESTER LLOYD" cimmel.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. nov. 5-11. IV. évf. 46. sz. hátsó boritólap belső felén.

. . .

SZÁKY SÁNDOR

Szàky Sándor festőművész „Református templomok" című kiállításának megnyitója: március 10-én, csütörtökön délután 5 órakor lesz, a Ráday Kollégiumban. (Bp. IX., Ráday u. 28.) A kiállítás megtekinthető: március 10—27-ig, hétköznapokon du. 3—6 óra között.

Reformátusok Lapja, 1988. 10.sz. 8.p.

... nap

/Aradi Nóra/
igazgató

.....ig.

ai alapján irandó munkáinak két
illetve Adattára részére meg-

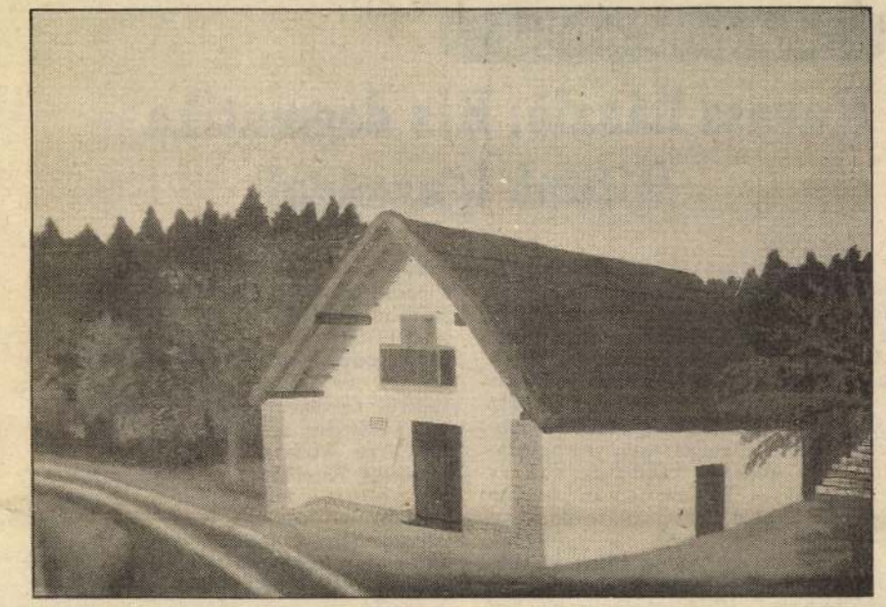

Dörgicsei műemlék présház. Szàky Sándor festménye

Lelkészkibocsátás Kárpátalján

A Kárpátaljai Református Egyház hat ifjú lelkipásztort bocsátott ki gyülekezeti szolgálatra szeptember 24-én a beregszászi templomban. Név szerint a következőket: *Balogh János, Delényi István, Mező Miklós, Munkácsi Vince, Pocsai Sándor* és *Seres János*. Az ünnepélyes alkalmon részt vett *Fodó Sándor*, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke és *Pataky István*, Beregszász polgármestere. Levélben köszöntötte a kibocsátott lelkipásztorokat és Kárpátalja reformátusságát a dunamelléki egyházkerület nevében *dr. Tóth Károly* püspök. A levelet eljuttatta szerkesztőségünkbe *dr. Forgon Pál* kárpátaljai püspök. „Mindig bíztunk abban, hogy az az egyház, amely a nehéz időkben támasza volt az elesetteknek, a megfáradtaknak, az üldözötteknek, nem pusztul el, hanem, Isten kegyelmesen megtartja — írta dr. Tóth Károly. — S most szívünk tele van ujjongással, mert reménységünkben nem csalatkoztunk meg. Hálával áldozunk Istennek, és nem felejtkezünk el a hűséges szolgákról sem. Csak elismeréssel emlékezhetünk meg a lelkipásztorok állhatatosan végzett munkájáról. Ön személy szerint — írta levelében dr. Tóth Károly — mindig meghatódva gondolok a sok megpróbáltatásra, ami szolgatársaimat hitük vállalása miatt érte. Boldogok ők, mert Isten eszközei lehetnek." A levél további részében a püspök biztatja az ifjú lelkipásztorokat, hogy a Lélek erejével gyámolítsák a rászorulókat, vigasztalják és bátorítsák a csüggedőket, életük lángoló fáklyaként világoljon mindenkinek.

A reformáció ünnepére készülve

Hangoskodás helyett a tiszta szó erejével

Drámai költemény a vallási türelemről

A Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület és a Magyarok Világszövetsége a reformáció évfordulóját Lessing: Bölcs Náthán című drámájának előadásával ünnepli meg október 26-án este 7 órakor. Az előadást — amelyet a József Attila Gimnázium dísztermében (XI., Villányi út 27.) adnak elő — Udvaros Béla rendezi. Az alábbiakban a darab színpadra állításának céljáról, körülményeiről kérdeztük a rendezőt.

Honnan e már-már feledésbe merült dráma előadásának ötlete?

— A tavalyi év folyamán merült föl bennem, hogy ebben a kialakuló és nagyon kaotikus, de biztató jövőt ígérő helyzetben meg kellene szólaltatni az irodalom és a művészet eszközeivel az ökumené hangját. Egy protestáns ökumenikus színházat szerettem volna létrehozni, a LOGOSZ Színházat. Anyagi nehézségek miatt nem valósult meg. Ez a színház az ökumené és az emberi szolidaritás, a humánum igéit hirdette volna, és nemcsak vallásos darabok szerepeltek volna a műsorán. Korunk színháza vizuálisan a szikrázó csillogás, a látványosság, auditive pedig a hangosság, a harsányság jegyében hat elsősorban a közönségre. A mai színházideálunk a puritán, tiszta, verbális hatásra törekszik. Az örök emberi eszméket kifejező gondolatokat kívánja sugározni. Bemutatkozásként, mintegy cégérül ezért választottam ezt a XVIII. századvégi német drámát. — Megdöbbentően időszerű. Az ökumené gondolatát a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület e bemutatóval is hirdetni és erősíteni kívánja. Ezért minden érdeklődő vallásfelekezet vezetőit is meghívjuk erre az estre.

Az evangélikus Lessinget úgy tartja számon az irodalomtörténet, hogy a reformáció ünnepére készülve szólaltathassam meg Lessing eszméit az anyagi nehézségek miatt csupán felolvasó színház keretében. 1949-ben főiskolás koromban atyai barátom, Török Sándor író ajánlására a Bethlen Gábor Szövetségben készültünk bemutatni a reformáció ünnepi estjén Sutton Wane: A névtelen hajó című spirituális darabját a Bocskay úton lévő református templom alagsora színháztermében. Az akkori együttesben szerepelt kezdő színészként az a Bánffy György, aki most is velem készül a Lessing-bemutatóra. 1949 október utolsó napjaiban a főpróbáknál tartottunk; — azon a héten oszlatták fel a Bethlen Gábor Szövetséget. Úgyhogy mi már a bemutatót nem tudtuk megtartani. 41 évet vártam arra, hogy a reformáció ünnepére újra színre segítsek egy korszerű drámát; bízom benne, hogy ezúttal be is tudjuk mutatni. Akkor még nem voltam a színi pályán (rendező—hallgató voltam), most pedig már nem vagyok a pályán (nyugdíjba mentem). Isten megadta, hogy ha nem is a Bethlen Gábor Szövetség, de annak méltó utódja, a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület keretében tarthatunk bemutatót.

Ahogy nézem a szereposztást, országosan elismert elsőrangú színészeket tudtál megnyerni az ügynek: Darvas Iván, Venczel Vera, Sunyovszky Szilvia, Bitskey Tibor, Fehér Anna, Safranek Károly, Pathó István, Pataky Jenő, Bánffy György. Hogy sikerült megnyerni őket?

— A fentiekben elmondott célkitűzést vázoltam fel, azt, hogy miért ezt a darabot, és miért most mutatjuk be, a reformáció ünnepére. Mindnyájan tiszteletdíj nélkül, és-

Szavaidból kitűnik, rendkívül fontosnak tartod nemcsak a darab színre állítását, hanem a bemutatás időzítését is. Fontos, hogy e drá-

nyezi a másik hitét. Amikor a drámában fölvetődik a konkrét kérdés — melyik az igazi vallás? —, akkor a zsidó Náthán egy parabolát, egy irodalmi mesét mond el az igaz gyűrűről, amelyben a tettek minősítik a szereplők hitét. Melyik az igaz vallás? Mindegyik — ha aki gyakorolja, jobban szereti a másikat, aki a szelidséget, a jóra serénységet, a szíves béketűrést, az Isten előtti alázatot teremti meg életében. Így a műnek komoly mondanivalója van mai közéletünk számára is. Ma Magyarországon sok párt alakult, a vallások is a maguk igazát hirdetik, de bizony türelmetlenek, figyelmetlenek és olyan önzés jellemzi tülekedésüket, amelyben nem morális erőkkel érvényesítik a maguk igazát, hanem a pártok a hatalomért, a vallások pedig sokszor a hegemóniájukért versengenek.

— A reformáció ünnepére készülve ezért szeretném e z t a d a r a b o t színre vinni. Hiszek az igaz szó teremtő erejében! Ha ezeket a gondolatokat elmondjuk a világba és az emberek meghallgatják, akkor ezek tovább gyűrűznek az emberek szívében. S a különböző világnézetű és vallású embereket tettekre, türelemre késztetik; így épül bennünk az ökumené.

A II. magyar református világtalálkozóra készülve

Ledönteni a mesterséges válaszfalakat

Beszélgetés Mikó Jenő szlovákiai püspökkel

A jövő évi magyar református világtalálkozót előkészítő berekfürdői konferencián készült interjúsorozatunkból az alábbiakban a dr. Mikó Jenővel, a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház püspökével készült beszélgetést közöljük.

Napjaink kelet-európai helyzetét az egyre növekvő politikai szabadság, meglepő módon ugyanakkor az egyre fokozódó nemzetiségi türelmetlenség jellemzi. Mi erről a püspök úr véleménye?

— Azt hiszem, ez egyik legidőszerűbb kérdés most Közép-Kelet-Európában, és különösen nálunk Csehszlovákiában is. Nemrégiben az európai egyházak konferenciájának tanácskozásán vettem részt. Miután Európában — különösen Közép- és Kelet-Európában — végbement ez a csodálatos és hihetetlen társadalmi átrendeződés, amelyik egy egészen új politikai helyzetet teremtett, a tanácskozás célja az volt, hogy fölmérjük: mi most a mai helyzetünk, és milyenek a mi kilátásaink. Amiről be kellett számolnom nekem is, az éppen az az új jelenség, amikor rádöbbenünk arra, hogy mennyire nem vagyunk érettek arra a szabadságra, amivel az Úristen minket megajándékozott. Azt hiszem, természetes és érthető is ez, hogy a négy évtizedes totalitárius rendszer, ami mögöttünk van, ránevelt arra, hogy hallgassunk, és ne nyilvánítsunk véleményt. Egyszerre „zöldet" kaptunk és ez látható a nemzetiségi kisebbségek reneszánszánál, és nálunk különösen tapasztalható ez a denominációk, a vallásfelekezetek türelmetlenségében is. Ezért most nagyobb reménységgel és merészebb távlatokban kell összefognunk, és nagyobb felelősséggel részt vennünk

Mi ennek az ellentmondásnak az oka?

— Az ellentmondásnak az okát legfőképpen abban látom most pillanatnyilag, hogy a mögöttünk levő négy évtizedes időszak belekényszerített egy homogén társadalomba, ahol egyformán kellett gondolkodnunk és cselekednünk, és most valami megfogalmazhatatlan elszabadult. Mindenki keresi identitását, úgy, hogy a másikkal szemben próbál érvényesülni. A társadalomban természetesen ez egy negatív jelenség. Én bízom abban, hogy ez egy átmeneti időszak, és újra visszatalálunk önmagunkhoz, hogy aztán egymást is el tudjuk fogadni és gyakoroljuk a toleranciát.

Mit tehetnek ennek érdekében az egyházak, jelesül a református egyházak?

— Nagyon sokat. Különösen csehszlovákiai vonatkozásban tapasztalom azt, hogy amikor mi a református egyházunkban próbáljuk kiépíteni az együttélésnek a modelljét, talán hozzájárulhatunk ahhoz, hogy mások is észrevegyék: az evangélium egy olyan erőt képvisel, amelyik a közbevetteléseket és azokat a mesterséges válaszfalakat, amelyeket mi építettünk föl, képes ledönteni.

Ehhez hozzá fog-e járulni a II. magyar református világtalálkozó, és ha igen, hogyan?

— Meggyőződésem, hogy valami pozitívumnak kell létrejönni ebből. len módon elszigetelte egymástól a Kárpát-medencében élő magyar csoportokat és valamennyi kontinens 41 országában élő kicsiny magyar etnikumot, hogy ha mi egymásra találunk és valahogy megfogalmazzuk a mi másságunkat, és abból valamit beleviszünk a nemzetközi együttélésbe, akkor ebből csak jó származik.

Ennek a találkozónak három jelzője van: magyar, református és világtalálkozó. Azaz nemzetközi. Püspök úr szerint mely jelzőre fog jobban esni a hangsúly?

— Hangsúlyossá kell váljék számunkra a *református*. Mihelyt túlhangsúlyozzuk a magyarságot, akkor ott tartunk, ahol 38-ban abbahagytuk. Azóta valami történt. Azt tudomásul kell vennünk. Nem szabad visszamennünk, nem szabad tovább folytatni mindazt, ami mögöttünk van. Ha voltak fájdalmak, törések, azokat bűnbánattal be kell ismerni. Amikor mi magunk is azonosultunk a másokat sértő nacionalizmussal, vagy egyéb ilyen visszaéléssel, azt bűnbánattal, töredelemmel be kell vallani, hogy ez a jövőben ne ismétlődjék meg. Mi, akik kisebbségben élünk, csak úgy tudjuk megőrizni önazonosságunkat, hogyha elsőrenden tudatosítjuk azt, hogy *keresztyének* vagyunk. Nálunk Csehszlovákiában most különösen nagy a feszültség a nem katolikus és a katolikus emberek, a nem katolikus egyházak és a katolikus egyház között. Mindenesetre ebben a dialógusban, amiben most vagyunk, próbálom követni a megbékélésnek és a kiengesztelésnek a vonalát. A mi célunk az, hogy beleépítsük az em-

Elolvasásra ajánljuk

Ravasz László: Kis dogmatika — Hitünk igazságai

A református reformációnak — mint ismeretes — egyik legnagyobb jelentőségű követelménye az, hogy a keresztyén egyháznak mindenkor, tehát szinte napról napra reformálnia — pontosabban: reformáltatnia — kell önmagát. Sajnos, ez a szép eszmény 450 esztendő alatt is jobbára csak ünnepélyesen hangoztatott elv maradt, ráadásul 450 év elteltével is hallunk olyan — abszolute történetietlen és műkedvelő — véleményt, hogy a „forma", amelyre az egyháznak mint elérendő célra törekednie kell, az „ő" gyülekezet". (Csak zárójelben: Melyik? A jeruzsálemi? Vagy netán a korinthusi?) Sőt, olyanok is akadnak, akik el is hiszik azt, hogy ez a „re-formáció" nem csupán lehetséges, hanem szükséges is, sőt *már meg is valósult:* azaz a mi egyházunk életformája áll legközelebb az újtestamentumi egyház-eszményhez (!). Arról a legritkábban esik szó, hogy a *helyes* egyházi önismeretben csakis Jézus lehet(ne) az a „forma", akinek lelki ábrázatára kell(ene) elváltoznia az egyháznak, ill. az egyház tagjainak.

Úgy érzem, a fentieket előre kellett bocsátanom ahhoz, hogy Ravasz László: Kis dogmatika c. munkáját a kedves Olvasók figyelmébe ajánlhassam. Az idősebbeknek *a szerző neve önmagában is a legjobb ajánlás* ugyan, viszont a keresztyén hatásoktól úgyszólván érintetlenül felnövekedett két nemzedék legtöbb tagjának a Ravasz László neve jóformán semmit se mond. Ezért íródott ez a „rendhagyó" könyvismertetés.

Ravasz László fentebb említett — viszonylag kis terjedelmű — munkájából, amely minden fejezetében a Bibliára és Hitvallásainkra támaszkodik, tudományos rendszerességgel és minden eredetieskedés nélkül összegezve találjuk a szuverén Istenre, a világra, benne az emberre vonatkozó általános, ill. különös Kijelentés lényegét, hitünk igazságait. A könyvnek ez a jellege „dióhéjba" összesűrített „igehirdetéssé" teszi a művet, amely *ilyenként — felhasználása esetén — maga is tényezőjévé válik az egyház nevelői és missziói munkájának*, amely megmutatja, hogy az egyház virágoskertjét hogyan és mely területeken kell szakadatlanul gyomlálni, hogy a kiirthatatlan gyomok démoni életereje halálba ne sorvassza a virágoskertet.

Ravasz Lászlótól újra megtanulhatjuk, hogy az egyházról nemcsak mi gondolunk ezt meg azt, hanem az a döntő, hogy mit gondolt (akart!) felőle Isten, amikor Jézus Krisztusban létrehívta és a Szentlélek által élteti. Ebből következik, hogy minél közelebb kerülünk Jézushoz, annál közelebb vagyunk egymáshoz és felebarátainkhoz. Illesse köszönet egyházunk Sajtóosztályát Ravasz László e kevéssé ismert művének kiadásáért.

Íme, nemcsak Ábel tudott „holta után is beszélni" (Zsid. 11:4b) ... Hallgassunk a könyve által holta után is hozzánk szóló géniuszra. Különösen most, a reformáció emléknapja közeledtekor.

Sebestyén János

Meghívó

A KERESZTÉNY ÉRTELMISÉGIEK SZÖVETSÉGE
tisztelettel meghívja Önt és Családját,
a Szent Adalbertről elnevezett

ADALBERTINUMBA
(1118 Budapest, XI., Előpatak út 35.)

1990. október 20-án délután 5 órára

SZÁKY SÁNDOR
festőművész
Magyar Tájak c. kiállításának megnyitójára

A vendégeket köszönti:

Dr. CSANÁD BÉLA
a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének elnöke,
a budapesti Pázmány Péter Hittudományi Akadémia
professzora

A kiállítást megnyitja:

Dr. KOÓS JUDITH
a művészettörténeti tudományok kandidátusa,
a Fehér Rózsa Lovagrend birtokosa

A kiállítás nyitva:

1990. november 4-ig,
péntek, szombat és vasárnap 14–18 óráig

Megközelíthető:

a Móricz Zsigmond körtértől 53-as autóbusszal,
a Sasadi út második megállójától.

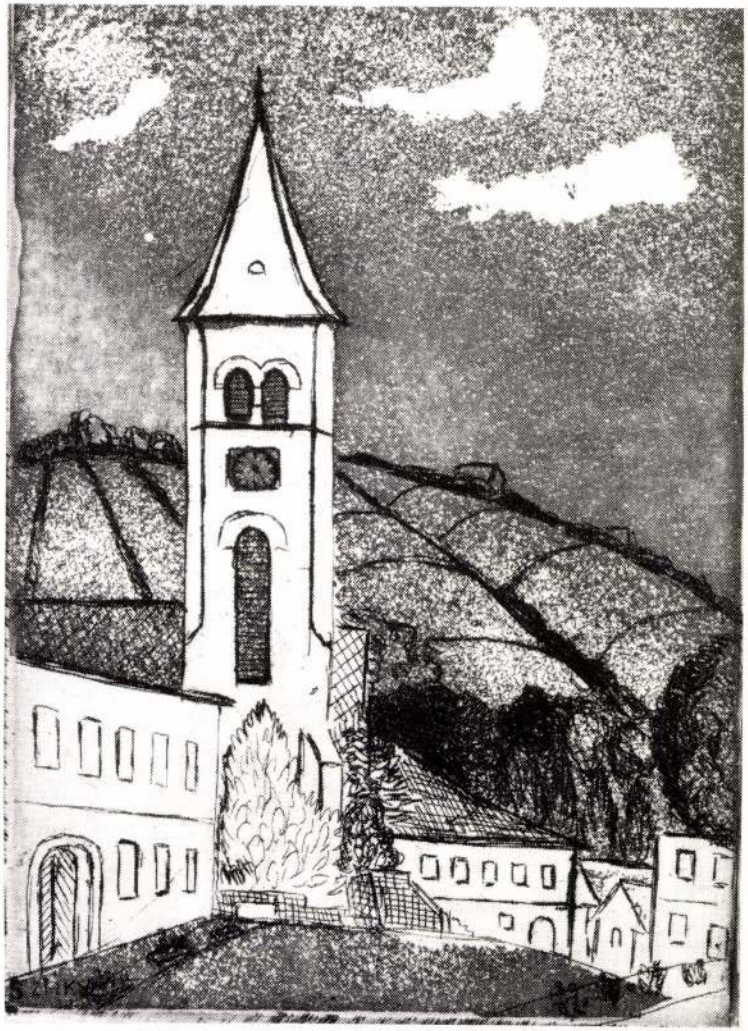

TOKAJ Kat. templom Szàky Sándor 1983

„Szívemet hozzád emelem és
benned bízok Uram, Atyám, Istenem
és a Te tiszteletedre élni, és a Te
dicsőségedre dolgozni."

„Én csak tökéletlenül másolom
Tökéletes Alkotásodat Uram."

Szàky Sándor

SZÁKY SÁNDOR festő

Sajtónapok

Az elmúlt évek hagyományaihoz híven, az örvendetesen szaporodó gyülekezeti sajtónapok a március első vasárnapi biblia-vasárnappal kezdődnek. Így történt az idén is.

A *kecskeméti* gyülekezet meghívására, március 2-án, a Református Sajtóosztály négy munkatársa szolgált a gyülekezet különböző alkalmain. A délelőtti két istentiszteleten *Tarr Kálmán*, a Sajtóosztály vezetője és *dr. Tenke Sándor*, a Confessio felelős szerkesztője hirdette az Igét. A délutáni szeretetvendégségen beszámoltak a bibliа-, könyv- és folyóiratkiadásról, valamint a Confessio szerkesztéséről és — *Nagy János* lelkész és *Boros Lídia* közreműködésével — vetítettképes előadásban ismertették a Bibliatársulatok Világszövetségének munkáját. A beszélgetések után élénk eszmecsere volt, melynek keretében *Szabó Gábor* esperes és *Varga László*, a gyülekezet lelkészei tájékoztatták a résztvevőket a gyülekezet sajtómunkájáról. Az ifjúsági gyülekezet tagjainak ének- és zenekari műsora tette teljesebbé az alkalmat.

Március 8—9-én a debrecen-Mester utcai gyülekezet rendezte meg szokásos évi sajtónapját. A szombati ifjúsági- és a vasárnap délelőtti gyülekezeti istentiszteleten *Tarr Kálmán*, az esti hálaadáson *dr. Tenke Sándor* hirdette az Igét, és a vasárnap délutáni szeretetvendégségen beszámoltak az egyházi sajtómunkáról. A testvéri beszélgetésekkel egybekötött alkalmon *Tóth Lajos* és *dr. Takács Béla* lelkészek vezetésével az ifjúsági gyülekezet tagjai szavalatokkal, ének- és zeneszámokkal szolgáltak.

A Bethesda Testvérközösség

legutóbbi találkozójára március 22-én került sor a Zsinati Iroda tanácstermében. A bevezető áhítaton *Bazsó Béláné* lelkész hirdette Isten Igéjét. Ezt követően a jelenlevők beszámoltak a téli időszak örömeiről, gondjairól, fontos eseményeiről. Majd *Bazsó Béla* osztályvezető tájékoztatást adott a beérkezett pályaművekről és azok díjazásáról. (Mint korábban hírül adtuk, a Bethesda Testvérközösség pályázatot hirdetett a következő dolgozatok írására: Magyar Református Egyházunk diakóniája a II. világháború után; Egy-egy intézetünk jelenének, múltjának a feldolgozása; A diakóniai munka örömei és nehézségei.) A pályázaton *Ács Mária* és *Cseke László* megosztott I. díjat nyert.

Ezután került sor az úgynevezett „kazettás" kézimunkák elkészítésének megbeszélésére, *Marton Lajosné* vezetésével. A Testvérközösség tavaly október 31-én elhatározta, hogy több részből álló, összerakható, népi motívumú nagy asztalterítő kézimunkát készít a debreceni Nagytemplom úrasztalára.

Végül a közeljövő programjainak megbeszélését követően, *Juhász Zsófia* intézetvezető áhítatával ért véget a találkozó.

Hálaadó istentisztelet Kiszomboron

Február 9-én hálaadó istentiszteletet tartottak Kiszomboron abból az alkalomból, hogy ez a kis gyülekezet gázfűtés-korszerűsítést végezhetett el a parókián és az imaházban. A felújítás részben a gyülekezet erejéből, nagyrészt pedig a makó-belvárosi egyházközség segítségével valósulhatott meg.

Igét hirdetett *Kéki Imre* makó-belvárosi felügyelő-lelkész a Márk 13:1—10 alapján. Énekléssel szolgált a makó-belvárosi énekkar; a kiszombori gyülekezet néhány gyermeke: *Hugyecz Tünde, Balla Ernő, Balla László, Gazsó Gabriella, Siket Angéla* és *Siket Nándor* verseket adtak elő. Mindez szeretetvendégséggel volt egybekötve. A gyülekezet asszonytagjai teával, kaláccsal, süteménnyel járultak hozzá az örömteli együttléthez. A gyülekezet és a presbitérium nevében a helyi lelkipásztor köszönetét fejezte ki a testvérgyülekezetnek és áldást kívánt Kéki Imre felügyelő-lelkész, valamint a makó-belvárosi énekkar tagjainak életére és szolgálatára.

Március 2-án Kiszomboron három új presbitert választott a gyülekezet: *Rácz Ferenc, Balla Ernő* és *Siket Sándor* személyében, valamint pótpresbiterek szolgálatba való beiktatására is sor került, név szerint *Baranyi Mihályné, Terzin Istvánné* és *Jámbor Ilona* vállalták ezt a szolgálatot. Mind a hat új tisztségviselő esküt tett.

(Kiszombor)

Siket Sándorné

Gyülekezeti találkozó Áporkán

Az áporkai gyülekezet egyhetes találkozóra hívta meg a Skót Misszió angol nyelvű gyülekezetének a bibliakörét. A szokásos böjti evangélizációt ebben az évben a Skót Misszió bibliaköre látta el Áporkán. Minden este szólt az Ige, s mellette a bibliakör tagjai énekkel, szavalattal, bizonyságtétellel szolgáltak a gyülekezetben.

Hétfőn este a Misszió lelkésze, *Tamás Bertalan* nyitotta meg az evangélizációs hetet, amely egyben a böjti úrvacsorára való előkészület ideje is volt, Luk. 4:1—13 alapján, *Komjáthy Aladárné* pedig Wordsworth: „Heten vagyunk" című, híres versét adta elő Szász Károly fordításában. A következő este *dr. Borsiné Nyirfalusi Ilona* budapesti beosztott lelkész, az angol nyelvű bibliakör tagja hirdette az Igét, s *Molnár Sándor* ismertette a Skót Misszió történetét és szolgálatát. Szerdán *John Humphreys* walesi lelkész szolgált az Igével, és *Soós László*, a bibliakör vezetője szavalt angol fordításokat. Csütörtöktől kezdve *Soós László* tartotta az igehirdetést II. Péter 3:8—10 alapján, *Koncz Gabriella* és *Varga Mária* pedig versekkel és énekekkel szolgált. Vasárnap a Skót Misszió énekkara angol spirituálékat és kánonokat énekelt a gyülekezeti istentisztelet keretében, és a vendégek az áporkai gyülekezettel közösen részesültek a megterített asztalnál a szent vacsora jegyeiben.

Mindkét gyülekezetnek nagy élmény volt a találkozás. A budapesti bibliakör beletekinthetett egy falusi gyülekezet életébe, a falusi testvérek pedig megismerkedhettek a városi gyülekezet gondjaival és örömeivel, s együtt fogadhatták szívükbe a drága örömhírt, amely a hét minden napján az Igéből szólt hozzájuk.

A Skót Misszió viszontlátogatásra hívta meg az áporkai gyülekezetet.

Soós László

A lapunk március 16-i számában megjelent Töretlen hűséggel c. cikkünk nyomán sok olvasónk érdeklődött aziránt, hogy dr. Ecsedy Aladár ny. esperes-lelkipásztor könyvei közül melyek és hol kaphatók. A Református Sajtóosztálytól vett értesülésünk alapján közöljük az érdeklődőkkel, hogy a Sajtóosztály kiadásában 1984-ben megjelent „Tebenned bíztunk eleitől fogva... Az igazi szőlőtő" című könyv még kapható a Protestáns Könyvesboltban (Bp. IX., Ráday u. 1.). A Sajtóosztály arról is tájékoztatott bennünket, hogy dr. Ecsedy Aladár e könyvének második kiadása ismét megjelenik, mert iránta nagy érdeklődés mutatkozott meg (A szerk.)

Megszépült a lelkészlakás Unyban

Komárom megye északkeleti részén, a Pilis lankáin találjuk a komáromi egyházmegye egyik kicsiny gyülekezetét: Unyt. Az 1952. év közepétől tartozik Dunántúlhoz és Komárom megyéhez. Az itt élő reformátusok szeretik egyházukat. Hitükhöz az ősöktől örökölt hűséggel ragaszkodnak.

A gyülekezet azért adott hálát Istennek, hogy romlásnak indult lelkészlakásukat kívül-belül rendbetették. Modernizálták, parkettával, központi fűtéssel látták el. Az egész gyülekezet részt vett a munkában. Törekvésük megvalósításában segítségükre volt az egész falu, társadalmi szerveivel együtt. A jó összefogás eredménye, hogy hálát adhattak Istennek a hegyen épült, felújított, késői barokk stílusú templomukban.

Az ünnepségre érkezett *Kovách Attila* püspököt és feleségét *ifj. Boross Géza* helyi lelkész és hitvestársa, valamint *Faragó András* gondnok és a presbiterek fogadták. Örömmel köszöntötték a vendégeket: *dr. Ladányi Sándor* dékánt és feleségét, *Fodor András* esperest és nejét, az újpest-belsővárosi gyülekezet énekkarát vezetőivel, valamint *Kardos Mihály* plébánost, továbbá *Juhász József* községi elöljárót, a HNF képviseletében megjelent *Bezzeg István* elnököt, *Klimó Mihály* titkárt, és *dr. Tordy Ferenc* előadóművészt.

Az ünnepi istentiszteleten *Kovách Attila* püspök hirdette Isten üzenetét az I. Korinthus 4:19—20 alapján. Örömmel lehet megállapítani: szép a megújult templom és lelkészlakás. Valóban előbbre léptünk — mondotta a püspök. — De milyen a gyülekezet? Ennek megítélése Isten joga. Ez az alkalom tükörül szolgál, hogy a gyülekezet az Ige alapján maga adjon erre a kérdésre választ. Nem mindegy: hogyan. A vizsgakérdés ez: Jelentkezik-e köztünk Isten országának ereje? Isten azt ígéri vigasztalásul: Ő jelen van erejével köztünk mindenkor — hangsúlyozta a püspök.

Fodor András esperes, miután a templomi gyülekezet átalakult ünnepi közgyűléssé s azt megnyitotta, néhány gondolatot mondott el a falu és a gyülekezet múltjáról.

Uny csak a szatmári békekötés (1711) után alakult önálló községgé. A szatmári békében I. József nagy általánosságban és minden biztosíték nélkül ígéretet tett a magyar törvények megtartására és a protestáns vallásgyakorlat biztosítására. A békekötést II. Rákóczi Ferenc — mert az az önző, osztályérdekeiket féltő nemesek árulásának eredményeként jött létre — soha nem ismerte el. A megszilárdult Habsburg-uralom még a békeszerződésben foglaltakat sem tartotta meg. Tovább folyt a protestánsok háttérbe szorítása, jogaik csorbítása, templomainak elvétele. Uny lakosainak legnagyobb része református volt az 1732. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint, kiktől néhány évvel előbb foglalták vissza az addig használt templomukat. A megyei hatóságok a református iskolamestert és lelkipásztort eltávolították. 1757-ben az esztergomi érsektől plébánost kap a falu, de még így sem sikerült „felszámolni" az itt élő reformátusokat.

A történelem folyamán a két egyház híveinek számaránya alig változott. Az itt lakó 680 lélek közül ma 290 a református, s a község lakói a legnagyobb békességben élnek. A reformátusok temploma 1794-ben épült. A templom belseje a második világháború idején teljesen elpusztult. Csodával határos módon maradt meg egy tábla, mely a már újjáépült karzat homlokzatára erősítve adja tovább a hírt a ma élőknek is:

„Jelentés és tudósítás, hogy ez az isteni tiszteletre rendeltetett ház építtetett a feleséges II. Ferenc római császár és magyar király engedelmével az unyi református szent eklézsia által MDCCXCIV. esztendőben..." A 24 méter magas torony 1931-ben épült a templomhomlokzathoz.

Ifjú Boross Géza lelkipásztor örömmel nézett vissza jelentésében a munkás napokra. Bátorítást adott az a megtapasztalt szeretet és összefogás — mondotta —, amellyel a gyülekezet és a falu egy napra vendégül látta az egyik budapesti művelődési központ „Mozgássérültek Klubját". Negyven mozgássérült, köztük több mozgásképtelen érkezett a gyülekezetbe, akik „testileglelkileg" megerősödve, egy szép vidék szépségével a szívükben tértek este haza Budapestre.

Az ünnepségen közreműködött az újpest-belsővárosi gyülekezet énekkara *Móréh Mihály* és *Móréh Tamás* vezetésével, *dr. Torday Ferenc* előadóművész versmondással szolgált, *Posfai Brigitta, Posfai Beáta* és *Cseke Timea* szintén verset mondtak és virágcsokrot nyújtottak át a vendégeknek. *Dr. Ladányi Sándor* dékán a budapesti teológiai akadémia nevében Isten áldását kérte a további tennivalók elvégzéséhez.

(Tata)

Fodor Andrásné

„Nyitott nap" budapesti Teológiánkon

„Meghódol lelkem tenéked, nagy Felség,
Szentháromságban ki vagy egy Istenség.
Csak téged illet minden tisztesség,
Mert téged ural az egész föld s ég."
(251. ének 1. v.)

Ráday Pál szavait olvashatták azok a vendégek a február 22-én rendezett teológiai akadémiai „nyitott nap" után szétosztott emléklapokon, akik elfogadták meghívásunkat, eljöttek, hogy együtt töltsék ezt a napot a professzorokkal és a diákokkal.

— Milyen volt? — kérdezték azok, akik hétvégi elfoglaltságuk miatt nem tudtak itt maradni, vagy nem tudtak eljönni. Akiket megkérdeztünk, vagy akik maguktól mondták el a véleményüket, azok szerint jó volt.

Összel gondolt arra a diákság, más főiskolák és egyetemek példáját látva, hogy Teológiánk megnyissa kapuit, azok előtt, akiket közelebbről is érdekel az itt folyó tanulás. Mit és mennyit tanulunk, kik és hogyan oktatnak, milyen az új kollégium és konyha, és talán az is, milyenek „közelről" a teológusok. Egyik kedves vendégünk búcsúzott így a nap végén: „Mi azért imádkoztunk már hosszú ideje, hogy Isten küldjön munkásokat az ő aratásába, mert az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Együtt tudtunk örülni annak, hogy sokan jöttek el hozzánk ezen a februári szombaton. A hetven vendég közül húszan, fiúk és lányok jelezték a körbeadott kérdőíveken, hogy a Teológián szeretnének tanulni. Kicsit szégyenkeztünk is azon, hogy kicsinyhitűek voltunk, mert nem számítottunk ennyi érdeklődőre.

Mi volt a program? Azzal kezdődött, hogy a kapuban teológusok fogadták a vendégeket, majd az ebédlőben közösen énekeket tanultunk. De. 10 órakor *dr. Nagy Tibor* egyházkerületi főjegyző igehirdetésével nyíltak meg ténylegesen is a kapuk. A nyitóáhítat után *dr. Ladányi Sándor* dékán mondta el beszámolóját a Teológiáról. Az egyes ismertetések között a Ráday kórus énekelt, Máté János ének- és zenetanár vezetésével.

Erre a napra egy teológusokból álló zenekar is alakult, amelynek tagjai zeneszámokkal színesítették a programot. A szenior beszélt a diákság életéről, munkájáról, a pihenésről, a szórakozás lehetőségeiről és a nehézségeinkről is. Azután a tanszékvezető professzorok röviden ismertették a tanszékeken folyó munkát. Lehetett kérdezni is, mind a diákoktól, mind a professzoroktól. Megkérdezték a vendégek, hogy hogyan lehet valaki teológus, mit tanulnak a levelező tagozaton, nem kizáró ok-e a felvételin, ha valaki már házas, jöhet-e az a Teológiára, aki más felekezetű közösségbe tartozik. Mi történik, ha valakinek nincs hangja és énekelnie kell, milyen intenzitású a zene- és a nyelvoktatás. Sokan sokféle kérdést tettek fel, még az sem volt zavaró, hogy közben a konyhából kiérződött a sülő hús illata.

Ebéd után kb. egy órán át lehetett beszélgetni a diákokkal, miközben végigvezettük a kisebb csoportokba osztott látogatókat az egész kollégiumon. Megnézték a szobákat, a szemináriumi könyvtárat, a nyomdát, a Ráday könyvtár képeit, régi könyveit, és a készülő új dísztermet. Igyekeztünk a közös helyiségeket kitakarítani, mire a vendégek megérkeznek, de hát ez nem mindenhol sikerült, így a látogatók hiteles képet kaptak arról, hogy a teológus is diák. A délután azzal telt el, hogy részletesebben beszélgethettünk arról: ki, hogyan és miért jött a Teológiára. Erről az egyik elsőéves fiú külön is beszélt. Azután a pár évvel ezelőtti Mikulás-estre készített, a mindennapi diákéletet bemutató diaképekből vetítettünk le néhányat. Ezek talán ízelítőt adtak abból, hogy a tanulás, munka, szolgálat mellett sok derűs pillanat is van a teológusok életében.

Délután 5 órakor zárta be a programot *Komjáthy Aladár* esperes, aki részben fiatalkori emlékeiből, dokumentumaiból hozott magával néhányat. Mi, akik vártuk és örültünk a vendégeknek, jól éreztük magunkat. Latin nyelvi tanulmányaink során azonban hallottuk: „Audiatur el altera pars" („Hallgattassék meg a másik oldal is"). Ilyen esetekben a másik fél véleménye valóban éppoly fontos, mint a vendéglátóké. Voltak, akik úgy búcsúztak: „Jó, hogy itt voltam, mert most már tudom, hogy ez nem az, amit én elképzeltem, amire én vállalkozni tudnék." Sokan voltak azonban, akikben ez az együtt eltöltött nap erősítette meg azt a szándékot, hogy jelentkezik a Teológiára. Jöttek közénk Budapest több kerületéből és gyülekezetéből, Beregsurányból, Abáról, Dorogról, Nagydorogról, Székesfehérvárról, Vecsésről, Alapról, Szolnokról, Miskolcról, Bicskéről, Kecskemétről, Aszalóról, Dabasról, Piliscsabáról és a békéscsabai evangélikus fiatalok közül is.

Köszönjük Istennek, hogy együtt lehettünk, ilyen „nyitott napi" keretek között, talán először a Budapesti Református Teológiai Akadémia történetében. Tudjuk és valljuk, hogy minden emberi munka és igyekezet mellett, minden dicséret, dicsőség, hódolat és tisztesség Istené, aki teremtett, fenntart és igazgat mindeneket.

(Budapest)

Varga Róbert
V. éves teológus

Újuljunk meg istentiszteletünkben

A keresztség: Isten igényének pecsétje

Olvasandó: Ap. csel. 8:26—39.

A fenti bibliai Igére figyelve most azt emeljük ki, hogy a *keresztelés* egy hosszú folyamatnak egyetlen „pontja". A keresztelésnek vannak előzményei és következményei életünkben. Ha ebből a folyamatból kiemeljük a keresztelés eseményét, akkor megüresítjük, formálissá tesszük azt. Ha azonban a keresztség erre a folyamatra mutat vissza és aztán előre is utat jelöl meg, akkor Istennek felbecsülhetetlenül nagy ajándéka: jel, pecsét, zálog.

Mi előzte meg az etióp főember megkeresztelkedését? *Érdeklődött* Isten dolgai iránt. Rangja, jómódja, munkája nem töltötte be úgy az életét, hogy ne keresett volna valami többet. Vágyott az élő Isten után. Hosszú utat tett meg, pénzt és fáradságot nem sajnált, csakhogy megismerhesse a választott nép Istenét. Találkozott a *Bibliával*. Hazafelé menet egy Ézsaiás-tekercset olvasott. Nem értett meg belőle mindjárt mindent, de foglalkoztatta őt annak a tartalma. Nyitott volt a *közösségre*. Könnyen kapcsolatot talált Fileppel, Isten szolgájával. Őszinte volt hozzá. Ostromolta őt kérdéseivel. *Jézusban* megértette a kijelentés titkát. Felismerte, hogy Jézus szenvedése és kereszthalála: prófétai szó beteljesülése. Benne Isten jött közel az emberhez. Ezt a gondolatot személyesen magára is értette: hiszen akkor Jézus által Isten neki *is* Atyja. Őt is befogadja szövetségébe. Megértette a titkot: „Eltemettettünk Krisztussal együtt a keresztség által a halálba, hogy miképpen feltámasztatott Krisztus a halálból... azonképpen mi is új életben járjunk" (Rm. 6:3). E felismerés nyomán tör fel belőle a kérdés: „Mi gátol, hogy megkeresztelkedjem"? — S aztán a hitvallás: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia."

A folyamatnak ezen a „pontján" történt a megkeresztelkedés. De a folyamatnak ezzel nincs vége: „Tovább ment az ő útján örömmel". Az új élet örömével.

Mit tehetünk ennek a felismerésnek a világosságában?

1. *Megszégyenülhetünk.* Mivé silányítják sokan a keresztséget? Népszokássá. Formasággá. Névadássá. Lelki folyamat helyett egyetlen ünnepi aktussá. Sokak gondolkodásmódjában az nem lényeges, hogy mit tett értünk Isten Jézus Krisztusban. Sem az, hogy kikké lehetünk mi azáltal, hogy az Ő szövetségesei vagyunk. Ily módon olyan jegyhez hasonlít a keresztség, amely érvényes ugyan (Isten részéről), de amelyet senki fel nem használ.

2. *Megújulhatunk.* Felismerhetjük a keresztségnek Istentől való nagy ajándékát: „Nincs semmi gát, kegyelme mit ne törne át". A keresztség vize arról beszélhet, hogy bűneink miatt ítéletet érdemelnénk, de Ő megmos és a halálból kiemel minket, így új életben járhatunk. Ezt az új életet Isten Igéje készíti elő bennünk — akárcsak a történetbeli főemberben —, s a keresztség után is Ő formálhat minket.

3. *Segíthetünk* úgy, ahogy Filep tette. A „Lélek indításából". Ez a gyülekezet feladata. Észrevehetjük a vágyakozókat. Kezdeményezhetjük a beszélgetést. Segíthetünk bibliaismeretünkkel, Jézusról való hitvallással. Erre utal az a kérdés, amelyet a keresztelés alkalmával az új istentiszteleti rendtartásunk szerint a gyülekezet tagjaihoz intézünk: „Igéritek-e, hogy ezt a gyermeket szeretetben és imádságban hordozzátok és a szülőknek, keresztszülőknek minden segítséget megadtok ahhoz, hogy e gyermeket hitben neveljék?" Bárcsak éreznénk itt felelősségünket és lenne hitbeli tartalma válaszunknak: „Igérjük".

Még egy kérdést tegyünk itt fel: De hiszen mi legtöbbször gyermekeket keresztelünk! Hogyan lehetséges náluk az, hogy a keresztelés egy folyamatnak egy „pontja"? Úgy, hogy a szülők, nagyszülők, keresztszülők szívében ott kell legyen ez az Isten dolgai iránti érdeklődés, nyitottság, engedelmesség és őszinte vágy arra, hogy gyermeküket is ezen az úton vezessék és Isten szövetséges népének tagjaként neveljék.

(Budapest)

Molnár Miklós

Száky Sándor festménye. A festőművésznek március 28-án nyílt meg Tájak, tanyák című kiállítása a Fővárosi Tanács Dolgozóinak Klubjában (Budapest, Tanács körút 28–30.). A kiállítás megtekinthető munkanapokon 16.30–21.30 között.

Részlet Kálvin igehirdetéséből

Ha mi türelmesek vagyunk, bizonyos, hogy amennyire tőlünk függ, jó egyetértésben és békességben leszünk mindenkivel. A türelmetlenség pedig a legfőbb oka annak, hogy az emberek között zűrzavar mutatkozik és úgy háborúskodnak egymással, mint a kutyák és a macskák, mintha egymást akarnák felfalni. Ez az oka annak is, hogy sokan nem tudják elszenvedni a méltánytalanságot, s csak a maguk hasznára törekszenek.

Alapige: Máté 5:8—10.

A „szicíliai vecsernye"

Napra pontosan hétszáznégy esztendővel ezelőtt: 1282. március 30-ra esett húsvét. Krisztus Urunk feltámadásának ünnepe azonban örömről gyászos szomorúra változott ezen a napon Szicília szigetén. Az ottani lakosok számára ekkorra telt be a türelem pohara: a megszálló franciák olyan nagyon sanyargatták az olaszokat, hogy a népharag — mint a tűzhányó — vészes, véres lázadásban tört ki. Adott jelre: mikor esti istentiszteletre — „vecsernyére" — megszólaltak a harangok, a „hívek" nem a templomba sereglettek, hanem öldöklő „népítéletet" kezdtek. Egyemberként vetették magukat a gyűlölt idegen hódítókra és irtózatos vérfürdőt rendezve végeztek velük. Senkinek sem kegyelmeztek. Mikor vaksötét szállt a szigetre, akkor is rohangásztak a fáklyákkal és gyilkolták a franciákat. — Hogyan tudták meg, ki az idegen? Kegyetlen leleménnyel: — aki nem tudta kimondani a „borsó" olasz szót, „csicseri", azt megölték. Mert a franciák, akárhogy igyekeztek, csak a lágy sziszegőket tudták utánozni így: — „sziszeri". S ez a nyelvbotlás az életükbe került!

A Bibliában ismerős egy hasonló eset, s ez a Bírák könyve 12. fejezetében olvasható. Itt a halálos „kulcsszó" ez volt: „sibbóleth". Az Efraim-beliek itt is csak a lágy sziszegőket tudták hangoztatni, s így mondták az igazoltatáskor: „szibbóleth". A következmény: „... elesett ott, abban az időben az Efraim-beliek közül negyvenkétezer" (Bírák 12:6). Tudni kell, hogy ez a bibliai szó csupán azt jelenti: „áradás"; nyilvánvaló tehát, hogy nem a jelentésén, hanem a hangoztatásán múlt a hatása.

Mert a szó hasonlatos a maghoz. Van külső burka, „héja", mint a búzaszemnek. Ez hangzik az emberi beszédben, amit papírra lehet írni, magnetofonszalagra, fonográfra, lemezre lehet rögzíteni. De van a szavaknak — ha van —: jelentésük is. Ez már beljebb hatol a fejbe, túl a dobhártyán, eljut agyunk „szentélyébe" — tudattá, ismeretté válik. Ha megmaradunk a búzaszem példájánál; ez a „lisztes állomány" a második lényeges része a magnak. De még hátra van: a csíra, a mag jövendőjének, további életének „letéteményese", „záloga". Igen: túl a külső formán, tovább a jelentés belső tartalmán, van a szónak önmagán túlutaló „dynamisza" — „erőtöltése" is. Más szóval — mozgósító hatalma! Bizony, igaz a Példabeszédek 18:21. verse: „Mind a halál, mind az élet a nyelv hatalmában van, és amiképpen ki-ki szeret azzal élni, úgy eszi annak gyümölcsét."

A feltámadás Ura: Jézus Krisztus. A világ nyelveinek kiejtése, írásbeli jelölése más-más formában, hangzással rögzíti áldott személyiségének külsődleges jegyeit. De a jelentés már azonos: Jézus = Isten: Segítség! Krisztus, Messiás = Fölkent, méltóságot viselő. Ami pedig a NÉV, a SZÓ lelkét illeti: — „Nincsen senkiben másban idvesség: mert nem is adatott emberek között az ég alatt más NÉV, mely által kellene nékünk megtartatnunk" (Apostolok cselekedetei 4:12). És hogy milyen vezényszószerű hatalom: „mozgósító erő" rejlik Jézusnak „nevében", erre ékes példa az Ékes kapu béna koldusának csodálatos gyógyulása! (Ap. cs. 3:6).

...S az én életemnek megújhodása is!

Hegyi-Füstös István

A FÉNY FELÉ

Ma már tudom, hogy nem csupán a véletlen hozta találkozásomat azzal a bácsival, aki ezt a történetet elmondta nekem. Isten irányította „véletlen" volt ez.

Egy padon ült, arcát a Nap felé fordítva, s amikor elhaladtam előtte — egy pillanatra eltakarva előle a sugarakat —, zavartan felkapta a fejét és botja után nyúlt, de nem találta. Elmosolyodtam a komikus helyzeten, odamentem, felvettem az időközben földre csúszott botot és a bácsi kezébe tettem. Először zavartan megköszönte, de amikor érezte és megmarkolta, visszanyerve ezzel egyensúlyát, megpihent egy őszinte, nyugodt mosolyban.

— Megzavartam a bácsit? — kérdeztem, arra törekedve, hogy teljesen megnyugodjon, ne legyen benne semmi tüske, kényelmetlen érzés az eset miatt.

— Á, dehogy! — felelte, s arcát ismét a Nap felé fordította. Amikor azonban nem hallotta távolodni lépteim zaját, ismét felkapta a fejét. Várakozóan fordult felém, de egyáltalán nem elutasítóan. Sőt, szinte hívogatott maga mellé, üljek le és kérdezzek felőle, mert valami van, amit szeretne elmondani, ami csodálatos és érdekes. Leültem mellé, a kíváncsiság odakötözött. Megszólalni azonban már nem tudtam. Hogy is kezdhetném?

Ő pedig lassan visszafordította arcát a Nap felé, s egy mély sóhajtás után megszólalt. Hangján is éreztem azt a melegséget, mely az arcában ragyogott.

— Tudja, maga nagyon kedves...

Elvörösödtem. Örültem, hogy ezt mondta, hálát éreztem a szívemben, s még nagyobb titokzatosságot, érdekességet a bácsiban.

— És nagyon jólesik, hogy nem megy el mellettem. — Felém fordult, s elmosolyodott. Micsoda mosolya volt! Nem, nem egy szegény, szerencsétlen szenvedő mosolya, nem egy tapasztalt, irónikus ember mosolya, nem is egy udvarias mosoly csupán. Ez nem is mosoly volt, ez... ez egy történés, egy hallatlan kedvesség és bizalom-tükröződés volt; a szeretetet magát mosolyogta felém. Csodálatos mosoly volt, kívánom mindenkinek a lelkébe ezt a mosolyt.

Csak néztem a bácsit, néztem az arcát, s egyszeriben mohó tudásvággyá nőtt kíváncsiságom. Tudni akartam, ki ez az ember, ki ez, aki ennyire a vonzásába tud keríteni, ki ez, akinek a mosolyából az élet értelme sugárzik, ki ez, akinek szavai mögött a hívogatás, a boldog nyugalom zeng, ki ez, aki Jézust juttatja eszembe, ki lehet ő?

— Miért... miért jó, hogy... — kezdtem. Az ő hangja mellett az enyém üres nyöszörgésnek hallatszott. Úgy éreztem, nincs jogom szólni mellette, az életünk összehasonlíthatatlan.

Ennyiből is megértett. Arcáról visszakúszott a szívébe a mosoly, fejét továbbra is a Nap felé fordítva válaszolt:

— Azért jó, mert maga olyan ember, aki nem rohan, hanem hagy időt az érzelmeknek, a gondolatoknak, a lelkének. Ezért ült le mellém is: beszélgetni. És ez nekem is megnyugtató érzés. Tudja, nagyon szeretek beszélgetni, nem igaz, amit a magamfajta emberekről tartanak. Igenis, vágyom a beszélgetésre, hogy szánjanak rám is valamit az emberek, hiszen nem azért élek, hogy szánakozva elmenjenek mellettem, hanem hogy meghallgassanak... Ugye maga azért ült le, hogy meghallgasson?

— Igen! — tört fel belőlem a szó. Nem létezett többet köztünk idegenség. A csodálatos hang, a csodálatos szív leereszkedett hozzám, velem egyenrangúvá tette magát. Olyan érzésem volt, mintha Jézus a saját nyelvemen szólt volna belőle hozzám. Kitárulkozott előttem a szívem, kész voltam befogadni minden szavát, fékezhetetlen vágyat éreztem, hogy egyszerre megtudjak róla mindent.

— Hívő tetszik lenni? — kérdeztem hirtelen, mert így tudhattam meg róla a legtöbbet a leghamarabb.

— Igen — felelte mosolyogva, megint ugyanolyan meleg mosollyal.

— Hogyan...? — dadogtam valahogy.

— Hát... ez nagyon kemény harc volt... És hosszú... Legalábbis számomra annak tűnt. Negyvenéves voltam, amikor elkezdődött. Észrevettem, hogy gyengül a látásom. Nem láttam élesen a tv-t, és olvasás közben is mindig megfájdult a fejem. Az orvos szemüveget írt fel, amivel aztán megint jól láttam, ismét néztem a tv-t, és persze bosszankodtam a roszszabbnál rosszabb műsorok miatt, s olvastam a semmitmondó krimiket, hogy aztán az álom segítsen át egyik napból a másikba, amelyek unalmasak voltak és egyformák.

— A szemem azonban tovább romlott. Erősebb szemüvegre volt szükségem. Ha nem hordtam, súlyos, nyomasztó érzések törtek rám, ezért csak akkor vettem le, amikor elaludtam.

— Egyik reggel azonban arra ébredtem, hogy már csak homályos foltokat látok. A szemüvegemért kaptam, de izgatottságomban lelöktem a földre. Össze-vissza kezdtem tapogatózni, lemásztam az ágyról, négykézláb kerestem a szemüvegemet. Közben kivert az izzadság, szemembe csorgott a sós víz, úgyhogy még annyit sem láthattam, amennyit ébredésemkor.

— Egyre izgatottabban kapkodtam, mintha az életet keresném, amikor egy reccsenés, rövid fájdalom a térdemben, aztán éreztem a forró vért. Rádöbbentem, hogy rövid időn belül megvakulok.

— Nem akartam elhinni. Erőszakosan meresztgettem a szemem, de mintha nem is az enyém lett volna, nem tudtam vele mit kezdeni. Ekkor majdnem szétrepedt a tüdőm, mert akkorát ordítottam, hogy hadd robbanjak szét, mert ezt nem vagyok képes elviselni. Szörnyű érzés volt, remegtem a félelemtől.

— A következő napokban látásom egyre romlott. Az orvosok nem segítettek, mert nem segíthettek. Fájdalmas nosztalgiával gondoltam vissza a világra, amelyből még annyi mindent nem láttam és már nem is lesz rá lehetőségem. Csak emlékezetemben idézhettem fel a szobámat, ami valójában nagyon tetszett, csak soha nem értem rá, hogy észrevegyem ezt; az embereket, akik olyan sokfélék voltak, csak én mindig elrohantam mellettük; a fákat és a virágokat, a hegyeket, az utcákat, a falvakat, az állatokat, s mindent, amit a természet kovácsolt egyetlen csodálatos egésszé: a Földdé! Bosszantott a tudatlanságom a világról, de mindehhez már későnek éreztem az újrakezdést, már úgysem láthatok többé semmit.

— S a színes foltok időről időre nagyobb egységeket alkottak. Aztán valahogy a színek sem különböztek egymástól, csak fényt láttam és sötétséget. Egyre gyakrabban tört rám a magány kínzó érzése, s ez belső remegéssé állandósult bennem. Úgy éreztem, el vagyok zárva a világtól, s habár a hallásom kétszer olyan érzékeny lett, mint azelőtt volt, féltem, mert nem érzékeltem, mi történik körülöttem. Kiszolgáltatottnak, tehernek és nem is embernek éreztem magam, hanem valami... háziállat-szerűnek. A félelem kínzott és kifárasztott, szenvedtem kiszolgáltatottságom miatt.

(Folytatjuk)

(Budapest) **Nagy Ibolya**

SZÁKY SÁNDOR

Losonci Miklós: Száky Sándor életmüve.
Bp. : Müvészbarátok Egysülete, 1990.
78 p., 2 t. ill.

Fényes Adolf Terem 1978 Nemzeti Galéria, 1981 Pécs, 1939, 1944, 1979 Athén, 1948, 1950 Párizs. Munkácsy-díj (1953, 1955), érdemes művész (1966), kiváló művész (1972), Kossuth-díj (1978). Irod.: Gerevich Éva: *Makrisz Agamemnon három szobra* (1974), Pogány Ö. Gábor: *Makrisz Agamemnon* (1979).

MAKRISZ Zizi festő, grafikus, iparművész. Fabasz, Jugoszlávia, 1924. T.: Párizs. 1950– Magyaro.-on él. Fa- és linómetszeteket, gobelineket, mozaik-falképeket készít. F. kiállítások: 1958, 1962, 1973, 1975, 1978 Bp., 1950 Párizs, 1963 Kuba, 1964 Görögo., 1966 velencei biennálé. Munkácsy-díj (1959, 1963), érdemes művész (1984). Irod.: Aradi Nóra: *Makrisz Zizi* (1982).

MAKSA Imre gépészmérnök. Hódmezővásárhely, 1932. sz. 22. Sz.: Maksa Sándor, Szántó Lídia. Nős, 1957, Bagi Zsuzsanna. Gy.: Imre, 1958, Zsuzsanna, 1962. T.: Mezőgazd. Gépészmérnöki Főisk., 1952–57. 1957–62 a Csongrád Növényvédő Állomás főmérnöke, 1962–72 a hódmezővásárhelyi Felsőfokú Mezőgazd. Technikum tszv. főisk. tanára, 1973– a Főisk. Kar főisk. tanára. Kut. területe: a szarvasmarhatartás technológiai géprendszerének vizsgálata és fejlesztése. A Csongrád M. Agrártud. Egyes. gépesítési szakoszt. eln. MATE Állattenyésztési Főiskolai Kar, 6801 Hódmezővásárhely, Lenin u. 15. Tel.: (62)46–466.

MALICSKÓ László fizikus. Bp., 1934. júl. 18. Sz.: Malicskó László, Walter Mária. Nős, 1965, Somorjai Anna Mária. Gy.: László Gábor, 1974. T.: ELTE TTK, 1952–56, Martin Luther Egy. Halle-Wittenberg, 1964–67. 1956–57 a szentendrei Ált. Fiúisk. fizika–matematika tanára, 1957–76 a BME Elméleti fizikai tanszék, az MTA Kristálynövekedési Tudcsop. tud. gyakornoka, majd tud. főmunkatársa, 1976– az MTA Kristályfizikai Kut.laboratórium tud. főmunkatársa.

Száky Sándor

— **Száky Sándor festőművész** munkái láthatók ma, június 30-án, délutántól a Május 1. Ruhagyár, (Budapest, VIII., Elnök utca 1.) kiállítótermében.

Magyar Nemzet 1984. VI. 30.

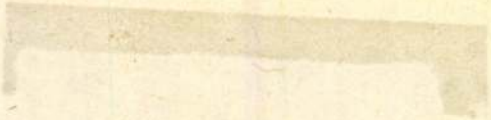

				506 -
-	31.	— " —		70342
				124942

Ke

Követel

7.				
oj.	1.	~~Mérlegtől~~	1.	135.040 79

Szola Janis
Kávénet 1909. 406

Tartozik

9. D

1927. maj.	25.	~~Váltónak~~	~~n/5~~	~~16~~
-"-	25	P Pentónak		16

Szalai László

(SZALA LÁSZLÓ)

Művészeti Magazin 1978

A N

ez a két oldal meg-
ban már meg is ér-
a tavalyinál még
k stílusát. Erről az
lezser hatású divat-

mfélék:

nelyek újszerű meg-
n kialakítva — ké-
ruhák" az idén nagy
ség rejlik bennük,
relünk erre. Az egy-
anyagokból készült
variációs öltözködés

Szalabák József ötvösmester

Győri Szemle 1934. 438-39.

Cikk a győri ötvösökről

Szalabak József

ötvös 1793

1795 - 1800.

l.

Jankó ötvös apródok

11. l.

(Salabak)

Szalabák Tóseph

ötvös, Győr, 1790–1797

Jankógyőrötv 26. l. 34. l.

Szatzka községből (Csehország) származott, mint aranyműves segéd Erült Magyarországba. 1790-ben vették fel a győri céhbe. Remeke egy kehely, egy patena és egy ~~[illegible]~~ pecsétgyűrű volt. 1797-ben Mulitik utoljára.

ábra) teljesen hasonlít az előbbihez, azonban egyik gömbtagja hiányzik, azon rész, melyen a zárópeczek hüvelye volt elhelyezve. Egy-egy gömb átmérője 6 cm. A bronzgömbökből alkotott karperec a legkedveltebb ékszer volt a vaskorban. A kelta sirleletekben találkozunk 3, 4, 5, 7, 9 bronzgömbből alkotott karpereczekkel. A gömbök számát azok kisebb vagy nagyobb volta határozza meg. Öt és hét bronzgömből készült karpereczet leltem a badacsonyi kelta sirokban. Kilencz kisebb bronzgömbből alkotott karperecz a galamboki kelta sirból is ismeretes.[1] A gömbök nagysága dió és a lúdtojás nagysága között váltakozik.

A tolnaváraljai sirokban három kardkötő láncz részlete is került elő (14—15—16. ábra). A kardkötő lánczok mindegyike hiányos, a szokott csavaros lánczszemekből áll, melynek utolsó szeme 7 cm. átmérőjü vaskarikában végződik. A kardkötő lánczok gyakori mellékletei a kelta siroknak. Ismerünk ehhez hasonló kardlánczokat a nagy-székelyi szintén tolnamegyei sirokból.[2] Teljes ép szép kék edzésü kardkötő láncz a somlyói kelta sirból került elő.[3] A tolnaváraljai kelta sirok nagyobb számú bronz- és vastárgymellékletei elkallódtak a földmunkások kezei között. Késő értesülés miatt csak ezt a bemutatott nehány darabot menthettem meg.

Sümeg, 1910 február. *Szentmártoni Darnay Kálmán.*

A MAGYARORSZÁGI ALDUNA VIDÉKÉRŐL VALÓ ŐSEMLÉKEK KORRENDI OSZTÁLYOZÁSA.

(Második közlemény.)[4]

Az Aldunavidék és szomszédos Balkánvidék neolithkori kulturái és másrészt Kypros és Troja idősb rétegei között az egybevágóság oly szembeötlő, hogy önkéntelenül kinálkozik a kivánság azok összehasonlítására.

A két kultura között lényeges analogiákat találunk, melyre mint példát itt csakis következőket akarom felsorolni: A legfőbb lényeges analogiákat a két terület között az idólok előfordulása és azok egybevágó alakítása, a kerámika alakja (talpcsöves edények, hosszú nyelű kanalak stb.) annak technikája (monochrom szinezés, fénytelen festés, szalagdiszítés, spirális) és az edényeken előforduló átfúrt bütyök képezik.

Az idősb præhistorikus rétegekben található emberi és állati alakokat utánzó készítményeknek tán legtöbbje nem is volt a szó szoros értelmében vett bálvány. De viszont az is bizonyos, hogy azok valami meghatározott szellemnek befogadására szánt alkotások voltak. Tehát ennélfogva szellemmel ellátot tárgyak, melyek ezért is gyermekjátékok nem lehettek. A gyermekjátékra nézve osztom Hoernes véleményét,[5] ki is a játékmintákat csakis a felnőttek foglal-

[1] Arch. Közl. XXII. k 84. oldal. 2. ábra.
[2] Wossinsky: Tolna vármegye Története. II. k. CXLVI. tábla. 6. ábra.
[3] Arch. Közl. XXII. k 78. oldal, 1. ábra
[4] Az első közleményt lásd Arch. Ért. 1909. 130—146.
[5] Hœrnes Urgeschichte der bild. Kunst, 107. lapon.

szögű köpüvel van ellátva, melybe rövid fanyél volt erősítve, azon czélból, hogy a véső köpüje ne hornyolódjék fel a kalapácsütésektől. Éle közel jár a félköralakhoz. Hasonló kerekvésőt nem ismerek hazai kelta leleteink között. Hossza 10 cm. Súlya 215 gramm.

A vaslelet legigénytelenebb tárgya a 14 cm. átmérőjü vaskarika (11. ábra). A vaskarika külső fele domború, belseje lapos, így valószinüleg valamely kisebb faedény összetartó karikája lehetett.

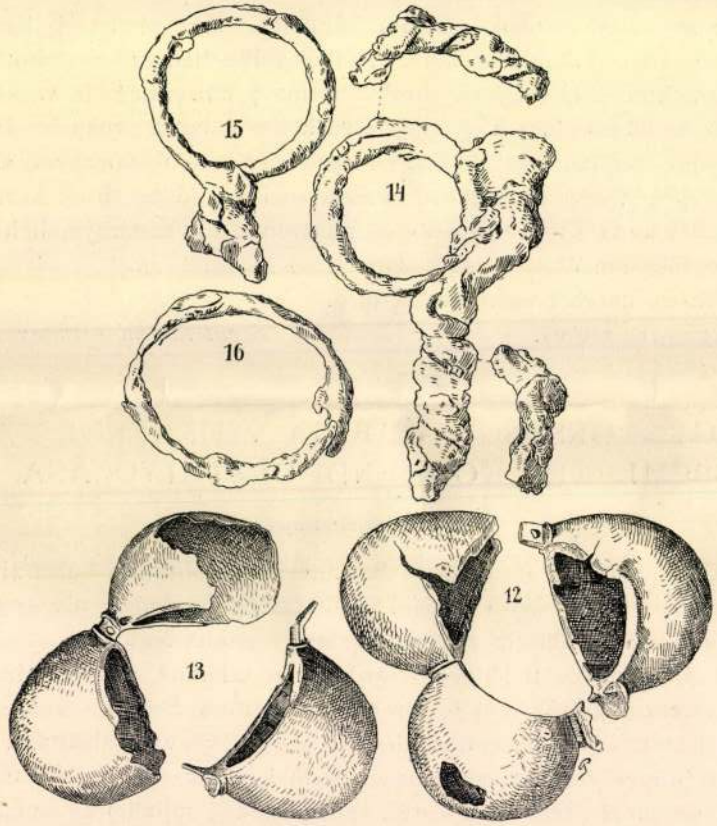

TOLNAVÁRALJAI LELET. cca $^1/_3$ nagys.

Valamennyi vastárgy élegülése egyforma vöröses sárga színü, mely azon szempontból fontos, mert bizonyítja, hogy azonos földrétegből, mint egyidőben elrejtett tárgyak, kerültek felszínre.

A tolnaváraljai kelta leletek sirmellékletek voltak és főképen azon szempontból érdekesek, mert egygyel szaporítják a tolnavármegyei kelta lelőhelyek számát.

A sirokból két, négy-négy ludtojás nagyságú, bronzgömbből alkotott karperecz került felszínre. Az egyik (12. ábra) ép. Két-két bronzgömb egymásba illik, az egyik pár forgó csuklóval, a másik pár zárópeczekkel van ellátva. A négy tag együttvéve szétnyitható karpereczet alkot. A másik karperecz (13.

csuklónélküli, egyenes tengelyű zablák is voltak használatban. A karikás zablák napjainkig megtartották régi alakjukat. Kétkarikás csuklós tengelyű zablát használtak honfoglaló őseink is. A mai karikás zabla abban különbözik a régi mintától, hogy a két tengelyben forgó nagy karika mellett a kettős fékszár befogadására még két, a tengelyen futó, nagy karikával van ellátva. A kereskedelemben négykarikás orosz zabla néven ismeretes. A vaszablák ritkább jelenségei a kelta leleteknek, nyilván azon okból, hogy csak elvétve készítették vasból, inkább fából vagy csontból készült zablák voltak közhasználatban.

A gazdasági felszereléshez sorozom a kezdetleges arató eszközt, a vassarlót (2. ábra). A sarló a nagy számban ismert bronzsarlók alakját utánozza. Gyengén ívalakban hajló pengéje hosszabb a bronzsarlóénál. Nyélnyújtványa a burkolatul szolgáló fanyél megerősítésére felálló, hegyes vaspeczekben végződik. A nyél nagyobb tortalékául az átvert aklaszeg szolgál, melynek felső pántja körülfoglalta a fanyelet és visszahajolt a lapos nyélnyújtványra. A vassarló átmérője 24 cm. Szélessége 2 cm. Súlya 125 gramm. Hasonló peczkes végű, aklaszeges vassarlót ismerünk a velemi kelta telepről.*

Ismeretlen rendeltetésű vaseszköz a sarlóval együtt lelt hosszú szúró szerszám (3. ábra). A majdnem félméternyi hosszú, gömbölyű vasrúd egyik vége csúcsban végződik, míg a másik lapított lyukalakra van hajlítva. Hossza 45 cm. Súlya 180 gramm. Hasonló vastárgyat nem ismerek hazai kelta leleteink között.

A nomádélet felszereléséhez tartozik két sátorrúdvas, melyek a sátorfa egyetlen vasalását képezték. A sátorfa végére erősített vaskúp megkönnyítette a sátorfa beverését a keményebb talajba. A nagyobbik vaskúp (4. ábra) egymáshoz hajló szárnyas köpüvel van ellátva és tömör csúcsban végződik. Hossza 13 cm. Súlya 310 gramm. A kisebbik (5. ábra) zárt köpüs kúpalakot mutat, mely utóbbi nagyon hasonlít a régibb középkorban használt kopjacsúcsokhoz is. Hossza 8·5 cm. Súlya 205 gramm.

A lelet öt szerszámja két szárnyas véső, egyenes véső ; kerek véső és szárnyas emelővasból áll. A szárnyas vésők egyike hosszabb (6. ábra) lapított vasrúdból készült végének két szárnya köpüalakra van felhajlítva. Hossza 18 cm. Súlya 220 gramm. A kisebbik (7. ábra) szárnyai köralakba hajlítva egymással közel szemben állnak. Lapos véső része hegye felé fokozatosan keskenyül. Hossza 10 cm. Súlya 175 gramm. Nélkülözi a köpüt a harmadik keskenyebb véső (8. ábra), mely négyszögü vasrúdból készült, vége felé laposodik és élben végződik. Felső széles felén nyomot hagyott a kalapácsütés. Hossza 9 cm. Súlya 175 gramm.

A szalacskai lelettel rokon alakú a kaposmérői emelővas (9. ábra), melynek szélei peremszerüen fel vannak hajlítva és a hosszabb nyél befogadására megfelelő vájadékkal van ellátva. Hossza 16 cm. Súlya 200 gramm.

A szerszámok legérdekesebb darabja a köpüs kerek véső (10. ábra). A véső közel jár a teknős czigányok által használt teknővájó szerszámhoz. Nyilván az őskorban is fatárgyak kimélyítésére használták. A kerek véső négy-

* B. Miske : A velem-szent-vidi őstelep. I. k. LI. t. 13. ábra.

A lelet legérdekesebb darabja a lánczszemekből alkotott karikás zabla (1. ábra). A zabla, habár hiányos is, meglevő részeiből megalkotható a zabla egész alakja. A karikás zabla öt tagból állt. Három hosszú lánczszem adta a zabla csuklós tengelyét. A két szélső lánczszemben nyert megerősítést a fékszár befogadására szolgált nagyobb vaskarika. A zabla tengelyül szolgáló három

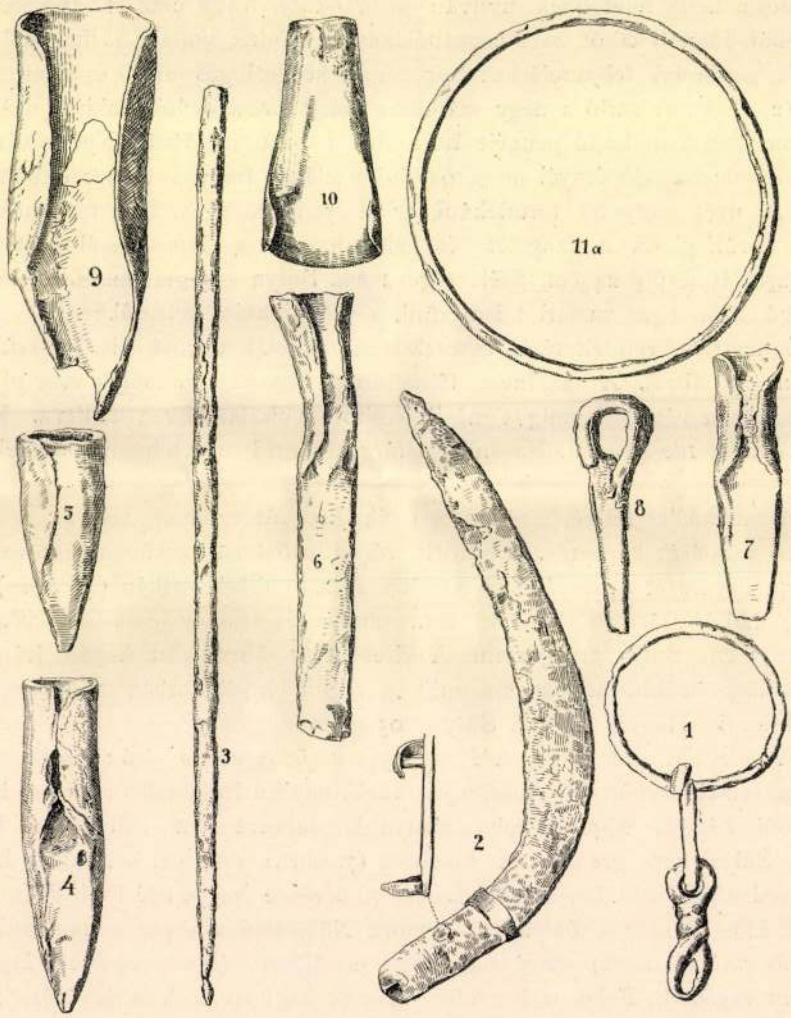

KAPOSMÉRŐI LELET (SOMOGY M.) cca 1/3 nagys.

lánczszem közül a két szélső gyengébb, a középső erősebb és csavaros diszítést mutat. A karikás zabla egyik lánczszeme és egyik karikája hiányzik. A nagy karika átmérője 6·5 cm. A lánczszemek hossza 5 cm. A zabla azért is legbecsesebb darabja a vasleletnek, mert pontosan meghatározza az egész lelet korát. Három lánczszemes tengelyű zablák a kora La Tène-korban (Kr. előtt 400—300. évben) divatoztak. E zablaalak a közép La Tène-korban két tagból álló csuklós tengelyű karikás zablává változott. A késő La Tène-korból már

eszköz egyik vége nyélbe fogadására alkalmas, köralakban felhajló szárnyakkal van ellátva, hasonló szárny felhajtás látszik a vastárgy másik felén is, azonban vége felé tömör csúcsban végződik. Hossza 23 cm. Súlya 470 gramm. Ha napjainkban használt ipari eszközökkel összehasonlítást teszünk, azon feltevés jut előtérbe, hogy a bemutatott sajátságos szárnyas vésőalakú vaseszköz, hosszabb nyélre alkalmazva a mai emelővasnak felelt meg, mely szükséges eszköz volt nehezebb tárgyak kiemeléséhez, esetleg kőbányászathoz. Közel hasonló alkotású emelővas két példányát őrzi a sümegi múzeum zalamegyei kelta leletekből. Egyik Badacsonyban, másik Csabrendeken került elő.[1]

A mult évben már bemutatott szalacskai gazdag késsorozat két újabb példánynyal gyarapodott. Az egyik (23. ábra) egyszerű, csúcsba futó, széles pengéjű nagy kés, lapos nyélnyújtványnyal. Hossza 35 cm. Szélessége 4 cm. Súlya 275 gramm. Sokkal érdekesebb a másik kisebb kés (24. ábra). Az ívalakra hajló pengéjű kés csavaros nyele visszahajlik a kés hátára. Az így képződött lánczszemalakú nyílásba két futó karika van elhelyezve. A vaskés alakja hű utánzatát mutatja a bronzkor végső szakából ismert, hajtott pengéjű bronzkéseknek (Pfahlbaumesser), mely kor mintegy előlépcsőjét képezte a vaskor első szakának, a hallstati kornak. Hasonló alakú bronzkések gyakori jelenségei az őskori telepeknek, Leltem ilyent Somlyón. Egy késsorozat különböző sümegvidéki lelhelyekről is került a múzeumba.[2] Gazdag sorozatát adja a hajtott pengéjű bronzkéseknek a velemi őstelep is.[3] Vasból azonban ritkábban fordulnak elő. Nyilván azon okból, mert a hajtott ív alakú penge kikovácsolása nagyobb kézi ügyességet és több munkát igényelt az egyenes pengéjű késnél. A kés hegye le van törve. Hossza 14 cm. Súlya 35 gramm.

A köpüs vasvésőknek ismét újabb két példánya került elő. A nagyobbik (25. ábra) teljesen ép, széles bárddal és vastag köpüvel van ellátva. Hossza 13 cm. Bárdjának szélessége 8 cm. Súlya 380 gramm. A kisebbik (26. ábra) köpüje megrongálódott és méreteiben felényi az előbbinél. Hossza 9 cm. Bárdjának szélessége 5·5 cm. Súlya 140 gramm. A köpüs vasvésőknek — bár kelta leleteink között oly nagy számban fordulnak elő — rendeltetését és használati czélját teljesen maig sem ismerjük. Igy még mindig azon feltevés áll előtérben, hogy ez pótolta a hajtott nyélre alkalmazott bronztokos vagy tokosfüles vésőket. Vasból készült tokos vésők a hallstatti őstemető leletein kívül hazánkban nagyobb számban Somlyón[4] és Velemen[5] került elő, Szalacskán kívül hol már a negyedik példányt leltem.

A szalacskai leletekkel kapcsolatosan még két kelta leletet óhajtok bemutatni. Egyik Szalacska somogyi szomszédságában, Kaposmérőn, a másik Tolnaváralján került felszínre. Mindkét lelet megérdemli a méltatást.

A kaposmérői vaslelet tizenegy darab érdekes vaseszközt tartalmazott, melyek gazdasági eszközökből és szerszámokból állottak.

[1] Arch. Közl. XII. köt. XV. tábla. 4. ábra.
[2] Arch. Ért. XXIX. k. 4. sz. 342. old.
[3] B. Miske: A velem-szent-vidi őstelep. I. k. XVIII tábla.
[4] Arch. Közl. XXII. k. XXVI. tábla.
[5] B. Miske: A velem-szent-vidi őstelep. I. k. XLVII. tábla.

köralakú kampója kifelé hajlik. A kapocsszárnak közepe csavaros diszítést mutat, melynek lapított felső részét, középen átfüzi az üstláncz utolsó szeme A kapocs kétfelül kihajló ágban végződik. A kihajló ágak nem hiányoznak az üsttartó kapcsok egyikéről sem. Nyilván azon czélt szolgálták, ha új rőzsét raktak a tűzre, míg az füstölgött és lángra nem kapott, kapcsos ágba akasz-

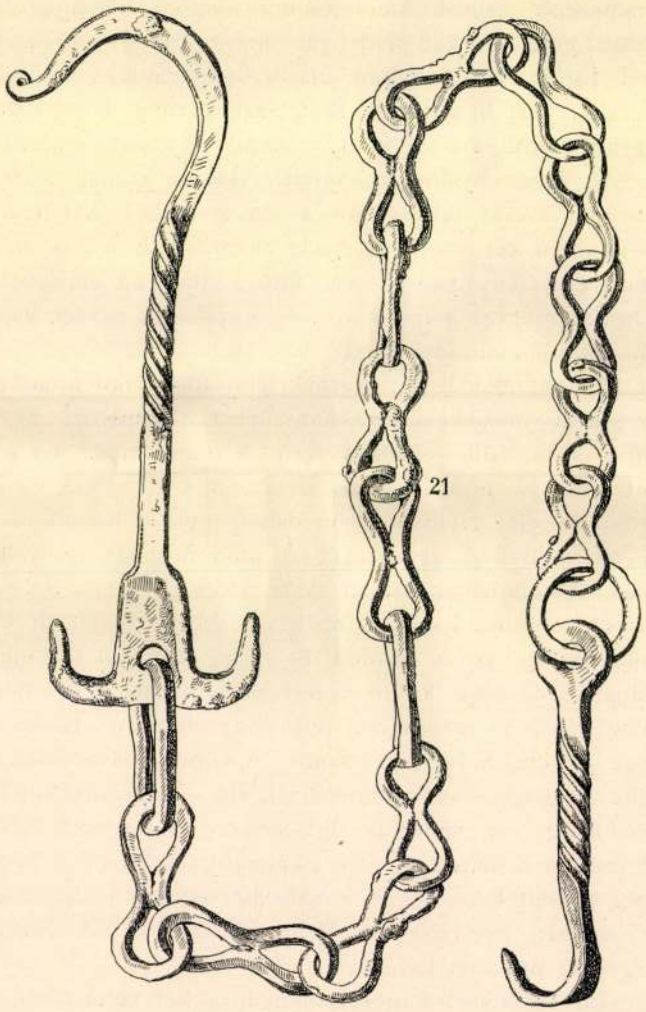

21. ábra.

ÜSTTARTÓ VASLÁNCZ SZALACSKÁRÓL 1/3 nagys.

tott fakampóval félrehúzta az őslakó az üstöt, hogy az étel füstszagot ne kapjon. Az üstláncz felső kapcsa egyszerűbb, de szintén csavaros diszítést mutat, lapított görbületével a keresztlábakat összetartó rúd közepére volt akasztható. Az üsttartóláncz egész hossza 127 cm. Súlya 950 gramm.

Különös alakjánál fogva biztos rendeltetését nem lehet megállapítani a lelet szerszámaival előkerült hegyes végű súlyos vastárgynak (22. ábra). A vas

Kisebb igényű a másik széles véső (17. ábra), mely éle felé vékonyuló lapított vasból készült, foka fel van hornyolódva a kalapácsütésektől. Hossza 15 cm. Szélessége 3 cm. Súlya 100 gramm. Teljesen hasonló lapos véső Velemen is került elő.[1]

Gyakori szerszáma és már kisebb-nagyobb méretekben fordult elő a a szalacskai kelta műhelyben az úgynevezett kanálfuró (18. ábra), mely a faipar egyik legnélkülözhetetlenebb eszköze. A szalacskai furósorozatban eltérést a furó kanál részének a lyukak nagyságához mért különböző szélessége adja, mely 5 mm.-től 25 mm. között váltakozik. A most lelt furó kanalas feje 20 mm. széles. A furó egész hossza nyélnyujtványával együtt 28 cm. Súlya 250 gramm. A szalacskai furósorozaton kívül teljesen hasonló kanalas furó egy csonka példányát ismerjük a velemi kelta telepről.[2]

Két különböző alakú kalapács zárja be a szerszámok sorozatát. A nagyobbik (19. ábra) közép nagyságú trébelő kalapács, melyet leginkább bronzüstök, egyéb bronzedények homorításánál használhatott a kelta fémiparos. A kalapács nyéllyukja keskeny téglaalak. A négyszögű vasrúdból készült kalapács egyik fele lapított és éle felé fokozatosan vékonyul. Hossza 13 cm. Súlya 170 gramm. A szalacskai szerszámsorozat kalapácsai között ez új alak, mert az eddig felszínre került kalapácsok vagy mindkét fele tompa vagy lapított éllel bírt. E minta a kalapácsok fejlettebb alakja, mely közel jár a mai kor fémműveseink kisebb kalapácsaihoz.

Még szokatlanabb és teljesen ismeretlen alakot mutat a másik kisebb kalapács (20. ábra), melynek mindkét lapított éle egymással szembe keresztalakba van fordítva. Nyéllyukja szintén téglaalakú. Hossza 7 cm. Súlya 25 gramm. A kalapács kicsiny és könnyüd volta mutatja, hogy az csak finomabb művű ezüst- vagy bronzékszerek diszítésére kidolgozására alkalmaztatott.

A harmadik csoportba sorozom azokat a vastárgyakat, melyek a keltaműhely gyártmányaiként kereskedelemre voltak szánva. Ezek legérdekesebb darabja az eddig ismert kelta üsttartó lánczoktól elütő, egyszárú üstláncz (21. ábra). Magyar földön feltárt kelta telepeken ritkán kerül elő épen az üsttartóláncz, rendszerint csak részleteiben, külön a lánczrészletek, külön a kisebb-nagyobb üstkapcsok.

Ilyen lánczkészleteket ismerünk a velemi őstelepről. Az ép üstlánczoknak ez a harmadik példánya. A másik kettő egymáshoz teljesen hasonló háromhárom lánctagból áll, melyek egyike szintén Szalacskán,[3] a másik Munkács vidékéről került Lehóczky gyűjteményébe. A most bemutatandó üst-tartóláncz egy tagból áll, melyen függőlegesen csüngött a tűz fölé akasztott bronzüst. A láncz minden részében magán viseli a kelta vasművesek ízlésének jellegét. A nyolczas alakra hajlított lánczszemek, a sodrott szárú üstkapcsok a kelta kovácsipar szokott jelenségei. 15 nyolczas alakra hajlított lánczszemet, a nagykapocshoz hosszúkás, a kisebbikhez kerek lánczszem fűzi. Az üstöt tartó nagyobbik vaskapocs gondosan stilizált kovácsmunka. Négyszögre lapított

[1] B. Miske: A velem-szent-vidi őstelep. I. k. XLVIII. t. 19. ábra.
[2] B. Miske: A velem-szent-vidi őstelep. XLVIII. t. 17. ábra.
[3] Arch. Ért. XXIX. k. 4. sz. 336. old. 2. ábra.

A lapított bronzrúdból alkotott bronzkarpereczek egymással közel szemben álló végei felé fokozatosan vékonyulnak és keskenyülnek. Átmérőjük 4 cm. Súlyuk egyenkint 12 gramm.

A találók fényesre csiszolták a kettős gombos kisebb bronztűt (9. ábra). A bronztűn sűrűn egymás mellé rótt vonaldísz látszik. Hasonló bronztűk gyakoriak a kelta telepeken. Ismerünk ilyeneket Csabrendek, Somlyó, Velem-sztvidről s egyéb őstelepekről. Hossza 10 cm. Súlya 15 gramm.

Legkisebb igényű a lapított rúdalakú csüngő dísz (10. ábra), melynek egyik vége karikára van hajlítva, másik vége hármas gombalakban végződik. Hossza 4·5 cm. Súlya 4 gramm.

Becsesnek és tanulságosnak tartom a pénzverő- és öntő-műhely felszereléséhez tartozó 10 darab ipari eszközt, melyek között egy pár eddig ismeretlen alakú szerszámmal találkozunk. Ezek között legérdekesebb az öt darab diszítő eszköz, van azonkívül a sorozatban nagy tokos véső, lapos, széles véső, furó és két kalapács is.

A diszítő eszközök érdekes alakja a nyélnyújtványos karczoló eszköz (11. ábra). A négyszögű vasból kovácsolt, kihegyezett végű szerszám fanyélbe volt erősítve és azon czélt szolgálhatta, hogy a hajszál vékony vonalakat a bronzékszerekbe, vagy a szafirozott diszítést a bronzüstökbe vagy egyéb bronzlemez tárgyakba bekarczolja. Hossza 17 cm. Súlya 30 gramm.

Külalakjára nézve az előbbitől különbözik, de hasonló czélt szolgált a bemutatandó kettőshegyű vasszerszám (12. ábra). A diszítésre szolgáló vaseszköz hosszabb tagja gömbölyűre van kovácsolva és csúcsban végződik, hegye kék edzés által meg van keményítve. A másik kisebb tagja félhátura van lapítva és szintén csúcsba fut össze. Az eszköz alakja közel áll a mai szobrászeszközökhöz. Hossza 24·5 cm. Súlya 70 gramm. A ponczoló vésők két alakját adta a szalacskai lelet. A hosszabbik (13. ábra) hegye felé vékonyuló gömbölyű rúdból van alkotva. A másik (14. ábra) négyszögletes vasrúdból készült kihegyesített végű ponczoló szerszám. Mindkét eszköz alkalmas arra, hogy a bronzékszereket ponczolt diszítéssel ellássa. Az előbbi hossza 28 cm. Súlya 120 gramm. A kisebbik 15·5 cm. Súlya 50 gramm.

Érdekes és alakjánál fogva szokatlan a 15. ábrán bemutatott diszítő eszköz. A lapított vasból készült szerszám egyik vége karikában, a másik vége szögalakban hajlított csúcsban végződik. Hossza 12 cm. Súlya 20 gramm. A szerszámot, mint azt hajlított hegye is mutatja, a korongon forgó agyagedény szafirozására használta a kelta agyagműves. Közel hasonló, de kettőshegyű edénydiszítő szerszám már fordult elő Szalacskán.* Teljesen hasonló alakot ismerek a velemi őstelepről.** A szalacskán lelt vésősorozat — méreteire nézve — legnagyobb példánya a most előkerült köpüs lapos vésű (16. ábra). A hornyolt végű köpüvel ellátott véső lapított nagyobbik tagja 10 mm. vastagságú, így alkalmas a kőfaragás czéljaira is. Nincs kizárva azonban, hogy a kelta iparos nagyobb fatárgyak kimunkálásához használta. A véső hossza 37 cm. Súlya 900 gramm.

* Arch. Ért. XXVIII. k. 2. sz. 138. old. 6. ábra.

** B. Miske: A velem-szent-vidi őstelep. I. k. LI. t. 18. ábra.

pácsütések nyoma. A csónak fibula tűrésze még nem érte el a szükséges vékonyságát, midőn csavaros rugóalakra hajlítható lett volna. Hasonló félig elkészített állapotban van a csónakfibula nyeregrészlete is, mely csak téglaalakra van kovácsolva, de nincs nyeregalakra felhajlítva. A tű csónakos vájadéka valamely homokos anyaggal ki van öntve, illetve nincs abból eltávolítva nyilván az öntés művelete által beletömődött anyag. A fibula tűhosszúsága 9 cm. Súlya 20 gramm. A csónakfibula nélkülözi a szokásos rovátkolt vagy geometriai diszítést, ezt nyilván annak teljes elkészülte után rótta volna rá a fémiparos.

Csónakfibulák gyakori jelenségek a szalacskai kelta telepen. Több példányban fordultak elő csoportonkint elhelyezett rovátkákkal ékített csónakfibulák.[1]

Korban a csónakfibulát megelőzi a most előkerült bronz és vas ívfibula. A bronz ívfibula (3. ábra) csavaros rugójának egy része, úgy tűje hiányzik. Nyergének felületén egymás mellé rótt duplavonalú háromszöges diszítést mutat, ívrészletén rovátkolt diszítés látszik. Ezen ívfibula tulajdonképen a csónak fibula alakját mutatja, csak ívrészlete tömör és nem oly duzzadt. Hasonló ívfibulák nagy számban kerültek elő a hallstatti temetőben.[2] Teljesen hasonló diszítésű ívfibulát ismerünk velemi leletekből is.[3] Az ívrészlet átmérője 3 cm. Súlya 8 gramm. Szokatlan és ritkább jelenség a vasból készült ívfibula (4. ábra). A vas ruganyossá tétele annak keményítésétől függ, ez sokkal több körültekintést és ipari ügyességet kiván, így a fibulákat általában bronzból készítették. Ezen vasfibula az ívfibulák legegyszerűbb alakja, mely gömbölyű vassodronyból egy tagból készült, a fibula három részlete: ú. m. a nyereg, az ív és a csavaros rész folytatását képező tű. A fibula nélkülöz minden diszítést és nyeregrészlete kissé hiányos. Hossza 8 cm. Súlya 10 gramm. Bronzból készült a kelta fibulák legkésőbbi alakja (5. ábra), az úgynevezett késő La Tène ízlésű fibula, melynek ívnyujtványa visszahajlik, a fibulaív közepére és ott gombban végződik. A visszahajlítás czélszerűség szempontjából is előnyös volt, mert ezáltal nemcsak az ív, de a nyereg is biztos tartalékot nyert. A csavaros részlet ezen fibulánál át van fordulva, így a tű nem a közepére, azaz a nyereg alá, hanem a rugó szélére jutott. Teljesen hasonló késő La Tène fibulák nagyon gyakori jelenségek a kelta telepeken. Hasonló három gombos fibulaív bronzból készült öntő mintája szintén Szalacskán került felszínre. Teljesen hasonló fibulát ismerünk a velemi leletből.[4] A fibulaív átmérője 5 cm. Csavaros rugójának hossza 4·5 cm. Súlya 20 gramm. Különleges alakjánál fogva érdekes, a szemben álló körszeletekből alkotott bronzgomb (6. ábra), mely valamely fegyvertartó szíj diszítéséül szolgált. A keresztlyukkal ellátott szíjgombok gyakoriak a kelta telepeken, de hasonló alakkal még nem találkoztam. Súlya 10 gramm.

Minden diszítést nélkülöz a két gyermekkarperecz (7. és 8. ábra).

[1] Arch. Ért. XXVIII. k. 2. szám. 141. old. 24—25. ábra.
[2] Saken: Das Grabfeld von Hallstatt. XIII. tábla. 11., 15. ábra.
[3] B. Miske: Velem-szent-vidi őstelep. I. k. XXXVIII. t. 50. ábra.
[4] Báró Miske: Velem-szent-vidi őstelep. I. k. XL. t. 25. ábra.

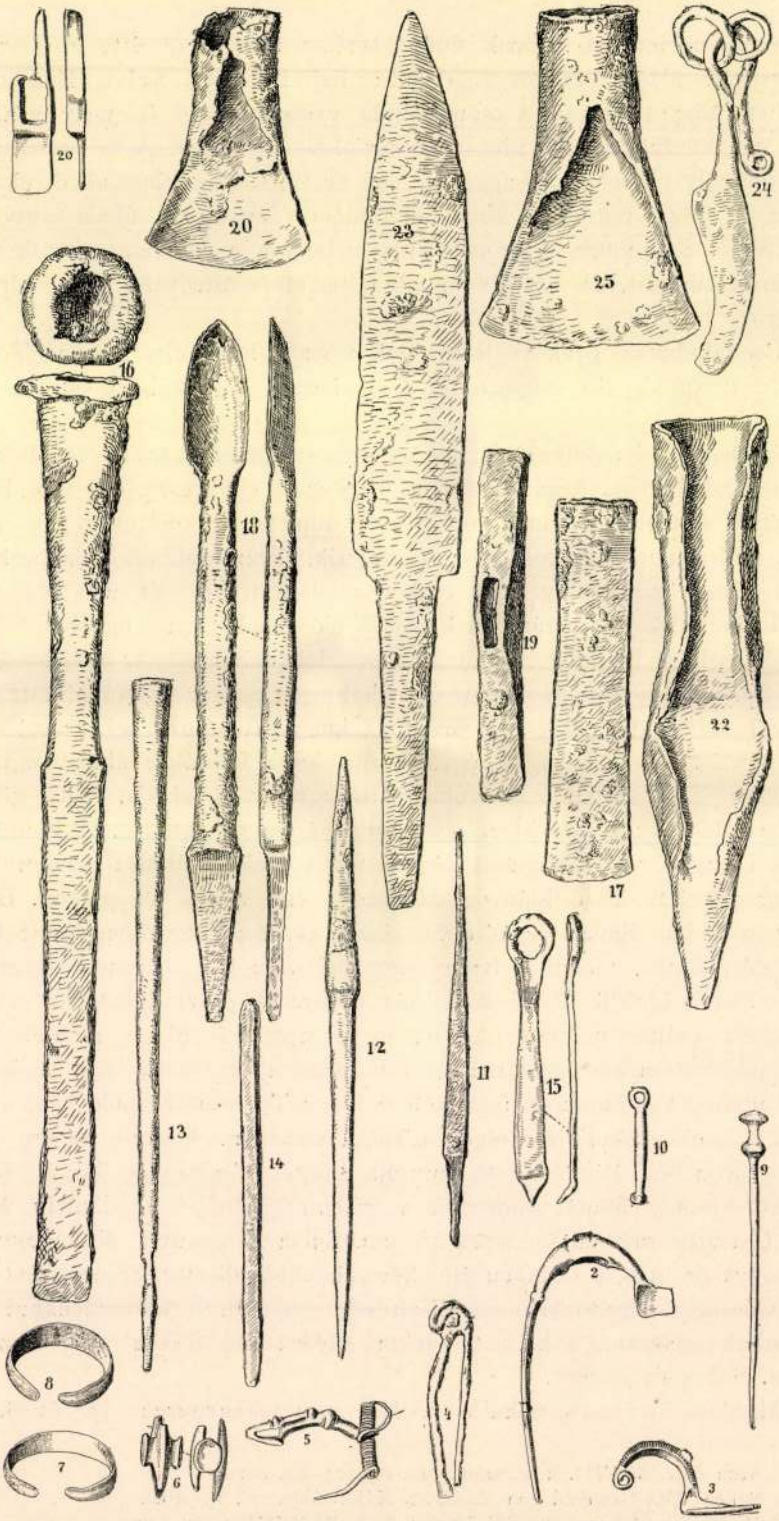

SZALACSKAI LELET $^{1}/_{3}$ nagys.

magas. Fölírata: I(ovi) O(ptimos | M(aximo) | PETRON(ius) | MARCIAN(us) V(otum) S(olvit) L(ibens) M(erito).

A felírat egy-egy betűje 5 cm. magas. Az oltár felső párkányát rozetta, szarvalak, és körszelet ékesíti.

Az oltár közelében talált alapfalak közül egy oszlop-talpnak tojásos és leveles dombor díszszel ékes 18 cm. magas és 44 cm. széles töredékét hoztam el.

6. ábra. Római oltár Potaissáról.

7. ábra. Római oltár Potaissáról.

A Tündérhegy északi lejtőjén, azaz a Szindi patak felé hajló oldalán az utóbbi 16 év lefolyása alatt semminemű ásatás sem történt s nevezetesebb lelet sem fordult elő. A patak közelében a mart omlásaiból pár falmaradványa látható.

Úgy a Tündérhegytetőn, mint a déli lejtőn a Kistündéren és a Pardemálban is gyakran találnak szórványosan egy-egy római pénz darabot s figyelemre méltó az is, hogy a hegytetőn és a déli oldalon inkább csak a Trajanus — Hadrianus-féle, míg a hegy keleti lejtőjén az azutáni császárok idejéből származott pénzek fordulnak elő.

A Tündérhegy lábánál a mult század hetvenes éveiben a nagy malomhoz új árkot ástak és ez alkalommal szintén római épületek alapfalait szedték ki s az épületanyag nagy részét a malom ujra építésénél felhasználták, de ott hever még most is egy 155 cm. hosszú és 55 cm. széles jó nagy küszöbkő — továbbá pár oszlop 70, 90 és 92 cm. hosszú töredéke. Az 1909-ik évben a rőzsegát javítása közben az Aranyos partjáról két oszlop hengeredett alá a folyó egy mellékárkába. Azok egyike 170 cm. hosszú lévén, elég tekintélyes darab ; alól fél méter átmérőjü s felfelé arányosan keskenyedik, oldalán függélyes irányban homoru és domború tagozások váltakoznak. A malomárok partjában egyszerű épületkőből vakolattal rakott fal maradványai állanak ki. A mult század utolsó negyedében a Tordán talált római régiségek közül Botár Imre elég szép gyűjteményt állított volt össze. Gyűjteményében szép számmal volt a Tündérhegy aljában talált bronz tárgy is. Kár, hogy ő a tárgyak lelőhelyét nem jegyezte

fel s még nagyobb kár, hogy a gyűjteménye külföldre jutott. Sok értékes és érdekes tárgy kallódott el a Tündérhegyről, valamint Potaissa területéről K. Gy. kezén is, ki az ilyesmikkel kereskedett. A Tündérhegy lejtőjén 1901-ben talált cameát ő foglalt gyűrűbe és azt azután úgy adta el. 1903-ban is ő vásárolt meg innen egy igen szép carneol intagliot, melyen A betü fölött egy triton és a mellett két delphin képe volt bevésve. Hozzám a Tündérhegyről csak egy 12 millim. hosszú ovalis kis carneol jutott. Orosz Endre apahidai gyűjteményében egy 13 cm. magas kis cserépkorsó úgy szerepel, mint tündérhegyi lelet.

Torda, 1910 január 7. *Téglás István.*

KELTA PÉNZVERŐ- ÉS ÖNTŐ-MŰHELY SZALACSKÁN.

Az évek óta tartó folytatólagos kutatás révén lassankint kialakul a szalacskai hatalmas kelta telep teljes képe. Ez úgylátszik középpontja volt a Kaposvíz mentén elterülő kisebb-nagyobb őskori telepeknek. Somogy és a szomszédos Tolna vármegye területén minden évben feltárt újabb és újabb kelta telepek arról az őskori mozgalmas életről beszélnek, mely fénykorát a Kr. e. utolsó századokban érte el.

A szalacskai pénzverő- és öntő-műhely gazdag felszerelése nehány év alatt megtöltötte a sümegi múzeum őskori termének egyik legnagyobb tárlóját és ma már az a meggyőződésem, hogy nem egy kis őskori műhelyről van szó, hanem az őskori kultura fogalmaihoz mért nagyobb vasiparteleprőI, mely készítményeivel kielégítette a közelebb fekvő összes kisebb kelta telepek szükségletét, nemcsak fegyverekben és házi eszközökben, de a fényűzést szolgáló bronzékszerekben is.

Ez már a negyedik közlemény, mely bemutatja a kimeríthetetlennek látszó szalacskai kelta telep leleteit. Az elmúlt év őszén, a pénzverő- és öntő-műhely területén ismét nagyobb számban kerültek elő részben a műhely felszereléséhez tartozó szerszámok, részben a műhelyben készült, kereskedelemre szánt bronzékszerek és vaseszközök.

Az első csoporttal mutatom be az előkerült nagyobbfajta ezüst kelta pénzt (1. ábra), mely kezdetleges bodros hajú férfifejet ábrázol, hátlapján lovasnélküli futólovat, hátsó lábai alatt félholddal. Hasonló typusú barbár kelta pénz, de rézből már került elő egy példány a pénzverő duczokkal egyidőben.* A pénz átmérője 2 cm. Súlya 9 gramm. Az ékszersorozat legtanulságosabb darabja az öntő-mintából kikerült félig elkészített csónakfibula (2. ábra), melynek felületén még rajt látható az öntési var. Az öntő-mintából a csónakfibula rövidebb, de vastagabb tűszárral kerülhetett ki. Ezt mutatja a kovácsolás által nyujtásnak alávetett négyszögű tű, melyen meglátszik a kala-

1. ábra.

* Arch. Ért. XXVI. k. 5. sz. 420 old. 10. ábra.

Arch. Ért. 1910.

Szalacsy Rezső

Szül. Bpest 1874. Ref

1896/97 III é. vajstyél

Mária Terézia V. 291

MDK.

Szaladi Veronika

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1966 nov.12.

MDK.

Szalai Veronika

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1966 nov.12.

MDK

Szalágyi Géza

egyszobás lakóépületek terveire kiirt 150 pengős dijat kapott

A kislakásos tipusházak pályázatának eredménye. Magyar Iparmüvészet 1940. 42.l.

MDK

Szalágyi Géza

kétszobás lakóépületek terveire kiirt 2oo pengős dijat kapott

Kislakásos tipusházak pályázatának eredménye. Magyar Iparművészet 194o. 41.l.

Szalágyi Géza
épitész

l.

Bierbauer Virgil dr

Kislakásos családi
házak mintatervei
Bp. 1941. 38, 39 l.
50, 51. l.

o t t s á g á n a k

B u d a p e s t .

Szalayi Géza

építész Budapest

Olasz állami ösztöndíj 1936/37

Részi Napló

1936. aug. 2.

T. 2676.

lra mutató csajkás tisztet a szuro-
egény hallgatja, a háttérben pedig

H
ataillon.

20.6 : 20.8 cm.

Szalagyi Géza

építész

l.

Építőmunka

1934. 24 l.

mellett. VII., Perene körút 30.

Szalágyi Géza, okl. építészmérnök, a városépítéstani tanszék mellett. *VI., Izabella-u. 72.* Távbeszélő: 311—508.

segédtanár

Józsefnádortájék

1940/41. 100-l.

Szalágyi Géza

a Magy. Ált. Kőszénbá-
nya Rt. oroszlányi
munkástelepére kiírt
terop. III. díj

MMÉFKözl

1942. 88. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szalágyi Géza

a Főv. Közm. Tanács
kislakás terv.
díjazás

MMÉLKÖZI

1940. 25. l.

Szalay Géza
építész

l. Építészet
1942. 24. l.

Szépmüvészeti

[illegible]

Szalágyi Géza

Okl. épitész félévre a szociális épitkezés tanulmányozására Franciaországban Devaurin-féle ösztöndijat kapott

MMÉEKözl

1939. 279. l.

339.

Modern Művészetért Közalapítvány, Kortárs Művészeti Intézet–Dunaújváros
2400 Dunaújváros Vasmű út 12., Tel/Fax: +3625412220, Tel: +3625404690, e-mail:ica-d@dunanet.hu

A Kortárs Művészeti Intézet szeretettel meghívja Önt és Barátait

SZALADJÁK ISTVÁN
filmrendező

ARANYMADÁR

című filmének vetítésére
és a vetítést követő beszélgetésre.

A rendezővel
MARTIN FERENC
filmkritikus beszélget.

HELYSZÍN: KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET
(Dunaújváros, Vasmű út 12.)

IDŐPONT: 2009. február 26. csütörtök 17 óra

„A félórás mű igényessége, művészi kidolgozottsága túlmutat a szimpla ujjgyakorlaton, feledteti a terjedelmi szempontokat, s egy sajátos, a magyar filmtörténetben addig példátlan irányzat, a spirituális film kimagasló teljesítményének megszületéséről árulkodik.

Az Aranymadár egy középkori lovag, Der von Kürenberg haldoklásán keresztül ábrázolja a spirituális lét megtapasztalásának és elérésének fázisait. Szaladják célja annak a határhelyzetnek a megragadása, amikor az evilági és túlvilági választóvonalai eltűnnek, s megmutatkozik a tiszta szellemi lét tartománya".

(Martin Ferenc, filmkritikus)

A film díjai:

- 2000 – Sepsiszentgyörgy Film.dok Fesztivál – Legjobb rövidfilm díja
- 2000 – II. Nemzetközi Ökumenikus Filmszemlén a legjobb játékfilm díj
- 2001 – Nápoly Corto Circuito Filmfesztivál – Legjobb európai rövidfilm díja

Szaladják István filmrendező

Szalai M.N.K.

Ternyai -érmes

Kristóf Attila: Művészet vidéken
Bőgmezővásárhelyen nyílik a 14. őszi tárlat
Magyar Nemzet 1964. október 11. 9.l.

Bzalat

Szalai 1930

rajzoló

Jekelfalussy László
Mária Terézia Korabeli
császárhadmagy arckége,
tusrajz fentitől
Korabeli festmény
után

Bares 23.4

Wien
W. Braumüller
1865

Szalai – Szabó 1999

Szalai Béla – Szabó Flóris: Pannonhalma
régi címerei. Bp. 1999

n. Geben uns mit
frieden. Allerdings
lüste nach bürger-
ng des Tafelbildes

Entwicklung ange-
g seiner Grenzen
olgerung verleiten,
Haar der Tradition
ann eine Erholung
und Forum ermü-
ch das Leben be-
weiter. Technische

Szalai M.D.K.

Hódmezővásárhelyen él

Kristóf Attila: Művészek vidéken

Hódmezővásárhelyen ma nyílik a 14. őszi tárlat

magyar Nemzet 1964. október 11. 9.l.

M.D.V.

Szalai
festő

Részt vett a kiállításon.

D. Fehér Zsuzsa: A szegedi nyári tárlat
Művészet, 1962. szeptember – 38 lap

MDK

Szalai, festö

Művésztelep Tiszakökön. Közremüködtek: Tempera.

Bakos, Patai és Silberhorn.

Mücs.-N. M.Képzm.K.áll. 1954.dec.-1955.jan. Kat.11.1.

SZALAI András formatáv

M. Iparm 1993 40. p. III

alán későbbi felirat: „Szt. Mihály kápolna oltára 1927
eszerint készült". A tabernákulum szembenézeti rajza
laprajzi vetülete. Az előredomborodó ajtót két pillér
tezi, amely alsó és felső része volutákba csavarodik,
sét akantuszlevelek díszítik. Az ajtó fölött virágfüzér,
rősen kiugró fogazott párkány. jobbra térdelő, adoráló
yalfigura.[14]

6. Tabernákulum terv 1792.

uza, halványan látható. Mérete: 21,5 × 20 cm. Jelzés
ül.

A tabernákulum szembenézeti rajza és alaprajzi vetüle-
Lapos pillérekkel közrefogott ajtó, kettőzött koronázó-
kány, rajta két-két gyertyatartó, és emelvényen szent-
nutató. Jobbra az oltárasztalon három díszes nagymé-
gyertyatartó.

A székesegyházban jelenleg nincs ilyen tabernáku-
.[15]

Brenner közül még egy Hefelétől származó tollrajzot,
ly egy nyugat-magyarországi paraszthaz homlokzatát
atja. A levéltárban ez a rajz nem került elő.[16]

Zsámbéki Monika

Szalai Mariás, építés

L. Puhl Antal

– Mestersholán

Magyar

Építőművészet. Bp. 1983

28

83/5

SZALAI ANDRÁS

Magyar Szemle.
2003/4.

57.old.

A harmónikus hangrendszer táblázata.

(Az összes hangközök c-től vannak mérve és — mint *viszonylagos* rezgésszámok — az oktáva ezredrészeiben feltüntet

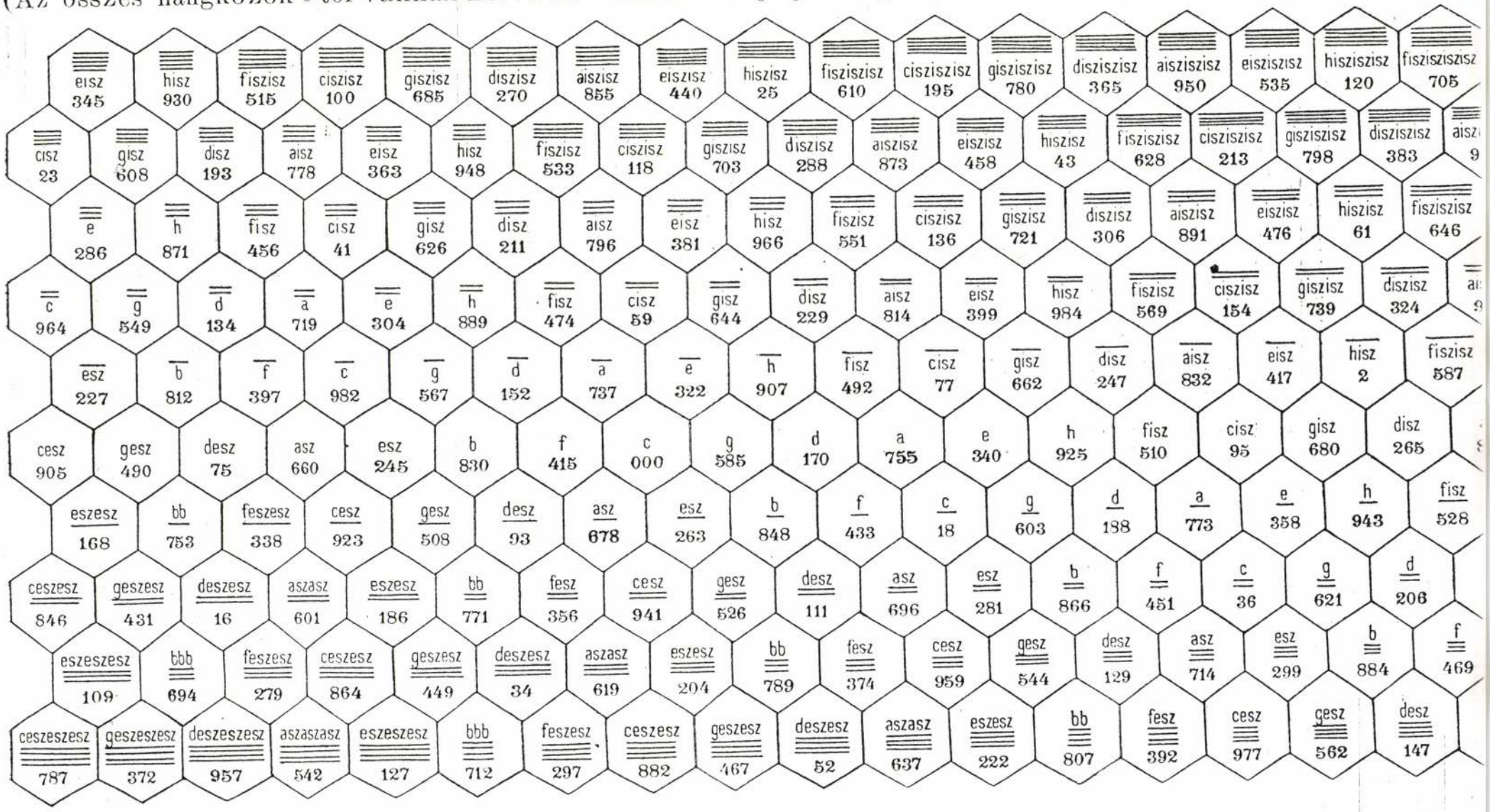

NA-NE GALÉRIA

REDUKCIÓ

ERDÉLYI GÁBOR
GÁL ANDRÁS
IMRE MARIANN
KORONCZI ENDRE
SZABÓ DEZSŐ
SZALAI ATTILA
VESZELY BEÁTA

1994. ÁPRILIS 27 - MÁJUS 9

Szalai Attila

MEGNYITÓ: 1994. ÁPRILIS 27-ÉN 18 ÓRAKOR
A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ: NAPONTA 12-20 ÓRÁIG

CÍM: 1093 BUDAPEST, LÓNYAY UTCA 41.
TELEFON: 217-7854

Szalai Ferenc

a komáromi Kisgalériában nyilt közös tárlata.

Magyar Hirlap 1977/97/6

SZALAI Ferenc épitész

Millenniumi ref.templom 1897-1898

GÁÁL György - VINCZE Zoltán: Kalauz a régi és az uj Kolozsvárhoz. Kolozsvár : Korunk, 1992

118.

Szalai Béla

a IV. megyei képző-ipari és népi díszítő-művészeti kiállításon művei szerepeltek.

Szabóyámos: Megyei kiállítás Mezőtúron.

Szolnok Megyei Néplap, 1972. máj. 6.

Szalai Béla

A IV. megyei képző-ipari és népi díszítőművészeti kiállításon képei szerepeltek.

Szabó János: Megyei kiállítás Mezőtúron.

Szolnok Megyei Néplap, 1972. máj. 6.

Szalay Béla festő

Részt vett a tárlaton.

Tóth Ferenc: Barossenti művésztelep Makón.
Művészet, 1971. december 14. oldal.

Szalai Béla

Mezőtúron a megyei amatőr képző-
ipari és népi díszítőművészeti kiállítá-
son grafikái szerepelnek.

Sz. Gy.: amatőr művészek versenyében.

Szolnok Megyei Néplap, Szolnok, 1974. máj. 6.

Szalai Imre
1894—1979

Magyar Építőművészet
1979/4

Amilyen csendben, szerényen élt, olyan halkan és váratlanul távozott sorainkból. Szűkebb hivatása az építészet körében élő barátai szinte csak az irodalmi lapok hasábjain megjelent méltatásokból értesültek mindannyiunk számára megdöbbentő haláláról.

Hosszú kort élt meg és át — a forradalmi változások aktív harcosaként — de az örökifjú Szalai Imre távozása mégis korainak tűnik.

Amikor a lapokban a Róla szóló megemlékezéseket olvastuk, döbbentünk rá igazi emberi nagyságára és arra a szerepére, amelyet közel hat évtizeden keresztül mint építész-irodalmár közéletünkben betöltött.

Kővágóörsön 1894-ben, abban a házban született, amelyben Bozzai Pál a szabadságharc katonaköltője, valamint Szalai Imre unokaöccse — a kommunista költő — Lakatos Péter Pál is született.

Lehet, hogy a környezet ihletése is hozzájárult egész életén keresztül elkötelezett irodalmárságához. A „Magyar Írás" és a „Nyugat" már 1922-től közli verseit, elbeszéléseit.

Középiskoláit a budapesti Barcsay utcai gimnáziumban végezte, majd mint építészhallgató az akkori József Nádor Műszaki Egyetemen folytatta. Az első világháború kitörésekor, másodéves hallgató korában, katonai szolgálatra hívták be, majd leszerelése után — mint a Galilei Kör tagja — hiába kérte újrafelvételét, tanulmányait itthon már nem folytathatta, így építészmérnöki diplomáját Brünnben szerezte meg.

A hazai politikai és exisztenciális problémák, a teljes kilátástalanság szorítása elől 1930 őszén Párizsba emigrált, ahol kirakatrendezésből, tájképfestésből és reklámgrafikából tartotta fenn magát. A következő év nyarán barátja Radnóti Miklós a költő is utána megy, ahol néhány hónapot együtt töltenek.

Hazatérése után Szalai Imre tervei alapján épült meg a Magyar Természetbarátok Szövetsége két turistaháza, az egyik a Börzsöny hegységbeli Nagyhideghegyen, a másik Kisinócon. Mindkét épület tervezését és művezetését minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül végezte.

A Lupa-szigeti üdülőtelepen két nyaralót épített, egyiket egy építész barátjának, volt iskolatársának Csécsy Imre író-filozófus felkérésére. Római-fürdőn csónakházakat, Visegrádon a Sütőipari Szakszervezet üdülőjét tervezte és mint a Szőke építési vállalkozó cég építésze a mai Kassák Lajos utca és Bulcsú utca által határolt tömb lakóépületeit.

A felszabadulás után a LAKÓTERV tervfőmérnökeként Dunaújváros, Inota és az épülő új bányászvárosok beruházásait irányította.

Nyugdíjba vonulása után sokrétű irodalmi tevékenysége mellett újult erővel foglalkozik építészeti tárgyú ismeretterjesztő előadások tartásával a TIT rendezésében a Kossuth Klubban, a Szabad Egyetemen — Pesten és vidéken egyaránt —, a MÉSZ-ben, a MUOSZ-ban és másutt, tanulmányok közzétételével napilapokban, folyóiratokban.

A Képzőművészeti Kiadó Vállalat gondozásában megjelenő műemléki sorozatban sorra jelennek meg munkái, mint a Halászbástya, Balatonfüred, Városliget, Mátyástemplom stb. Enciklopédikus tudásával párosult előadóképessége, kitárulkozó közlésvágya a művészetek iránt érdeklődő kortársak, de különösen a fiatal nemzedék körében nem ismert fáradságot és határt. Fiatalos lendületű, töretlen munkakészségét élete utolsó szakaszáig megtartotta.

Irodalmi tevékenységének méltatása ehelyütt nem lehet feladatunk. Mégis megemlítendőnek tartjuk, hogy 1929-ben Radnóti Miklóssal együtt szerkesztették a „Kortárs" című folyóiratot és barátságuk Radnóti tragikus haláláig egyre jobban elmélyült —, hogy József Attila szűkebb baráti köréhez tartozott, aki Szalai Imrének verset is dedikált, hogy első elbeszélés gyűjteményét a Vajda János Társaság adta ki és a Társaság életében végig tevékeny szerepet vállalt, majd megírta a Társaság tevékenységéről szóló irodalomtörténeti értékű — díjjal kitüntetett — munkáját.

Akik ismerték Szalai Imrét, egyben szerették is, mert igaz embersége, szerénysége, örökösen mosolygó pirospozsgás arca, kék szemei a derűt, az életkedvet szuggesztív módon árasztották mindenkire. Ravatalára a Magyar Építőművészek Szövetsége és a Magyar Írók Szövetsége is elhelyezte a megemlékezés koszorúit.

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

Dr. Gyöngyösi István

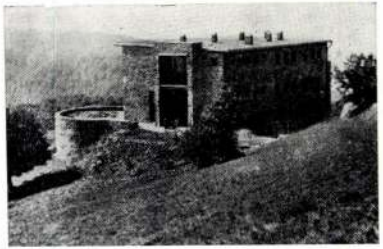

Turistaház a Nagyhideghegyen, 1936

formátumban, tartós műanyag kötésben, színes borítóval, 37 szövegoldalon, 74 fotóval és rajzzal illusztrálva.

A szerző Ludwig Mies van der Rohe — aki Le Corbusier és Walter Gropius mellett a 20. század kimagasló építész-egyénisége volt — életművének jó áttekintését nyújtja a kötetben. Mies van der Rohe 1886-ban született Aachenben. 1969-ben bekövetkezett haláláig, életének 83 munkás éve alatt közel száz épülete valósult meg, amely időrendi sorrendbe gyűjtve a szövegrész végén található. Az oeuvre ennél jóval gazdagabb, hiszen sok elképzelése csak terv maradt, de amely még így is — terv és modell formájában — rendkívül invenciózusan hatott mind saját későbbi műveire, mind a kor építészetére, gondoljunk pl. az üveg felhőkarcoló tervekre. A nem realizálódott tervek ellenére azt kell mondanunk, Mies egyáltalán nem volt az utópiák híve, feladatait mindig reális alapokon oldotta meg, ennek köszönhető megépült házainak nagy száma.

Mies kőfaragó fia. Apja műhelyében már gyermekként megismeri a követ, innen ered az építőanyagok iránti szeretete. Anyja holland származású, az ő nevét veszi fel. Peter Behrens irodájában tanul. Klasszicista stílusban családi házakat tervez. Önálló építész irodát nyit Berlinben. Kapcsolatba kerül a De Stijl művészcsoporttal. A Novembergruppe nevű, haladó szellemű mozgalom építészeti szekciójának vezetője. Karl Liebknecht és Rosa Luxemburg emlékművét tervezi meg. A Deutscher Werkbund elnökhelyetteseként megszervezi a stuttgarti Weissenhofsiedlung bemutatót. Három évig, megszűnéséig, a Bauhaus igazgatója. 1938-ban az Egyesült Államokba emigrál, ahol az Illinois Institute of Technology Építészeti Iskolájának igazgatója lesz. Építészeti gyakorlatot folytat. Haláláig tervez és épít az USA-

Convention Hall (terv) 220 × 220 m. Ezekről az épületekről írja a szerző: „Mies egymáson túlnyúló, szabadon «lebegő» lemezei nem klasszikus zártságú tereket alkotnak, hanem egymást átható, egymásba folyó, áramló-lüktető tereket jeleznek; azt az új térérzetet-képzetet jelenítik meg az építészet eszközeivel, amelyet a modern fizika tér-idő kontinuumnak definiál, és amelynek ábrázolásával a modern avantgarde művészek — legtudatosabban talán a De Stijl-mesterek — oly sokféle módon kísérleteznek."

— Városközpont együttesek: Chicago Federal Center, Toronto Dominion Centre, Montreal Westmount Square.

Louis Sullivannak, a chicagói iskola vezető építészének nevéhez kötik „A forma a funkciót követi" jelszót. Ezzel szemben Mies azt mondja: „Nincs önmagáért való forma — a forma nem munkánk célja, hanem eredménye." Más szóval kifejezve: egyetlen mértékadó tulajdonság, amit egy épületnél el lehet várni, hogy szépségét megőrizze. „Az épület egyetlen tartós célja a flexibilitás, hogy képes a rohamosan változó követelményeknek megfelelni, hogy használóinak maximális szabadságot hagy" — idézzük a szerzőt.

Bonta János így értékeli Mies van der Rohe működését: „ő az, aki a modern nagyipari építészet, és különösképpen az üveg-acél építészet prototípusait és nyelvezetét kialakítja, aki a korabeli feltételekre és az új technika által felvetett kérdésekre a legpontosabb és a legtakarékosabb, mert a «kevesebb-több» és a legegyetemesebb érvényű válaszokat kidolgozza. Ezért nyomja rá bélyegét az egész korszak építészetére. Nem utánozni őt lehetetlen..."

Timon Kálmán

morvaországi kis faluban, Vsehovicében és 1972-ben halt meg Brnóban, 77 éves korában. Igen gazdag életművet hagyott hátra: 526 tételes oeuvre-katalógusából megvalósított épületeinek száma mintegy 150. Ezek közül a szerző számosat bemutat, a legjelentősebbeket részletesebben elemzi.

Kubinszky korképet rajzol a századforduló európai művészeti irányzatairól (a szecesszióról), a 20-as és 30-as évek haladó építészeti mozgalmairól: a Bauhausról, a CIAM-ról és a CIRPAC-ról. (Itt megemlítendőnek tartjuk Frantisek Kalivoda nevét, aki 1937-ben a CIAM keleti csoportjának kongresszusát szervezte meg Brnóban.) Csehországban, majd — az Osztrák—Magyar Monarchia felbomlásával — megalakulása, 1918 után Csehszlovákiában ez időben az építészeti kubizmus volt az uralkodó irányzat, mely a sík felületeket prizmatikusan használta fel a tömegképzésben. Ezt követően a rondokubizmus hódított tért, amely fejlődésképpen már az íves formák alkalmazását is kelléktárába iktatta.

Az első világháború után Csehszlovákia volt az egyetlen közép-európai ország, ahol — az előzőekhez képest — haladóbb polgári demokrácia alakult ki, amely az építőtevékenységben konjunktúrát teremtett. A függetlenné vált cseh államban az építtetők is igen haladó nézeteket vallottak, így Brnóban majd Prágában jelentős — a modern európai építészet élvonalába tartozó — alkotások születtek. Ezek egy részének ismertetése e könyv feladata.

Bohuslav Fuchs működése Brno városához kötődik. Brno Morvaország nagy történelmi multú székhelye. Gregor Johann Mendel, a kísérleti örökléstan megalapítója, Leos Janácek, a Bulba Tarasz és a Jenufa komponistája, Viktor

nas házai közé, elegáns ablaknyílásokkal, fémkeretbe foglalt fehérmárvány burkolattal. Építészeti bravúr!

A brnói vásár városi pavilonja a megnyitásra készül el. Ezután sorra épülnek: a Morva Bank székháza, (Ernst Wiesnerrel közös műve), iskolák, diákotthonok, városi strandfürdő, pályaudvari főposta épület, saját családi háza — mind Brnóban. A tátralomnici üdülőszállónál a középfolyosó déli oldalán a kétágyas szobákat a kedvezőbb tájolás érdekében a derékszögű rendszertől finoman elfordítja. A Trencianske Teplice-i (trencséneplici) Zöld béka stradfürdő a Kárpátok hűvös-zöld fenyvesei előtt íves napozóteraszával harmonikusan tájba simuló együttes — a Hotel Avion mellett másik kedvenc épülete. „Legalább e két alkotást, önnön értékükön túl a környezetbe illeszkedés mesteri példáit — az érdeklődőknek is meg kell ismernie. Logika, erő, dinamizmus és az építészet szeretete sugárzik mindegyikből. S mindamellett nagyon egyszerűek" — írja könyvében a szerző.

Urbanisztikai munkásságából Brno városrendezési terve, üdülőközpont és munkáslakótelep terve említésre méltóak. Meg nem valósult épületei közül a prágai Nemzeti Színház melletti beépítés érdemel figyelmet. A 22 szövegoldalt 53 fotó és rajz egészíti ki.

Timon Kálmán

Helyreigazítás

Füredi Oszkárról szóló — folyóiratunk 1979/1. számában megjelent — megemlékezésben elhalálozási éve helyesen 1978.

Szerkesztőség

Szalai Ferenc

Magyar Nemzet Vasárnap, 1985. augusztus 18.

Fiatal képzőművészek Mártélyon

Lehet festő, grafikus, netán szobrász. Dolgozhat amatőrklub tagjaként, otthoni magányában, vagy egy iskolai szakkör szokásai szerint. A követelmény mindössze az, hogy *ne legyen idősebb 35 évesnél*, a KISZ Csongrád megyei bizottságán elfogadják a pályázatra beküldött anyagait, befizesse a néhányszáz forintos részvételi díjat. Aki mindezeknek megfelel, már fel is kerülhet neve az *országos amatőr képzőművészeti tábor* hallgatóinak névsorába, s utazhat a Hódmezővásárhely melletti Mártélyra, hogy kellemesen, s persze hasznosan töltse *augusztus első két hetét*.

A jól bevált előkészítési, lebonyolítási rendet immár *huszadik alkalommal* ismételték Csongrád megyében, az ország ma is egyetlen ilyen jellegű, nyílt ifjúsági alkotótáborában. Így szinte természetes, hogy az idén is közmegelégedéssel teltek a tábor napjai. A 60 hallgatónak a holt Tisza melletti tájvédelmi körzet, a vásárhelyi tanyavilág kimeríthetetlen témát kínál. Művésztanárok irányítása mellett egész napos alkotómunka volt az ajánlott elfoglaltság, esténként pedig előadások hangzottak el. Szó esett az amatőr művészeti mozgalom lehetőségeiről és feladatairól, az alföldi művészet múltjáról, útkereséseiről, s a részvevők megismerkedhettek régi mesterségek alapfogásaival is. Az idei programban szerepelt még látogatás, a Vásárhelyen élő festőművész, *Szalai* Ferenc műtermébe, diaoráma bemutató a 20 éves tábor múltjából, míg *Benkő* Dániel lantművész a társművészetekből adott egy kis ízelítőt.

Bátyi Zoltán

BOGNÁR JÓZSEF:

A technikai bázist kell fejleszteni

Nemzeti teljesítményünket elsősorban a *gazdaságban* kell növelnünk, mert a modern korban a gazdaság nemcsak az önfenntartás és közösségi *fennmaradás* eszköze, hanem

dekben nálunk a *közvetlen demokráciát* szorgalmazták még a *képviseleti demokráciá* különböző fajtáira bizonyo szkepszissel tekintettek. Mi után nemzeti-állami szinte

SZALAI Ferenc fafaragó

Hírek: Naiv művészek, Fekete Ottó festő- és Szalai Ferenc fafaragó alkotásaiból nyílt meg szombaton kamaratárlat Kecskeméten, a Magyar Naiv Művészek Múzeumában.

Népszabadság 1983. III. 27.

MDK

Szalai Imre kocsivezető

Beszkárt művészeinek kiáll. Pesti Napló, 1936. dec. 22. 17 l.

Szalai Imre

Szerepelt a Beszkárt képzőművészeti kiáll.-án.

N.U.936.XII.23.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
Budapest VIII. Puskin u. 26.
Telefon: 338-369, 339-580

M E G H I V Ó

A Magyar Építőművészek Szövetségének székházában /Bp.VIII.Puskin u.26./

1964.április 10-én, pénteken délután 17.30 órakor

SZALAI IMRE építész

" IGY ÉPITTEK TI!"

címmel vetitettképes karakterisztikus -építészettörténeti előadást tart.

Az előadást dr.Major Máté akadémikus, a MÉSZ elnöke nyitja meg.

Érdeklődőket szivesen látunk.

TITKÁRSÁG

SZALAY IMRE

építész

1974. VI. 12. 19.00. /II/ V.

Esti krónika

- Az Elnöki Tanács kitüntette, Szalai Imre épitész irót, Benami Sándor irót, és Karik Sára müforditót. Mind hárman, a Munka Érdemrend, aranyfokozatát kapták.

1974. VI. 12. 19.00. /II/ V.

Esti krónika

Szalai Terenc, papanagó

L: Tőke Imre.

–: Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1977. ápr. 27.

Szalai György

1968-ban az UFO kiállitáson Szentendrén szerepelt a müvész.

Beke László: Dátomok a magyar avantgarde müvészetről. MÜVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Szalai Ferenc, festőművész

Dr. Dömötör János, a vásárhelyi Tornyai Múzeum igazgatója beszél a város kultúrájáról: itt a szellem, a társadalom és a táj talált egymásra, a második virágkor erre a hagyományra épült. Akik idejöttek, jórésze nem itt született, mégis idetelepültek, pedig akkor nem volt műtermes lakás, csupán albérlet volt. Albérlet volt Németh Józsefnek, Szalai Ferencnek, Kajári Gyulának és a többieknek is.

Szellem a tájban.

1983. X. 24. 3.-műsor 20.25 /Berkesné/.

Szalai Ferenc szobrászművész

Kecskeméten, a Bánó-házban, a Kerti helyiségben időszaki kiállításokat szoktak rendezni, jelenleg Frebert Ottó festőművész és Szalai Ferenc szobrászművész kiállítása látható.

Tillamatkép.

1983. VII. 8.: 12.55 | Gálné |.

Szalay Imre gyűjtő

EGY XVII. SZÁZADI DÉLSZLÁV KÉZIKERESZT RESTAURÁLÁSA

Szabó Tamás

Műtárgyvédelem, 24. 1995

Összefoglalás: A tárgy puszpángfára erősített 0,1–0,2 mm vastagságú, aranyozott ezüstlemezből készült.
Sok helyen töredezett, hiányos. A korábban foglalt türkiz és üvegkövek mintegy fele hiányzik.
A kereszt szétbontása és a hiányok felmérése után a tisztítás következett. A fém részeket ELMA tisztítófolyadékkal kezeltem. A puszpáng faragványt desztillált vízzel és alkohollal tisztítottam. A hiányzó foglalatokat az eredetivel megegyező vastagságú ezüstlemezzel pótoltam, majd elkészítettem a hiányzó filigrán díszítéseket.
A kiegészítéseket galvánfürdőben aranyoztam, majd Araldite kétkomponensű epoxigyantával ragasztottam a helyükre.

A tárgy 1877-ben a Szalay-gyűjteményből került a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol az Újkori Osztály őrzi. A tárgytípus neve – kézi kereszt – korabeli használatából ered. Feltehető ugyanis, hogy ehhez hasonló kereszteket használhattak szerbiai, boszniahercegovinai, makedóniai szláv szerzetesek celláikban.[1] E jellegzetes tárgyfajtához eredetileg kis talp is tartozott, mely esetünkben sajnos hiányzik.

1. A tárgy leírása

A tárgy aranyozott ezüst – 0,1–0,2 mm falvastagságú – lemezből készült, felületén filigrán díszítés, melynek közeit zöld és vörös zománc tölti ki. A keresztszár végződésekben, valamint a hosszan lefutó szár középső részén foglalatok láthatók – két oldalt szám szerint 20 – melyek közül 11-ben még megtalálhatók az eredetileg foglalt türkiz-kövek. Analógiák, valamint a tárgy alapos tanulmányozása során megállapítható volt, hogy a keresztszárak összefutásánál újabb 4–4 foglalat foglalt helyet, melyből mindössze három maradt, s melyekbe piros üveget foglaltak. A 4 zsanérral (szegeccsel) záródó négy „U" alakú idom egy puszpáng[2] fából készült, igen finom faragású keresztet zár közre.

Az előoldalon a keresztre feszített Krisztus képe, mellette kétoldalt két glóriólás szent, felette angyal képe látható. A hátoldal képi elrendezése hasonló: két szent és egy angyal fogja közre a főalakot, Máriát a gyermek Jézussal. (2. kép)

A kereszt egyik rövid szára letörött. A fém részek nem túl jó megtartásúak, kis erőhatásra is hajlanak, deformálódnak. A négy közül egy szegecs hiányzik, ettől a tok minden irányban mozog. A fa és fémrészeket egyaránt zsíros-poros szennyeződés fedi, a fém felülete sok helyen korrodeált. A szegecsek környékén vöröses korrózió látható, ami valószínűsíti, hogy vasból készültek. A lefutó keresztszár talpára csonkakúp alakú lemezt forrasztottak.

Látható, hogy a képen szereplő kereszten a szárak meghosszabbításában, a belső részeken is szerepelnek osztások. Ezen osztások által határolt mezőkben azonban különálló bibliai történetek láthatók, s nem mint esetünkben, korpusz ábrázolás. Ezért, valamint mert a restaurálandó kereszten egyértelműsíthető nyom nem utal a középső osztásokra, eltekintettem ezek pótlásától. A felső és két oldalsó keresztszár végződésénél látható forrasztásnyomok tanúsága szerint az analógián megfigyelhető díszítések helyezkedhetttek el, azonban ezek utólag megnyugtathatóan nem rekonstruálhatók.

1–2. A kereszt elő- és hátoldala restaurálás előtt
The front and reverse sides of the crucifix prior to cleansing

2. A restaurálási folyamat leírása

2.1 *A tárgy szétbontása*

A tisztítás, valamint a restaurálás végrehajtásához elengedhetetlen volt a tárgy darabokra szedése. A már említett – s mint utólag beigazolódott, valóban vas – szegecs közül az egyiken el tudott mozdulni az ezüst zsanér, a másik két helyen azonban annyira korrodeált, hogy nem volt mozdítható, (a vas térfogata nő korróziója közben) sőt ez nem is volt kívánatos a vékony, törékeny ezüstlemezek miatt. A szegecseket ezért 0,5 mm-es fúróheggyel (melyet fogászati csiszoló tokmányába fogtam) fúrtam át. Szerencsére a korróziós termékké alakult vas engedett, s így szétválaszthatóak lettek az egyes elemek, következhetett a tisztítás.

2.2. *Tisztítás*

2.2.1. *A fém részek tisztítása*

Enyhe, szőrkefés portalanítás után a fém részeket ELMA[3] tisztítófolyadékba helyeztem néhány percre. Ezután az elemeket finoman átkeféltem puha szőrű, természetes alapanyagú fogkefével. Két-háromszori ismétlés után szépen megtiszultak a fém ré-

szek, s előcsillantak a korabeli zománcozás maradványai is. A lúgos tisztítófolyadék eltávolítására többször öblítettem a tárgyakat desztillált vízzel, majd alapos szárítást végeztem. Bár az ezüst-szulfid (Ag_2S) nagy része feloldódott, a szegletekben és mélyedésekben mégis maradt szennyeződés és korrózió is. Ezek eltávolításához – a restaurátori gyakorlatban az ezüsttárgyak tisztításához leggyakrabban használt Argentolt alkalmaztam. Az Argentol hatóanyaga a tiokarbamid /$CS(NH_2)_2$/, mely savas közegben – maximum 50 °C-osra melegítve vízoldható komplex vegyületté alakítja az ezüst-szulfidot:

$$Ag_2S + 2H + 2nCS(NH_2)_2 = 2/AgCS(NH_2)_2/n + H_2S$$

Az oldat 10% titokarbamidot és 30% citromsavat tartalmazott. A vegyszert enyhén melegítettem (túlzott melegítés hatására fokozott H_2S és kénkiválás tapasztalható – utóbbi miatt sárgulhat a fém felszíne). A keletkező kénhidrogán légutakra való káros hatása miatt a kezelést elszívófülkében végeztem, a tiokarbamid karcinogén hatása ellen gumikesztyűvel védekeztem. A tárgy kompozit jellege miatt – mivel üveg- és türkizberakást,[4] zománcozást hordoz – az Argentolos kezelést csak helyileg (tamponálással) alkalmaztam. A vegyszer savtartalmának közömbösítésére szóda (Na_2CO_3) volt alkalmas, melynek használata két további okból is szerencsés. Egyfelől apró kristályaival mechanikusan is tisztítja a felületet, másrészt a vízben lúgosan hidrolizál:

$$Na_2CO_3 + 2H_2O = 2NaOH + H_2CO_3$$

A keletkező NaOH a zsírokkal, olajokkal vízoldható szappant (pl.: Na-sztearát) alkot, s velük együtt a zsírokba tapadt szennyeződések is eltávolíthatók öblítéssel. Ezután a tárgy darabjait desztillált vízzel mostam le, és szárítottam. A fenti eljárásoknak köszönhetően a felületek „fémtisztává" váltak.

2.2 *A türkiz berakások kezelése*

Savak és lúgok (lásd alább) egyaránt károsíthatják a türkizt, ezért fokozott óvatosságra volt szükség tisztításuknál. Sajnos esetünkben a szerves oldószeres (aceton, xilol, toluol) kezelés hatására a berakások eredeti, szép színe nem tért vissza, habár selymes, viasz fényüket visszanyerték.

2.2.3. *A puszpángfa-faragvány tisztítása-restaurálása*

A két darabra tört fa kereszt felülete erősen szennyezett volt. Portalanítás után a mélyedésekbe került barnás-fekete zsíros szennyeződés eltávolítása következett. Ezt kezdetben csupán mechanikus eszközökkel – lancetta, bonctű – végeztem, majd fapálcára csavart, tiszta alkohollal nedvesített vattával töröltem át a felületet. (A desztillált víz duzzaszthatta volna a fa anyagát, másrészt szükség volt az alkohol zsíroldó hatására is). A hosszadalmas kezelés hatására a korábban feltöltődött mélyedések kitisztultak, az újból kialakult fény-árnyék hatásra visszatért a tárgy plaszticitása. A kereszt két darabját UHU Endfest 300-as epoxi ragasztógyantával erősítettem össze, a gyanta megkötéséig vékony rézdróttal rögzítve a két darabot. Az alkoholos kezelés hatására a fa felülete óhatatlanul kiszáradt, ezért az összeállított keresztet benzinnel 50%-osra higított vazelinolajjal vékonyan áttöröltem.

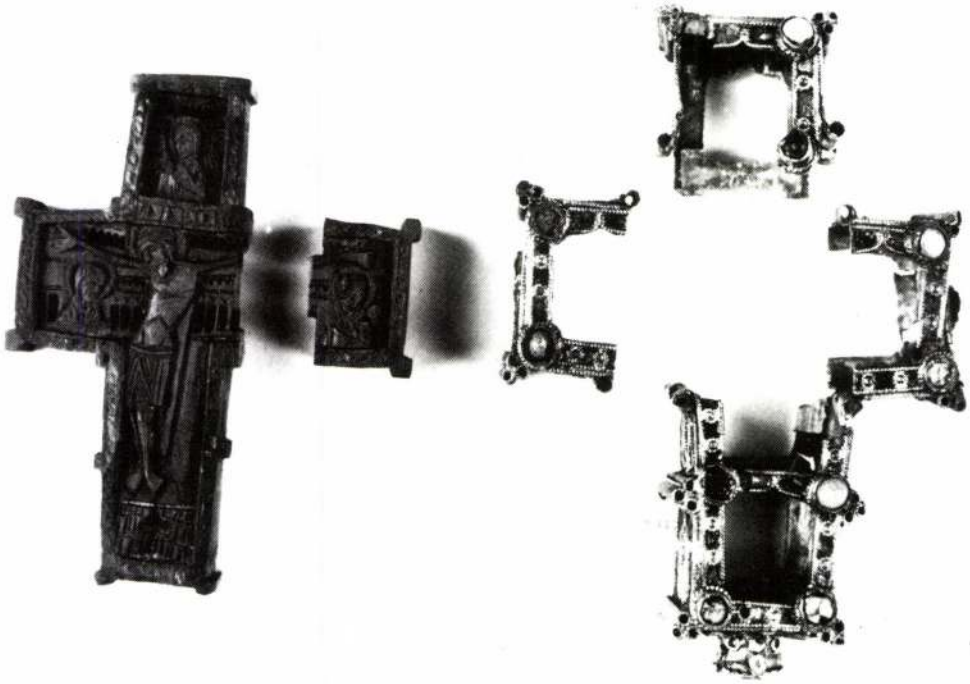

3. A kereszt tisztítás közben
The object during cleaning

2.3. *A hiányzó részletek elkészítése*

A hiányok feltérképezésekor – T. Németh Annamária művészettörténésszel történt egyeztetés után – megállapítottam, hogy milyen motívumokat (például filigrándíszítéseket) kell kiegészíteni, s ezzel milyen módon kell az alapanyagot előállítani. A pótlásokhoz színezüstöt használtam. A lemezek előállításakor először a korábbi felhasználásokból származó „hulladék" ezüstanyagot megolvasztottam – ez nyeles (kézi) olvasztótégelyben történt, nagyerejű gázláng segítségével. A könnyebb olvadás és önthetőség érdekében bóraxot szórtam a hevülő fémre. A kellően felizzított, s így önthetővé vált ezüstöt kis vas kokillába öntöttem, melyet úgy szereltem össze, hogy egy körülbelül 2 cm széles (vastagság adott, 3 mm) öntecset kapjak. Az öntecset pácolás (2%-os H_2SO_4 oldatban), tisztítás (kraccolás, szódázás) után gépi hengerlővel – többszöri kilágyítás mellett – a kívánt, 0,1 mm-es vastagságúra hengereltem. Az utolsó hengerlés után ismét kilágyítottam a lemezt. A hiányzó filigránok pótlására sodrott drótra is szükségem volt. Újabb öntecs készült, ezúttal 3 x 3 mm-es hasáb alakú, melynek hossza 8 cm volt. E darabból előbb „gépi" – kézzel hajtható –, majd kézi dróthúzókon 0,1 mm kör keresztmetszetű drótot készítettem. Itt is szükség volt több lágyításra. Az így nyert drótot kézi fúró („amerikáner") satuba rögzítésével és a másik vég kézbefogásával összesodortam. Ezzel a módszerrel az eredetivel gyakorlatilag megegyező mustrájú sodrott drótot kaptam.

Az előoldal (korpuszt ábrázoló oldal) hiányainak kiegészítésekor a felső rész baloldali lefutó tagjának és az alsó keresztszár függőleges tagjai felső részének pótlására került sor. A felső rész pótlásakor nem volt elegendő a szemközti oldal lefutó részének

pótlása, az ide beszabott lemez egyszersmind alálapolta a derékszögben csatlakozó függőleges oldalt, és alábukott a baloldali keresztszár vízszintes síkja alá is, valamint ebből a lemezből képeztem ki a bal felső zsanér három tagja közül hiányzó részt. Az alsó keresztszár két felső részéhez két kisebb lemezt szabtam, melyek – a 2. képen látható mintára – köralakban végződtek.

A hátlapon a jobb keresztszár felső részéhez és az alsó keresztszár két felső hiányához hasonló módon készítettem elő az alaplemezeket. E műveletet kis lemezolló és fogók – lapos, kúpos – segítségével végeztem.

Hátra volt azonban a legkényesebb rész, a filigrán díszítések elkészítése, felerősítése.

A filigrán technikáról általánosságban

„A filigrántechnika vékony, sodrott ezüstszálak hajlítását vagy fonását jelenti. A szálak vagy fonalak találkozását forrasztják. A szálak lehetnek simák vagy gyöngysorszerűek. A szálakat fokozatosan, szakaszosan vékonyítják. A szálat egyre kisebb átmérőjű furatokkal ellátott acéllapon húzzák át, így alakítva azt az ötvösmester céljainak megfelelő méretűre. A filigránt lehet a tárgy sima felületére forrasztani, vagy lehet a hálószerűen összefont alakzatból különálló (tehát sima felülettől független) plasztikát formálni. Az eljárást már az ókorban is ismerték, és a középkorban mindenütt elterjedt. Legszebb alkalmazásait a velencei mestereknél találjuk... és az iszlám világ majd minden országában"[5]

Filigrándíszítés felerősítésére ír le módszert Kecskeméti (Ötvös) Péter: „Gumit, birsalmamagot vagy lenmagot kell áztatni, abba mártva a drótművet és a bőrtűt kell felrakni, finomra reszelt forrasztóval, pórissal keverve égetni. Aranyat, ezüstöt ugyanígy... Az arany filigránt a 16–17. században nevezték Parisiai (Parisianer) munkának. Dróthúzást minden ötvösnek kellett tudni, de filigránművet nem mindegyik tudott."[6]

A filigrándísz felerősítése a következőképp történt. A pácolt, tisztított lapokra bóraxolás után balnikat helyeztem, majd közepes lánggal megfuttattam ezeket, hogy egyenletesen borítsák be a felületet. Tisztítás után finom reszelővel borzoltam fel a forrasztóréteg felszínét, majd erre helyeztem az előzőleg leszabott, kellő formára hajtogatott filigrán-drótocskákat. Ezek csekély méretűek és súlyuk miatt szerte repültek volna, ha szemből közelítettem volna hozzájuk a lánggal, ezért csipesszel óvatosan felemelve alulról, közepes lánggal melegítettem a lemezkéket, míg a forrasz meg nem futott, s oda nem rögztette a drótokat. Az így elkészült kiegészítések formailag már megfeleltek, színük azonban erősen elütött a környező aranyos színtől. Szükségessé vált tehát learanyozni őket, ez a Nemzeti Múzeum Restaurátor Osztályán történt, galvántechnikai úton (ciánfürdőbe merülő arany anódlemezzel, 20 °C-on, 2,5 V/dm^2 és 1,5 A-rel).

2.4. *A pótlások beépítése*

Az elkészült, aranyozott pótlásokat a tárgyon lévő zománcmaradványok miatt nem lehetett forrasztással a helyükre rögzíteni. Kényszerű megoldásként Araldite-rapid kétkomponensű epoxi ragasztógyantával erősítettem be a pótlásokat.

2.5. *A tárgy összeállítása*

A négy részből álló kereszt összeépítéséhez szükség volt a zsanérokból hiányzó stiftek elkészítéséhez. Ezek 1,2 mm vastagra húzott színezüst drótból készültek oly módon, hogy először a drótok egyik végét simára csiszoltam, majd órás kalapáccsal kis fejet ala-

kítottam ki rajtuk. Ezután a kellő hosszúságúra vágtam, és kis vas idomon – „steklin" – ellentartva, immár a zsanérokba helyezve elkalapáltam a másik végüket is. Az utolsó szegecs elnittelése előtt behelyeztem a fa keresztet, s végül rögzítettem a stiftet. A korabeli aranyozás, a tárgy korából és jellegéből fakadóan elég kopott volt. Ez főként akkor ütközött ki, mikor helyükre kerültek a frissen aranyozott pótlások. A kiegészítéseket ezért finom üvegceruzával „megkoptattam", így jellegében az eredetihez egészen hasonlóvá vált.

3. Tárolási javaslat

Az optimum megállapítása – kompozit tárgyról lévén szó – nehéz, a fém és a türkiz berakás alacsony (40% alatti) relatív páratartalmat kíván, míg a fa kereszt 50–55%-ot igényel. Célszerű lenne tehát 40–50% közötti relatív légnedvesség, 20 °C alatti hőmérséklet és fénymentes (lásd türkiz, fa) tárolás biztosítása.

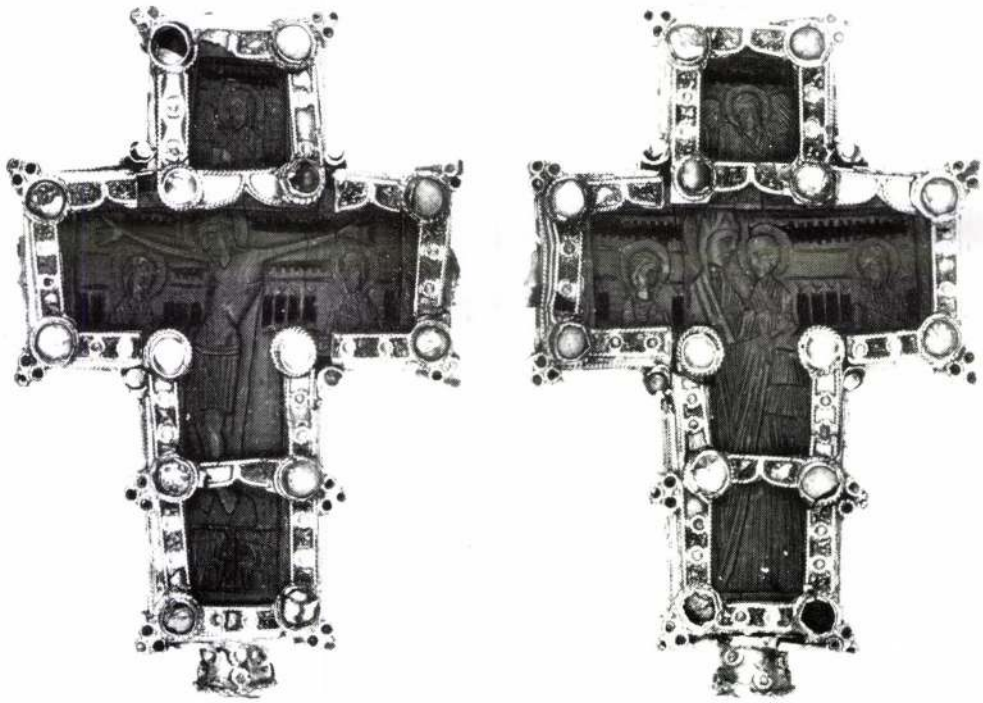

4. A tárgy restaurálás után
The crucifix after restoration

Köszönetnyílvánítás:

Ezúton szeretnék köszönetet mondani a tárgy elkészüléséhez nyújtott segítségükért T. Bruder Katalinnak, Varga Péternek, valamint csoporttársaimnak.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Umetnicka obrada metala, Beograd, 1956.
2. IFJ. FREY IMRE: Zombori szerb ötvösökről a XVII–XVIII. században. Archaeológiai Értesítő, Bp., MTA. 1907.
3. JÁRÓ MÁRTA: Fémtan restaurátoroknak, Bp. MKF. 1980.
4. JÁRÓ MÁRTA: Restaurálás-konzerválás: Ezüst (jegyzet-kézirat)
5. TÍMÁRNÉ BALÁZSY ÁGNES: Műtárgyak szerves anyagainak felépítése és lebomlása, MNM, Budapest, 1993.
6. PALLAI SÁNDOR: Ötvösművészet. Műszaki könyvkiadó, Bp. 1970.
7. PALLAI SÁNDOR: Ötvösség, nemesfémipar, divatékszer készítés. Műszaki könyvkiadó, Bp. 1970.
8. PALLAI SÁNDOR: Nemesfémipari szebkönyv, Műszaki kk. Bp. 1987.
9. SZILÁGYI ANDRÁS: Művészet és mesterség. Fémművesség. Múzsák Közművelődési Kiadó, Bp. 1987.
10. J. BAUER – V. BOUSKA – TVRZ: Drágakőkalauz. Natura, Praha, 1989.
11. KOVÁCS ÉVA: Árpád-kori ötvösség. Corvina, Bp., 1976.
12. HÉJJNÉ DÉTÁRI ANGÉLA: Régi magyar ékszerek. Corvina, Bp., 1976.
13. ALEXANDER VON SOLODKOFF: Russische Goldschmiedekunst. Callwey, München, 1979.
14. Russian silver in XIV–XX-centuries. Moscow, 1984 (katalógus)
15. BALLAGI ALADÁR: Kecskeméti W. Péter ötvöskönyve. Franklin, Bp. 1884.

JEGYZETEK

1. T. Németh Annamária szíves közlése alapján
2. Puszpáng: (bukszus) „Dúsan elágazó örökzöld cserje, évgyűrűi igen vékonyak, fája halványsárga. Az európai fák legnehezebbike. Finomságánál és sűrűségénél fogva faragványokra a legalkalmasabb." (Révai Nagy Lexikona 2. kötet).
3. Az Iparművészeti Múzeum ötvösműhelyében használatos német gyártmányú tisztítófolyadék, (Reginigungskonzentrat für Schmuck, pH: 9,8)
4. Néhány szót a türkizről. „A türkiz (kallait) – $CuAl_6/OH_2PO_4/_44H_2O$ – neve a francia pierre turquoise = török kő kifejezésből származik, átlátszatlan, csak az éleknél áttetsző. A színelolszlás egyenetlen, találkozhatunk színátmenetekkel a világos égszínkéktől és kékeszöldtől a szürkészöldig... A türkiz hőérzékeny, 250 °C-nál a kék csúnya zölddé alakul át... A napfény is veszélyes lehet a türkizre, ugyanígy a szappan, zsiradék, az izzadtság és a víz. A sokat viselt türkizékszer idővel elveszíti szépségét: a kék piszkoszölddé alakul (lásd esetünkben). Néha az eredeti szín szerves oldószerekkel helyreállítható".
5. Idézet „Az ezüst" határozókönyvből.
6. Ballagi Aladár: Kecskeméti W. Péter ötvöskönyve, Franklin, Bp. 1884.

THE RESTORATION OF A 17th CENTURY, SOUTHERN SLAVIC CRUCIFIX

Abstracts: This artefact was made from 0,1–0,2 mm thick, gilded silver plating applied to a box tree wood base.
It is fragmented and incomplete in many sections. Almost half of the turquoise and glass bead inlay and their sockets are missing

Creaning was first carried out following taking apart of this crucifix and the appraisal of damage. The metal parts were treated using an ELMA cleansing solution. The box wood carving was cleaned with distilled water and alcohol. The missing inlay sockets were replaced by new ones made from silver plating of identical thickness. The lost filigree decorations were also recreated.
Finally, these additons were gilded in a galvanic bath and fastened to their place using Araldite, a two-component epoxy resin.

Szerző címe/Author's address:
Szabó Tamás tárgyrestaurátor/art object restorer
Magyar Nemzeti Múzeum/Hungarian National Museum
1088 Budapest, Múzeum krt. 14–16.

Szalai Imre, grafikus

• SZALAI IMRE ÉS TAKÁCS LÁSZLÓ grafikusok kiállítása ma délután nyílik a simontornyai várban.

0-. Szalai Imre ..- 8.

Esti Hírlap, Bp. 1977 szept. 7.

Szalai Imre, építész

lon értesítés helyett. A család.

Fájdalommal tudatjuk, hogy **Szalai Imre** építészmérnök, költő, író, műtörténész, a Munka Érdemrend arany fokozatának tulajdonosa 85 éves korában elhunyt. Temetése 1979. március 19-én 10 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben (Kozma u. 6.). Vigasztalan felesége, családja, barátai. Minden külön értesítés helyett.

– Halálozás 11

Népszabadság, Bp. 1979. márc. 15

Szalai Imre, Jafurugó

Kunmadarasi pántor.

Maga furagta bőtje: fehy kép

Dr. Bellon Tibor: A Nagykunság 72-75.

Élet és Tudomány, Bp. 1980. jan. 18. XXXV/3

Szalai Imre

Emlékezés Szalai Imrére

1979. február 24-én hunyt el Szalai Imre építőmérnök-író. Ifjú korától részt vett a magyar haladó kultúrmozgalmakban, tagja volt az egykori Galilei Körnek, írásai megjelentek a *Magyar Írás*ban, a *Nyugat*ban, a *Népszavá*ban a *Korunk*ban. Miután diplomát szerzett, Párizsban próbált elhelyezkedni mint építészmérnök. Ebben az időben adott otthont barátjának, Radnóti Miklósnak.

Hazajövetele után bekapcsolódott a Vajda János Társaság munkájába, amelynek történetét később megírta — az Irodalom Történeti Füzetek egyik kiadványában.

Egész életében csöndes, félrehúzódó, szerény ember volt — élete, munkássága példa —, ennek megfelelően emlékezünk rá.

Tiszay Andor
Budapest

II. 26.

Magyar Nemzet 1980. II. 26.

Szalai István, szabósegéd

A soproni sztrájkban részt vett 1872-ben. Neve a többiekkel együtt csomagolópapirra irva maradt fenn. 35.old

László Ernő: A soproni szabólegények sztrájkja 1872-ben. 29.old

Soproni Szemle, Helytört Folyóirat. XIII.1959. Sopron

Szalai István, szabósegéd

Az 1872-es soproni sztrájk szervezéséért illetőségi helyére toloncolták. 40. old

László Ernő: a soproni szabólegények sztrajkja 1872-ben. 29. old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XIII. 1959. Sopron

Szalai István

Soós Gy: Képzm. kiáll. Tatabányán. Sz.M.
1954. 332 l.

Szalai István, festő

● SZALAI ISTVÁN festményeiből nyílik ma délután kiállítás a Békés megyei Mezőberényben.

-:o Szalai István

8.

Esti Hírlap, Bp. 1978. jan. 23.

Szalai István grafikus
(Szeged, 1950-

Az Iparművészeti Főiskolán végzett, plakát- és könyvtervezéssel, valóságos grafikával foglalkozik.

Békéscsabai Alkalmazottgrafikai Biennálé.
Pla kétkiállítás. Munkácsy Múzeum, 1978. IV. 2-V. 28.
-Katalógus a könyvtárban -

SZALAI ISTVÁNNÉ, csapó

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát, a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old
/.1,2./ V. csapo. 265.old

U.VARGY MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve.VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

SZALAI János ács

Szentes, ref. tpl.

Kiss Bálint: A békési-bánáti ref. egyházmegye története (1836). Békéscsaba, 1992 328.

Cs. Plank Ibolya részére

Kérlek szíveskedjél a „Magyar műemlékvé

Diva

életrajzát, MOB-os tevékenységét 10 s
tablójának bevezető szövegét 1996. februá

Budapest, 1996. január 31.

Szalai János

1886-ban a tatai tanerők - cék tagja

Körmendi Géza: A tatai tanerőség története - Komárom, 1964.

11.o.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR IFJUSÁG

1970 FEB 27

és tündöklő.

Az asszony megkönnyebbülve ugrott ki az ágyból. de amikor ledobta magáról a hálóinget, s nyúlt a kombinéje után — belelépve a fénybe, — hirtelen úgy érezte, mintha valaki lesné mezítelenségét.

mindig a kerítés tövébe tojik.

— Az. Megjátsszák a szegény, elárvult, városra szakadt falusit, közben az öregúr szívfájdalom nélkül felmarkolja a képviselői, vagy mittudom én miféle nyugdíjat.

— Miért nem szoktatják hátra, a sufniba?!

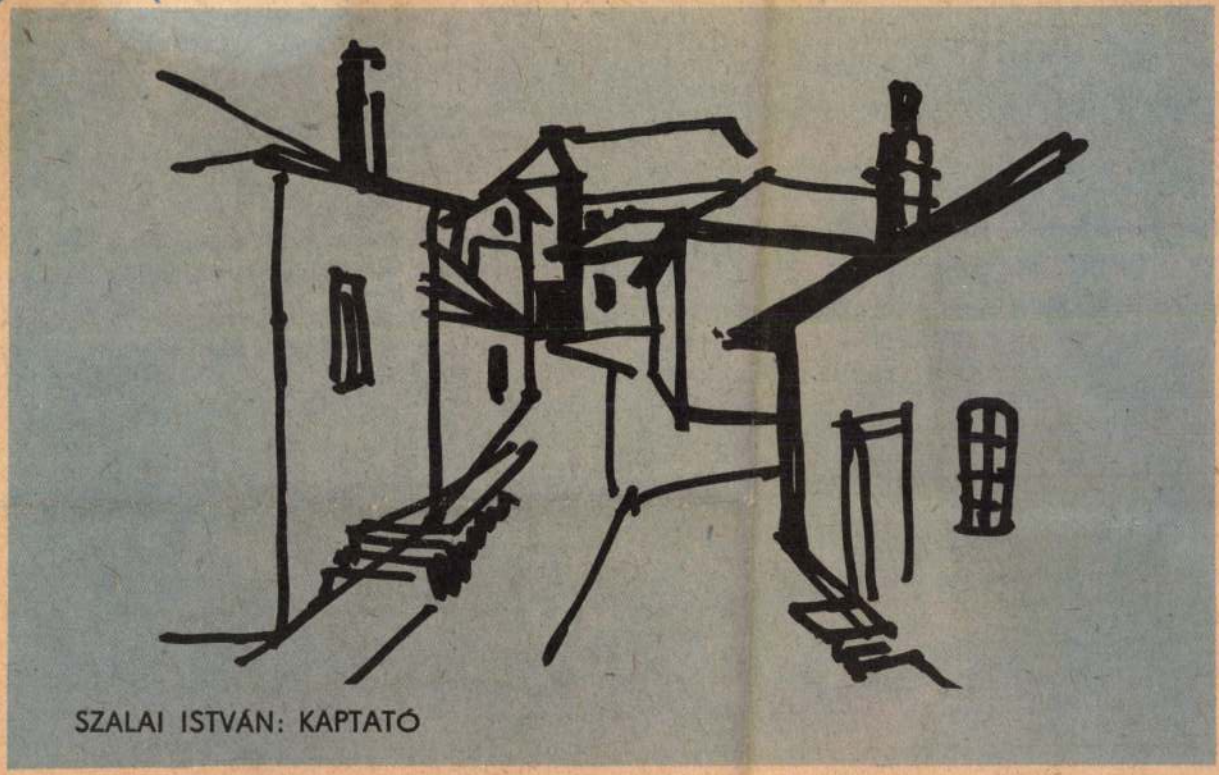

SZALAI ISTVÁN: KAPTATÓ

FERENC

A NAGYOK MIND MEGJELENNEK . . .

Ambiciózus terv.
Liszt életének legfontosabb epizódja, születésétől haláláig, a legszigorúbban felfogott történelmi igazság és hűség jegyében. 1811-től 1886-ig hetvenöt mozgalmas év, a világ zenei életének nagy eseményeivel és nagy alakjaival tele. Az ifjú Liszt et is tanító Czerny, Berlioz, Glinka, Borogyin, Muszorgszkij, Erkel, Wagner – csak néhány az óriások közül.
Nagy művek születése.
A megszólaltatók között Szvjatoszlav Richter, Cziffra György, Ferencsik János, valamint a legjobb magyar és szovjet szólisták neve szerepel.

Nagy kitárulkozás, látványos, gazdag élet, viharos szerelmek – de hol a boldogság?

– Egyszerre öt filmben játszom. Egy kijeviben, három moszkvaiban és egy leningrádiban, mely egyben budapesti is. Ez az utóbbi a huszonötödik filmszerepem. Kis magán-jubileumom, hálás feladattal biztat: háditója és szolgálója leszek a zene egyik gigászának – akit magam is nagyon szeretek. És végre egy igazi női szerepet kaptam: úgy találom ugyanis, hogy manapság csak igazán kevés lehetőséget adnak a hölgyeknek a filmekben. Nos, a „Szerelmi álmok" ebből a szempontból alapos kivétel. Igérem, úgy is játszom majd. Kivételes igyekezettel.

Olga – Irina Gubanova. A filmstúdióban találkozunk.

– Balerinának készültem. De

A „SZERE
ÁLMOK"
NŐI
FŐSZEREP

FOTO:
BOJAR SÁN
ÉS CSABAFI

Szalai Dávid

rajztanár

Bpest V. ker. kör-
nolg. leányiskola

1904-ben tagja a
Rajztanárok Egyesü-
letének.

Szalai Dániel, népművész

Dok

Az ország utolsó csutoramestere, a 70 éves Szalai Dániel jelenleg termelőszövetkezetben dolgozik. Szép, díszes kulacsait múzeumok és műgyűjtők vásárolják.

— Hír

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 1.

20.

Szalai Dávid

rajztanár

V. ker. polg. isk.

Budapest

1905

3169
1934

2829

Szalai Dezső

Események, hírek.

Pro Urbe Budapest '87. 3/2. Dercsényi Dezső, dr. Hámori Ottóné, Mikus Mihály, Simándi József, Szalai Dezső, dr. Szépvölgyi Zoltán kitüntetése.

Budapest folyóirat, 1988., 2., 41-old.

BRANDO, A JÓSZÍVŰ

Állítólag olyan, mint egy medve. Mármint modorát és térfogatát tekintve. Vagy mégsem? Minap kedves gesztussal kívánta megvigasztalni bájos pályatársnőjét, a híres Faye Dunawayt. A színésznőt ugyanis kihagyták Webber egyik darabjából, azzal az indokkal, hogy nincs hangja és nem tud énekelni. Az indulatos Brando sokak meglepetésére szolidaritását kívánta kifejezni. Ennek eszközéül egy láda osztrigát és egy karton pezsgőt választott, melyet elküldött Faye Dunawaynek. Hirtelen jó szíve lett a medvének?

-szp-

KUNVIRÁGOK

Szalai József, a kiskunhalasi Kertvárosi Iskola művésztanára két amatőr képzőművész barátjával, a nyomdász Friebert Tiborral és a Vízmű-raktáros Horváth Jánossal júniusban nekilátott a Kunvirágok elkészítésének. Másfél hónapi munka után már végső helyén áll az orosz fenyőből faragott mű. A majd hétméteres alkotás nagysága ellenére híven tükrözi a Kiskunságban honos növény kecsességét, könnyedségét.

Az átadásra a tanévnyitót követően, szeptember másodikán, a késő délutáni órákban került sor.

-forgách-

FOTÓ: TERNYÁK JENŐ

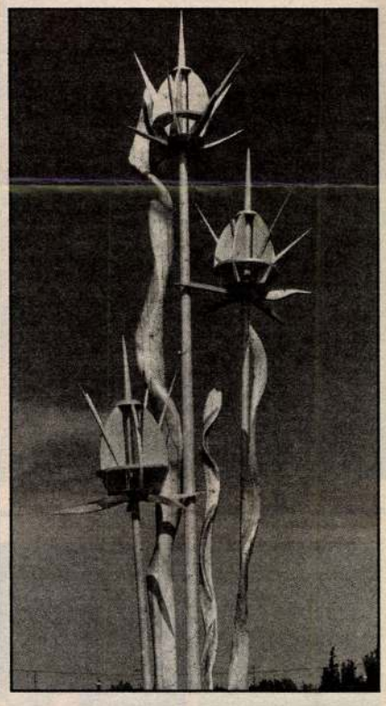

KRISNA-FESZTIVÁL

Szeptember 17-én, szombaton, narancssárga lepedőbe öltözött Budapest. Az esős napon Hare-Krisna fesztivált rendeztek a budai Vár oldalában. A Krisna-hívők az ország számos pontjáról érkeztek, Krisna szekerét is húzhatták, amely egyenesen Angliából gurult hozzánk. A vallás hívei a borongós idő ellenére is jól érezték magukat, zenéltek, táncoltak, énekeltek, színesítették a szürke, őszi városképet.

-szp-

FOTÓ: ANTAL EMESE

NAPFÉNY, TENGER, EGZOTIKUM... '94

Társasutak Budapestről repülővel, háromcsillagos szállodákban, színes programokkal!

EILAT – Üdülés a Vörös-tengernél, 1 hét nov. 1-jétől hetente – 49 900 Ft
SZENTFÖLDI KÖRÚT 8 nap/7 éj – nov. 15., 29. – 73 900 Ft
USA – B... 9 nap/7 éj – nov. 10. – 129 900 Ft
US... 3 nap/6 éj – nov. 18. – 109 900 Ft
... 0 nap/7 éj – nov. 13., dec. 4. – 119 900 Ft

...nap/7 éj okt. 20-tól hetente – 99 900 Ft.
...król – BALI, SZINGAPÚR, MAURITIUS, PERU, ...ONGKONG!

...oda, 1065 Bp., Lázár utca 6.

...13.

Sikos Esztétikai Plasztikai Sebészet
Emlőműtétek, fül-, orrplasztika, ránctalanító műtétek zsírszívás, ráncfeltöltés, hajátültetés és más műtétek.
Teljes diszkréció, megbízhatóság!
Bp. 1113 Edömér u. 6
Tel: 161-2188 *Dr. Sikos Géza*

FOGORVOSI RENDELŐ
Éjjel-nappal
Teljes fogorvosi ellátás
1134 Bp., Bulcsú u. 23/B (Lehel tér) (üzlethelyiség) 149-0756, 129-8226

AKADÁLYOZZA ÖNT A SÉRVE?

Akkor bízzon az **ORKI által minősített,** 80 év óta több százezer példányban eladott KIVÁLÓ NÉMET találmányban, a **SÉRVKÖTŐ–60-ban** (Spranzband–60). Rugó és combszíj nélkül, mm pontosan a sérvkapura beállítható, teljes védelmet nyújt a lágyék-, here-, hasfali és köldöksérvekre.

Információ/levélcím: Spranz Kft. 2097 Pilisborosjenő, Ürömi út 34. Tel./fax: 06-26-334-322.

MÉRETRE RENDELHETŐ:

'94. október 21. (péntek) Bp. I. ker., Fő utca 12. Vízivárosi Patika 9–16 óra között.

'94. október 22. (szombat) Bp. VII. ker., Rottenbiller u. 24. Materia Medica Gyógyszertár 8–12 óráig.

'94. október 31. (hétfő) OXIVIT EGÉSZSÉGÜGYI SZOLG. KFT. Bp. II. ker., Horváth u. 19–23. II. em. 18. 10–12 óráig.

Szalai József Szerkesztő H. Wil Lapja 1994. 41.

KELETI HAJKORONÁK

Csodálatos hajkölteményeket, frizurákat, melyek a távolkeleti nőket egykor oly dekoratívvá tették, mutatták be Pekingben, a 18. ázsiai frizura és kikészítési versenyen. Nemcsak a fodrászművészek körében keltett óriási érdeklődést e bemutató, a múlt emlékeinek ápolása, a hagyományok őrzése is sokakat vonzott. A frizurakreátorok évente különböző ázsiai országokban tartják meg versenyüket, most első ízben rendezték Kínában. Négy kategóriában folyt a vetélkedés: hölgyfrizura, férfifrizura, női kikészítés, valamint a fiatal nők hajstílusa, hajvágása. Tizenkét ország vett részt a versenyen, köztük Kína, Japán, Malaysia, Thaiföld, Szingapúr, több mint kétszáz kiváló figaró és szépségápoló csillogtatta meg képességeit.

„A fekete haj gyönyörű" – ez volt a verseny jelszava, ezt hangsúlyozták az alkotók. Bámulatos hajkoronákat varázsoltak a mai keleti szépségek fejére, tündököltek a „pillangókisasszonyok". Természetesen azt is bemutatták, milyen jelenleg Ázsiában a frizurairányzat.

–szil–

FOTÓ: GAMMA

A SIVATAG SZERELMESE

Théodore Monod kilencvenkét éves, de sértő lenne őt aggastyánnak nevezni. A nagy becsben álló professzor, fényes karrierjének, talán utolsó sivatagi túráján vett részt. Geológus barátjával kilenc tevével, beduin kísérőkkel indult a Szahara újabb meghódítására. Köveket, növényeket, bogarakat, 100–200 millió éves maradványokat gyűjtöttek.

Monod a Szahara XIX. századi nagy felfedezőinek méltó utóda. Tizenöt évesen természetrajzi társaságot létesített, húszévesen már befejezte első expedícióját. Életét Afrikának szentelte.

Reggel hatkor kezdődött a sivatagban a nap, ilyenkor még mínusz 2–8 °C van, tüzet raktak, teát és rizst főztek. A készletük: 60 kg rizs, 20 kg datolya, 20 kg mogyoró, 3 kg tea, sajt, szárított gyümölcs és szirup. Személyenként naponta két és fél liter a vízadagjuk. Monod reggelente másfélórás gyaloglás után ült csak fel a tevéjére, melyen aztán öt órát tevegelt. A professzor kezében kis kalapács, oldalán tarisznya, szorgalmasan gyűjtötte az anyagot, mely legalább egyévnyi munkát ad majd a francia laboratóriumnak. Ez alkalommal közel 20 ezer mintát gyűjtöttek. Egy hónapig nem fürödtek, az edényeket homokkal tisztították. Monod vegetáriánus, nem dohányzik, egy vadászatellenes társaság elnöke, az emberi jogok aktivistája és szenvedélyes természettudós. Mindig élvezte az egyszerű életet a sivatagban. Több mint hetven éve a sivatag szerelmese...

sz. é.

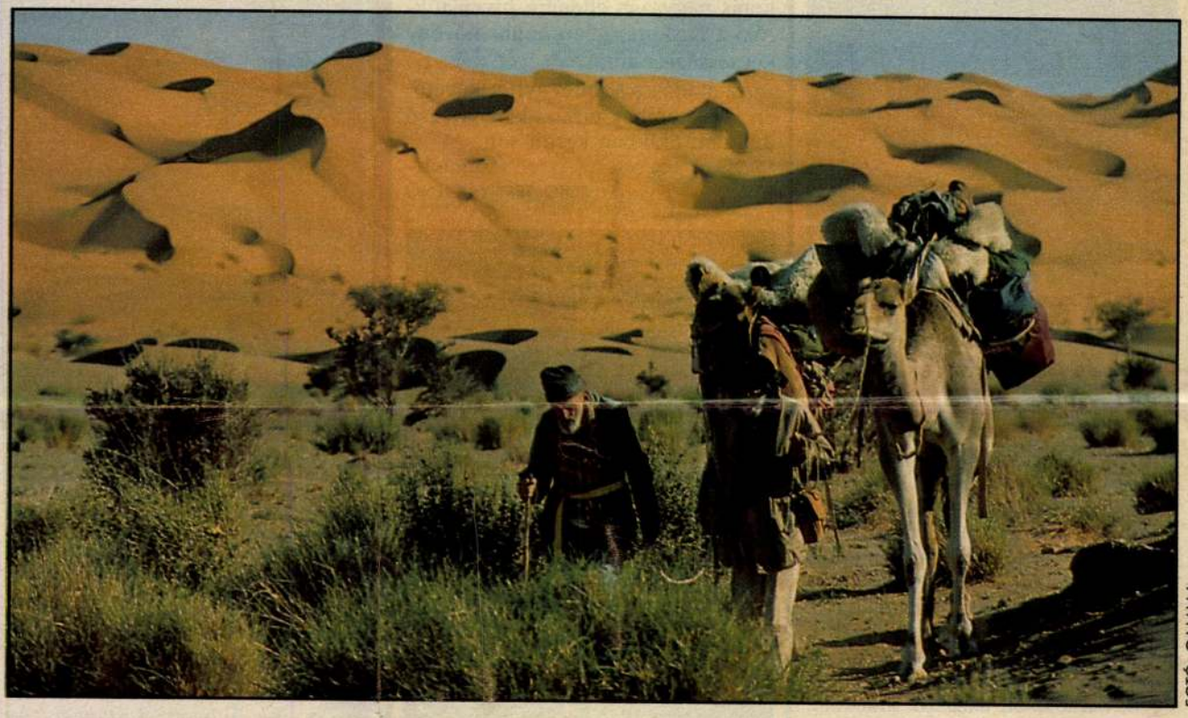

FOTÓ: GAMMA

KINN VAGYUNK A VÍZBŐL?

Átjutottunk a Floridai-szoros óriási hullámain, elértük az álmok országát, Amerikát! – lelkendezhettek a képen szereplő kubaiak. Ám most az a kérdés, Clinton fogad-e, Castro enged-e... Közben Havannában egyre forróbb a hangulat, és emelkednek az autógumiárak, mert az autógumi a disszidensek legfontosabb menekülési eszköze. Mi lesz veled Kuba?

-szp-

Rónay Mária

Szalai Katalin, 13 éves bpesti tanuló vizfestménye

/Boltban/

SZABAD MŰVÉSZET

1950. máj.-jul. 5-7.sz. 257.l.

/-rá-: Tanévvégi kiállitások/

M.D.K.

Szalai Katalin

Rajza, mely női arcot lófejjel ábrázol.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. aug. 2.
XIII. évf. 31. sz. 11. lap

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726
1983 AUG 2 7
NÓGRÁD

Szalai László, keramikus-művész

1021

Ifjú keramikusok kiállítása

Geszler Mária, Zavadzky Éva és Szalai László fiatal keramikusművészek alkotásaiból nyílt kiállítás a közelmúltban Szegeden.

Szalai László kerámiája

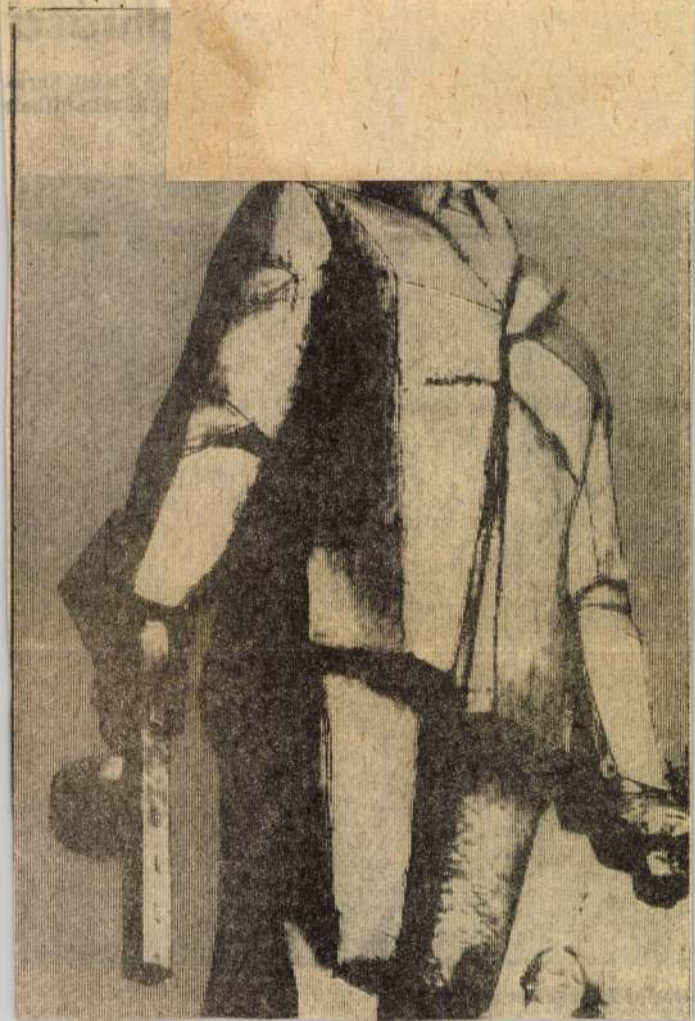

Szalai Károly MV 2004/9

kanalizálni. Akkor pedig az eredmény nem a megállapodás, hanem a divergencia fölerősödése lehet. Jó esély van rá, hogy a programvita a közvetlen hatalmi vetélkedés területére kerüljön. A tisztújítás időszakában könnyen a harc logikája, nem pedig az álláspontok világos tisztázásán nyugvó konszenzuskeresés szándéka uralhatja el a programalkotó folyamatot. Ha kiéleződik a vetélkedés, könnyen lehet, hogy programvita gyanánt a pocskondiázó kritika és ennek ellenhatásaként az apológia polarizálja a frontokat, ami mindenre alkalmas, csak egymás érveinek megfontolására nem. Még az is előfordulhat, hogy a hatalmi harcok normális mederben folynak és békés kiegyezéssel zárulnak, ez viszont azzal járhat, hogy a programvita lezárása megint – Vitányi Iván korábbi kifejezését kölcsönvéve – „képmutató egységet" eredményez.

Korántsem egyszerű a program és a stratégia közötti összhang kialakítása (sajnos a kettő különbségét az MSZP vezetésének számos tagja egyszerűen nem ismeri, a stratégia hiányát felrovó kritikát hallva a programra mutogat). Normális esetben az elfogadott, nemcsak formálisan megszavazott, hanem ténylegesen interiorizált programból származtatnák a stratégiai tervet. Most azonban nincs normális eset. A párt szervezeteiben zajlik a programvita, de annak lezárulása előtt ki kell alakítani a kormányzati ciklus hátralévő időszakára érvényes stratégiát. A Hiller-féle dokumentum vitája során újra feltárulnak a párton belül meglévő koncepcionális különbségek, most derül ki, milyen nagy hiba volt, hogy nem próbálták megemészteni a négy év óta létező program tételeit. Szilárd elvi alapok elismerése nélkül szinte bármi és bármilyen alapon fölvethető és újratárgyalható. A vezetés megszerzéséért vívott belső küzdelem és a kormánypolitika prioritásainak meghatározása során amúgy is megjelenő feszültségek közvetlenül átvihetők a programvitára, a feléledő koncepcionális nézeteltérések pedig éppen azt akadályozhatják meg, amit a programkészítésnek szolgálnia kellett volna: az elvi egység megalapozását a Szocialista Párt új korszakában.

*

Számon tartani is nehéz, hány kongresszust rendeztek a szocialisták a párt megalakulása óta eltelt 15 évben, de közülük kevés minősíthető sorsdöntőnek. Az októberi vélhetően ilyen lesz. Az MSZP sokszor volt már nehéz helyzetben, az ismert bonmot szerint leginkább a maga teremtette válságokat szereti megoldani. A jelen helyzet azonban különbözik minden eddigitől, részint a ciklus közepén végrehajtott kormányváltás, részint a megoldásra váró problémák összetorlódása és a párt akut vezetési válsága miatt. Napirenden van az új kormányzási szakasz elindítása, nem kerülhető meg az erre vonatkozó stratégiai terv elfogadása; végre kell hajtani a tisztújítást, amely ezúttal elnökváltást is jelent; a kongresszus feladata továbbá a programvita lezárásaként új dokumentum elfogadása, valamint a szervezeti reformról és az alapszabály módosításáról szóló döntés meghozása.

Sok feladat sűrűsödött tehát össze a pártkongresszusra, talán túl sok is. Egy csapásra aligha lehet a válságot előidéző valamennyi gondot egymással összhangban és konszenzusteremtő módon rendezni. Különösen akkor, ha a kihívásokra adott válaszkísérletek nem annyira a problémákra, mint a személyi vetélkedések szempontjaira reflektálnak. Nyers Rezső még 1989 áprilisában Kecskeméten az MSZMP reformköri tanácsozásán felhívta a figyelmet: „Ha a pártkongresszus előtt a politikai kérdések nincsenek megoldva, akkor a pártkongresszus nem oldja meg őket. Ha megoldatlan kérdésekkel pártkongresszust csinálunk, ez tényleg nagyon jó arra, hogy összezavarodjunk vagy kiváljunk." Akkoriban a kiválás megalapozása volt az aktuális kérdés. Most az lehet a reális cél, hogy sikerüljön az összezavarodást elkerülni, és megválasztani azt a vezetést, amely képes az MSZP-t új pályára állítani.

Kon/text/akt/us

Már ez az egybeolvasva értelmetlen, ám különféleképpen szeletelve és a szótagok sorrendjét összekeverve többrendbeli jelentést hordozó és még többet sejtető szótorzszülött cím is arra utal: **Szalai Kata** festményei esetében valaminő montírozásról van szó. Annak ellenére, hogy a képek többsége vászon és festék, „idegen anyagot" egyáltalán nem tartalmaz. A montázs lényege persze nem is a matériák és médiumok sokféleségében rejlik, hanem össze nem tartozó jelentések egymás mellé/fölé illesztésében, melynek során a társulás gerjesztette interferenciából új, a mechanikus összegzésből nem következő jelentés születik. Ezeket a képeket érteni könnyebb, mint leírni. Bárhogy is próbáljuk egyszerűsíteni a dolgot, a festmények legjellemzőbb alakzata, „leitmotívja" komoly dilemmát okoz. Nem könnyű ugyanis eldönteni, hogy *betűnek* (azaz jelnek), *írásnak* (aminek nincs szükségképpen dekódolható értelme) vagy *szövegnek* tekintsük-e ezeket a hol sorokba rendeződő, hol egymásra torlódó, hol a koherencia szélső értékéig szóródó s onnét egymásért kiáltó formákat. S mindehhez még ott a visszhang is, hiszen a betűk árnyéka távolít, sokszoroz, késleltet, végső soron kánont vezényel. A tüzetesebb vizsgálat természetesen közelebb visz a megoldáshoz, jóllehet nem oldja fel az ambivalenciát. Nem is teheti, hiszen akkor lényegüktől fosztaná meg ezeket a munkákat. Köztudomású, hogy a művészetelméleti irodalom kész kategóriákkal rendelkezik az írott „képek" besorolására: talán elég, ha a kalligráfia, a scripturális művészet, a lettrizmus és a koncept art fogalmaira utalunk, vagy éppen a képvers és rajzköltemény intermediális műfajára mint igazán távoli (avantgárd) párhuzamra. Mégis itt állunk – kissé – megfürödve, mert semmi sem passzol igazán, holott a posztindusztriális korszak legprimitívebb találmányai, a számítógépes szoftverek is képesek világosan megkülönböztetni és funkcionálisan elkülöníteni az „ikont" a szöveges információtól. Akárhogy is, vissza kell mennünk az írás képének és értelmének problémájáig, nem tévesztve szem elől azt, hogy a történelemmel rendelkező civilizációk egy részének betűképe egyenes leszármazottja a való világ dolgairól alkotott vizuális képnek. Az írás jelrendszere idővel oly mértékben volt hajlamos autonóm esztétikai értékké válni, hogy ez az önállósulás nem egy esetben az olvashatóság rovására ment. (Lásd a szeldzsuk törökök által is használt középkori kufi írás végtelenül kifinomult, ám „értelmetlen" ornamentikává alakulását.) A hagyományos távol-keleti művészetekben ma sem válik külön a kép és az írás, a festő és az írástudó mestersége. Nota bene, a nyelvújítás utáni magyar nyelv is sokáig használta a festőre a *képíró,* a fényképészre pedig a *fényíró* kifejezést. A nyugati művészetben a szöveg és a kép együttes szerepeltetése valamelyikük alárendelődését tételezte föl – kommentárrá vagy illusztrációvá. Szalai Kata generációja túl van mindezen. „Túl" Tót Endre multinacionális feliratkonceptjein és „túl" Frey Krisztián eruptív energiáktól táplált, végtelenített kézírásán is. *Ezek* a képrejtvények mindig irodalmi szövegek értelmes fragmentumai, ahol a töredékesség éppoly fontos, mint a kibogozható értelem. (Alkotójuk ezért kerüli a központozást.) Hasonlóan lényeges, hogy Szalai Kata kézzel festett, de nyomtatott karakterű betűket használ, ötvözve egy címfestő gépies rutinját a képfestő minden megtanulható rafinériájával. (Színek térbeli értékei, valőrök, kompozíció stb.) Úgy tűnhet, mintha pusztán intellektuális mutatványról lenne szó, de épp az interpretáció analitikus fénye világít be az ösztönök mélyebb, setétlő zugaiba. A legintellektuálisabb vizuális jel, a betű századokon át csiszolt formái mellett, mögött, alatt végletesen konkrét és érzéki testformák, erotikus toposzok tűnnek föl, hol grafikus eszközökkel sokszorozva, mint a betűk, hol tollal megírva. Foltszerűen és lineárisan, ahogy Wölfflin mondja. Éterien filozofikus citátumok és a „közönségesség" jelszerű vágyképei olvadnak meghatározhatatlan hangnemű lírává. Közös bennük a „nyomtatás" közvetlen aktusa. A nyomtatott betű s a kihívó sziluett is őskép a maga nemében. A felületi érintkezés mozzanatát idézik az elvonatkoztatás különböző szintjein. Egyik utána, a másik előtte.

Várkonyi György

Szalai Kata munkái

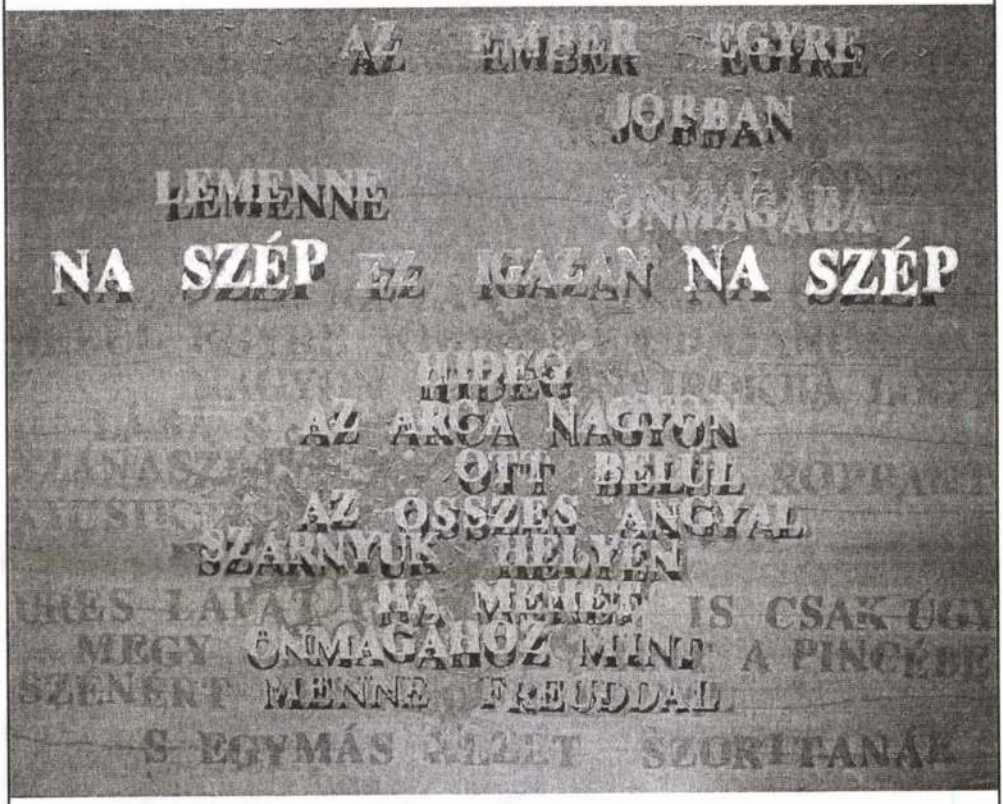

Szódalovaglás

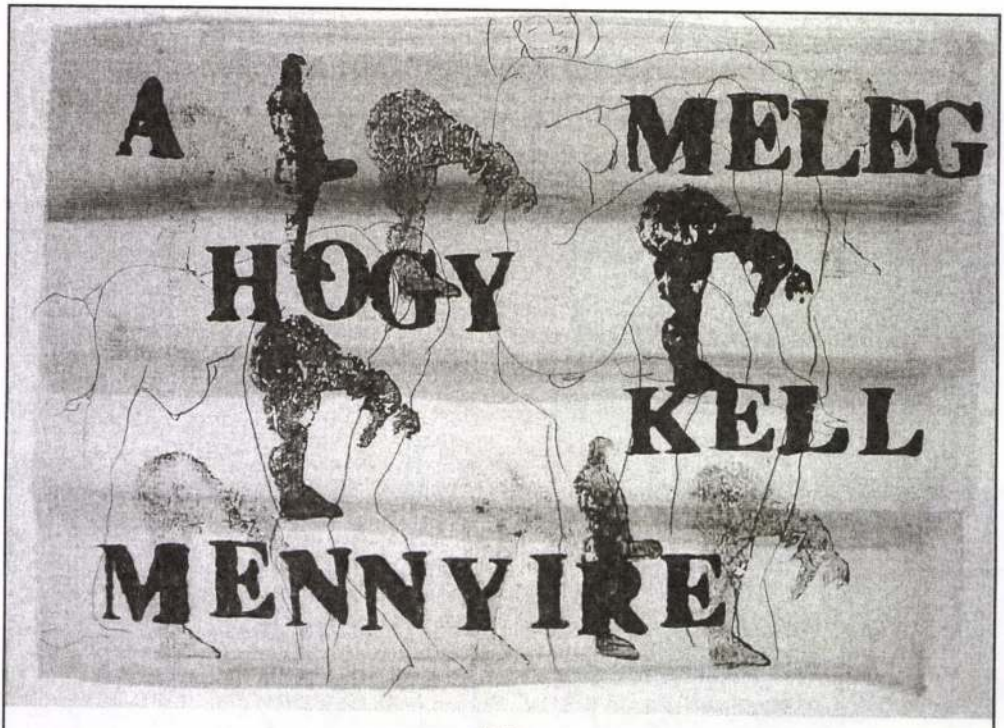
A MELEG
HOGY
KELL
MENNYIRE

Rajz

KERÉK
SZERELMEM
SZÉP
MALOMKERÉK

Rajz

Bálnák tánca

NE KE D
NE KE D
I S JÓ NE
I S JÓ NE
KE M IS JÓ
KE M IS JÓ
KI BE KI
KI BE KI
BE EL Ő R
BE EL Ő R
E H Á TRA
E H Á TRA

Közmondás

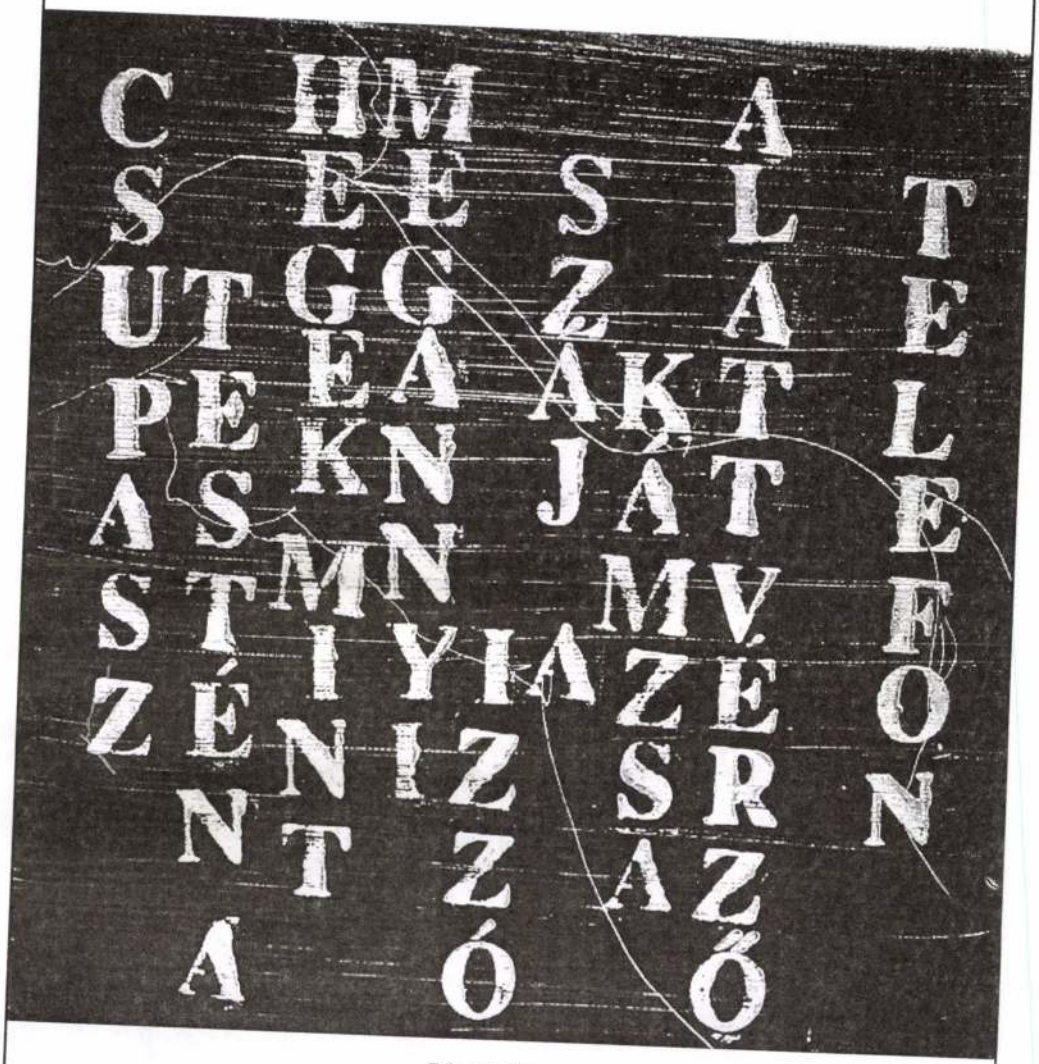

Bálnák tánca

Szalai Kata

Rajz

Rajz

JÓSZERINT ELSZAKADNÉK TŐLED
ÉS VAN IS ERRE OKOM RÓVEN
HISZEN KITÖLT ÜRES HELYEKKEL
NAGYOBB HIÁNYOKAT IS AZ EMBER
MA MÉG AZT HITTEM TELEFONLAK
S MINT MINDIG MINDENT EZT IS HOLNAP
HISZ VELED IS ÚGY ZÚG A KAGYLÓ
MINT NÉLKÜLED JAJ ODAHAGYLAK
A TENGERZÚGÁS HŰTŐSZEKRÉNY
NE LÁTHASS MÉG GYÖNGÉBBNEK ENNÉL
FÉLOLVADOTTAN MINT A TONHAL
RÉMÜLTEN VÁROK MEG NE SZÓLALJ
RÉMÜLTEN VÁROK VÉGRE KÜLDJ EL
ÁGYÉKOMBAN EGY SÜKET TELEFONNAL

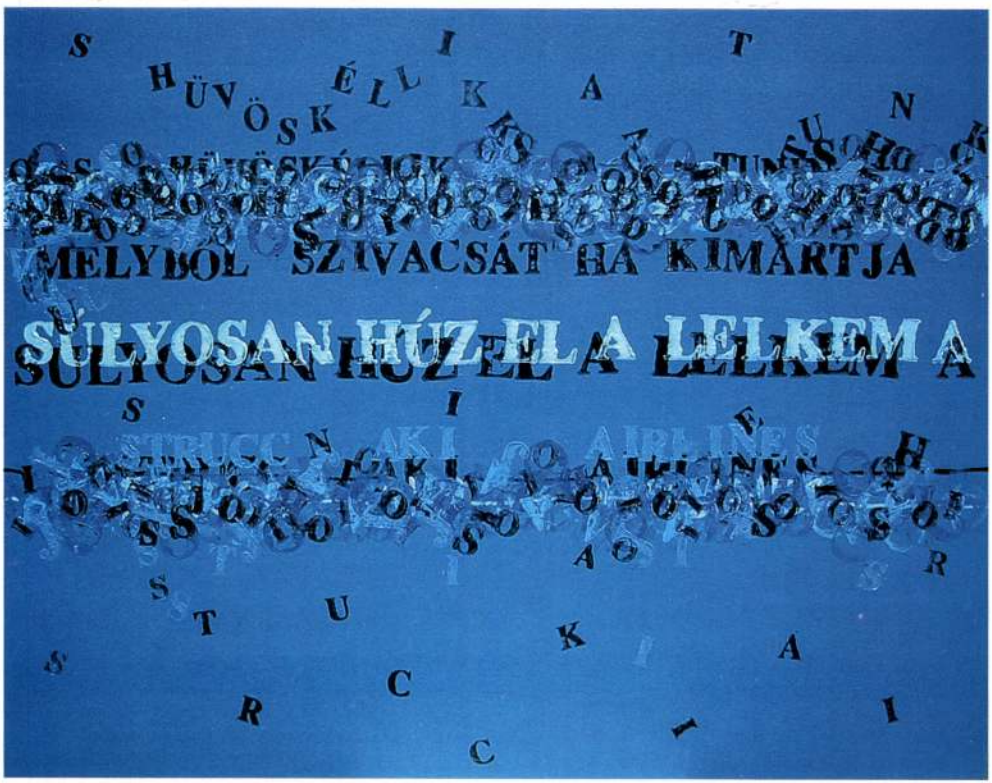
MELYBŐL SZIVACSÁT HA KIMARTJA
SÚLYOSAN HÚZ EL A LELKEM A

SZALAI KATA

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szalai Kata (1972–)
Szódalovaglás
v. o. 70×90 cm 2000

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szalai Kata (1972–)
Szódalovaglás
v. o. 70×90 cm 2000

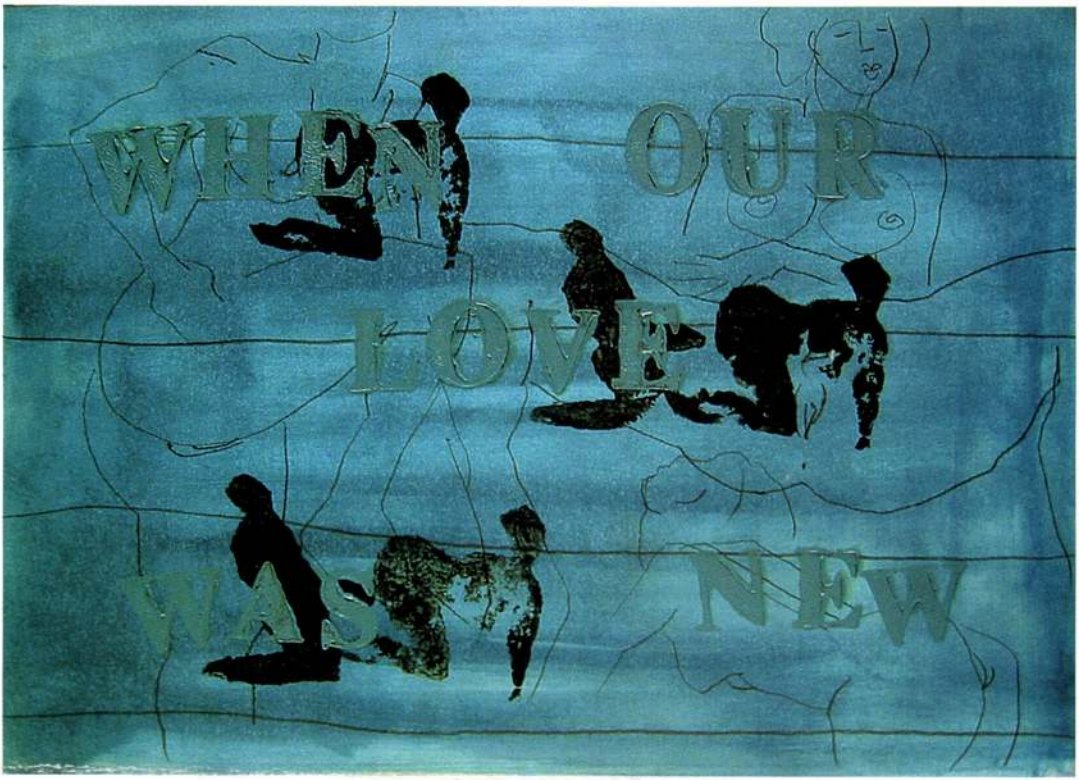
WHEN OUR
LOVE
WAS NEW

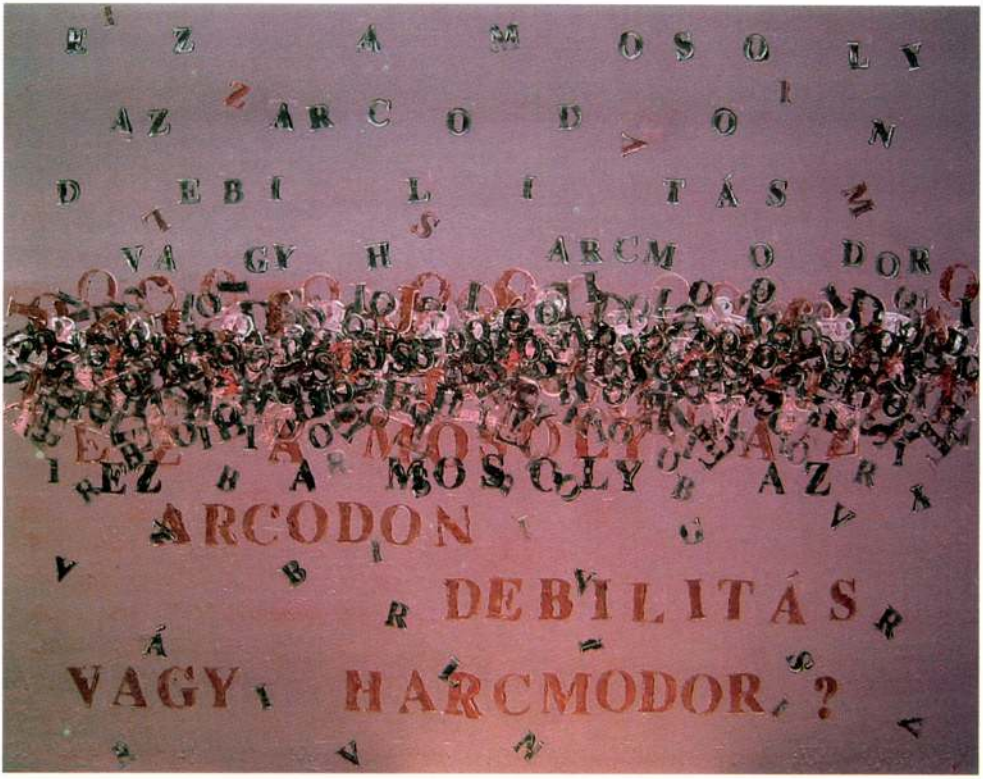
EZ A MOSOLY
AZ ARCODON
DEBILITÁS
VAGY HARCMODOR?

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szalai Kata (1972–)
When our
papír, olaj 20×30 cm 2001

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szalai Kata (1972–)
Szódalovaglás
v. o. 70×90 cm 2000

Szalai Katalin

Kedvcsináló

Oklevélgrafikai kiállítás a Jókai Klubban

A Jókai Klub őszi idényét ismét egy érdekességeket kínáló tárlattal indítja. Szeptember 6-tól három héten át *Szalai Katalin* kódexíró oklevélgrafikus kiállítása várja az érdeklődőket, nem mindennapi anyaggal.

Ráskai Lea XX. századi követője már gyermekkorban felfedezte magában, hogy nagyon szeret írni. Japánban, ahol a szép írás művészete a költészettel és képzőművészettel szervesen összefüggő gyakorlat ez nem volna feltűnő, ám kis hazánkban a könyvnyomatás és a komputerizáció feltalálása óta egyre kevesebb respektje van a szép kézírásnak.

Pár éve egy ötlet nyomán létrehozták Budapest Aranykönyvét, és ehhez kódexírót kerestek. Szalai Katalin jelentkezett és elsőre megfelelt. Az elkészült Aranykönyv már az ő kódexírói képességeit dicséri.

Ne gondolja senki, hogy a kalligrafikus betűk mindig egyformák. A német gót betűkből krónikáink és kódexeink írástípusain át a művésznő által alkotott betűformákig sokféle rajzolata van a betűcsaládoknak. Csakhogy ez a műfaj még számos kötelező kiegészítőt: iniciálékat, motívumokkal, konkrét rajzokkal, díszítésekkel ékített környezetet, aprólékos, festői érzéket, biztos kezet igényel.

Szalai Katalin készített egy naptárt. Szép, merített szentendrei papírra felírt egy-egy hónapunkra jellemző verset és köréfestette, amit még gondolt. A tizenhárom lap tizenhárom önálló, de egyben összefüggő festmény írásjelekből, képi megfogalmazású mondandókból és díszítő motívumokból.

Talált egy „Budapest története" levéltári szöveganyagot, leírta kódexbetűkkel, megtűzdelte a metszetekre jellemző, grafikai hűségű ábrákkal. Feldíszítette színekkel, szerkezeti formákkal, keretező motívumokkal és létrehozott valamit, ami addig nem volt. Valami nagyon szépet.

Van ennek a műfajnak alkalmazott grafikai része is. Sok egyéni és vállalati megrendelő szeretne készíttetni valamely alkalomra díszes oklevelet, emléklapot, meghívót, étlapot, családtörténetet. Újabban divat lett az elveszett, vagy sosem is volt kutyabőrök helyett családi, városi címereket, díszes családfákat készíttetni. Ha ennek van szakszerű leírása, képi ábrázolása, mi sem egyszerűbb, de akad, aki heraldikai ismeretek nélkül szeretné elképzeléseit viszontlátni. Szalai Katalin nagy türelemmel segít a megvoltat újjáteremteni, a sosem voltat ízlésesen megalkotni: számára a legnagyobb boldogság a mások örömét látni munkái felett.

Vágotthegyű tollai, maga készítette ecsetjei között, elgépiesedett precíz komputervilágunkba visszahozza a manufakturális és manuális munka értékét, szépségét, humanitását, összekötve a régit és az újat. Szentendre, Győr, az Újlipótvárosi Galéria után most a hegyvidék lakói is megismerhetik ezt az idegenül is ismerős világot, Szalai Katalin hobbiját és művészetének produktumait. Csak fel kell érte jönni a Jókai Klubba, a Hollós út 5-be.

– muzsay –

Országjáráson a hegyvidék művészeivel

Keszthely város fennállásának 750. évfordulója alkalmából, az ottani Balatoni Fesztivál egyik leglátogatottabb programja a PELSO elnevezésű országos kerámia- és gobelinkiállítás volt. A PELSO'99 a rendezők terve szerint egy kétévenként ismétlődő, a Balatoni Múzeumban helyet kapó kiállítás-sorozat kezdete.

Gazdag, szép művészi munkával búcsúzott az „Ezredvég Pannóniában". Kerületi művészeink is sok szép munkával vettek részt a Balaton későrómai kori elnevezését felelevenítő tárlaton, mert a ravennai földleírás így említi a Pannóniában található nagy tavat az I. században élt történetíróra, Pliniusra hivatkozva: „A biennálé PELSO névvel történő megjelölése – a honfoglalás millecentenáriumának, illetve az *Berzy Katalin* újszerű megoldásaiban (a közelmúltban már hármasban volt kiállítása leányaival, az üvegtervező Krisztinával és az ötvös iparművész Orsolyával), *Bukrán Edit* archaikus táljaiban, *Gálocsy Edit* „Örvény"-lő porcelánjában, *Högye Katalin* amforáiban, *Jáger Margit* kedves púposító macskáiban, míves teáskannáiban. A textilművészek szép kiállítási anyaga között örömmel fedeztem fel ismét *Kokay Krisztina* bensőséges, elgondolkoztató szép munkáit.

A Magyar Keramikusok Társasága *Pannonhalmi Zsuzsa* elnök lelkes irányításával arra törekszik, hogy országos programjaik egymásra épüljenek, évenként, vagy meghatározott időközökben ismétlődjenek s közösen is minél több lehetőség nyíljék

Albrecht Júlia: Szt. Filoména

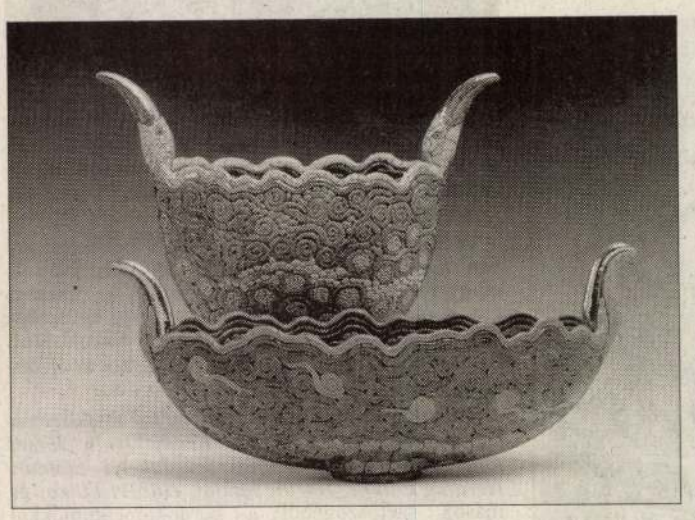

Bukrán Edit: Archaikus tálak

Jáger Margit: Teáskészlet

államalapítás millenniumának ünneplése – érezteti a művészek tiszteletét a nemzeti léptékű helyi hagyományok iránt." – mondta egyebek között *Bakonyvári M. Agnes*, a kiállítás rendezője. Utal a kiállítóknak arra a szándékára, hogy alkotói megnyilatkozásaikban ennek a történelem által hitelesített léptékösszefüggésnek a folytatására, folyamatosságának megőrzésére törekedjenek.

Örömmel jegyeztem fel hegyvidékünk kiállító művészeinek jól ismert műveik után a nevét is. Sokan gyönyörködtek *Borza Teréz* „Bezárkózás – kibontakozás" porcelánvirágaiban, *Albrecht Júlia* finom vonalú mintázásában, művésztársai bemutatkozására. Neki is emlékezetes sikerű kiállítása volt kerületünkben.

A keszthelyi kerámia-textil és gobelin közös kiállítást megelőzte a kecskeméti Nemzetközi Kerámai Stúdió, a hódmezővásárhelyi Kerámia Szimpozion. Emlékezetes napja volt – a résztvevő keramikus művészeinknek – a Lendva Vár Galéria kiállítása a nemzetközi kulturális egyezmény keretében, Lendván. A kiállításokon gyakran láttuk kerületünk művészei közül a fentieken kívül *Csonka Zsuzsa, Lakos József, Polgár Ildikó, Szabó Kinga, Thury Levente* fantáziadús, változatos kidolgozású, szép kivitelű művészi munkáit. Gondolom, egy kerületi kiállításuknak is sok látogatója lenne.

Sch. P.

Pannonhalmi Zsuzsa: Napóra

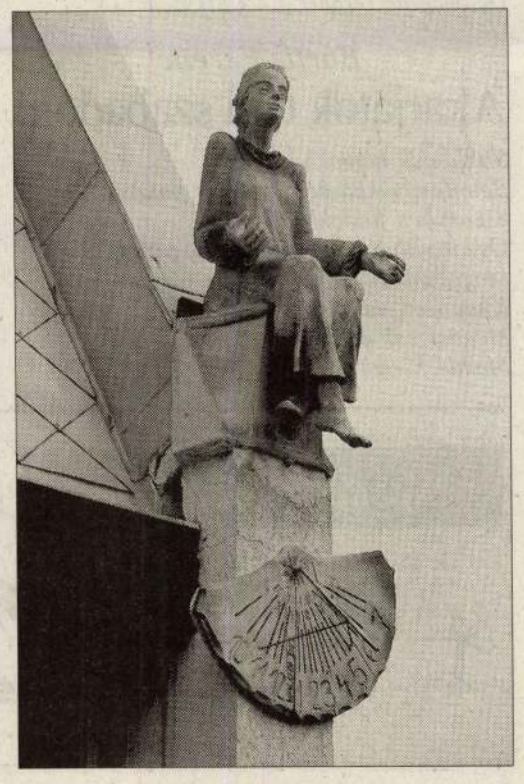

Berzy Katalin: Daráló

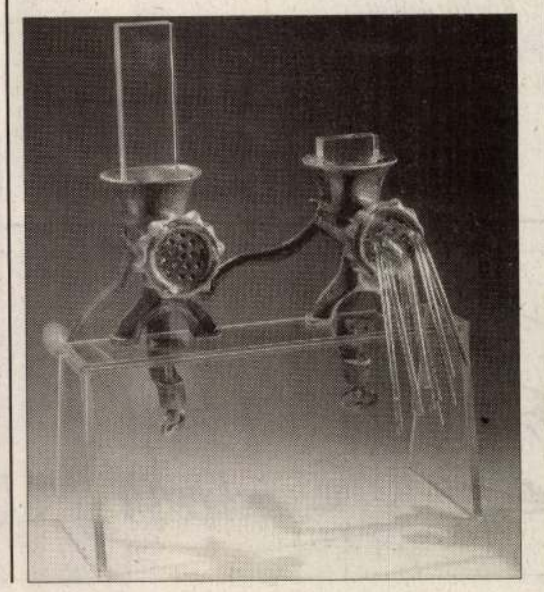

Világkonferencia

Közgyűjtemények és a tudomány

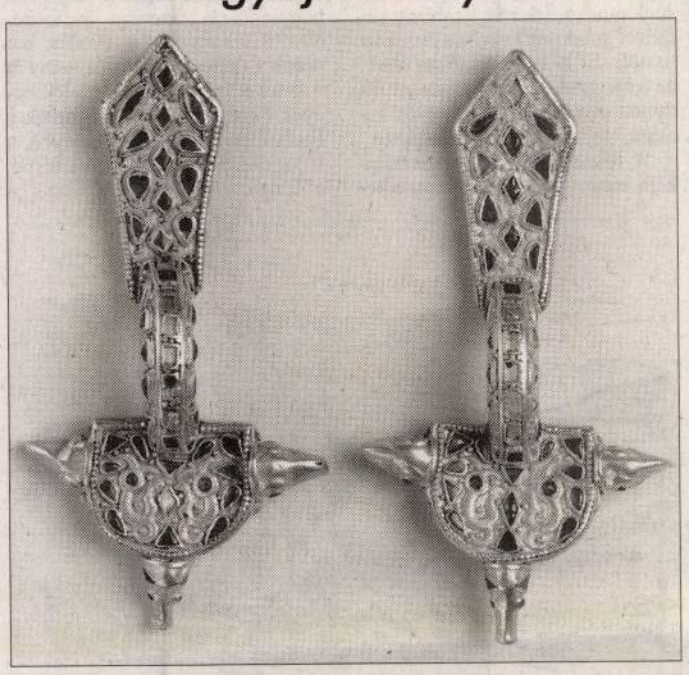

Az UNESCO-ICSU és a Magyar Tudományos Akadémia által júliusban Budapesten – a Tudomány Világkonferenciája c. rendezvénysorozat részeként – rendezett „A Közgyűjtemények és a Tudomány" konferencia számos, a múzeumok, könyvtárak és levéltárak működésével kapcsolatos tudományos munkára hívta fel a figyelmet. A konferencia hivatalos nyelve az angol és a magyar volt. A plenáris ülést a Magyar Nemzeti Múzeumban, a szekcióüléseket a Magyar Természettudományi Múzeumban, az Országos Széchényi Könyvtárban és a Szépművészeti Múzeumban tartották. Mindegyiken sok külföldi előadó és érdeklődő vett részt.

Foglalkoztak a gyűjtemények fejlesztésének tudományos módszereivel és időszerűségével, a régészeti, néprajzi, természettudományi gyűjtések korszerűsítésével, az elektronikus információforrások hasznosításával, a „múzeum-e a levéltár?" kérdésével. Az első nap programja a Magyar Nemzeti Múzeum „Szilágysomlyó a gepida királyok kincse" c. kiállítás megtekintésével ért véget. A külföldi résztvevők különösen köszönték a több, mint egy órás kitűnő szakvezetést!

A szekcióelőadások alaptémája részben „A műtárgy, mint történeti forrás" volt, másrészt foglalkoztak a poszterek szerepével, a különböző gyűjtemények feldolgozásával, a természettudományi és műszaki gyűjtemények jelentőségével a tudományos életben. A konferencia külföldi, különösen angol résztvevői szívesen hallgatták nagy értékeink bemutatását, mint a gogánváraljai festett kazettás famennyezet, vagy a dobornyai Mária halála oltár ismertetését, a magyarországi késő gótikus szárnyasoltárok feldolgozásáról elhangzott beszámolót…

A tudományos konferencia alkalmas volt arra, hogy ráirányítsa a magyar közgyűjtemények és azok tudományossága iránt felelősséget érzők figyelmét a további feladatokra, erősítse a kapcsolatot a szakma külföldi résztvevőivel, szaktudósaival. A konferencián elhangzott előadásokról tartalmas (kivonatos) összeállítás jelent meg magyar és angol nyelven *T. Bíró Katalin* és *Jaksa Éva* szerkesztésében. A konferencia egyik nagy érdeklődéssel fogadott programpontja a „Szilágysomlyó a gepida királyok aranykincse", a Magyar Nemzeti Múzeum és a Kunsthistorisches Museum Wien közös kiállítása. A nagy értékű kincsek története is érdekes. Az egykori Partiumban fekvő Szilágysomlyó (ma Románia) fölé magasodó Magura-hegy oldalában két pásztorgyerek 1797 nyarán 3 kg összsúlyú arany tárgyakat tartalmazó kincsleletet talált, amely a mai Kunsthistorisches Múzeumba került. 100 évvel később ugyanazon a telken, ahol az első lelet előkerült, krumpliültetés közben napszámosok újabb leletre bukkantak. Ez az 5 kg súlyú második lelet a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonába került. A két kincs az azonos lelőhely és a leletek azonos kora alapján egyazon tulajdonos két részben, földbe rejtett tulajdonába került.

A kincsleletek Magyarországon most láthatóak először együtt kiállítva!

A szilágysomlyói kincsek 150 esztendő alatt – Kr. u. 290. és a 440-es évek között – gyűltek össze tulajdonosaik kezén. Vannak köztük királyi hatalmi jelvények (római császárokat ábrázoló 17 arany medalion, hatalmas, fél kg. súlyú onyxköves császár-fibula és egy ún. eskü-karika), nők ruháját vállon összefogó 10 pár fibula, 52 miniatűr munkaeszközzel és fegyverrel díszített aranylánc, egy karperectöredék és egy gyűrű. A használati tárgyak között van három arany csésze és egy társasjáték 24 zsetonja.

A III-IV. sz. fordulója és az V. sz. közepe között Szilágysomlyó környéke a keleti-germán nyelvet beszélő gepida nép lakhelye volt. A gepida királyi kincstár Szilágysomlyón megtalált részét Attila uralma alatt rejtették el, amikor az addig uralkodó gepida királyi dinasztia megsemmisült.

A Magyar Nemzeti Múzeum kiállítása szeptember 26-ig tekinthető meg. A kiállításhoz reprezentatív magyar nyelvű katalógus és leporelló jelent meg.

Schelken Pálma

„Kelet Párizsától" a „Bűnös városig"

„Jelen szöveggyűjtemény elsősorban a Budapesti Tanítóképző Főiskolán bevezetett 'Budapest története' tantárgy hallgatóinak felkészülését, szemináriumi munkáját hivatott segíteni. Reményeink szerint hasznosítható más képzési formákban is, és tanulságos olvasmányként szolgálhat bárki számára, akit a város történetének alapkérdései, valamint az elmúlt közel 130 év Budapestjének színei, az egyes korszakok hangulata érdekelnek." – írja előszavában a nemrégiben megjelent kötet.

Pontosításra csak annyiban szorul, hogy ez az 1870-1930 közötti írásokat tartalmazó szöveggyűjtemény még csak első kötete a tervezett műnek. A második hatvan év dokumentumait most szerkesztik.

Sipos András és *Donáth Péter* dicséretes törekvése, hogy igyekeznek kerülni az átfedéseket más forrásgyűjteményekkel, különösen a Források Budapest Múltjából című, a Budapest Főváros Levéltára által kiadott sorozat köteteivel, tehát munkájuk nem ad összefüggő várostörténetet. Viszont, kiegészítésül további adatokat, véleményeket, várostörténeti dokumentumokat, irodalmi idézeteket, statisztikákat stb. ismerhet meg az olvasó, melyek önmagukban is érdekesek a lokálpatrióta számára. Összefüggéseikben pedig még plasztikusabb képet adnak a fővárosunk életét meghatározó történelmi, politikai, városvezetési és -fejlesztési koncepciókról, ezek alakulásáról, a mára is kiható múltunkról.

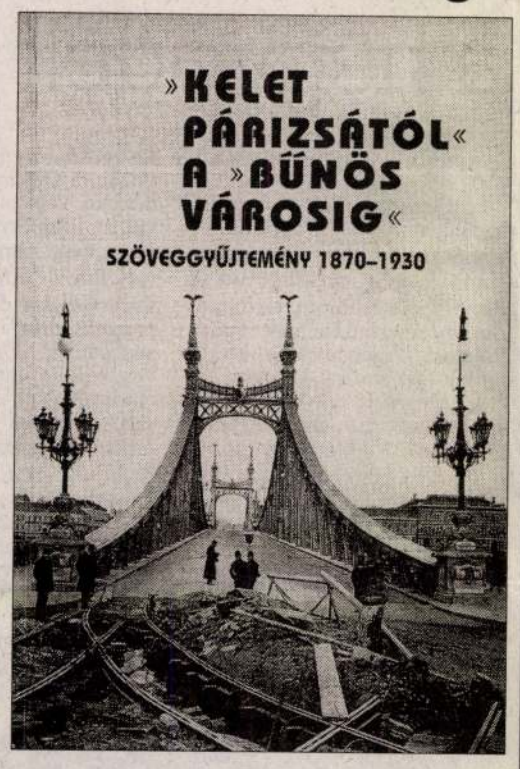

A ma emberének érdekes például megismerni Budapest egységes fővárossá fejlesztését, a máig ható közlekedés, így a Nagykörút létesítését. Ugyanígy hidakról, az agglomeráció idecsatolásáról való elképzeléseket, számításokat a „Koncepciók és víziók a nemzet fővárosáról" című fejezetében!

A „Metszetek a város életéből a 'békekorszakban" fejezetben olvashatunk a fővárosi népesség elmagyarosodásáról, a millenniumról. A társasági élet, a mindennapi megélhetés, a városi egészségügy, a lakáskérdés, az oktatásügy alakulásáról, helyzetéről a századfordulón, ugyanakkor az eledező munkásmozgalomról is.

A harmadik rész már a „történelmi kataklizmák sodrában" láttatja a fővárost *Krúdy Gyula, József főherceg, Hatvany Lajos, Szerdahelyi Sándor, Herczeg Ferenc, Horthy Miklós, Hilbert Vilmos* és mások szemszögéből a kordokumentumokkal együtt.

A kötet a város életének a Trianont követő évtizedéből vett metszetekkel zárul. A *Függelék* táblázatai, a fővárosi beépítettség térképei és a szerzők ismertetései egészítik ki a Budapest Főváros Levéltára és a Budapesti Tanítóképző Főiskola 1999-ben, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával megjelentetett értékes szöveggyűjteményét.

M. A.

Bartis Ferenc verseskönyve

Ritkán fordul elő, hogy az olvasó okkal hiányolhatja egy verseskönyv elejéről a költő életútjáról szóló ismertetést. Bartis Ferenc esetében ez történik. Mostanában megjelent „Akarjatok élni szabadon!" című kötete alapján szeretnénk mindent tudni róla tételesen is, hadd mondaná el „szürke" prózában valaki mindazt, amit életéről tudni illenék. Kortársunk. Erdélyi magyar. Az Összmagyar Testület elnöke. Ennyi az, ami biztos. A többire nézve versei igazítanak el úgy-amennyire.

A sokat megért idősebb generációhoz tartozik, hányatott élete lehetett, míg a kisebbségi sorsból magához ölelte a kis haza, immár budapesti lakosként. Börtönt ült forradalmi tevékenysége miatt 1956 után. Obersovszkyhoz, egykori rabtársához írja: „... Szabadság kell nekünk és nem kamatláb! –, / üvöltsd Obersovszky s vedd a kezedbe / a hóhér-kötelet és ne hagyd alább / Az Úristen Neked ezt megengedte ..."

Verseiből láthatóan művészetének éltető forrása az erdélyi kultúra, gyökereivel ebben kapaszkodik („A Szervátiusz műterem-világházban" című versciklus). Ugyanakkor cselekvő résztvevője napjaink hazai közéletének, sokan szerethetik, látszik, szívesen büszkélkedik írók, költők, színművészek barátságával, testvérként kötődik hozzájuk. Mélységes családszeretet hatja át sorait, amiben a pálmát az unokák nyerik el. Magyarságát fennen hirdeti, de soha nem térül tévutakra. Mindez együtt teszi kedves olvasmánnyá rangos írásait. (*A kötet az Összmagyar Testület – A CÉH kiadása.*)

K. I.

Elrothadt pityókagumók
Ragyás vackorok
rozsdás búzafejek
Angolkóros Hirosima-almák
Mozgássérült havasi viharok
Zuhanásban megfagyott esőcseppek
Zilángolva pusztuló kisded-hópelyhek
Kőbe-préselt páfránylevelek
Óriás-hüllő-műanyagcsont-utánzatok
Por-jövőjű csillagok
Napfoltok az Isten arcán
Fény-orzó fekete üregek
Szétlőtt házak
Elhagyott házak
Szétlőtt országok
Lebombázott országok
Elhagyott országok
Ember-vándorlásba
Népvándorlásba
Gyár-vándorlásba
Haditámaszpont-vándorlásba
Bölcső-vándorlásba
Koporsó-vándorlásba
Kopjafa-síremlék-vándorlásba
Belepuszult világ-vándorok
Öngyilkos anyák
Magányukba beleőrült édesapák
Megrepedt szívű feleségek
Megbilincselt gondolatok
Láncra-vert ifjú évek
Kikapart magzatok
Meszesgödör-sírhantú rabok
Röghöz-kötött
szülőföldjükről-elűzött
honalapítók és hontalanok
Halott és vergődve lélegző komor-duhaj magyarok
Akarjatok élni, örökkön élni
SZABADON!

Bartis Ferenc

Akarjatok élni szabadon!

Valachi Anna:

József Jolán, az édes mostoha

A *József Attila* élettörténetével foglalkozó könyvekben csupán hivatkozási forrásként szerepel nagyhírű költőnk testvére. A költő életútját kutató irodalmárok inkább szellemi partnerként tartják számon a legidősebb nővért. Pedig...

„József Jolán összetett személyiségének és nem mindennapi életútjának feltárása önmaga is kutatási célnak tekinthető, de mert öccse életében és utóéletében is megkerülhetetlenül fontos szerepet játszott, a József Attila kutatók számára sem lehet érdektelen az idősebb nővér életének és pályájának tanulmányozása. Hiszen egyedülállóan halmozódtak családi funkciói: fiútestvére számára egyszemélyben testesíti meg a tápláló gondoskodó anyát és a szexuális kisugárzású, de elérhetetlen nőt, aki később óhatatlanul – bár közvetett módon – az apai szerepkörből is sokat vállal magára, amikor második férje, *dr. Makai Ödön* oldalán újra anyja helyett – ezúttal gyámanyaként is – igyekezett gondoskodni a cseperedő fiú iskoláztatásáról, szellemi épüléséről, boldogulásáról.

„Mások tükrében" fölvillantva arcait, megközelítő hitelességgel próbálja a szerző nyomon követni: ki mindenki volt valójában az élete ötvenegy esztendeje alatt számos társadalmi-politikai-családi fordulatot megélt József Jolán. *(Papirusz Book Kiadó. Ára: 1300 Ft.)*

A Magyar Sport Évkönyve '99

A megszokottnál valamivel később, de színvonalához képest csöppet sem változott formájában jelent meg a magyar sportélet egyetlen olyan kiadványa, amely szinte az összes honi versenysport eredményeit összefoglalja. Kevesen tudják-tudhatják, hogy ez a kiadvány az elmúlt évben ünnepelte – csendben – ötvenedik kiadványát!

Igazán reprezentatív módon avatja be az olvasót a kiadvány az elmúlt év legjelentősebb sporteseményeibe. A hét fejezetre bontott anyaghalmazban szinte mindenki megtalálhatja a kedvére való anyagot. Természetesen a könyv profilját leginkább az eredmények töltik ki. Nem kevesebb, mint 43 nagyobb sportág hazai és nemzetközi eredményeit olvashatják a sportot kedvelők, de jutott helye a pillanatnyilag kisebb sportágnak számító szakágaknak is. Ebből is 24-et találhatnak benne.

Az Aréna Kiadó igazgatója – *Ládonyi László* – előszavában ezeket írja:

– „Jó néhány olvasónk figyelmeztetett bennünket arra, amivel természetesen mi magunk is messzemenően egyetértünk, hogy a Magyar Sportévkönyv egyik legnagyobb erénye a jó értelemben vett konzervatizmusa. Az, hogy a tartalom és a forma megfelelő összhangban van egymással, a könyv szerkezete világos, áttekinthető, hogy mindenek előtti a tények tisztelete, az adatok pontossága, ellenőrzése, a teljességre való törekvés s bizony nagy hiba lenne, ha az előbbre hozott megjelenés miatt háttérbe szorulna az igényesség."

Bár a tartalom a legfontosabb ebben a tényanyagokon álló sport könyvben, mégsem mehetünk el a külcsín és a könyvben található hatalmas képanyag mellett. Ez a jó összhang még jobbá és hasznosabbá teszi akár a szakértők, akár a sporthoz kevésbé értők számára a könyvet. *(Aréna 2000 Kiadó. Ára: 2500 Ft).*

Deepak Chopra:

Tökéletes testsúly

Azt hisszük, a szerző nem érdektelen témát dolgoz fel, amely szinte mindenki számára fontossá válhat. A gyengébb nem számára talán jobban segíthet ennek a könyvnek elolvasása, hiszen az eszményi súly – létezhet-e ilyen? – elérésének és megtartásának programját lehet e könyvben elolvasni.

„Nem hétköznapi fogyókúráról olvashatunk, a könyvben egyetlen szó sem esik a kalóriaszámlálásról, kedvenc ételeink mellőzéséről. Ehelyett a lélek és a test egyensúlyát célzó egyszerű és természetes alapelveit ismerteti a szerző. Arra bíztatja az olvasóit, hogy értsék meg saját testüket, ismerjék fel, mi mindenről árulkodik testsúlyuk."

A könyvben található kérdőív, amely az ájurvédán, a hagyományos indiai gyógyászati rendszeren alapul. Ezt kitöltve és a testtípusok alapelveit megismerve, az egészségre vonatkozó ötezer éves bölcsesség birtokába juthatunk. Nem a fogyás a cél, hanem a tökéletes súly elérése a bennünk lakozó harmónia helyreállításával. *(Édesvíz Kiadó. Ára: 950 Ft).*

Olvasólámpa

Paul Trent:

Merényletbajnokság

Lee Harvey Oswaldot, Kennedy elnök merénylőjét 1963 november 24-én meggyilkolták. Vagy mégsem? 1995 őszén egy titokzatos figura tűnik fel New Yorkban. Oswaldként mutatkozik be és olyan tetteket hajt végre, amelyre nincs racionális magyarázat. Már az izgalmas regény elején is leköti az olvasó figyelmét: az író visszapergeti az eseményeket. „A tömeg zsúfolásig megtöltötte a dallasi rendőrség alagsori folyosóját. A feszültség nőttön-nőtt. Az FBI és a kerületi ügyészség emberei hiába próbáltak rendet teremteni. A fotósok szünet nélkül dolgoztak. Villantak a tányérnyi vakuk, kattogtak a nagyméretű fényképezőgépek.

A fogoly és kísérői előtte haladtak el. A bártulajdonos zsebéből fegyvert rántott és előrelendült. Ajkát egy rövid rekedtes szó hagyta el: – Oswald! – A rab ránézett. Meglátta a nekiszegezett pisztolyt. Szemében a rettenet fénye csillant fel. Reménytelen próbálkozását megakadályozta a bilincs. Pisztolydörrenés... Ruby golyója közvetlen közelről gyomron találja Oswaldot..."

Ezzel a megtörtént eseménnyel kezdi krimijét az író. A regény bonyolult cselekménye végig magával ragadja az olvasót. *(Totem Kiadó. Ára: 798 Ft).*

Elfelejtett könyvek

Dr. Mezei Iván: Hegyen-völgyön

A maga egyszerűségében is kedves történetet mesél el nekünk *dr. Mezei Iván*, a Hegyen-völgyön című sportregényében. A mű tulajdonképpen egy sorozat részének is tekinthető, hiszen az 1950-es évek legelején központi határozatot hoztak arról, hogy az egyes sportágakat népszerűsítő füzetekben ismertessék és szerettessék meg a nagyközönséggel. A szerző vérbeli turistaként már korábban is fejtett ki e témakörben irodalmi tevékenységet, de több útikalauznak is munkatársa volt. A Hegyen-völgyönben anderseni hasonlattal vezet be minket, a kor elvárásainak megfelelően, egy átlagos „hétköznapi" fiatalember életébe, aki történetesen villamosvezető, méghozzá épp a zugligeti vonalon teljesít szolgálatot. A munkáját szívvel-lélekkel végző főhősünk munkaeszközét, a rábízott járművet gondosan kezeli és társaként tiszteli. El is nevezte „*Katicának*" az ő megszokott 1317-es sorszámú, nyitott peronú, négy páholyos kocsiját, persze csak úgy magában.

A főszereplő, Laci, napi munkája során sok emberrel ismerkedik meg, de az öreg nyomdászszakmunkás véletlen ismeretsége elindítja a természetjárás, a turisztika felé. Az utasból lett jó barát megismerteti Lacin keresztül az olvasót, a sportág legfontosabb szabályaival, ismereteivel, de mindezeket cselekmények, történések csokrába fűzve, érdekfeszítően. Laci számára egyszerre tágul ki a világ, nem csak szép kirándulásokon vesz részt, hanem a munkahelyén is hirtelen előléptetik. ... De azért ez az előléptetés a sajátjának érzett villamoskocsijától fájó búcsút jelentett.

Laci új beosztásában a munka mellett a vállalati turistaszakosztály létrehozásán fáradozik. Az új kartársak közül kerülnek ki állandó túratársai, barátai. A történetben azonban nem megy minden simán, zökkenők nélkül, mintha csak a szerző is azt sugallná, hogy nem kell a kezdeti nehézségektől visszariadni, sőt az esetleges összezördülések is természetszerűleg bekövetkezhetnek mindenhol, ahol emberek vannak együtt. Az apró komikus helyzetek pedig néha valóban megfűszerezik életünket, igaz az ilyesmi nem szokott azonnal kiderülni.

Laci az üzemi étkezőben bizony rajtafelejtette a szemét egy szőke lányon, akit a többiek Katókának szólítottak. A lány a fürkésző tekintetre frappánsan válaszol, miközben Laci kényszeredetten kér elnézést, hiszen nem vallhatta be, hogy a másik neve kedvenc járművére emlékeztette. Egyáltalán, össze lehet hasonlítani egy fiatal nőt és egy villamost? ... De hát egy megalakult turistaszakosztály arra is jó, hogy Laci és Katóka újból találkozzanak és a többiekkel együtt bejárják hazánk legszebb hegyvidékeit. Szeretet és szerelem, féltékenység és tévedés, barátság és ellenségeskedés szövi át a történet folytatását. A cselekmények ösvényét követve eljutunk a Budai-hegyekbe, a Börzsönybe, a Visegrádi-hegységbe, a Vértesbe, a Balaton-felvidékre és végül a Bakonyba, ahol egyébként minden kiderül annak aki végig olvassa a művet.

... Az augusztus 20-i tűzijátékot a szakosztály a Normafáról szándékozott megnézni, a szervezést Lacira bízták. Laci a vállalattól egy külön villamost kért, amely a résztvevőket a Zugligetbe viszi majd. Természetesen ez csakis az 1317-es pályaszámú „Katica" lehetett és ez alkalommal saját maga állt be a kocsivezetőnek.

Az ünnep délutánján Laci ott állt a régi helyén és kezét az áramszabályozón tartva boldogan hallgatta, amint „Katica" az emelkedő pályán a jól ismert motorzenét dúdolta. Az első peronon ott álltak mellette Katóka meg a többiek: sporttársak, kollégák és ebben a pillanatban úgy érezte, hogy ő vezeti az egész világot. (Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat: Budapest, 1952.)

Kertész István

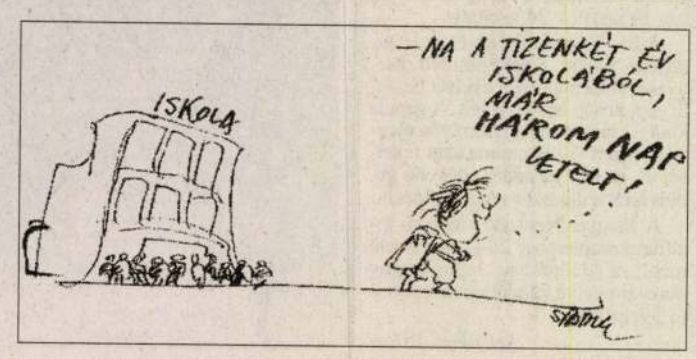

Szalai Katalin graf.

XIII. kerületi ÍRNÖK

„XIII. KERÜLETI NAPOK '98"

jubileumi rendezvénysorozat kerületünk fennállásának 60. évfordulója alkalmából
ZÁRÓ ESEMÉNYEK: JÚNIUS 6–7. 10.00–22.00 óráig –
VASAS STADION (XIII. ker., Fáy u.) szabadtér
(eső esetén: Vasas Sportcsarnok!)

II. ANGYALFÖLDI DIÁKFESZTIVÁL – JÚNIUS 6. (SZOMBAT)

10.00: XIII. kerületi Zeneiskola fúvószenekarának megnyitója
10.15: Táncház az Irish Rovers ír együttessel
10.45: Táncverseny
11.15: „Buliszerviz" – Amatőr RAP-verseny helyezettjei
12.00 Sportbemutatók
13.15: Amatőr Zenekarok Fesztiváljának helyezettjei
15.15: QUIMBY
16.30: KIMNOWAK
18.00: CHANTAL – kerületi szépségverseny
18.25: Real Action táncklub műsora
18.30: BABY SISTERS
19.00: CSÁSZÁR ELŐD
19.30: ÁMOKFUTÓK
20.00: Ünnepélyes díjátadás
20.30: KISPÁL ÉS A BORZ koncert

KERÜLETI GÁLA – JÚNIUS 7. (VASÁRNAP)

09.00: Majorette bemutató és felvonulás veterán autókkal a kerületben
10.00: Aerobic-bemutató
10.10: Tömegfutóverseny rajt
10.30: Angyalföldi Vadrózsa és Vadvirág néptáncegyüttesek
11.00: SZANDI
11.30: Lustige Musikanten – sramli zene, és a Pannónia úti Általános Iskola német tánccsoportja
12.15: Memphis tánccsoport. Kék Iskola: jazzbalett Herman Ottó Általános Iskola: Ritmikus sportgimnasztika
12.45: Angyalföldi Tiniszínpad
13.10: Dzsungel könyve musical részletek – a Szent László Utcai Általános Iskola előadásában
13.30: Amaro Suno – cigány folklór
14.00: Eötvös József Általános Iskola: néptánc
14.20: Sportbemutatók
15.10: RSG a Csata Utcai Általános Iskolai előadásában
15.30: Orient Dixiland Band
16.15: Csuka Mónika és énekiskolája
16.45: SÍPOS F. TAMÁS
17.15: Ünnepélyes díjátadás
17.40: Talk-show – sztárvendég: FENYŐ MIKLÓS
18.20: DANUBIUS-show
19.30: SOMLÓ TAMÁS
20.20: In-KAL Show
20.15: REPUBLIC szuperkoncert
22.00: Tűzijáték

Műsorvezetők: Jáksó László és Dénes Tamás

EGYÉB PROGRAMOK A HÉTVÉGE FOLYAMÁN:

június 6.

10.00: KNAUF – Graffiti verseny, „Flúgos futam" egész napos vetélkedősorozat diákoknak
10.30: Sportprogramok street-ball, vízi foci, lábtenisz, kerékpár ügyességi, 11-es rúgó verseny
13.30: Íjász, box bemutató, mászófal
14.00: Snickers kupa – kispályás labdarúgó torna középiskolásoknak
16.00: Sakkverseny

Külső helyszíneken:
11.00: GO-kart verseny (GO-KART Center–Lehel u. 25.)
13.00: Szimulátoros verseny (MEGACity – Duna Plaza)

június 7.

10.30: Óvodás labdarúgó torna. Felnőtt labdarúgó villámtorna. Verseny a „Szuper bajnok" címért. Vízi foci. Mászófal
11.00: Lábtenisz. Munkakutya-verseny
12.00: Családi vetélkedők
14.00: Angyalföld–Újpest labdarúgó-mérkőzések
16.00: Sakk szimultán

EGÉSZ HÉTVÉGÉN:

Mini vidámpark, Életmód tanácsadás, Csodák Palotája, Pályaválasztási ajánlatok, Veterán autók kiállítása, Virágvásár és -kötészeti bemutató, Kézművesek „utcája", Véradás Kontor Kft. háztartási-, környezetvédelmi és egészséges életmódot bemutató előadásai (a résztvevők egzotikus utazást nyerhetnek!), Sörsátrak, ökörsütés, büfék és kirakodóvásár

RENDEZŐK: BP. FŐVÁROS XIII. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT
POLGÁRMESTERI HIVATALA, KERÜLETI INTÉZMÉNYEK

Védnök: *dr. Tóth József* polgármester

Információ: 452-4163, 349-7761

A rendezőség elnézést kér az esetleges kezdési időpont elcsúszásokért.
Az összes rendezvény díjtalan!

ÚJ!

Komplex szolgál

Hírlap-, dohányárus

A Pozsonyi úton haladva egy új üzlet ragadta meg a figyelmemet. Azelőtt húsbolt volt itt. Most az újságok széles és színes választékát, és kisregényeket láttam kint a kirakatban.

Betértem körülnézni. De hiszen Verzál könyveket és cigarettákat is árulnak! Nagyon megtetszett, hogy az Újlipótváros e forgalmas helyén ilyen közhasznú napi igényeket kielégítő bolt nyílt. És jólesett a barátságos és udvarias fogadtatás. Érdeklődtem, kitől tudhatnék meg további információkat az üzlet választékát illetően. Egy szívélyes úrtól és hölgytől megtudtam, hogy a Metropolitan Bayswater Kft. üzletében járok, s a két igazgató, Elek Tamás és húga, Elek Julianna szolgál felvilágosítással.

– Önök szintén itt laknak a környéken?

– Nem vagyunk itt újak, mert gyerekkorunkban is a Pozsonyi úton laktunk, most is itt lakunk, és a Pannónia utcai általános iskolába jártunk – válaszolja Elek Julianna, – Szeretettel gondolunk vissza iskolaéveinkre.

Elek Tamás rögtön hozzáteszi: - És én egykori tanítómra, Reviczky Bélára.

Mestersége: kódexgrafikus

A kódexíró alakja általában középkori szerzetes képében jelenik meg előttünk, amint íróállványa előtt állva fáradhatatlanul, de nagy műgonddal rója a betűket a pergamenlapokra. A kódexíró – korszerűbb nevén a kódexgrafikus – napjainkban egy Váci úti lakásban szép ifjú hölgy képében tért vissza az életünkbe. Ehhez azonban a kódexírás divatjának is újra fel kellett élednie. Ma már bizonyos események, alkalmak, érzelmek stb. kinyilvánítására, a történelmi múltban gyökerező családfák megrajzolására a kódexgrafikusi stílus látszik a legkifejezőbbnek. Színes, mívesen kaligrafált archaikus betűkből alkotott ünnepélyes, hivatalos vagy akár humoros szövegek indázó, látványos keretben, - úgy látszik, ez felel meg a fantáziátlanul sima és sík felületek közé zárt sok mai ember, cég és intézmény ízlésének és tetszésének.

Szalai Katalin a kirakatrendező és dekoratőri foglalkozás továbbfejlesztésével jutott el a kódexgrafikusi mesterség, s talán joggal mondhatni művészet gyakorlásáig. Legelőször egy pályázat útján a kézzel írott Budapest Aranykönyvében kapott alkalmat, hogy tudását megmutathassa. Ez egy egyedi könyv, nevezhetnénk mai kódexnek is, amelyet a Fővárosi Önkormányzat őriz, s mutat meg díszvendégeinek. Azóta számtalan megrendelést kapott versek, naptárak, oklevelek, lánykikérők, évfordulók, emléklapok, kitüntetések, diplomák, címerek merített papíron történő megtervezésére, megírására, megrajzolására. Már rendezett kiállítást munkáiból Szentendrén és Győrben, s most tervezik, hogy az Újlipótvárosi Klubgalériában is kiállítja a keze alól kikerült legszebb darabokat. Szalai Katalin itt született, itt tanult és itt lakik a kerületben, így speciális mesterségét és annak termését egy kicsit a magunkénak is érezhetjük.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Szalai László, festő- és grafikusművész, rajztanár
NAPLÓ (VESZPRÉM)
1984 MÁJ 16

A kiállítás egy részlete, a háttérben Szalai László grafikái.

Egyenletes úton

A pápai képzőművészeti kör jubileumi kiállítása

A pápai képzőművészek már jó néhányszor szerepeltek lapunk hasábjain. Legtöbbször pozitív jelzővel illettük őket. Ezt azért is lehetett így tenni, mert évek hosszú során át megannyi új ötlettel, kitűnő művészeti anyaggal rukkoltak ki.

Megtalálhattuk őket évenként a legjobb megyei amatőr képzőművészek között. Láthattuk, mennyire odafigyeltek arra, hogy a pápai tárlatlátogatók szinte naprakészen tudják: hogyan alkotnak a kör tagjai, hol tartanak művészeti céljaik elérésében. Megfelelő igényt alakítottak ki a városban a nívós képzőművészeti alkotások iránt, az ízlésnevelés területén is kitűnőre vizsgáztak. Új ötletük volt; a belvárosban egy kirakatban hosszabb ideig a nyilvánosság előtt mutatkozott be egy-egy alkotó, közszemlére téve műveit. Meglepetésnek számított, hogy a pápai kastély udvarán nyaranta udvari tárlatokat rendeztek. Természetes, hogy ehhez az aktív tevékenységhez nagymértékben hozzájárult a pápai Jókai Művelődési Központ mecénási szerepe. A szakkör hosszú éves kimagasló munkájában a legnagyobb szerepe Szalai László tanárnak van, aki fáradtságot nem kímélve, szakmailag és emberileg irányítja az alkotótábort, bátorítja a fiatalokat.

Ide kívánkozik az is, hogy amikor pár éve meglátogattam a sümegi nyári amatőr képzőművészeti tábort, csak egy szakkörvezetőt találtam, – Szalai Lászlót –, aki jelen volt és ott élt tanítványai körében, nyári pihenését feláldozva.

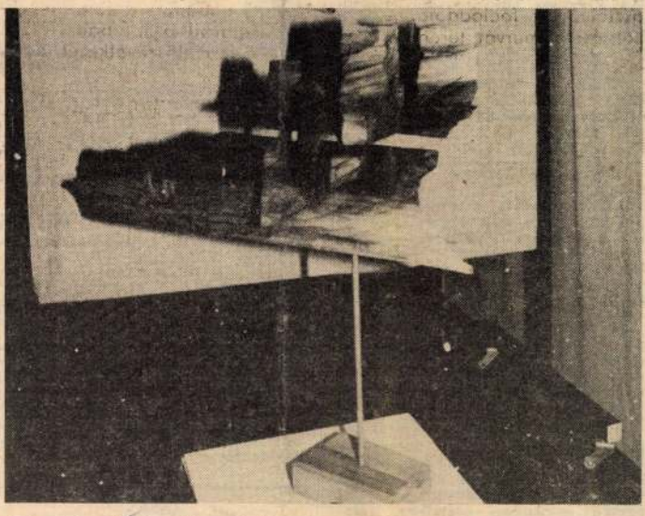

Sára József Plasztika című szobra.

Fotó: Péterfay Endre

De nemcsak a vezetőn múlott ez a kétségtelenül egyenletes, aktív művészeti tevékenység, hanem az alkotókon, a tagokon, akiknek ambíciója, tudásszomja és művészeti kiteljesedése is kellett az elért sikerekhez. A körnek szép hagyományai vannak, valamikor A. Tóth Sándor, Cziráki Lajos is irányította a pápaiak művészeti nevelését. A ma már klasszikus művészeknek számító vezetők tevékenységét, a megkezdett utat a maiak folytatják és nem is akárhogyan.

A pápai kastélyban megrendezett jubileumi kiállítás kellemes és szép rendezésben tárja elénk az utóbbi évek helyi képzőművészeti termését. Hadd ne soroljam fel most a kiállítókat, hisz külön-külön találkozhatunk nevükkel elég gyakran. Ők igazán együtt egészítik ki egymást grafikáikkal, festményeikkel, szobraikkal, olyan egységet tudnak teremteni, hogy még a legigényesebb képzőművészeti kritikus sem találna dilettánsmunkát, vagy elferdült művészkedést alkotásaikban.

Képeink a sikeres tárlat egy részletét mutatják be olvasóinknak.

Veszeli Lajos

övetkezetek is. Hirdetés levélben is fela

Közép-dunántúli Téglaipari Vállalat felvesz gyakorlattal rendelkező villanyszerelőket pápai központi műhelyébe. Jelentkezés: KDTV, Pápa, Fő tér 24. Energetikai csoport.

Vizitársulat Tapolca keres mikrobuszra gépkocsivezetőt. Hosszúperesztegről és környékéről brigádszállításra, változó munkahelyre. Jelentkezni: Tapolca, Hegymagasi út 2. sz. alatt lehet.

Az ajkai Vörös Csillag Mg. Tsz. felvételre keres mezőgazdasági gépszerelőket, géplakatosokat, rakodógépkezelőt, sorjázó üzemi női és férfi segédmunkásokat, gépkocsi felterhelőket. Bérezés teljesítménybérben, valamint órabéres besorolásban történik. Jelentkezni lehet a tszirodában.

A devecseri Virágzó Mg. Tsz. padragkúti juhászati telepére telepvezetőt keres. Feltétel: felső- vagy középfokú szakirányú végzettség és 5 éves szakmai gyakorlat. Jelentkezni lehet a tsz főállattenyésztőjénél. Címünk: Devecser, Hősök tere 9. Telex: 32-524.

Csabrendek, Nemeshany, Sümeg és környéki női lakosokat – betanítással – varrónőnek felvesz **FEDOSZ** I. sz. Csabrendek, Széchenyi tér 13. sz. alatti varrodájába.

VÁÉV vizsgával és gyakorlattal rendelkező dolgozót vesz fel gépjármű ügyintéző és üzemanyagelszámoltató munkakörbe. Jelentkezés a szállítási főművezetőnél Veszprém, Házgyári u. 1. sz. alatt.

A Veszprémi Ingatlankezelő Vállalat felvételre keres kőműveseket, villanyszerelőket, takarítókat, lágyfedésű tetőszigetelő szakmunkásokat, könnyűgépkezelői vizsgával rendelkező betanított munkást, fűtésszerelőt, árukiadót, éjjeliőröket (nyugdíjas is.) Keresünk közgazdasági technikumi végzettségű dolgozókat utókalkulátori, fűtési előadói és statisztikusi, valamint érettségivel rendelkező dolgozót gépkönyvelői, anyaggazdálkodói és bérelszámolói munkakörbe. Jelentkezés a vállalat üzemgazdasági osztályán Veszprém, Siófoki Vértanúk u. 3. sz. alatt munkanapokon 8–12 óráig.

Tanácsi Költségvetési Szolgáltató Üzem, Balatonalmádi, Rákóczi u. 43. pályázatot hirdet a kertészeti és parkfenntartási részlegvezetői munkakör betöltésére. Feltételek: diszkónvény kertész-üzemmérnöki végzettség és 5 év gyakorlati idő. Pályázati határidő a hirdetés megjelenését követő 2 hét.

Az ÉPFU Hajmáskéri Kirendeltsége felvételt hirdet E-kategóriával rendelkező gépkocsivezető, valamint autószerelő állás betöltésére. Jelentkezni: 6–13-ig. Hajmáskér, külterek.

VIDEOTON Veszprémi Gyáregysége felvesz férfi és nő dolgozókat betanított és segédmunkára (fiatalkorúakat is) valamint asztalost. Jelentkezés és felvilágosítás a gyáregység munkaügyi osztályán. Telefon: 13-160, 13-760.

A várpalotai „Jószerencsét" MgTsz Építési Főágazata felvételre keres villanyszerelőt. Érdeklődni lehet: Várpalota, Dankó u. 16. sz. alatti géptelepen munkanapokon 7–15 óráig, valamint a balatonfüredi építésvezetőségünkre kivitelezői gyakorlattal rendelkező építésztechnikust. Érdeklődni lehet: az Építési Főágazat (Dankó u. 14.) Személyzeti Osztályán. Fizetés mindkét munkakör betöltésénél a megegyezés szerint történik.

INGATLAN

Ajka II. Hámán K. u. 26. szuterénos, központifűtéses családi ház nagy gyümölcsössel eladó. Két család részére is alkalmas. Érdeklődni a helyszínen.

Bakonyszücsön, Petőfi u. 36. alatt régi típusú 3 szobás, fürdőszobás ház gazdasági épületekkel eladó. Érdeklődni helyben egész nap.

Somlón 300 négyszögöl jól termő szőlő pincével, felszereléssel együtt eladó. Leveleket: „Jó vétel" jeligére Fotószalon hirdetésfelvétel, Ajka,

Eladó Balaton[illegible] ház: két szoba, konyha, előszoba, 200 négyszögöl területtel. Irányár: 250 ezer Ft. Érdeklődni: Miskolc III. ker., Hutás u. 36. Hampergerné.

Somlón, a vásárhelyi oldalon, a borozóhoz közel, 280 n.-öl szőlő eladó. Érdeklődni: Ajka, Vöröshadsereg u. 6. Csordás.

Devecser Tikhegyen szőlő épülettel eladó. Érdeklődni: Devecser, Pápai mártírok u. 21.

Eladó Szigligeten 600 n.-öl jó termő szőlő. Út, víz, villany van. Érdeklődni: Kardos József, Badacsonylábdi.

Badacsonylábdihegy központjában 1000 négyszögöl telek, részben szőlő, kétszintes házzal, felszereléssel eladó. Góth Sándor 9700 Szombathely, Kőszegi u. 9. sz.

Balatonalmádi 55 nm-es új nyaralómat nagyobbra cserélem kiemelt üdülőövezetben. Más ingatlancsere is érdekel. „Félkész is lehet" jeligére a szolnoki hirdetőbe.

Kertes családi ház sürgősen, azonnali beköltözéssel eladó. Ajka, Váralja út 2.

Pápán Kun B. u. 9. sz. alatt 3 szobás összkomfortos lakásomat eladnám. Érdeklődni a helyszínen.

Lebontásra alkalmas családi ház eladó. Érdeklődni: Káttornyúlak, Fenyőfa u. 15. Alföldi Antal.

Két szoba összkomfortos, kertes családi ház eladó. Devecser, Gárdonyi Géza u. 7.

Veszprémben kétszintes társasház eladó. Érdeklődni: minden nap. Veszprém, Cholnoky J. u. 4. sz.

Mencshelyen 2 szobás komfort nélküli családi ház gazdasági épülettel eladó. Érdeklődni: Egyed, Nagyvázsony, Iskola u. 19. Telefon: 31-086, 18 óra után.

Kertes házamat elcserélném kétszobás lakásra. „Megegyezéssel" jeligére Ajka, Fotószalon, Szabadság tér 7.

Eladó egy és fél szobás, komfortos családi ház, őszi beköltözéssel. Érdeklődni: Hajdú János Balatonfüred, Siske u. 9/J. Hétfőtől szombatig, 10–15 óráig.

800 n.-öl házhely eladó. Nagygyimót, Hunyadi u. 2.

Ajka, Széchenyi út 154. 3 szobás társasház eladó. 2 szobás lakást beszámítok. Érdeklődni: Ajka, dr. Farkas Endre, Ügyvédi Munkaközösség.

Balatonfüredi új városrészben, ötös társasházban, 3 szobás, összkomfortos, pincétől garázstól padlásig egy tulajdon, elő- és utókert, 117 nm fa és szén központi fűtéses családi ház eladó. Budapesti komfortos, kertes, másfélszobás családi házat XVII., X., III. kerületben beszámítok. „Őszi költözés" jeligére Balatonfüred, Kossuth u. 14. Férfifodrászat.

LAKÁS

Győri 1 szobás, gázfűtéses tanácsi lakásomat veszprémi hasonlóra cserélném, esetleg ráfizetek. Érdeklődni: Ajka, Ifjúság u. 13. IV. 20.

Elcserélném pápai 3 szoba összkomfortos kertes családi lakásomat hasonló lovászpatonai lakásra. Ajánlatokat „Falusi élet" jeligére a pápai Fotószalonba kérem, Kossuth u. 16.

Eladó 3 szoba étkezős OTP-öröklakás kp + OTP-átvállalással. Veszprém, Komácsin Z. u. 20/A. II. 6.

AUTÓ-MOTOR

Ponyvás UAZ kaszni és egy Robur hátsóhíd eladó. Veszprém, Kossa István u. 10/B.

Eladó 1 db terep IFA billencs újonnan generálozva, új állapotban. Répás Miklós, Zirc, Deák F. út 26. 8420.

ZY rendszámú Trabant Combi garanciális motorral, 1987. májusig műszakiztatva eladó. Érdeklődni: Bakonyszentlászló, Rákóczi u. 27.

[illegible] 40.

FIAT 850-es alkatrészek bontásból eladók. Szabó Tamás, Pápa, Hessz A. u. 6. Érdeklődni: 16 óra után.

ZH 1300 Lada eladó. Oroszi, Szabadság út 89.

Jó állapotban lévő, ZE forgalmi rendszámú Skoda 100-as sürgősen eladó. Ugod, Klapka u. 17.

PA rendszámú Trabant combi eladó. Ajka, Nefelejcs u. 57. Érdeklődni 18 óra után.

Jó állapotban lévő, 7 éves, 1200-as Lada eladó. Nagyalásony, Kossuth u. 116.

VW 1600 Variant combi szak. jó állapotban sürgősen eladó. Telefon: 44-122. Tihany.

Skoda 110 L-es alkatrésznek eladó. Úrkút, Lenin u. 5.

Frissen műszakizott Lada combi eladó. Érdeklődni: Szalay, Sümeg, Mártírok u. 6.

ZN-es Trabant 1986 májusig érvényes műszakival, új motorral eladó. Érdeklődni: egész nap, Nemesszalók, Tőke.

IP Trabant eladó. Megtekinthető: ajkai kórház parkolójában. Cím a kocsiban.

9 éves korosszériahibás Zaporozsec lejárt műszakival eladó. Ajka, Kandó K. ltp. 14.

Kettő és féléves Trabant gépkocsi eladó. Erdős Ferenc, Balatonfüred, Völgy u. 6.

Vennék 3–4 éves Hycomatot Várpalota, Hegyalja u. 13. Schmidhofer Imre.

PN-es Wartburg de Luxe eladó. Érdeklődni: hétfőtől csütörtökig. 18 óra után. Balatonfüred, Helka u. 8. Telefon: 40-794.

Ötéves, garázsban tartott Wartburg 45 ezer km-rel, állítható porháló eke eladó. Aszófő, Rákóczi út 10.

PJ Wartburg tolótetős de Luxe eladó. Balatonfüred, Arad u. 17. Vargáné.

Jó állapotban lévő Skoda S 100-as eladó. Cím: Pápa, Zimmerman u. 12.

Moszkvics 408-as egyben vagy alkatrészként eladó. Kup, Fő u. 6. Érdeklődni: szombat–vasárnap kivételével minden nap délután.

CZ 350-es eladó vagy Simsonra cserélhető. Magyarpolány, Petőfi S. u. 42. De.: tel.: 11-155.

ZX-es Wartburg de Luxe megkímélt állapotban, friss műszakival eladó. Balatonfüred, Hámán K. u. 22.

UF-es Trabant Combi újszerű állapotban eladó. Érdeklődni 15 óra után. Siriné, Herend, Ág u. 6.

IY 68-29 rsz. Zsiguli 1200-as frissen műszakizott eladó. Megtekinthető: Sümeg, Ifjúság u. 17. du. 15 óra után.

IF-es 412-es Moszkvics (fehér) eladó. Érdeklődni: Ajka, Somogyi B. u. 5. Egész nap, Szabó Zoltán.

VEGYES

Eladó 2 db tehén 5 és 6 éves, nagytejelők, vemhesek. Nagytárkány, 59. sz.

Kávéfőző asztal és padok eladó. Tihany, Visszhang u. 19. Telefon: 44-230.

Oltott mész kapható. Berhida, Kiskovácsi u. 44. házhoz szállítva is. Ára a telephelyen 160 Ft/mázsa.

Tíz család méh NB-kaptárokban eladó. Balatonudvari, Petőfi u. 24.

Szakdolgozat gépelést vállalok, oldalanként 10 Ft. Szabóné, Tapolca, Juhász Gy. u. 41.

Viz-, központifűtés szerelőt felveszek. „Megbízható" jeligére a Magyar Hirdetőbe, Veszprém, Kossuth u. 6.

Előnevelt bábolnai fajtiszta fehér húshibrid csirkék eladók. Veszprém, Kollégium u. 9. (Kisegítő iskolán belül.)

Szalai László, keramikusművész

Három kiszélesztő keramikusnak nyílt közös kiállítása a szegedi Gulácsy teremben: Szalai László, Zavadszky Éva és Geszler Mária művei aug. 13-ig láthatók szegeden.

Láttuk, hallottuk.

1983. VIII. 4. Petőfi 10.45

Szalay Lajos

15-JÚL-2004 09:27 Nm-i Múzeumi Szervezet +36 32 310819 Old02

RÉGÉSZET - ARCHEOLOGIE

Simán Katalin:

Irányzatok az őskor legkorábbi szakaszainak kutatásában 157

Trends in Prehistoric Research

TERMÉSZETTUDOMÁNY - NATURWISSENSCHAFT

Hír János:

Felső miocén aprógerincesek Egyházasdengelegről 167

Late miocene Microvertebrata from Egyházasdengeleg

KÖZLEMÉNYEK - MITTEILUNGEN

Kerényi Ferenc:

Szemközt Madách Imre szövegével 203

Bagyinszky Istvánné:

Mikszáth relikviák a nógrádi múzeumokban 211

Leblancné Kelemen Mária:

Adalékok a Nógrád vármegyei Madách Társaság történetéhez 225

Pálmány Béla:

Nógrádi hallgatók a bécsi és a krakkói egyetemeken a XV-XVII. században 231

Szomszéd András:

A kisterenyei szénbányászat kezdetei 1896-ig 237

Sümegi György:

„Tollhegyre venni jólesik" 251

Szalay Lajos levelezése Domokos Jánossal

Hausel Sándor:

Szécsény, Vár utca 13. Adatok a Forgách kastély huszadik századi történetéhez 273

Hídváry István:

A Nógrádi Történeti Múzeum Baráti Körének 15 éve. 1981-1995. 283

Pálmainé Molnár Marianna:

Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 1975-1994. Repertórium 291

Nógrád M. Mún Évk. 20. 1995

Bardoli Tír vénére!

A mai postával megy a könyv!

Pálmainé

Szalai László, keramikusművész

A Képcsarnok Váll. szegedi Gulácsy-termében közös kiállításon mutatkozik be a Szombathelyen ktelepedett Geszler Mária, a Budapesten élő Zavadszky Éva és a Szegedről elszármazott Szalai ~~Lajos~~ László. – Szalai, László samott edényei a középkori Japánból származó technikával készültek. Sajátos mintázaluk különleges hűtési modszerrel alakul ki. /cuvitve/.

TV-Híradó 2.

1983. VIII. 4 Televízió 2-műsor, 21.05 /Moldvay/.

Szalai László munkáival két emlékezetes találkozásom volt. Az egyik jó tíz évvel ezelőtt, a szegedi Tömörkény gimnázium alagsorában, ahol mint szakoktató dolgozott, a másik tavaly Pécsett, ahol a *hetedik országos kerámiabiennálén Törés című háromrészes sorozata első díjat kapott.* Pedig sok minden történt ez alatt az évtized alatt a szegedi művésszel. A Tömörkény gimnázium és művészeti szakközépiskola kerámia tagozatán tanult, majd 1972-től az Iparművészeti Főiskola kerámia szakának hallgatója lett, ahol 1977-ben szerzett diplomát. Ezt követően a Főiskola kerámia szakoktatója, majd 79-től a Kecskeméti Kerámia Stúdió műhelyfőnöke lett. Egy éve önálló tervezőként dolgozik, munkáival most a szülőváros közönsége is megismerkedhet. *Ősmagokra emlékeztető edényeket formál,* melyeknek héjrepedéseit elemi erők feszítik, s erre utalnak a föld-színek, az agyagszürkék, szienna vörösek, sárbarnák. Kár, hogy a tárlatra — legalább bemutatásként — nem hozta el nagyszerű díjnyertes sorozatának darabjait, melyek *pompásan ötvözik* a természeti erők és az emberi ráció ellentmondásos, de egymást sohasem nélkülöző ujjlenyomatait.

Szalai László

◆ A Pécsi Galériában vasárnap megnyílt a VIII. országos kerámia-biennálé, amelyen hatvan kiállító keramikus 136 munkájával ismerkedhet meg a közönség. Újdonság, hogy mostantól a biennálékkal egy időben önálló kiállításon mutatják be az előző biennálé fődíjasának munkásságát. Az idén Szalai László válogatott alkotásai láthatók a Pincegalériában.

Népszabadság, 1984. IX. 4.

Szalai László, grafikusművész, gimnáz. i rajztanár.

A pápai felnőtt képzőművészeti kör jubileumi -30 éves- kiállítása megnyílt. A művész 4-5 éve vezeti a képzőművész kört. — A jubileumi kiállításon szerepelnek a művész művei: „Emlékezés Kondor Bélára és Nagy Lászlóra" c. grafikája, kiforrt anatómiai tudását dicséri. /említve/ „Tányasiak" c. képe bizonyítja, hogy festői eszközei változatosak. /említve/.

Veszeli: Amatőr képzőművészek kiállítása
Napló /Veszprém/, 1979. okt. 26.

Szalai László

Babits Mihály művelődési központ, Szekszárd. - Belsőépítészek: Vida Gyula, Máthé András, Bácskai Lajosné, Nagy Perge Lajos, Meggyes József, Megyeri Zoltán. Munkatársak: Bakos Jenőné, Szalai László. - Ismertetés, képekkel.

Magy.Ép.Ip.1971.1.sz. 2o-22.l.

Szalai László keramikus

Pogány Gábor: Kerámia, most

Művészet, 1983. február

Szalai László keramikus

Gyetvai Ágnes: Kerámia a vitrinben

Művészet, 1981. január

Szalai László, keramikus

A VII. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ szeptember 12-én nyílt meg a Pécsi Galériában. *Dr. Nagy József* országgyűlési képviselő megnyitó beszéde után átadták a biennálé díjait. Az első díjat *Szalai László*, a másodikat *Geszler Mária*, a harmadikat *Orbán Katalin* kerámikus kapta. Az Iparművészeti Vállalat díját *Kecskeméti Sándor*, a KISZ Központi Bizottsága díját *Fekete László*, a siklósi kerámia szimpozionét pedig *Fusz György* vette át. – A biennálé anyaga október 17-ig tekinthető meg. Értékelésére későbbi számunkban visszatérünk.

*

–: krónika

Borító 3.

Jelenkor, Pécs, 1982. okt.

XXV/10

Szalai László, keramikus

L: Kun Éva

Vadas J: Semmi sem tökéletes

12

Élet és Irodalom Bp. 1984. okt. 12. XXVIII/41

Z. Szalai László, festő

Nyíregyházán nyílt meg
kiállítása okt. 15-én.

— : Hk

8.

Népszabadság, Bp. 1973. okt. 16.

Szalai László

Magyar Iparművészet az
ezredforduló 2003

110.l.

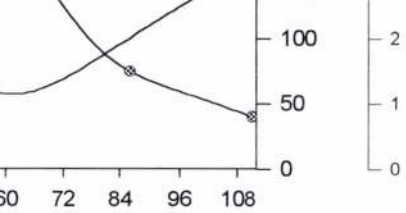

our)

overpressure: 0.3 bar
medium: KK
stirring: 425 rpm
24 hours old seed culture
K, 14.03. 2002
dnisolone at 20 hr
h: 93 kg

e 3.

.....

Dr. Antónia Jekkel
lead of the Microbiology Department
project manager

Szalai László | Kerani Kosm.

"támadó" forrási

→ Orbán Katalin Kerani
[Művészet 1985/7/60 o.]

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Szalai László
Tervezői munkái

1071

A kéz intelligenciája

Keramikai Stúdió Kecskeméten

— Hagyományt teremtő céllal jött létre a Stúdió az ifjú keramikus nemzedék részére, de egyben kísérleti műhely is, azok részére, akik a gyárakban dolgoznak. A kerámia technológiai, tárgyai feltételei megvannak — mondta PROBSTNER János, a Stúdió vezetője.

Hogyan jött létre a Stúdió?

— 1973-ban megyei kezdeményezésre alapítottuk — és elmondta anyagi, termelési és személyi vonatkozásait. Négy állandó tagja van a Stúdiónak, köztük Szalai László keramikus, Szollát Mihály, ügyvezető igazgató, s éles megjegyzéssel hozzátette, hogy 170 000 múzeumigazgató van a világon, és ő egy ezek között. Szalai komoly, sovány fiatalember, mint a többiek is. A keramikusok általában soványak, talán azért, mert tűzzel dolgoznak.

A Stúdió gépesítve van. Minden munkafolyamatot mechanizáltak. Az országban nincs olyan anyag, amit ők nem szerezhetnek be, és ezeknek az anyagoknak minden tulajdonságát ismerik. Egyébként is a Stúdió anyagkutatásban s új anyagok felismerésében élen járó intézmény. Hogy milyen örleményekből és szilikátokból készítenek „alapanyagot", ez valóságos rejtély. Valamilyen módon alkímista műhelyre is emlékeztetnek, de műhelytitok nincsen senki előtt sem. Ez a nyitottság jellemzi a Stúdió munkáját, épp ezért gyorsan fejlődik.

Évente a Stúdió 12—16 személyt fogad 2—6 hónapos ösztöndíjas időre. Az ösztöndíjkeret 160 000 forint értékű. Az ösztöndíjas keramikusok minden beszerezhető anyagot, mázt, technológiát megkapnak, s a nagyobb munkákat a gyárakban, „ahol dolgoznak", fejezik be. A Finomkeramikai Művek trösztje évente 120 000 forint értékben térítésmentesen alapanyagokat: porcelánt, samottot, színtesteket ad a Stúdiónak. Szakkönyvtáruk jelentős, és évente 50 000 forint értékben külföldi folyóiratokat vásárolnak. Minden művész, aki részt vesz a Stúdió munkájában egy-két művét a gyűjteménynek ajándékozza. A Stúdió a szakma igazi képviselője, technológiai és művészi nyitottságával európai és világszínvonalon áll, 1980-tól nemzetközi művésztelep rangjára lép. Pályázat alapján lehet bejutni. Művészileg és elméletileg a legmerészebb javaslatokat előnyben részesítik „a teáscsészétől egészen az épületkerámiáig", az autonóm és szobrászati kerámia, térplasztika, köztéri szobrászat mind az érdekkörükbe tartozik. Ezenkívül az anyagkutatókat, vegyészeti technikusokat, művészettörténészeket, mérnököket, akik kemencét építenek vagy bármilyen vonatkozásban kapcsolódnak a kerámiához, örömmel fogadják, és ahogy Probstner mondja, a művészektől várják a szabadságot, akik a napi problémák megoldására és társadalmi feladatokra vállalkoznak. Novemberben a következők dolgoznak a Stúdióban: Fekete László, Kovács Gyula, Pázmándi Antal, Kádasi Éva, Tuza László, dr. Romvári Ferenc műtörténész a Stúdió történetét tanulmányozza és írja. A Stúdió közvetlenül kapcsolódik a modern városrendezéshez és az ipari kerámiához.

Mély benyomást tett ránk ez a monumentalitás, aktivitás és az a szellemi légkör, mely ott uralkodik. Az önelégültségnek nyoma sincs, semmiféle dicsekvés senki részéről, és a tárgyak, a kis és nagyméretű tárgyak modern ipari formái, a szép anyag, a helységek folyamatossága és tagolása, az egész épület egy jól működő rendszer és termelés hangulatát sugallja. A művészet az emberek felé irányul. Mi ennek a magyarázata? Schrammel Imre, az Iparművészeti Főiskola tanára (szakmai vonalon szoros kapcsolatban van a Stúdióval) röviden megvilágította a kérdést és a keramika helyét a modern társadalomban.

A keramika képlékeny, alkalmazkodni képes minden művészethez és az ember igényeihez. „Mosható, izolálható, az a tégla, amelylyel a házat építik — így mondta — kilép azon a ponton, ahol megjelenik, gyakorlati feladatával együtt közlő tartalmat kap." Meglepő a jelenségnek ilyen elegánsan gondolatba való átvitele, és ez a finom képszerűség. „Külső és belső burkolásra használható, és esztétikailag gazdaggá teszi a falat... vezeti a szemet, irányít és a tér vizuális rétegeit ezáltal jelzi a művész."

Átszellemülten és gyakorlatiasan az anyag szellemi, majd ahogy mondta, „elbeszélő képességéről" beszélt. „A csempe közlővé válik, elmondja az eseményeket, a tisztaság érzését sugallja, és a tér dimenzióit növeli. A matt fényű kevésbé tisztán tartott, mint a fényes mázú kerámia. A városi lakosok a matt felületet kedvelik, a falusiak viszont a fényes kerámiának adnak előnyt". Ennek is megvannak a lélektani okai. Ilyen jellemzés annyira lelkesített bennünket, hogy a kerámiának a világon elfoglalt mai helye iránt is érdeklődtünk. Kiket tart világviszonylatban jelentős keralikusnak? Erre felsorolt egypárat: Peter Vulkos amerikai, Zauli Carlo olasz, Anders Liliefors svéd... ezeknek a művészetéről beszélt. Az jellemzi őket, hogy a keramikát a képzőművészeti stílusok alapján fejlesztik. Liliefors expresszionista és tasiszta faktúrával dolgozik. Vulkos gesztusművész, az elsődleges indulat nyomát rajtahagyja a kerámiáján; Zauli modern klasszicizáló stílust követ, mint Pomodoro szobrász.

— A keramika gyermekjátszótereken kitűnően alkalmazható — mondta Schrammel —, teret elválasztó, rendező és irányító. Ezenkívül szobrászatilag totálisan értelmezhető elsősorban az épületeken. Ezzel kapcsolatban a kerámia izoláló szerepe és a hőszigetelés gondolata vetődött fel. Ezt a hasznossági elvet az esztétikummal kapcsolja össze ma az épületkeramika.

A Képzőművészeti Találkozó rendezésében a közelgő keramika triennálén már ilyen célú épületkeramika is szerepelni fog.

ÁCS József

SZALAI LÁSZLÓ

emlitve mint kiállitó

Fáber András: Vonal.Óbuda Galéria

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/38.sz.4.o.

gfelelő szem. alapbér: Ft.

nkaidő: hónap.

-tól -ig.

ngedély kelte, száma:

jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül

.....

megbizó

Szalai László, keramikusművész

Pécsett, a Széchényi tévi Galériában nyitásra vár a VIII. Orsz. Kerámia Biennálé, mely okt. 14.-ig látogatható. – A tárlat rendezésében ijdonságnak szánít, hogy a legutóbbi biennálén első díjat nyert Szalai László műveit külön kamarakiállításon mutatják be.

TV-Híradó 2.

1984. IX. 1. TV 2-műsor 21.40 (JÁ).

SZALAI László keramikus

FEKETE Judit: A kerámia egészen más : A kecskeméti stúdió munkájából. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 114.sz. 1991 május 17. 11.p.

Bp., Vigadó Galéria, Kecskeméti Kerámia Stúdió kiállítása

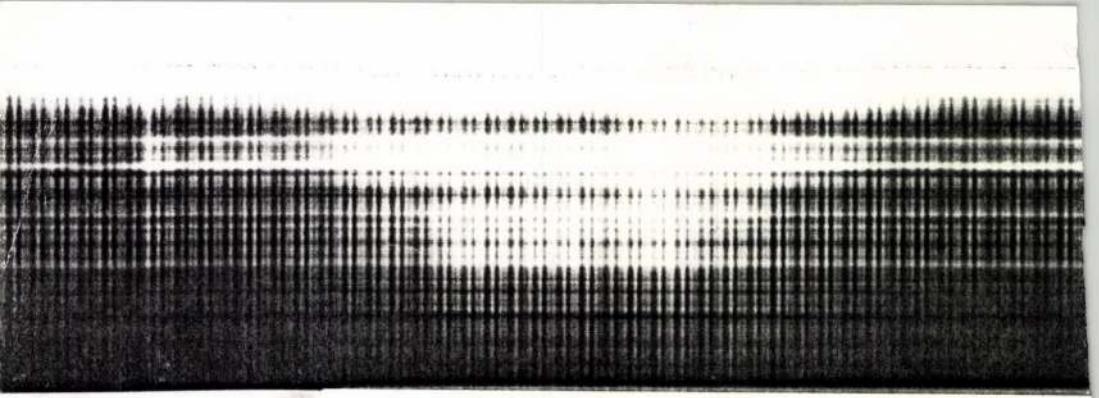

SZALAI LÁSZLÓ KERÁMIÁI
Duna Galéria

[illegible] szabálysze-
rűségre és a látszólagos véletlenre
hangolt műveit mutatta be.
Munkáiban a *rétegeken* van a
hangsúly. Az eltört kerámialapot

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 36 sz. 3-4 o.

Szalai Lidia

Fényforrásgyár új telepitése, Nagykanizsa. - Épitész: Ramocsay István, munkatárs Szathmáry Zoltán, mélyép. Stojanov Miklós, statikusok: Györgyi János, Hidvégi Zoltán, Szuhai Géza, Szalai Lidia. - Ismertetés, képekkel /foto: Bognár János/.

Magyar Épitőművészet, 1971. 4.sz.

42-45- l.

Szalai Lánkó

Terami Tusmúvész

Porcelán sorozat a VII. országos Terámia biennálén. (Városi Galéria Széchenyi tér)

Jó reggelt!
1982 IX. 11. 4.25

Szalai Lánló

Tevanei Nes

Első díjas lett „Törés" c. munkája a hetedik országos kicsinálén, Pécsett.

Rózsa Gyula
ci Ne

Némabladnák,
1982 nagy. 17

SZALAI MOLNÁR JÁNOS, molnár céhmester

1771. jan. 28-án a Veszprém megyei becsületes molnár céh esküdtei: Szalai Molnár János céhmester, Zsebeházi Molnár Mihály, Végh Molnár János, Molnár Sámuel és Szántó Molnár Márton esküdtek megbecsülték a vilonyai határban épült középső uj malmot, melyet Bolla Molnár István épitett.
86.old.

TEMESVÁRY KÁLMÁN: A vilonyai malmok története 85.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 9. Veszprém, 1970

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Békés m. Népújság

1979 MÁJ 16

Szalai Sándor

1021

Szalai Sándor

Tokaj

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szalai Sándor

Békés m. Népújság

1021

Akt

Szalai Sándor

Szalai Sándor,

NÉPÚJSÁG

Bélaés Magyar Népújság, 1977. máj. 14.

Szalai Sándor: Műteremrészlet

NÉPÚJSÁG

SZÜLŐF

Szomszédolás:

Jászság

Szomszéd megyénk, Szolnok gazdag műemlékekben, különösen az úgynevezett Jászság, melynek jelentősebb települései: Jászberény, Jászárokszállás, Jászapáti, Heves, Újszász, Jászkisér, Jászladány. Ezek közül a legnagyobb Jászberény, melyet egy oklevél 1357-ből „Berend" néven említ. A jászok a Rákóczi függetlenségi harc idején a szabadságharc kiváló katonái. A kunokkal együtt példát mutatnak a szabadságharcban. A jászokat egyébként a tatárjárás után

Többek között nevezetes arról is, hogy Jászberényben született Déryné Széppataki Róza, Beleznay Antal, Rácz Aladár, Székely Mihály és még mások. Az úgynevezett Jász Múzeumban őrzik Lehel kürtjét, amellyel Konrád német császárt ölte meg. Az elefántcsont agyarból kifaragott bizánci eredetű kürt, évszázadokon át a jászok hatalmi jelvénye volt. A város híres még 45 Celsius-fokos hőmérsékletű alkali-hidrokarbonátos termál vizű fürdőjéről.

A következő nagyobb település Jászapáti a XV. században épült gótikus templomáról híres. Ezenkívül igen gazdag barokk szobrokban, s van gyógyfürdője is. Jászárokszállás nevezetessége a Tompa Mihály által is megénekelt Csörsz-árok, amely még a római birodalom idején a IV—V. században épült védelmi célokból. A jászberényi hűtőgépgyárnak működik itt egy egysége is. Jászszentandrás szőlő és dohánytermelő vidék, de szintén van termálfürdője, templomába pedig Aba Novák Vilmos és

Szalai Sándor: Beszélgető uszályok

Lehel kürtje a Jász Múzeumban

IV. Béla telepítette le a Zagyva folyó mentén. Népi hagyományaik, szokásaik már kevésbé ismertek, csupán a szűcs mesterség, s a gazdagon hímzett subák révén maradt fenn valami emlék róluk.

Jászberény idegenforgalmi szempontból érdekes, mivel az Alföld műemlékekben egyik leggazdagabb középvárosa. A felszabadulást követő években dinamikusan fejlődött, az olvasók által bizonyára ismert hűtőgépgyára hazai iparunk jelentős bázisa. Termékeit a világ minden táján ismerik. A város Szolnoktól 50 kilométerre fekszik.

Chiovini Ferenc freskói vonzzák a látogatókat.

Műemléktemplom barokk stílusban Jászapátin

nevű unokája, Tiszakürtön pedig József vette gondjaiba és nagy szeretettel fejlesztette tovább a ritka szép kertet. Tiszakürtön azonban 1940-ben Bolza gróf halálával gazdátlanul maradt a kert, elvadult, sok értékes fa, cserje teljesen elpusztult. A kert közepén levő tisztást labdarúgópályául használták.

A Szolnok megyei és a tiszakürti tanács 1961-ben vette pártfogásba a Bolza-parkot. A tanácsi szervek elhatározták: közös erővel megmentik a pusztulástól a kertet, sőt, arborétummá fejlesztik, a Tisza-part egyik legszebb pihenőhelyévé varázsolják. Szakértői megbízatást adtak Bauecker Alajosnak, a szarvasi arborétum vezetőjének, akinek irányításával azonnal megkezdődött a tervszerű munka. Az

Mi foglalkoztatta a közvéleményt

Mit írt az újság több mint száz éve?

Szalay Sándor pedagógus festőművész

kiállítása nyílt Békéscsabán.

Magyar Hírlap 1970. III. 15. 13. c.

Szalai Tibor, grafikus

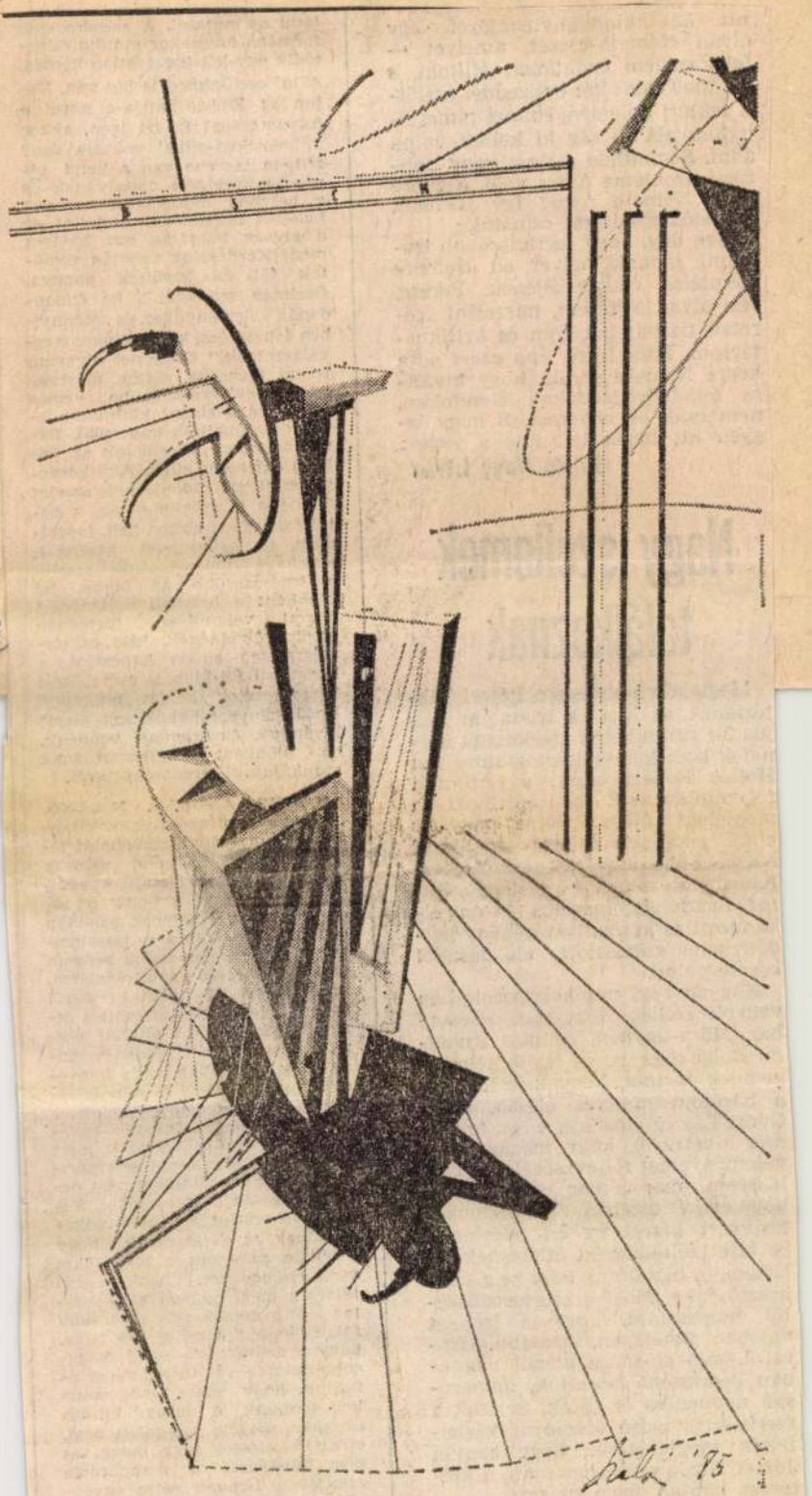

Szalai Tibor: BSCH hangszer

Megjelent olvastam Péteri Viktóriának az Élet és Irodalom május 2-i számában a szerkesztői üzenetek közt közzétett plágiumvádját Hollós Róbert ellen: úgy tünteti föl, mintha az ÉS-ben április 11-én megjelent *Megszüntetve megőriz* című cikkének ötletét — József Attila Flóra-versének kikövetkeztetett változatára — a szerző Garai Lászlónak március 14-én elhangzott és kéziratban néhány példányban szétosztott előadásából csente volna.

Nagyon régi munkakapcsolatban vagyok Hollós Róberttal, elsősorban Móra-ügyben, de más irodalmi dolgokban is, és így kötelességemnek tartom, hogy kijelentsem: a barátom március elején, tehát Garai László előadása előtt, telefonon hívott föl, hogy megkérdezze véleményemet föltevéséről. Jól emlékszem, már akkor azt mondta, hogy cikkét megírta, de a biztonság kedvéért kikéri az én nézetemet is. Mint föltételezést ötletesnek találtam, és biztattam, adja be a szerkesztőségbe. Most a szerkesztőségtől megtudtam, hogy a kézirat valóban akkoriban, legalábbis Garai László előadása körüli napokban beérkezett hozzájuk, hamarosan nyomdába is adták, és csak a szerkesztés belső viszonyai késleltették megjelenését, hogy azután József Attila születésnapján, a költészet napján jelenjen meg.

Érdekesnek tartom, hogy Garai László és Hollós Róbert egyaránt és egyszerre jutott azonos fölismeréshez. Nagy szellemek találkoz-

házi keretek között működik. Kezdeményezésükhöz sok sikert kívánunk, és örömmel vennénk, ha időnként tájékoztatnának munkájukról, eredményeikről.

KOCSIS ANDRÁS, MILÁNÓ. „Figyelmes olvasója vagyok lapjuknak, melynek színvonalát tekintve semmi irigyelni valójuk nincs a hasonló témájú nyugati lapoktól. (Talán a papír minőségét kivéve, amelynek azonban semmi köze nincs a tartalomhoz.) Sokszor lett volna kedvem írni Önöknek az elmúlt években, mert az ÉS hasábjain keresztül tudom a legjobban követni a dinamikusan fejlődő otthoni eseményeket. Az írás, jobban mondva a szó azonban nem kenyerem, így hát végül is mindig elálltam a véleménynyilvánítástól." Levélírónk e dicsérő bevezetés után bírálja lapunkat, mert — szerinte helytelenül — riportjainkban, glosszáinkban nem nevezzük nevén a szereplőket. Véleménye szerint a sajtó munkatársainak az a feladatuk, hogy nevükön nevezzék a felelősöket vagy a bűnösöket. „Amíg ez nem történik meg, nagyon nehéz dolog lesz a demokrácia magasabb fokára lépni." A mi célunk is az, hogy a demokrácia mind magasabb szinten valósuljon meg, és tudjuk, hogy ezért még sokat kell tennünk. A nevek kírása azonban sokféle bonyolult jogi, etikai kérdéssel függ össze, és nem feltétlenül a demokrácia szintjével. Lapunk célja egyébként sem személyek kipellengérezése, hanem jelenségek ábrázolása. Dicsérő sorait köszönjük.

DR. SZUTORCSIK JÓZSEF, FORRÓ

A KIÁLLÍTÁS MEGRENDEZÉSÉT TÁMOGATTA:

K & H BANK RT.
ESZTERGOMI KIRENDELTSÉGE

BÁSTYA RT.

GRANVISUS LÁTSZERÉSZETI
ESZKÖZÖK GYÁRA

KOMTOURIST ÜZLETHÁZ

OKTÁV PRESS

NA-NE GALÉRIA

ESZTERGOMBAN A VÁRMÚZEUMBAN

SZERETETTEL MEGHÍVJUK A

NA-NE GALÉRIA

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSÁNAK

MEGNYITÓJÁRA

1990. SZEPTEMBER 21-ÉN 16^{15} ÓRÁRA
ESZTERGOMBA A VÁRMÚZEUMBA

A KIÁLLÍTÁST
GÖNCZ ÁRPÁD KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK
NYITJA MEG

A NA - NE Galéria 1990. június 24-én nyílt meg Budapesten, nyolc művész közös kiállításával. Első együttes bemutatkozása ez olyan alkotóknak, akik közül többen régóta baráti és/vagy munkakapcsolatban állnak egymással, egyéni és társszerzőként készített műveiket jól ismerheti a hazai, s még inkább talán a nemzetközi, művészet iránt érdeklődő közönség. Közös jellemzőjük még - Bachman Gábor szemléletes leírásával - hogy a '80-as években gyakorta megkapták a "NA NE, hát ezt azért már mégse ...." mellékmondattal érzékeltethető hivatali ellenreakciót, mely mára részben névvé szelídült.

A NA - NE mozgalom zászlaját kitűzve jelezni kívánják, hogy nem keserűségüknek adnak hangot, a korábban meg-nem-valósult tervek, fölöslegesen elpazarolt energiák miatt. A galériaépület létrejötte ezért is esemény, a produktív és paralell-kultúra határozott jele Építészeti tervezője Bachman Gábor. E munka a nemzetközi szakirodalom által újabban "dekonstruktivizmusként" megjelölt művészeti (építészeti) irányhoz kapcsolható.

Golovics Lajos - a galéria és az azt működtető Meta-R Kft vezetője - korábbi műkereskedelmi, kiadói tevékenységét (mely többek között a Belvedere c. művészeti magazin megjelentetését jelenti) munkatársaival ezen új, művészileg szervezett térben folytatja.

A budapesti kiállítást Konrád György nyitotta meg, s a bemutatón Bachman mellett Rajk László, Giorgio Söss (Art Deko), Szalai Tibor, Vida Judit, Király Tamás, Doktor (Czalbert János) és Kovács Attila műfajilag is sokszínű munkái kaptak helyet.

Az esztergomi bemutatkozás az első olyan alkalom a galéria megnyitása óta, ahol a NA - NE Galériáról, mint műről, s művészeiről egy kiállítás formájában együttes képet kaphat a közönség.

PETERNÁK MIKLÓS

SZALAI TIBOR

Szalai Tibor

Lásd: Trombitás Tamásról
(P. Szűcs J.: Egy palacsk nitroglicerin)

Népszabadság, 1990. aug. 25.

SZALAI Tamás

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

Szalai Tibor
kiállítására

Vernisszázs:
1991. május 25-én, szombaton
délelőtt 11-től 13 óráig
az István Király Múzeumban
(Gagarin tér 3.)

A kiállítás megtekinthető:
augusztus 25-ig
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig

Fk. Kovács Péter

István Király Múzeum
8000 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

1991 -05- 21

DÍJELŐLEGES

Péter Márta
művészettörténész
Iparművészeti Múzeum
Budapest IX.,
Üllöi út 33-37.
1091

SZALAI TIBOR

SZALAI Tibor

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

Szalai Tibor
kiállítására

Vernisszázs:
1991. május 25-én, szombaton
délelőtt 11-től 13 óráig
az István Király Múzeumban
(Gagarin tér 3.)

A kiállítás megtekinthető:
augusztus 25-ig
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig

Fk. Kovács Péter

István Király Múzeum
8000 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

Bobrovszky Ida
művészettörténész
MTA Művészettörténeti Kutató Csopor
Budapest I.,
Uri u. 62.
1014

SZALAI TIBOR

SZALAI TIBOR

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

Szalai Tibor
kiállítására

Vernisszázs:
1991. május 25-én, szombaton
délelőtt 11-től 13 óráig
az István Király Múzeumban
(Gagarin tér 3.)

A kiállítás megtekinthető:
augusztus 25-ig
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig

Fk. Kovács Péter

István Király Múzeum
8000 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

Timár Árpád
művészettörténész

Budapest IX.,
Üllői út 119.
1091

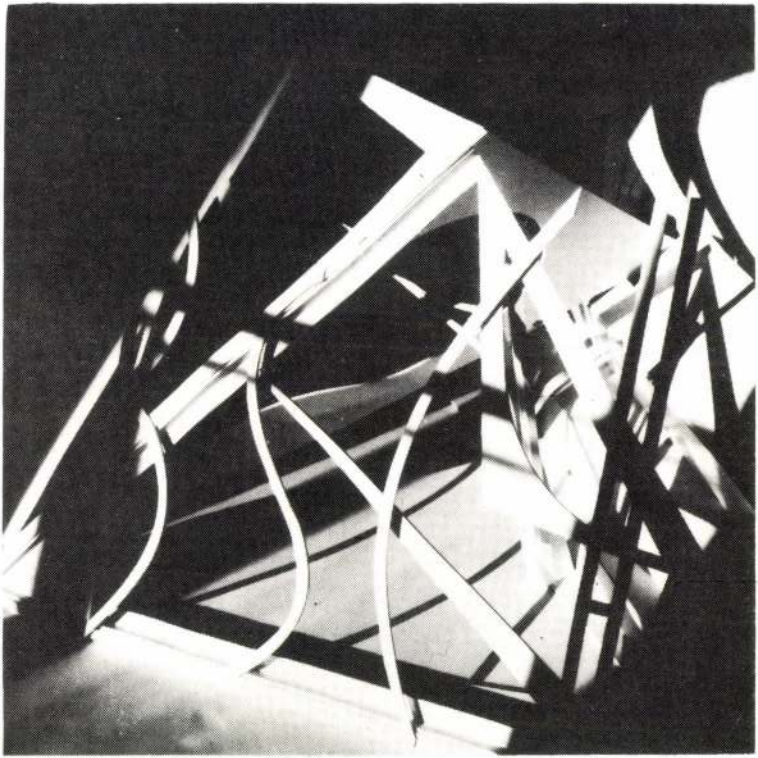

SZALAI TIBOR

SZALAI TIBOR

Ára: 30,– Ft

BACHMAN
KOVÁCS
RAJK
SZALAI

BACHMAN GÁBOR ■ KOVÁCS ATTILA ■ RAJK LÁSZLÓ ■ SZALAI TIBOR
K I Á L L Í T Á S A
DOROTTYA UTCAI KIÁLLÍTÓTEREM ● BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8. ● 1986. IX. 5.–X. 4.

GÁBOR BACHMAN ■ ATTILA KOVÁCS ■ LÁSZLÓ RAJK ■ TIBOR SZALAI
E X H I B I T I O N
DOROTTYA STREET GALLERY ● BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8. ● 05 SEPT. – 04 OCT. 1986

A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE, A KATALÓGUST SZERKESZTETTE ● **FEUER GÁBOR**
A KATALÓGUST TERVEZTE ● **NAGY PÉTER**

INSTALLATION AND CATALOGUE BY ● **GÁBOR FEUER**
CATALOGUE DESIGN BY ● **PÉTER NAGY**

FORDÍTOTTA ● **KOZÁK CSABA**
FOTÓK ● **BAKOS ZOLTÁN + HEGYI GÁBOR + JÁVOR ISTVÁN KOVÁCS ATTILA + SZALAI TIBOR + ZALKA IMRE**

TRANSLATION BY ● **CSABA KOZÁK**
PHOTOS BY ● **ZOLTÁN BAKOS + GÁBOR HEGYI + ISTVÁN JÁVOR ATTILA KOVÁCS + TIBOR SZALAI + IMRE ZALKA**

FELELŐS KIADÓ ● **NÉRAY KATALIN**
SZÁMALK Repro – Felelős vezető: Katona Józsefné

RESPONSIBLE EDITOR ● **KATALIN NÉRAY**
ISBN szám: 963 701 625 26

B U D A P E S T 1 9 8 6

ion as the resultant
end?, creative atti-
yse and classify the
n of the moment is
tch the change and
t the meeting-point
d temporary. ●
connects with the
rpetually changing
ts, rock- and avant-
p. Two or three of
ways been resulted
esigns, maquettes,
ery exhibition. Per-
manyfoldness and
ut only the artists

H M A N
nstitute for Applied
d installations then
n Film Studio) and
I mean, he was not
but a builder and
also for theatres in
ART DECO Group:
ss as music in this
d in realizing some
me interior designs
e and increasingly
his typographical
bit mystically deca-
passionately bio-
an intensified post-
st and heroic at the
liar character of it:
us forms from the
g with productivist,
list realist elements,
athos of the work's
d rarely with some
O I O. ●

beli és színházi munkáiban is. ●

K O V Á C S A T T I L A

ismét más variációját nyújtja az „alternatív magyar építészmérnök" fejlődésmodelljének. Talán még egy fokkal szorosabb szálak fűzik a filmépítészethez, mint két társát, de ő fotóművészettel, saját filmekkel **és** önálló épületekkel kezdte munkásságát, látványtervezői oeuvre-jében pedig az archaikus, a mitológikus és a nemzeti forrásokhoz való vonzódás, valamint az egyes filmek megszabta történeti korokba beleilleszkedés egyaránt erősebb, mint a többieknél. Annál meglepőbb, amikor ezoterikus hangulatú önálló kiállítások, látomásos-fantasztikus építészeti ideáltervek, vagy éppen az új szobrászat formáira hivatkozó tárgyak létrehozására vállakozik. ●

S Z A L A I T I B O R

aki építészhallgató korában irónikusan eltorzított body art önarckép-fotókkal keltett feltűnést, két másik társával pedig megalapította a fotózó, festő-rajzoló, tárgykészítő, sőt a performance és a zene irányába is elmozduló „Brettschneider" (deszkavágó?) csoportot, önálló munkáiban olyan plasztikai formákat teremt, melyek egyszerre tekinthetők „egy elképzelt város részleteinek", építészeti modelleknek, posztkubista új szobrászati installációknak és (bútor- vagy hangszer-) design-prototípusoknak. ●

● Ez a többértelmű és többfunkciójú tárgytípus nemcsak Szalaira jellemző, hanem a többi kiállítóra is. És ez az a formavilág, amelynek létrejötte a másik nagy, immár nemcsak magyar, hanem az 1970-es évek végétől megfigyelhető egyetemes jelenség kibontakozásával hozható összefüggésbe. Már az eddigi ismertetésben használt sok idegen szóból, tapogatódzó jelzőből, stíluskörülírásból is kikövetkeztethető, hogy ez a jelenség egy soha nem látott mértékű stíluspluralizmus. Ennek első számú hordozója a posztmodern építészet, a maga rafinált idézéstechnikájával, historizmusával, eklektikájával. Részben párhuzamos jelenségként, részben a posztmodernizmus hatására jött létre az új festészet, amelynek különösen a transzavantgarde szárnya kombinálja szabadon a mitológiai és a mai elemeket, történeti és klasszikus avantgarde stílusjegyeket, geometrikus és lágy festői motívumokat. Tovább bonyolítja e fejleményeket, hogy a szobrászatban is új áramlatok jelentkeztek (ismét

in films and theatrical productions, too. ●

A T T I L A K O V Á C S

represents another type of the modell of development on "alternative Hungarian architects". He is connected, with the film architecture, perhaps, more tightly than two of his colleagues but he started his art activity with photo art, own films and own buildings, and in the case of scene-design oeuvre the attraction towards archaic, mythological and national sources and the adapting to historical ages in each film are, in both of the cases, stronger than at the others. That's why his attempts to realize individual exhibitions in ezoteric atmosphere, visionary-fantastic architectural ideal-designs and objects referring to the forms of new sculpture are quite surprising. ●

T I B O R S Z A L A I

The fourth artist, caused sensation, when he was a student at the Faculty of Architects, with ironically deformed body-art self-portrait photos, and founded with two colleagues the "Brettschneider" (board-cutter?) Group where they made paintings, drawings, photos, objects, and what's more dealt with performance and music as well. In his individual works he creates plastical forms which can be simultaneously considered "the parts of an imagined town", architectural modells, post-cubist sculptural installations and the prototypes of (furniture- or instrument-) -designs. ●

● This object type having various meanings and functions is characteristic not only of Szalai but of the others, too. And this is the world of form which can be brought into connection not only with the evolvement of a Hungarian but with a universal phenomenon that is noticeable from the end of the 1970ies. With full knowledge of the already used technical terms, exploratory attributes and paraphrase of style, one can reason out that this phenomenon is a pluralism of style never seen before. The first medium is the post-modern architecture with its refined "technique of quotations", historicism and eclecticism. The new painting has come into being partly as a collateral phenomenon, and partly under the influence of post-modernism, specially the trans-avantgarde wing of which combines freely the mythological motives with the present ones, the historical and classical stylistical marks with geometrical and tender pictorial motives.

csak részben az építészet, részben a festészet hatására), s végül ezek a fellazított, gyakran dekoratívan, játékosan geometrizáló, színes, könnyed formák, efemer anyagok, bukkantak fel a designban és a divattervezésben is. ●

● Természetesen az új designon belül is rengeteg változat alakult ki: romantikus, nosztalgikus, 50-es évekre utaló, eklektikus, szofisztikáltan racionális, természetutánzó, camp, szupergiccs stb. Mindenben közös azonban, hogy **anti-design;** ha nem is radikális-provokatívan (csupán frivol szabadossággal), de egyformán a funkcionalizmus tagadásával, vagy még inkább negligálásából indul ki. ●

● A magyar helyzetet, s ezen belül különösen a most kiállító művészek munkásságát az teszi még bonyolultabbá, hogy itt olyan „anti-design" jelent meg, melynek nem volt mit tagadnia. Magyarországon sohasem alakulhatott ki olyan magasszintű tárgyformáló kultúra, mely egy posztindusztriális társadalom designjának funkcionális, gazdasági és formai ellentmondásait magában hordozná, és amellyel **szemben** kellene egy új irányzatot állítani. (Rajk László interpretációja.) ●

● Valószínüleg ez a magyarázat arra, hogy a most kiállító művészeknek sikerült egy különösen rugalmas és mozgékony tárgyi világot kialakítania, amely megszabadult a funkcionális kötöttségektől, de amely bármikor funkcionalizálható. Alkalmazható a film, vagy a kiállítási építészet terén; használati tárgy vagy maradandó épület alkotására is alkalmas, de lehet képzőművészeti objekt vagy installáció is belőle. Amikor – első ízben 1984-ben – ez a csoport egy „bútort" állított ki, ez egyszerre volt kicsinyített épület, szekrény, objekt és szobor; közös alkotás volt, de mindenkinek megvolt a saját, szuverén része benne. A mostani kiállítás is felfogható egységes, kollektív térberendezésnek, de hasonló „stílusban" dolgozó képzőművészek lazán egymás mellé állított műtárgysorának is. – A „stílus" megjelölést kénytelen voltam itt idézőjelbe tenni, mert ennek az egyre erősödő szemléletnek és munkamódszernek valószínüleg az lesz a próbája, ha a posztmodern időszak divatszerű esetlegességeinek eltűntével is sikerül fennmaradnia.
Vagyis igazi stílussá válnia.

The situation turns to be more complex because new tendencies have appeared in sculpture (also under the influence of architecture and painting), and finally these loosen, often decoratively, playfully geometrical, colour easy forms and ephemeral materials emerged in the design and fashion-design, too. ●

● Certainly, there are several variations in the new desing: romantic, nostalgic, relating to the fifties, eclectic, sophisticatedly rational, natural, camp, super-trash, etc. Nevertheless, all they are common in one thing, namely they are **anti-designs;** not radically-provocatively (only with their frivolous licentiousness) but all they say no to functionalism or rather neglect it. ●

● The Hungarian situation, and within it, the activity of the just exhibiting artists is made more difficult by the fact that here appeared an "anti-design" of such a kind which had no object to deny. An object-forming culture high in quality could never develop in Hungary which could bear the functional, economical and formal contradicts of the design of a post-industrial society and **against** of what one should give rise to a new tendency. (László Rajk's interpretation.) ●

● Probably it is the explanation for the now exhibiting artists' success in realizing a particularly buoyant and mobile world of objects that got rid of the functional restrictions but can be called anytime into action. It can be applied in the field of the film or exhibitional architecture; suitable for making articles for personal use or buildings that will last and objects of fine art or installations, too. When – first in 1984 – the group displayed a "furniture", it was simultaneously a reduced building, wardrobe, object and sculpture; it was a common art work but each artist had his own, sovereign part in it. The present exhibition can be regarded as a unified, collective space-mounting but also as a line of works standing loosely one after the other made by artists who work in a similar "style". – I had to put "style" in inverted commas because the test of this strengthening artistic approach and working method will probably be if it could survive the disappearance of fashion-like contingencies of the post-modern period.
Namely if it could become a real style.

B E K E L Á S Z L Ó L Á S Z L Ó **B E K E**

A R C H I T E C T U R E

1974 **House of Soviet Culture and Science** (worked as art consultant, directing designers: István Zilahy, József Bada, Pál Somogyi)
1975 **Kelenföld Centre,** restaurant, coffee-bar, snack-bar (worked as consultant, directing designers: István Zilahy, József Bada)
1978 **Workers' Hostel of the Disposal of Refuse Works,** Budapest
1981 **KÉV Workshop,** Siófok
1982 **Disposal of Refuse Works** (consultant, directing designers: Antal Lázár, Márton Dobó, Gyula Korpos, Attila Szabó)
1984 **Károlyi Mihály Foundation, Atelier** (jointly with Gábor Bachman and Bálint Nagy) St. Paul-de-Vence, France
1986 **Hadhazy Studio, photo studio** (jointly with Gábor Bachman) in process, New York

E X P E R I M E N T A L A R C H I T E C T U R E

Worked as member of the **Non-tecton** group (leader: Dr. Mihály Párkányi, Dr. László Gábor, Dr. Lajos Garay) (members: János Barcza, Dr. László Hajdú, Rózsa Kövesdi)

1972 **Experimental Maisonette**
1973 **Lift Grid** Experimental Unit, documentation
1974 **Non-tectonic Family House,** documentation
The use of non-tectonic structures in Somali study on behalf of the UNIDO
1975 **Design for building cheap houses in Abu Dhabi and Egypt** study on behalf of the UNIDO
1976 **Lift Field** experimental unit
Preliminary Studies for building Model House in Dry, Tropical Territories
1977 **Introduction to the Theory of the Blind Design** Technical Publishing House, Budapest
As member of the **Minimum Cost Housing Group** and the **Sulphor Group** at the Faculty of Architect of the McGill University (Montreal, Canada) he wrote the following dissertation:
The Activity of the UNO in the Field of Home-Building, Building and Design

T H E A T R E

1975 **Marlow:Faust** (Ódry Stage, Budapest)
1977 **Feydeau: Pig in a Poke** (National Theatre, Győr)
1978 **Rozewicz: The Starving Artist Leaves** (Ódry Stage, Budapest)
1979 **Kafka: The Lawsuit** (National Theatre, Pécs)
Ábrahám: Victoria (National Theatre, Pécs)
1980 **Ibsen: Nixy** (National Theatre, Pécs)
Witkiewicz: Moor-hen (National Theatre, Miskolc)
Nádas: Cleaning (National Theatre, Győr)
Stein-Kovács: Rape of the Sabines (National Theatre, Pécs)
1981 **Genet: Draught-screens** (plan, National Theatre, Győr)
Goldoni: Summer Adventures (Repertory Theatre, Győr)
Promenence: The Elephant-man (Pesti Theatre, Budapest)
Hrabal: Bambini di Praga (National Theatre, Győr) (jointly with Gábor Bachman, Miklós Erdély, István Haraszti, Gyula Pauer, György Szegő and Bálint Nagy)
1982 **Bernhard: Trout-Quintet** (plan, Pesti Theatre, Budapest) (jointly with Gábor Bachman)
Fodor-Presszer-Bach: Rehearsal (plan, Erkel Theatre, Budapest) (jointly with Gábor Bachman)
1984 **Schaffer: The Killer** (Vigadó, Budapest, jointly with Gábor Bachman)
Hobo Blues Band: Hunt (Sport Hall, Budapest) (jointly with Gábor Bachman)
1985 **András Jeles: Dramatic Events** (Dobozy: Wind-storm) (Monteverdi Wrestling Circle, Budapest, jointly with Gábor Bachman and Bálint Nagy)

F I L M S + V I D E O S

1979 **Martinovics** *director:* Judit Elek (Hungarian Television)
1981 **Time Stops** *director:* Péter Gothár (Hungarian Film Studio)
Change *director:* Péter Gothár (Hungarian Television)
Wax-Works *director:* András Szurdi (Hungarian Television)
Romance *director:* András Mész (Hungarian Television)
1982 **Version** *director:* Miklós Erdély (Balázs Béla Studio)
Ninive *director:* András Szurdi (Hungarian Television)
1983 **Night Song of the Dog** *director:* Gábor Bódy (Hungarian Film Studio) (jointly with Gábor Bachman)
1984 **The Man-Eater's Love** *director:* Man Cantu and Katalin Pázmándy (Balázs Béla Studio and ZDF co-production, jointly with Gábor Bachman)
Einstürzende Neubauten (stage, video) (jointly with Gábor Bachman and György Soós)
1985 **Idiocy in not a Problem** *director:* János Xantus (Hungarian Film Studio, jointly with Gábor Bachman)
Time Does Exist *director:* Péter Gothár (Hungarian Film Studio) (jointly with Gábor Bachman)
Sorrow Sunday *director:* Pál Sándor (Hungarian Television) (jointly with Gábor Bachman)
The Construction of Nothing (unfinished, series on video) (jointly with Gábor Bódy, Gábor Bachman, Péter Esterházy, György Soós and Péter Vallai)
Miss Scuderi *director:* Gyula Maár (Hungarian Television) (jointly with Gábor Bachman)
1986 **The House of the Prince** (plan, maquette, video) (jointly with Gábor Bachman and Endre Borza)
Lenz *director:* András Szirtes (Balázs Béla Studio)

E X H I B I T I O N S

1977 **Five Projects,** Fészek Art Club, Budapest
1979 **Super Loo,** Bercsényi Students' Hostel, Budapest
1980 **Window-wall-wall-window,** Bercsényi Students' Hostel, Budapest
1981 **Appointment with Gábor Bachman on a Bridge** (jointly with Gábor Bachman and the Group 180)
House of the Extended Soul, Bercsényi Students' Hostel, Budapest (jointly with Gábor Bachman and János Vetö)
1982 **Architectural Tendencies,** Óbuda Gallery, Budapest
1983 **The Rehabilitation of Keszthely Downtown,** Hotel de Ville Lille, France
1984 **Plánum** (The Sick House), Cultural Centre, Almássy Square, Budapest (jointly with Gábor Bachman, Attila Kovács, Tibor Szalai and László Vincze)
1985 **Neue Linie in Ungarn,** Tatgalerie, Vienna (jointly with Gábor Bachman, Attila Kovács, Tibor Szalai and László Vincze)
Töne und Gegentöne, Messepalast, Vienna (jointly with Gábor Bachman, Attila Kovács, Tibor Szalai and László Vincze)

C O M P E T I T I O N S + L E C T U R E S

1977 **The Ideal Theatre** (International Competition, Paris)
1978 **Utopy in Architecture** (Ganz Mávag Cultural House, lectures)
Turning Out and In (Bercsényi Students' Hostel, competition)
Soviet Avantgarde Architecture (supplement of the Bercsényi Students' Hostel)
Super Loo (Cultural Houses, Budaörs, Érd, lectures)
Master-school (entrance competition)
Catch, don't Scratch, punk music architecture (lecture with Tamás Olescher, Bercsényi Students' Hostel, Budapest)
1979 **Gallery of Szombathely** (competition, Szombathely)
1980 **Darling . . .** (study, supplement of the Bercsényi Students' Hostel, Budapest)
Cultural Houses (FÉK competition, comics, self-publication)
1981 **Kiskörös Downtown** (FÉK competition, jointly with Tamás Nagy)
Rehabilitation of Keszthely Downtown, (competition, jointly with Gábor Bachman, Dezsö Ecker, Katalin Gyarmathy, Bálint Nagy, Katalin Pickler + 75 architects and many others)
1983 **Opera de la Bastille** (International competition, Paris) (jointly with Gábor Bachman, János Balázs and Endre Borza)
1986 **Bulwark of Resistance** (International competition, Japan) (jointly with Gábor Bachman, Miklós Haraszti and György Konrád)

P U B L I C A T I O N

1984 **Actuel,** Paris
1985 **Arbeiter Zeitung,** 11 February, Vienna
Wochenpresse, 12 and 19 February, Vienna
Kurier, 25 February, Vienna
Töne und Gegentöne (catalogue), Vienna
Magyar Építömüvészet 4. ("Hungarian Architecture" No.4.)
L'Arcitecture d'Aujourdhui 6.
1986 **Magyar Építömüvészet 2.**
Filmvilág 2. ("Film World" No. 2., monthly)
Japan Architect, March

S Z A L A I

T I B O R

1958. április 29., ● Tét
1972–76 ● Györi Hild József Épitöipari Szakközépiskola
1977–82 ● Budapesti Müszaki Egyetem Épitészmérnöki Kar
1982-töl ● Budapesti Városépitési Tervezö Vállalat
1985–86 ● MÉSZ Mesteriskola

H – 1 1 8 1 B U D A P E S T, H A V A N N A Ú T 5 8.

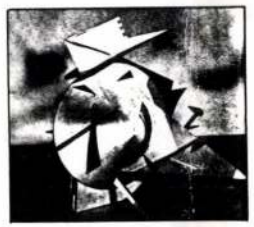
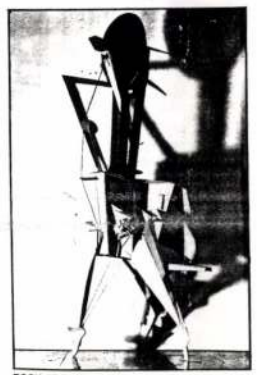
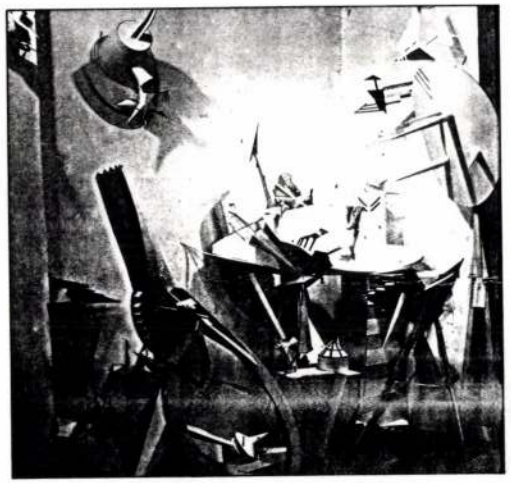
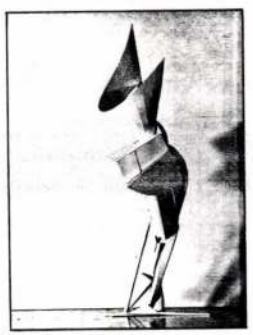

BSCH ARCHITEKTURA

BSCH ARCHITECTURE

SZALAY Tibor

NAGY, Hédikó: The crying of lot 301.
= New HQ No. 118. Vol. XXXI. 1990
-146-149.p.

Bp. Budapest Galéria, 1989

a 301-parcella pagánati tervei

SZALAI TIBOR

TIMÁR Katalin: Na, igen! = Beszélő, 1990. junius 30.
31.p.

A Na-Ne galéria nyitó kiállításáról

SZALAI Tibor épitész

Chikán Bálint: Uj értékrend felé.=Magyar Hirlap,1991. aug. 27. 11.p.

Két olyan kiállításról is szólhatunk, amelyeknél úgy tűnik, minden feltétel adott ahhoz, hogy a bemutatkozó művész hozzájáruljon a folyamat gyorsításához. Az egyik tárlat helyszíne Székesfehérvár, s ezen belül az István Király Múzeum. Szalai Tibor építész kiállításán olyan alkotóval ismerkedhet meg a nagyközönség, akinek tevékenységét a szakma már régóta kiemelt figyelemmel kíséri, ám ilyen átfogó egyéni tárlatot még nem rendezhetett műveiből. Legutóbb öt éve, 1986-ban Bachman Gáborral, Rajk Lászlóval, Kovács Attilával együtt állított ki, s a társak megválasztása jól jelzi azt az irányultságot, szellemiséget, amelyet Szalai papírból készített. A Néray Katalin által „közép-európai utópiák"-nak nevezett alkotások egyszerre utópikus városrészletek, science fiction díszletek, építészeti modellek, installációk, abszurd bútorok vagy akár hangszerek. A tér és az idő problémái, felbontása, átfedése a filozófiai háttere ezeknek a rendkívüli érzékenységgel komponált geometrikus konstrukcióknak, amelyek rafináltan s mégis könnyed eleganciával hatnak a nézőre.

HEGYI Lóránd: Az interpretáció és
kérdése a 20. századi müvészetben
BEKE László: Az emlékezés szerepe
jában : Emlékfoszlányok. 1985. 12
FÜLEP Lajos: Célszerüség és müvés
töredékei. [sajtó alá rend. és az
129 - 143. G.

SZABÓ Lilla: A pozsonyi Szent Már
kérdései. 1985. 147 - 160. (ill.)
SZURCSIKNÉ Molnár Erika: A Könyve
ségének története. 1985. 161 - 18
PÁLOSI Judit: Ferenczy Noémi müvé
eseménytörténete. 1985. 181 - 198
KONTHA Sándor: A Horthy-korszak é
nyek tükrében. 1985. 199 - 203. (
BEKE László: Berczeller Rudolf sz
(ill.) G.

Szalai Tibor, ékítész
Terpilyázat; Enes, Vörösségi Ház, 1986.

1.) Folytatás

1. sz. változat:
Telepítés a „városon kívül", messze

Alkmaat és

telepítés
a városon kívül, messze.
Az egyetlen lehet-tenek
[illegible]
(b[illegible])

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 7-6 old.

Szalai Tibor, építész 2.) Folytatás.
Terpályázat: Encs, Közösségi Ház. 1986.

2. sz. változat:
Homlokzatok,
metszet

2. sz. változat:
Földszinti
alaprajz, emeleti
alaprajz

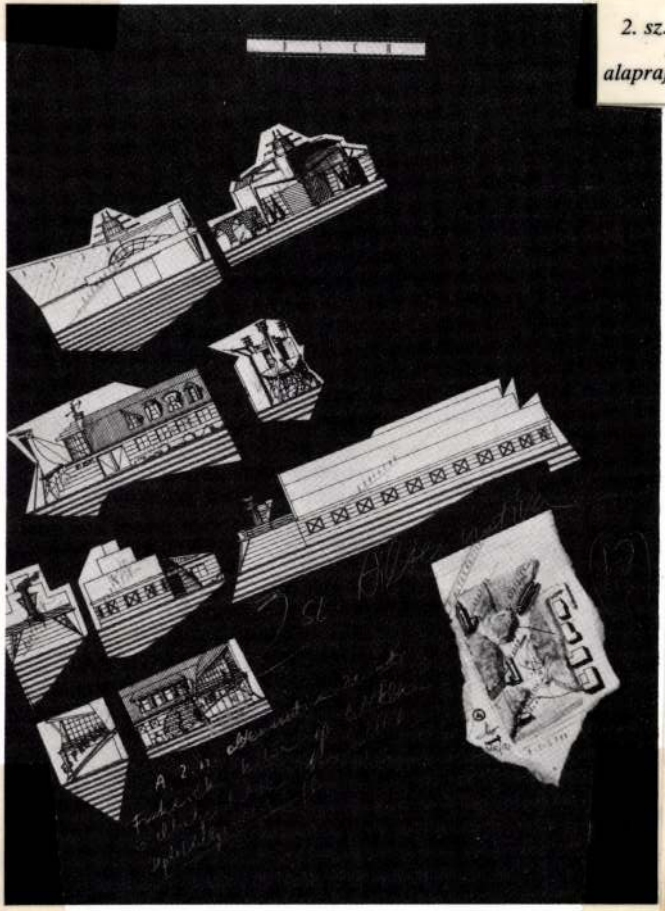

Magyar Építőművészet, 1989. 1-2 szám, 76-old.

Szalai Tibor, építész 3. D-Folytatás.
Tervpályázat: Encs, Közösségi Ház, 1986.

3. sz. változat:

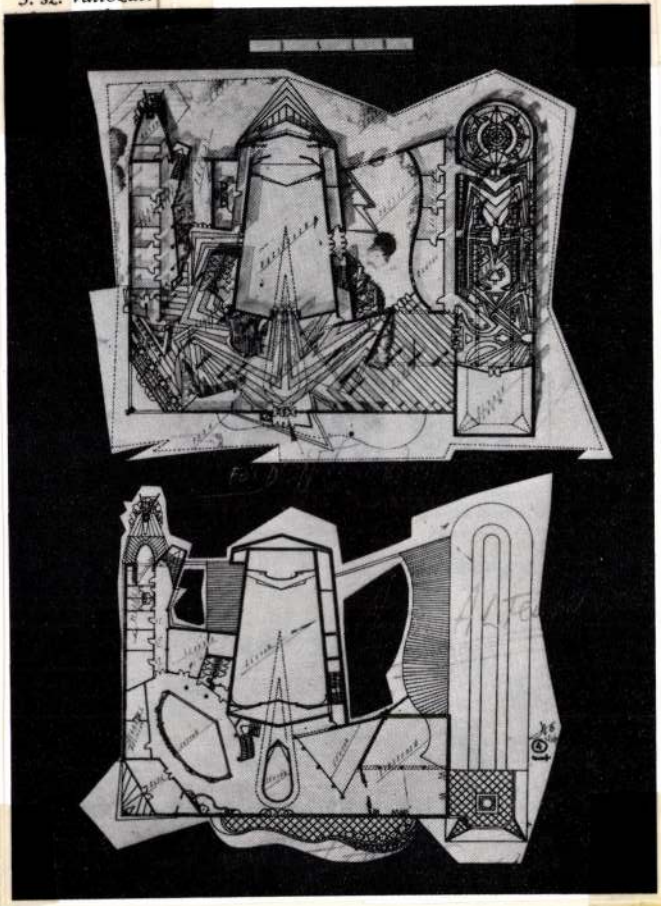

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 76-old.

SZALAI TIBOR

90 3. 66

91 12. 69

Új Művészet

Szalai Tibor, építész 4.) Folytatás (vége)

Terpályázat: Enes, Közösségi Ház, 1986

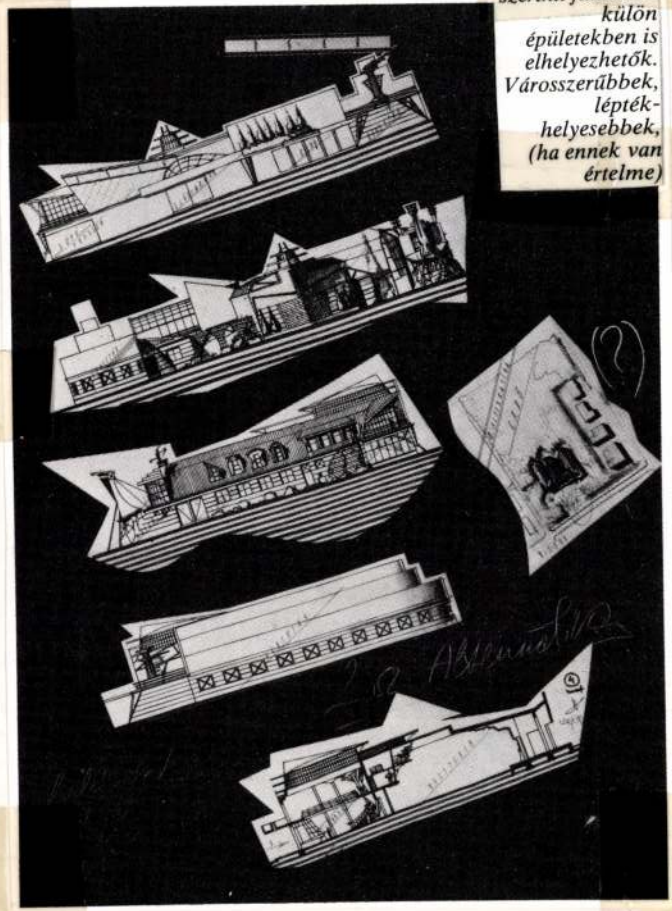

A 2. sz. változat szerinti funkciók külön épületekben is elhelyezhetők. Városszerűbbek, lépték-helyesebbek, (ha ennek van értelme)

Magyar Építőművészet, 1989, 2-3 szám, 76-old.

Szalai Tibor, építész

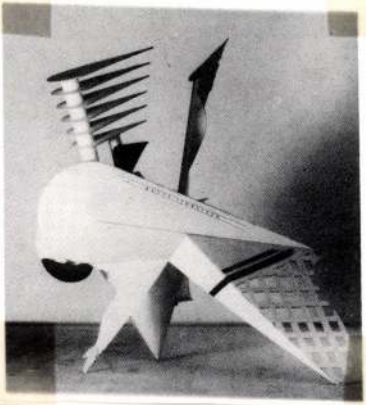

BSCH szobor, Szalai Tibor

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 71. old.

Szalai Tibor, építész
a MÉSZ Mesteriskolája VIII. ciklusának hallgatói:

Szalai Tibor (1958, Tét) BME Építészmérnöki kar, 1982.

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 2-old.

Szalai Tibor, épí-tész

L: Bachmann Gábor

—

Vadas József: Herkentyűk

13

Élet és Irodalom Bp. 1986. szept. 19 XXX/38

Szalai Tibor, [grafikus]
[ipikés]
L: Vehő János

(-or): B 28-30 G.

Élet. és Irodalom 8 p. 1986 márc 28. XXX/13

Szalai Tibor

Kiállítás a Heliconban Galériában

Magyar Nemzet 1983. X. 25.

Szalai Tibor, [grafikus]

L: Vető János

Bán András: Álomi szép képek, alag... 97-102

Mozgó Világ, Bp, 1983 júl. IX/7.

19. Vö. M. Salvadori, *K. Kautsky and the Socialist Revolution* (London: NLB, 1979).
20. A. Etzioni, *The Active Society* (London: Collier–Macmillan, 1968).
21. A. Kaznacheev, *Inside a Soviet Embassy* (Philadelphia: Lippincot, 1962), 207.
22. V. Sakharov, U. Tossi, *High Treason* (New York: Ballantine, 1981).
23. Vö. T. von Laue, *Why Lenin? Why Stalin?* (Philadelphia: Lippincot, 1964).
24. V. I. Lenin, „The Valuable Admission of P. Sorokin", in *Collected Works*, 28 (Moszkva: Progressz, 1965), 187–188.
25. Vö. K. Radek, „O haraktyere vojni sz Polsej", in *Pravda*, 1920. május 11–12.
26. E. Demaitre, „The Origins of National Communism", in *Studies in Comparative Communism*, II, No. 1 (1969 január), 1.
27. F. Barghoorn, *Soviet Russian Nationalism* (London: Oxford University Press, 1956), 60.
28. E. Kamenka, „Political Nationalism", in E. Kamenka szerk., *Nationalism* (Canberra: Australian National University, 1976), 3.
29. J. Plamenatz, „Two Types of Nationalism", in E. Kamenka szerk., 34.
30. Vö. M. Bakunyin, „Goszudarsztvennoszty i anarhija", in *Izbrannie szocsinyenyije*, I (Pétervár–Moszkva: „Golosz truda", 1922).
31. Vö. *Ocserki filoszofiji kollektyivizma*; Szentpétervár: Znanyie, 1909.
32. V. I. Lenin, „Materialism and Empirocriticism", in *Collected Works*, 14 (Moszkva: Progressz, 1962)
33. Uo., 21, 103–5.
34. M. Gorkij, „On the Russian Peasantry", in *The Journal of Peasant Studies*, 4, No. 1 (1976 október)
35. Vö., M. Agursky, *Szovjetszkij Golem* (London: Overseas Publications Interchange, 1983), 47–55.
36. Részletesen ld. ibid., 36–39.
37. F. Kohler et al., *The Soviet Union*, p. 62.
38. Uo., 62–63.
39. Ld. például *Pravda*, 1944. január 22.
40. V. I. Lenin, „The Valuable Admission of P. Sorokin", *op. cit.*, 187–188.
41. M. Agursky, „The New Russian Literature", The Soviet and East European Research Center, The Hebrew University of Jerusalem, 1980.
42. Vö., M. Agursky, „Les idéologues du PCUS dans le débat", in *La documentation française, Série URSS*, No. 467, 1983.
43. Barghoorn, *Soviet Russian Nationalism* 264.

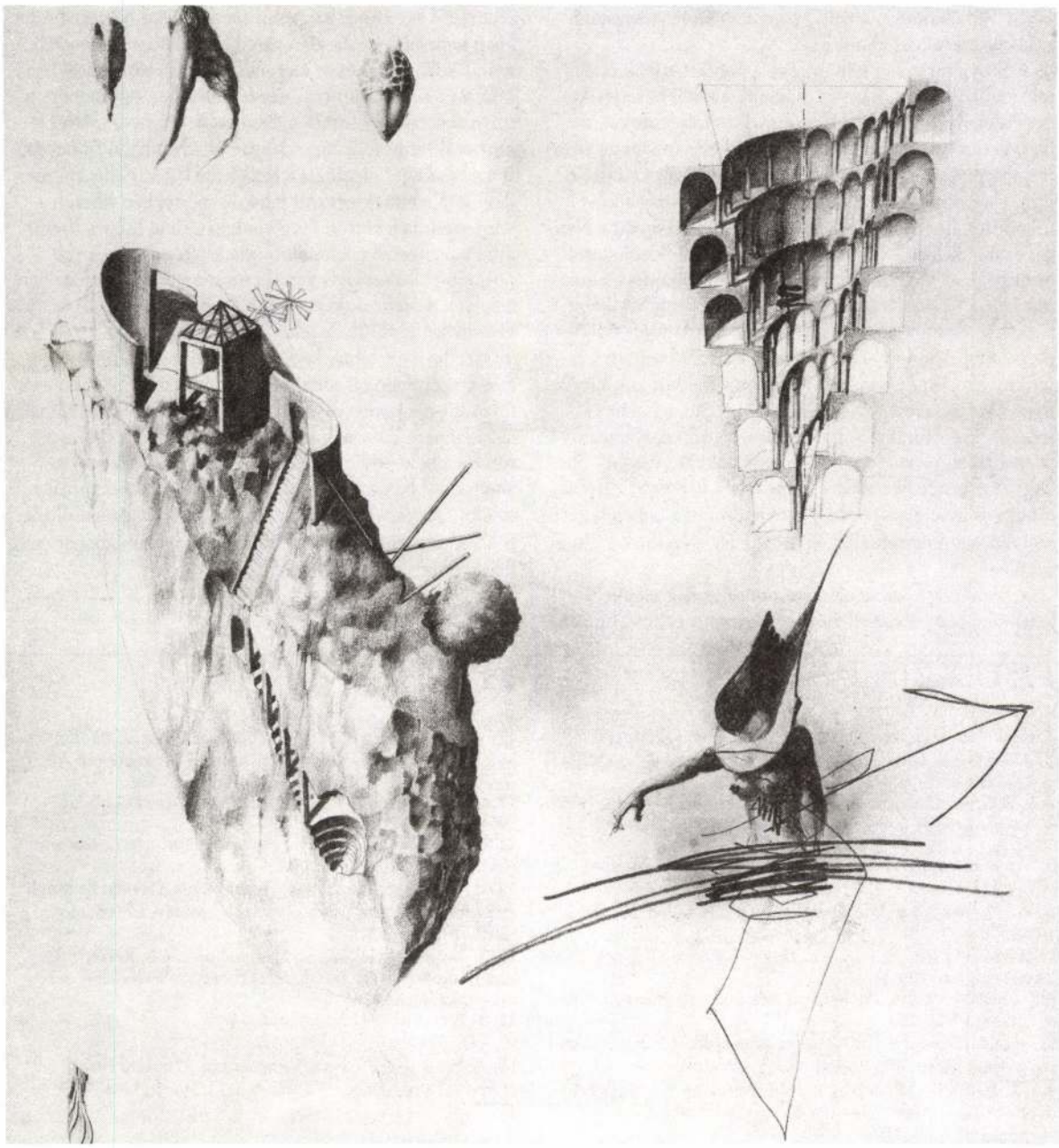

az eredeti kommunista ideológia alapvető vonásait is magában foglalja, és nem áll szándékában feladni politikai hatalmát. Erősen etatista, ám számos más hagyományos orosz értéket is őriz, sőt az ortodox egyházhoz fűződő viszonya is ambivalens.

Az orosz konzervatív nacionalizmusnak olyan változata is elképzelhető, amely a kommunizmust nem utasítja el, hanem egyszerűen megpróbálja önmagához igazítani, mint a második világháború alatt, amikor a szovjet propaganda felfüggesztette a szovjet társadalom ideológiai összetevőinek hangsúlyozását, és a bolsevik hatalomra jutást a nemzeti felszabadítás forradalmaként magyarázta. E korszak szovjet főideológusa, Alekszandr Scserbakov például hivatalos beszédeiben mindahányszor kiemelte, hogy Oroszországot a bolsevik forradalom mentette meg az idegen gyarmatosítástól.[39] Lenin maga is ezzel a magyarázattal állt elő, amikor azt mondta, hogy az októberi forradalom és az 1918-as breszt-litovszki egyezmény segítségével mentették meg a bolsevikok Oroszország függetlenségét.[40] A szovjet rendszer nemzeti hatalomorientációját megőrző orosz konzervatív nacionalizmusra frissebb példa Pjotr Proszkurin szovjet író életműve, amely a pártot a nemzet igazgatásának szervezeteként ábrázolja.[41]

A Szovjetunióban néhány éve a konzervatívok támadták a radikálisokat, mert ez utóbbiak a további terjeszkedés érdekében támogatták az öngyilkos irányzatokat, a fegyverkezési versenyt és az aktív, gátlástalan szovjet nemzeti integrációt. Ennek egyik érdekes jele volt az a heves vita, amely az establishment orosz nacionalistái között folyt arról, hogy mi is voltaképpen Oroszország, mi a Nyugat és mi a Kelet.[42] Olyan orosz nacionalista ideológusok, mint például Vagyim Kozsinov vagy Lev Gumiljov Oroszországot a Kelet szerves részének tekintik, amely kibékíthetetlen ellentétben áll a Nyugattal. Eközben opponenseik, például Apollon Kuzmin vagy a néhai Vlagyimir Csivilikin, Vaszilij Lebegyev és Vlagyimir Subkin azt állítják, hogy Oroszország a Nyugat része, és így Ázsia halálos ellensége. Ezért bírálják a harmadik világgal szembeni szovjet politikát, mert az radikális mozgalmakat támogat. Ehelyett az orosz elszigetelődés lenne a cél. Ezeket az egymástól eltérő nézeteket persze a Szovjetunióban nem lehetett nyilvánosan kifejteni, hacsak nem legfelső politikai támogatással.

A konzervatív orosz nacionalizmust annak idején ellentmondásos jellege ellenére is üdvözölni kellett, hiszen azt lehetett remélni, hogy ennek égisze alatt megszűnik majd a nemzetközi stabilitás és béke veszélyeztetése. Ez a nacionalizmus – bár vállalta, hogy Oroszország erejét megőrizze, sőt növelje – természeténél fogva nem volt expanzionista.

A nacionalizmust, akárcsak az ideológiát a szovjet vezetők a nép támogatásának elnyerésére használták fel. A szovjet terjeszkedést nem az orosz radikális nacionalizmus gerjesztette. A szovjet vezetők hasznosították viszont azt a fajta orosz nacionalizmust, amelynek vonzereje garantálta a terjeszkedési politika általános támogatását. Persze egy konzervatív, izolációs nacionalizmust is vonakodás nélkül kihasználtak volna, mint ahogyan azt Sztálin a második világháborúban tette.

Éppen ezért életbevágóan fontos az orosz nacionalizmus izolációs formáinak bátorítása, méghozzá a nemzetközi béke és biztonság érdekében. Frederick Barghoorn már 1956-ban megértette ennek szükségességét, amikor így írt: „Szovjet-Oroszországban a militarizmus és a nacionalizmus közti kapcsolat izgalmasan paradox. A háború a centralizmus, a sovinizmus és az idegenellenesség erősítésével hozzájárult a totalitárius rendszer fejlődéséhez, ugyanakkor a nagyorosz nacionalizmus újjászületése bizonyos mértékig antitotalitárius fejlemény. Nem szabad azonban túlhangsúlyozni a szovjet ideológia e két eleme közötti ellentmondást. A Kremlnek ugyanis jelentős mértékben sikerült szintetizálnia a kettőt. Mégsem lehetetlen, hogy a Kreml által a nagyorosz nacionalizmusnak tett engedmények olyan módosulásokhoz vezethetnek a szovjet ideológiában, amelyek hosszú távon egy kényelmesebb szovjet–nyugati viszony ígéretét hordozzák."[43]

Még ha a diadalmaskodó konzervatív orosz nacionalizmus megpróbálná is integrálni a szovjet történelem tapasztalatait egy új orosz nemzeti mítoszba, az sem szabad hogy aggodalmat okozzon más nemzetek körében. Végül is a történelem az efféle integráció számos példáját ismeri, amelyekről bebizonyosodott, hogy a nemzetközi politika terén teljességgel ártalmatlanok. Bármilyen formát öltsön is a konzervatív orosz nacionalizmus, az semmiképpen nem lehet fenyegetés. Csak remény.

FORDÍTOTTA SZILÁRD GABRIELLA

JEGYZETEK

1. G. Wetter, *Dialectical Materialism* (New York: F. Praeger, 1958).
2. A. Besançon, *Court traité de soviétologie á l'usage des autorités civiles, militaires et religieuses* (Paris: Hachette, 1976).
3. L. Pellicani, *I rivoluzionari di professione* (Firenze: Wallechi, 1975).
4. Vö. A. Kriegel, *Israel est-il coupable?* (Paris: R. Laffont, 1982).
5. Ch. Bohlen, *Witness to History* (New York: W. W. Norton, 1973), 513.
6. Vö. G. Rauch, *Letter to the Soviet Leaders* (London: Fontana, 1974).
7. M. Agursky, *The Ideology of National Bolshevism* (Boulder, Col.: Westview Press, 1986)
8. J. Ortega-y-Gasset, *The Revolt of the Masses* (London: G. Allen & Unwin, 1972), 105.
9. C. J. H. Hayes, *The Historical Evolution of Modern Nationalism* (New York: Russell and Russell, 1931), 166–167.
10. W. Biehahn, „Marxismus und Russentum im Bolschewismus", in *Osteuropa*, 10. évf., 1934–35, 506.
11. „The Rise of Russian Nationalism", in *Nationalism*. Report by a Study Group of the Royal Institute of International Affairs (London: Oxford University Press, 1939), 57–80.
12. M. Hindus, *Crisis in the Kremlin* (New York: Doubleday, 1953), 32–34.
13. Z. Brzezinski, „The Soviet Past and Future", in *Encounter*, 34, No. 3 (1970 március), 7.
14. R. C. Tucker, „Communist Revolutions, National Cultures, and Divided Nations", in *Studies in Comparative Communism*, 7, No. 3 (1974 ősz), 242.
15. V. Kusin, „Socialism and Nationalism", in L. Kolakowski, Hampshire szerk. *The Socialist Idea* (London: Weidenfeld & Nicolson, 1974), 148.
16. Kohler et al., *The Soviet Union*, 4–5.
17. Uo., 31.
18. A. Shtromas, „To Fight Communism: Why and How?", in *International Journal on World Peace*, I, No. 1 (1984 ősz), 37.

Tradition, Cambridge, 1938, 2–3, 13, 263. L. még Raphael Samuel kiad., *Patriotism: The Making and Unmaking of British National Identity*, London, 1989, I. LX és passim; Ernest Gellner *Thought and Change*, London, 1964, 168. Egy később megjelent könyvében Gellner már tagadja ezen „invenciók" mesterséges, illetve kitalált mivoltát (*Nations and Nationalism*, Ithaca, 1983, 56). Anderson és Hobsbawn megalkotta azokat a terminusokat, amelyek népszerűsítették a nacionalizmusnak ezen eszméjét, de nem magát az eszmét. Két évvel könyvei megjelenése előtt, egy nacionalizmusról szóló legfrissebb irodalmat közlő áttekintés a tizenkilencedik századi nacionalizmus „mesterséges és csinált jellegét" „elfogadott megközelítés"-ként írta le. (Geoffrey Eley, „Nationalism and Social History", *Social History*, 1981. január, 90.)

8. Hobsbawm, *Nations and Nationalisms since 1780: Programme, Myth, Reality*, Cambridge, 1990, 163–170. Egy másik kitűnő angol radikális nemrégiben – vállalva a „tényleges kiközösítés" kockázatát is saját köreiből (*New Left Review*) kijelentette, hogy „ebben a történelmi korszakban a nacionalizmus egészében véve még mindig elfogadhatóbb, mint korábban". (Tom Nairn, „Demonising Nationalism", *London Review of Books*, 1993. febr. 25., 5.)

9. Lionel Trilling beszélt azokról „a sötét és véres keresztutakról, ahol irodalom és politika találkozik". („Reality in America", 1940 in *The Liberal Imagination*, New York, 1950, 11.

10. Pl. Elie Kedourie, *Nationalism*, London, 1960, Kenneth Minogue, *Nationalism*, New York, 1967, J. L. Talmon, *The Myth of the Nation and the Vision of Revolution: The Origins of Ideological Polarisation in the Twentieth Century*, London, 1981, Gellner, *Nations and Nationalism*. Anthony D. Smith bírálja a nacionalizmus „funkcionalista" magyarázatát mint „politizált vallást", méghozzá azon az alapon, hogy az így magának a vallásnak a leegyszerűsített megközelítése. Önmaga ugyanakkor csak a nacionalizmuson belül ad a vallásnak „indirekt, kétértelmű és reaktív szerepet". (*Theories of Nationalism*, London, 1983, első kiad., 1971, 54., 57.) Eugene Kamenka viszont már 1973-ban megjósolta az „elsődleges feszültségek" kialakulását ebben az országban, minthogy a vallási különbségek nemzeti különbségek formájában jelentkeztek. (Kamenka, ed., *Nationalism: The Nature and Evolution of an Idea*, London, 1976, első kiad., 1973, 13. L. még Salo Wittmayer Baron művét, aki Leopold von Ranke 1872-es megfigyelését idézi, aki szerint „a világtörténelem legtöbb korszakában a nemzeteket csak a vallási kötelékek tartották össze". (Baron, *Modern Nationalism and Religion*, Freeport, New York, 1971, első kiad., 1947, 20.

11. Louis L. Snyder, *Encyclopedia of Nationalism*, New York, 1990. A tárgyról szóló úttörő munkájában Carlton J. H. Hayes lerakta a nacionalizmus klasszikus tipológiáját: humanitárius, jakobinus, tradicionális, liberális, integráló és gazdasági. (*Essays on Nationalism*, New York, 1926.) A vallási nacionalizmus kizárása Hayesnél annál is inkább érdekes, minthogy ő maga kiemelkedő világi katolikus volt. Mindazonáltal szent meggyőződése volt, hogy a katolikus egyház mint a világ vezető spirituális ereje éppen a nacionalizmussal szemben gyakorol majd hathatós ellenerőt.

12. Linda Colley, *Britons: Forging the Nation (1707–1837)*, New Haven, 1992, 54. Az angol nacionalizmus vallási összetevője olykor visszavezethető az angol reformáció idejére, amikor is VIII. Henrik lett az egyház feje. Egy történész odáig merészkedett, hogy kijelentette: „Az angol nemzet születése nem egy nemzet, hanem nemzetek születése volt, azaz a nacionalizmus megszületése." (Liah Greenfeld, *Nationalism: Five Roads to Modernity*, Cambridge, Mass., 1992, 23.) Ez azonban jellegzetesen kisebbségi vélemény. Sokkal elterjedtebb az a nézet, amely szerint a nacionalizmus a francia forradalomból eredeztethető, és ezáltal teljesen szekuláris jellegű.

13. Colley, 368–9, 374 és passim.

14. Conor Cruise O'Brien, *God Land: Reflections on Religion and Nationalism*, Cambridge, Mass., 1988, 39., 81. és passim.

15. Greenfeld figyelemre méltó kivétel, aki megfordítja a konvencionális formulát, azzal érvelvén, hogy a nacionalizmus a modernizációnak nem terméke, hanem előfeltétele (18–21 és passim). Colley eredete szerint előbbre datálja a nacionalizmust a modernizációnál, de, mint a legtöbb történész, feltételezi, hogy a nacionalizmus a modernizáció fejlődésével radikálisan visszaszorul (369, 374).

16. Anthony Giddens, *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. II. kötet. *The Nation-State and Violence*, Oxford, 1986, 73, 218.

17. Gellner, *Nations and Nationalism*, 34, 40, 142.

18. Francis Fukuyama, „The End of History?" *The National Interest*, 1989 nyár, 14.

19. Fukuyama, *The End of History and the Last Man*, New York, 1992, 201.

20. Uo. 271. Majdnem fél évszázaddal ezelőtt Hans Kohn hasonló párhuzamot vont a vallás és a nacionalizmus között. A vallásháborúk és a felvilágosodás – írta – a „vallás depolitizálásához" vezettek, valamint ahhoz, hogy megszakadt a kapcsolat a vallás és az állam között, illetve ahhoz, hogy a vallás visszahúzódott az egyéni tudatba. Manapság hasonlóképpen képzelhető el a „nemzeti érzés depolitizálódása". „A nacionalizmus elvesztheti kapcsolatát a politikai szervezettel, és akkor intim, belső érzés maradhat. És akkor, de csak akkor, a nacionalizmus kora az itt tárgyalt értelemben a múlté lesz." (*The Idea of Nationalism: A Study in its Origins and Backround*, New York, 1944, 23–4.

21. Lionel Trilling, „Tacitus Now" (1942), in *The Liberal Imagination: Essays on Literature and Society*, 201.

22. John Stuart Mill, *Considerations on Representative Government*, első kiad. 1861, 360–4. A bretonokról és a baszkokról szólva Mill megdöbbentően őszinte. Mennyivel jobb volt számukra – írja – elmerülni a nagyobb nemzetben, mint „magukban duzzogni letűnt korok félvad maradványaként, lázadozni saját kis eszmei világukban, anélkül, hogy részt vennének a világ általános mozgásában, vagy legalább érdeklődnének iránta".

23. George Orwell, *The Lion and the Unicorn: Socialism and the English Genius* (1941), in *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell*, szerk. Sonia Orwell és Ian Angus, New York, 1968, II. 75.

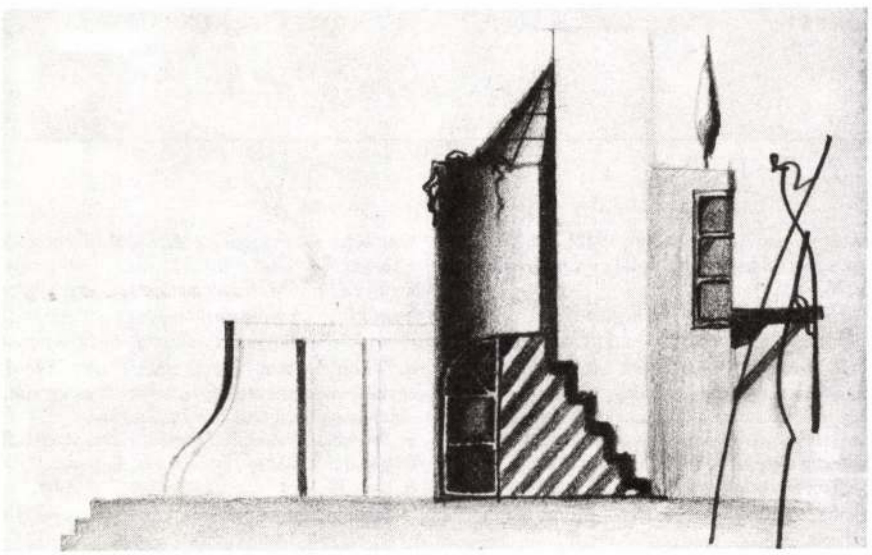

14 GERTRUDE HIMMELFARB

még ennél is nehezebbé vált szót ejteni az úgynevezett „szabad intézményekről", őszintén és elfogulatlanul, hiszen ezeket azok sajátítják ki maguknak, akik önmeghatározásra törekszenek, s olyan intézményekre vágynak, amelyek biztosítják a vallási türelmet, a kisebbségek képviseletét, és elismerik az etnikai különbözőséget. Manapság, mivel ezek a feltételek találóbbak, mint bármikor korábban – de a Mill korabelieknél mindenképpen relevánsabbak –, szinte kényszerítve vagyunk, hogy minden eddiginél behatóbban foglalkozzunk velük. Arról, ami időközben oly fájdalmassá vált, nem érdemes beszélni. Hiszen a szabad intézményrendszernek sincs minden egyes ország sem kitéve, sem elkötelezve. Hovatovább azt sem mondhatjuk, hogy minden egyes nemzetiség méltó a tiszteletre és az elismerésre. Aligha állíthatjuk, hogy minden egyes népnek „joga van" a függetlenségre és az önmeghatározásra. A hidegháború utáni években, de már előtte is, nincs és nem is volt semmiféle erkölcsi egyenértékűség a nemzetek között – vagy akár a leendő nemzetek között.

Korunk paradox realitásai ezek... Ebben a nemzetközi világban a nacionalizmus általánosan elterjedt jelenség. A szekuláris világban viszont a vallás is él és virul – méghozzá nemcsak a vallás oly sokat becsmérelt „fundamentalista" ága, hanem azon réges-rég megbecsült vallások egész sora is, amelyek egyszerre követelnek meg intellektuális és jámbor elkötelezettséget. Ezeket a realitásokat nincs értelme tagadni vagy elutasítani. Ellenkezőleg: nagyon is földön járónak kell lenni ahhoz, hogy meliorizáljuk és összhangba hozzuk őket az emberi, a békés és polgári rend érdekében.

Realistának lenni persze annyit jelent, hogy elfogadjuk és tiszteletben tartjuk a nacionalizmus erejét, hatalmát és szenvedélyességét, még akkor is, ha minden erőnkkel megpróbáljuk csökkenteni hatását. Jól tudjuk persze, hogy van ebben a törekvésben számos patetikus elem, hiszen nem kétséges, hogy a virulens nacionalizmust szembeállítani a poshadt, áporodott internacionalizmussal, vagy helyettesíteni egy mesterséges, bürokratikus „Európai Közösség" eszméjével – történelmi és organikus nemzetek számára nem lehet más, csak puszta retorika. Ezért szerencsésebb, ha az amerikai „alapító atyáktól" tanulunk, akik ugyanezzel a problémával szembenézve olyan megoldást kerestek, amely voltaképpen „ republikánus gyógyír" arra a problémára, amelyet a *Federalist Papers* úgy írt le, hogy „gyógyír mindazokra a bajokra, amelyek a republikánus kormányzattal együtt járnak".

Így tehát arra kell törekednünk, hogy valamiféle nacionalista gyógyírt találjunk mindazokra a bajokra, amelyek éppen a nacionalizmus legfőbb velejárói – azaz ne utasítsuk el a nacionalizmust egy szintetikus internacionalizmus nevében, hanem éppen egy „helyesen értelmezett" nacionalizmust erősítsünk, támogassunk, mintegy Tocqueville nyomán: egy nyugati típusú, polgárközpontú nacionalizmust, amelyet komoly garanciákkal, ellensúlyokkal, képviseleti önkormányzattal, polgári szabadságjogokkal egészítünk ki (amelyek mindegyike voltaképpen a bajokra kitalált republikánus gyógyír). E gyógymódok között (melyeket mind Tocqueville, mind az alapító atyák egyaránt felfedeztek) ott a vallás is, illetve a vallások sokasága, amelyek tolerálják, sőt tiszteletben is tartják egymást, és nem is csupán a privát szféra, hanem a közélet integráns részét is képezik.

A történelem keserű iróniája, hogy manapság, amikor az újabb nacionalizmusok egyre agresszívabbá válnak, a régiek elbátortalanodnak és passzívak lesznek, és egyre kevesebb hajlandóságot mutatnak arra, hogy megtámogassák saját, pacifikus, polgári nacionalizmusuk legitimációját – hacsak nem vonják kétségbe azt a despotikus és törzsi legitimációt, amely ma kezdi felütni fejét. A második világháború alatt George Orwell figyelte meg, hogy csak Angliában „voltak olyan értelmiségiek, akik szégyellték magukat saját nacionalizmusuk miatt".[23] Ma azonban ez már elmondható az összes liberális demokrácia értelmiségijeiről, akik saját nacionalizmusukat mint „eurocentrikusat" demisztifikálják vagy xenofóbiaként és fajgyűlöletként állítják be, és egyben becsmérlik is, miközben a harmadik világ nacionalizmusait és minden más térség nemzeti érzelmeit legitimnek tartják, azokét is, akiknek a nacionalizmusa egyértelműen antiliberális, embertelen, sőt nem ritkán rasszista.

Ugyanakkor a nacionalizmus minden képzeletet felülmúló túlkapásai némi reménnyel is kecsegtethetnek. Hiszen ha már képtelenek vagyunk elutasítani a létező nacionalizmus valóságát, akkor előbb-utóbb arra kényszerülünk, hogy a valóságnak megfelelő megkülönböztetéseket tegyünk és ítéleteket hozzunk. A nacionalizmus ugyanis, legrosszabb formájának véres színjátékában, magát a vallást is degradálja, és arra taníthat bennünket, hogy inkább fogadjuk el a nacionalizmus legjobb formáját, amelyet a vallás is befolyásol, sőt fölemel, akárcsak a civilizáció bármely egyéb megnyilvánulási formája.

FORDÍTOTTA SZILÁRD GABRIELLA

JEGYZETEK

1. E. H. Carr, *Nationalism and After* (London, 1945), 36–37.
2. Theodore Zeldin, „Social History and Total History", *Journal of Social History*, 1976, 243–3.
3. Zeldin, Review of Robert Blake, ed., *The English World*, in *The Times Literary Supplement*, 1982. dec. 31. 1436. Érdekes, hogy éppen Michael Oakeshott visszhangozza ugyanezt a gondolatot, holott ő a történelemírás során elutasítja a nacionalizmust mint szervező elvet, minthogy szerinte a nacionalizmus a múlt „praktikus" és „jelenre koncentráló" megközelítését tükrözi. „Persze ajánlhatják nekünk »A Franciaország története«-t (*A History of France*), de csak akkor fogunk ebben azonosságot találni – *La Nation* vagy *La France* – mindazokkal a különbségekkel, amelyek a történetet alkotják, ha a szerző fölhagy történészi elhivatottságával, elkötelezettségével, és tárgyát inkább ideológusként vagy mitológiakutatóként kezeli." (*On History and Other Essays*, Oxford, 1983, 100.) Nagy kérdés, hogy vajon Oakeshott „Anglia történelmé"-t is ugyanilyen ideologikusnak, mitikusnak találta volna-e.
4. Zeldin első munkájának címe: *France 1848–1945*, sikeresen egyesíti magában azt a két „zsarnoki" kategóriát, amelyet elítél, azaz a nacionalizmust és a kronológiát.
5. Benedict Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalisms*, London, 1983, 13–15.
6. Uo., 78., 123.
7. Eric Hobsbawm és Terence Ranger, szerk., *The Invention of*

(CSÁSZÁR visszazökken a kőülőkére, rázkódik a fojtó köhögéstől. SZEMÜVEGES ordít)

ÉS ÉN IS!

(SZEMÜVEGES elhajítja a kezében szorongatott tojásgránátot, mindent füst borít. Mikor kitisztul a levegő, SZEMÜVEGESNEK nyoma sincs, az ALAKOK végtelen, kígyózó sora tűnik fel. CSÁSZÁR mozdulatlanul ül a kőtrónuson. Függöny. A szobában halomnyi széttört tükördarab.)

1982–1993

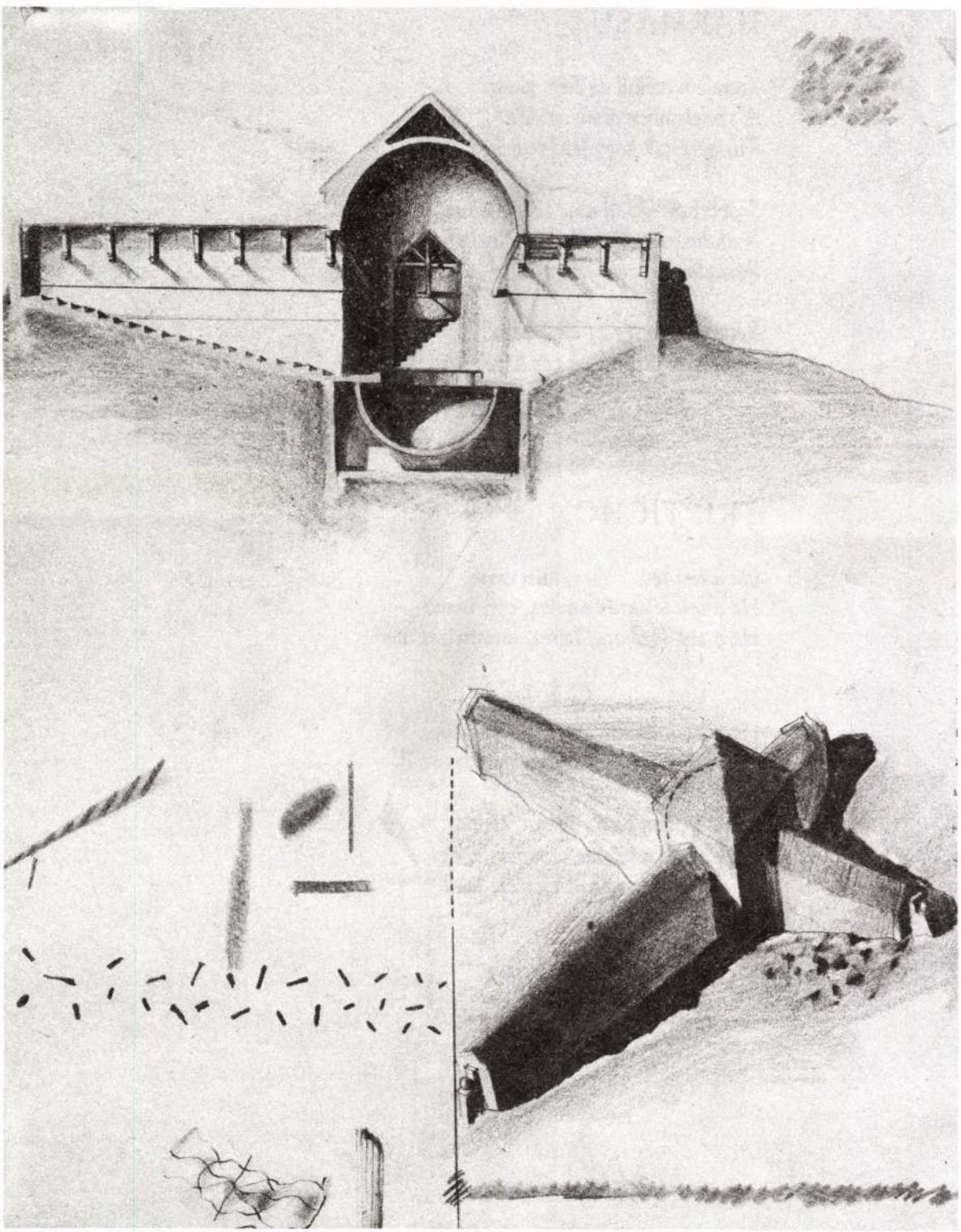

Tábor Ádám

HÁRMASÚT

Szerelem nélkül az élet: alvás.
A szerelemben álom az élet.
Kit szeressek hogy felébredjek?

Szabadság nélkül a nemzet: halott.
A szabad népek boldogok: élnek.
Forradalom szüli újra a népet.

Reménytelenség: a világ vége.
A remény tart meg a vég közelébe.
Végtelenségét tudja a kezdet.

TRIPTICHON

Ha a test testre éhes, húst eszik.
Ha a test lélekre szomjas, vért iszik.
Ha a test szellemet keres, csontvázat talál.

Ha a lélek testre éhezik, baszik.
Ha a lélek lélekre szomjas, álmodik.
Ha a lélek szellemet keres, harcba száll.

Ha a szellem testre éhezik, teremt.
Ha a szellem lélekre szomjas, szeret.
Ha a szellem szellemet keres, talál.

gességére hivatkozik, kiválasztja a célpontját. Egy jelöltnek a lehető legnagyobb számú választót kell maga köré gyűjtenie. Igaz, hogy nálunk az egyéni szabadságjogok emlegetése közhely, de egy demokrácia felé törekvő országban a szavak más hangsúlyt kapnak. A függetlenné válás során a szabadság azoké, akik kisajátítják.

Már a következő hét végén újra ott voltam Budán, úgy siettem oda, mintha a kedvesemhez mennék, dobogó szívvel, tágra nyitott szemmel. Mintha a versailles-i palota tükörtermében kellene felépítenem egy McDonald's-éttermet!

Nagyon vártak, a Fórum barakképülete lázban égett. A párt tucatnyi elképedt tisztségviselőjének markírozva előadtam a filmet. Néhány arcon félénk mosoly tünedezett válasz gyanánt, de aztán Weszelowszky Zoltán, a kampányfőnök tapsolni kezdett. Ez megadta a jelet az általános lelkesedésre. Havasi Raymund, akivel most találkoztam másodszor, úgy viselkedett, mintha ki tudja, mióta társak lennénk, és kézbe vette a dolgokat. Vadászkutyaszimattal kiszúrtunk egy fiút az egyik MDF-plakáton, amelyet a deszkára rajzszögeztek fel. Tiszta tekintetű, göndör hajú kisfiú volt. Megtaláltuk filmünk hősét. Az MDF-aktivistáknak már ő volt a kedvence, a tv csak tovább kellett hogy növelje rajongóinak számát. A rá következő napon mindent elintéztünk stáb, díszlet, zene dolgában. Így aztán derűs hangulatban szálltam fel a repülőgépre.

A következő szombaton megint a keleti szél szárnyán repültem vissza. Szokásos beképzeltségemmel sokáig pótolhatatlannak és köztiszteletben állónak hittem magamat, nemsokára azonban a helyemre raktak: visszaminősítettek rendelésre szállító szerény kézművesnek. A reklámszakértő, még ha ingyen száll is a ringbe, nem ura a helyzetnek. Ezt így írja elő a hadijog.

Magyar vendéglátóim többször levetíttették a filmet. Havasi remek munkát végzett. Megvilágítás, látószög, vágás, hang, minden hibátlanra sikerült. A közönség tanácskozásra vonult vissza, majd tolmács útján bejelentették:

–Nem tudjuk, hogyan köszönhetnénk meg mindazt, amit tett, de ezt a filmet nem lehet levetíteni.

–Hogyhogy? Minden ponton megfelel a forgatókönyvnek – háborogtam.

–Az lehet, de a céljainknak nem felel meg. A zene nem elég magával ragadó (értsd: nem katonazene), a képek nem elég lebilincselők (vagyis jelképesek), a szín túl élénk (lásd a fekete-fehér állami kultuszát). Egyszóval, nem a mi forradalmunk szele járja át!

Kétórányi hiábavaló alkudozás után meg kellett ígérnem, hogy ugyanezt a témát leforgatom újra, ezúttal Eizenstein stílusában: hullámzó gabonaerdővel, csattogó csizmasarkokkal, napfelkeltével és gyermekhangokkal. Értékes hetet veszítettünk, az eredmény pedig olyan öreges lett, mint maga a Patyomkin-páncélos. Csak a tehetség hiányzott belőle, és én még itt akartam leforgatni a keletiek első politikai reklámfilmjét! Magamba roskadtam. Súlyosbította a helyzetet, hogy vészesen közeledett március 15-e, a végső időpont, amikor még le lehetett adni a filmet. 48 órai haladékot sikerült kicsikarnom, egy közvélemény-kutatásnyi időt. „Hiszen végül is – érveltem – ki dönt? Se nem én, se nem maguk, hanem a választók." Minden munkáját félbeszakítva a csatatérre küldtem Brigitte Lecht, a párizsi ügynökség varázslónőjét. Rögtön nekilátott a dolognak, azt kérte a fórumosoktól, hogy készítsenek elő egy reprezentatív lakossági mintát. Mekkora volt a meglepetése, amikor az eredményeket olvasva azt látta, hogy arra a kérdésre, melyik film tetszett jobban a kettő közül, csak egyfajta választ talált. Mióta szociológus, még nem találkozott 100%-os eredménnyel. Bosszantotta a dolog, nyomozásba kezdett. Rájött, hogy a párt csak olyan szimpatizánsokat kérdezett meg, akiknek kiadták az utasítást, hogy a felsőbbség által támogatott reklámanyagra szavazzanak. Szóval a „Szabadságot mindenkinek!" hívei azzal kezdték pályafutásukat, hogy meghamisították a nép ítéletét, és közben még csak rá sem jöttek, hogy önmaguknak ártanak. Elöntötte a vér az agyamat, és dührohamom láttán megszületett az egyezség, miszerint mindkét filmet levetítik. Rajtam volt a sor, hogy besegítsek a sorsnak. A magam változatát főműsoridőre tűztem ki, a Fórumét napközben valamikorra. Szerencsére a közönség a nyugati típusú változatra adta a voksát.

A Fórum megnyerte a választást, és a siker minden további vitát értelmetlenné tett.

FORDÍTOTTA KOVÁCS ILONA

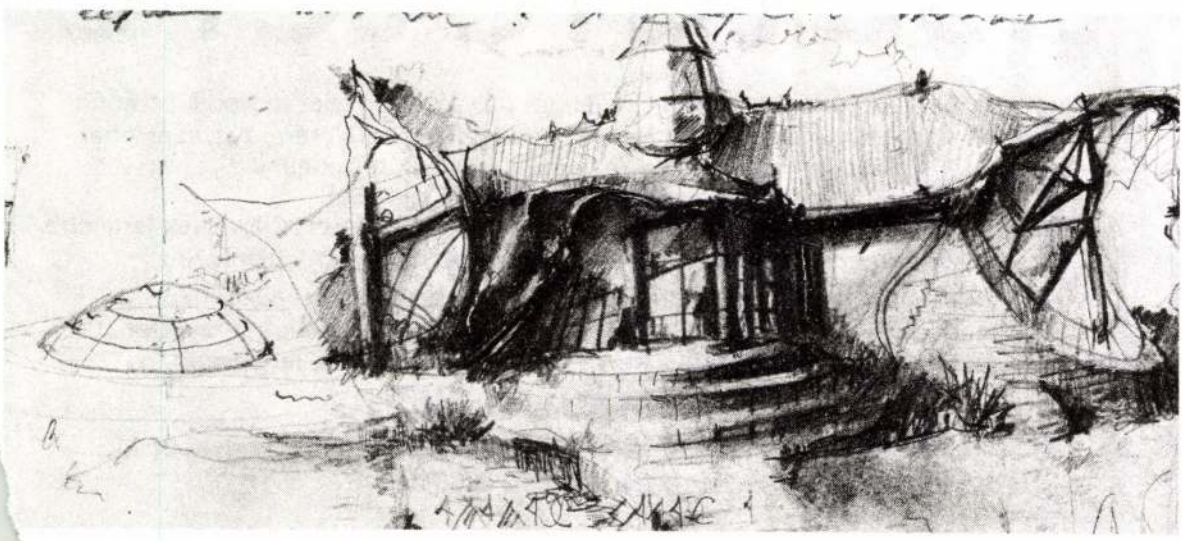

Az ötéves 2000 pályázata a százéves New York tiszteletére

A 2000 Irodalmi és Társadalmi Havi Lap jeligés pályázatot hirdet második otthona, a századik születésnapját ünneplő New York Kávéház tiszteletére. Pályázni lehet eddig meg nem jelent, maximum 25 flekk terjedelmű prózai írással, vagy 6 versből álló ciklussal.

A prózai műben elő kell forduljon a „New York Kávéház" kifejezés, a versek legalább egyikében pedig a „New York" helységnév. Az első díj 49.999 forint. Második díj egy négyszemélyes pezsgős vacsora, a kávéházban. Harmadik díj 20 ezer forint (3 darab). A pályaművet és a jelige feloldását tartalmazó zárt borítékot „New York pályázat" címen, legkésőbb

1994. MÁJUS 30-IG

kell elküldeni a szerkesztőség címére: 1117 Budapest Karinthy Frigyes út 11. Díjkiosztás a szeptemberi 2000-bálon.

UMBERTO ECO / A FOUCAULT-INGA

MARGÓCSY ISTVÁN

(A huszadik század Candide-ja) Ó, a tizennyolcadik század kalandos filozófiai tanregényei![1] Ki ne emlékezne rájuk megbocsátó szeretettel, ki ne örvendezne (egyszerre gyermeki primitivitással s magabiztos fölénnyel) az amúgy átlátszó trükkök jámbor s kedélyes bölcsességén, melyeknek naiv (?) rafinériával átitatott racionalizmusa történetté illusztrálta a *nagy teóriát*, a nélkülözhetetlen, antropológiai súlyú igazságot! Könnyű kalandokon, konvencionális történeteken keresztül be- és átláttatni az egyébként csak beavatottak számára fenntartott filozófiát, hősöknek és kalandoroknak, bölcseknek és senkiháziaknak mindennapi és társasági csevegésein belül elmondani a legvégső (vagy legvégsőnek szánt) dolgokat – oly szép és megbocsátható (hajdani és mai) írói utópia és illúzió, mely még azt is tolerálni hagyja, ha maga a kész mű egésze inkább csak okos koncepcionális nagyvonalúságával, mintsem esztétikai kecsességével vagy harmonikusságával imponál.[2] Ki ne *derülne* a felvilágosodás tanregényeinek egyszerű nagyot akarásán – ám ki ne csodálná még ma is az elvont okosságnak azon dévaj kedélyét, mellyel e régi racionalisták a szent filozófiát belekergették a sokszor lenézett ponyvaregények szentséget és magasztosságot nem is ismerő világába! Eco szép regényeiben e műfaji nosztalgia ébred újra, e nosztalgia száll szembe a romantika és avantgárd gőgös, felvilágosodást, klasszicizmust és ponyvát egyszerre lenéző és elítélő arisztokratikus poétikájával; e nosztalgia teszi fel, naiv spontaneitással és majdhogynem logikai kiszámítottsággal, a posztmodern poétika ravasz, meghatott és kiábrándult, érzelmesen szkeptikus alapkérdését: vajon a többi, másoktól talán méltóságteljesebbnek vélt műfaj jobb-e akár egy szikrányival is? Miért ne írna hát, aki akar, újra Tanregényt?

Eco regényei mindent felhasználnak és megmozgatnak (irodalomtudományi anyagot és koncepciót, filozófiai tételeket és rendszereket, kulturális, vallási és műveltségbeli hagyományt, értékeket és értékelési szempontokat, tömegkulturális javakat és szemetet stb.), ami egy nagy (terjedelmét és igényét tekintve egyaránt nagy!) kultúrfilozófiai szintézis egyáltalán elgondolni és számba venni képes.[3] Nagy trouvaille-ja tulajdonképpen csak annyi: mindazt, amit lát és láttatni akar, egyszerre építi bele regényének alapkoncepciójába és tematikájába. Azon regények módszerét imitálván, melyek tematikusan egy regény megszületésének történetét írván, folyamatosan magára az ép-

Umberto Eco: A Foucault-inga. Fordította és az utószót írta: Barna Imre. Európa, 1992. 800 oldal.

1. Bizony, ó – csakhogy nem ilyen ábrándos-lelkes, hanem inkább egy lesajnáló-unatkozó „ó". A felvilágosodás irodalmából ugyanis nem a regényeket szeretjük, hanem az értekező prózát, az esszét. A tizennyolcadik századi (tan)regényt a műfaj későbbi fejlődése nagyrészt érvénytelenítette. **BE**

2. Tolerálni hagyja, ha legalább vékony, mint a Candide. *Egy ilyen 800 oldalas monstrum azonban nem hagyja.* **BE**

3. Most regény vagy kultúrfilozófiai szintézis? Vagy ez a kettő lehet felcserélhetően egyenértékű, ugyanaz? Számomra nem. Próbáltam megfejteni, hogy a hihetetlenül okos, hihetetlenül művelt és hihetetlenül szorgalmas szerző könyve – számomra – miért tűnik mégis tökéletesen üresnek, tét nélkülinek. Az unalmat egy valaminek a hiánya okozza: a könyvnek nincs nyelve. Márpedig talán épp ez különbözteti meg a szépirodalmat a nem szépirodalomtól. Ha mindezt az okosságot, sőt néha bölcsességet egy magát nem rgénynek álcázó, hanem egy bevallottan kultúrfilozófiai értekezésben olvasnám, akkor valószínűleg nagyon élvezném. Mihelyt azonban belefeledkeznék a kultúrfilozófiai élvezetbe, Eco kizökkent annak közbekotyogásával, hogy regényt olvasok. Ám „valódi" jellemek, „valódi" szituációk híján – amit csak a nyelvi teremtőerő képes létrehozni (talán ezt hívják írói tehetségnek) – egy pillanatra sem képes ebbe a másik világba, a regény világába magával ragadni. Mondok egy példát. Igen megszívlelendő dolgok hangzanak el az analógiás gondolkodásnak a mítoszkutatásban megnyilvánuló túlhajtásáról, túlkapásairól. Egy értekezésben nyilván Eco is beérné az itt erre szánt négy és fél oldal (439–443) helyett ennek a negyedével is. De mivel regényt írt, mondandóját szépirodalmiasan felvizezi, például efféle gyermeteg humorral: „Mivel a kígyó az egyetlen állat, amelyik karikába tud tekeredni, világos, hogy miért olyan sok a kígyókultusz és mítosz, mert hát, ugye, mégiscsak nehéz volna a nap visszatérését egy karikába tekeredett vízilóval ábrázolni."(440) **BE**

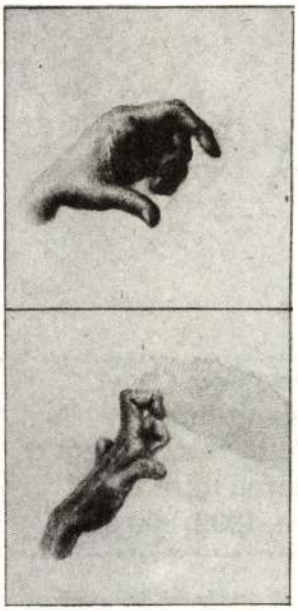

pen írt és olvasott regényre utalnak, Eco regényei, nagyon primitív kifejezéssel élvén, *arról* szólnak, amit mint teóriát és filozófiai vélekedést el akarnak gondolni és gondoltatni. A tanregény ily módon mintegy megkettőzi önmagát (e szellemes fogással mintegy parodizálván is az aufklérista elődöket!) – cselekményes tematikája nem illusztrálni vagy kísérni fogja az elgondolt koncepciót, hanem pontosan, minden ízében azonos lesz vele; a cselekménynek egyes elemei és szerkezeti összefüggései, a megjelenített és elbeszélt, kitalálva megírt és imitálva újraírt (akár szereplők által is képviselt) teoretikus jellegű eszmefuttatások pedig nemcsak kiegészítik és árnyalják, hanem éppen adott megjelenési formájukban (mintegy *jelként*) képviselik is az alapkoncepciót. A regény így, paradox módon, tanregény mivolta mellett, különös járulékos tulajdonságot is nyer (s valószínűleg ennek köszönheti igazából „posztmodern" sikerét és hatását): önmaga allegóriájává válik.

(„Hová akasszuk fel magunkat?") Eco nagy, filozófiai-antropológiai allegóriája állandóan ama régi nagy kérdés körül forog: minek a nevében, milyen garanciával végzik az emberek folyamatosan életük értelemadó tevékenységét, milyen relevanciája van vagy lehet ama feltételezéseknek, melyek *minden* kicsiny és nagy emberi gesztus mögött ott kell hogy húzódjanak, melyek nélkül senki semmit nem csinálna. A világ és az emberek feje tele van sok és sokféle igazsággal, tévedéssel, balgasággal, rejtéllyel, csalással és hazugsággal – s bármibe kezd is az ember, a hős (itt, e könyvben: az értelmiségi mint a modern ember modellje) a mai világban vagy a történelemben, cselekedeteihez minimum végső instanciák segítségét keresi. A játékostudományos példa alapvető: pl. ahhoz, hogy *fizikailag* meghatározhassuk saját földrajzi helyzetünket, segédeszközre (azaz a Foucault-ingára) van szükség; ám hogy hová kell felfüggeszteni a nagy ingát, azt senki megmondani nem tudja, kivált azért, mert a feltételezett pontos meghatározáshoz az kellene, hogy a kiterjedés nélküli külső pontra, azaz a semmire bízzuk biztosító eszközünket, s így magunkat is (ami azt is jelenti hát e körben, hogy csak a semmin át tudjuk meghatározni a mindent és a valamit, illetve hogy a semmi külső garanciává minősítése mindenkor önkényes, még ha működőképes is). Mi lehet hát ilyen külső pont? Hogy koholjunk magunknak (és másoknak), hogy koholnak mások maguknak (és nekünk) ilyen felfüggesztési pontokat? Durván szólva (de a regény játékterén belül maradva): hová akasszuk fel magunkat? Vagy mindezeknek inverze: ha a világ egyáltalán létezik, s bele *lehet* látni összefüggő értelmet, akkor *ennek* az értelemnek mik a határai? Eco e kérdéseket eleveníti meg és játssza el különböző színtereken, különböző szinteken (a nagy kabbalától kezdve futóbolondok hülyeségeiig) – fölényesen érvényesítve szép és nemes nominalizmusát, az értelemadás gesztusának egyszerre emelkedett és kiszolgáltatott, nagyszabású és nyomorúságos változatait pörgetvén ujjai között. A tudományos kutatás és a vad, parodisztikus kitalációs játék, a beavatott tudás és a szélsőségesen ostoba sarlatánság, a kinyilatkoztatásba vetett vallásos hit és az olcsó csalás, az öncélú megismerésvágy és a rendőrségi, bűnügyi nyomozás mind mint egymás kiegészítő variációi jelennek meg, melyek mind ugyanannak a nagy keresésnek elágazásai csupán – s választani közöttük ugyanolyan (bár megmagyarázható) önkénnyel lehet csupán, mint amilyennel az inga felfüggesztéséről.

(„Rémítő és vidító kétségek") Persze a helyzet paradox: a világ

ugyanis e sok önkényes választás és döntés okán (vagy dacára?) elműködik, és a sok önkényes fantazmagória mind megelevenedik, s ha másokkal érintkezik, *anyagi* erővé válik. Nincs terv, de mégis működik! Amit *biztosan* csak kitaláltunk, az is (már magától a kitalálás gesztusától!) önálló létre kap, elindul, s attól kezdve kiszabadul a kitaláló ellenőrzése alól – alkalmasint szembefordul vele. Eco tréfás kedvű, de kilátástalan értelmiségi hősei munkájuk során, munkájuk gyanánt hülyéskednek (hisz' „önmegvalósító" tevékenységük s átlátszó pótcselekvéseik tökéletesen átfedik egymást; hisz' munkájuk, azaz ön- és világértelmezésük, *beszélgetéseik*, kritikus és önkritikus beállítottságuk dacára is azonosak lesznek az egyébként undorító kultúripar folyamatainak fenntartásával) – ám hülyéskedésük a teremtés imitációjává válik: hamis adatokból, játékos (szándékoltan komolytalan) módszertannal olyan következtetéseket alkotnak meg, melyeknek hamissága egy érintetlen külső pillantás előtt könnyen lelepleződhetik, de melyek elszabadulván a játék szigorúan behatárolt belső teréből, igen súlyos *valós* következményekkel járnak. A rekonstrukciós kísérlet konstrukcióvá válik: aki keres, az tulajdonképpen „újraírja a könyvet". A tudás (legyen az akár isteni, akár emberi), a teremtés és a játék így válik egymás tükörképévé – mindegyikben a hipotéziseken nyugvó jelentéstulajdonítás működik, illetve a jelentéseknek világba való átültetése. Minden, ami létrejött a világban, értelemteremtő gesztus révén jött létre, szól Eco, s mivel mindenféle létrejött, mindenféle összefüggésteremtő értelemnek meg lehet a maga helye, még akkor is, ha mindez időnként teljesen *értelmetlen*. Ezért elevenedhetnek meg Eco groteszk víziójában ma a templomosok, ezért lehet az Eiffel-tornyot és Párizs csatornáit az isteni ige kereséséből levezetni (vagy felépíteni); ezért lehet, komolyan vagy komolytalanul? az autót vagy az újságosbódét (nem beszélve a számítógépről!) a világmindenség revelatív modelljeként értelmezni – hisz' a hajdani, tiszteletre méltó és máig tisztelt értelemadás, öltözött légyen is a kinyilatkoztatás vagy az elrejtezés emelkedett formájába, ugyanezen mechanizmus alapján működött (történetileg a különböző korokban persze nem ugyanaz történt: csak a premisszák és a konklúziók maradtak azonosak – a levezetés modusait az adott kor szabta meg).

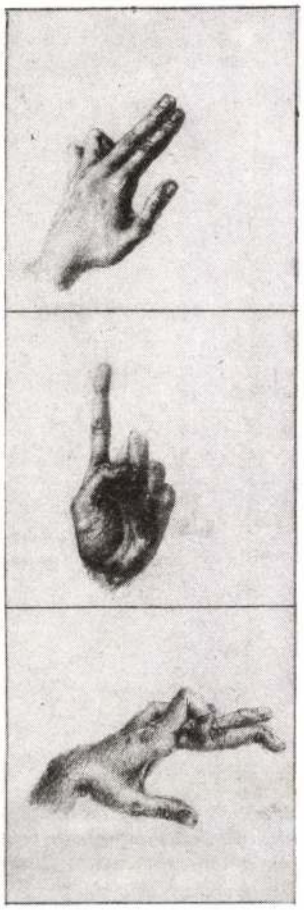

Eco tanmeséje az ismeretelméleti alapozásnál persze nem áll meg: számára, mint oly sok modern értelmiségi regényben, az értelmiségi keresése lételméleti modellként funkcionál. Az inga megöli a felfüggesztési pont keresőjét – az ember teste, hullája, játszi véletlenek törvényszerű összjátéka folytán, maga válik az inga felfüggesztési pontjává: a meghatározások és meghatározási kísérletek mind az egyes emberbe torkollnak, ha már egyszer onnan indultak ki. *Homo mensura* – szól a nominalista bölcs szkeptikus végkövetkeztetése, immár korlátozás nélkül: hiába minden értelemteremtés, keresés, kitaláció: az egyes élet és egyes halál végső meghatározását (és folyamatos szentimentális reflexióját – l. Belbo szép vallomásait) kikerülni semmi játék és teremtés meg nem engedi.

(Magas és alacsony kultúra) Eco e nagyszabású nominalista koncepciót remek kalandregényben fogalmazta meg: szégyentelenül alkalmazván bármilyen olcsó eredetű írói fogást is. A fejezetek tudós mottói, melyek pazar kultúrtörténeti körképet nyújtanak az érintett problémákról, egyszersmind parodisztikus feszültségben állnak a fejezetek megírt mai mindennapiságával; a kabbalisztikus fejezetbeosztás, mely a szent szefirák titokzatos rendjébe sorolja be a hősök szenve-

dés- és játéktörténetét, remekül megfér a modern detektívregény (néha a képregény) átlátszó fogásaival. Eco, hál' istennek, nem tesz különbséget a kulturális megnyilatkozások között, legalábbis a megszokott méltóságteljes, arisztokratikus hierarchizálást illetően nem: a szélsőségesen avantgárd szövegformálás és a szélsőségesen konzervatív, cselekménymesélésre korlátozott ponyva-narráció nála nem zárja ki egymást. Ennek aztán persze megvannak a hátulütői is: míg pl. az a fikcionális séma, mely az őrültségig hajszolt leglehetetlenebb fantasztikumot is filológiailag igazolt hivatkozásokkal támogatja meg (mely egyébként a többször is idézett Borges által alkalmazott fiktív forráskezelésnek épp az inverze!), a koncepció absztraktabb elemeit illetően remekül működik, ám abban a pillanatban, mikor a szentimentálisan érintett és megilletődött, személyes jellegű cselekményformálásra kerül a sor, az elbeszélés sokszor megbicsaklik, elsoványodik s rövidre zárul. A *nagy* történet nagyszabásúan zajlik – a kis történet, a *nem filozófiai* jellegű *jellemzés* azonban komoly hiányérzetet hagy maga után (nagyon sok mindent csak *kikövetkeztethetünk* a máshonnan, más regényekből valóban jól ismert, s itt nyersen felidézett regénytechnikai fogások segítségével: ilyen pl. az egyébként központi szerepet játszó nők nagyon sematikus megjelenítése, az elbeszélő hős saját fejlődéstörténetének henye elnagyoltsága, a szereplők egymás közti viszonyainak háttérbe szorítása stb.). Eco, filozófiai tanregényt írván, elhúzta előttünk a múlt századi lélektani regényhagyománynak is megfelelő regényforma mézesmadzagát is, s állandóan biztat minket arra, hogy *ilyenként* is olvassuk művét – ám ennek örömeiben (furcsa módon A *rózsa nevével* teljesen ellentétesen) nem részeltetett minket: e részekben is elvont tanulságokat hagyott csak ránk.[4]

(A baloldaliság maradványai) Eco Inga-regénye alighanem úgy is olvasható, mint egy jelentős európai értelmiséginek rezignált búcsúja a baloldaltól, legalábbis annak mozgalmár hagyományától (vö. a regény elbeszélőjének önjellemzését: „politikailag én a filológiát választottam"). A szinkron olasz történelem leírása során, a mindennapi élet hatalmi-politikai viszonyainak érintésekor Eco állandóan a hatvanas évekbeli baloldal értékeivel él és számol le: azt írja le meglehetősen kíméletlen gonoszsággal és visszamenőleges hatályú kétellyel, hogy kopott ki és enyészett el az egykor erős és komolyan vehető baloldali gondolkozás és politizálás, hogy adta át, kárpótolatlanul, a helyét vagy a szélsőséges erőszaknak, vagy a szélsőséges irracionalizmusnak. Kritikája a baloldallal szemben legalább olyan kemény, mint utódaival (vagy elődeivel) szemben. Ugyanakkor persze Eco mint radikális „aufklérista", mindvégig fenntartja a hatalommal, a hatalomgyakorlással, annak minden árnyalatával szemben a baloldal kérlelhetetlen gyanakvását (s a hatalmi viszonyok jelenlétét *minden* téren rögtön rögzíteni kész); mindvégig megpróbálja nominalizmusát a racionalizmus kontrollja alatt tartani, s relativisztikus összvilágképét nagyon markáns értékszemlélettel tartja kordában. Itt, e kérdések terén tér vissza, irodalmi formálásán túlmutató módon, talán legerősebben a felvilágosodás nagy öröksége: az egyes ember autonómiájának, szabadságának legalább illúzióját mindvégig megőrizni akarja – fikciója szerint, amit főhőse, Belbo halála, illetve halála előtti gesztusa garantál (mely Eco furfangosan alkalmazott Kabbalája alapján a Dicsőség szefirájának lesz eleme!), a világ összes irracionalista őrülete sem képes teljesen megszüntetni azt a józan készenlétet, melyet az önmagára, világára és a játékra koncentráló *értelmes* személyiség, ön-

4. Lehet, hogy valóban csak két regénytípus ellentétéről van szó, s én csak azért berzenkedem A Foucault-inga *ellen, mert menthetetlenül az egyik, a lélektani regény hagyományába ragadtam, s nem látok ki belőle. Lehet. Én mégis inkább váltig azt hiszem, hogy nem két regénytípus, hanem a szépirodalom és a nem szépirodalom ellentétéről van szó. (*A rózsa neve *– még ha távolról sem az a remekmű, aminek kikiáltották – számomra is regény, egy elég jó kis regény.) A régi lukácsi szóhasználattal* A Foucault-ingának *nincs intenzív totalitása, szerzője mintha az elérhetetlen extenzív totalitást vette volna célba. Eco művének homlokegyenest ellenkező értékelésében végső soron talán a magánember, a tudós kultúrtörténész, a szemiotikus rendkívüli képességei és a jóval szerényebb írói tehetség közötti különbség csapódik le. Ahogy Belbónak, az író alteregójának (?) egy naplóbejegyzésszerű szép, mert őszintén önleleplező mondata mondja: „Hogy lehet ennyire nagylelkű az élet; hogy kárpótolhat ilyen pazarul a középszerért?"(91)* **BE**

fenntartási okokból, kitalál magának.

(Játék) Mert persze mindez egyszersmind nem több, nem kevesebb, mint játék. Eco játékból kísérletezik a műfajokkal, játékból futja át *regényben* a filozófia történetét, játékból rekonstruálja a templomosok sok száz éves kísértettörténetét stb. Ahogy főhősei eljátszanak *saját* lehetőségeikkel, saját lehetőséghiányaikkal, ahogy kitalálják, játék végett, saját kétségbeesésük inverzét, azaz saját végzetüket – úgy építi fel Eco regényének egyszerre gúnyos és fennkölt, olcsó és exkluzív játékvilágát, *direkt* rájátszván a posztmodern művészetfelfogás humorosan provokatív összetevőire. Játsszunk modellezőt! Szemléltessük könnyed, elegáns, játékos formában a súlyosat! Vegyítsük a hasznosat az édessel! Eco mindezt tudatosan, látványosan játssza el (egyszerre írván le történetében a játék folyamatát, s valósítván meg leírása során magát a játékot), folyamatosan kikacsintva az olvasóra, mintha állandóan fel is hívná a figyelmet játékos bűvészmutatványaira, ám úgy, hogy az érintett problémák komolyságából és súlyából egy fikarcnyit nem enged. Ahogy az inga (sőt: az Inga!) egyszerre lehet hinta és akasztófa, úgy lehet a regény egyszerre tréfa és tragédia, farce és tanúságtétel. A nagy felvilágosodás játékkoncepciója ez: ebben látta hajdan Schiller az emberiség kiteljesedésének talán legszebb, s legkockázatmentesebb változatát, s ennek nevében mondta (mondhatta) Goethe, saját műveire s a művészeti alkotásokra általában, *ezek nagyon komoly játékok*; ennek nevében foglalja össze Eco jópofa aforizmába talán egész regény- és kultúrakoncepcióját: „Veszekszenek a buták. Isten meg majd megszakad, olyan jól szórakozik."

A rózsakeresztesek ama végső bölcsességet keresték, amely minden zárat kinyit: Raymundus Lullus egyetemes kulcsát. A kulcs hamarosan meg is került. (Vannak, akiket úgy büntetnek meg az istenek, hogy valóra váltják vágyaikat.)

A „clavis universalis" végül is a newtoni elmélet. Valóban egyetemes, hiszen kiolvasható belőle, hogy a konyhaajtó kinyitását és az égitestek mozgását pontosan ugyanazok a szabályok határozzák meg. Még ma is jól el lehet képzelni, hogy mekkora szellemi esemény lehetett a Principia mathematica *megjelenése. Elég az einsteini megrázkódtatásra gondolnunk, amikor kiderült, hogy a klasszikus fizika csupán korlátozott érvényű – nos, ebből fölbecsülhető, hogy mekkora döbbenetet okozhatott az a felismerés kétszáz évvel korábban, hogy korlátlan érvényű!*

Én is régi rajongója vagyok ennek a Copernicus és Leibniz közötti időszaknak. Mélyen átérzem az egykoriak diadalmát is, de csalódását is afölött, hogy minden mily gyönyörűen egymáshoz illeszkedik a tudományban, amely viszont ennek fejében elvont abrakadabrává válik, és úgyszólván kivonul az életből.

Sok közünk van ehhez a korszakhoz nekünk, mai embereknek, tanítja a regényíró irodalomtörténész, Umberto Eco. Két nemzedékkel korábban ugyanezt tanította a regényíró irodalomtörténész, Szerb Antal. (Ez az ún. kis nemzetek előjoga: mi persze elolvashatjuk A Foucault-ingát, *de ki ismeri külföldön a* Rózsakeresztet [A Pendragon-legenda] *c. remekművet?)*

Mi is a bajom Ecóval? Legföljebb a tökéletessége. Engem egyenesen Steinmannra emlékeztet, a grófnőre (hogy megint olyan művet idézzek, amelyet a külföld alig ismer). Eco könyvében a jó tanuló felel. És tényleg: mi mérhetetlen tudásanyag van ezen könyvben megcsillogtatva! A legjobb példa talán az a párbeszéd, amelyet az elbeszélő Casaubon folytat egy művelt brazil szépséggel. A köznapi csevelyhez hozzá van drótozva néhány lapnyi ismeret a templomosok és a rózsakeresztesek történetéről, aztán megint egy-két ágyastársaknak való mondat és megint egy-két kimásolt lap valami kézikönyvből. Verne volt ilyen tündérien bumfordi, amikor az izgalmas történet közepette egyszercsak megálltunk, hogy megtudjuk, kik, mikor és milyen körülmények közepette derítették föl Patagónia hegy- és vízrajzát. Ám ne feledjük a lényeget: az acélmetszeteket – és különben is, akkor még gyerekek voltunk. Eco is gyerek, jó gyerek, eminens, aki kényszeresen teregeti elénk tudásának lehető teljességét, amely szervetlen, mint egy tananyag. Rendszert csak ama jól fejlett paranoia visz bele, amely A Foucault-ingában *a cselekvényt képezi. (Világsikert akarsz? Végy nagy képet, vedd a műveltség tárházát, bennfentes válaszok özönét soha fel nem tett kérdésekre, végy üldözéses téveszméket… – Miféle tükröt tart a könyvvásárló elé Umberto Eco? Jaj: ha igaza lenne…!)*

Szerb Antalnak, azt hiszem, volt illetékessége, volt valami sejtelme arról, amiről írt, így aztán nem kellett tudásával hivalkodnia olvasói előtt, pontosabban szólva: nem kellett ismeretözönnel pótolnia a tudást. Lehetett akár könnyed is:

„– Mi az, hogy rózsakeresztesek?

– Rózsakeresztesek? Hm. Hallott már a szabadkőművesekről?

– Igen. Azok olyan alakok, akik titokban összejönnek, és nem tudom, mit csinálnak.

– Ez az. A rózsakeresztesek abban különböztek a szabadkőművesektől, hogy még nagyobb titokban jöttek össze, és még kevésbbé lehetett tudni, hogy mit csinálnak." (Rózsakereszt, Bp., é. n., 34)

Kerényi Károly „a hülyék iránti kíméletből felvett »felületesség«" mögött az igazi illetékességet látta meg Szerb Antalban: „Tóni volt talán az egyetlen… tudója annak, hogy mit lehetett megragadottan megpillantani. Ma is abból élek…" (Szerb Antalnéhoz intézett, 1965-ös magánlevelét idézi Szilágyi János György, Paradigmák, Bp., 1982, 237).

Mi a bajom Ecóval? A véletlen sietett a segítségemre találó formulával. B. D. barátom a napokban idézte föl a néhai Erdély Miklós egy megjegyzését, amely, úgy vélem, tökéletesen ráillik A Foucault-inga *szerzőjére:* NEM BUTA, CSAK OKOS. **HI**

Vladimír Macura A bennünk lakozó kelták

Kinyitjuk az 1992-es *Nagy Cseh Szakácskönyvet*, s bevezetőjében a következőket olvashatjuk némi csodálkozással: „Országunk először a kelták őshazája volt, akiktől nemcsak nevünket kaptuk (Bojohemum, Bohémia), hanem azt a képességünket is, hogy alkotó fantáziával vegyük át mindazt, ami más népeknél jó és izgalmas. A kelta alapanyaghoz járultak aztán a szláv fűszerek... Természetesen más konyhát vittek IV. Károly udvarában, s mást a parasztkunyhókban. De egy valami közös volt bennük: a cseh szakács, a cseh szorgalom és ügyesség. Ezek a tulajdonságok persze gyanúsan közel hoznak bennünket azokhoz az országokhoz, amelyekben ma is élnek a Bohémiából kirajzott kelták utódai. A komlóval, a mondákkal, a Blaník vitézeivel, a harci szekérrel és a harci énekekkel együtt, amelyek a huszita korálokban magukban foglalták az igaz hit utáni kelta kutakodást is, mindezzel együtt azt a képességünket is máig megőriztük, hogy ne adjuk be derekunkat az erőszaknak, és hogy hűségesek legyünk eszményeinkhez."

A kelták izgatják képzeletünket. Nem csoda, hogy ami a mi saját múltunkból hiányzik, azt ennek a titokzatos, a Kr. e. IV. és I. évszázad között itt élt nép segítségével akarjuk pótolni.

Próbáltuk már a cseh történelmet a szélesebb szláv történelem keretei közé helyezni. Mikor a „művelt Európa" erre rá se hederített, akkor visszaszaladtunk egészen az antikvitásig. A 19. századi nemzeti ébredés nem egy nagy álmodozója fedezte fel a szlávot hol a görögökben, hol a rómaiakban. De komoly eszmefuttatások láttak napvilágot a csehséget és India népeit összefűző rokonságról is, amelynek nyilvánvaló jele például, hogy Budějovice – Buddhától kapta a nevét.

Az efféle légvárépítéshez a kelták nagyon alkalmasak voltak. A múlt században sokan ősi szláv törzset láttak bennük, s újabban ismét felment az ázsiójuk: a régi görögök vagy a rómaiak manapság nem sokat jelentenek, a szlávok vagy India divatja is a múlté. De a kelták, az igen! Mindjárt a latin név is összeköt bennünket. Többször fölmerült Csehszlovákia szétválása során, hogy az ország nyugati felét hívjuk Bohémiának. Amit így elvesztettünk a szlovák réven, azt visszanyerhetnénk az antik kelta vámon. Ha a cseh-szlovák szál elszakításával megtörni látszik nemzeti létünk folyamatossága, a kelták kínálnak egy másfajta folyamatosságot, mely titokzatos druida ligeteket sejtet valahol a Moldva partján. A huszita korálok ebből a látószögből ősi kelta dalokat visszhangoznak, s a kehelyhez ragaszkodó husziták az igaz hitet kutató kelták folytatói. S ha kételyeink támadnának a cseh fantáziát, eszményekhez való hűséget, ügyességet és szorgalmat illetően, akkor hessegessük el őket – hiszen ezek ősi kelta tulajdonságok, s ki ne hinne manapság a keltáknak?

FORDÍTOTTA BOJTÁR ENDRE

Az írás eredeti címe: Kelti v nás.

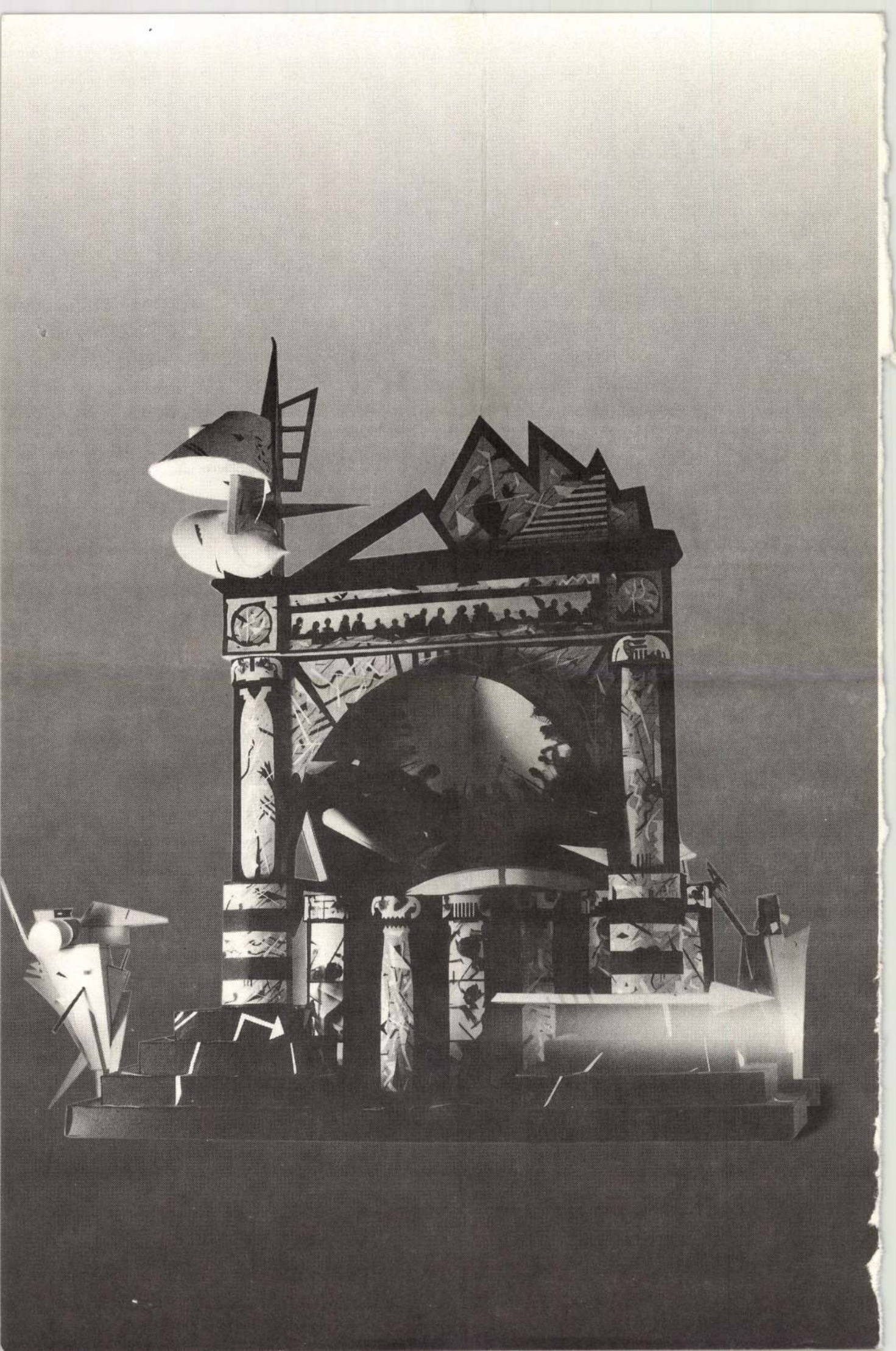

2000

IRODALMI ÉS TÁRSADALMI HAVI LAP

Szerkeszti: Bojtár Endre, Horváth Iván, Kovács János Mátyás, Margócsy István, Szilágyi Ákos, Török András.
Főmunkatárs: Lengyel László. Olvasószerkesztő: Barabás András.

»Uram, ezek nem emberek.«
BERTÓK LÁSZLÓ

»A bűn sohasem csak másoké.«
HANS-GEORG GADAMER

»Nacionalista ember erős állammal álmodik«
SAJÓ ANDRÁS

Szalai Tiba gyűf

Mcmxciv Április

Szerkesztőségi órák: csütörtökön délután kettőtől négyig a New York kávéház karzatán.

ÁRA NEGYVENKILENC FORINT

Szalai Tibor

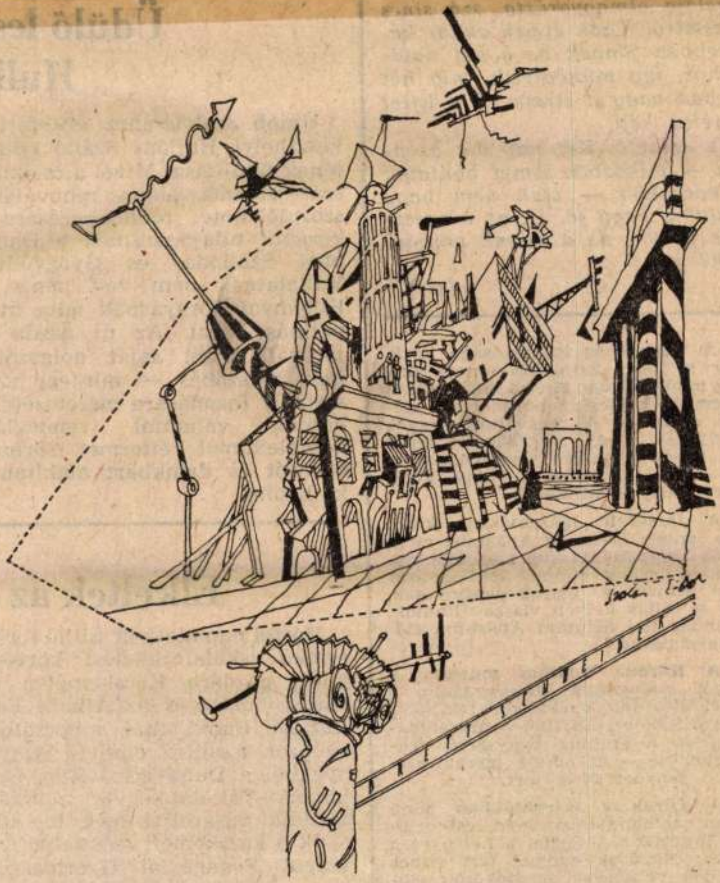

Szalai Tibor: Brett Schneider architektúra

várbéli Korona cukrászda felújítása miatt a Rákóczi úti Hauer cukrászdában lesz. A Pódium kényszerű vendégeskedése — az építők ígérete szerint — február 20-ig tart.

— **A Túrák a Kárpátokban** című TIT-sorozatban január 9-én, csütörtökön, 18 órakor A Cozia, a Lotru és a Szebeni Havasok címmel tart színes diaképek vetítésével egybekötött előadást Fekete Antal a TIT Természettudományi Stúdióban (XI., Bocskai út 37.).

városi tanács és az Állami Fejlesztési Bank által kibocsátott, 10 ezer forintos címletű kötvényekből a Duna-Tisza Közi Építőipari Vállalat egyik munkásszállóját vásárolják meg. Ide költözik a kecskeméti székhelyű Országos Pedagógiai Gyermekotthon, ennek helyén pedig egy ti-

Hegyi Lóránd

Tér – Objekt – Installáció II.

Megjegyzések a magyarországi installációs művészethez

A tanulmány első felében bemutatott installációs művészek a mitizált, illetve, „átpolitizált" természet mint metafora témáját dolgozzák fel.

A történelem és az utópia viszonya a mai valósághoz, a valóságos történelmi tapasztalatokhoz: ez *Bachman Gábor* és *Rajk László* „posztkonstruktivista" installációinak alaptémája. Mindkét művész az architektúra történelmi konnotációit teszi installációi alapanyagává. A nagy forradalom proletkultos formavilága, a heroikus utópiákat sugalló konstruktivista Új Világ összekeveredik a történelem viharai által szétzilált különféle kultúrák fragmentumaival. Töredékek rétegződnek rá másfajta töredékekre, stílusidézetek sorozatán keresztül jelenik meg a rendkívül komplex jelentésstruktúra. Heroikus optimizmus, világmegváltó forradalmiság fordul át az örök emberi tragédia végzetszerűen kikerülhetetlen katasztrófáinak mementóivá. Az egykor ég felé törő, az emberi történelem tabula rasa-ját ígérő konstruktivista világépítmény Bachman és Rajk installációiban kiegészül az örök mítosz – a küzdelem és elbukás – tragikus díszleteivel. Mert itt minden díszlet, tudatosan éreztetett „alkalmi építmény", mint a proletkult agitprop építményei, ám ezen a posztkonstruktivista „világszínpadon" Kelet-Európa élte le reményekkel teli, majd reményektől megfosztott életét.

Pátosz és irónia, art decos esztétizmus és a valóságos dráma megsejtése telíti végletes feszültséggel *Kovács Attila* installációs művészetét. A monumentalizmus nála mindig két végletet kapcsol egybe: a tragikum óriási dimenziókba való kivetítését, barokkosan végletes és ugyanakkor klasszicizálóan hűvös megfogalmazását egyrészt, s az üressé vált patetikus formák, kiüresedett és elaggott jelképek ironikus leleplezését másrészt. Az architektúra – hiszen minden installációja lényegében emblematikus architektúraként értelmezhető – számára olyan megépített „második valóság", amelyben minden kor és minden személyiség a maga valóságát éli meg, a maga harcait vívja meg, miközben az architektúra maga egyfajta baljós állandóságot, mitikus időtlenséget sugall. Kovács Attila úgy képes monumentumokat állítani, hogy egyszerre érzékelteti a műemlék perverzitását, a hatalmi jelkép torz önáltatását, félelmetes és visszataszító megalomániájának természetellenességét, és ugyanakkor a fragmentum fájdalmas igazságát, a mítosz mélyén megbúvó örök emberi létkérdések valóságos pátoszát.

Szalai Tibor munkássága egy egészen más valóságot tár elénk. Papírból épített városai, fantasztikus telepei, kiállítótermek falához illesztett bonyolult struktúrái egy elanyagtalanított, képzeleti architektúra hordozói, ahol az építés maga, a képzelet nyomán feltáruló soha nem látott formák a modern ember utópiához való kötődésének manifesztumai. Az utópia itt mint lehetőség, mint fantasztikum jelenik meg: lehet egy majdani világ – pátosz nélküli – megsejtése, egy ipari korszak kozmikus terekbe épített „hétköznapi" valósága, ám lehet egy sokkal kevésbé konkrét elképzelés kivetítése, egy anyag nélküli, anyagisághoz és nehézkedéshez, fizikai törvényekhez immár nem kötődő tisztán szellemi világ, szellemi létezés víziója is.

Trombitás Tamás installációiban jelen van a töredékek ironikus átértelmezésével dolgozó posztgeometria szemlélete, ám ő is tovább viszi a gondolatot a szellemi architektúra lehetőségei felé. Vasreszelékből vagy kődarabokból, gipsztöredékekből összeállított halmazaiban egy-egy „tökéletes" forma, gömb, kocka, piramis tűnik fel. A széthulló töredékkel dacoló, a tökéletesség eszményének jegyében megformált tiszta alak a műbe rejtett neoncsövekből adódó fény hatására átlényegül, más dimenzióba, illetve más létezési helyzetbe kerül. Árnyékok vetődnek a falra, megsokszorozódnak a tárgyak, s a világ kiegészül önmaga árnyképével. Az anyag és annak tükörképe az egyik gondolati szint, a töredék (mint szétthullott egykori teljesség) és a tökéletes forma ellentéte a másik szint. Ugyanakkor Trombitás művészettörténeti utalásokkal gazdagítja az együttest: Malevics keresztmotívuma, Mondrian geometrikus rácsrendszere az univerzális művészetvíziók stílustörténeti felidézését szolgálják. Ezzel a szellemi anyaggal (a tradícióval) szemben jelenik meg az anyagi valóság: a súlyos vastömbök és a szétporladó gipszdarabok realitása. Az irracionális fény mindent átlényegít és kétségessé tesz: marad a kétely, marad a rendszerek szétthullásának felismerése.

Az eddig felsorolt, általam jellegzetesen 80-as évekbeli példáknak tekinthető művészektől merőben eltérő pályán halad *Sugár János.* Installációi alapvetően pátosz nélküliek, s tagadnak mindenféle historikus értelmezési lehetőséget. Ennyiben egy merőben új, a „poszt-helyzeten" túli művészi attitűd egyik lehetséges formáját képviseli. Művészetszemléletét éppúgy jellemzi az eklektika, mint a 80-as évek valamennyi új jelenségét, ugyanakkor nála az eklektika nem történeti fejlemény, nem kultúrhistóriai jelenség s nem is program, hanem teljesen szenvtelenül szemlélt és kezelt „adottság". Sugár művészetének egyik kulcsa éppen ez a magától értetődő és magabiztos „közlekedés" minden lehetséges modell között. Anyaghasználatában nem törekszik a meglepő és zavarba ejtő párosításokra, hanem egyszerűen él velük. Ez számára realitás, s ezt a realitást leválasztja a történelmi folyamatról. Kilépni látszik a kultúrtörténeti folyamatosságot tematizáló művészet kategóriarendszeréből, s az időt csak a műben magában szemléli, lehántva a valahonnan valahová való eljutás kultúrtörténeti folyamatáról. Amikor művészettörténeti utalásokkal dolgozik, akkor nem a művészettörténeti visszautalás és az ezen keresztül való értékrendszer-ütköztetés foglalkoztatja, hanem csupán a „hasonlóság" tényének érdekessége. Az „olyan mintha"-effektus tehát, amivel tudatosan elmossa az időbeliséget, a dolgokat egy síkra helyezi, ahol az idő csupán az autonóm – és teljesen szuverén, szabad – mű függvénye. Sugár megkísérli a kilépést a történelemből, megszabadítja magát a történelem súlyától.

SZALAI TIBOR

A kiállítások támogatói:

ATT-CAD Kft. / AXIS Építésziroda Kft. / Barts J. Balázs / Baukovácz Krisztina / BRETTSCHNEIDER ALAPÍTVÁNY / Dr. Csáki Judit / Dunarama

ÉPÍTÉSZFÓRUM / Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága / FER-T Kft. / Hungart / Kvadrum Építész Kft. / Lukács István / Magyar Soros Alapítvány

MAKONA Kft. / Mérték Építészeti Stúdió Kft. / MIKROPO RENDSZERHÁZ Kft. / Modern Művészetért Közalapítvány, Dunaújváros / Műhely Rt.

Nemzeti Kulturális Alapprogram / PALATIUM Stúdió Kft. / PARALEL Építésziroda Kft. / POND Mérnöki Iroda / Rhédey László / Sedlmayr János

Stork Csaba / Studio „R" Tervező Kft. / Stúdió 100 Kft. / Szabó Anna / Szalai József és neje / Tardos Design Bt. / Terézvárosi Vagyonkezelő Rt.

TRISKELL Kft. / Turányi és Simon Építésziroda / Városi Művészeti Múzeum, Győr / Virág Csaba & Z.H.J. Építésziroda

A Brettschneider Alapítvány, a Budapest Galéria és
a Kortárs Művészeti Intézet meghívja Önt a

SZALAI TIBOR (1958–1998)

életművét bemutató két kiállítás megnyitóira.

2001. március 13., kedd 18 óra, Budapest Kiállítóterem
(V., Szabad sajtó út 5.)

Megnyitja **Néray Katalin**

2001. március 14., szerda 18 óra, Kortárs Művészeti Intézet
(Dunaújváros, Vasmű út 12.) Tel/Fax: 25 412 220
http://www.ica-d.hu, e-mail: ica-d@dunanet.hu

Megnyitja **Beke László**

A megnyitókon: **TÜKÖR**
MÚLTIDÉZŐ JÁTÉK TIBORNAK / MEGNYITÓ-REKONSTRUKCIÓ 1982-BŐL
S.F.

Megtekinthető 2001. április 22-ig, hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Megtekinthető 2001. április 20-ig, hétfő és március 15–16. kivételével naponta 10–18 óráig.

Dunaújvárosba a kiállítás megnyitójára ingyenes busz indul március 14-én, 16.00-kor a Műegyetem főépületétől. Vissza Budapestre 22.00-kor.

Tavaszi Fesztivál

BRETTSCHNEIDER ALAPÍTVÁNY

Budapest Galéria

Modern Művészetért Közalapítvány, Dunaújváros

Bef.: 135. H. bef.: 1963. X. 1. Noble Plane (12), 2. Bűbáj (8), 3. Medic Hanover (7). 10: 147, 21, 32, 20. Bef.: 799. H. bef.: 9945. XI. 1. Sramli (8), 2. Ufo Speedy (5), 3. Ziko (3). 10: 51, 20, 16, 32. Bef.: 341. H. bef.: 3073. XII. 1. Cserko (5), 2. Check. Charlie (8), 3. Cortina (7). 10: 17, 14, 40, 49. Bef.: 101. H. bef.: 976.

Az ötös lottó nyerőszámai:

2, 32, 36, 39, 58;

jokerszám: 180 860

A hatos lottó nyerőszámai:

2, 4, 28, 31, 32, 39;

a pótszám: 35

a Nagy Ignác utcába

Magyar György, *Ambrus* Attila ügyvédje a fegyveres sorozatrabló védelmét több társával, Amerikából hozatott szakértők tanácsai alapján látja majd el. Megtudtuk azt is, hogy szerdán hajnalban Ambrus Attilát különleges rendőri fedezet mellett átszállították a Gyorskocsi utcából a Budapesti Fegyház és Börtön Intézetbe. Az átszállítás hivatalos okáról – amelyet a Fővárosi Főügyészség rendelt el – senki nem volt hajlandó lapunknak beszámolni. Információink szerint a Whiskyst ugyanabban az épületszárnyban tartják fogva, ahol Anatolij *Bikovot*. **(hernádi)**

Holttest egy budai lakásban

Miután szomszédjukat már régóta nem látták, s a lakás körül semmilyen mozgás nem volt tapasztalható, a Krisztina körút egyik házának lakói értesítették a rendőrséget. A helyszínelők egy körülbelül másfél hete agyonvert férfi holttestét találták a lakásban szerda este. A szomszédok elmondták, hogy a férfinak gyakran voltak látogatói, általában hajléktalanokkal tartott kapcsolatot. Az utóbbi tíz napban azonban senki sem jött hozzá, s őt sem látták a lakásból kijönni. A BRFK életvédelmi alosztálya megkezdte az áldozat ismeretségi körének felkutatását, azok kihallgatását, s vizsgálják azt is, hogy rablógyilkosság történt-e vagy – az eddig még ismeretlen tettesek – bosszúból, illetve hirtelen felindulásból ölték-e meg a férfit. **(h–s)**

san vett ki különböző összegeket egy jeligés takarékbetétkönyvből, és meghamisította a postai ellenőrzőlapokat is. M.-né férjét is őrizetbe vették: ellene a gyöngyösi rendőrkapitányság folytat vizsgálatot ugyancsak sikkasztás miatt, egy másik ügyben.

TIZENHÉT TONNA marihuánát foglalt le a kolumbiai rendőrség a hét végén a Csendes-óceán partján fekvő Buenaventura kikötőjében. A kábítószert mintegy 400 vashordóban rejtették el. A helyi rendőrség szóvivője azt mondta, hogy az „árut" először a közép-amerikai Salvadorba szállították volna és onnan Európába. A hatóság képviselője nem vállalkozott arra, hogy megbecsülje a lefoglalt kábítószer értékét.

BEHATOLT a római katolikus templomba Sülysápon egy ismeretlen tettes, s elvitt egy értékes olajfestményt és hat gyertyatartót. A kár egymillió forint.

egy 15 éves fiút, akitől [illegible] nyakláncát, gyűrűit, a rajta lévő cipőt, valamint hatezer forintját. A sértett nem szenvedett sérülést, az anyagi kár körülbelül 56 ezer forint. A rendőrség nyomozást rendelt el a tettes felkutatására.

MEGKERÜLT TOLVAJOK. A román rendőrség elfogta az egy évvel ezelőtt Budapesten ellopott nagy értékű orvosi műszerek tolvajait. Őrizetben van egy botosani férfi, aki a bukaresti baleseti kórházban mintegy 40 ezer dollár értékű elektronikus orvosi műszert akart értékesíteni. A lopott műszerekkel házaló azt vallotta, hogy azokat egy botosani üzletembertől kapta egy adósság fejében. A szintén őrizetbe vett üzletember pedig azt állította, hogy a műszereket négy éve Magyarországra távozott testvérétől kapta, akinek a pontos címét nem ismeri. A bűnügyi nyilvántartásból kiderült, hogy a műszereket egy évvel korábban egy budapesti cégtől lopták el.

hatják fel, amelyet a nemzeti emlékhelyen állítanak fel.

GAZDAGODIK a Szépművészeti Múzeum kiállításainak sora. November 11-től tekinthetők meg az északi gótikus szobrászat kiemelkedő alkotásai a mélyföldszinten lévő dór piramisban.

BEMUTATÓT RENDEZETT Szalai Tibor építész, képzőművész emlékére a Győri Városi Művészeti Múzeum a Váczy Péter-gyűjteményben (Nefelejcs köz 3.).

NAGYVILÁG-ESTEK. A Nagyvilág című folyóirat által szervezett sorozatban Gergely Ágnessel beszélget Ferencz Győző november 10-én este hét órakor a Fészek Klubban.

TÁRLAT. Gyémánt László festőművész kiállítása november 11-én délután hat órakor nyílik meg a Budapest Kiállítóteremben (V. ker., Szabad sajtó út 5.).

ban. A hét főből álló pozsonyi hegymászócsoport tagjainak egyike a Gerlachfalvi-csúcs lejtőjén megcsúszott és vagy hatvanméternyi mélységbe zuhant – írta az MTI. A csoport tagjai menteni próbálták szerencsétlenül járt társukat, de közben a jeges meredeken egy második emberük is megcsúszott, és 400–500 méter mély szakadékba zuhant. A zuhanás után ugyan még életjeleket adott, de sem a társai nem tudták őt megközelíteni, sem a mentésükre érkezett helikopter. Később, a kedvezőbbre fordult időjárási viszonyok között a hegyi mentők már csak a két holttestet tudták kiemelni a szakadékból.

A Magas-Tátra idei áldozatainak száma ezzel kilencre emelkedett. A hetedik áldozat szintén ezen a héten, szintén szakadékba zuhanva veszítette életét a tátrai szirtek között.

Negyedik éve ünnek iskolapadba őszönként a balatonföldvári Jogar Hotelben azok a polgári védelmi szakemberek, akik szervezeteik „csúcsán" irányítják a természeti, a nukleáris katasztrófákból és az emberi mulasztásokból vagy felelőtlenségekből adódó események kockázatfelmérési, elhárítási, illetve elemzési munkálatait. A múlt héten angol, cseh, észt, lett, román, lengyel, litván, ukrán és magyar „pévések" népesítették be a földvári szállodát, hogy leckét vegyenek az angliai Cranfield Egyetem katasztrófaelhárító központja professzoraitól, Mike *Evanstől* és Tony *Moore-tól*.

Az egyesült államokbeli tapasztalatokat is felhasználó „mesterkurzus" hallgatói a három hét során különböző katasztrófákat modelleznek, ám „éles" gyakorlatokon is részt vesznek. A Ferihegyi repülőtéren légi balesetek elhárításáról hallgatnak előadásokat, szimulálnak egy metrókatasztrófát, Pakson a nukleáris veszélyek elhárításáról tájékozódnak, és természetesen a tömegzavargások kezelésének mikéntjével is megismerkednek. Ez utóbbiak sorában azt is megtudhatják: mit kell tennie a polgári védelem törzskarának, ha egy labdarúgómérkőzés előtt, közben vagy a meccs után törni-zúzni, verekedni kezdenek a felbőszült szurkolók.

A földvári kurzus tematikájában hangsúlyos helyet kap a terrorista támadások túszai, illetve áldozatai hozzátartozóinak „pszichés kezelése", továbbá arról is hasznos információkat kapnak a hallgatók, hogy az írott és az elektronikus sajtót miként használhatják fel a katasztrófák előrejelzésében, az azokra való reagálásban, illetve a mentési-helyreállítási munkálatok koordinálásában.

(gulyás)

A legnagyobb francia nyelvű belga lap, a Le Soir hét végi számának első oldalán nagy riportsorozatot indított a Pándy-féle gyilkosságsorozat nyomozásának legutóbbi magyarországi szakaszáról – írja az MTI.

A lap kiküldött tudósítója a belga nyomozók nyomdokain járva felkutatta Nyíregyházán az egykori segédlelkész mostohalányát, Tímeát. A színes fotókkal illusztrált, a lap belsejében is folytatódó riport a szomszédok elbeszélése alapján afféle modern Kurázsi mamaként mutatja be a 35 éves Tímeát, a súlyos bűntényszorozat egyik koronatanúját. Elmondja, hogy Tímea 1979-ben került Pándy házába mint Pándy második feleségének, *Fintor* Editnek az első házasságából való lánya. Pándy csakhamar vérfertőző kapcsolatra kényszerítette, amiből 1984-ban megszületett Márk nevű fia. Pándy első házasságából való lánya, a letartóztatásban levő Ágnes alig egy évvel később már meg akarta ölni Tímeát, hogy eltávolítsa a vele is vérfertőző kapcsolatban levő apjától. Timea túlélte a támadást, egy év múlva megszökött a családi pokolból, és Kanadában új férj oldalán kezdett új életet. Házassága zátonyra futott bűnöző útra tért férjével, ezért Pándytól való fiával és házasságából született további három gyermekével hazatért Magyarországra, és Nyíregyháza egyik külső kerületében telepedett le. A riport szerint azóta egyedül neveli két nagyobb és két óvodás korú gyermekét – angol nyelvre való fordításból és tolmácsolásból tartva fenn a családot. Kanadai férjétől nemrég elvált, tartásdíjat nem kap.

Tímea néhány szót volt csak hajlandó mondani kerítése mögül a tudósítónak. Nem akarja elfelejteni korábbi szörnyű megpróbáltatásait, mondta, de szeretne végre normális életet élni. „En már annyi rosszat átéltem, hogy nem akarok többé foglalkozni sem újságírókkal, sem mással."

A Le Soir munkatársa szerint a belga nyomozók sem mentek vele semmire, semmi érdemlegeset nem mondott élete korábbi pokláról. A lap által kikérdezett szomszédok zárkózott, komoly fiatalasszonynak írták le Tímeát, aki teljesen gyerekei nevelésének él, nagyon szerény anyagi körülmények között. Néhány hónapja ráadásul az egyik kicsi fürdetése közben elcsúszott a fürdőszobában, lábát törte, kórházba került. A szomszédok gondoskodtak a magukra maradt gyerekekről. Tímea most alkalmi munkái mellett ismét végzi a pedagógiai főiskolát, hogy nyelvtanárként rendszeresebb jövedelemhez juthasson. A szomszédok nem tudnak a Pándyhoz fűződő korábbi kapcsolatáról, csak azt, hogy Kanadából települt haza.

BSCH

A BRETTSCHNEIDER ALAPÍTVÁNY
MEGHÍVJA ÖNT

SZALAI TIBOR

LAPOK A BRETTSCHNEIDER KÖNYVBŐL I.

CÍMŰ
ALBUMÁNAK BEMUTATÓJÁRA
1994. DEC. 21-ÉN SZERDÁN 19.00 ÓRÁRA
A
ROCZKOV GALÉRIÁBA.
BUDAPEST VI., ANDRÁSSY ÚT 1.

MEGNYITJA:

NÉRAY KATALIN,

A
LUDWIG MÚZEUM IGAZGATÓJA

B S C H

BSCH-

SZEGŐ GYÖRGY
ÚJ MŰVÉSZET
BUDAPEST
BATHORY U. 10.

1054

Szalai Tünde, „utkörö" 5-6 oszt. tanuló

Vásárlichyen ismeri nyolcadszor rendezlek, meg az üttörök rajzversenyet – szines kre-tával az asfalton. A tema: „Együtt-egymásért" c. rajzelte. – Az 5-6 osz. üttörök második lichyezését kelten kaptak: Szalai Tünde és Ozorok Julianna.

Csongrád Megyei Hírlap, 1976. okt. B.

Szabó Tibor

Kiállítás a Dorottya utcai
kiállítóteremben

Magyar Nemzet 1986. IX. 7.

Szalai Tibor, építén

L: Backman Gábor

–: Heli ajánlat

3.

Új Tükör, Bp. 1986. okt. 5

XXIII/40

Szalai Tibor

Rösd: Sarm Gézáról

(Isten bárányа...)

Népszabadság, 1988. júl. 30.

A Városi Művészeti Múzeum
tisztelettel, szeretettel meghívja Önt,
Családját és Barátait

SZALAI TIBOR

(1958-1998)
építész, képzőművész

emlékkiállításának
megnyitására

1999. november 5-én, 17 órára,

a

Váczy Péter-gyűjteménybe

(Győr, Nefelejcs köz 3., Magyar Ispita).

A kiállítást megnyitja:

N. Mészáros Júlia
művészettörténész,
a Városi Művészeti Múzeum igazgatója

Megtekinthető:

1999. november 5-től december 5-ig,
hétfő kivételével naponta 10-17 óráig.

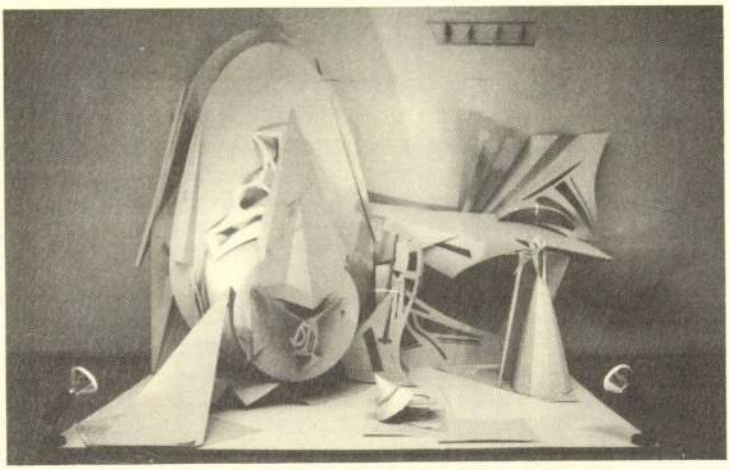

Részlet Szalai Tiibor kiállításráól (Fotó Dobozy Zsolt)

ból merített képeivel ötvöződnek. Szinte a neoplatonista ideaelmélet továbbfejlesztésére ismerünk. A reneszánsz tan szerint nem a valóság után, hanem az intellektus megfeszítésével, szellemi folyamatokból kell az új műnek létrejönnie. Azaz, a természet rendjéből ismert részleteknek is a szubjektum káoszából kell új helyüket megtalálniuk. Mindezt Szalai saját maga által kreált titkosírással közli is. Ezek az írásjelek igen hasonlatosak az építészek műszaki betűihez, mégsem tudjuk a szöveget elolvasni, mert a kéz iskoláját a geometrikus káosz uralja.

Nehéz eldönteni, hogy a kiállított tárgyak inkább egy soha nem látott architektúra motívumait vagy egy a káosz által involvált alkotásmechanizmust ábrázolnak-e. Mindenesetre gúlákat, kúpokat, gerendákat, boltíveket, spirálokat és lépcsőket asszociálunk. Ezeket azonban nem a tektonikus hierarchia rendezi, hanem a káosz dekonstruálja. Nem a *Heinrich Böll* féle morális rombolás, hanem a bevezetésként leírt alkotáslélektani szempontok szerint értendő mindez. Ezért is nem segít, ha analógiaként mennyei hangszerekre, középkori vértekre, mennyezethez tapadó rovar-bútorokra, vagy *Kurt Schwitters Merz*-építményeire képzettársítunk. Itt egy teljesen új, a gravitációtól független architektúráról van szó, még akkor is, ha ezt valódi épületek nem demonstrálják. Jobb csillagzat alatt ez a teremtő energia bizonyosan épületmegrendeléseket is magához vonzana.

(István Király Múzeum, Székesfehérvár, 1991. május 25–augusztus 25.)

SZEGŐ GYÖRGY

A BUDAPEST ART EXPO 1991 MÉRLEGE

Az 1991. március 15–20. között megrendezett első kelet-európai művészeti vásárra, a Budapest Art Expóra a független nemzetközi zsűri 103 művész jelentkezését fogadta el (71 magyarországi, 10 romániai, 8 szovjetunióbeli, 7 jugoszláviai, 3 bulgáriai, 3 lengyelországi, és 1 szlovákiai). Közülük nem jelent meg 11 művész. A többiek együttvéve mintegy 350 művet állítottak ki az Art Expón. Szerepelt még 18 művészeti folyóirat és könyvkiadó (10 magyar és 8 nyugat-európai) is a kiállításon, akik hirdették az Art Expót, ezért cserébe ingyen standot és/vagy viszonthirdetést kaptak a BAE katalógusban.

Művészetpártoló intézmények támogatása nélkül a Budapest Art Expót nem lehetett volna megrendezni. A művészek hozzájárulásai az összes költségeknek csak egy részét fedezték. Az Art Expót szponzoráló cégek a következők voltak: Interart Fesztiválközpont, Magyar Köztársaság Művészeti Alapja, Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Magyar Nemzeti Galéria, Hungart Kft. GlobeArt Kft., Fiatal Művészek Stúdiója, Budapest Hilton Szálló, Inter-Európa Bank – a SanPaolo Csoport társult tagja –, Országos Takarékpénztár, Egis, Cohfin, Indag Limited, Gulácsy Galéria, Na-Ne Alapítvány.

A Budapest Art Expón részt vevő művészek fejenként megközelítőleg 17 000,– Ft-tal járultak hozzá az alapítványhoz (230,– USD-nek megfelelő forintösszeg támogatást kértünk, és az eltérések a dollár akkoriban heves árfolyammozgásából adódtak). A művészek által az alapítvány részére befizetett támogatás összege adóalapjukból leírható (az erre szolgáló igazolást mindenki számára kérés nélkül megküldjük).

Ez a nemzetközi viszonylatban rendkívül szerénynek számító összeg a művészek nagy része számára még így is komoly megterhelést jelentett. Ezért az alapítvány kuratóriuma úgy döntött, hogy azon művészek számára, akik saját pénzükből fizették be a támogatás összegét (volt ugyanis, aki általa felkutatott szponzor segítségével fedezte a reá eső összeget), és egyetlen művüket sem tudták értékesíteni, illetve semmilyen anyagi előnyt nem hozott számukra a részvétel (nem kaptak kül- vagy belföldi kiállítási meghívást, ösztöndíjat stb.) az alapítvány 3000,– Ft összeget visszatérít. Ebben a kedvezményben mintegy 30 magyar művész részesülhet (a pénzátutalás rendkívüli nehézségei miatt külföldi sajnos nem).

Számításaink szerint a Budapest Art Expo alkalmából összesen 134 350,– USD értékben adtak el műveket kül- és belföldi művészek. Ez a számítás a művészek által deklarált árakon alapul – a valóságos összeg feltehetően ennél alacsonyabb. A művészek közvetlen kapcsolatban álltak a vásárlókkal, így az alku során az árak nyilván lefelé mozogtak.

Az alapítvánnyal közölt eladások 16 művész (8 külföldi és 8 magyar) 26 munkáját foglalták magukba (sorozatot 1 műnek tekintve). Kaptunk híreket olyan eladásokról is, amelyekről a művészek nem értesítették az alapítványt. Az alapítvány egyetlen vásárlás esetében sem lépett fel közvetítőként, csupán szakmai (vám- és pénzügyi, kereskedelmi és szállítási) tanácsadással segítette a művészeket, illetve vásárlóikat.

Néhány külföldi művész (Ana Lupas, Mircea Spataru, Nedko Solakov, Aszen Zahariev, István Bálint) kiemelkedő művészeti teljesítményét az alapítvány olyan díjakkal jutalmazta, amelyek magyarországi alkotómunkára szóló ösztöndíjjal járnak együtt. Ezek a művészek egy-egy munkájukat az alapítványnak ajándékozták, mely műveket az alapítvány magyarországi közgyűjtemények számára ajándékozott tovább.

A művészeket felkértük arra, hogy magánszemélyek vásárlásaiból származó bevételeikből nyújtsanak további támogatást az alapítvány számára, elősegítve ezzel a jövő évi Art Expo megrendezését. Örömmel tapasztaltuk, hogy támogatásukkal a legtöbben a jövő évi megrendezés mellett szavaztak. Azon kevesek, akik lebonyolított eladásaikról nem értesítettek bennünket, nyilván nem kívánták további támogatásban részesíteni az alapítványt.

A Budapest Art Expo sajtóvisszhangja – az elmarasztalásokat is figyelembe véve – lényegében kedvező volt. Elhangzott mintegy 15 kül- és belföldi rádióinterjú, 4 külföldi és 7 magyar televíziós beszámoló, megjelent körülbelül 15 külföldi és 20 magyar sajtóközlemény. Számos levelet kaptunk külföldről, amely a folytatás iránt érdeklődik.

Az elmarasztalások nem a kiállítás művészi színvonalát érintették, hanem a városközponttól távoli helyszín és a szegényes reklám miatt bírálták a szervezőket. Ezek a megjegyzések jogosak, ám azt tudomásul kell venni, hogy az alapítvány rendelkezésére álló pénzből sehol Európában nem lehetett volna nemzetközi kiállítást rendezni.

Környékünkön egy Art Expo létrehozása csak itt Magyarországon, s csupán ennek az alapítványnak sikerült, pedig értesüléseink szerint Prágában, Varsóban és Moszkvában is próbálkoztak hasonló esemény megszervezésével (a gazdasági és jogi keretekről nem kaptunk tájékoztatást). Hogy ez miért így történt, azzal magyarázható, hogy egyedül Magyarországon voltak képesek és hajlandók maguk a művészek is áldozatokat vállalni az Art Expo érdekében.

Az alapítvány kuratóriumának álláspontja változatlan: a magyar képzőművészeti élet rövid és hosszú távon egyaránt nyerni fog, ha az Art Expo nem máshol, hanem Budapesten intézményesül (hogy valahol mindenképpen fog, az ugyanis bizonyos).

Ennek első jelei már megmutatkoztak. Alapítványunkat meghívták az őszi Los Angeles Art Fair-re, ahol mintegy 100 m^2 alapterületen mutathatják be munkáikat általunk javasolt művészek – rendkívül kedvező feltételek mellett. Ha ez a nemzetközi kapcsolat megszilárdul, akkor a magyar művészeknek már megérte az Art Expo budapesti megrendezése.

A fentiekből következik, hogy a Budapest Art Expót minden nehézségével együtt is eredményesnek tekintjük, és szándékunkban áll jövőre is megrendezni. Tanulva persze az idei tapasztalatokból, és reménykedve abban, hogy a gazdasági feltételek nem romlanak a vártnál is jobban.

Terveink szerint a jövő évi Art Expóra ismét márciusban, ugyancsak a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretei között és támogatásával kerül sor. Elképzelésünk szerint ismét lehetőség nyílik az egyéni részvételre, de a kuratórium úgy döntött, hogy az Art Expót jövőre megnyitjuk a galériák és alkotóközösségek előtt is. Ugyanakkor nem szorítkozunk többé csupán a kelet-európai művészet kiállítására, hiszen a nemzetközi művészeti kapcsolatok bővülése egybeesik a megújuló Európa általános érdekeivel – ami tőlünk is megköveteli más régiókból származó képzőművészet bemutatását.

Budapest, 1991. július 25.

MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS ÉS VÁSÁR ALAPÍTVÁNY
Új címünk: Budapest Art Expo
1136 Budapest, Sallai Imre u. 26.
1241 Budapest Pf. 130.
Telefon: 149–4426

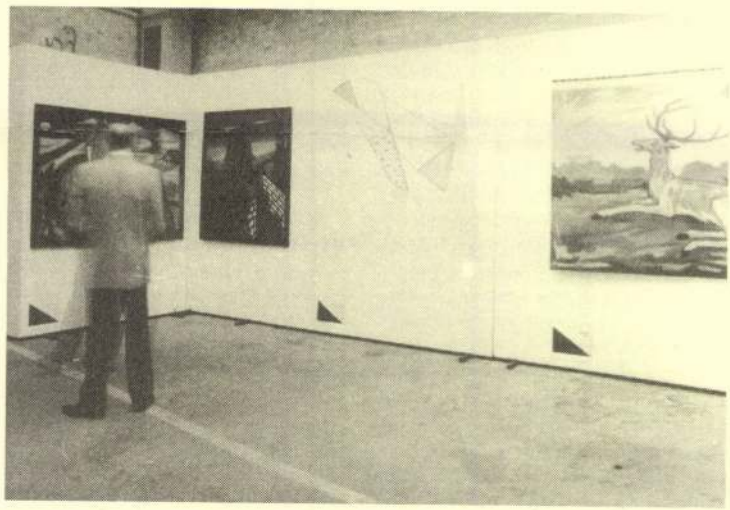

Részlet a kiállításról

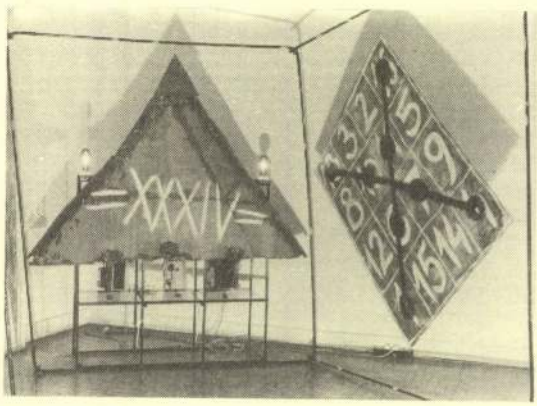

Julius Gyula: A Jupiter Háza, 1990, installáció (részlet), filmvetítők, cinklemezek, csőváz, UV-lámpák, teljes méret: 9 m^2 (Fotó Rosta József)

eredménye-e vagy maga a „manír". Voltak, akik beleestek abba a hibába, hogy a manierizmus tradícióinak kutatása manírrá vált a kezükben. A kiállításon szereplő művek többsége azonban azt mutatja, hogy El Greco ereje ma is meghatározó élmény és probléma a kortárs képzőművészetben. A sajátos stílusjegyek felidézése több művésznek szolgált alapul, de a stílusok tudatos keveredésével is találkozunk. Többek számára az alapötletet valamely konkrét mű feldolgozása adta, vagy egy-egy részletének kiragadása. *Fehér László* elmagányosodott posztmodern Krisztusa vagy *El Kazovszkij Két Angyal* című képe arra példa, hogy a művet meghatározó központi összetartó erő elveszti jelentőségét; a részletek vagy motívumok kiragadásával, a figyelem más irányba terelésének mozzanatával találkozunk. A súlypont El Kazovszkijnál áthelyeződik az angyalra; *Baranyay András* pedig a kezek érzékenységét dolgozta fel. *Orosz István* művén láthatjuk, hogy a feldolgozás, az átértelmezés lehetőségei szinte végtelenek.

A manierizmus korában ismerték fel először, hogy a természeti valóság és a művészeti igazság ellentétben áll egymással. A valóság utánzása és eszményítése összeegyeztethetetlen; a világ többé nem egyértelmű, tartalmi és anyagi többértelműséggel van dolgunk. Ennek a kérdésnek újszerű feldolgozását *Galántai György* munkájában fedezhetjük fel. A hagyományos stílusjegyek manipulálásával *Kőnig Frigyes* festményein találkozhatunk. *Espolio* 14. vagy 15. változata mutat rá arra, hogy ez a művészi probléma véglegesen nem oldódott meg, ennek a kísérletezésnek lehet még egy „n"-dik variációja is. *Szikora Tamás* a stíluskeveredés és a sűrítés gesztusát használja fel érzékeny doboz-installációjában. Az emlékezés tárgyait szórja üvegkalitkába; a múlt üveg alatt, mégis szervesen kerül az „építménybe", a megszemélyesített korszak egészébe.

A manierizmus ambivalens érzéseket keltő világát, a szakrális és profán, a magasztos és közönséges egységbe szervezhető kapcsolatát láttatja *Cseszlai György* installációja. A grecói hangulatot, sajátos atmoszférát, a páratlan misztikum megragadását *Gémes Péter* munkája kísérli meg.

Vannak azonban olyan művészek is, akik saját stílusukat és motívumvilágukat reprezentáló művüket ajánlották fel. A tiszteletadásnak ezt a formáját választotta *Nádler István, Klimó Károly, Mulasics László, Haász István.* Ezzel a gesztussal érzékeltették, hogy az el grecói problémafelvetés nem direkt módon is állandóan érzékelhető.

MOLNÁR MÁRIA

Szirtes János: Hommage El Greco (Fotó Tahin Gyula)

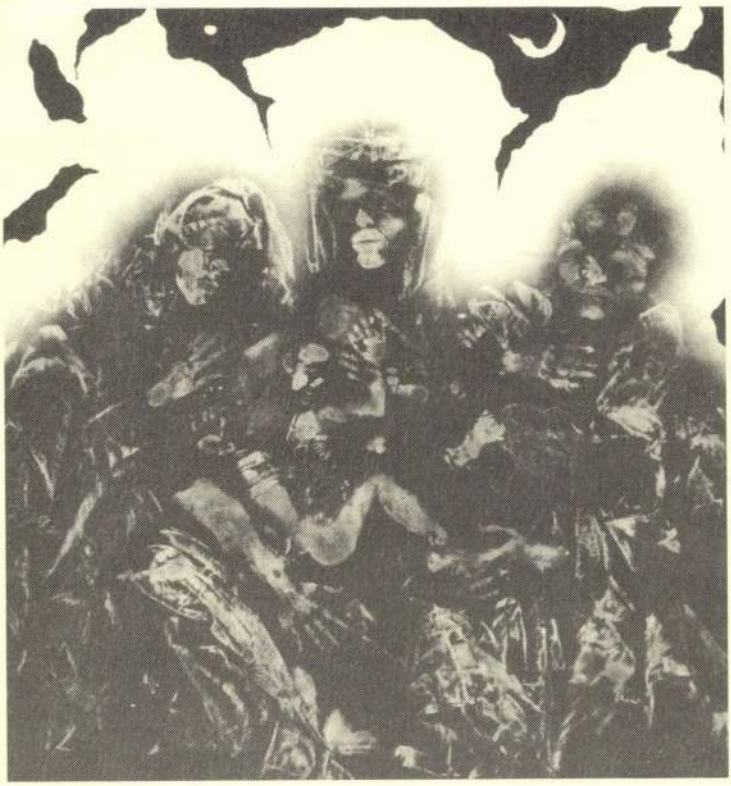

Varjú hasít a szélbe

Marie Foley kiállítása

Nem véletlenül választott katalógusának belső borítójára egy sziklafestmény-részletet Marie Foley. Az ír szobrásznő művészete a prehisztorikus kultúrák, a természeti népek mágikus és mitikus formaadást, többezer éves kerámiák díszítményeit, az eszkimó ornamentikát és a latinamerikai indián vadász- és halászeszközök fenyegető szépségét képes egyesíteni oly módon, hogy az inspiratív példák közös karakterét ragadja meg. Ennek következtében vagy az így „ellesett" formák, vagy azok analógjai, olykor szabad variánsaik jelennek meg munkáin. Ezek aztán akadálytalanul építhetők egybe, hiszen a „közös eredet" révén a keletkező mű közegében egyetlen metaforává oldódnak.

Foley szobrai valójában organikus konstrukciók – „felépítésük" van, abban az értelemben, ahogyan ezt emberekről is mondani szokás –, melyekben statika és mozdíthatóság alkot törékeny csontváz-architektúrát. Mindez azonban művészetének csak az egyik – bár minden bizonnyal „leglátványosabb" – éltető eleme. A másik az aprólékos és szeretetteljes természetmegfigyelés; a természet váratlan formai „párhuzamainak" és megfeleléseinek tudatosítása. „Olyan, mint..." – olvassuk újra meg újra a szobrokhoz készített „referencia-rajzokon"; egy alligátor farokcsontozata olyan, mint egy levél szerkezete, egy halgerinc olyan, mint egy bambuszszár tagozatai: az áttűnések, az

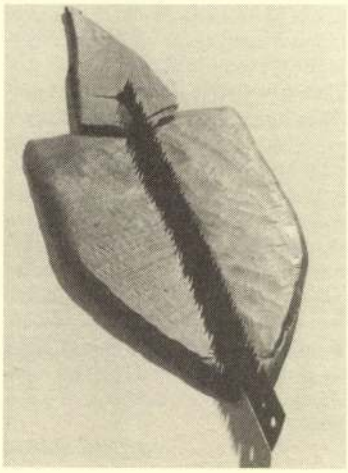

Marie Foley: Varjú hasít a szélbe, 1991, pala, fűrészlap, 57 x 18 x 3 cm (Fotó Tahin Gyula)

átlényegülések, a metamorfózis meghatározó erővel van jelen szobraiban.

Csipkés-szúrós-tollas tornyok és totemoszlopok, különös, élet és halál közötti katafalkként úszó gályák, archaikus szekerek után (melyek párhuzamául a hazai szobrászatból az immár népes epigon-táborral bíró *Samu Géza* és a dán *Jan Norman* munkái kínálkoznak) Foley művészetében fordulat készülődik. Legújabb művein – *Varjú hasít a szélbe* és *Varjú*, mindkettő 1991 – a helyenként narratív szimbolikát és a mármár makettszerű bonyolultságot és dekorativitást visszafogottság és szűkszavúság váltotta fel. Kedves anyaga, a porcelán helyett a tompán fénylő fekete palát alkalmazza; a kőhöz talált tárgyakat (rozsdás fűrészlapot, fémszerkezetet) társítva. Ez a legegyszerűbb formaviszonylatokra összpontosító figyelem feltehetőleg a „nagy horderejű témák" (A. Dunne), a verbalizálható tanulságok és világkép-allegóriák háttérbe szorulása felé mutat. És éppen ebben a lapidáris egyszerűségben rejtőzhet az a megnevezhetetlen misztikus atmoszféra és erő, melyet Marie Foley azzal a természetességgel szeretne ott-tudni szobraiban, mint amilyen szándéktalanul, „beleteremtetten" van jelen az egy amazonasi indián készítette edényben vagy fegyverben.

(Budapest Galéria Kiállítóháza, 1991. VIII. 29–IX. 29.)

ANDRÁSI GÁBOR

Káosz és építészet

Szalai Tibor kiállításához

Az építészetet az isteni teremtés analógiájaként definiálta vallástörténeti kutatásai eredményeképpen *Mircea Eliade*. Szerinte a város, a templom, a ház építése az isteni győzelmet ismétli meg a káosz felett. Az alkotó elmék nagy része azonban mindig a rendből indult ki, amikor „újat" teremtett. Talán azért, mert alkotni öröm. *Sigmund Freud* a pszichoanalízis eszköztárával megkísérelte az isteni „Es" – *Kosztolányi* fordításában az „ősvalami" – ködös tartalmait tudatosítani: „Wo Es war, soll Ich werden." – azaz „ahol Es volt, ott Énnek kell lennie". Lelki rendszerünk e titokzatos része egyedül az álomban és a skizofréniában érhető tetten. Az alkotásban csak egyik fő princípiuma, az úgynevezett „örömelv" azonosítható. Ez az elv irányítja azt a szükségletet, „hogy minden olyan helyzetet, melyben a kielégülést átélhettük, cselekedeteinkben vagy képzeletben szeretnénk megismételni" – írta Freud. A lelki jelenséget magát „ismétlési kényszernek" nevezte el. De valami hasonló elv magyarázza Nietzsche „örök visszatérés" gondolatának hátterét is. A „horror vacui" – az iszonyat az ürességtől – fizikai tételét az esztétikára is kiterjesztve, Freud másik találmányával, a „kínkerülési elvvel" látunk analógiát. A művészettörténet legnagyobb alakjai közül is csak kevesen merészeltek a káosz, az üresség mélységéig leereszkedni. Amikor újat alkottak, akkor is kerülték a mélyben leselkedő kínokat, és remélték inkább az isteni rend magasabb szféráinak örömeit.

Alig akadtak olyanok, akik a káoszban is mintázatokat ismertek fel. Pedig egyes fizikai rendszerek azért viselkednek kaotikusan, mert „vonzódnak" a káosz mintázataihoz. Ezek gyakran alakjukban is vonzóak. A káosz alapvető geometriai formáit *kaotikus attraktoroknak* nevezik. Egyszerűsítve a fogalmat, azt lehet mondani, hogy az attraktor egy általánosított egyensúlyhelyzet, amelyhez egy rendszer viselkedése „odavonzódik", megállapodott szabályszerűséggé változik. Egy francia matematikus, *Michel Hénon* egyenletekkel írta le ezt az „új" kaotikus rendet. Egyenleteivel a csapok csöpögésének szabályai

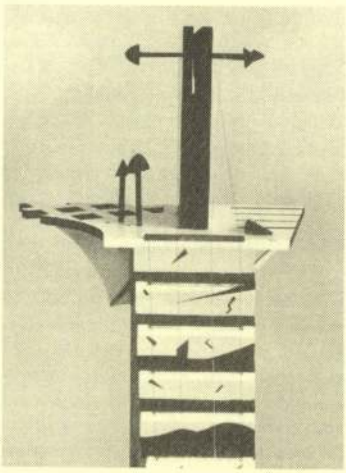

Részlet Szalai Tibor kiállításáról (Fotó Gelencsér Ferenc)

ugyanúgy leírhatók, mint a kisbolygók nagyok által okozott pályamódosulásai. *Mandellrot* nemrégiben olyan matematikai halmazt hozott létre, amelyben a legkisebb elemi részekben is megtalálhatók a káosz szabályszerűségei.

Az igazi újítók, a teremtők közé azok a művészek tartoznak, akiknek elméjét vonzza a káosz mintázata. *Szalai Tibor* ilyen építész. Székesfehérvári gyűjteményes kiállítása győzött meg erről igazán. Az arc- és testtorzítások, az anatómiai xerox-karikatúrák most összefüggést mutatnak az építészeti papírmakettekkel, ahogyan a manierizmust idéző finom rajzok is. A különleges állathibridek képe, a pénzekről és csatokról vett frottázsok is szorosan kapcsolódnak az Európát bejárt Brettschneider-papírarchitektúrákhoz. (Helsinki 1984, Bécs 1985, Graz és Amsterdam 1987, Velence 1988, Ulm és Stockholm 1989, budapesti NA-NE Galéria és Műcsarnok 1990, Art Expo Budapest 1991.) A szitakötő szárnyának vetületei, a tengeri állatkollázsok akvarelljei építészeti rajzokká állnak össze. Vágódeszkán felszelt, élő épületmetszeteket látunk, melyeknek belső barlangos testeiben antropomorf jegyekre ismerünk. Furcsa lényeket látunk, amelyeknek befelé nőtt nemi szervein befelé nő a szőrzet is. Ezek a természet-előtti/utáni rajzok a legelvontabb, spekulatív, szakrális oltármotívumok fantáziá-

SZALAI TIBOR

Részletek Szaali Tibor kiállitásáról. - 91.12. 68,69,

Új Müvészet

Új Művészet

SZALAI Tibor

Illustrációi: papírrobot és grafikák

2000, 1994. 4. sz

Cím: Dózsa Művelő
XVII. ker.

VENDÉGEINK: HO
TÓ
DR
NA

Minden érdeklődőt

Hegyi Lóránd

Tér – Objekt – Installáció II.

Megjegyzések a magyarországi installációs művészethez

A tanulmány első felében bemutatott installációs művészek a mitizált, illetve, „átpolitizált" természet mint metafora témáját dolgozzák fel.

A történelem és az utópia viszonya a mai valósághoz, a valóságos történelmi tapasztalatokhoz: ez *Bachman Gábor* és *Rajk László* „posztkonstruktivista" installációinak alaptémája. Mindkét művész az architektúra történelmi konnotációit teszi installációi alapanyagává. A nagy forradalom proletkultos formavilága, a heroikus utópiákat sugalló konstruktivista Új Világ összekeveredik a történelem viharai által szétzilált különféle kultúrák fragmentumaival. Töredékek rétegződnek rá másfajta töredékekre, stílusidézetek sorozatán keresztül jelenik meg a rendkívül komplex jelentésstruktúra. Heroikus optimizmus, világmegváltó forradalmiság fordul át az örök emberi tragédia végzetszerűen kikerülhetetlen katasztrófáinak mementóivá. Az egykor ég felé törő, az emberi történelem tabula rasa-ját ígérő konstruktivista világépítmény Bachman és Rajk installációiban kiegészül az örök mítosz – a küzdelem és elbukás – tragikus díszleteivel. Mert itt minden díszlet, tudatosan éreztetett „alkalmi építmény", mint a proletkult agitprop építményei, ám ezen a posztkonstruktivista „világszínpadon" Kelet-Európa élte le reményekkel teli, majd reményektől megfosztott életét.

Pátosz és irónia, art decos esztétizmus és a valóságos dráma megsejtése telíti végletes feszültséggel *Kovács Attila* installációs művészetét. A monumentalizmus nála mindig két végletet kapcsol egybe: a tragikum óriási dimenziókba való kivetítését, barokkosan végletes és ugyanakkor klasszicizálóan hűvös megfogalmazását egyrészt, s az üressé vált patetikus formák, kiüresedett és elaggott jelképek ironikus leleplezését másrészt. Az architektúra – hiszen minden installációja lényegében emblematikus architektúraként értelmezhető – számára olyan megépített „második valóság", amelyben minden kor és minden személyiség a maga valóságát éli meg, a maga harcait vívja meg, miközben az architektúra maga egyfajta baljós állandóságot, mitikus időtlenséget sugall. Kovács Attila úgy képes monumentumokat állítani, hogy egyszerre érzékelteti a műemlék perverzitását, a hatalmi jelkép torz önáltatását, félelmetes és visszataszító megalomániájának természetellenességét, és ugyanakkor a fragmentum fájdalmas igazságát, a mítosz mélyén megbúvó örök emberi létkérdések valóságos pátoszát.

Szalai Tibor munkássága egy egészen más valóságot tár elénk. Papírból épített városai, fantasztikus telepei, kiállítótermek falához illesztett bonyolult struktúrái egy elanyagtalanított, képzeleti architektúra hordozói, ahol az építés maga, a képzelet nyomán feltáruló soha nem látott formák a modern ember utópiához való kötődésének manifesztumai. Az utópia itt mint lehetőség, mint fantasztikum jelenik meg: lehet egy majdani világ – pátosz nélküli – megsejtése, egy ipari korszak kozmikus terekbe épített „hétköznapi" valósága, ám lehet egy sokkal kevésbé konkrét elképzelés kivetítése, egy anyag nélküli, anyagisághoz és nehézkedéshez, fizikai törvényekhez immár nem kötődő tisztán szellemi világ, szellemi létezés víziója is.

Trombitás Tamás installációiban jelen van a töredékek ironikus átértelmezésével dolgozó posztgeometria szemlélete, ám ő is tovább viszi a gondolatot a szellemi architektúra lehetőségei felé. Vasreszelékből vagy kődarabokból, gipsztöredékekből összeállított halmazaiban egy-egy „tökéletes" forma, gömb, kocka, piramis tűnik fel. A széthulló töredékkel dacoló, a tökéletesség eszményének jegyében megformált tiszta alak a műbe rejtett neoncsövekből adódó fény hatására átlényegül, más dimenzióba, illetve más létezési helyzetbe kerül. Árnyékok vetődnek a falra, megsokszorozódnak a tárgyak, s a világ kiegészül önmaga árnyképével. Az anyag és annak tükörképe az egyik gondolati szint, a töredék (mint széthullott egykori teljesség) és a tökéletes forma ellentéte a másik szint. Ugyanakkor Trombitás művészettörténeti utalásokkal gazdagítja az együttest: Malevics keresztmotívuma, Mondrian geometrikus rácsrendszere az univerzális művészetvíziók stílustörténeti felidézését szolgálják. Ezzel a szellemi anyaggal (a tradícióval) szemben jelenik meg az anyagi valóság: a súlyos vastömbök és a szétporladó gipszdarabok realitása. Az irracionális fény mindent átlényegít és kétségessé tesz: marad a kétely, marad a rendszerek széthullásának felismerése.

Az eddig felsorolt, általam jellegzetesen 80-as évekbeli példáknak tekinthető művészektől merőben eltérő pályán halad *Sugár János*. Installációi alapvetően pátosz nélküliek, s tagadnak mindenféle historikus értelmezési lehetőséget. Ennyiben egy merőben új, a „poszt-helyzeten" túli művészi attitűd egyik lehetséges formáját képviseli. Művészetszemléletét éppúgy jellemzi az eklektika, mint a 80-as évek valamennyi új jelenségét, ugyanakkor nála az eklektika nem történeti fejlemény, nem kultúrhistóriai jelenség s nem is program, hanem teljesen szenvtelenül szemlélt és kezelt „adottság". Sugár művészetének egyik kulcsa éppen ez a magától értetődő és magabiztos „közlekedés" minden lehetséges modell között. Anyaghasználatában nem törekszik a meglepő és zavarba ejtő párosításokra, hanem egyszerűen él velük. Ez számára realitás, s ezt a realitást leválasztja a történelmi folyamatról. Kilépni látszik a kultúrtörténeti folyamatosságot tematizáló művészet kategóriarendszeréből, s az időt csak a műben magában szemléli, lehántva a valahonnan valahová való eljutás kultúrtörténeti folyamatáról. Amikor művészettörténeti utalásokkal dolgozik, akkor nem a művészettörténeti visszautalás és az ezen keresztül való értékrendszer-ütköztetés foglalkoztatja, hanem csupán a „hasonlóság" tényének érdekessége. Az „olyan mintha"-effektus tehát, amivel tudatosan elmossa az időbeliséget, a dolgokat egy síkra helyezi, ahol az idő csupán az autonóm – és teljesen szuverén, szabad – mű függvénye. Sugár megkísérli a kilépést a történelemből, megszabadítja magát a történelem súlyától.

SZALAI TIBOR

Szalai Tibor

2 Szalai Tibor installációja, háttérben Trombitás Tamás munkája

3

jellegtelen és torz volt. (Persze lehetséges, hogy etnográfiailag, vagy csak a romantikus lelkek szemszögéből a kenyeret sütő parasztasszony vagy a magvető parasztok raja izgalmas volt, az ilyenféle fényképek – még ha dokumentum hitelességűek is – inkább utazási irodák falaira kívánkoznak.)

Szakmailag nehezen tudom megítélni, de tisztességesen megcsináltnak látszott a *magyar reformációt*, az új *könyvművészet*et, halványabbnak a *XVIII–XIX. századi magyar népviselet*et, és egész szépnek, hatásosnak a XVI–XVIII. századi *úrihímzés*t felvonultató tárlat.

A *Nieuwe Kerk* (az Új templom) a magyar rendezvények központja – a kiállításokon kívül volt itt koncert is, a szomszédban pedig magyar kávéházat nyitottak – nemcsak fizikailag feküdt a város szívében: holland barátaim állították, hogy a budapesti holland események óta Magyarország a hollandok érdeklődésének középpontjában állt.

Kétségtelen, hogy több mint megfelelően előkészített publicitás előzte meg a magyar bemutatkozást, főleg ha a magyarok a hollandoknak nyújtott publicitásával hasonlítjuk össze; az NRC Handelsblad, az egyik legtekintélyesebb napilap például négy teljes oldalt szentelt Magyarországnak (ami nem kis összegbe kerülhetett), a Vrij Nederland című képes hetilap hat illusztrált oldalon tárgyalta a *Konstrukció* című kiállításunkat (mégpedig ahogy kell – az eseményekkel tökéletesen szinkronban). Külön szót érdemel a 40 oldalas műsorfüzet, amely nemcsak színes képi illusztrációkat, hanem változatos cikkeket, tanulmányokat közölt a magyar képzőművészet, irodalom, könnyűzene, film, kortárs zene, fotóművészet, a társadalom témáiról, magyar és holland szerzőktől (*Néray Katalin* Műcsarnok; *Geert Dales*, a volt budapesti kultúrattassé; *Müller Péter Iván* filmrendező; *Kincses Károly, Lakatos Menyhért, Kurtág György* stb.).

Nem egyedül magyar vonatkozású események zajlottak persze júniusban a nyári szabadságok megkezdése előtti szellemi csúcsszezonban. Negyedik alkalommal, de addig nem látott gigantikus méretekben, *KunstRAI* néven rendezték meg azt az egy hétig tartó művészeti vásárt, amelynek majd' száz standján a vezető európai galériák képviseltették magukat. A kiállítást a *KLM* és az *AMEV* (egy biztosítótársaság) szponzorálta. *Jean-Christophane Amman*, a bázeli Kunsthalle igazgatója egy speciális tárlatot szerkesztett *Választás* (Európai kortárs művészet) szerénykedő címmel a csarnok közepére, húsz művész, illetve művészpáros, többek között *Silvia Bächli, Marlene Dumas, Peter Fischli* és *Davis Weiss, Gilbert és George, Bill Woodrow* részvételével. A szemmel láthatóan nagy apparátussal és költséggel létrehozott centrális tárlat messze nem hozott olyan eredményt, ami tőle elvárható lett volna; sem tematikában, sem gondolkodásban, sem stílusban és manírban nem mutattak határozott irányt vagy irányokat a résztvevők, engem az egész egyfajta perszonifikált, velencei biennálés kavalkádra emlékeztetett.

4

3 Enteriőr Kassák Lajos és Barcsay Jenő képeivel
4 Enteriőr Hencze Tamás, Korniss Dezső és Bak Imre munkáival
5 Enteriőr Bak Imre legfrissebb munkáival

Szalai Veronika, kódex-restaurátor

- Mi kell ehhez a szakmához. Szakértelem? Az biztos. Nem is kevés. És tudatosság, hiszen gyakran nemzeti értékek megmentése a tét. És még valami. Amiből igen sok van a kódex preparátornak, Szalai Veronikának. Szív. Ez a könyv.

- Igen.

- Ez mit ér?

- Nincs forgalmi értéküк. Amennyit kérnek értük, tehát erre lehet azt mondani, hogy kétszázezer, de azt is lehet mondani, hogy félmillió. A belső tartalma is számit természetesen.

- Nincs hiján a munkának.

- Nincs, nem vagyok. Sőt, ha nem tudom hány kezem lenne is, ú hány órából állna egy nap, akkor sem tudnék minden munkával elkészülni.

- Nézzünk szét ebbe a kis mühelybe. Ez a prés.

- Ez a prés igen.

- Ez itt fenn nekem olyan, mintha füstölő lenne, amire füstölendő kolbászt akasztják.

- Nem. Ez amit úgy hivnak, hogy füzőláda, ezen füzzük a könyveket.

- Ez a régi?

- Ez a legősibb.

- Lehet, hogy a Koménius könyvében is ugyanez látható?

- Igen. Tudniillik a technika nem változott a mai napig sem, amióta elkezdték a könyveknek a kötését és füzését ez azóta ugyanaz maradt.

- És itt ez az iróasztal, ahol hát ilyen súlyos nagy és nagyon

1983. IX. 10. Kossuth 11.00 /Vné/
Repertárok

értékes könyvek megfordulnak gyakran. Az előbb megszagolta az egyiket. Nem tudom, a nyomtatás ősi titkainak egyike?

- Nem. A bőröket, miután már bekötöttük a könyvet, akkor egy bőrtápláló pasztával ami a British Múzeum receptje alapján készitjük, avval kenjük be és annak az illata, a lanolin, nivia, szpatolaj keverékéből.

- Szóval nem a penesz...

- Nem. Na amikor megszagolom akkor általában azt is természetes, hogy penészes-e a könyv, azon kivül, hogy megfogom vagy látható azon kivül a szagá s útján is.

- Mi a szép ebben a munkában?

- Hu de nehezet kérdezett. Nem tudom. Én nekem az egésznek a szelleme, amit sugallnak ezek a betük, a papir, a bőr. Valahogy ez mindig megfog. És evvel nem lehet betelni. Arról nem beszélve, hogy amikor az ember csinál valamit, és látja, hogy egy széthullott rongyos, penészes, piszkos állapotból a keze nyomán kialakul egy ujra használható, szép állapotban levő és feltehetőleg - én remélem - hogy a következő jó párszász évig még épségben maradó könyv. És akkor az ember ezt megfogja, megnézi, hát úgy érzi, hogy valamit mégis csak tett.

- Saját magára használta, hogy megszállott.

- Az. Az vagyok. Nem is lehet különben ezt a munkát másképp csinálni, mert sokszor hajnalig. Itt ülök és csinálom, mert egyszerüen nem tudom abbahagyni. Mindig van egy-egy darab, ami nagyon közel áll hozzám.

- Melyik az?

- Most ez a temesvári Bibbárt. Ez azért nagyon megfogott, mert hát részben valószinüleg biztos, hogy azért köze van ahhoz, hogy valahogy magyar vonatkozásu. Szóval azért ezt sem lehet egészen. És lehet, most, hogy kimondtam, biztos, hogy ennek is van hozzá köze. Hogyha találok valamit, akár pergamenen, akár papiron vagy valami kis jelet, amiből úgy érzem, hogy magyar, nem tudom buta szó, de megdobog a szivem. Ez egy nagyon múlt századi kifejezés, mégis azt kell, ,hogy mondjam, hogy másképp fogom. Abban a pillanatban más közöm van hozzá.

/Zene/

1021

Szalai Zoltán, szobrász, restaurátor.

1983. IX. 10. Kossuth 11.00 - Vné -

Reperátorok

- Bakonyi Péter riport összeállitása.

- Tizenhét restaurátor vallomásaiból kerekedett ki a most következő összeállitás. Annak idején, nyáron tizenhétszer tiz perc hangzott el. Pedig már akkor is külön-külön is megértek volna az arcképek husz-harmin c percet. Most tehát portrékat hiába vár a hallgató. Ennek a hatvan percnek már inkább az a dolga, hogy e kevésbé ismert és érdemén alul becsült szakmának, müvészi mesterségnek, hivatásnak hazai arcát rajzolja meg. Mozaikokból áll össze a kép. A mozaik reparártoltó, Szalai Zoltántól generációk tanulták a szakmát az elmult negyvenkét év alatt. Képesitése szerint szobrász, biológus, kémikus is. Kezdjük vele. Ugy érzem magam most itt a Központi Múzeumigazgatóság laboratóriumában, mint valamilyen vegyi üzemben. A száritók, a tégelyek, a festékek, az alkohol üvegekben. Szóval pontosan olyan, mint hogyha valamilyen tudományos munka folyna egy különleges anyag kikisérletezésére.

- Ténylegesen kisérletek folynak itt, de nemcsak kisérletek, ez tudlajonképpen oktató laboratórium is. Tehát itt oktatjuk a jövő restaurátorait.

- Mi folyik éppen?

- Üvegresaurálás folyik. Ebben a pillanatban a kiegészitő anyagnak a szinpróbáit csinálják.

- Amit ott látok az ajtó mellett az a rengeteg korhadt fa?

- Azok ásatási anyagok. A szigetvári várásatásból maradt még talicska, ami még nem készült el.

- És abból lesz egy talicska?

- Hogyne persze!

- Ha hozzányúlok eltörik.

- Az már nem. Az már nem törik el, konzerválva van. Egyébként az olyan rossz minőségü fa volt, hogy abból kézzel facsarni lehetett a vizet. Most igy szemből az a mozaiklap.

- Ez egy töredék.

- Ki lesz egészitve. Egy sima kiegészitést kap, amelyikkel a mozaikokat festékkel ábrázoljuk. Tökéletesen megkülönböztethető kiegészités, amelyiknél az esztétikai élvezetet maga a festék..

- Az megadja, de miért nem lehetetett mozaikokat rakni?

- Ez talán kialakult szokás. Nem szoktunk mozaikot mozaikkal kiegésziteni. Ez világszerte igy van.

- Ahogy én tudom, nálunk nincs túl sok mozaik maradvány.van.

- De sok mozaik van. Egy jó része raktárban van, és azért van raktárban, mert eléggé nehezen mozgathatók, mert a korábbi technikáknál betonba öntötték a mozaikot, és ennek a mozgatása, mivel több mázsáról van szó vagy pedig a tudományos feldolgozásra majdnem alkalmatlanok, mert ezeket nem lehet kirakni.

- Menjünk egy kicsit közelebb. Ez miből lehet, mert ebből látszik, hogy valami fajta müanyag.

- Igen. Hát ez egy poliuretár habbal van földolgozva, ami azt jelenti, hogy egy ember ezt könnyen tudja emelgetni. Ez egy másfél négyzetméteres mozaik.

- Ez a poliuretán szállitási mód ez magyar találmány?

- Igen. Ezt mi csináltuk először három évvel ezelött, és ennek elég jó nemzetközi visszhangja is van.

- Hogy adta a fejét erre a területre? Hiszen ahogy én ismerem a munkásságát hát más anyagokkal foglalkozott először, üveggel nem.

- Hát szükség szerint.

- Most melyiket szereti jobban?

- Hát mindig a következőt, am problémát ad, mert enélkül nem olyan élvezetes a munka. Valószinüleg, hogy ha evvel végzek, akkor textillel fogok foglalkozni.

/Zene/

derekától készülőkéi. Bár kezdettől finoman megmunkáltak a felületei, most még bátrabban fordul egyfajta részletgazdag, „naturalisztikusabb" szürrealizmus felé. Fokozatosan megjelenik szobrain a színesség is, ez majd a kilencvenes évek elejére teljesedik ki. Továbbra is csak a fák nyers színeit használja, de intarziaszerűen alkalmazva.

Samu Géza halálakor ő is, mint a többi barát, szép hommage-zsal búcsúztatja az eltávozottat. *A Csontváry és Samu uraknak tisztelettel* című kisplasztika mindkét művész favízióját megidézi egy, a szokottnál is artisztikusabb Varga-fában. Más formai megoldással, de ezt az elvet ismétli meg az ugyanilyen című, 1992-ben Nagyatádon felállított monumentális festett fakompozícióval.

Az 1990-es évek elején egymást követik a Fáskörös kiállítások, Varga installációként belakott tereivel. Az installáció Varga alapvető kifejezési módja. Megfigyelhetjük, már első kiállításain is egységes tereket épít, nem a fauna fantáziaállatai jelennek meg nála, hanem maga a fauna idéződik meg. Függesztett, lebegő-úszó kisplasztikái installációból installációba vándorolnak egyszerre vízi és légi világot generálva maguk köré. A repülés és a víz alatti lét Varga művészetében szinonimák: a súlytalanságban való mozgás a lényeges bennük, a gravitáció béklyóitól való megszabadulás, ami számára a szabadságot jelképezi. Ahogyan a szinte csak testük kifinomult szerkezetét mutató lények testüket auraként megteremtik, ugyanúgy hozzák létre az őket magába foglaló mélytengeri világot is (pl. a *Tengeri történet* című enteriőr, 1993, Pécs). Imitált mozgásuk pantomim – a szerkezetük megmutatta gesztus az, ami megidézi mozgásuk közegét. A víz alatti mozgásról, a repülésről bennünk élő képzetek valamiféle lassított felvételt idéznek, ezek pedig az időből való kilépést. Varga egyes teremtményei őslényekre is emlékeztetnek, a tengermélyben az idő zárványaiként élő titokzatos formájú növény-állat lényekre. Ilyen például az *Archeo I.* (1983), a salgótarjáni *Nagy csontváz* (1992) vagy az a meg nem valósult nagy land art munka is, amelyet 1995-ben *Farkas László*val ketten terveznek, és amelyen mintha egy hatalmas őslény maradványai türemkednének ki a földből.

Varga Géza Ferenc: Szobor név nélkül (2001)
fa, 60x40 cm

1988-89-től újabb inspiratív hatás éri művészetét: az egzotikummal való találkozás, elsősorban távoli országokban rendezett szimpózium formájában. 1989-ben mindjárt Burkina Fasóba csöppen, ahol a földből kiemelkedő gránitsziklák egyikéből faragott hatalmas *Egyszarvú*ján megfigyelhetjük azt, amit későbbi spanyolországi, szicíliai, törökországi, kínai stb. munkáin is: saját stílusát megőrizve, finom párbeszédbe kezd a helyi hagyománnyal, mintegy a helyi dialektust is megidézve művében. E kulturális találkozások nemcsak szimpózium-plasztikáira hatottak. Jól látható ez például 1993-as kiállításán a Fiatal Művészek Klubjában, ahol fiktív afrikai maszkokat állít ki, a terem közepére pedig egy saját maga faragta dobot helyez. Két szobrot állít fel egymással szemben: *Nabát*, a törzsfőnököt, és *Marabut*, a varázslót. Tematikai gazdagodást is hoznak tehát az egzotikus utak, és a felhasznált anyagok is egyre változatosabbak lesznek: a bambusznádtól a bőrön és a különböző bogyókon át a papírig. Ebbe a sorba illeszkedik a Párizsban is kiállított *Az éjszaka cápája* (1994-95) című munka is, amely egyszerre idéz totemet, afrikai harcosok pajzsát és egy sosemvolt hatalmas tengeri ragadozó álkapcsát. Afrikai maszkok ihlették a *Szárnyak* címen (és téves évszámmal) kiállított *Angyalok lázadását* (1996) is, mely szintén megidézi egy fantáziafauna lényeit is, de a cím által asszociált keresztény kontextusról sem feledkezhetünk meg. A 90-es évek közepétől absztraktabb szobrászi problémák izgatják Vargát, az utóbbi években például a tömör biomorf forma vesszőkkel való feloldása – erre szép példa a *Távol Afrikától* (1994) fából és csontból készült különös lénye, az erővonalak átjárta *Tarajos sül* (1995) vagy az *Éjszakai repülés* (1999).

Varga Géza Ferenc: Iguana (1983)
fa, 300x150x30 cm

Szomorú aktualitást kapott a párizsi kiállítás. A lehetőség felmerültekor ugyan már beteg, de még a többiekkel együtt tervezgető Varga Géza Ferenc a megnyitót már nem érhette meg.

Utolsó műve, mely *Szobor név nélkül* (2001) megjelöléssel lett kiállítva Párizsban, sorsának valószínű megsejtése, az elmúlás előérzetének zseniális megfogalmazása. Szobrán a fauna és flóra világába egyaránt besorolható vesszőlények tokjaikból kinőve-kibújva a féktelen virágzás-burjánzás-kibomlás-növekedés képzetét keltik, de a tokszerű test, amelyből kinőnek, egy időtlenségbe merevedett csontvázszerű formát ölel körül, amelynek előreugró része koporsóra, az egész szobor alsó része pedig egy ravatalra emlékeztet. A mű a születés és halál dialektikájának megtestesülése.

Varga azt vallotta: a szobrászat számára nem cél; eszköz inkább – maga az alkotás folyamata – a világmindenség megértéséhez. A szobrok a teremtő energiákkal való találkozást jelentik, valamiféle konstruktív meditációját a térfoglaló embernek. Ahogyan egyszer megfogalmazta: „Néha nem árt eltűnődni azon, honnan jövünk, kik vagyunk és hová megyünk, és megállítani a pillanatot, mint égen röptében a madarat."

(Párizsi Magyar Intézet)

Két tárlat

Szalai Zoltán és Atlasz Gábor kiállítása

Szalai Zoltán-emlékkiállítás

Érdekes jelenség: a 20. századi magyar piktúra rejtett értékeit teremtő, újra és újra felfedezésre váró mestereinek sorában *Szalai Zoltán* alkotásaival a művész halálát követő években többször találkozhattunk, mint a festőnek a művészeti közélettől visszavonultságban töltött aktív, csaknem öt évtizedet felölelő alkotóperiódusaiban. Az életmű lezárulása, 1995 óta Budapesten több alkalommal – többek között a Budapest Galéria Lajos Utcai Kiállítóházában –, valamint Sárospatakon, Komáromban és Nyergesújfalun kaptak nyilvánosságot művei. 2002 februárjában és márciusában a korábbi, elsősorban az olajképekre és az olajpasztell-kompozíciókra alapozott kollekciók után a kamara jellegű munkáiból, az így együtt még kiállításon nem szerepelt gouache-okból, akvarellekből, pasztellekből, tus-, szén- és ceruzarajzokból válogatott együttest tárt közönség elé a budapesti Ráday Galéria.

Az életművet végigkísérően, az 1940-es évektől a kilencvenes évtized közepéig keletkezett tájakat, csendéleteket, enteriőröket, portrékat vezérlő alkotói elvekről pontos információink vannak egy rádiós beszélgetés lejegyzett és a művészről 1997-ben megjelent könyvben közölt gondolatok révén. A művek keletkezéstörténetét firtató riporteri kérdésre a festő a következőket válaszolta: „Amikor a helyszínen készítem képeimet, a pasztellt vagy a gouache-t, akkor a közvetlen benyomásaimat rögzítem, aztán ennek alapján készítem az olajfestményeket, tehát a vázlatok csak emlékeztetőül szolgálnak, és ezek nem a tanulmányok lemásolásai, mármint az olajfestmények, hanem önálló művek, ezért sokszor sajnos a pasztellek és a gouache-ok sokkal frissebb hatásúak, mint az olajfestmények, amelyek súlyosabbak, összefogottabbak és tömörebbek." Vagyis az alkotói okfejtés a nagy kompozíciók előképeinek minősíti a Ráday Galéria kiállításán bemutatott kisebbeket, olyan tanulmányoknak, amelyek sokszor értékesebbek és kvalitásban jelentősebbek, mint az ezek nyomán kidolgozott munkák.

Szalai Zoltán műveinek tárgya a festőt övező környezet, az őt körülvevő külső és belső terek, a tárgyak, az élet apró jelenségei: a meditatív futamokra érdemes, emóciókban dús, az emberalak jelenlétét-megjelenítését általában kerülő látvány. A festő kisméretű, bensőséges hangvételű alkotásai között is fel-feltünedeztek a pályakezdés időszakában született nyergesújfalui, a Duna menti tájrészletek, aztán megjelentek az árpádföldi korszak varázslatos veranda-képei, s megnyílt a Balaton víztükrének tág horizontot láttató távlata, majd bezáruló képvilágát szemlélve műveinek befogadói átérezhették visszahúzódását a Százados úti műterem meghitt zugaiba. Átszellemültség, meghittség, tartózkodás lengi át a szisztematikus, tudatos festői munkát: hallatlanul finom, érzékenységekben, visszafogottságokban játszó kolorit élteti a festői bőbeszédűséget és a részletezés csapdáit elkerülő, mértéktartó, feszes motívumhasználatot.

Tiszteletre méltó szerénység, csodálatra méltó művészi alázat: Szalai a hatvanadik életévéhez közeledve is inkább bizonytalanságainak, kétségeinek adott hangot, mintsem bizonyosságainak, mint valamely megingathatatlannak vélt meggyőződésének. E tartózkodó szemlélet, e szerény alkotói magatartás miatt 2002 télutóján ismét az önnön művészeti megítélését fényesen cáfoló, érvénytelenítő művek között szemlélődhettek az emléktárlat látogatói. Szalai Zoltán képei között, amelyek a letűnt 20. század eleven festőiségének szépségekben fürdő művei, olyanok, amelyeket ez az új évszázad és évezred már semmiképpen sem teremthet.

(Ráday Galéria)

Atlasz Gábor kiállítása

A festőművészről nem sok információt közöl az új Kortárs Magyar Művészeti Lexikon: csupán az tudható meg, hogy 1966-ban Szegeden született, s 1988 és 1996 között a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Veress László tanítványa volt, majd a nyolcvanas évek végétől a kilencvenes évek közepéig három önálló kiállítást rendezett. Napjainkra már ezek az adatok is kiegészítésre szorulnak: a regisztrált kiállításokat újabbak követték az ezredforduló éveiben – a fiatal művész 1999-ben Hódmezővásárhelyen és 2000-ben Budapesten mutatta be képeit –, és gyarapodott a csoportos tárlatok listája is, amelyben a fő szólamot, mint korábban, továbbra is a vásárhelyi őszi tárlatokon való szereplések játsszák. Az életrajzi adatoknál fontosabbak a tartalmi vonatkozások – vagyis az, hogy hogyan és mit fest *Atlasz Gábor* –, de erre a lexikon címszavában egyetlen szó utalást sem találhatunk. Bemutatkozásait, kiállításait követve azonban teljes bizonyossággal leszögezhető, hogy a hagyomány erőteljes vonzásában, a tradicionális kép világában munkálkodó, a klasszikus festészeti eljárásokat alkalmazva dolgozó festő, aki a természetelvű, expresszivitásba hajló festői megjelenítés érzéki szférájában keresi és leli meg az autentikus megszólalás, kifejezés lehetőségét.

Atlasz Gábor: Műterem III (1994)
olaj, fa, 122x128 cm

FOTÓ: CSONTÓ LAJOS

A művész Budapesten, a Karinthy Szalonban tavasszal rendezett kiállításán a közelmúlt hat-nyolc évének terméséből válogatott olyan képegyüttest láthattunk, amely tulajdonképpen egynemű tematikához, a belső terekhez, illetve a belső terek révén megszólaltatott tartalmakhoz és emóciókhoz köthető. Atlasz Gábor képein csak ritkán bukkan fel emberalak: az egy-egy kihalt, néhány tárggyal, rekvizitummal jelzett és jellemzett, illetve furcsa jelenéssel áthatott belső tér festői élménye azonban dús tartalmak megfogalmazására, izgalmas akciók megjelenítésére, feszült érzelmek kifejtésére ad számára lehetőséget. A műterem és a nagy festőelőd, Tóth Menyhért miskei háza az Atlasz-képeken misztikus jelenések, transzcendens történések színterévé válik: a dolgok megmozdulnak, önálló életre kelnek, az atmoszféra remegni, vibrálni kezd, a fénypászmák zuhatagokká válnak. Feloldódnak a körvonalak, elmosódnak a formák, sejtelmessé, álomszerűvé alakulnak a di-

menziók. Az ablakon átáramló fény átlényegül anyagáradássá, a külvilág feltartóztathatatlan betörésévé. És ez az izgatottságokban vibráló közeg hol mélységesen sötét, hol kivilágosodó meleg pasztell színvilágba burkolózik.

Az érzéki finomságokat életre hívó, esetenként Tóth Menyhért képeinek isteni fehérségét, világosságát idéző kolorit és a valóságos formarendeket szétromboló, vagy legalábbis torzító láttatás a lágyságok és az indulatosságok összecsapásának terepévé, az idilli és a drámai, a nyugalom és az izgalom egyszer egymást szító, máskor egymást kioldó harcának színterévé avatják a képet.

Néhány évvel ezelőtt, vásárhelyi kiállítása kapcsán műveit úgy jellemeztem, hogy azok a lényeg keresésére ösztönöznek, a jelenségekben rejtező, tetten érhető jelentések felfedezésére indítanak, az önmagunkkal, a belső világunkkal való szembesülésre kényszerítenek. E vélekedéseket megerősítették e budapesti tárlat munkái is, mert ezekből az üres, kihalt terekből, ezen színörvénylésekből kibontakozó, színörvénylésekbe gabalyodó, a néha csak-csak felbukkanó alakok világából az eszmények és a konkrétumok, a titokzatos lelki tartalmak és a valóságos valóság felé is fordulhatunk. A szűkösnek tűnő belső terek tehát tágasságokká, határtalanságokká avatódnak Atlasz Gábor gazdag festőiségekben és zaklatottságokban játszó, expresszivitásaival aktív szemlélődésre, átélésre késztető képein.

(Karinthy Szalon)

WEHNER TIBOR

KÖRKÉP

Személyes hipervilágok

Nyári István tárlata

2002 első hónapjaiban többszöri halasztás után a svájci Burgdorfban megnyílt a Franz Gertsch Múzeum. Ennek a sajátos múzeumnak a rendeltetése nem más, mint a festő és grafikus *Franz Gertsch* 1994-től napjainkig készített festményeinek bemutatása. A múzeum kiállítási szintje ad helyet a művész két festményciklusának: összesen kilenc kép látható a termekben! Gertsch monumentális méretű, 4-5 m x 2-3 m-es képeket készít hiperrealista stílusban, így nem csoda, hogy hosszú időbe telik a kép felületének megtöltése: fűszálakat, illetve fiatal hölgyek portréit festi.

Valószínűleg egy képzeletbeli Nyári István Múzeumban sem sokkal több festmény lógna a falakon. A Nyári-féle aprólékos festésmód természetes határt szab az évente elkészíthető képek számának. Gertsch-csel szemben *Nyári István* fotórealista képeket készít. A hihetetlenül igényes alkotásmód, ahol a színfoltok alatt számos festői történés húzódik meg, nem nagyon engedi a művészeti tömegtermelést. Nyári művészi pályafutása kezdetén, mintegy húsz évvel ezelőtt jelentkezett hiperrealista, fényképszerűen megfestett képekkel, s ebben a precíz, objektiváló stílusban dolgozott jó egy évtizedig. Később érdeklődése a giccs és a képzőművészet kapcsolata felé fordult, és e szemlélettől áthatva készítette képdomborműveit, objektjeit, tárgyösszeállításait. Amerikai közjáték, az alkalmazott grafikával való kenyérkeresetet követően Nyári munkásságába egy hosszabb pauza ékelődött a kilencvenes években, és mintegy három éve vett újabb lendületet festészete.

Újonnan készült képeinek egy része alapvetően szürke tónusú (*Pokémon Hunter*, 2000), csaknem fekete-fehér festmény, amelynek valamely kicsiny részlete színes (*Zárás előtt a múzeumban*, 2001). Bravúrosan visszaadott tárgyak, felületek köszönnek vissza a vásznakról ebben az egyszerre klasszikus és (poszt)modern, frivol festészetben. A technikánál is fontosabb azonban a választott téma. A média által közvetített újabb keletű mítoszok és figurák, filmes alakok és szituációk, kultuszjelenségek erősen kisajátítva, szatirikus fényben köszönnek vissza festményeiről. Fotórealista stílusban festett munkáin megdicsőülnek a mindannyiunk számára ismerős tárgyak, miközben a popkultúra közkincseit erősen idézőjelbe helyezi. A barokkosan tobzódó, obskurus részletességgel megfestett látványfelületek segítségével Nyári csupa valóságos részletből előállított, személyes hipervilágot hoz létre. Barbie és Ken, a gyerekek számára készült játékfigurák magukra öltik a szépség és a szexuális kívánatosság idealizált álarcát, és biztonságos kalandot élnek át gazdáikkal. Ha úgy nézzük, sorozatban gyártott erotikus kellékek 18 éven felülieknek.

Nyári István: Kexes este (2002)
akril, vászon, 150x200 cm

Ahogy Sasvári Edit a kiállítás katalógusában írja: „A fotografikus hűséggel ábrázolt, hétköznapi szituációkat megjelenítő látvány közegében ezek a furcsa, otromba kis lények (Picachu, Raichu, Teletubby) a figyelem fókuszába kerülnek, fiktív közegükből kiszakadva egyszerre csak izolálódnak, zavaró motívumként, idegen testként jelennek meg."

Az elmúlt néhány évben erősödött fel a magyar művészeti gyakorlatban az artworld önreprezentációja: a hazai színtér egyre több szereplője, művésztársak és kritikusok bukkantak fel a művekben (pl.: Kupcsik Adrián, Győrffy László, Cseke Szilárd, Eike). A tudatos vagy éppen ellenkezőleg, nem szándékos reprezentáció sorának újabb tagja Nyári *Kexes este* című festménye, Szotyory László festőművész alakjával. A művészkolléga most nem mint felismerendő, beazonosítandó jellegzetes figura méltó a figyelemre, hanem mint tipikus karakter, mint afféle szent megszállott, aki képes ruhástul a vízbe gázolni. Mintha csak szokásos reggeli futás közben kicsit beszállt volna a vízbe tollas barátai közé a Városligeti-tónál. A művész ironizáló alkata jelenik meg a kiállításon látható *Nyári István*-díjban, amely egy privát alapítású, félig komoly, félig tréfás díj a politikai elköteleződés döntési mezejébe keveredett állami és egyesületi díjak alternatívájaként.

Nyári képei mesterségesen konstruált valóságot hirdetnek, miközben álmokat és vágyakat ébresztenek a nézőben. A „vulgárisat", az „idétlent", a „cikiset" hangsúlyozza a szigorúval szemben, és egy eklektikus festészetet javasol. Ennek az alternatív realitást kínáló világnak távoli rokona Disneyland, a tökéletesen szimulált játékvilág. Napjainkban a játék, a makettezés, a jógázás vagy éppen a festészet olyan hiperreális valóságot, intim életvilágot képvisel, amely alighanem sokkal közelebb van ahhoz, amit az emberek akarnak, mint amit a művészet általában nyújtani tud nekik.

(XO Galéria)

KÉSZMAN JÓZSEF

KÖRKÉP

Keresd a Gerhest!

Gerhes Gábor: a T megtalálása

A művészi lét egyik központi jellemvonása a feltárulkozó és a rejtőzködő indulat egyidejűsége, illetve a feltételezett egyensúlyi állapot valamely irányú kibillentése. Minden nyilvános megnyilatkozás feltárulkozásnak tekinthető, még akkor is, ha munkáiban a művész titokzatos és rejtőzködő szándékot demonstrál, vagyis, ha nyelvében absztrakt fogalmak, homályos utalások és megtévesztő csapdák által határozza meg lelki és tudati enmagát.

Művészetében *Gerhes Gábor* (1962) egy ilyen állapot ellentmondásos szituációját teremti meg, amennyiben alkotásain való személyes jelenlétének, feltárulkozásának realitása szembehelyezkedik az ikonográfiai helyzetteremtésből következő szürreális rejtvényszerűséggel, valamint az ebből adódó titokzatossággal. A gerhesi enigmatikusság már-már demonstratívnak és olyannyira célszerűnek mondható, mint a középkori egyházi líra képileg formált grafovizuális szövegei, avagy napjaink szórakoztató-gondűző irodalmának ötlethalmozó betűrejtvényei. Tekintve, hogy a katalógus – az ugyancsak talányos kísérőszöveggel egyetemben is – többet láttat a gerhesi opusból, mint maga a kiállítás, és a katalógust valóban egy műfajtörténeti tallózásnak felfogható betűrejtvény-teríték vezeti be, máris adott eme különös képi-szövegi tautológia „leolvasásának" talán legkézenfekvőbb kulcsa.

A képi rejtvényszerűség a gerhesi ikonográfia strukturális természetének fő jellemzője, amelyben betűjelek, szófoszlányok, tárgyak, élőlények, emberalakok és természeti motívumok szinte egyenrangúan jutnak szóhoz egy-egy teátrális jelenetben. A kialakított tájmotívum színpadias, művieseп precízre tervezett jellegét a szürnaturális és hiperrealista ábrázolás inkább túlhangsúlyozza, mintsem visszafojtja, a látványban pedig az újraértelmezett heimatstil posztmodern idilljének humort sem nélkülöző oldottabb állagát ismerjük fel. Van valami békebeli, ám cinizmussal áthatott mozdulatlanság ezeken a képeken, a mozdulat és a mögötte munkáló emberi szándék lemerevítetten kapaszkodik egy adott tér- és időszeletbe, ez a keret pedig nem más, mint egy vagy több talányos magánfilozófiai gondolatszilánk derűs foglalata.

Gerhes Gábor: A dolgok összekülönbözése - A kívülről várt, de belülről jött ellenség (2002)
színes fotó, 127x159 cm

A katalógus hatodik oldalán látható fényképen egy kisfiú a patak medrében elhelyezkedő sziklán ül. Az átellenben levő oldalon egy aprócska groteszk rajz: kézzel és lábbal rendelkező kis fatuskó egy nagyobb fatörzsön ül, és mintha értelemmel áthatottan a fotón látható fiút nézné. Tipikus gerhesi alapállás, amelyben az élő és holt jelentések kiegyenlítődnek, illetve a holt tárgyak megszemélyesülnek és ezáltal új jelentésbeli kontextust teremtenek az élő világ attribútumaival. A dolgok valahol egy szintre kerülnek, mert a tárgyak vagy a fogalmi jelölések – többek között a számok vagy a központozás jelei – emberi tulajdonságokat vesznek fel (*Sétáló pontok*; *Kilenc elássa hármat*), miközben átértékelnek egy teljes konvenciós rendszert. A gyermeki naivitás és a felnőtti spekulativitás így hát karonfogva teremti meg a gerhesi szubjektív minőséget.

Gerhes Gábor áruházi kirakatjelenetekkel megtűzdelt díszletvilága a technikai maximalizmus ritka példája is egyben. A láttatás végső tökéllyel kidolgozott képleteiben a jelenkor képi világának rétegeit – így a reklámkultúrát, a szórakoztató sajtót, a díszlettervezést és a tágabb értelemben vett formatervezést – gyúrja össze kompakt ikonográfiai masszává. Tehetséggel ötvözi a germán alapossággal és távolságtartással megformált nyelvet és a francia szellemességgel áthatott játékos gondolatvilágot, miközben ügyesen kikerüli a fontoskodásra való objektív lehetőség mindegyik csapdáját. Egy biztos: a jelenkori magyar művészetben sajátosan egyedülálló pozíciót birtokol, mert annyira más tud lenni. Még akkor is, ha esetenként túl talányosnak, sőt titokzatosnak bizonyul. Vagy talán pont azért.

(Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum, 2002. V. 7–VI. 16.)

SZOMBATHY BÁLINT

KÖRKÉP

A művészet mint mutáció

Győrffy László mutánsai

„Ahhoz, hogy az embereket a gyarmatokra hajtsák, az androidok töltötték be a mézesmadzag, a radioaktív esők pedig az ostor szerepét. Az ENSZ megkönnyítette az áttelepülést, és nehézzé, szinte lehetetlenné tette, hogy valaki mégis a Földön maradjon. A földi, vegetáló életmód egyet jelentett azzal a veszéllyel, hogy az ember egy szép napon rádöbben, biológiailag már nem olyan, mint fajának ősei. Amint valakiről kiderült, hogy mutáns, úgynevezett „különleges", a társadalom tagjai előtt még akkor is elvesztette emberi mivoltát, ha önként vállalta a teljes sterilizációt. Nem tartozott többé az emberi fajhoz."

Dick *Álmodnak-e elektromos bárányokról az androidok?* című regényében – melyből Ridley Scott *Szárnyas fejvadász* című kultuszfilmje készült – a „különleges" ember megvetésre méltó, nem emberi fajhoz tartozó többé. A romantika idején viszont a különlegesség értéket jelentett, a művész a kiválasztott ember megtestesítője lett. A romantikus művész valamely magasabb rendű ideál megtestesítője, akinek teljesítménye a természet szükségszerűségének következménye, egy teleologikus célképzet terméke, ő maga pedig isteni küldetéstudattal megáldott lény, akinek a feladata az esztétikai szép szolgálata.

A mutánsok az evolúció véletlen, s ezért esetleges teremtményei. Lehetnek szépek (mint Győrffynél a *Gyönyörű mutáns*) vagy kiválóak, de értékük nem valami magasabb rendű örökérvényűség által determinált, hanem csak egy adott kontextusban érvényes. Mindenesetre az esetlegesség következménye a kiszámíthatatlanság, ami magában hordozza a mutánsok félelmetességét is. A környezeti hatások következtében létrejövő véletlenszerű változatok némi ha-

MŰVEK JEGYZÉKE

Olajfestmény

Kék Duna, 1956.	75×100
Olvasó, 1957.	60×75
Duna, 1957.	50×65
Lovak, 1956.	50×70

Gouache

Ülő vörös hátakt, 1957.	23×34
Zöld virágok, 1957.	24×30
Lombok és fények, 1957.	27×38
Dunaparti fűzfák, 1957.	25×38
Vörös fej, fekete haj, 1957.	23×32
Gond, de lehet önarckép is, 1957.	22×31
Szántóföld, 1957.	23×32
Árnyék a Dunán, 1957.	21×32
Kazlak, 1957.	24×34
Fekvő hátakt, 1957.	21×34
Duna tanulmány, 1957.	21×32
Szőlők, lombok, szántók, 1957.	23×32
Magányos fűzfa, párás fényben, 1957.	24×33
Zöld fa, 1957.	24×32
Virágok, 1957.	27×32
Barna csendélet, 1957.	22×33
Sánchegy, 1957.	24×33
Sárga akt, 1957.	24×34
Almák, 1957.	22×27
Szántó, 1957.	24×32
Tájkép, 1957.	24×34
Duna fehér-fekete korláttal, 1957.	24×32
Fa árnyékban, háttérben a Duna, 1956.	26×37
Árnyékok fehér falon, 1957.	23×32
Ősz, 1957.	28×38
Vén fák, 1957.	23×32
Csendélet, 1957.	22×32
Barna profil, 1955.	26×32

Grafika

Fasor, kréta, 1957.	26×38
Házak, kréta, 1957.	27×38
Profil, kréta, 1956.	24×34
Fehér sapka, szén, 1956.	29×32
Tanulmány, vörös kréta, 1955.	26×36
Fekvő akt, ceruza, 1957.	26×40
Hanyatfekvő akt, vörös kréta, 1957.	27×37
Hátakt, toll, 1957.	23×33

Felelős kiadó: Luzsica Lajos
1958. I. 500 — 578711 Pátria Nyomda, Budapest.
F. v.: Földi Vilmos

SZALAI ZOLTÁN

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1958. JANUÁR 10—FEBRUÁR 2.

FÉNYES ADOLF TEREM

VII., RÁKÓCZI ÚT 30

Delacroix halála előtti utolsó jegyzetében ezt írja: „A kép első kötelessége, hogy ünnep legyen a szem számára". Száz év óta sok kiváló festő tette számunkra ünneppé a környezetet, fedezte fel benne a hangulatok ezer árnyalatát. A szín szépségeinek álmodói közé tartozik Szalai Zoltán is. Képeinek jóformán ez az egyetlen tartalma. Dunai tájak, öreg fák, álldogáló lovak, a sötétből kivilágló fehér korlátok, szántóföldek kápráznak itt kiállított képein. Látszólag semleges, semmitmondó témák, amelyekből csak akkor válik festmény, ha művelt, érző szemmel és szellemmel figyelő festő szeme akad meg rajtuk, s fedezi fel bennük a paletta színeinek rokonát. „Magánbeszéd a szivárvány tájképpé foszlott színeiről" lehetne címe bármelyik Szalai képnek. Valóban, egy-egy alaphangulat szordinója alatt úgyszólván a paletta teljes gazdagsága ott remeg vásznain. A rajz színtelen vonalát teljesen száműzi képeiről, a tárgyakat csak egymáshoz simuló, egymásba játszó színeik írják körül. Így a tájak és emberek mintegy félálomban, szenderben fogant lírai látomássá válnak képein. Ezt a hangulatot fokozza még, hogy általában kerüli az éles, szikrázó napfényt s ellentétét, a tömör árnyékokat, inkább szórt fényben, párás légkörben fogalmaz. Színharmóniája sem ellentétekre épül, hanem egy-egy halk akkord hangulatának változatai rezegnek tova képein.

E szín-játék előadásának módja is illik ehhez a látomás-világhoz. Képei ugyanis az ecset látszólag kötetlen mozgása nyomán alakulnak. Ez mozgalmasságot sűrít felületeibe, meglobogtatja a színek sejtelmes fátyolát. Képeire emlékezve, kint a tájban bennünk is fel-feltűnik egy-egy Szalai látomás. Ez pedig nagy dolog, annyit jelent, hogy a művésznek van ereje, hogy képei hangulatával magunkat is alkotóvá tegyen kint a tájban. A delacroixi értelemben nemcsak a képet, de a természetet is a szem ünnepévé tudja avatni, szebbé teszi számunkra a kopott, hétköznapi látványt.

Az ember is elsősorban szín és árnyalat az ő számára. Nem a szó mély értelmében vett emberábrázoló. Érdekes, hogy tájképeiben nem is nagyon találunk embereket, az embert általában inkább rajzolja, mintsem festi.

Szalai Zoltán a nagybányai hagyományokon nőtt színkultúra egyik érzékeny művelője. Most, hogy először lép nagyobb gyűjteménnyel nyilvánosság elé, ismerkedjünk meg röviden eddigi életével, művészi kibontakozásával.

Ősei somogyi és zalai földmívesek. Dunántúli tehát, vagy ahogyan régóta szívesen mondogatja: pannóniai. E szóban a klasszikus műveltség honvágya szólal meg. Székesfehérváron született 1919. február 13-án, s ott is járta iskoláit, Ányos Pál, Virág Benedek és Vörösmarty Mihály szellemében nevelkedvén. Az első nagy festői izgalmat a Balaton hatalmas fénytükrén bujkáló színcsodák jelentették számára. A Képzőművészeti Főiskolán csak a második év után került igazi nagy mesteréhez, Rudnay Gyulához. Művészetét ma is megilletődéssel idézi, bár nem találta meg helyét Rudnay komor és szilaj látomásainak sötét kavargásában. Szőnyi István művészete igézte meg a fiatal festőnövendéket, s úgy érezte, hogy hasonló eszközökkel tudna közelebb férkőzni látomásainak lejegyzéséhez. Később meghittebb kapcsolatba került Egry Józseffel, a Balaton nagy látnokával. Kibontakozó művészetét a második világháború egy időre megakasztotta és sajnos, most is eléggé szűkösen él Nyergesújfaluban, Budapesten pedig művészeti szakkörvezető. Csak szilárd akarata, s egyre követelőbben képpé kívánkozó színélményei indítják újra a festői munkásságát. Szenvedélyesen szereti a művészetet, s nagy szeretettel tanulmányozza a régi s mai mesterek alkotásait. Szinte mindennapos közelségbe került hozzájuk, s ennek az „ismeretségnek" néhány finoman megírt tanulmánnyal állít emléket. De nemcsak a múlt és jelen mesterei érdeklik, hanem éber nevelői érzékkel figyeli s irányítja tanítványainak kibontakozó képességeit, kitűnő beleéléssel hozza felszínre lappangó alkotáskészségüket. — Nagy rajongója a muzsikának, lelkesedéssel és szeretettel hallgatja a régi s a mai zenét.

Íme, érdemes volt néhány szóval felidézni Szalai Zoltán életsorát, mert ennek ismeretében még közelebb érezzük magunkhoz festői látomásait, szinte zenei színköltemányeit. Ez az érzékenység nemcsak képein van meg, hanem áthatja egész életét, s így képei valójában életéről szóló közvetlen vallomások. Ez a kiállítása kitűnő alkalom arra, hogy a látogató a képeken keresztül ismeretséget kössön egy őszinte emberrel, akinek ecsetje nyomán színekbe borul a világ s a legjelentéktelenebb látványban is ott szikrázik a szivárvány szépsége.

László Gyula

MŰVEK JEGYZÉKE

Olajfestmény

Kék Duna, 1956.	75×100
Olvasó, 1957.	60×75
Duna, 1957.	50×65
Lovak, 1956.	50×70

Gouache

Ülő vörös hátakt, 1957.	23×34
Zöld virágok, 1957.	24×30
Lombok és fények, 1957.	27×38
Dunaparti fűzfák, 1957.	25×38
Vörös fej, fekete haj, 1957.	23×32
Gond, de lehet önarckép is, 1957.	22×31
Szántóföld, 1957.	23×32
Árnyék a Dunán, 1957.	21×32
Kazlak, 1957.	24×34
Fekvő hátakt, 1957.	21×34
Duna tanulmány, 1957.	21×32
Szőlők, lombok, szántók, 1957.	23×32
Magányos fűzfa, párás fényben, 1957.	24×33
Zöld fa, 1957.	24×32
Virágok, 1957.	27×32
Barna csendélet, 1957.	22×33
Sánchegy, 1957.	24×33
Sárga akt, 1957.	24×34
Almák, 1957.	22×27
Szántó, 1957.	24×32
Tájkép, 1957.	24×34
Duna fehér-fekete korláttal, 1957.	24×32
Fa árnyékban, háttérben a Duna, 1956.	26×37
Árnyékok fehér falon, 1957.	23×32
Ősz, 1957.	28×38
Vén fák, 1957.	23×32
Csendélet, 1957.	22×32
Barna profil, 1955.	26×32

Grafika

Fasor, kréta, 1957.	26×38
Házak, kréta, 1957.	27×38
Profil, kréta, 1956.	24×34
Fehér sapka, szén, 1956.	29×32
Tanulmány, vörös kréta, 1955.	26×36
Fekvő akt, ceruza, 1957.	26×40
Hanyatfekvő akt, vörös kréta, 1957.	27×37
Hátakt, toll, 1957.	23×33

Felelős kiadó: Luzsica Lajos
1958. I. 500 — 578711 Pátria Nyomda, Budapest.
F. v.: Földi Vilmos

SZALAI ZOLTÁN

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1958. JANUÁR 10—FEBRUÁR 2.

FÉNYES ADOLF TEREM

VII., RÁKÓCZI ÚT 30

Delacroix halála előtti utolsó jegyzetében ezt írja: „A kép első kötelessége, hogy ünnep legyen a szem számára". Száz év óta sok kiváló festő tette számunkra ünneppé a környezetet, fedezte fel benne a hangulatok ezer árnyalatát. A szín szépségeinek álmodói közé tartozik Szalai Zoltán is. Képeinek jóformán ez az egyetlen tartalma. Dunai tájak, öreg fák, álldogáló lovak, a sötétből kivilágló fehér korlátok, szántóföldek káprázna itt kiállított képein. Látszólag semleges, semmitmondó témák, amelyekből csak akkor válik festmény, ha művelt, érző szemmel és szellemmel figyelő festő szeme akad meg rajtuk, s fedezi fel bennük a paletta színeinek rokonát. „Magánbeszéd a szivárvány tájképpé foszlott színeiről" lehetne címe bármelyik Szalai képnek. Valóban, egy-egy alaphangulat szordinója alatt úgyszólván a paletta teljes gazdagsága ott remeg vásznain. A rajz színtelen vonalát teljesen száműzi képeiről, a tárgyakat csak egymáshoz simuló, egymásba játszó színeik írják körül. Így a tájak és emberek mintegy félálomban, szenderben fogant lírai látomássá válnak képein. Ezt a hangulatot fokozza még, hogy általában kerüli az éles, szikrázó napfényt s ellentétét, a tömör árnyékokat, inkább szórt fényben, párás légkörben fogalmaz. Színharmóniája sem ellentétekre épül, hanem egy-egy halk akkord hangulatának változatai rezegnek tova képein.

E szín-játék előadásának módja is illik ehhez a látomás-világhoz. Képei ugyanis az ecset látszólag kötetlen mozgása nyomán alakulnak. Ez mozgalmasságot sűrít felületeibe, megloboglatja a színek sejtelmes fátyolát. Képeire emlékezve, kint a tájban bennünk is fel-feltűnik egy-egy Szalai látomás. Ez pedig nagy dolog, annyit jelent, hogy a művésznek van ereje, hogy képei hangulatával magunkat is alkotóvá tegyen kint a tájban. A delacroixi értelemben nemcsak a képet, de a természetet is a szem ünnepévé tudja avatni, szebbé teszi számunkra a kopott, hétköznapi látványt.

Az ember is elsősorban szín és árnyalat az ő számára. Nem a szó mély értelmében vett emberábrázoló. Erdekes, hogy tájképeiben nem is nagyon találunk embereket, az embert általában inkább rajzolja, mintsem festi.

Szalai Zoltán a nagybányai hagyományokon nőtt színkultúra egyik érzékeny művelője. Most, hogy először lép nagyobb gyűjteménnyel nyilvánosság elé, ismerkedjünk meg röviden eddigi életével, művészi kibontakozásával.

Ősei somogyi és zalai földmívesek. Dunántúli tehát, vagy ahogyan régóta szívesen mondogatja: pannóniai. E szóban a klasszikus műveltség honvágya szólal meg. Székesfehérváron született 1919. február 13-án, s ott is járta iskoláit, Ányos Pál, Virág Benedek és Vörösmarty Mihály szellemében nevelkedvén. Az első nagy festői izgalmat a Balaton hatalmas fénytükrén bujkáló színcsodák jelentették számára. A Képzőművészeti Főiskolán csak a második év után került igazi nagy mesteréhez, Rudnay Gyulához. Művészetét ma is megilletődéssel idézi, bár nem találta meg helyét Rudnay komor és szilaj látomásainak sötét kavargásában. Szőnyi István művészete igézte meg a fiatal festőnövendéket, s úgy érezte, hogy hasonló eszközökkel tudna közelebb férkőzni látomásainak lejegyzéséhez. Később meghittebb kapcsolatba került Egry Józseffel, a Balaton nagy látnokával. Kibontakozó művészetét a második világháború egy időre megakasztotta és sajnos, most is eléggé szűkösen él Nyergesújfaluban, Budapesten pedig művészeti szakkörvezető. Csak szilárd akarata, s egyre követelőbben képpé kívánkozó színélményei indítják újra a festői munkasságát. Szenvedélyesen szereti a művészetet, s nagy szeretettel tanulmányozza a régi s mai mesterek alkotásait. Szinte mindennapos közelségbe került hozzájuk, s ennek az „ismeretségnek" néhány finoman megírt tanulmánnyal állít emléket. De nemcsak a múlt és jelen mesterei érdeklik, hanem éber nevelői érzékkel figyeli s irányítja tanítványainak kibontakozó képességeit, kitűnő beleéléssel hozza felszínre lappangó alkotáskészségüket. — Nagy rajongója a muzsikának, lelkesedéssel és szeretettel hallgatja a régi s a mai zenét.

Íme, érdemes volt néhány szóval felidézni Szalai Zoltán életsorát, mert ennek ismeretében még közelebb érezzük magunkhoz festői látomásait, szinte zenei színköltemenyeit. Ez az érzékenység nemcsak képein van meg, hanem áthatja egész életét, s így képei valójában életéről szóló közvetlen vallomások. Ez a kiállítása kitűnő alkalom arra, hogy a látogató a képeken keresztül ismeretséget kössön egy őszinte emberrel, akinek ecsetje nyomán színekbe borul a világ s a legjelentéktelenebb látványban is ott szikrázik a szivárvány szépsége.

László Gyula

Szalai Zoltán festő

†

M. Hennet 1995. II. 25. hulálnai rovat

KÖNYVESHÁZA

a körút 26. Telefon: 175-7763

ben kiadott és még két hónapig

: 1-4. oldala) a Bodnár: Magyar-
és a Szentgyörgyi könyv kivéte-
dók könyvei is kb. 80 %-ban.

ndeléseket az árjegyzékbe felvett
számolásával szolgáljuk ki vagy
tjuk, a készletünk erejéig, a
yeknek készpénzfizetéses vagy
emélyeknek készpénzfizetéssel
an.

Tisztelettel:

/ Püski Sándor /

A Budapest Galéria
szeretettel meghívja Önt

SZALAI ZOLTÁN

(1919–1995)

képzőművész emlékkiállításának megnyitójára
1996. április 18-án (csütörtök) 17 órakor
a Budapest Galéria Kiállítóházába
Budapest III., Lajos utca 158.)

A kiállítást megnyitja:

MOJZER MIKLÓS

a Szépművészeti Múzeum főigazgatója

A kiállítás megtekinthető 1996. május 22-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

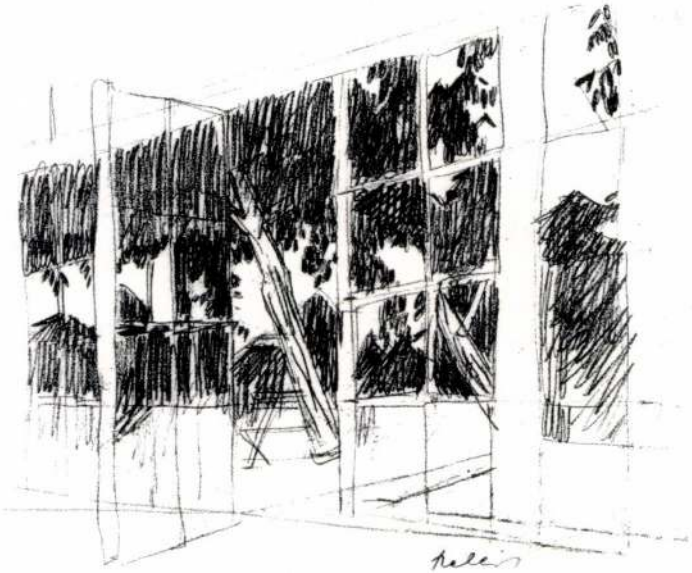

Szalai Zoltán, festőművész

Az „Arcok és sorsok" ünnel összeállított országos gyűjtemény kiállítását Hatvanban rendezték meg.

Szalai Zoltán műve: „Öreganyám" c. /említve/, szerepett a kiállításon.

Farkas András: Portrébiennálé Hatvanban.
Hevesi Szemle, 1980. márc. 6. old.

Szalai Zoltán

Kuroni Pál: Reziqnáltan, kulturáltan

Miskolc, 1983. november

SZALAI Zoltán

HOLLÓS László: Művészkert : 70 éves a Százados úti művésztelep. = Budapest, 1983./7. 11 p.

Szalai Zoltán festőművész és rajzpedagógus műtermében gazdag könyvtár. A körben, egymás mellett sorakozó polcokon több ezer kötet. A polcok tetején régi korsók.

— Ez a hatalmas park meghatározója a telepnek. Jól érzik magukat az emberek, nem járnak egymás nyakára. Vannak, akik nem beszélnek egymással. Ennek 30—40 éves előzményei lehetnek. Megesik, hogy hónapokig nem találkozom valakivel. Nem barátkozom, de ellenségeim sincsenek. Ha valami problémám van, áttelefonálok a szomszédba. Néhányan sétálgatunk esténként a parkban. A nagykör éppen egy kilométer. Sajnos, a környékről néha bejönnek ide, és letördelik a virágokat. Olykor el is tűnik ez, az. Pedig ez magánterület. Úgy tudom, a közeljövőben védetté nyilvánítják. A telepnek nincs egységes művészi törekvése: a reális szobrászattól az avantgardig mindenki képvisel valamilyen irányzatot. Rangot jelent itt lakni. Amikor 1977-ben bejelentettem lakcímváltozásomat, és a Százados úti címet diktáltam be, a tisztviselő hölgy tisztelettel pillantott rám.

Szalai Zoltán festőművész kiállítása

1 84.IV.12. P. 10,45 /Bereckiné/

Láttuk, hallottuk

- Tegnapelőtt, kedden este nyilt meg Szalai Zoltán festőművész kiállitása a Fészek Müvészklub Hermann Lipót termében. A kiállitás megnyitása előtt néhány órával, még a képek rendezése közben Bakonyi Péter beszélgetett Szalai Zoltánnal a Fészek Klubban.

- Ahogy itt körbenézek ezen a kiállitáson, csupa jelentéktelen téma. Valami más az, ami fontossá teszi őket. Azt hiszem,az 58-as kiállitást nyitotta meg László Gyula egy Delacroixtidézettel, mégpedig azzal, hogy a kép első kötelessége, hogy a szem ünnepe legyen.

- Eszembejut egy megjegyzés Chardin francia müvész képeivel kapcsolatban, ugyanis birálták Chardint, hogy egyszerü és jelentéktelen témákat fest. Egy korabeli kritikusa pedig

ezt jegyezte fel, hogy nincsenek jelentéktelen témák, csak jelentéktelen müvek. Ez a kijelentés egybeesik Delacroix-nak a kijelentésével is. Amikor valaki mesélte neki, hogy miért nem jött el én nem tudom, milyen fogadásra, láthatta volna a Tallerant, nem tudom kivel beszélgetni, micsoda látvány volt, erre Delacroix azt mondta, nekem ez egy ember vörösben, a másik ember pedig kékben. Tehát nem azt figyelte meg, hogy ez egy hires politikusok, vagy diplomaták, hanem egyszerüen csak egy optikai jelenség, amit ő esetleg lefest. Szóval teljesen közömbös a téma, optikai jelenség akár a csendélet, a fej vagy az akt, vagy bármi, amit rajzolok vagy festek. Talán az a képem, amelyik a legelvontabb, a Hajnali derengés cimü. Ez lényegében a szürkék változatára épült, és érdekes, hogy épp ennek a képemnek a vázlata aratott igen nagy sikert 1 77-ben ugyancsak a Fészek Müvészklubban.

- Hány évig készült ez a kép?

- Öt évig. Természetesen több képet is festettem, de mindig vissza és visszatértem ehhez a képhez. Például ki volt állitva. A kiállitáson vettem észre a hibáit. Akkor hazavittem és ujra foglalkoztam vele, sőt még napokkal ezelőtt is gyötörtem ezt a képet, mert valami nem tetszett rajta. Egy képet nem lehet befejezni, csak abbahagyni.

- A festészet és a zene párhuzamairól már nagyon sokan irtak meg beszéltek.

- Beethoven egyetlen müvét sc irta h-moll-ban, mert Beethoven azt mondta, hogy a h-moll-nak olyan ronda, lila szine van. Ha én zenét hallok, soha nem jutnak eszembe szinek, és ha festek, soha nem gondolok a zenére. Ezzel szemben mégis csak van valami köze mondjuk a zenei hangnak. Nem is a zenei hangnak, hanem inkább egy hangszer hangjának és a szinnek, mert van itt például egy képem, és megkérdem tőled, most mondd meg nekem, hogy melyik hangszer hangja jut eszedbe, ha ezt a képet nézed.

- A gordonka.

- Ezt a kérdést nagyon sok festőnek feltettem és laikusnak is, illetve aki nem festő. Mindenki a gordonkát mondta. Tehát ez nem lehet véletlen, hogy valami összefüggés van a szin és a hang között. Hát lehet, hogy más hangszernek a szinét nem tudnám eltalálni, ezt sikerült eltalálni.

- A müvelődéspolitikai rovat müsorát ma Rózsa T.Endre készitette.

--------- ooo --------

újtükörkép

FEJÉR ZOLTÁN: KETTESBEN (1974)

Mi állja jobban az idő próbáját: a fű, a fa, a kő, az állat, az ember? Mind mulandó, omlékony, védtelen. Háromlépcsőnyi magaslat, ez az emberi létezés távlata. És a megkövesült kuporgás. Amikor már csak a saját kezét kulcsolja biztonságot adóan egymásba az ember, amikor mástól nem várhat menedéket, akkor már nagyon megszokhatta a magányt. Pedig van „társa", hűséges társa. Azonosult már testtartásuk és tekintetük. Köztük van létezésük közös tárgya, a lábas, az étekadó edény. Az ember ad, az állat kap. Ennyi a különbség.

Megöregedett itt minden: ember és ajtó; kikopott minden: vágy, beton és fű egyaránt. A múlt van jelen, jövőtlenül. Régóta így van ez, a növény már nem is akar nőni ott, ahol a kutya fekszik, a kutya sem akar oda bújni, hol ember ül. És az ember sem akar már semmit.

Nem a gép állítja meg a mozdulatot, a mozdulatlanság állította meg a fotográfust. Az időtlen történésnélküliség. A csönd.

Szólni kéne talán a nénihez. Megtudni, mire gondol.

KISCSATÁRI MARIANNA

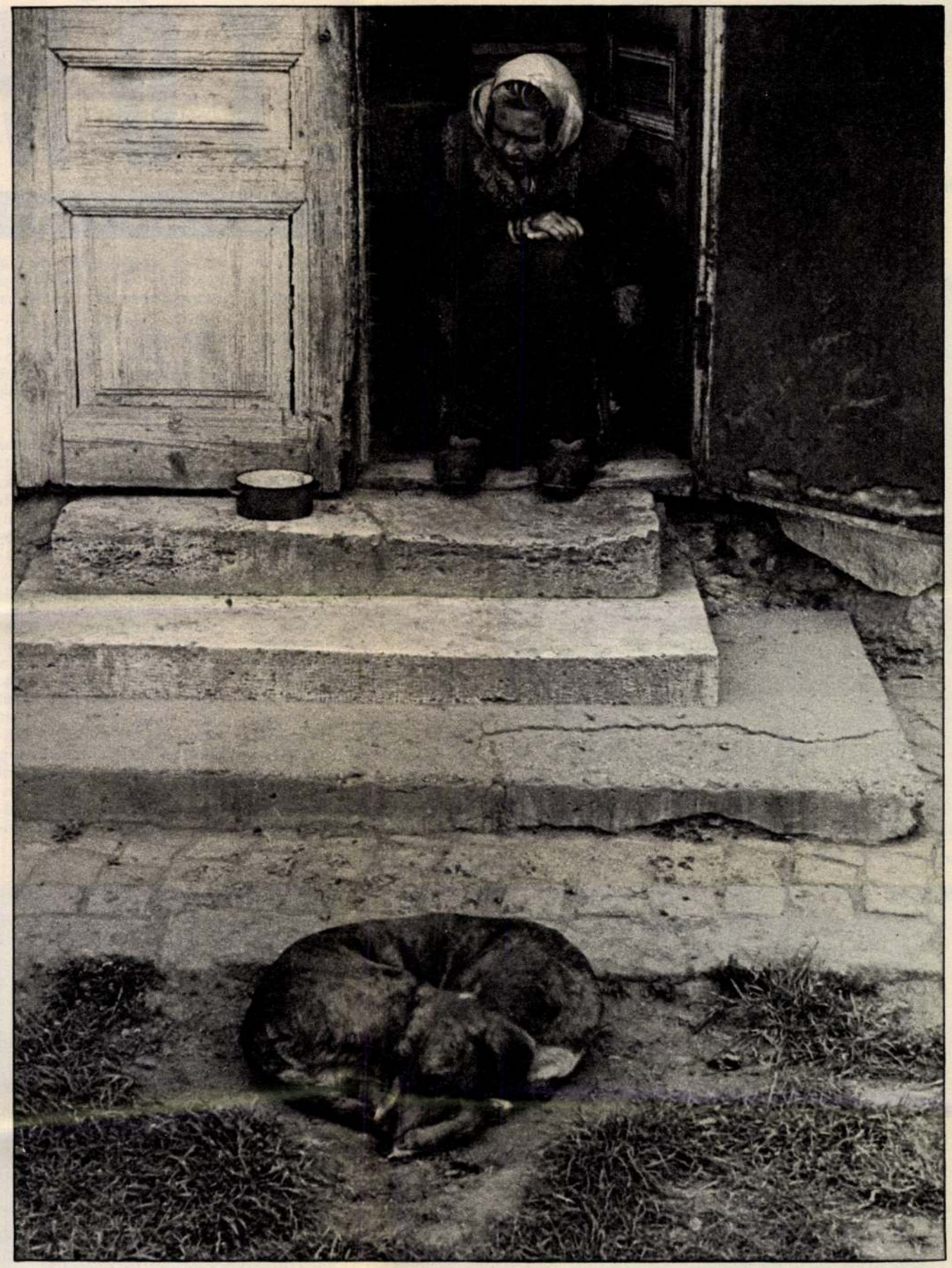

A Nemzeti Történeti Fényképtár gyűjteményéből

Új Tükör 1989. XXVII. 21. sz. 10 l.

LÁTVÁNY és LÁTOMÁS

SZALAI ZOLTÁN FESTÉSZETÉRŐL

SERFŐZŐ ZSOLT FELVÉTELEI

Vörös ablaktábla, 1975

A székesfehérvári múzeum képtára 1941-ben csoportos kiállítás keretében mutatta be először Szalai Zoltánt, a város szülöttét, aki a Képzőművészeti Főiskolán Kandó László, majd Rudnay Gyula növendékeként 1942-ben végezte be tanulmányait. De voltaképpen első ízben már 1939-ben Buapesten, a Nemzeti Szalonban is részt vett csoportos kiállításon, és a közben eltelt ötven év alatt 22 csoportos és öt egyéni kiállításon szerepeltek művei. Sasvári Edit művészettörténész, a legutóbbi kiállítás rendezője azt írja Szalai Zoltánról a katalógus bevezetőjében: „Képeit végigtekintve arra a megállapításra juthat a néző: Szalai Zoltán festészete hosszú évtizedek alatt szinte semmit sem változott." Csak a környezet változott körülötte, és képei mindig a látható világot ábrázolták, a gyermekkor Balatonját, az ifjúkor Nyergesújfaluját, a férfikor Árpádföldjét a házzal a kerttel, és végül 1969 után a Százados úti művésztelep mikrokozmoszát, a végleges otthon, a hazaérkezés színhelyét meg a Börzsöny hatalmas erdőit. 1976-ban Lengyelországban, 1981-ben Szardínia szigetén járt sok színes krétarajz és olajpasztellje tanúsága szerint.

Egész életét megfestette képeiben, amelyek azonban csak „szinte" nem változtak. A háború éveiben kevesebb időt tölthetett ceruzával, krétával és ecsettel a kezében, és huszonkét esztendőn át, amíg rajztanár volt a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában, mind kevesebb idő jutott a festésre. Két könyve, a *Balatoni képes krónika* (1969) és a *Kockától az aktig* (1974, 1986, 1988) azonban arról vall, hogy minél többet adott át tudásából, művészetéből, a festői mesterség szenvedélyes szeretetéből tanítványainak, ő maga annál inkább gazdagodott. Képei megteltek a „szemlélődő ember" titkaival, „valami különleges vibrálás" hatja át műveit. Első könyve egyike a magyar tengerről írt legszebbeknek, a második pedig (amely a magyar rajzoktatás egyik alapműve lett) nemcsak növendékeit, hanem a szépre szomjas felnőtteket is megtanította a látás művészetére.

Gyűjteményes kiállításán érzékeny, nagy műveltségű férfi gazdag világával ismerkedhetett meg a látogató. Képein a látvány – a látható világ – mögött jelen van a látomás: az ablakok, a verandák a végtelenbe nyúló és mégis ismerős tájra nyílnak, az erdők és a kertek mélyében a gyermekkor meséi rejtőznek, az öreg vincellérház nemzedékek álmait rejti magában, a Börzsöny fái között Szőnyi tündérei játszanak, és a Duna, a Balaton csillogása az embert az élő víz örök varázsával, a látvánnyal és a látványon túl – a látomással ajándékozza meg.

KARIG SÁRA

Sárga veranda, 1962

Vincellérház, 1942

A Dunapart, 1968

Szalai Zoltán

festőművén

Festéneteről Kavia Sára. ív.

Vincellérház, 1942

Uj Tü Z
1989 máj

ből

A Dunapart, 1968

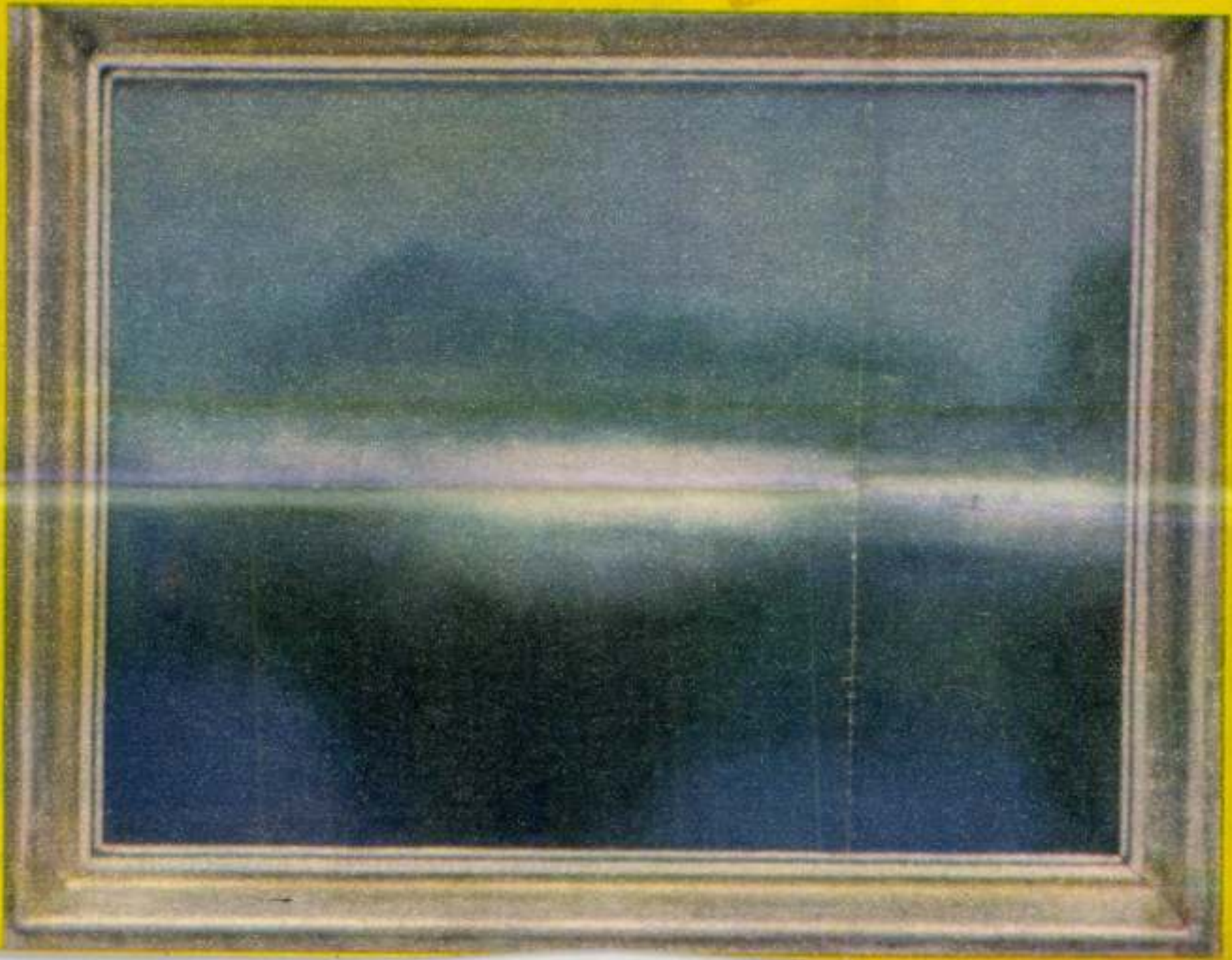

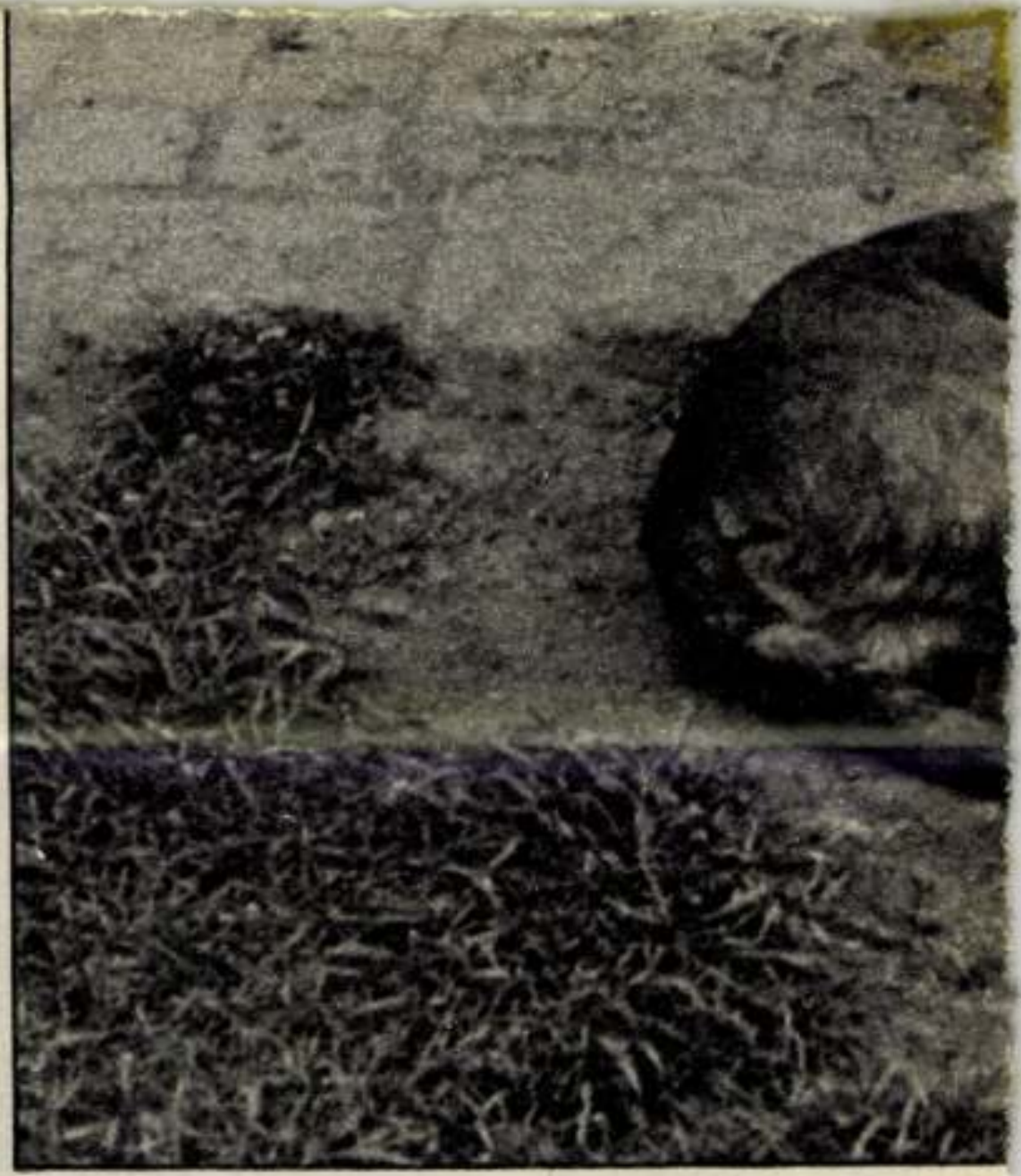

A Nemzeti Történeti Fényképtár gyűjtemény

Szalai Zoltán

festőművész

Festészetét Kari a Sára méltatja

Új Tükör.

1989. máj. 21.

Sz

festő

Pályájáról

SERFŐZŐ ZSOLT FELVÉTELEI

Vörös ablaktábla, 1975

Mj. Tátrai

1989 máj 21.

Szalai Zoltán

jobb

□ Szalai Zoltán festőművész gyűjteményes kiállítása március 5-ig látható, hétfő kivételével, naponta 10—18 óra között a székesfehérvári István Király Múzeumban.

Népszabadság, 1989. febr. 7.

Szalay Zoltán

festőművész

Festénetéről Kavia Sára ír.

Új Tükör.
1989 máj. 21.

Sárga veranda, 1962

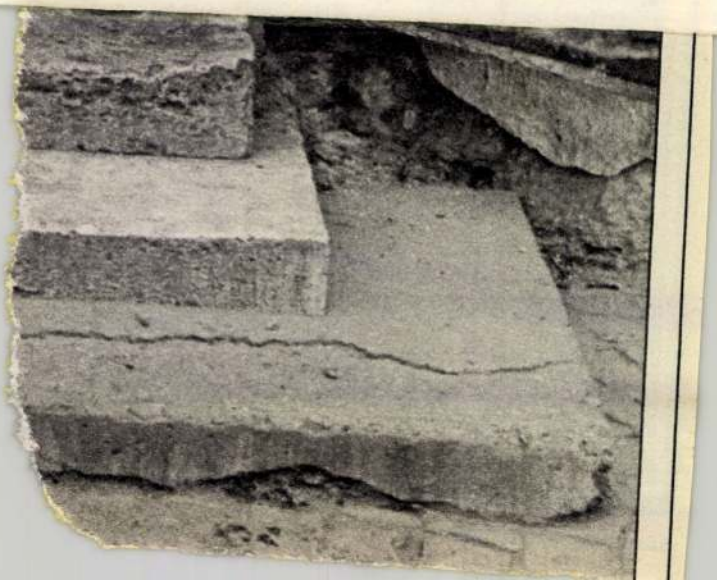

Szalai Zoltán (1919–1995): Tulipános láda
(olaj, 1963)

BUDAPEST 146
-3. 2. 97

MAGYARORSZÁG
016
FORINT

MEGHÍVÓ

SZALAI ZOLTÁN
festőművész
kiállítására a Gellért Szálló
Teaszalonjába, 1997. február 13-án,
du. 5 órára

Megnyitja: Mojzer Miklós,
a Szépművészeti Múzeum főigazgatója.

Közreműködik: Hoós Andrea
és Nagy Ernő hegedűművész,
Szilasi Alex
zongoraművész

RUZSA GYÖRGY és
GELLÉR KATALIN

GOGOL U. 24

BUDAPEST

1133

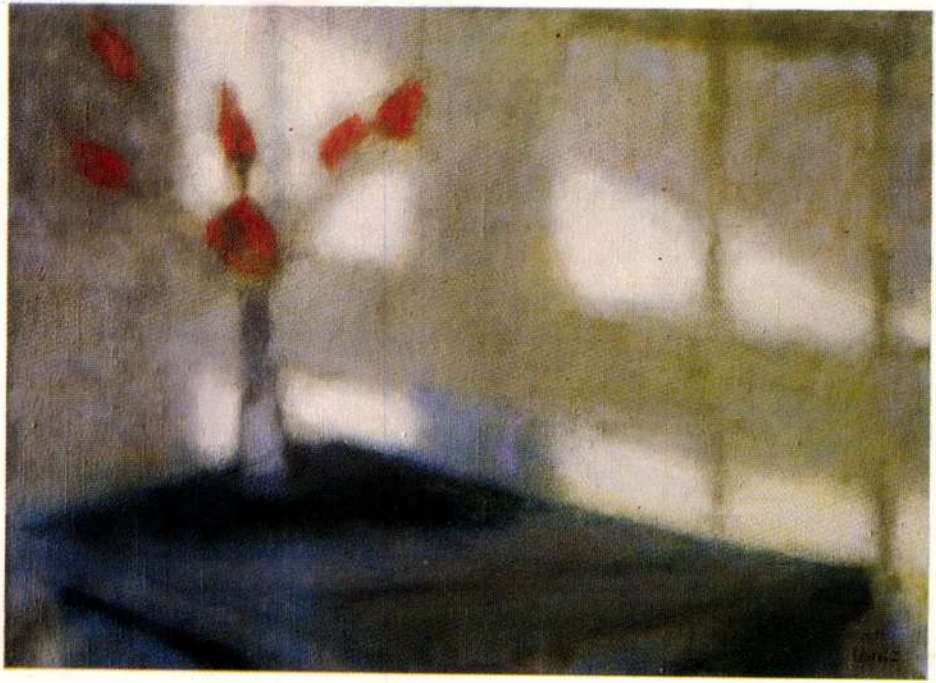

„Tág mint az éjszaka és mint
a fény, nyitott:
A színek, illatok, s hangok
egymásra lelnek."

(Baudelaire)

A Sárospataki Református Kollégium
Tudományos Gyűjteményei

tisztelettel meghívja
Önt és kedves családját

Szalai Zoltán

1919 – 1995
művész pedagógus

tiszteletére rendezett kiállításra :

„Mester és tanítványai"

1998. szeptember 26-án
délután 14 órára
a Gyűjtemények Repozitóriumába

A kiállítást megnyitja :
FEHÉR LÁSZLÓ
festőművész

A kiállítás megtekinthető
1998. november 1-ig

MEGHÍVÓ

A Budapest Galéria
szeretettel meghívja Önt

SZALAI ZOLTÁN

(1919–1995)

képzőművész emlékkiállításának megnyitójára
1996. április 18-án (csütörtök) 17 órakor
a Budapest Galéria Kiállítóházába
Budapest III., Lajos utca 158.)

A kiállítást megnyitja:

MOJZER MIKLÓS

a Szépművészeti Múzeum főigazgatója

A kiállítás megtekinthető 1996. május 22-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

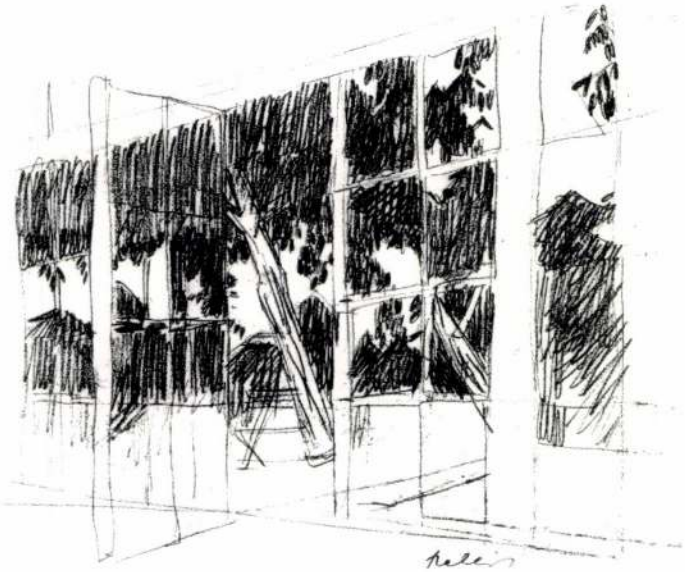

SZALAKY GÁBOR, térképész

2.kép.-A Görög Demeter féle atlasz Szalaky által 1805-b
ben helyesbitett Torna megyei lapjának részlete. Szentand-
rás és Barakony ill. Horváti, Meggyes és Szentjakab között
feltünteti mindkét Kovátsi P/uszta/ helyét. 87.old.
Fekete repr.

DÉNES GYÖRGY: Középkori vastermelés a Bódvától keletre
és a Tornaszentandrási ikerszentélyes templom 83.old.

A Herman Ottó Muz. Évkönyve, XI. Miskolc, 197-.

Szalánc vára

gótikus részlettel

Dörre T. vadar

eredeti felvétele

Repr.

Szabó Károly

Kun László, 1272–1290. M. Tört. Élctr. Bp. 1886. 108. l.

lus sajátos, száraz, mértani és eléggé egy
gileg és szellemben is azonos m
teljesen megváltozott
hullám emlékein és m
kapuján is a jellegzete
jellegü fürösfogas és pálcadisze
pedig csak az oszlopfőket diszitetté
az oszloptörzsek nekbél és a
ban sohasem bontották meg ilyen
gomi kápolna két oldal ajtaj
tileg alárendeltebb jelentőségü
viszont körös-körül, lábazattól
amelyet egyedül a fedőlapokból alk
man kőcsipkéi közölt az oszlopo
ben más fajta diszitésükkel vil
mesterek ebben a 13.század elej
folytatták /a Bambergi dóm és a ka
télye/.

A felsőfrajnai keverék-
Ugyanebből a müvészet körbő
diszitései is. A belülről szám

Szalánc vára
gótikus
(Slanec)
Abauj vm.
Képerrel

Janota III
27 - 40. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Szalánc vár

Gregus János rajza
után repr.

Nagy Magyarország

II. 379. l.

Szalánci vár

romjai

Kéje repr.

Márki Sándor dr

II. Rákóczi Ferenc

I. k. 1676-1707.

Bp 1907. 146 l.

vegyeskereskedése

SZAKMÁR.

Szalánci vár

Mykovszky Viktor:

A szalánci vár-
romról és vizfojó
járól. (Nég ábrá-
val.) Arch. Ért
1905. 70-75. l.

tényleg értékesitett, illetve els
69,o95.916 m^3 volt, azaz mindössze
irányzottnál. Az előző évi 66,33o.
1939.évi vizértékesités 2,765.1o5

Zárószámadásunk összeá
ter urnak e tárgyban kiadott 236.
239.782/1939.-XII.ü.o.sz.rendelet
eredménykimutatást 1939.évi jóváh
ben, a költségvetés szövegének sz
litottuk össze, a bevételekről és
megfelelően adtunk számot és ahol
irányzott bevétellel vagy kiadáss

Az 1938.évi zárószámad
váhagyott költségvetés tagozódásá

Szalánevár eredete

Ism. a. b. Arch. Ert.
1907. 379. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezek
gitimizmus lánglelkű apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivein
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszn
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Szalánc vára

Forgách József gróf

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei

Mándok 1906.
Kámos Keppel

Könyvtárámban
fd.

Fál, szigetközi VIII. 148.

Szalánc vára

a XVII. században.

Kepe repr.

Bártfai Szabó László

A Hunt-Paznan nemzetségbeli Forgách család története.
Esztergom 1910.
335. l.

Könyöki után?

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szalánczi vár

alapraja
Myskovszky Viktor
felvétele után
1878
Repr.

Bártfai Szabó László

A Hunt Paznan nem-
zetségbeli Forgách
család története.
Esztergom. 1910. 40 2. l.

Fenti vár rovnjai
Repr.

u. o. 443. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Özv. Boke Ferencné
SZOMBATHELY

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szalánc vár

Abauj vm.

l.

Hadtört. Közl

1914. 622. l.

lotte. A szomszéd asztaloknál pedig a fiatal névtelenek és társaik végig a karzati kis zugokban, amiknek egyikében a korán elhunyt Kanizsai Ferenc irta remek novelláit.

Ady Endre is gyakorta betért ide, különösen éjszakának idején, elválaszthatatlan barátjának, Révész Bélának társaságában. Harsogó, heves viták hangzottak ilyenkor a Newyork-kávéház éjszakai csöndjében... Az Otthon Körből is lassanként átszivárogtak a „fiuk", a távoli szerkesztőségek éjszakai munkatársai megérkeztek és csakhamar negyvenen-ötvenen vették körül az ujságiró-asztalt, a késő hajnali órákig vitatkozva és kedélyeskedve. „Gyermekei" között pedig boldogan mosolyogva állt Gyula, a főpincér, minden idők legirodalmibb főpincére, aki hektoliter számra hitelezte a kapucinereket, kitünő nappali kollegájával, Nagy urammal együtt.

Gyula bácsinak a szemefénye, legkedveltebb vendége Szomaházy volt, no meg a Guthi Soma. Guthival hétről-hétre azon törték a fejüket, hogy hogyan lehetne becsapni a takarékosságáról is hires Szomaházyt. Egyszer egy éhes, ismeretlen fiatalember rendelt kávét a Newyorkban és megevett hozzá vagy hat

Szalánczvár

Könyöki

568, 569. l. 570, 571 l.
572, 573. l

Arch. Ért XXXV.
7. l.

Szalánci vár

Arch. Ért

1878. 399. C

Csekkszámla neve és száma
Közszolgálati alkalmazottak
segélyezése Budapest 114.000

y z é k

.....

.....

..... póstahivatalnak

.....

gyforma kben be- ott szel- ek darabszáma	A beváltott szelvények egyenkinti értéke	A felvett összeg

Forgách Ferenc, Ghymeri és gácsi gróf: Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei:

8°, 74K, 37L, Mándoki, 1906.

Szalánczvár

Szalańcz vára

Abany Torna vm.
megszállott területén

Dienes Adorján

Regélő romok.
Rozsnyó, 1940.
174. l.

A szalánczi vár donjonjában lévő czímerekről.

A középkori műrészletekben oly gazdag és e szerint műtörténeti szempontból is igen érdekes szalánczi várat folyó év junius havában vizsgálván meg, annak alaprajzát s egyéb műrészleteit, — melyek némelyike még e XIV-dik századból származik — pontosan felmértem s lerajzoltam az országos műemlékek bizottsága számára.

A vár szabálytalan s kissé hosszúkás alaprajzának fekvése északdéli irányú, a déli részén még egy kettőscsúcsíves várkápolna (Doppelkapelle) érdekes műrészletei; — vehetők észre miként az oszlopfejezeteket, szép ablakmérműveket, consolákat tartalmazó romjai mutatják, nemkülönben a vár termei is ezen a részen lehettek; — a belső vár északi részén, egy merészen kiugró s megmászhatlan sziklafokon áll a kerek alaprajzzal biró daczos kinézésü donjon torony, s hogy csak ugyan egy öreg toronynyal van itt dolgunk, azt bizonyitani látszik azon körülmény is, hogy a torony belsejébe vezető kapuzat nem földszint, hanem szokás szerint csak az első emeleten van.

A donjon jelenleg három emeletből áll, melyek ujabbkori boltozatok által egymástól elválasztvák; a mint azonban a régi ajtók s ablakok elrendezéséből gyanitható, eredetileg más magassági méretekkel birtak az egyes emeletek.

A legfelsőbb vagyis a harmadik emeleten van egy csinos gótstylü köből faragott kandallóval s három eredeti ablakfülkével biró kerek terem, melynek fal melletti kerületét eredeti s eszerint felette stylszerü kelmékkel bevont ülő pamlagok s székek foglalják el.

Ezen kerek terem falán, valamint az ablakfülkék rézslapjain (Schraege) körfémerekbe foglalt czímerpaisok vannak festve, melyeket jelen alkalommal megismertetni, az úgy is még hiányos czímertanunk érdekében — nem lesz érdektelen.

A régi várak donjonjainak kandallós termeiben — a vár- úr ezen kedvencz helyiségében — falakon függő fegy-

Arch. Ert 1878.

verzetekkel, s néha az elhalt családtagok czímeres paisaival gyakran találkozunk — igy például Wartburgben; — s úgy látszik ezen szokás következtében a szalánczi vár egyik birtokosa, donjonjának kandallós termét, ha nem is teljesen, de legalább a czímerpaisok képeivel diszíté fel. — Felette érdekesek lennének ezen festett czímerek, ha azok eredetiségökben, heraldikai színeikkel együtt maradtak volna ránk, sajnos azonban, hogy ezen század mintegy második tizedében a czímerek grau und grau rettenetes színekkel bemázoltattak; s így ezen renovatio következtében bár e czímerek tincturáikat elveszíték, a czímerpaisok alakjai s heraldikai jelvények, sisakdíszek, köriratai kkal együtt legalább körrajzban reánk maradtak.

Ezen czímerek idő szerint így következnek:

1. A kandalló alatt, egy pais mezején jobbra ügető szarvas, sisakdísze hiányzik, körirata a következő:

C · PETRVS · FILIVS PETRI DE SZALÁNTZ · DE · GENERE · ABA · ANNO · M · C · C · C · XXX.

2. A pais alsó részén három pólya, felső részén pedig koronázott Griff, körirata a következő:

C · LADISLAVS DE SZALÁNTZ · BANVS · CROAT · M · CCCXC.

3. Osztott pais (getheilter Schild), felső mezején négy jobbra menő galamb vagy fürj (?) *, az alsó mezőben pedig balra forduló három hasonló madár, körirata a következő:

C · WILLERMVS DRVGETH PALATINVS REGNI HVNGARIAE · ANNO · M · C · C · C · XLII.

4. Négyelt pais, az első és ismételve a negyedik mezőben egy jobbra ágaskodó oroszlány, a pais második és harmadik mezején pedig quadrirozott fal, — körirata: CHRISTOPHORVS VNGNAD · CROATIAE · BANUS. MARITVS ANNAE DE LOSONTZ · ANNO M · D · IX.

---

* Heraldikai rigók = *merlette* — merula. *Szerk.*

5. Pais, mezején kettős farkú jobbra ágaskodó oroszlán, karmaiban nyilat tartva golyóval, — körirata:

STEPHANVS · BOCSKAY · TRANSILVANIAE · PRINCEPS · DE · KIS · MARIA · M · D · C · VII.

6. Pais, mezején egy szétbontott, hosszú hajú, koronázott meztelen nő, egy koronázott gömbön állva, két oldalán félholddal és egy csillaggal; a sisakdíszen ezen alak ismétlődik, ez a Forgách család címere, körirata:

C · NICOLAVS FORGACH · DE · GHYMES · R · HVNGARIAE PALATINVS · M · D · C · XVIII.

7. Hármas dombon lévő kereken ágaskodó jobbra forduló szarvas, körirata:

C · CATHARINA · PÁLLFFY DE · ERDŐD · C · SIGISMVNDI . . . . . (olvashatlan) · M · D · C · XXII.

8. Négyelt paison van egy kígyóval kerített kerülék — oval — alakú szívpais, melynek mezején nyíllal átlőtt két struczmadár látható. — A négyelt pais első mezején hármas dombon koronán álló kettős kereszt; a második mezőben napba néző kiterjesztett szárnyú sas; a harmadik mező nyolczszor pólyázott; s végre a negyedik mezőben hét vár vagy torony Erdély czímereként — körirata:

GABRIEL · BETHLEN · ELECT · HVNG · DAL · CROAT · SLAV · REX · TRANS · PRINCEPS · ET SIC: COMES · ANNO · M · D · C · XXV.

9. A fentebb ismertetett s leirott Forgách család czímere ezen körirattal:

SIGISMVNDVS · FORGACH · FILIVS · SIGIS · PALATINI · COMES · DE BORSOD · M · D · C · XLIII.

10. Paison a Rákócziak ismeretes czímere a kereken álló sassal, körirata:

GEORGIVS RACOCZY · TRANSILVANIAE PRINCEPS
M · D · C · XLVI.

11. A Forgáchok címere ezen körirattal:

COMES ADAMVS FORGACH DE GHYMES · IVDEX ·
CVRIAE · REGIAE · M · D · C · LXX.

Végre 12. Négy koronás orozlán tart egy címerpaisot, melynek mezején egy kettős farkú oroszlány van. Körirata:

COMES · EMERICVS · THÖKÖLY · PRINCEPS ·
TRANSILVANIAE · M · D · C · LXXIII.

Feltünő, hogy itt a XV-ik századbeli címerek egészen hiányzanak. — A címerpaisok alakja nem régi, s megfelel a XVII-ik században dívó, cartouche alakú paisoknak, s így abból következtethetjük, hogy ezen címerpaisok a XVII-dik század vége felé festettek.

Közli: *Myskovszky Viktor.*

Régészeti irodalom.

Századok. A Magyar Történelmi Társulat Közlönye. Szerkeszti Szilágyi Sándor. Budapest 1878. IX. füzet.

Ezen jeles szak-folyóirat előttünk fekvő novemberi füzete hazai régészetünkre vonatkozó két érdekes közleményt ád. Az első Bunyitay Vincze értekezése «A debreczeni régi öreg egyház»-ról. Ezen egyház nem létezik többé. 1802. évben leégett, aztán lebontották s helyére a mai ref. főegyház épült. Pedig ezen már napjainkban feledékenységbe merült «egyház volt — úgymond a szerző — az a drága gyürü, mely Debreczent az Árpádok korával összefüzte; az volt az a századok által megszentelt ős hajlék, melyben a Hunyadyak, Bethlenek, Rákócziak szelleme együtt imádkozott a XIV-ik század magyarjaival — a magyar hazáért.» Szerző nem bocsátkozik az említett egyház általános monographiájába s csakis építkezése idejét ügyekszik meghatározni. És feladatát teljesen megoldja. Ugyanis az általa idézett

A volt Juliskának kedves legénye s Juliska viszont Pistának kedves szeretője. Ritkán találkozhattak ők egymással, mert féltek, hogyha Julcsa apja megtudja e viszonyt, meg fogja azt szüntetni. Nem is igen tudta azt a háznál senki más, csak az öreg Sára asszony, ő pedig sokkal jobban szerette Julcsát, mint hogy ez ártatlan viszonyt a legkevésbbé is akadályozni akarta volna. Igy ment hát a fonó esténkint, s midőn gondolták, hogy már ideje volna haza menni, haza takarodott ki erre, ki arra. Most is haza indultak, megelégelvén a munkát.

Midőn Julcsa hazatért, embereink még akkor is fennvoltak; ágyat vetvén a tornyos nyoszolyákban, jó éjszakát kivánás után magukra hagyta őket s ment a hátulsó szobába az öreg Sára asszonyhoz. Miután pedig az első házban a gyertya kialudt volna s ott a két ember horkolásánál egyebet nem hallunk, akár illik, akár nem, hallgatózzunk egy kicsit a hátulsó szoba ajtajának kulcslyukán, vajjon mit beszél az a szép kis szőke lány a jó öreg Sára asszonynyal.

— Sára néném, nem tudja kend, minek jött most ide Kun Péter bátyám?

— Bizonyosan nem tudom szógám, hanem mégis gyanitok valamit.

— Mit gyanit kend?

— Hát azt gyanitom, hogy nem más dologban fárad ő kigyelme, mint abban, hogy téged férjhez akar kérni; régen suttognak már ilyesmiről s most is aligha nem arról tanácskoztak.

— Ugyan menjen már kend, tán csak nem bolondult meg az a vén ember, — oh uram bocsásd bünöm, hogy azt kell mondanom.

— Nem értesz gyermekem, hiszen nem a maga, hanem fia Lőrincz számára.

— Ej ne beszéljen olyanokat Sára néném, hova gondol, hiszen Lőrincz urfi rá sem néz az ilyen magam forma lányokra, kisasszony kell neki.

— Már akár néz, akár nem néz, meglásd, az öregek ugy akarják s annak ugy kell lenni.

— Bajosan lesz abból valami, Sára néném.

— Már miért lenne bajosan?

— Azért, mert én Kun Lőrinczhez soha sem mennék feleségül.

— Már miért ne mennél?

— Azért, mert én Kun Lőrinczet nem szeretem, nem is tudnám soha szeretni.

— De ha apád kényszeriteni fog . . . ?

— Ha kényszeriteni fog . . ? akkor — — akkor kész leszek inkább — — —

— Értelek gyermekem — szakitá félbe a jó öreg Sára — értelek; hiában fognak kényszeriteni, a szivnek parancsolni nem lehet, magam tapasztalásából tudom én ezt gyermekem; de hagyjuk el ezt, mint a miről még ugy sem tudunk bizonyosat, aludjunk az Ur szárnyainak védelme alatt; holnap talán többet tudhatunk majd.

— Én igen félek a holnapi naptól, csupa félelem szállotta meg a lelkemet.

— Hagyd el már, aludjunk. Jó éjszakát.

— Jó éjszakát Sára néném; — susogta a szőke gyermek s csend lön a szobában. A csendet csakhamar megzavará Sára asszony hathatós horkolása, mig Juliska sokáig nem tudott elaludni, sokféle gondolat járt keresztül-kasul szép fejében, mig végre az álom őt is karjaiba vevé, s álmodott szépeket, igen szépeket arról, kiről éjjel nappal gondolkozott, álmodott az ő Pistájáról.

A hajnal legelső sugára rásütött a Gazdag Juliska rózsás ablakára s csókjaival fölébreszté szép álmaiból az alvó leányt.

(Vége következik.)

Hirlapirodalmunk a 19. században.

Első közlés. 1801—1830.

(Vége.)

Német nyelven megjelent hirlapok s folyóiratok :

„*Ofner und Pester Zeitung.*“ Politikai lap. 1800-ban Schikmayer által alapitva Budán jelent meg 4-rétben hetenkint kétszer. 1804-ben czimét „*Vereinigte Ofner und Pester Zeitung*“-ra változtatá. — 1808-ban folytatá Rössler Kristóf „*Gemeinnützige Blätter*“ czimü közhasznu melléklapjával, mely, miután a közönségnek sokáig a Neuwiedi ujság utánnyomatával kellett jól lakni, megjelent 8-rétben. Igen kedvelt hirlapja volt a fővárosi német lakosoknak. 1818-ban 2300 előfizetője volt. 1821-ben 2500. — Évi ára 16 ft. v. cz.-ban.

„*Pressburger Zeitung.*“ (1764. jul. 14-én keletkezett.) Politikai lap. 4-rétben hetenkint kétszer jelent meg egy iven, mellékletkép a Neuwiedi lap utánnyomata féliven, és *Intelligenz-Nachrichten* toldalék, szintén féliven. 1801-ben Landerer János Mihály nyomdász kiadásában folytatta pályáját, ki egyszersmind a lap szerkesztését is vezette 1809-ig, mikor halála történt és a kiadási jog kiskoru fiára Landerer Lajosra szállott, a szerkesztés pedig Schmidt Vilmosra, az evang. lányiskola tanárára ruháztatott, — ki már előbb is befolyt a szerkesztés gondjaiba, — melyet 1811-dik év végeig vezetett. E lap 1808-ban érte el virágzása tetőpontját, midőn 6000 példányban nyomatott. — 1818-ban már csak 1100 előfizetője volt. (Tud. Gy. 1818 X. 113) — 1812-dik évvel uj korszak nyilt a fennebbi lap számára; ugyanis a városi tanács folyamodott Ferencz császárhoz, hogy miután az ellenséges beütés és ostrom következtében 1809-ben a város sok sanyaruságot és kárt szenvedett, és e miatt tetemes adósságba merült, ruháztassék át a lap kiadhatási joga a városra és arról, mint kizárólagos jogról (Regale) rendelkezhessék. 1811-ben febr. 26-án a kérelmezett jog kegyelmesen engedélyeztetett, s igy 1812-től fogva a lap, a város tulajdonává lőn, melyet az hat-hat évre bérbe adott. Első bérlője volt Weber Simon Péter külvárosi tanácsos és nyomdatulajdonos, ki a lapot, a mellé csatolt „Unterhaltungsblatt“ czimü egy ivnyi 8-rétü mulattató társlappal együtt 1819-ig maga szerkeszté, nyomatá és kiadá; fizetett a városnak először 12,000 ft. V. cz. azután 6000 ft. (Tud. Gy. 1821 XII. 68) — 1819-ben a bérlő 5860 ft. p. pénzért Snischek C. C. pozsonyi nyomdász lett, ki reményében — a dús nyereséget illetőleg — megcsalódván, a bérletről idő előtt 1824-ben lemondott. 1825-ben a bérlő Wigand C. F. lőn, ki a lap kiadását erélylyel folytatta. (Pannonia 1848. II. Nro 1.)

„*Der Siebenbürger Bothe.*“ Politikai hirlap 1786-ban keletkezett. Erdélyben N.-Szebenben Benigni által kiadva 4-rétben hetenkint kétszer jelent meg. (Tud. Gy. 1821. XII. 68. — Bibliogr. Értesitő. Pest, 1842. 3. l.)

„K. K. priv. *Agramer politische Zeitung.*“ 1826-ban keletkezett „*Luna*“ melléklappal. Zágrábban nyomatott Gaj L. nyomdájában. Megjelent hetenkint kétszer a politikai lap 4-rétben egy értesitővel a Luna 8-rétben félévi dija a kettőnek 4 ft. postán. (Kritikai Lapok I. 1831. 49. l. Bibliogr. Értesitő. Kiadja Heckenast G. Pest, 1841. 1. l.)

„*Patriotisches Wochenblatt* für Ungarn zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse, und zur Beförderung alles guten und nützlichen für Leser aus allen Ständen.“ Lübeck János Károly orvos dr. adta ki Pesten 1804-ben 8-adrétben. 12 füzet jelent meg belőle négy kötetben. (Széchenyi Bibl. Catal. supl. II. 555 l. Teleky S. Bibl. catal. III. 283.)

„*Damenzeitung.*“ 1806. nov. 12-től hetenkint kétszer jelent meg Pesten, 1809-ig tartott. (Schwartner : Statistik Ungarns. I. 1809. 34—38.)

„*Zeitblätter* für Freunde wahrer Menschenbildung, zunächst für kath. Seelsorger.“ Kiadta Folnesics Lajos, először 1818. juliusban Budán jelent meg, hetenkint kétszer, féliven 8-adrétben, 500 előfizetővel; nevét 1820-ban „*Sonnenblume*“ czimmel cserélvén fel, azon évben megszünt. (Tud. Gyüjt. 1818. IX. 106. X. 113.—1821. XII. 70.)

„*Kaschauer Wochenblatt* für Ober-Ungarn,“ (nem politikai), mely 1818-ban aprilban 4-edrétben Kassán keletkezett, és hetenkint félivet hozott, de az év végével, 9 havi keservesen fenn tartott élete után, elhalt. (Tud. Gyüjt. 1818. IX. 106.—1820. I. 134.—1821. XII. 69.)

„*Pannonia.*“ Gróf Festetics Albert 1819 apr. 10-én kezdette Pesten ezen lapot, s hetenkint kétszer félivet adott negyedrétben. Erkölcsi és tudománybeli képzés előmozditására, a szépnem is haszonnal és gyönyörködve olvashatta. Ára negyedévre helyben 6 ft. v. cz. volt. 1821-ben 300 előfizetője volt, és megszünt azon évben. (Schams : Beschreib. Pest 1821. — Tud. Gy. 1819. IV. 127. —1821. XII. 69.—1822. IV. 64—80.)

„*Iris.*“ Zeitschrift für Wissen, Kunst und Leben. 1825-ben keletkezett Pesten, mely hetenkint kétszer jelenvén meg, belletristikán kivül a történet- és földleirásból, természetrajz- és régészetből is hozott czikkeket. Előfizetési ára 8 ft. volt, tartott 1829-ig. (F. M. O. Minerva. 1827. 1141. lap. Kritikai Lapok. 1831. I. 49.)

„*Der Spiegel*, für Kunst, Eleganz und Mode.“ Divatképekkel. 8-adrétben Budán 1828. juliusban keletkezett. Szépliteraturai lap. Hetenkint egyszer jelent meg. Toldalékja volt : „*Pesther Handlungszeitung von und für Ungarn.*“ Hetenkint kétszer féliven 4-edrétben jelent meg. Két lap ára félévre 4 ft. pp. (Tud. Gy. 1829. X. 96. l. — Kritikai Lapok I. 1831. 49. l. — Bibliogr. Értesitő. 1841. 2. 4. l.)

„*Pesther Kundschafts- und Auctions-Blatt.*“ Buda. 4-edrétben Lechner Ferencz által kiadva 1827-től kezdve, hetenkint kétszer jelent meg, félévi ára 1 ft. 12 kr. pp. (Tud. Gy. 1827. XII. 127. — 1829. XII. 126.)

Tudományos folyóiratok német nyelven :

„*Zeitschrift von und für Ungern*, zur Beförderung der vaterländischen Geschichte, Erdkunde und Literatur.“ Kiadta *Schedius* Lajos, a pesti egyetem tanára; havi füzetekben indult meg 1802 juliussal, 1804 végén a 6-dik kötettel megszünt a hazai történelem nagy kárára. Előbb Patzkó Ferencz nyomdájában, 1804-ben Hartleben Konr. Adolf kiadásában. 8-rétben jelent meg.

„*Siebenbürgische Quartalschrift.*“ 1790—1801. topographiai, statistikai és történetbeli értekezéseket foglal magában; a magyar- és erdélyországi irodalomnak gazdag tárháza 1790-ben keletkezett, Szebenben Hochmeister Mártonnál jelent meg 4-edrétben évnegyedenkint 6 ives füzet. 1801-ben a hetedik év folyammal megszünt (7-dik kötettel). (Schedius : Zeitschrift von und für Ungern II. 104.)

Ennek folytatása a „*Siebenbürgische Provincialblätter.*“ czimű tudományos folyóirat 1804-től fogva 1810-ig tartott, ekkor a 4-dik kötet első füzetével megszünt. (Teleky S. Biblioth. Cat. III. 284. Tud. Gy. 1821. XII. 69.)

„*Ungarische Miscellen.*“ Pesten Lübech János Károly (és Rössler Kristóf) adta ki, 1805—1807-ig öt füzet jelent meg belőle. (Catal. Bibl. Széchenyianae Supl. II. 333. — Teleky : Cat. Bibl. Viennae 1821. III. 283. Tud. Gy. 1821. XII. 69.)

Szláv nyelven szerkesztett lapok és folyóiratok :

Pozsonyban jelent meg 1812. jul. 1-jével : „*Tydenik.*“ (Hetilap) Palkovics György, a helybeli evang. lyceumban a szláv nyelv és literatura tanára által kiadva ; nyomatott Snischeknél, később Belnaynál, 8-adrétben, hetenkint egyszer jelent meg cseh-tót nyelven, s tárgyát tevék gazdasági, földirati, nyelvészeti s szépirodalmi czikkek, melyekhez politikai hirek is csatoltattak. — Midőn a szerkesztő a politikai hirek közlésétől eltiltatott, a lap hat éves pályáját 1818-a jun. 25-diki számmal befejezte. (Jungmann : Historie Literatury Ceské. Praga 1849. 2-ik kiadás 451 lapon. — Pannonia 1848. II. N-ro 1.

„*Letopise*“ (szerb évkönyv). Pesten 1827-ben jelent meg először, szerkeszté Pavlovics Tivadar. A „Matica Serbska“ egyesület sajátja. Évi folyam, mely 4 füzetből áll, 2 ft. pp. 8-rétben Budán nyomatott, és 1830-ig 23 füzete jelent meg. (Tudomány Tár. 1831. — Bibl. Értesitő 1841. 2. l.)

„*Szerb méh*“ (szerb évkönyv) Budán 8-rétben Stammatovich által irva. 1-sö évi folyama 1829-ik évben jelent meg. — Nyomtatva az egyetem betüivel. (Tudománytár. X. k. 1836. 195. lap.)

Gáj Lajos 1825-ben szabadalmat kapott egy lap kiadására mely „*Horvát, Dalmát és Szláv lap*“ czim alatt Zágrábban nyomatott, később kiadói szabadalmat kapván, saját nyomdájában nyomatá. Amint a czikkeket belküldék, horvát, stajer, kraini (alsó-szloven) vagy felső-szloven (magyartót) nyelven jelentek meg czikkei. (Uj Ismeretektára III. 559. l.)

Ezen időszakba esik egy latin nyelven kiadott hirlap megjelenése is, mely 1804. apr. 1-én indult meg Pozsonyban „*Posonienses Ephemerides*“ statisticae-politicae-oeconomicae-literariae“ czimmel,

*

melynek alapitója Belnay György Alajos, a pozsonyi Academia tanára volt; a magyar irodalom történetében jártas, tudós iró, ki egyszersmind nyomdatulajdonos levén, a lapot maga szerkesztette, nyomatta és kiadta; hetenkint kétszer jelent meg egy íven 4-edrétben, fél ív melléklettel 8-adrétben melynek czime : „*Appendix ad Ephem. Poson.* quibus additur Neovidensis seu secretum Literarium Commercium vivos inter ac mortuos ex Campis Elysiis“ Természet és gazdászati tartalommal, és részben az azon időben hires neuwiedi ujság melléklapja „Gespräche aus dem Reiche der Todten“ forditása volt. Belnay után, ki 1809. oct. 26-án meghalt, a szerkesztést Faber Antal, pozsonyi akademia tanára vette át, és melléklap nélkül folytatta 1813-ig, midőn azt tanártársának Cselkó Istvánnak engedé át, ki az 1827-dik év végeig szerkesztette; ekkor a lap Kovács Pálra, az alapitó vejére ruháztatott, ki azt folytatta 1838-ig. (Catal. Bibl. Széchenyiana. Supl. II. 144. — Pannonia 1848. II. I. sz.)

„*Novi Ecclesiastico-Scholastici Annales* Evangelicorum August. et Helveticae Confessionis in Ditionibus Domus Austriacae Haereditariis in terris Austriacis. Ez fennállott 1793—1803-ig. Kiadta Ambrózy Samu, radváni prédikátor, hanem 10 év alatt csak 9 füzet jelent meg 8-adrétben. (Laura. 1824. I. 34. — Tud. Gy. 1821. XII. 67.)

A fennebbi adatokból kiderül, hogy Magyarországon 1801-ben a következő hirlapok és folyóiratok léteztek: A) *Magyar nyelven*, politikai lapok : 1) Kurir 1787—1834; 2) Hirmondó 1792—1803; folyóiratok : 3) Magyar könyvház 1783—1803; 4) Sokféle 1791—1801. — B) *Német nyelven*, politikai lapok : 5) Ofner-Pester Zeitung 1800—1846; 6) Siebenbürger Bothe 1782—1862; 7) Pressburger Zeitung 1764—1863. — C) *Latin nyelven*, folyóirat : 8) Annales 1793—1803.

1830-ban pedig léteztek: A) *Magyar nyelven*, politikai lapok : 1) Kurir 1787-ben keletkezve; 2) Tudósitások 1806-ban; 3) Erdélyi Hiradó 1828. Gazdasági lap : 4) Mezei gazdák Barátja 1824. — Vegyesek : 5) Hasznos Mulatságok 1817; 6) Sokféle 1828; 7) Nemzeti Társalkodó 1830. — Folyóiratok : 8) Tudományos Gyüjtemény 1817; 9) Minerva 1825; 10) Koszoru 1828. — B) *Német nyelven*, politikai lapok : 11) Ofner-Pester Zeitung 1800; 12) Pressburger Zeitung 1764; 13) Siebenbürger Bothe 1786; 14) Agramer Zeitung 1826. — Vegyesek : 15) Gemeinnützige Blätter 1808; 16) Unterhaltungs-Blätter 1812; 17) Spiegel 1828; 18) Pester Handlungs-Zeitung 1828; 19) Pester Kundschaftsblatt 1828. — C) *Szláv* lapok, politikai : 20) Horvát szláv lap 1825. Folyóiratok : 21) Letopise 1827; 22) Szerb méh 1829. — D) *Latin* vegyes lap : 23) Posonienses Ephemerides 1804.

1802-től 1829-ig keletkezett, és megszünt lapok és folyóiratok : A) *Magyar* nyelven, gazdasági lapok : 24) Nemzeti Gazda 1814—1818; 25) Gazdasági Esmeretek Tára 1828. — Vegyes : 26) Kedveskedő 1824. — Folyóiratok : 27) Tudós Palócz 1803; 28) Mulatságok 1805; 29) Segitő 1806; 30) Uj Holmi 1810; 31) Erdélyi Muzeum 1814—1818; 32) Lelki Pásztori Tárház 1818; 33) Helikoni kedvtöltés 1819—1820; 34) Egyházi Értekezések 1820—1824; 35) Szép Literaturai Ajándék 1821—1827; 36) Laura 1824; 37) Aspasia 1824; 38) Élet és Literatura 1826—1827; 39) Muzarion 1829; 40) Áglája 1829. — B) *Német* nyelven, vegyesek : 41) Patriotisches Wochenblatt 1804; 42) Damen-Zeitung 1806—1809; 43) Kaschauer Wochenblatt 1818; 44) Zeitblätter 1819—1820; 45) Pannonia 1819—1820; 46) Iris 1825—1828; — folyóiratok : 47) Zeitschrift von und für Ungarn 1802—1804; 48) Siebenbürgische Provincialblätter 1804—1810; 49) Ungarische Miscellen 1805—1807. — C) *Szláv* vegyes lap : 50) Tydenik. 1812—1818. — D) *Latin* vegyes lap : 51) Appendix ad Ephem. Poson. 1804—1809.

A mi az ezen időszakba eső lapok technikai kezelését és kiállitását illeti, a politikai, s egyéb rendes lapok hetenkint kétszer jelentek meg s alakjukat, mely még a mult század végén a magyar lapoknál átalában 8-adrét volt, e század elején a politikai lapokat negyedrétre változtatták, — megjegyzendő azonban, hogy itt a legkisebb negyedrétet kell érteni, ugy hogy abból egy oldal magassága közönségesen 9 hüv., szélessége 7 hüv. volt, s igy a negyedrét teriméje 63 négyszög hüv, volt, mig a jelenlegi Vasárnapi Ujság magassága 15 és fél hüv., szélessége 11 hüv., egy oldal teriméje 170 s fél négyszög hüv., — A papir minősége a mult század végén részint vastag zöldes vagy setétszürke iró-papir volt mint a Kurirnál és Hirmondónál, részint durva setétszürke nyomtatópapir, mint a német lapoknál, a nyomtatás mindenütt hiányos volt és nem eléggé tiszta; lassankint e századdal mind a papiros, mind a nyomtatás nyert minőségben és tisztaságban, ugy hogy a harmadik tizedben már elég fehér, és olykor simitott papirosra is akadunk hirlapjainknál, ebben legnagyobb haladást mutat az Erdélyi Hiradó és Muzárion. A velinpapir még mint ritkaság tünik fel, ugy hogy különös kivánatra a Tud. Gyüjtemény nehány példánya nyomatott csak velinre, hanem ekkor az előfizetők névsorában a megrendelő neve után megjegyeztetett : *velin-papiros*. Az 1830-dik évi előfizetők közt csak két velin-példányra találtam; az egyik herczeg Eszterházy Miklós bécsi könyvtára számára, a másik pedig Almási Rudics József, aranysarkantyus vitéznek küldetett Bácskába.

E három évtized érdeme, hogy házánkban a hirlapirodalom meghonosult, és a közönség szükségévé vált. *Szinnyei József.*

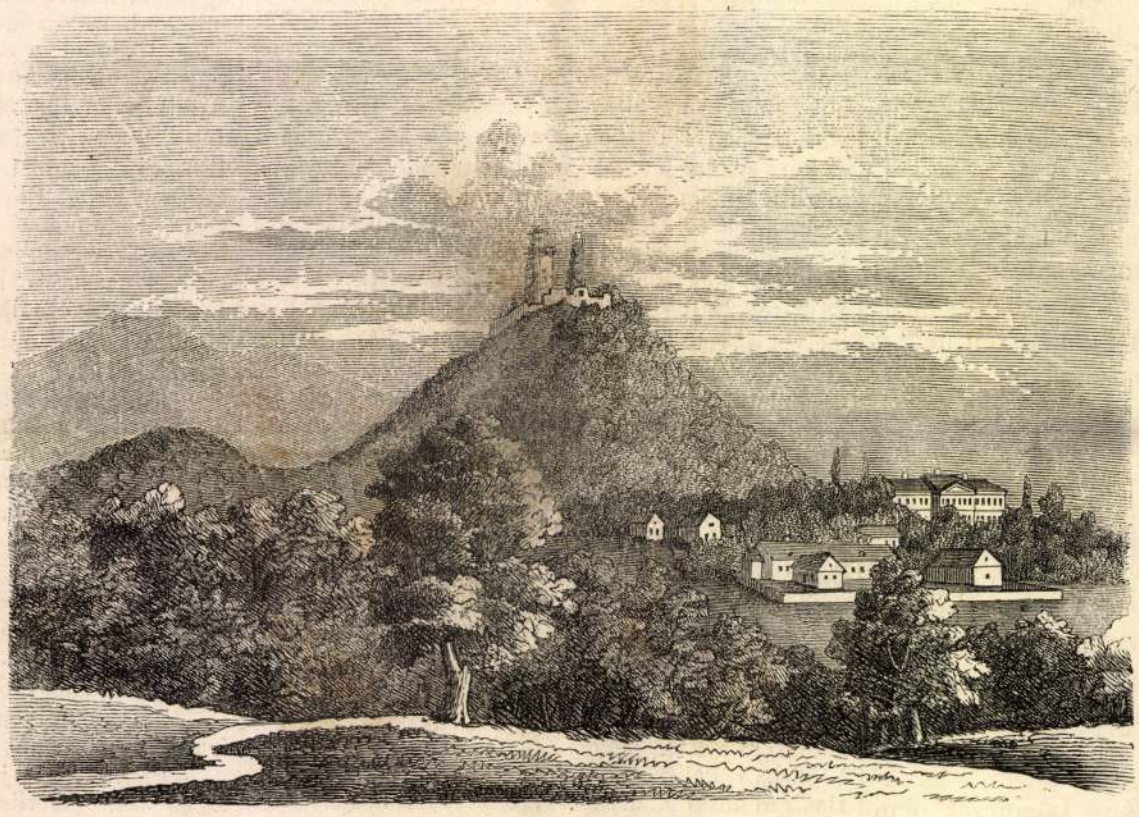

Szalánczvára.

Szalánczvára.

(Abaujmegyében.)

A Zemplénmegyét Abaujtól elválasztó hegyláncz egyik nevezetesebb része, a nagy Dargó hegy szomszédságában : „Szalánczi hegysornak“ neveztetik. Ennek egyik kiálló csúcsán épült több század előtt e vár, melynek érdekes romjait ábrázolja jelen képünk, és melytől a nevezett hegysoron kivül, az alatta elterülő két csinos magyar — tót falu: „Kis- és Nagy-Szalánczc“ is nevezetét nyerte.

A sürü erdőkkel benőtt bérczek, és csörgedező patakokkal bővelkedő hüs völgyek, e vidéket egyikévé varázsolják a legszebb- és legkellemesebbeknek. Csakhogy olykor e szelid patakok is képesek megvadulni, s akkor e szép völgyek csendes békéjét is megzavarják. Ilyen a szalánczi hegyből eredő Ronyva vize, (e völgyekben folyva Kozma, Lasztócz, Mihályi és Nagy-Kázmér faluk mellett elhaladva, Legenye és Csörgö mellett Bosva vizével növekedve, Ujhelynél a Bodrogba szakad), mely a hegyi patakok sajátságaként esős időkben, de főképen tavaszkor annyira megárad, hogy a völgyeket ellepi és sebes rohanásával gyakran károkat okoz; ezért nem hiában nevezik sokan „Rontva“ azaz rombolva futó pataknak, hihetőleg e szóból származott elnevezése is. (Szirmay Not. Com. Zempl.)

Az emlitett szalánczi hegyek Abaujmegye keleti, Zemplénnel határos szélén feküvén, a szomszédos hegyaljai szelidebb hegyeket magasságban felülmulják, s ezért a Hegyalja felső részéről, nevezetesen a Sárospatakról Sátor-Alja-Ujhelybe vezető országutról is kivehetők; sőt szabad szemmel még a képünkön látható, meglehetős karban levő gömbölyü, magas tornyot is jól észrevehetjük.

De tájékozásul elég ennyi, s miután a romok jelen állapotáról elég világos fogalmat ad képünk, áttérhetünk rövid történetére.

A vár első épitőiről hallgat a krónika; de hogy régen épülhetett, annyi kétségkivül áll, mert már 1300 körül bizonyos Szalánczi család birtokában találjuk azt, s lehet, hogy ezek voltak épitői, kikről a vár is nevét nyerte? De e család 1330-ban már a hatalmas Drugeth Vilm. nádornak, szepesi és ujvári főispánnak engedi át e várat csere utján, mint az Wagnernek „Diplomatarium Comitatus Sárosiensis“ czimü munkájában „Cambium Castri Szalánch in Comitatu Abaujvár siti“ (330 l.) fölülirat alatt feljegyezve találjuk. E csereszerződés az egri káptalan előtt ment végbez, mely eredetiből forditva igy hangzik :

„Minden hü keresztyénnek, valamint a jelenben élőknek, úgy a jövendöbelieknek jelen okirat szemlélésökre áll. Üdvöt és egészséget kiván az egri káptalan. Ezennel átalános ismeretre kivánjuk juttatni : Hogy egyrészről Nagyságos Drugeth Vilmos szepesi és ujvári gróf, másrészről gróf Péter, nemes Szalánczi Péternek fia, Miklós, György, László és Mihály, ugyanazon Péter grófnak fiai maguk részéről Jánossal és Péterrel mint vérrokon testvérükkel, nemkülönben Lőrincz gróf fiával, és Lászlóval, Demeterrel ugyanezen László gróf fiával, és Lukácscsal ugyancsak Szalánczi András fiával, előttünk személyesen összejövén, mondották : hogy a Szalánczi várban azt végezték, miként valakiknek csak birtokuk van nevezett várhoz, mindnyájan egyenkint és különösen aláveték magukat saját jóakaratjokból, és minden kényszerités nélkül olyan örök érvényességü csereszerződést kötöttek maguk között jóakaratu megegyezéssel, és felséges fejedelmünk Károly Magyarország királyának, urunk ő kegyelmének akaratából, valamint nevezett királyunknak hozzánk intézett levelében foglaltatik, nevezetesen : Hogy Vilmos gróf Sárosmegyében fekvő Berthót, Hedryfalva, Frics, és Siroka nevü birtokait, melyeket hajdan boldog emlékezetü Drugeth Fülöp nádor, ezen Vilmosnak atyja, részint örökáron vétel, részint csereszerződés czimén birt, és ezen Fülöp nádor halála után, örökösödési jognál fogva, nevezett Vilmos fiára esett, és ezen birtokaiban nevezett királyunktól ujonnan megerősitve, azoknak egyetemleges jogaival, hasznaival, és minden hozzátartozandóival

együtt, ugyanazon határok között, a régi meghatározás szerint, mint a hogy ő reá szállott, a fennnevezett Péter gróf fiának Péternek; Miklósnak, Györgynek, Lászlónak, Mihálynak, Jánosnak, — ugyanazon Péter fiainak — és Lőrincz gróf fiának Lászlónak és Demeternek, ugyanannak fiának, valamint Lukácsnak, maguknak és utódaiknak örök joggal és változhatlanul adományozta, és előttünk átengedte, átadta, melyekért cserébe vagyis viszonzásul nevezett Péter gróf és fiai, ugyszinte László gróf és fia Demeter, nemkülönben András gróf fia Lukács, Abaujban fekvő ugyanazon Szaláncz várukat, valamint az ehhez tartozó falvakat, mint ősi birtokaikat, nevezetesen Szalánczot, Romántelkét, Olaszi-Spontelket, és Ochwárt, nemkülönben Rukthe nevü városuk felét, hasonlókép minden javaival, és egyetemleges hozzátartozandóságaival, ugyanazon joggal és teljhatalommal, a régi meghatározás szerinti azon határok között, melyek alatt ők és elődeik egész a mostani időkig birták, előttünk nevezett Vilmos grófnak és örököseinek örök joggal, visszavonhatlanul és megmásithatlanul adományozták. — Miről kiadjuk jelen örök időkre hiteles bizonyitványunkat saját neveinkkel és pecsétünkkel ellátva. Datum Anno Domini 1330. Regnante Carolo Illustri Rege Hungariae, Nicolao Archielecto Metropolitae Sedis Strigoniensis. Ladislao Archiepiscopo Colocensi et Domino nostro Venerabili Patre Chanadino, Dei Gratia Episcopo Agriensi existentibus. Aláirva : Petro Praeposito, Martino Cantore, Joanne Custode, Dominis Dominico de Ujvár, Laurentio de Kemey. Petro de Zemlyn, alio Petro de Sombor, David de Zobouch, Stephano de Heves, Johanne de Borsod Archidiaconis, — et aliis multis.“

Ugyanezen Drugeth Vilmos, ki gazdagságáról hires vala, még ez évben elkészité végrendeletét, s annak végrehajtójává magát a királyt kérte meg, egyik tanuul pedig kassai lelkész Jakab mestert elhiván, a királynak kétszáz finom ezüst márkát hagyott. Öcscsének Miklósnak Szaláncz, Barkó, Jeszenő, Lublyó, Ujvár és Dunajecz várait, minden, Szathmármegyében levő jószágaival, s azokról szóló adomány-leveleivel, melyek akkoriban a regéczi várban valának letéve.

Katona (Tom. VIII. pag. 624.) is megemliti e végrendeletet következőleg „Magister Willermus Drugeth, Palatinus et Comes de Scepus et Ujvár, condito, testamento, castra sua, titulo aquisitionis haereditariae, emtionis etiam, et concambii possessa, videlicet Zalanch, Parys, Barkon, Jezenen, Lublon, novum castrum de Dunaietz et Zakalya vocata, Nicolai fratri suo reliquit, item Nicolao currifero suo, Paulo et Theolino agazonibus suis cuilibet ipsorum X marcas argenti, et unam sessionem in Terebes legat.“ stb.

Szaláncz eszerint a Drugeth család birtokába jutott, és ezután folyton annak tulajdona maradt, később nevöket Homonna váráról *Homonnaira* változtatták, s mint hazánk első rangu főnemesei, majd 400 évig virágzott a család s számos tagja az ország legfőbb méltóságaiban, s legelső hivatalaiban is résztvett.

Ferdinánd és Zápolya közti trónvillongásban a Drugethek Ferdinánd párthivei valának, miért őket Zápolya folyton üldözte, s Szalánczczal együtt több joszágukat is egyidőre elfoglalta.

1636-ban Homonnai Drugeth János gróf kassai főkapitánynak tétetik, mi abban az időben szép kitüntetés volt.

Szirmay Antal „Notitia hist. incl. Cottus Ugochensis“ czimü munkájában (47 lap) felhoz egy királyi decretumot, melyet Ferencz király 1800-ban adott Semsey András valóságos belső titkos tanácsos kir. személynök, és akkoriban Ugocsamegye főispánjának, hol dicsőült őseinek érdemeit s a hazához és királyi házhozi tántorithatlan hüségöket sorolja elö az 1396-ban élt Semsey Demetertől kezdve. A többek közt megemliti Semsey Lászlót is, ki miután a sanyaru török fogságot kiállotta volna, visszakerülvén ismét, a király és haza'ért fegyvert ragadva, vezéri minöségben (in qualitate colonelli) több alkalommal, különösen *a Szalánczi hegyeknél* (talán várnál?) vitézül harczolván, életét itt veszté el.

Miután az évszám itt hiányzik, csak gyanitanunk lehet, hogy bizonyosan ez lesz azon ütközet, mely, miután Rákóczy György Sárospatakon Magyarország fejedelmévé választatott, s Ferdinand ellen a háborut a vallásszabadság czime alatt kihirdette: Kemény János vezére által *Szaláncz* mellett vivatott, hol ez a Forgách Zsigmond fővezérsége alatti császári hadsereget tökéletesen megverte 1644-ben.

Az orosz-lengyel csatatérről: A lengyel fölkelők.

1684-ben Homonnai Drugeth Zsigmond, Ungmegye főispánja s Tököly Imre pártosa, Kassán Tököly által elfogatott s lefejeztetett, mivel I. Leopoldtól a bünbocsánatot elfogadta. Benne kihalt a Homonnai nemzetség férfi ága. Tököly javait elfoglalta, de később Zsigmond özvegye visszanyerte, s *Szaláncz* nagyobb része leánya, férjezett Forgách Andrásné után maig is a Forgács grófi család birtokában van.

1706-ban ismét kis időre II Rákóczy Ferencz birtokában találjuk e várat, ki ez évi december elejére a Kassára hirdetett országgyülésre *Szalánczról* — a hol akkor időzött — indult el nagy pompával, hogy azt megnyissa.

Rákóczynak Lengyelhonba menekülése

után 1711-ben a számtalan felvidéki várak mindenfelé széthányattak a császáriak által, igy Szaláncz is utóbb e siralmas sorsra jutott, pedig ugylátszik, hogy ez inkább csak mulató várkastély lehetett, mint erősség.

A fennebb emlitett két falu (Nagy- és Kis-Szaláncz) szorgalmas lakossága a mezei gazdálkodáson kivül az itteni üveghutában is keresi élelmét. A mintegy 600 lélekre tehető népesség vallási tekintetben eloszlik reformatus (legtöbb), r. katholikus, nehány gör. kath. lélekre és nehány zsidóra. A reformatusoknak anyaegyházuk van itt, ellenben a róm. katholikusok a szomszéd Regete Ruszkához tartoznak egyházi kormányzás tekintetében, itt csak annak leányegyháza (filiája) van. *Zombory Gusztáv.*

A lengyel fölkelők.

Sok ember vére folyt már el a lengyel szabadságharczban; de mint a fü helyén, melyet lekaszáltak, dusan tenyész a sarj: ugy a lengyel zászlók alatt naponkint uj és uj harczosok töltik be az orosz fegyver által megritkult sorokat.

A titkos forradalmi kormány szavára, — mely Varsóban rejtett sajtókat tartott, s pártközlönyöket adott ki, — mintegy varázsütésre feltámadt lengyelek már eddig is tekintélyes haderővel rendelkeznek; de a lelkesültség folyvást oly nagy, hogy az apa nemcsak gyermekét küldi a fölkelők soraiba, hanem maga is fegyvert ragad. Öreg és ifju, gazdag és szegény együtt küzdenek a közös ellenség ellen.

A fölkelők fegyverzete leginkább kaszákból és lándsákból áll, de e fegyvernemet különös ügyességgel tudják használni. Mostanig azonban már igen sok puskát vettek el az oroszoktól, s igy reájok nézve minden kis győzelem kettős fontosságu. Jelenleg már tekintélyes számu, kardokkal és dsidákkal fegyverzett lovasságuk is van.

Főczéljok, az oroszokat folytonos nyugtalanitás által kifárasztani. Az orosz haderő sokszor elindul ellenök, s mire a rosz utakon táboruk helyére jut, a fölkelőknek csak hült helyét találja, — azok már akkor más orosz csapatokat háborgatnak. A legélénkebb harczok szinhelye a radomi kerület, melyben a katonai főhatalmat Kurovszki tartotta kezében. Az augusztowi kerületben Langievicz, Garibaldi egyik volt hadsegéde, — a varsói kerületben Tyskievicz, — a lubliniban Frankovski tábornokok vezényelnek. Ez utóbbi álnév, s Wysocki tábornokot hiszik alatta rejtőzni. Az összes hadsereg vezérletét azonban a külföldről visszatért Mieroslavski vette át. Az oroszok vezére a Visztula bal partján Korff tábornok, a jobb parton pedig Ramsay, de ennek helyét, egy csatavesztés miatt, Samukin tábornok foglalja el.

A fölkelők csapatai legjobban föl vannak szerelve Kurowszki táborában. Minden gyalognak szuronyos puskája vagy vadászfegyvere, — továbbá övében két pisztolya, s azonkivül kardja vagy revolvere van. Az egyenruhák készitésén erélyesen dolgoznak; addig is, ismertető jelül egy lapocskát hordoznak, melynek egyik oldalán kereszt, — másik oldalán e jelmondat van: „Segits harczolni a hazáért.“

Nehány szó a viziszonyról.

A viziszony azon betegségek közé tartozik, melyek még most is fennen hirdetik az orvosi tudomány szűk körét. A mindennapi ember a lángészt nagy erőfeszitéssel talán némileg megközelitheti, de azt soha el nem éri; épen ugy áll a természetbuvár a természethez, fáradozik, kutat, észlel, meglesi müködését, némileg sikerül müködését utánozni is, de nem adatott neki a titkok titkába bejuthatni. A természetbuvár fáradozásának sikerült igen sok betegség lényegét felismerni, és azok elháritására orvosi szert feltalálni, de az utolsó évek óriási haladásának daczára, még sok kivánni való van hátra, és bátran mondhatni, hogy a tökélyt soha sem érendi el, mert ez az emberi ész korlátait rontaná le, pedig kell, hogy netovábbja legyen. De azért a gyógyászat betölté hivatását, de az emberiség többet követel tőle mint a menynyi tőle telik. — A földmives nagy fáradsággal miveli a földet, anélkül, hogy fáradozásának jutalma felől biztositva volna, a mérnöknek évekig tartott fáradságos és költséges munkálatait az árviz egy éjen át leronthatja és a lelkész erkölcsi tanitásai sem mindig foganatosak. Szóval, nem mindig koronázza siker a fáradozást, miért követelnők ezt épen a gyógyászattól? Igaz, hogy tárgyát az emberek legbecsesb vagyona képezi, egészsége, élete. De ha követeléseink a gyógyászat irányában szigorubbak is, ismerjük el az emberi tehetség netovábbját.

Az emberi ész korlátoltságáról a viziszony is tesz bizonyságot, mert noha indoka, oktana ismeretes, lényegéről és orvoslásáról keveset tudunk, minek egyik oka abban rejlik, hogy a gyógyászatban egy tan felállitására számos észlelt eset kivántatik, a viziszony csetei pedig hála istennek — ritkák. Hirneves orvosaink, tanáraink, kik leginkább hivatvák arra, hogy észleleteikkel oszlassák a homályt, ritkán szerelhetnek viziszonyban szenvedőket, mert a fővárosokban a szigoru rendőr, szülemlése előtt fojtja meg csiráját. Gyakoribb eseteket az ember falun vélné feltalálhatni, hol az ebek nagy száma, és azok gyakorta rosz táplálkozása bő alkalmat szolgáltat a viziszony észlelésére; de csalatkoznánk ezen feltevésben, mert előttem, tiz évi Tiszafüreden lakásom óta egy eset sem fordult meg. Épen igy nyilatkozik helybeli orvostársam husz évi itt lakása után és igy a vidéki orvosok nagyobb része. A nép szájából gyakran hallhatunk veszettségi eseteket emliteni, de nem mindig veszett az eb, mikor annak veszett hirét költik, és a valóságos veszett eb marása sem vonja mindig maga után azon rémséges következményeket, melyek az embereket oly nagy remegésben tartják. Mutatja ezt azon körülmény, hogy hivatalos kimutatás szerint Sveiczban az 1861 és 62-iki években harmincz egyén maratott meg veszett eb által, és ezek közől az 1862-ki év végéig csak egynél fejlődött ki a viziszony, mert nem minden ember bir hajlammal a betegség felvételére. A nép azonnal orvosi szert keres, ha veszett kutyának csak hirét hallja. — E napokban egy ember jelentkezett nálam azon panaszszal, hogy egy rosz kutya a ruháját széttépte; és mivel a közel szomszédságomban egy szabó lakik, azt gondolám, hogy a szabó helyett hozzám tévedt, és utba akarám igazitani, de csakhamar szerepet váltott velem, ő igazitotta helyre tévedésemet, azt mondván, hogy szer nélkül nincs szándéka távozni. — Ily esetek mindennapiak. A nyegleség nem is késett régibb és ujabb időkben a nép ezen könnyenhiszemüségét a maga javára kizsákmányolni. Majdnem minden vidéken találkoznak kuruzsolók, kik jó fizetésért szolgálnak orvosi szereikkel, melyek igen igen használnak — a kuruzsolóknak. A gondolkozó ember az ilyen visszaéléseket mindig vissza tudja vezetni valódi értékére, de a szegény népre nézve az ilyen zsákmányolások egy uj nemét képezik a pótadónak.

Sok esetem közől egyet emlitek: Egy pásztor váltakozó ránggörcsökben szenved, és minthogy ugyanazon időben véletlenül egy kutya által megkarczoltatott, ő maga, valamint kozzátartozói is ennek tulajdonitják. Azonnal az u. n. veszett orvoshoz zarándokolnak, ki jó fizetésért nem késett szerrel szolgálni, a legjobb reményekkel bocsátván őket vissza. Azonban a ránggörcsök, daczára a hűségesen bevett szernek, nem oszlanak, ugyhogy kénytelennek látta magát orvosi tanácsomat igénybe venni. Nehány Kinallapdacs rövid idő alatt a betegséget végképen eloszlatta; és ezen ember messze földön kereste azt, a mi oly közel vala hozzá. Csalódásából kiocsudott, de a tapasztalást drágának találta. — Hogy milyen értéke van ezen dicsért szereknek, onnan is kitünik, hogy a régibb időkben még a kormányoknál is birtak érdekeltséget gerjeszteni maguk iránt, ugy hogy az ilyen szerek országszerte alkalmazását hivatalosan is elrendelték, de hatásuk hiánya miatt, maradandó becsök elveszett. Ezt bizonyitja egy 1780-ik év maj. 18-án kelt helytartósági rendelet, és az ezen század elején divatban volt Burian Helena és Tokovics Éva hires szereiről talán senki sem emlékszik többé. Hasonló sors érte Pernyész Menyhért veszettség elleni szerét, melyért 1801-ben a kormány által husz db. aranynyal jutalmaztatott. — Hihetőleg sikerülni fog a viziszony elleni szert feltalálni, valamint sikerült a bujakóri ragály ellen, de ezt az utókor fenntartotta magának.

A mi a tudomány jelen állásán ezen korról ismerve van, azt a laikus is itt-amott hallhatta és olvashatta, igy azzal nem akarok unalmassá válni.

Az olvasó talán ezen sorok elején remélte, hogy bennök ezen betegség lényegére világot deritendek, de én csak a visszaélésekre akartam világot deriteni; és ha sikerült ezáltal nehány embert a csalatástól megóvni, akkor én czélt értem, többre ezuttal nem is törekedtem.

Dr. Menezei Ignácz.

Egyveleg.

Valami az élve eltemetettekről. Hogy valaki élve temettetett légyen el, a hangokból szokták következtetni, melyek a sirból feljőnek, és az eltemetettnek megváltozott fekvéséből. Erre vonatkozólag Devergie közleményei a hullákon tapasztalt változásokról, melyek Párisban a Morgueban adták magukat elő, nagyon érdekesek. A halotti test a benne kifejlődő gáz müködése következtében, nemcsak felpuffad, hanem gyakran egyes tagok fekvését is megváltoztatja, sőt előfordult már az is, hogy ezen gázkifejlődés következtében a hullák az asztalról le is estek. Gyakran megtörtént már, hogy a halott-virrasztók ijedtséggel telve szaladtak a Morgue felügyelőjéhez, azon hirrel, hogy egy a kinyujtóztatott hullák között még él, mert kezét vagy lábát mozditotta meg. A gázkifejlődés néha oly nagy, hogy a kifeszitett testet fel is pukkasztja, mire a gáz nagy robajjal tódul ki a hullából. Az ily igen természetes tüneményt aztán a felizgatott képzelem kiáltásnak vagy segélyhivásnak tartja, és hogyha a hulla a sir kiásása és a koporsó felbontása után megváltozott helyzetben találtatik, és bőrén repedés vagy sérülés nyomai láthatók, mindjárt kész a mese, „hogy a szerencsétlen sirjában felébredt, kinjában ide s tova hányta magát, emberi erőt felülmuló erővel a koporsót kifeszitette, segitség után kiabált, saját testét felszaggatta, és midőn ki nem szabadulhatott, kétségbeesésében meghalt vagy megfuladt.“ *Dr. B. L.*

A japániak miniatur-kertjei. Mily áldástalan hatalmat terjeszthet ki egy despota-kormány a népek felett, arról Japán tanuságos példával szolgálhat nekünk. Mindazok, kik e birodalmat az ujabb időben meglátogatták, nem győzik abban a természet pompáját eléggé magasztalni. A hegyek és völgyek, az erdők és a hegyi folyamok, a partok és a tengerek, mind tele vannak költészettel, és az emberekben mégis alig található annak csak nyoma is. Azok nem ismerik mi a zene, mi az ének, mi a festészet és mi a költészet. Azonban a természet hatalma mégis nagyobb, mint az emberé. Azon láthatlan befolyás alól, melyet a természet szépsége az emberi kedélyre gyakorol, a japániak sem huzhatták ki magukat, daczára az elfásitó despotai kormánynak. Erről az ő miniaturkertjeik, melyekben a természetet a legnagyobb hűséggel utánozzák, szóló bizonyságot szolgáltatnak. A japániak nagy virágkedvelők, és ha valaki közölök teheti, kertet tart magának, ha mindjárt nehány négyszeg öl nagyságut is. A kertek itt átalában véve nem nagyok, még akkor sem, ha elegendő tér kinálkozik azok számára. A japániak kertészeti izlése abból áll, hogy ők mindent miniatur-alakban állitanak elő. Ennélfogva, egy japáni kert plastikus mintához hasonló, melynek lakosait kis bábok képezik, de a mely mégis minden kifogás nélküli szépsége által vonja magára a néző tetszését. Minden, mit az ember megpillant, a sziklacsoportok, a tavak, a hegyek, a völgyek, a törpe erdők, művészet által vannak előteremtve, és mindezekben a müvészet oly irigylésre méltó, hogy általa a természet a legkisebb részletekig, hiven és tökéletesen van utánozva. Minden el van törpitve, de nem megbénitva; végtelen sok van egy kis téren összeszoritva, de semmi sincs tulhalmozva. Az egész igen kedves látványul szolgál, kellemes benyomással lep meg, és minden oly természetesnek látszik előttünk, természetesen kivülünk, kik e liliputi teremtményben, mint óriások járdalunk. Ilyen népben, mely a természet szépségeit ily teljes mértékben érzi és fogja fel, kell, hogy csirája legyen minden jó indulatnak.

Dr. B. L.

Szalárdi gótikus templom

(Bihar vm.)

László

Adorjáni vár alatt

lerváry Károly arczképe.

mű. Előlapján a gróf mellig, van ábrázolva, hátlapján pe- körülvett felirati tábla nyert ık középütt elválasztott haja a hosszú és öltözete : ing álló nyakkendő, kivágott mellény rata a párkányon : »KHUEN- és oldalt balról : »SZIRMAI«. m. — Lelt. sz. 1371. — Értéke 1911 október 14-én (1671–912). er 26-iki 6742 min. eln. és az 1912 özokt. min. sz. leiratok alapján 912). — Bejelentetett 1913 már-

Szalárdi ref. templom

l.

Kormpay

56-l-

Gyarapodás.

fordul. Kezeiben ~~irás~~ tart, melynek le-
ellét a szent István rend csillagja diszi-
ett szalagon hordja. Ez utóbbi alatt kettős
l. Parókát, és hermelines cappa majort vi-
barna, bajusza és szakálla leberetvált.
ák vannak, karinge csipke.

3 cm.
ől 40 koronán 1896: IV. 17-én (111/96).
16-án (104/97).
vette 1897: VII. 7-én a 4580 szvsz. leirat

:II. 15-én.
én Beer J. K.

V. 4.

740

Szalárdi ferences

templom és kolostor

Dömsöd 13. l.

Almás?

19

Szalanyi Károly

Forrás 1983/ 6

MŰVÉSZET

BALANYI KÁROLY SZITANYOMATAI

Balanyi Károly művészi pályája a szerkezet és kifejezés összefüggésének megismerésével kezdődött, s ma ezeket a kacspolatokat a műélvező okulására és gazdagodására ő maga teremti meg.

A természeti s emberi formák lényegi ábrázolása Balanyi Károly művészetében azokra a tanulmányokra vezethető vissza, amelyeket egy évtizeddel ezelőtt azért illesztett programjába, hogy az elvonatkoztatásnak a népművészetéhez hasonló fokára érhessen, hogy így jelei — mint a népművészeté — felismerhetők legyenek, s a kép „mondatába" foglaltan sajátos szerkezetté alakulhassanak.

A művész megvalósult programja évek óta minőséget teremt. Műveinek elő-leletei a fáradságos kutatómunkára éppúgy utalnak, mint a vizuális szellemi gazdagodás állandó jelenvalóságára.

Az előbbit egymásra gyakran következő kiállításain láthatjuk: az olajképfestészettől a szobrászatig sokat próbált Balanyi részeredményei is meggyőzőek voltak, de művészete igazi kibontakozásának a nemrég meglelt grafikai technika, a szitanyomás kedvezett legjobban. Sokoldalúbb formát, kötetlenebb, könnyedebb és változatosan gazdag kifejezési lehetőséget fedezett fel: szellemének szolgálatába állította a naturális rajztól a fotóig a legkülönbözőbb kifejezési eszközöket; a képsoroktól a triptichonokon át az egyes művekig; a festészet más-más fajtáiban használt színek (fedő, lazúros, hamvas, áttetsző, pasztózus, fakturális, gesztusos stb.) megismerésekor megszerzetteket.

A technikai magáratalálással egyidejű volt a művész szellemi növekedése. A belterjesebb témákból fokozatosan váltott át az általánosabb érvényűekbe, a monumentálisabbakba. Az utóbbiak többször klasszikusnak számító művek újrafeldolgozásaiként foghatók fel, sajátos Balanyi-értékekkel.

A folyóiratunk e számában közölt grafikák arról győzhetnek meg bennünket, hogy szerzőjük mai grafikai életünknek ahhoz a köréhez tartozik, amelyik a múlt és közelmúlt eredményeire építve elsősorban az intellektus erejével teremt új értékeket. A művek felismerése és megismerésre inspirálnak, a mindennapok csodáinak, eszméknek és eszmélkedéseknek, széthullásoknak és újrateremtődéseknek felfedezésére, „a mindennapok csodái"-nak meglelésére késztetik a szemlélőt. Így válik társadalmi jellegűvé ez a fajta pűvészet, mely — az alkotói munka becsületét megtartva — egészséges gondolkodásra késztet. S ez a mai kevert és gyakorta értéktelen gesztusokat, vagy patikamérlegen különös gonddal kimért fontoskodó műveket mutogató művészeti világban nem csekély erény.

GOÓR IMRE

SZEMLE

PINTÉR LAJOS: EURÓPAI DIÁKDAL

Pintér Lajos első versei egy emlékezetes, ünnepi lapszámban jelentek meg, hangsúlyos helyen tehát, a hetvenéves Illyés Gyulát köszöntő Tiszatájban, 1972 novemberében. Tizenkilenc éves volt akkor, az idén pedig már harminc, közben két verseskötete jelent meg, a **Fehéringes folyók** (Móra—Kozmosz, 1975) és az **Európai diákdal** (Forrás Könyvek — Kecskemét, 1981).

Verseit ma sem jellemezhetném találóbban Kovács Istvánnál, aki 1974 júniusában így mutatta be őt a miskolci Napjainkban: „Kötőanyaga: ‚a gondolat s az érzés'. Ezek kötik össze az eget a földdel, a múltat a jövővel."

Kovács István az ajánlásában ismétléssel nyomatékosította a **kötőanyag** szót, s valóban az a jellemzője Pintér verseinek, hogy az értelmi és érzelmi elemek egybefogják az „eget a földdel", a tárgyi valóságot annak „égi másával", az eszmék, eszmények világával. Úgy ahogyan azt Pintér Lajos is hangsúlyozza második kötete beköszöntő versében:

> Tűnődöm: szép a csillagok
> égi útja —
> Szép az emberek földi
> útja, emelt fővel járj!
> Valaki hozzám hajol,
> valaki súgja.

A beköszöntő vers megszerkesztett, „gyöngybetűs" soraival ellentétben Pintér Lajos kötetében épp a „köznapi" kézírás természetessége a megbabonázó, elsődleges költőösztönének a repdesése. Ez az örömre—tragédiára fogékony lélek illúziók nélküli hittel, földönjáró, de a csillagok szerint tájékozódó emberséggel, minden vasfegyelem és aszketizmus nélkül, már-már reneszánsz életérzéssel ábrázolja „kettős tükörben" cikkanó életét. „Szállsz is, zuhansz is" — írja. A gravitáció a földhöz vonzza. Ballaszt ez? Nyilván támaszték is a földre született ember számára, mindenképpen természetes környezet, ahol nem lebeg súlytalanul idillek szépítő, önámító narkotikumok kábulatában. Pintér Lajos az élet reális súlyát érzi, s így érezheti a különlegességét is. A földi út szépségét, hogy **ehet, ihat, ölelhet, alhat** — s mégis a **mindenséggel mérheti magát.** Ha **emelt fővel** jár! Ez az életérzés Pintér Lajos verseinek— kortárs költészetünknek is különös értéke. Hozzá hasonló elemi erővel, s természetes elrendezettséggel talán csak Kalász László verseiben felesel és szelídül eggyé a köznapoknak ez a kétszólamúsága.

Pintéren átzúg a tragikum, ott lüktet és sajog a verssoraiban a lét és a történelem ütötte-horzsolta minden seb. Csupa idegvégződés ő maga is, érzékeny dúc, s mégis a „fájok, tehát vagyok" Illyési bölcsességével mosolyog ránk, énekli az életet. Árulkodó, ahogyan Szilágyi Domokos szívdobbanásnyi sorát — „csupa illat és virág e világ" — átkölti: „csupa illat és virág e vakvilág". Így már, Janus-arcúan az övé az, vállalhatja — érdemes: „de lélegzem élem de énekelem."

Életérzésének talán legszebb kifejtése az **Áthúzok kiscsikót. örökös hóesést** valamint a **Herder úr epeíz pohara** című versei. Az előbbi az egyéni létben, az utóbbi a történelmi tudatban ábrázolja a magyar irodalom kötésén annyiszor átvérző elmúlás és nemzethalál vízióját. Mindkét vers magja személyes élmény; Pintér Lajost jellemzi is, hogy verseiből általában kideríthető az ihlet-adó élethelyzet, amint „nézi az ember a táncot", Tolnai Ottó meggyszín-fedelű füzetet hoz Párizsból, egy kép az ágya fölött „alszik, de nyugtalan az álma".

Az **Áthúzok kiscsikót, örökös hóesést** versre-indító élménye az apai örömök első sejtelme. Ebből bomlik ki egy viszonylag rövid műben **Az ember tragédiája** nagy filozófiai gondolata asszimilálódik a Madách-mű alapkérdése, igen emberi végkövetkeztetéssel. A Tragédiában Éva akkor vallja meg, hogy anyának érzi magát, amikor Lucifer már végső kétségbeesésig vitte Ádámot, aki öngyilkosságra készül, szeretné „megelőzni" azt a vigasztalan álmot, amelyet Lucifer láttatott vele a történelemről. Éva anyasága kudarc a számára, a föléje rendelt nagyobb erő bizonysága. Legyőzve, lemondóan omlik térdre. Már késő — érzi Pintér Lajos is, ám nem az ő lázadása, hanem a kísértő számára. Szavával Luciferre vág: „Ne kacagj (. . .) tömöm orrodat / tormával, cserélem a vigyort tüsszentésre, / kedvet ecettel megcserélek." Evangélium számára az új élet foganása. Az „elmúlástól tetten ért ember" diadala, hogy mégis „biztosítva áll már: a jövő —". S a rosszal szembeni kárörröm pillanata, hisz a kísértő szemébe vághatja: „hóhérló időm, életem / állítok helyembe fiút".

Az emberi végesség és az élet végtelensége mindannyiunk természetes, mindennapos élménye, a különösségét Pintér Lajos kötetében éppen a mindennapiság természetes vállalásában látjuk. Az elmúlt évtizedekben ugyanis a világirodalom és az itthoni is — olykor divatszerűen, egzisztencialista ihletéssel — a születésben is felfedezte a halált, megrendítő sorokat olvashattunk arról, hogy aki megszületett, elindult a halál felé, az anya méhe — koporsó. Pintér Lajos most viszont e „kizökkent" élményt tolja a helyére.

A másik vers, a **Herder úr epeíz pohara** már a címében is megpendíti a számunkra oly keserű

Szalánci várrom

Myskovszky V.

A szalánci vár-
romról és vízfolyá-
sról.

Arch. Ert. 1905.
70-75. l.
ábrákkal

MARGÓ EDE:
A halál angyala.

Szalaŭcvaŕ

Forgaĉh Ferenc gr.
Szalaŭcvaŕ eredete
és nevezetesebb em-
lékei. 8-r. 14 kép.
31 l. Máramaros,
1906.

Lent (701)

MOB Könyvtár Gyűjt

19 36.

zágos Bizottsága

	száma:	Hivatalból 19
lvány	kelte:	VII/20 19 36.
	beérkezése:	VII/20 19 36.

tek száma:

elintézett szám:

száma:

száma:

vasta:

21 (VII)

Szalánki rk. templom

Leégett 1881. ben

Vas. Ujs. 1881. 623. l.

Egyes sz. cédula.

M.D.K.

Szálas Gabriella

"A rajzfilmek "diszlettervezője" " cimmel ir a lap a müvészről: "A háttértervező tulajdonképen a rajzfilmek diszlettervezője: a rendező által megtervezett mozgásokhoz ő teremti meg a környezetet, a grafikai atmoszférát. Feladata a szinek meghatározása is. Szálas Gabriella tiz éve dolgozik a Pannonia Filmstudióban s több mint 65 rajzjátékfilm háttér-terveit készitette el.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. febr. 3.
5. sz. 3o. lap

Kettes sz. cédula. M.D.K.

Szálas Gabriella

"A Gusztáv és Marci sorozatok mellett ő tervezte angol megrendelésre a világhirü Halas-cég részére készitett 12 film háttér-rajzait is, ezért a munkáért nivódijat kapott.
A háttér tervezés mellett festészettel is foglalkozik, a közeljövőben kerül sor első önálló kiállitására.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. febr. 3.
5. sz. 3o. lap

Szálas Gabriella, festő

Farkas Béla grafikái és Szálas Gabriella festményei a Marxibányi téri művelődési központban láthatók.

Déli krónika

1980. I. 26. Kossuth, 12.00 (1/2.)

Szalaszend

l.

Csikvári Ábrahám

205. l.

KÉPEK JEGYZÉKE

1.	Tóvárosi részlet	(60×80)	600.— P
2.	Dunabogdányi részlet kuttal	(60×80)	700.— P
3.	Déli pihenő	(60×80)	600.— P
4.	Sárga pulloveres nő	(60×80)	700.— P
5.	Horgászfiu	(60×80)	800.— P
6.	Tóvárosi hid	(60×80)	500.— P
7.	Dunaparti falu	(60×80)	600.— P
8.	Nagydunai öböl	(60×80)	500.— P
9.	Fikusz csendélet	(60×80)	600.— P
10.	Madonna	(60×80)	500.— P
11.	Hegyoldal napsütésben	(60×80)	800.— P
12.	Olvasó nők	(60×80)	700.— P
13.	Öreg paraszt	(60×80)	800.— P

Architektúra medzivojnového obdobia očami jej tvorcov

(K počiatkom spisby o architektúre na Slovensku)

DANA BOŘUTOVÁ

An 1992/1

I. Niekoľko poznámok

Situácia

Odborná publicistika zameraná špeciálne na architektúru nemala na počiatku tohto storočia na Slovensku prakticky žiadnu tradíciu.[1] Prvým slovenským tvorcom - architektom, ktorý sa tejto činnosti systematicky venoval (a ktorý vo svojom snažení nenašiel na Slovensku generačného spolupútnika)[2] bol Dušan Jurkovič. Ten, ako je známe, pôsobil na sklonku 19. a počiatkom 20. storočia mimo územia Slovenska, do Bratislavy sa prisťahoval až po roku 1918. S osobnosťou D.Jurkoviča možno spájať jednak samo *konštituovanie* našej architektonickej publicistiky a jednak utváranie jej *charakteristických čŕt,* ktoré pretrvávali aj u autorov nasledujúcej generácie.

Články, publikované D.Jurkovičom mali viac-menej inštrumentálny charakter. Vedomie potrebnosti osvetovej práce v domácom prostredí a snaha prispieť i týmto spôsobom k pozdvihnutiu kultúrneho vedomia vlastného národa a k propagácii jeho tvorby za hranicami vlasti bola iste nezanedbateľným impulzom, ktorý za Jurkovičovho viedenského štúdia dostal svoju konkrétnu podobu a neskôr sa dotváral v trvalom styku s prostredím českej kultúry.

Jurkovičov spôsob uvažovania o architektúre vychádzal z princípu kontinuity s tradíciou a spätosti architektúry s konkrétnymi podmienkami miesta a doby, pričom romantický vzťah ku krajine, jej histórii a národu vyvažoval vyvinutý zmysel pre praktično a silné sociálne cítenie.

Jeho bohatá publicistická činnosť siahala od knižných publikácií cez state v odborných a vlastivedných periodikách po články v dennej tlači. Aj po stránke tematickej sa tu už črtajú typy prejavu, ktoré sa neskôr stali trvalou súčasťou architektonickej publicistiky u nás - propagácia vlastnej tvorby (neraz v kontexte obecnejších úvah o architektúre), komentáre k výsledkom zbierania a štúdia materiálu ako aj stanoviská a polemiky k aktuálnym dobovým problémom architektúry.

Jurkovičovo dielo sa časovo rozpína cez vyše päť desaťročí a vo svojej poslednej rozsiahlej etape sa prekrýva s obdobím, ktoré je dnes právom v centre pozornosti historikov architektúry aj prakticky činných architektov. *Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami* prinieslo Slovensku rozmach a zintenzívnenie spoločenského vývinu v novom štáte a v tomto rámci aj sformovanie a diferencovanie svojbytného moderného architektonického výrazu, ktorý vo svojich vrcholných prejavoch držal krok s úrovňou európskej architektúry.

Ak z hľadiska architektonickej publicistiky na Slovensku bol rok 1918 de facto rokom nula, tak na sklonku medzivojnového obdobia tu už existoval rozvinutý architektonický život, v ktorom neoddeliteľnou súčasťou bola aj architektonická spisba - hoci onú medzu, za ktorou už možno hovoriť o existencii teórie architektúry v pravom zmysle slova, prekračovala zatiaľ ešte iba sporadicky.

V nových podmienkach po vzniku ČSR sa na Slovensku, a predovšetkým v Bratislave, etablovala architektonická obec, ktorá zahrnovala architektov rôzneho veku, pôvodu, školenia i výtvarného názoru. Touto počiatočnou heterogenitou a názorovým stretaním v konfrontácii s daným prostredím akcelerovaný proces priniesol v priebehu desaťročia postupnú kryštalizáciu názorov so zreteľným príklonom k absorbovaniu programového odkazu európskej architektonickej avantgardy. Stopy pôvodného školenia a rôzny výtvarný naturel jednotlivých autorov obohacovali miestny dobový architektonický prejav o prvky, ktoré napriek dôrazu na účelnosť a jednoduchosť foriem zabraňovali dojmu uniformity a ktoré dnes hodnotíme ako špecifickú kvalitu.

L.Foltyn v doslove k svojej rozsiahlej práci o avantgardnej architektúre na Slovensku uvádza: "Zvláštnosťou historickej situácie sa vysvetľuje, že dejiny novodobej architektúry na Slovensku boli hlavne praktickou tvorbou určené. Podobne ako cesta nášho kultúrneho snaže-

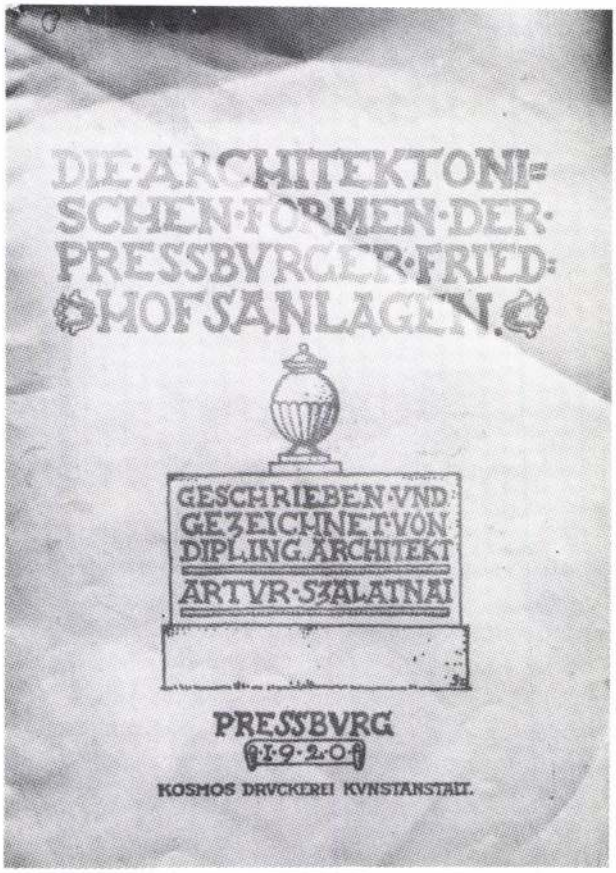

Obálka brožúry A. Szalatnaia s kresbami náhrobkov z bratislavských cintorínov, ktorá vyšla v roku 1920. Foto T. Leixnerová

nia zo Slovenska do Európy viedla cez Šaldovu dielňu,... cesta nášho moderného architektonického zrenia viedla cez teoretickú dielňu českej avantgardy."[3] - Nepochybne mal na mysli skutočnosť, že v počiatočnom období činnosť architektov na Slovensku nielen že mohutne čerpala z myšlienkového bohatstva českej avantgardy, ale že skromný priestor pre svoju vlastnú reflexiu nachádzala zväčša na stránkach českých periodík. A tiež skutočnosť, že lví podiel na tejto publicistike (podobne ako aj na novej architektúre Slovenska) mali architekti českého pôvodu, pôsobiaci na Slovensku - o priamom školení mladých slovenských architektov (ktorí sa iba postupne osmeľovali písomne vyjadriť a uverejniť svoje názory) na českých školách už ani nehovoriac.

Foltynovo tvrdenie jednoznačne zodpovedá pravde a treba ho prijať. Boli tu však aj publicistické prejavy vzišlé z iného kontextu, ktoré celkový obraz publicistiky na Slovensku dopĺňajú a obohacujú (napríklad A. Szalatnai, J. Hofman, F. Weinwurm).

Štrukturovanie architektonickej spisby bolo podmienené spoločenskou situáciou a už spomínanou úzkou väzbou na praktické úlohy. V časovom priereze možno v priebehu dvadsiatych rokov sledovať z kvantitatívneho aj kvalitatívneho hľadiska vzostupnú tendenciu s kulmináciou okolo roku 1930. Vtedy vychádzajú početné monografie predstavujúce jednotlivých architektov, zborníky bilancujúce výsledky uplynulého desaťročia (a v nich pokusy o historické náčrty) a roku 1931 sa konečne objavujú aj odborné časopisy.

Ak by sme mali stručne zmapovať *ústredné problémy*, ktorými sa naša publicistika v danom období zaoberala, tak ako základný motív treba menovať presadzovanie dobe primeraného, vecného architektonického výrazu moderny, propagáciu architektúry založenej na zdôrazňovaní funkčných hľadísk. Tento motív predstavoval základné kritérium pri koncipovaní časopisov, zborníkov i monografií.

Spomedzi praktických úloh dominovala problematika urbanistického riešenia a rozvoja slovenských miest, predovšetkým Bratislavy (regulačný plán). S tým boli úzko späté aj otázky bytovej výstavby pre rôzne sociálne skupiny obyvateľstva.

S presadzovaním architektonického názoru moderny súvisel záujem o novinky z oblasti využitia nových materiálov a konštrukcií.

Veľká pozornosť sa venovala aj stavovským otázkam architektonickej, resp. staviteľskej činnosti. Nemalé miesto tu zaoberali "spory o kompetencie" - vystúpenia proti prejavom pragocentrizmu pri organizovaní súťaží, zadávaní štátnych objednávok a výbere diel pre reprezentáciu v zahraničí.

Dôležité miesto mala i sebareflexia disciplíny z aspektu historického pohľadu na vývoj architektúry v uplynulej etape.

Monografie

V roku 1920 vydal *A.Szalatnai* brožúru *Architektonické formy bratislavských cintorínov* so zámerom, uverejnením zbierky kresieb "podporiť správny vývin architektonických foriem".[4] Vyslovil tu názor o kontinuálnosti architektonického vývoja s určitým psychologizujúcim podtextom, ktorý neskôr modifikoval a spresnil v publikácii o vlastnej tvorbe *Ing. Architekt Artur Szalatnai 1920-26.*

Do radu publikácií, ktorými architekti predstavovali svoju vlastnú tvorbu pribudla v roku 1929 *Jurkovičova* práca *Mohyla Dr. M. R. Štefánika na Bradle* (Praha 1929).

V tom istom roku vyšla aj rozsiahla monografia Jurkovičovej dovtedajšej tvorby z pera *F. Žákavca*, profesora dejín umenia na bratislavskej univerzite.[5] Autor v nej koncepčne zdôrazňoval tú líniu Jurkovičovej tvorby, ktorá čerpala zo zdrojov domáceho ľudového umenia, a

Titulný list monografickej publikácie o tvorbe architekta A. Szalantaia z rokov 1920-1926. Foto T. Leixnerová

jej interpretáciu plne podriadil myšlienke národného architektonického výrazu. V duchu spomenutej intencie Žákavec sotva venoval pozornosť umelcovmu viedenskému štúdiu, hoci domácemu zázemiu, kontaktom a možným vplyvom z mladosti vymedzil značný priestor. Podobne aj ďalšie (nesporné) kontakty architekta s Viedňou komentoval iba veľmi stručne, nepátrajúc po súvislostiach. Neprílišprehľadný text plný vzletnej dobovej rétoriky vyčerpávajúco popisuje početné Jurkovičove diela od deväťdesiatych rokov minulého storočia cez brnenské obdobie a roky prvej svetovej vojny. Bohatú tvorivú činnosť dvadsiatych rokov však podal iba kuso, dokumentujúc prevažne len pamiatkárske projekty a pomníkovú tvorbu. Zrejme v duchu tradicionálneho estétstva a v rozpore s dobovým trendom považoval Žákavec Jurkovičove projekty obytných stavieb z prvej polovice dvadsiatych rokov za akýsi vedľajší produkt architektovej činnosti a uvádza ich iba v zozname vykonaných prác. Mnohé chýba aj v spracovaní organizátorskej a publicistickej aktivity architekta.

V roku 1929 vyšla aj publikácia *Stavebné dejiny mesta Bratislavy* od *J. Hofmana*, ktorá mala byť podkladom pre súťaž na regulačný plán mesta. Autor zdôrazňuje štúdium historických daností mesta ako základ modernej regulácie, pretože "hlavnou požiadavkou regulácie je, aby sa diala organicky, teda aby sa zadržala súvislosť medzi vývojom minulým a budúcim..".[6]

Monografické publikácie tridsiatych rokov sú koncipované už jednoznačne zo zorného uhla modernizmu a akcentácie funkčných aspektov architektúry, nespúšťajú však zo zreteľa ani miestne špecifiká architektonického výrazu a osobnostný vklad architekta.

Tomuto duchu zodpovedá i publikácia *Ing. Arch. Maximilián Scheer, Žilina, časť vybraných prác jeho architektonických tvorieb v dobe od 1927 do 1932*, ktorú zostavil *Š. Zongor.* Špecifickú kvalitu Scheerovho vecného modernistického výrazu vystihuje viedenský profesor *M. Eisler*, keď v úvodnom texte upozorňuje na schopnosť architekta nadviazať na prostredie a vstrebať podnety z neho vychádzajúce do svojho diela.[7]

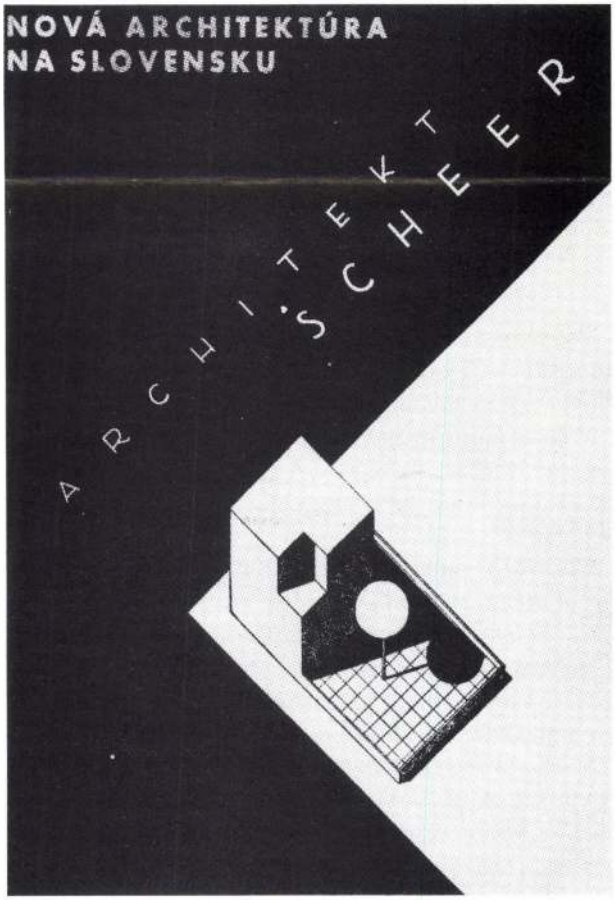

Obálka monografickej publikácie o tvorbe architekta M. Scheera v rokoch 1927-1832, ktorá vyšla v roku 1932 v edícii Nová architektúra na Slovensku. Foto T. Leixnerová

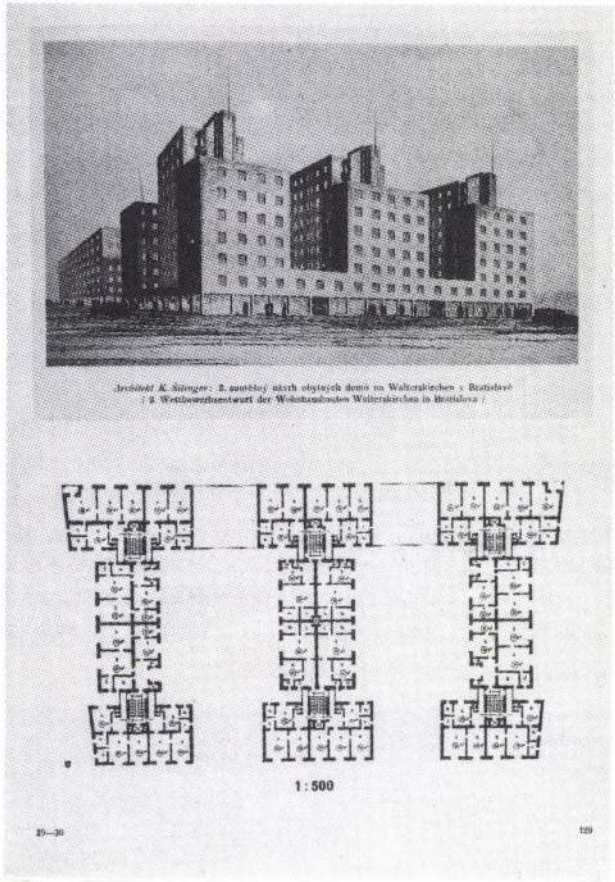

K. Šilinger: 2. súťažný návrh obytných domov na Walterskirchen v Bratislave - perspektíva a pôdorys (publikované v dvojčísle revue Horizont 29-30 z roku 1931).

Úrodnosť počiatku tridsiatych rokov pre architektonickú spisbu na Slovensku potvrdzujú aj ďalšie monografie, na ktorých sa autorsky podieľal *A. Hořejš*. Prvá z nich je zasvätená *Mestskej sporiteľni v Bratislave* od J.Tvarožka - dielu, ktoré sa podľa slov A.Hořejša zapojilo "priamo do hnutia, ktoré posunuje celé svetové stavebníctvo dopredu".[8]

Druhou je publikácia *Ing. Arch. Alois Balán a Ing. Arch. Jiří Gossmann, 10 roků architektonické práce, 1922-1932*. Časový rozpon desiatich rokov dáva autorovi príležitosť, aby sa zamyslel nad vývojovými charakteristikami architektúry na Slovensku, najmä v Bratislave, a v tomto kontexte zhodnotil dielo dvojice architektov.

Snáď možno k monografiám priradiť aj dvojčíslo brnenskej revue *Horizont* č. 29-30 z roku 1931, ktoré bolo venované tvorbe bratislavského architekta českého pôvodu *Klementa Šilingera*. Autori predstavili jeho tvorbu v súvislostiach miestnych pomerov (J. Vydra) a neváhali ju priradiť k progresívnemu prúdu európskej architektúry (F. Weinwurm).[9]

Zborníky

Pri príležitosti desaťročnej bilancie svojej činnosti usporiadala bratislavská odbočka Spolku československých inžinierov v roku 1929 výstavu prác bratislavských architektov a súčasne vydala zborník s názvom *Desať rokov na Slovensku SIA 1919-1929, Pamätnica bratislavského odboru Spolku čs. inžinierov 1919-1929* v redakcii *K.Křivanca*. Zborník prezentoval inžiniersku prácu v celej jej šírke, avšak miera pozornosti, ktorú venoval architektúre a stavebníctvu, činí z publikácie dôležitý zdroj poznatkov o vývine architektúry na Slovensku v dvadsiatych rokoch a zaraďuje ju (ako prvú z hľadiska časového sledu) ku skupine špeciálnejšie zameraných zborníkov, ktoré vyšli na začiatku tridsiatych rokov.

Otázok architektúry, resp. staviteľstva sa v Pamätnici dotýkajú príspevky K. Křivanca, J. Hofmana, E. Bartu, J. Grossmanna, A. Balána, J. Berného, J. Ruppeldta, M. Dvořáka a A. Pinkasa. Väčšina článkov sa obmedzuje na faktografické zhrnutie predmetných údajov. Hlbším ponorom do problematiky a snahou interpretovať fakty sa vyznačuje stať E.Bartu a J.Grossmanna *Vývoj výstavby obytných částí Bratislavy v budoucnosti*, a predovšetkým Balánov pokus o syntézu vývinu architektúry na Slovensku v priebehu prvého desaťročia existencie ČSR - *Deset let architektury na Slovensku*.

Aj ďalším zborníkom išlo o reflektovanie a bilanciu dosiahnutých výsledkov. Na rozdiel od technicky zameranej Pamätnice však prezentovali výsledky výtvarnej práce, resp. umeleckej tvorby vôbec.

V roku 1931 vydal Sväz čs. diela v redakcii J.Hofmana a A. Hořejša *Sborník modernej tvorby úžitkovej*. Architektúrou sa tu zaoberali príspevky J. Rybáka *(Moderná architektúra)*, E. Belluša *(Stavebníctvo v našich zemiach)* a F. Weinwurma *(Dnešná tvorba)*, ktoré jednoznačne vychádzali z pozícií modernej vecnosti. Ďalšie príspevky v zborníku boli zamerané na rozličné odvetvia užitého umenia, resp. bytovej kultúry (z autorov menujme aspoň A. Hořejša, K. Teigeho, J. Vydru).

V rovnakom roku vyšiel aj zborník *Slovenská prítomnosť literárna a umelecká*, ktorého redaktorom bol J. Smrek. I tu architektúra dostala určitý priestor popri ostatných umeniach. Z nášho hľadiska dôležitá je štúdia D. Krna *Cesty architektúry slovenskej* - pokus načrtnúť jej syntetický obraz. Z ďalších spomeňme state W. Rittera (o D. Jurkovičovi) a Z. Wirtha (o J. Gočárovi).

Bilancujúci charakter mala aj publikácia UBS - *Desaťročie výtvarnej práce Umeleckej besedy slovenskej, 1922-32*, ktorú vydal výtvarný odbor UBS v Bratislave roku 1932. Jej väčšinu tvorí obrazová časť, približujúca výtvarné diela z členskej výstavy UBS a početné archi-

tektonické diela jej členov. V textovej časti sa architektúre venujú články *F. Žákavca a J. Hofmana. F. Žáka*vec v článku *K novějším dílům Jurkovičovým*, na rozdiel od monografie z roku 1929 reflektuje už aj diela zamerané účelovo. J. Hofman v stati *Architektúra* sa pokúša stanoviť medze a charakteristiky staviteľského umenia na Slovensku a načrtnúť jeho vývin.

Časopisy

Patrí zrejme k logike veci, že v momente, keď sa moderná architektúra na Slovensku vyrovnala s európskymi meradlami už aj vo svojich realizáciách, objavujú sa tu konečne na samom začiatku tridsiatych rokov aj prvé architektonické časopisy. To však neznamená, že by predchádzajúce desaťročie bolo po tejto stránke hluchým obdobím. *V dvadsiatych rokoch* časopis *Architekt SIA* venoval problémom architektúry na Slovensku viacero tematických čísel (regulácia Bratislavy a aktuálne architektonické projekty v 12. čísle roku 1926; súťaž na mestský chudobinec v Bratislave v 5. čísle a moderná architektúra Bratislavy v 10. čísle roku 1927). Okrem toho aktuálne problémy, medzi ktorými dominovali otázky regulačného plánu Bratislavy a bývania, našli miesto aj na stránkach slovenskej dennej tlače. Publikačne činní boli najmä architekti D. Jurkovič, A. Belán, J. Grossmann.

V roku *1931* začali na Slovensku vychádzať tri odborné časopisy, vo svojom profile a zameraní zreteľne diferencované. Ako prvý spomeňme trojjazyčný mesačník *Forum*, časopis pre umenie, stavbu a interiér, ktorý od januára 1931 vydával A. Szönyi ako časopis architektonickej sekcie spolku Kunstverein. Redakcia časopisu si kládla za cieľ slúžiť ozdraveniu pomerov v stavebnej praxi, prispieť k ujasňovaniu pojmov v odbore architektúry uverejňovaním nových poznatkov, teoretických úvah a príkladných diel modernej architektúry, vytvoriť priestor pre spravodajstvo o umeleckých organizáciách a stavovských otázkach.[10]

Programový článok prvého čísla časopisu sa hlási ku koncepcii dynamického chápania priestoru a hovorí o nastúpenej ceste "všeobecného ozdravenia" bývania, ktoré sa riadi "nie módou, ale potrebami" - cit.: "Dúfame v epochu jednotného ponímania života"...(chceme) "sformovať stále širší okruh 'vnímavých' voči 'správnemu', podporovať podľa možností pioniersku prácu našich priestorových umelcov, pozdvihnúť kvalitu, produkciu...".[11]

Počas ôsmich rokov existencie časopisu sa, pochopiteľne, obmieňali jednotlivé rubriky a obsahová náplň časopisu, pretrvávala však orientácia na progresívne vývinové tendencie a úsilie sprostredkovať široké spektrum informácií z domova i zo sveta (pravidelné recenzie výs-

Obálka časopisu Forum č. 49 z roku 1931, ktoré bolo venované modernej architektúre mesta Žiliny. Foto T. Leixnerová

tav, prezentácia významných diel zahraničných architektov a informácie o významných podujatiach a stretnutiach). Z hľadiska vtedajšieho stavu teoretického myslenia u nás treba považovať za významné aj publikovanie teoretických statí Le Corbusiera, W. Gropiusa, S. Giediona, R. Neutru a ďalších.

Architektúru u nás prezentovali tematicky koncipované čísla (napríklad o Piešťanoch, Žiline). Podobným spôsobom boli pojednané aj ďalšie témy (jednotlivé typy stavieb rôzneho určenia, nábytok, rôzne architektonické súťaže i tvorba jednotlivých osobností našej architektúry). Úspešné diela jednotlivých architektov sa predstavovali v bohatom fotografickom vybavení s vecným popisným komentárom, pričom autormi sprievodného textu boli neraz sami tvorcovia diela, prípadne ich kolegovia. Tento spôsob prezentácie architektonickej tvorby sa stal príznačným pre architektonickú publicistiku u nás a pretrváva dodnes. Menej časté boli state uvažujúce o niektorom z aktuálnych architektonických problémov z pera domácich architektov.[12]

V roku 1931 začal vychádzať i *Slovenský staviteľ*, ktorý vydávala Organizačná jednota staviteľov pre Slo-

vensko, zodpovedným redaktorom bol V. Hartman. Cieľom časopisu bolo hájiť záujmy slovenských architektov a staviteľov predovšetkým z hľadiska podnikateľského. Prinášal preto obšírne informácie o právnych a daňových otázkach, o pripravovaných stavebných podujatiach a o vypisovaní súbehov a súťaží. Veľkú pozornosť venoval stavovským otázkam (oprávnenia, honorovanie). Na obsahu časopisu mali významný podiel aj rozsiahle state o novinkách z oblasti stavebných materiálov, konštrukcií a technológií (z autorov menujme aspoň J. Polívku, E. Markoviča, J. Činčeru).[13]

Pokiaľ ide o architektúru, obrazová časť pravidelne predstavovala úspešné diela architektúry na Slovensku, často i so sprievodným textom zameraným vecne a popisne. Názorovou orientáciou pritakávala redakcia vecnému výrazu funkcionalistickej architektúry. V tomto duchu sa niesli aj informácie o architektúre v zahraničí. Pri príležitosti významných jubileí prinášal časopis i profily osobností (D. Jurkovič, B. Bulla, J. Hlavaj), zväčša sa však zameriaval na aktuálne stavebné úlohy. V časopise pravidelne publikovali A. Balán, A. Gross, J. Hlavaj, J. Hofman, J. Marek, A. Szalatnai a ďalší. Praktické zameranie časopisu sa premietlo i do skutočnosti, že sa tu iba ojedinele našli články s teoretickými ambíciami.[14]

V novembri 1931 vyšlo prvé číslo časopisu *Nová Bratislava,* mesačník nového Slovenska. Redakcia v zložení A. Hořejš, D. Okáli, F. Weinwurm a Z.Rossmann (ktorý bol aj autorom typografickej úpravy) neobmedzovala zameranie časopisu na architektúru, ale programovo obracala pozornosť i na hudbu, divadlo, film, užité umenie. Z dôrazu, ktorý kládla na sociálne aspekty kultúry a z kritického prístupu k problémom dobovej spoločnosti však logicky vyplynul významný podiel architektúry, pričom dominovala problematika bývania. Myšlienková orientácia na avantgardu sa vo Weinwurmovom článku *Kam vedie nová cesta?* prezentuje ako programová koncepcia časopisu.[15] V duchu tejto orientácie prinášal časopis aj informácie o výstavbe v ZSSR. Jeho trvanie však bolo krátke, ešte v roku 1932 zanikol.

Určitú, avšak iba okrajovú pozornosť venoval otázkam architektúry a stavebníctva aj časopis *Technický obzor slovenský.* Vydával ho Spolok slovenských inžinierov a Matica slovenská v rokoch 1937 - 43. V prvých rokoch existencie ho redigoval E. Belluš, ktorý bol aj autorom niekoľkých odborných článkov o architektúre.[16] (Z ďalších autorov spomeňme J. Štefanca a A. Knapa.)

II. Niekoľko názorov

Dušan Jurkovič (1868-1947)

Možno odôvodnene predpokladať, že trvalú snahu i základný prístup ku komentovaniu a propagovaniu svojho štúdia a svojej architektonickej tvorby nadobudol D. Jurkovič za svojho pobytu na viedenskej Staatsgewerbeschule, kde v rokoch 1884-1889 študoval odbor staviteľský. Výuku na tejto škole profiloval a dlhé roky aj riadil Camillo Sitte (1843-1903), uznávaný pedagóg a teoretik, všeobecne známy najmä svojou prácou o urbanizme Der Städtebau nach seinen künstlerische Grundsätzen (Wien 1889). V intenciách jeho teoretických náhľadov sprostredkovala škola svojim poslucháčom tradície staviteľstva ako umelecko-remeselnej činnosti.

Sitteho teoretické práce charakterizuje predovšetkým úzka spätosť teoretického myslenia s praktickou stránkou architektonickej tvorby, vedomie historickej kontinuity a bezprostredná väzba na konkrétny architektonický materiál. Ideovým základom zámerne názorných a didaktických textov bola predstava umeleckej syntézy (Gesamtkunstwerk) na báze národnej svojbytnosti tvorby, ktorá v špecifickej podobe spájala ideu historizmu, ideál národného umenia a podnety obrodného hnutia anglickej, resp. škótskej architektúry druhej polovice 19. storočia.

Obdobné obsahové i formálne črty nachádzame i v publicistických prejavoch D. Jurkoviča. Jeho postoj k teoretickej reflexii architektonickej tvorby a duchovnú spriaznenosť s myslením C. Sitteho ilustruje článok *Umění stavitelské jindy a dnes,*[17] v ktorom vyzdvihuje prirodzenú krásu starých častí miest, kontrastujúcu s bezduchosťou a fádnosťou nových "regulovaných" námestí. Okrem iného píše: "Literaturu jakéhokoliv druhu považujeme za prostředek ku vzdělání a pokroku, jen technická literatura a díla architektů nejsou na to, aby se z nich lidé vzdělávali, čerpali vědění, nýbrž na to, aby se z nich okreslovalo... Ministerstvem vydávané 'Mustervorlagen'...mluví jasně o tomto oboru činnosti, který se nijak nesmí nazvat duševním...Známe příklady, kdy stavitelé vůbec nekreslí, netvoří...Jak jinak vypadal starý mistr bez předloh a bez lichého vzdělání školského, s vědomostmi, kterých nabyl v praxi! Tito lidé tvořili, mysleli, studovali, a v duševním závodění čistém a vznešeném postavili ona stará náměstí, loubí, štítky, vykýře a pavlače, jejichž malebnost nás uchvacuje. Každý z nich byl synem své doby, avšak rázovitým, svým vlastním."[18] A v rámci kritiky napodobňovania cudzích predlôh v domácej architektúre Jurkovič konštatuje: "Že by si snad ale povšimnul někdo umění lidového, domácího, odpovídajícího duchu lidu, pro který stavěti se má, odpovídajícího podnebí, okolí, poměrům a potřebám, to by bylo asi

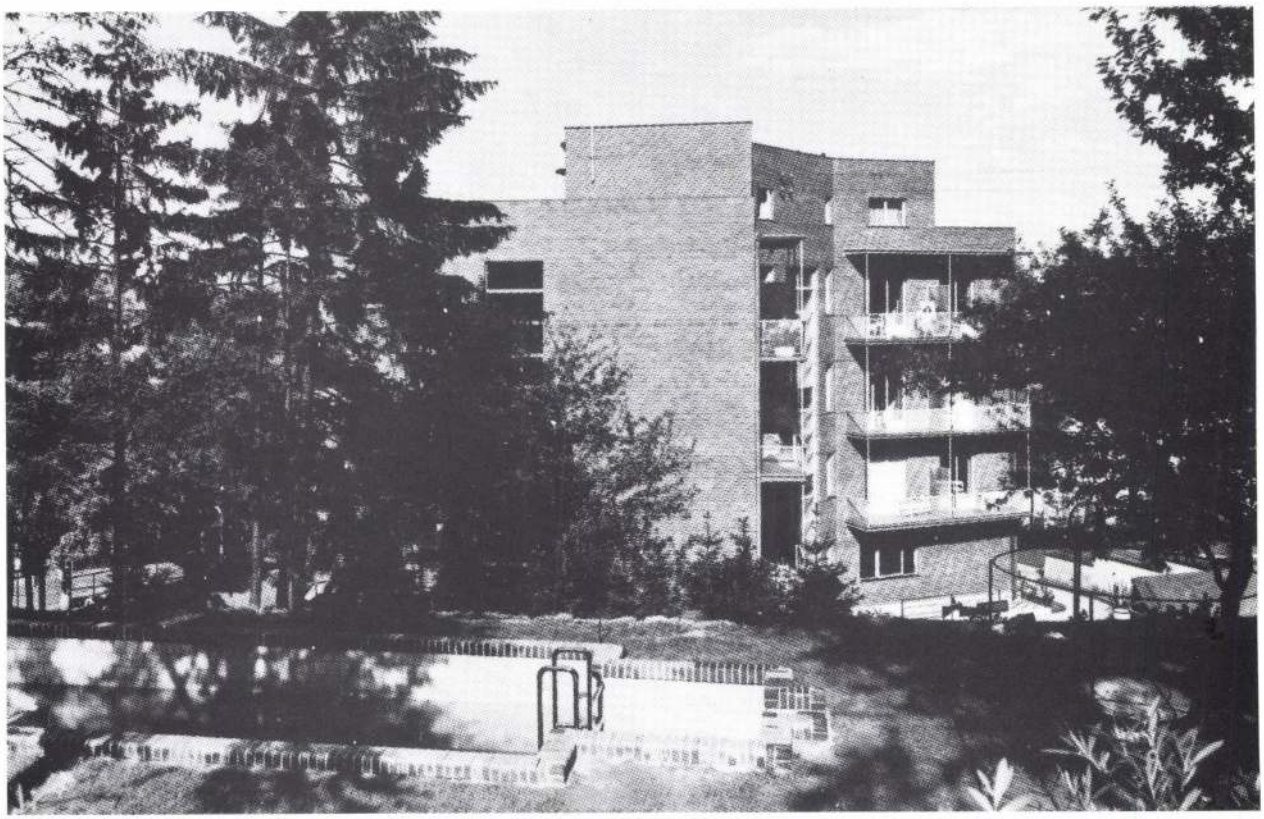

D. Jurkovič: Sanatórium dr. Kocha v Bratislave, 1929 - 1930. Foto Slovenský národný archív Bratislava

pod ctí našich obhájců tak zvaných řádů a zákonů stavebních", aby napokon v závere state položil otázku, "zda otroctví, opičení a nesamostatnost tato nemá zhoubný vliv na celé naše žití a bytí kulturní?".

Podľa obsahového zamerania možno Jurkovičove publikované práce spred roku 1918 rozdeliť zhruba do troch skupín. Do prvej skupiny sa radia komentáre k výsledkom (prevažne národopisne zameraného) štúdia s cieľom (1) upozorniť na špecifiká a súvislosti pôvodnej ľudovej tvorby ako zdroja možnej obrody súdobého umenia, predovšetkým architektúry, (2) oceniť a vyzdvihnúť jej kultúrno-historické a estetické hodnoty a (3) popularizovať a propagovať tieto hodnoty doma i v zahraničí. Ide o rad informatívnych a propagačných článkov spätých z veľkej časti s prípravou a realizáciou expozície ľudovej architektúry na Národopisnej výstave československej v roku 1895 v Prahe,[19] ale patria sem aj širšie koncipované práce smerujúce k vykresleniu celistvého obrazu ľudovej umeleckej kultúry u nás, určené pre zahraničie, ako bolo predovšetkým dielo *Práce lidu našeho*.[20] Jeho základný zmysel zhrnuje autor v úvode: "Chci jím vytvořit nejen dokument kulturně-historický a národopisný, ale zejména ukázat na umělecký základ naší duše, ukázat, z kterého pramene měli bychom čerpat podněty pro své tvůrčí síly".

Do druhej skupiny možno zaradiť obecnejšie koncipované úvahy, črty a poznámky o aktuálnych otázkach architektonickej tvorby onej doby. Patrí sem už spomínaný článok *Umění stavitelské jindy a dnes*, ďalej zamyslenie na tému, ktorá v neskoršom období zaujala významné miesto v Jurkovičovej tvorbe - *Domky rodinné - domky dělnické*,[21] a snáď aj v rukopise uchovaný text prednesený v roku 1905 v Brne.[22]

Na rozdiel od predchádzajúcej skupiny, tretí okruh Jurkovičovej spisby sa zameriava na jeho vlastnú architektonickú činnosť. Jedná sa o uvedomelú tvorivú reflexiu a propagáciu jeho úspešných architektonických diel (v predvojnovom období to boli *Pustevně na Radhošti*, Brno 1900), pričom sprievodným textom nechýba širší myšlienkový kontext.[23]

V tejto línii publicistickej aktivity Jurkovič zdarne pokračoval aj po roku 1918. Uverejnil viacero statí o vlastnej pomníkovej tvorbe (cintoríny v Haliči, návrhy pomníkov významných postáv slovenskej kultúry a dejín)[24] a samostatnú publikáciu o diele, ktoré označil za svoj "najväčší a najodvážnejší čin umelecký" - *Mohyla Dr. M. R. Štefánika na Bradle*, Praha 1929. Na sklonku ži-

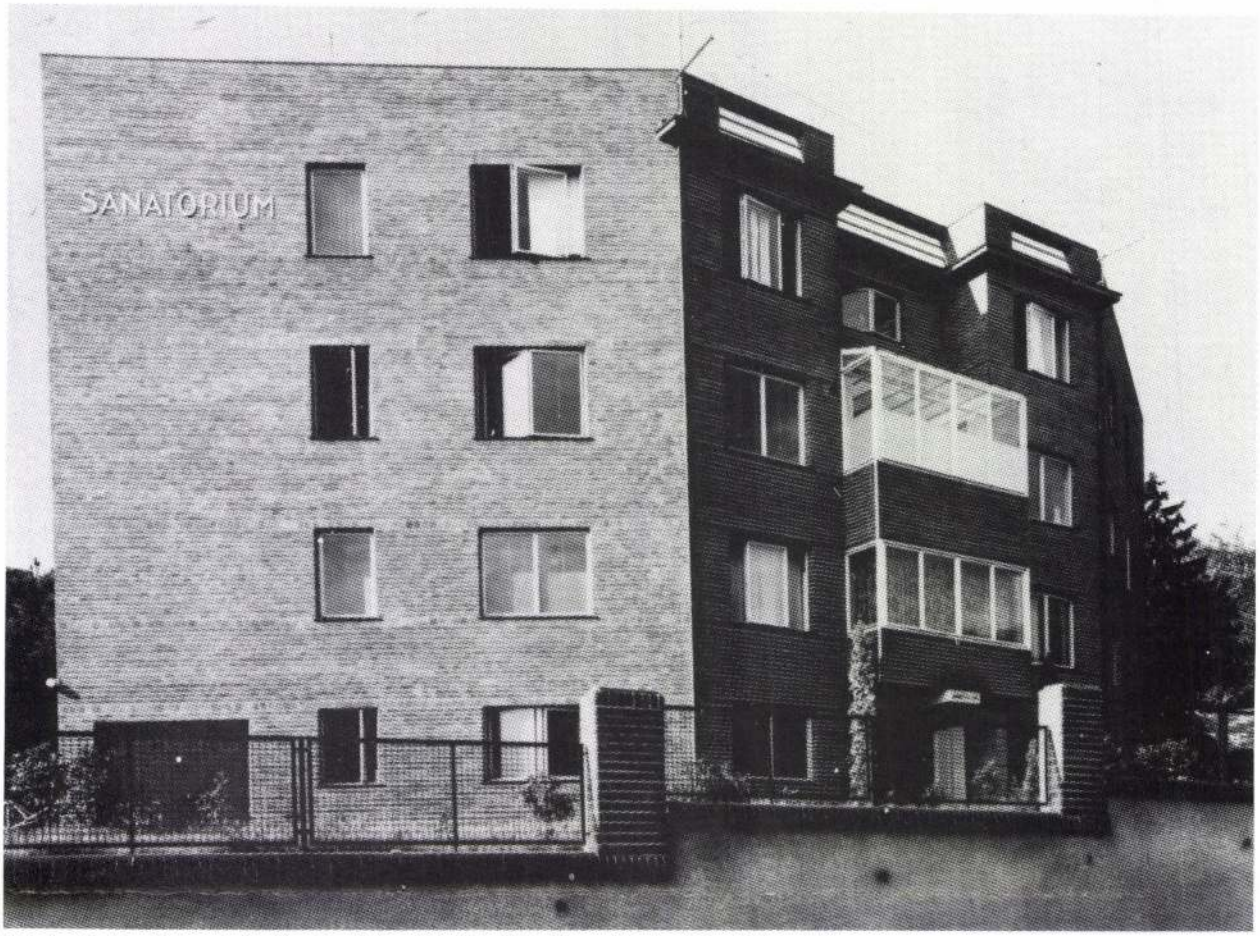

D Jurkovič: Sanatórium dr. Kocha v Bratislave. Priečelie. Foto Slovenský národný archív Bratislava

vota priniesol zhrnutie svojich materiálových a technologických výskumov, ako aj praktickej projektovej činnosti v dvoch samostatných publikáciách o skladacích (montovaných) obytných domoch z tehliarskych prefabrikátov.[25]

Jurkovičovo zaujatie praktickými úlohami (počas pôsobenia vo funkcii vládneho komisára úradu pre zachovanie umeleckých pamiatok na Slovensku i neskôr) odráža séria článkov, ktoré sa dotýkajú naliehavých problémov a úloh vtedajšej architektúry v našich podmienkach. Na prvom mieste to boli otázky rozvoja a regulácie mesta Bratislavy: Jurkovič kritizuje nekoncepčnosť a byrokratizmus pražského centra, predpisy, ktoré nedovoľujú zohľadniť danosti miesta, zdôrazňuje význam Bratislavy v regionálnom, celoštátnom i medzinárodnom meradle a v mene perspektív mesta do budúcnosti sa dožaduje koncepčného a citlivého prístupu k riešeniu otázok regulácie, stavebných pravidiel, koncepcie výstavby a formovania mesta. Sám navrhuje určité riešenia najpálčivejších problémov - regulácie a núdzového bývania v meste so silným prílevom obyvateľstva.[26]

Vysokú mieru naliehavosti niesol v sebe aj komplex otázok súvisiacich s témou bývania. Aj tu sa úzka spätosť Jurkovičovho teoretického a praktického myslenia prejavuje v iniciatívnom prístupe k úlohám doby,[27] korešpondujúcom s prístupom avantgardy. Jeho publicistické reflexie problémov bývania tlmočia vedomie dôležitosti sociálneho poslania architektonickej tvorby - v článku *V zdravom bývaní - zdravý národ* píše: "Staviteľstvo v kultúrnom národe má veľmi široké poslanie i vtedy, keď nemožno uplatniť výtvarnú stránku a keď staviteľstvo má slúžiť nevyhnuteľnému účelu bývania, zdravotníctvu a hygiene".[28]

Veľkú pozornosť venoval aj otázkam súvisiacim s ekonomickou stránkou výstavby, a to tak v prípade bytových stavieb pre rôzne sociálne skupiny obyvateľstva, ako aj v prípade školských stavieb.[29] Za pripomienku snáď stojí, že zaujatý, aktívny, neustále reflektujúci a zhodnocujúci prístup sa premietol aj do celého radu Jurkovičových postrehov a poznámok, ktorými reagoval v dennej tlači na javy dobového spoločenského života.

Artur Szalatnai (1891-1962)

Vzdelanie nadobudol na Vysokej škole technickej v Budapešti a svoju profesionálnu architektonickú činnosť vykonával od počiatku na Slovensku. Prvou z jeho publikácií bola zbierka kresieb náhrobkov z bratislavských cintorínov,[30] vydaná roku 1920. V úvodnom texte sa autor predstavuje ako zástanca názoru, že vývin umenia prebieha organicky, že "v umeleckých dielach každej epochy sa odráža doba ich vzniku a že každá epocha obsahuje aj čosi z dôb predošlých, čo nepramení z (jej) priameho prostredia a čo je vysvetliteľné iba konzervativizmom ľudskej duše".[31] Ďalej hovorí o pôsobení ideí (náboženstva), ale aj klímy a spoločenských pomerov na architektonické diela. Zamýšľa vydať rad zošitov o pamiatkach Bratislavy, aby poslúžil "predovšetkým projektujúcim umelcom a milovníkom umenia, ktorí majú radi ten druh moderného umenia, ktorý vyrastá z rodokmeňa večného a organického umenia".[32]

Szalantai sa teda prejavuje ako reprezentant tej línie novej architektúry, ktorá sa negatívne stavia k radikalizmu a ahistorizmu avantgardy a trvá na uchovaní vývinovej kontinuity, spájaní prvkov moderných, súdobých a tradicionálnych. Ako naznačuje stručná poznámka k textu, snaha o uchovanie kontinuity v priestore a čase charakterizuje aj jeho postoj k ochrane pamiatok: "... žiaden umelecký predmet nemá byť vyňatý zo svojho prostredia a prenesený do múzea, pokiaľ je možná konzervácia na mieste, kde sa nachádza, pretože predmety si uchovávajú svoju plnú a skutočnú hodnotu iba na mieste svojho určenia".[33]

Tento motív sa ozýva aj v Szalatnaiovej ďalšej publikácii, ktorá predstavuje jeho vlastné práce z rokov 1920-1926. Badať tu však určitý názorový posun, ktorý zodpovedá vývoju jeho architektonickej tvorby smerom k vecnosti modernizmu - píše: "Kultúra nového sveta kladie účelnosť nad svet citový... Bude potrebné nové umenie účelného využitia priestoru....". A ďalej: "Výtvarné prvky pominuvších slohov nemôžeme dnes už upotrebiť na konštruktívne pomery nových rozmerov a pilierových priesekov. Táto z novších možností sa vyvíjajúca architektúra líši sa i esteticky v nálade od historického umenia a priestornosti".[34] Motív kontinuity s minulosťou, zdôvodňovaný už prv "konzervatívnosťou duše" tu dostáva konkrétnejšie psychologické aspekty - jednak osobné (keď píše: "Cítil som, že som sa stal moderným, trebárs tradicionálne nálady spali mi v podvedomí. Celý rad stavieb bolo mi treba vybudovať, kým som sa z pokušenia vyslobodil.")[35], a jednak obecnejšie, keď v duchu staršej úvahy konštatuje, že "... prirodzenosť ľudská nemení sa ani pri veľkých výsledkoch technickej vymoženosti", alebo keď naznačuje komplexnejšie chá-

Obálka publikácie D. Jurkoviča o skladacích domkoch z tehliarskych tvárnic, ktorú vydal v Bratislave roku 1946. Foto T. Leixnerová

A. Szalatai: Kresba náhrobku zo židovského cintorína v Bratislave, uverejnená v práci Die architektonischen Formen der Pressburger Freidhofsanlagen, Pressburg 1920. Foto T. Leixnerová

panie funkcie stavby: "Jediné a výlučné sledovanie cieľuprimeranosti nevedie ešte ku krásnemu a súladnému. Tým, aby sme v byte cieľuzodpovedne bývali, cieľ bývania ešte nie je dovŕšený, treba, aby sme sa v ňom dobre cítili".[36]

Rovnaký motív podmieňuje i Szalatnaiovu rezervovanosť voči originalite radikálnych foriem: "Doznajme úprimne, že sa nezastavíme bez hrôzy pred ktoroukoľvek stavbou revolučnou, korejže pôvodnosťou ešte len nedávno sme boli nadšení. Pôvodnosť a osobitnosť architekta nepozostáva jedine v tom, že isté formy len preto vynúti násilne, lebo tieto posiaľ ešte nejestvovali a že ich ako 'ďalej sa vyvíjajúca' architektúra podáva k dispozícii 'pokulhávajúcim'".[37] Účinná forma Szalatnaiových stavieb, prezrádzajúca lásku k detailu a uvážlivý vzťah k materiálu, a sprostredkujúca výraz umiernenosti a nadväznosti na prostredie, je iba logickým završením uvedených úvah.

Neskôr, v priebehu tridsiatych rokov sa Szalatnai i vo svojej spisbe zameral viac na praktické otázky, ako o tom napríklad svedčia články uverejnené v časopise Slovenský staviteľ.[38]

Alois Balán (1891-1960)

Tento reprezentant českých architektov, ktorí po absolvovaní štúdia prišli pomáhať výstavbe Slovenska, patril spolu so svojím spolupracovníkom J. Grossmannom k najaktívnejším architektom-publicistom v medzivojnovom období u nás. Veľmi skoro po svojom príchode do Bratislavy sa začal zaoberať problematikou regulačného plánu mesta a uverejnil v tejto súvislosti viacero článkov v dennej i odbornej tlači.[39] Zaujímali ho tiež otázky postavenia architekta a špecifiká situácie architektúry na Slovensku, ktoré pregnantne charakterizoval v štúdii *O novou architekturu na Slovensku*[40] z roku 1925. Všímal si predovšetkým súvislosti medzi architektúrou a charakterom prostredia, v ktorom vzniká. Tento prístup, metodologicky uspomínajúci na H. Taina, sa javí ako produktívny a aktuálny - umožnil autorovi postihnúť špecifické výrazové odtiene modernej architektúry: "Architektura je srostlá se zemí, z níž vyrůstá, a není ji možno vytvářeti bez zřetele na půdu, která ji má nésti. Boj o nový výraz v moderní architektuře, ač je veden v rámci dnes hodně zkosmopolitisovaném, dostává v každém úseku odlišný ráz, podmíněný nejen klimatickými poměry, ale i celým povahovým založením lidí, kterým má sloužiti. Architekt, tvořící dílo pro určitý okrsek, aniž si je toho snad i vědom, mimovolně podléhá vlivu okolí a lidí tam žijících, a výsledek toho je zjevný i na jeho tvoření". Uvedené vplyvy prostredia sú "čímsi neměřitelným, čímsi, co se takřka vdechuje se vzduchem". A pokiaľ ide o Slovensko, "nelze zapírati, že celý život, směr myšlení a cítění na Slovensku je hodně jiný než v ostatních zemích našeho státu. Zde stýkají se jiné kulturní složky, podmíněné odlišnou duševní vyspělostí obyvatelstva a odlišným národním temperamentem, a tento moment musí se nutně projeviti i v nové architektuře slovenské. - Již dnes, ač doba pěti-šesti roků je ještě pro objektivní posouzení velmi nepatrná, jeví se známky toho v hlavních střediscích Slovenska".[41]

Ďalej Balán špecifikuje komplikovanosť a rôznorodosť pomerov v Bratislave a načrtáva perspektívu ďalšieho vývoja: "... různorodé snahy zřejmě již přizpůsobují se zdejším stávajícím poměrům, počínají se znenáhla prolínati, mísiti, je tu zcela pozorovatelný již vliv půdy, o němž bylo mluveno na počátku, jakési místní fluidum, které přímo nutí architekty ... hledati si nové cesty, které by se lépe přimykaly zdejším podmínkám. - Z toho lze dedukovati, že zanedlouho skutečně moderní architektura na Slovensku nabude poněkud odlišného zabarvení než jinde, ... zdejší poměry dají jí jiný ráz. - Tím ovšem se nemíní, že by snad chtěla se moderní architektura Slovenska úplně vymaniti od vlivu světového nazírání a vyvíjeti se úplně samostatně, isolovaně, naopak, právě pro různorodost činitelů zde se seskupivších bude asi více než kde jinde reagovati na tyto vlivy, avšak zpracuje si je ke své potřebě, upraví si je pro své požadavky a tím jaksi najde nové cesty".[42]

Bližšiu pozornosť si nepochybne zaslúži aj Balánov pokus o historický náčrt vývinu architektúry na Slovensku, ktorý podal v štúdii *Deset let architektury na Slovensku*.[43] V duchu podobnom vyššie spomenutej stati začína analýzou predošlého obdobia: "Slovensko nemělo až do převratu samozřejmě své vlastní tradice stavební, nehledě ovšem k lidovému umění. Bylo v městském stavebnictví úplně odvislé v nové době od Pešti a částečně též, hlavně v Bratislavě, od Vídně. Po slavných epochách historických, které na Slovensku zanechaly památky leckde skutečně ceny jedinečné, nastala v nové době, v důsledku politického utlačení, také určitá stagnace ve vývinu architektury".[44] Hovorí o dovoze historizujúcej architektúry z budapeštianskych a viedenských ateliérov. Na stavbách z doby opúšťania historických slohov konštatuje silné vplyvy budapeštianskej moderny, ale aj prvky viedenskej secesie a nemeckej moderny, ba nachádza aj prvky francúzskej a anglickej moderny. K uvedeným sa po prevrate pridružil aj silný vplyv Prahy. V prvej etape poprevratového vývoja konštatuje pretrvávanie vplyvov odlišného školenia architektov, ktorí sa tu stretli, a v dôsledku toho sleduje rôzne architektonické tendencie, "zatímco zdejší prostředí, v té době ještě dosti neurčité, nijak nepůsobí", takže architekti sa usilujú o individuálny výraz alebo podliehajú oblúčkovému deko-

A. Balán, J. Grossmann: Umelecká beseda slovenská v Bratislave, 1925

rativizmu, ktorý tu Balán označuje ako omyl. V druhej etape, po polovici dvadsiatych rokov, nadobúda prevahu nový konštruktívny smer, do ktorého zasahujú už aj mladí slovenskí architekti. Situáciu na konci desaťročia hodnotí Balán z aspektu daného prostredia a jeho špecifických pomerov: "Nelze ovšem dosud mluviti o určitém specielním výrazu slovenské architektury, což při dnešním názoru na ni by asi ani jinak nebylo dobře možné. Přece však nutno konstatovat, že se přibližuje již značně zdejším odlišným poměrům a že se jí daří znenáhla nivelisovati značné dříve rozdíly v názorech. ... Ovšem zůstane například Bratislava povždy jakýmsi ohniskem, v němž budou se soustřeďovati různé vlivy moderních názorů ve stavebnictví. Je to přirozené tam, kde se stýká více národností, jak je tomu právě v Bratislavě". A ak na počiatku upieral Slovensku vlastnú architektonickú tradíciu, tak v závere svojej state badá určitú vývojovú líniu, ktorá dáva predpoklady jej vytvorenia: "Dnes se Slovensko druží v tomto ohledu již směle po bok historickým zemím, a hlavně jeho metropole, Bratislava, závodí v novém výrazu o moderní architekturu s druhými hlavními městy republiky".[45]

Jiří Grossmann (1892-1957)

Podobne ako A. Balán, aj J. Grossmann zastával názor, že Bratislava má veľké predpoklady pre skorý zrod jednotného moderného slohu, pretože sa tu stretávajú medzinárodné vplyvy a chýbajú silné brzdiace tradície - "... není zde silných tradic, zatěžujících moderní tvoření v národnostně jednotných centrech. Sám charakter města obchodního vyžaduje do jisté míry více respektování hospodářské stránky stavební, snad často i za cenu potlačení elementu výtvarného. Tomu všemu vyhovuje najlépe architektura čistě účelová, technická, a ta nabývá v poslední době stále víc a víc půdy".[46]

Veľkú pozornosť venoval J. Grossmann praktickým otázkam architektúry, resp. urbanizmu. Dlhodobým predmetom jeho záujmu bol problém regulácie Bratislavy. Okrem článkov v dennej tlači[47] publikoval viaceré úvahy a rozsiahlejšie štúdie o genéze problému, jeho vývinových aspektoch, o naliehavosti komunálnych otázok a podobne v časopise Architekt SIA[48], v ktorom od roku 1925 pôsobil aj ako člen redakčnej rady. Spoločne s A. Balánom tu uverejnili aj bohato dokumentovanú stať *Regulačná štúdia Bratislavy,* kde prezentovali výsledky vlastnej projektovej činnosti a okrem iného sa vyslovili aj k otázke zachovania ruiny Bratislavského hradu.[49]

Spolu s E. Bartom uverejnil Grossmann štúdiu *Vývoj výstavby obytných častí Bratislavy v budoucnosti,*[50] ktorá analyzuje situáciu Bratislavy z hľadiska možností ďalšieho stavebného vývoja mesta a hľadá smery jeho rozširovania - východný pre priemysel a severovýchodný (popod Karpaty) pre obytné štvrte; autori tiež predpokladali posun centra rovnakým smerom, bližšie k predpoliu hlavnej železničnej stanice. Ďalej kritizujú rozsiahlu výstavbu štátnych, mestských a družstevných

domov na periférii mesta a výstavbu niektorých štvrtí rodinných domov (napríklad na Kolibe). Predvídavo navrhujú zapojiť do rozvoja mesta aj okolité dediny a vybaviť ich silnou dopravou.

Friedrich Weinwurm (1885-1942)

Po štúdiu na technike v Drážďanoch určitú dobu pôsobil v Berlíne, odkiaľ sa v roku 1919 vrátil na Slovensko, do Bratislavy. Patril k aktívnym publicistom medzi architektami a jeho názory dôsledne sledujú líniu avantgardného hnutia. V článku *Dnešná tvorba*[51] zdôrazňuje etický moment - vecnosť a účelnosť architektonickej formy a pravosť materiálu stotožňuje s pravdivosťou architektúry. Architektúre prvých povojnových rokov vyčíta lživosť a nekonštruktívnosť, ktoré vraj treba eliminovať.[52] Weinwurm pritakáva technike - zatiaľ čo doposiaľ stroj zotročoval a ovládal človeka v mene ziskuchtivosti, teraz má pracovať na prospech všetkých, aby im priniesol životné možnosti, slobodu, pokoj a šťastie.[53]

Jeho presvedčenie o pravosti cesty nastúpenej avantgardnou architektúrou - presvedčenie, ktoré bolo vlastné mnohým a ktoré nasledujúci vývin usvedčil z utopickosti - odráža aj úvaha *Kam vedie nová cesta?*[54]. Píše: "...musí existovať možnosť, správnou organizáciou, plánovitosťou a pravdivosťou priviesť ľudstvo k šťastiu". Novú cestu architektúry vidí v bezpodmienečnom akceptovaní potrieb súčasného človeka (pretože, "architektúra je určovaná práve želaniami dnešného človeka, ktoré sa týkajú bývania, spôsobu života") a zdôrazňuje jej spoločenskú podmienenosť ("...Aby sme tomu porozumeli, museli by sme hovoriť o tom, ako sa utváral rodinný život v patriarchálnom zmysle, ako sa utvára dnes, a ako sa bude utvárať zajtra...")[55]. Architektúra podľa Weinwurma ako prvá splnila požiadavky doby: "Konštruktívny zmysel našej doby, smerujúci k jednoduchosti tvaru a jasnosti technického organizmu stavebného diela, našiel popri úspornosti, ku ktorej nás nútia už hospodárske pomery, vďaka rezignácii na prebytočnú a neorganickú výzdobu, cestu k rozvinutiu vecne koncentrovanej účelnej formy a tým aj k vyslovene novému štýlu".[56]

Nad charakterom modernej architektúry sa zamýšľal Weiwurm aj v článku o diele K. Šilingera: "Opísať hodnotu práce dnešného architekta, znamená určiť mieru, ako dnešný tvorivý umelec postihuje svoju dobu, nakoľko ho ovplyvňujú všetky pohyby dnešného života a v akej miere má silu oslobodiť sa od zlých tradícií".[57] Šilingerovu tvorbu predstavuje v rámci našich vtedajších pomerov: "Architekt Šilinger je jedným z mála ..., ktorý sa v celkom krátkom čase zbavil všetkých predsudkov, ktorými škola a povojnová mentalita poznamenala architektov, a zvlášť jeho posledné práce sú už architektonickými výtvormi, ktoré sú celkom podmienené účelom a kultúrnymi požiadavkami".[58] A neváha priradiť jeho diela k súčasnej svetovej architektúre: "Jeho prostá, dnešnému človeku primeraná formová reč, architektúra, celkom nenásilná, vyplývajúca z jasného pôdorysu, dosahuje onen stupeň, ktorý, ak meriame medzinárodným meradlom, môžeme označiť ako svetovú architektúru".[59]

J. Tvarožek: Mestská sporiteľňa v Bratislave, 1932

Antonín Hořejš (1901-1967)

Rozsiahla organizačná a publikačná činnosť tohto teoretika umenia bola priamym dokladom a stelesnením avantgardných ideí a snáh. Značná časť jeho publikovaných prác sa týka modernej architektúry, ktorú chápal komplexne ako súčasť a zároveň podmienku kultúry bývania, tvorby nového životného štýlu. V tomto duchu redigoval už spomínaný *Sborník modernej tvorby úžitkovej* aj časopis *Nová Bratislava*, v tomto duchu sa niesli aj jeho myšlienky o architektúre, ako ich môžeme vyčítať z textov, ktoré nám zanechal v *monografiách* o J. Tvarožkovi a o architektonickej dvojici A. Balán - J. Grossmann. Pre obe práce je charakteristické, že tvorivá dráha architektov sa tu sleduje v úzkej spätosti s celkovou situáciou architektúry v čase ich pôsobenia. Autor sa snaží zreteľne zachytiť premeny ich tvorby v čase. Takýto prístup mu umožňuje podať plastický obraz architektúry dvadsiatych rokov na Slovensku.

V súvislosti s J. Tvarožkom píše: "Keď prestala nezdravá koketéria medzi stavebníctvom mestským a ľudo-

vým, nezostalo nič iné než v záujme vývoja akceptovať všetky vymoženosti, ktoré sa rodili mimo našej zeme. Nezostalo tiež nič iné než prijať slohový architektonický útvar, ktorý vyšiel z iných krajov, kde driev sa zhodnotil význam svetla a vzduchu, kde hygiena a účel nasadili sa ako príkaz do programu životnej práce niektorých čelných vodcov-architektov, a kde driev počalo zhodnocovanie nových materiálov, uvedených v život industriou". A analogicky vykresľuje architektovu dráhu: od vidieckej architektúry cez pokusy o architektúru národne a folkloristicky fundovanú a cez fázu pokusov s modernou formou až "zabočil nakoniec do hnutia konštruktivistického a funkcionalistického", ktorého úspešným príkladom je práve Mestská sporitelňa v Bratislave, kde architekt odvážne zužitkoval "nové materiály, čo na Slovensku nemá príkladu".[60]

Ešte zreteľnejšie je úsilie o zachytenie historických premien v monografii o tvorbe Balána a Grossmanna.[61] Hořejš sa tu zamýšľa nad vývojovými charakteristikami architektúry v Bratislave, kde veľký stavebný ruch prvých poprevratových rokov bol málo programový (preto architektonická práca tej doby budí "dojem náhlého, překotného tvoření. Nebylo mnoho času na přemýšlení a hlubší domýšlení úkolu") a kde pre rôznorodosť vplyvov "bylo neobyčejně obtížné nalézti cestu z uzavřeného chaotického kruhu".[62] Kritizuje program národne zdôvodňovaného dekorativizmu pražskej školy, ktorému na čas podľahli aj Balán s Grossmannom, určité ospravedlnenie však nachádza v dobovom kontexte vtedajšej stredoeurópskej architektúry: "Dekorativní experimentace, jež v prvních letech po válce byla přirozenou vývojovou etapou, kterou procházela většina architektů celé střední Evropy, měla velmi početnou ozvěnu právě v Bratislavě, v ovzduší poměrně internacionálním, kde dekorativní rozmar vídeňský, podobně jako pražský, získával mnoho stoupenců... Neunikl mu snad ani jeden z architektů působících v prvních desíti letech po převratu v Bratislavě".[63]

Vývinový prelom kladie Hořejš do roku 1925, kedy sa vďaka poučeniu o modernej architektúre začína meniť názor. Situáciu popisuje nasledovne: "...požadavky konstruktivismu jsou i zde transponovány zprvu na tendenci formalistickou, hmota slouží k nekonečným variacím formování, je prostředkem spíše l'art pour l'artistnímu výrazu než k budování objektů určených řadě funkcí. Proto se mění u obytných domů zatím jen exterieur a organisace vnitřní zůstává zatím neřešeným problémem. O funkcionalitě se ještě nemluví. Ta přichází na řadu ... o několik roků, když se k nám tlačí především z Ruska teorie o sociální architektuře a teprv potom, když se u nás dospěje k analyze pojmu 'kvalita'. Teprve tehdy, když se cítí dosah zodpovědnosti za sociální, konstruktivní, materiální, funkcionelní a jiné vlastnosti architektury, mluví se o funkcionalismu architektury, o organismu děl, a popírá se každá extravagantnost... To bylo až po roce 1928".[64] Diela architektov Balána a Grossmanna sa v tejto súvislosti prezentujú ako tie, ktoré boli pre načrtnutý vývinový pohyb nosné.

Vplyvy miestneho prostredia vykresľuje Hořejš skôr v negatívnom zmysle: "Přišli sem a začínali v době, kdy zde byl opravdu chaos. Kdy zde vlastně nebylo nic; ani stavební tradice, kdy toto malé prostředí bylo úplně otevřeno jakémukoliv importu, schopné všechno konsumovati, ale neschopné vydati něco svého, co vychovalo ve svých zdech. Bylo jim přemáhati předsudky proti všem novotám, bylo jim nutno lámati folkloristické teorie o národním svérázu architektury, o národních slozích, obhajovati nejprimitivnější zásady nové architektury".[65] Táto charakteristika, nedbajúc vlastných protirečení, mala nepochybne vytvoriť to správne pozadie pre ocenenie prínosu českých architektov pre toto prostredie. Tí to však, zdá sa, vôbec nepotrebovali, ako to ukazuje už spomínaná Balánova vnímavosť k špecifikám lokality a jeho schopnosť transformovať tieto podnety vo svojich dielach. Nakoniec aj sám Hořejš priznáva bratislavskému prostrediu určitú produktívnosť, keď porovnáva tu dosiahnuté výsledky s Prahou a uzatvára: "... nedalo by se popřít, že průměr celého tvoření je daleko pružnější než jinde, že v celé architektonické práci vládl svěžejší duch, ve svém průměru vyrovnanější. ... dosti nápadné odloučení od pražských škol, jejichž vliv se uplatňoval i v rozhodování v soutěžích, velmi prospělo tomuto prostředí a jeho architektuře. Šebor, Šilinger, Weiwurm, Belluš, Marek, Tvarožek, Merganc, Szönyi, Szalatnai, Balán a Grossmann byli sto přetvořiti fysiognomii architektury tohoto města na novodobou a moderní".[66]

III. Niekoľko téz

Uvedený prehľad architektonickej publicistiky prvej polovice 20. storočia na Slovensku si zďaleka nenárokuje byť úplným. Sústredili sme sa na základné momenty a skutočnosti a priblížili sme niekoľko názorov - názorov, ktoré svojím charakterom nám dovoľujú predpokladať u ich autorov existenciu celistvej predstavy o architektúre, jej zmysle a o úlohách jej tvorcu. Nazdávam sa, že množstvo a charakter prezentovaného materiálu snáď oprávňujú k vyvodeniu určitých zovšeobecňujúcich poznatkov, ktoré nie sú vždy celkom v súlade s doterajšími prácami o architektúre tohto obdobia (L. Foltyn, M. Kusý)[67], a s ktorými sa, prirodzene, spája množstvo ďalších otáznikov.

1/ V prvom rade je to poznatok o zásadnej podnetnosti intenzívneho prepojenia s českou architektonickou obcou a o *význame* výdobytkov *českej architektonickej teórie pre rozvíjanie architektonického myslenia na Slovensku* (ako to konštatovali už spomenuté práce).

2/ Menej povšimnuté však doposiaľ ostávali *špecifiká* tunajšieho *prostredia* (čiastočne si ich všíma L. Foltyn) a predovšetkým *tradície* architektonického myslenia čerpajúce z viedenského centra - buď priamo (Jurkovič) alebo sprostredkovane cez Budapešť (Szalatnai). Nazdávam sa, že špecifické črty umiernenosti, vyrovnávanie radikalizmov a ostrých odlišností, možno aspoň zčasti pripísať na vrub vplyvu z týchto zdrojov (a teda nielen malosti či konzervatívnej zaostalosti prostredia).

3/ V týchto súvislostiach tradičného *rešpektu voči umelecko-remeselným tradíciám* sa môže posunúť i zorný uhol interpretácie "praktickej zameranosti" tunajšieho uvažovania o problémoch architektúry, čo však neznamená zamietnutie názorov o podmienenosti tohto javu charakterom dobových úloh architektúry a zároveň dobovým stavom stavebnej výroby.

4/ Z inej strany absolútnu *jednosmernosť českého vplyvu* do istej miery *relativizuje* skutočnosť, že jedna z najvýraznejších postáv medzivojnovej architektúry (aj architektonickej publicistiky) na Slovensku, F. Weinwurm, si svoju inklináciu k vecnej modernej forme a myšlienkam avantgardy zrejme priniesol priamo z Nemecka, keďže jeho tunajšia tvorba už veľmi skoro javí známky vyzretého architektonického názoru. Preto bude asi produktívnejšie chápať ho skôr ako určitú paralelu než ako priamy dôsledok vplyvu českej teórie, čo prirodzene neznamená zamietnutie podielu týchto kontaktov na podobe Weinwurmovho názoru.

5/ Podobne ako analýza architektonických projektov a realizácií, aj analýza publicistických prejavov architektov, činných na Slovensku v prvej polovici nášho storočia, vytvára predpoklad pre *ocenenie fenoménu názorovej plurality*, ktorá stála pri zrode modernej architektúry na Slovensku, aj hľadiska formovania jej teórie.

6/ Ak architektúra Slovenska v tridsiatych rokoch vo svojich realizáciách dosiahla úroveň vtedajšieho európskeho diania, o *architektonickej publicistike* v rovnakom období možno konštatovať, že sa stala samozrejmou *súčasťou nielen architektonického, ale vôbec kultúrneho života*, a že v jednotlivých prípadoch dosiahla či prekročila prah architektonickej *teórie* - či už v podobe architektonického *tvorivého programu* (napríklad D. Jurkovič, A. Szalatnai, F. Weinwurm) alebo v podobe *sebauvedomovania disciplíny* v perspektíve historického vývinu (napríklad A. Balán, A. Hořejš, J. Hofman a ďalší).

---

[1] V slovenskom kontexte možno spomenúť iba prakticky zamerané záznamy o vlastnej práci u B. Bullu alebo noticky propagujúce národne orientovanú architektúru od S. Hurbana-Vajanského v Slovenských pohľadoch z roku 1887. V inonárodnom kontexte snáď state o urbanizme Bratislavy publikované A. Palóczim a A. Helmárom v predprevratovom období. Táto publicistika v súčasnom štádiu výskumu nie je ešte dostatočne spracovaná.

[2] M. M. Harminc (1867-1964) sa venoval čisto praktickej architektonickej činnosti, publicistické prejavy nie sú známe.

[3] FOLTYN, L.: Dejiny architektúry na Slovensku 1918-1939. Rozvoj avantgardného architektonického myslenia (Štátna úloha VIII-7-4-3/1. Katedra teórie a dejín architektúry, kreslenia a modelovania, výskumné pracovisko SF SVŠT). Bratislava 1972, s. 405 (rkp.)

[4] SZALATNAI, A.: Die architektonischen Formen der pressburger Friedhofsanlagen (Geschrieben und gezeichnet von Dipl. Ing. Arch. Artur Szalatnai). Pressburg (Kosmos Druckerei Kunstanstalt) 1920, s. 5.

[5] ŽÁKAVEC, F.: Dílo Dušana Jurkoviče, kus dějin československé architektury, Praha (Vesmír) 1929.

[6] HOFMAN, J.: Stavebné dejiny mesta Bratislavy, Bratislava 1929, s. 5.

[7] EISLER, M.: Úvodný text k publikácii Ing. arch. Maximilián Scheer, časť vybraných prác jeho architektonických tvorieb v dobe od 1927 do 1932. (Edícia Nová architektúra na Slovensku) Nakladateľstvo Waldes, Bratislava - Wien - Trieste 1932 (zostavil Š. Zongor).

[8] HOŘEJŠ, A., ROSSMANN, Z.: Mestská sporiteľňa v Bratislave, Bratislava (Slovenská grafia) 1932, s. 7.

[9] VYDRA, J.: Počátek moderní Bratislavy, resp. WEINWURM, F.: Einige Worte über die Arbeiten Architekt Clement Šilingers. Obe in: Horizont, č. 29-30, 1931, s. 103, resp. 121.

[10] Úvodný článok, Forum I, 1931/1-2, s. 5. V tejto súvislosti hodno uviesť, že hneď v 1. čísle uverejnil časopis (na s. 41) Memorandum, ktoré vzišlo z porady bratislavských architektov; jeho obsahom bola žiadosť, aby sa pri udeľovaní štátnych objednávok "na stavby na území Slovenska a Rusínska brali do úvahy iba architekti, ktorí sa usadili na tomto území...".

[11] B. Sz.: Ein Programm. Forum I, 1931/1-2, s. 16-17.

[12] Praktické zameranie architektonických úvah na stránkach vtedajších časopisov ilustruje napríklad STEINER, E.: Die Entwicklung der Mittelstandswohnung in den letzten zehn Jahren. Forum VII, 1937/4-5, s. 76-84.

[13] POLÍVKA, J.: Sklobeton v modernom staviteľstve. Slovenský staviteľ IV, 1934/3 až 11; Nové izolačné sklo Termolux. Slovenský staviteľ V, 1935/5-6. MARKOVIČ, E.: Problém vodnej techniky a človek. Slovenský staviteľ IV, 1934/12, resp. V, 1935/1-2, 5-6. ČINČERA, J.: Železobeton vo svetle poznatkov posledného času. Slovenský staviteľ VI, 1936/7 až 10.

[14] Napríklad LORNE, F.: Hodnoty dnešnej architektúry. Slovenský staviteľ V, 1935/7, 8.

[15] WEINWURM, F.: Wohin führt der neue Weg? Nová Bratislava 1931/1, s. 9.

[16] BELLUŠ, E.: Problém novej radnice hlavného mesta Slovenska. Technický obzor slovenský III, 1939; Problematika miest a obcí. Technický obzor slovenský VII, 1943.

[17] JURKOVIČ, D.: Umění stavitelské jindy a dnes. Věstník samosprávný a národohospodářský, VI (VIII), č. 7 a 8, ve Velvarech dne 15. dubna 1906, s. 55 a 56. K vplyvu viedenskej školy C. Sitteho na Jurkovičovo myslenie pozri BOŘUTOVÁ, D.: Dušan Jurkovič - architekt genia loci. Architektúra a urbanizmus 1991/3.

[18] JURKOVIČ, D.: C. d. v pozn. 17, s. 55. V citovanom článku sa Jurkovič priamo opiera o Sitteho názory ako ich poznáme z jeho základného diela Der Städtebau..., resp. z jeho ďalších prác, napríklad SITTE, C.: Über Farbenharmonie. Wien 1900 (kritika skostnatelej výuky a používania "Musterbuchov").

[19] JURKOVIČ, D.: Dřevěný kostel na Huslénkách (Popisuje D. S. Jurkovič na Vsetíně). Časopis musejního spolku Olomouckého IX, 1892, č. 33; Čičmanské gazdovstvo. In: Hlavný katalóg Národopisnej výstavy československanskej v Prahe 1895, s. 85-90; Osada Valašská. In: Národopisná výstava československanská v Praze r. 1895, Praha (J. Otto), s. 101-104 (spoluatuor J. Válek); Slovenské gazdovstvo ze stolice trenčanské. Tamže, s. 120-123; Čičmanské gazdovství na Národopisné výstavě. Světozor XXIX, 1895, s. 427; Malování štítů na Valašsku. Český lid IX, 1899-1900, s. 28-32; Lidové stavby na Moravě. Český lid XVI, 1906-07, s. 319-321.

[20] JURKOVIČ, D.: Práce lidu našeho - Slowakische Volksarbeiten - Les ouvrages populaires des Slovaques. Wien (Schroll) 1905-1913 (14 zošitov).

[21] JURKOVIČ, D.: Domky rodinné - domky dělnické. Lidové noviny (Brno) 24.12.1907. Článok vyšiel v dobe, keď sa Jurkovič zaoberal projektovaním robotníckych kolónií v Hronove.

[22] Rukopis prednášky Obrázky, které mluví (6.6.1905 - ?) sa nachádza vo fonde Jurkovičovej pozostalosti v Slovenskom národnom archíve v Bratislave.

[23] Bližšie pozri BOŘUTOVÁ, D.: C. d. v pozn. 17.

[24] JURKOVIČ, D.: Vojenské hřbitovy válečné. Styl II (VII), 1921-22, s. 3-24; Kollárov dom v Mošovciach. Bratislava, časopis učenej spoločnosti Šafárikovej, I, s. 38-43. Ešte po rokoch sa k téme vracia v rukopise textu pre monografiu o Brezovej pod titulom Uctievanie hrdinov (nachádza sa v SNA v Bratislave a je datovaný augustom 1943 v Sliači).

[25] JURKOVIČ, D.: Skladacie domy z pálených tehliarskych výrobkov. Bratislava 1946; Skladacie domy rodinné z pálených tehliarskych výrobkov. Bratislava 1946. - Podľa informácií Dr. Pavla Jurkoviča, architektovho najmladšieho syna, D. Jurkovič v spolupráci s českým podnikateľom F. Slavíkom robil po celom území Slovenska rozsiahly výskum tehliarskych hlín, ktoré potom skúšal vo svojej trnavskej tehelni. Zaoberal sa tiež overovaním rôznych typov tvárnic.

[26] Napríklad JURKOVIČ, D.: Stavebné otázky veľkej Bratislavy. Nová Práce (List pro organisaci práce, techniku a sociální politiku, orgán Jednoty přátel Masarykovy Akademie práce) Praha 10.4.1921, roč. III, č. 2.

[27] Na novinový článok o potrebe lacných bytov pre Považskú Bystricu (Slovenský denník, 16.3.1936) reagoval spracovaním kompletného projektového elaborátu (Fond Jurkovičovej pozostalosti, SNA, Bratislava).

[28] JURKOVIČ, D.: V zdravom bývaní - zdravý národ. Slovenský staviteľ III, 1933, s. 42. Vedomie komplexnosti sociálnych súvislostí bytovej výstavby odráža už text, koncipovaný ako novinový článok s názvom Životní otázky města Bratislavy, ktorého rukopis je datovaný 9.2.1921 v Bratislave (nachádza sa v SNA). Zaoberá sa špeciálne otázkou núdzových obydlí a navrhuje rôzne typy stavieb pre diferencované vrstvy nových obyvateľov mesta. Z ďalších textov k tejto téme možno pripomenúť niekoľko novinových článkov, napríklad JURKOVIČ, D.: K otázke pomoci uprchlíkom. Lidové noviny, 15.1.1939; Chceme byť štátom s turistickým ruchom. Budovateľ roč. I, č. 27, s. 3; Načo u nás pracovať? Čas (Bratislava) 5.6.1946.

[29] JURKOVIČ, D.: Štandardné typy škôl môžu znamenať veľké úspory. Slovenský denník, 5.3.1936.

[30] SZALANTAI, A.: Die architektonischen Formen der Pressburger Friedhofsanlagen. Pressburg 1920.

[31] Tamže, s. 5.

[32] Tamže, s. 6.

[33] Tamže, s. 7.

[34] SZALANTAI, A.: Ing. Arch. Artur Szalatnai 1920-26. Bratislava (Academia), bez roku vyd. (asi 1927), s. 4.

[35] Tamže, s. 3.

[36] Tamže, s. 3, resp. 5.

[37] Tamže, s. 5.

[38] SZALANTAI, A.: Protiletecké úkryty, resp. Stavebno-technická protiletecká obrana. Slovenský staviteľ VI, 1936/9; Výstavba obcí a dedín na Slovensku. Slovenský staviteľ VI, 1936/12.

[39] V Slovenskom denníku publikoval v roku 1921 články: Regulácia a výstavba mesta Bratislavy, Dnešné a budúce komunikácie Bratislavy, Otázka viac ako naliehavá. V odbornej tlači pozri BALÁN, A.: Výstavba města a železnice v Bratislavě. Architekt SIA 21, 1922/4.

[40] BALÁN, A.: O novou architekturu na Slovensku. Život, výtvarný sborník, 1925, s. 76-80. K téme pozri tiež BALÁN, A.: Architekt a Slovensko. Architekt SIA 25, 1926/12.

[41] Citujem podľa FOLTYN, L.: C. d. v pozn. 3, s. 501.

[42] Tamže, s. 502-503.

[43] In: Desať rokov na Slovensku SIA 1919-29, Pamätnica bratislavského odboru Spolku čs. inžinierov 1919-29. Bratislava 1929. (Ďalej len Pamätnica...)

[44] Tamže, s. 77.

[45] Tamže, s. 77.

[46] GROSSMANN, J.: Nová Bratislava. Architekt SIA 26, 1927/10, s. 213.

[47] GROSSMANN, J.: Otázka verejných sadov v Bratislave. Slovenský denník, 19.6.1924.

[48] GROSSMANN, J.: Sanace starého města v Bratislavě. Architekt SIA 22, 1923/9-10; Vývoj regulační otázky v Bratislavě. Architekt SIA 25, 1926/12.

[49] GROSSMANN, J., BALÁN, A.: Regulační studie velké Bratislavy. Architekt SIA 25, 1926/3.

[50] BARTA, E., GROSSMANN, J.: Vývoj výstavby obytných částí Bratislavy v budoucnosti. In: Pamätnica..., s. 54.

[51] In: Sborník modernej tvorby úžitkovej. Bratislava 1931, s. 37.

[52] WEINWURM, F.: Das heutige Schaffen. In: Sborník modernej tvorby úžitkovej. Bratislava 1931, s. 37.

[53] Tamže, s. 38-39.

[54] WEINWURM, F.: C. d. v pozn. 15, s. 9.

[55] Tamže, s. 9.

[56] Tamže, s. 10.

[57] WEINWURM, F.: C. d. v pozn. 9, s. 121.

[58] Tamže.

[59] Tamže, s. 124.

[60] HOŘEJŠ, A.- ROSSMANN, Z.: C. d. v pozn. 8.

[61] HOŘEJŠ, A.: Ing. arch. Alois Balán a Ing. arch. Jiří Grossmann, 10 roků architektonické práce (1922-32). Bratislava (Slovenská grafia) 1932.

[62] Tamže, s. 3.

[63] Tamže.

[64] Tamže, s. 4.

[65] Tamže, s. 6.

[66] Tamže, s. 6.

[67] FOLTYN, L.: C. d. v pozn. 3; KUSÝ, M.: Architektúra na Slovensku 1918-1945. Bratislava 1971.

Architecture of the Interwar Period through the Eyes of Its Authors (On the Beginnings of Architectural Writings in Slovakia)

The first section of the study *(Some Remarks - Situation)* presents an analysis of the circumstances about the beginnings of architectural writings in Slovakia and assesses the share of the founding personality of modern Slovak architecture, D. Jurkovič, in the shaping of its character and orientation, as it developed during the period between the two world wars. Architects' publicist manifestations were here predominantly of an instrumental nature - a characteristic feature was their orientation to practical questions and aims, an educational style, which prevailed particularly during the initial period. Architecture was thought of in a spirit of continuity with tradition and relation of architecture with concrete conditions of the place and the time; however, a romantic approach was combined from the beginning with a well-developed sense of the practical and social roles of architecture.

As to genre, this type of writing reached from book publications, through studies in professional and other periodicals, up to articles in the daily press. As to the aspect of topic, it comprised propagation of architect's own work (many a time within the context of more general reflections on architecture), commentaries on results of studies, or on solution of some concrete architectural problems, as well as polemical standpoints towards topical architectural problems of the period. As to content, questions of assertion of modern functionalist point of view prevailed. Among practical issues attention was focused on an urbanistic regulation of Bratislava and other Slovak towns, on questions of dwelling, on informations concerning new materials and constructions, on estate aspects of architectonic and building activity and on the discipline's self-reflection from the viewpoint of history. In a course of time, since the early 20s, we may follow in architectural writings a quantitative and qualitative ascending trend, which culminated about 1930, when numerous monographs and miscellanies were published and three professional journals were launched (Forum, Slovenský staviteľ, Nová Bratislava). A brief description of the various types of the writings from that period concludes the first part of the study.

The second part *(Some Views)* brings profiles of the publishing activity of a few personalities. It focuses on those, who considered the written reflections on architecture as an organic component of their work, and primarily on those, whose views published in studies and articles permit us to assume the existence of an integral system of notions concerning architecture, its meaning and the task of an architect. An analysis of the formation of *D. Jurkovič's* system of thought is being presented here, which, although it had grown out of traditional sources (he studied in Vienna), nevertheless, succeeded, thanks to its functional orientation, to intergrate the principles of modernism. To a certain degree resembling comprehension of architecture may also be perceived in articles by *A. Szalantai* (he studied in Budapest), who showed a sense of the psychological aspect of architecture and its tradition. The two architects - *A. Balán and J. Grossmann* - represent here a numerous group of Czech architects who came to Slovakia after 1918. Into an environment characterized until then by a meeting of influences mainly from Vienna and Budapest, they brought in a strong influence from the Prague architectural school and a permanent contact with results of Czech architectonic theory. *A. Balán* in his studies expressed an unusual sense for apprehending local particularities and their impact on the work of architects of diverse origin and training, who then used to meet here. From this point of view, his attempts at a historical outline of architecture of the 20s in Slovakia are of great value. *J. Grossmann* in his publications focused more on practical questions, particularly on urbanistic problems of Bratislava. *F. Weinwurm* (from his studies in Dresden and his work in Berlin) brought home a crystallized modernist viewpoint. His practical architectural activity and his theoretical studies reflect ideas of the European avantgarde, but also bear witness to a knowledge of Russian constructivism and its considerations for the social meaning of architecture. Similar sources also served to the theoretician of Czech origine, *A. Hořejš*, who was, on that time, intensively preoccupied by questions relating to culture of dwelling and to modern life style. In his monograph studies on the works of architect J. Tvarožek and the architectonic pair A. Balán - J. Grossmann, he too, similarly as Balán, endeavoured to follow up the creative course of these architects in close connection with the overall situation of architecture, and to record clearly its transformations in time.

The third section of the study *(Some Theses)* summarizes the results of an analysis of the pertinent publicist material and articulates a few theses. These are meant to supplement and, in certain degree, to correct the existing image of architectural writings of the interwar period in Slovakia - the image created by previous works concerning architecture of that period (by L. Foltyn, M. Kusý).

1/ In accordance with these works, it is necessary to underline the observation regarding an essential stimulative importance of an intensive connection with the Czech architectonic community for a promotion of architectural thinking in Slovakia.

2/ However, as against the mentioned works, more attention is devoted here to the traditions of architectural thinking coming from Vienna (or Budapest) - these may indicate the roots of a peculiar, even symptomatic for the local environment, tendency to moderation and to a balancing of radicalism.

3/ Further, it seems useful to consider the impact of these influences also in interpreting the "practical orientation" of local way of reflecting the problems of architecture.

4/ In a different manner, the absolute one-sidedness of Czech influence is to a certain degree relativized by F. Weinwurm's architectural thinking, which developed rather in parallel and in contact than under the influence of any Czech theory.

5/ The analysis of the writings permits an appreciation of the phenomenon of plurality of views, which stood at the birth of modern architecture in Slovakia, also from the aspect of the shaping of its theory.

6/ If architecture of the 30s in Slovakia attained in its practical realizations the standard of the then European achievements, so the architectural publications of the same period became for the first time a self-evident part of architectural and cultural life in general. And in some cases they attained or even crossed the threshold of architectural theory - whether in the form of an architectonic programme (Jurkovič, Weinwurm, Szalantai), or in that of a self-awareness of the discipline in the perspective of a historical view (Balán, Hořejš, Hofman).

Translated by Peter Tkáč

Szalatin József, egri ács

M.D.K.

neve 1780-ban szerepel
az adózók közöll.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 406. old.

SZALATIM József egri ács. Egerben 1780-ban találkozunk nevével az adózók között.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Szalatkai János
ács
1703. Kolozsvár

Bal Hel 128. l.

Rokusz Ferenc

Szolyva

Szakál János

Ötvös Kolozsvár

1765

lásd

Jakab Kolozsvár

III. 461. 462. l.

zvukov: zvukové hračky prastarých konštrukcií sa tradujú kvôli pochopeniu „cesty", po ktorej sa uberal vývoj danej kultúry.

Na Slovensku sa napríklad prostredníctvom húkadiel a frndžadiel dorastajúca generácia ešte donedávna oboznamovala s duchovným svetom obdobia paleolitu.

Húkadlo je asi 30 cm dlhá, úzka a tenká doštička s dierkou na konci, cez ktorú je previazaný špagát. Pri hre ho chlapci krútia nad hlavou, alebo pred sebou. Frndžadlami nazývame rôzne tvarované doštičky s dvoma dierkami, ktoré rotujú ako zotrvačník. Popoťahovaním zvinutého špagátu sa doštičky krútia vždy opačným smerom. Na základe analýzy tvaru, funkcie, i významov môžeme dokázať, že ich vznik siaha až do obdobia paleolitu.

Niektoré húkadlá na Slovensku pripomínajú tvar ryby – majú po obvode podobné zúbky, ako napríklad húkadlá Eskimákov. U Eskimákov tento tvar symbolizuje plodnosť a pravdepodobne s ním súvisí aj uplatnenie húkadiel v obradoch zabezpečujúcich prosperitu kmeňa. Na Slovensku sa pôvodné magické významy húkadiel nezachovali. Fakt, že dorastajúca generácia pri ich výrobe ešte donedávna zachovávala tvary, ktorých význam je už zabudnutý, naznačuje, že určité informácie z myšlienkového odkazu paleolitu sme si donedávna tradovali a mali sme možnosť sami v sebe rekapitulovať vývoj, ktorý sa v našej kultúre uskutočňoval od doby ľadovej.

Hrkálky, rapkáče a klepáče prinášajú dorastajúcej generácii možnosť styku s informáciami neskorších vývojových procesov. Predpokladáme, že aj tieto zvukové hračky mali pôvodne kultové funkcie. Zachovali sa napríklad početné zmienky o chrastidlách pri obetných obradoch. V niektorých dedinách majú dodnes chlapci predpísané začínať svoje veľkonočné posolstvo o smrti a zmŕtvychvstaní Krista na miestnom cintoríne.

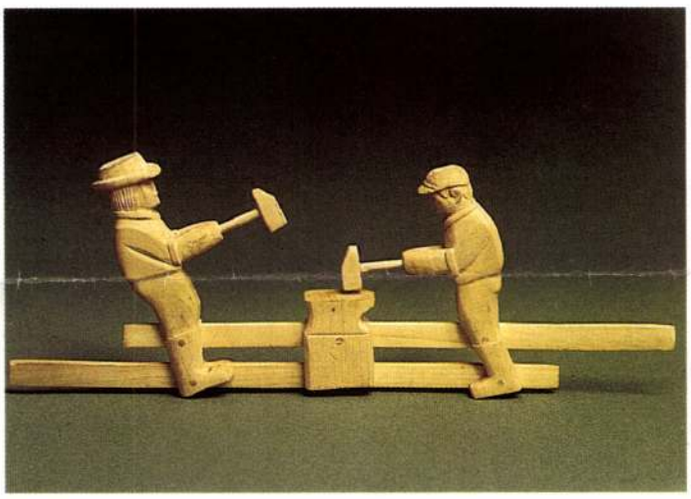

Početné hračky síce môžeme charakterizovať ako hudobné nástroje (zhotovili ich preto, aby vydávali zvuk), ale na príklade kováčov udierajúcich na nákovu vidíme, že získané informácie sa nemusia jednoznačne vzťahovať na sféru hudby a zvukov. V tomto prípade môžu smerovať skôr k rozvoju konštrukčného myslenia.

Najpresvedčivejší dôkaz o tom, že skutočne existujú procesy, ktoré môžu dorastajúcej generácii sprostredkovať pochopenie vývoja celej kultúry, poskytuje existencia rôznych typov sláčikových nástrojov. V ľudovom inštrumentári na Slovensku sa napríklad zachovali konštrukčné riešenia takmer zhodné s konštrukciami najstarších sláčikových nástrojov i všetky najvýznamnejšie modely neskorších vývojových etáp. Väčšina z nich už nemá pre praktickú výchovu huslistov význam, pretože súčasné nástroje majú zásadne odlišnú hraciu techniku. Ak chceme odôvodniť príčinu tradovania starších modelov sláčikových nástrojov, nemôžeme zotrvávať na úrovni kultúry zvukov, ale musíme si všímať kultúru ako celok.

Najstarší model sláčikových nástrojov má význam len ako sprievodný nástroj. Bez výkrojov na bokoch sa nedá dobre hrať sláčikom, a preto predpokladáme, že na takýchto modeloch sa hrávali spočiatku len ťahavé tóny sprevádzajúce melodický hlas. V neskoršom vývoji sa úloha sláčikových nástrojov menila – nové konštrukcie ponúkali kvalitnejšie interpretačné možnosti, ale nevyrovnali sa moderným typom sláčikových nástrojov, ktoré sa v slovenskej ľudovej hudbe rozšírili pravdepodobne v 19. storočí.

Ak uvažujeme o význame detských zvukových hračiek zisťujeme, že je väčší, ako sme predpokladali: tradovaním rôznych konštrukcií neposkytujú dorastajúcej generácii len informácie smerujúce k pochopeniu prejavov zvukovej kultúry, ale poskytujú jej aj informácie dôležité pre pochopenie procesu vývoja kultúry ako celku.

Z predošlého vyplýva, že pohľad späť je obsiahnutý aj v nás. Každý jednotlivec sa dotýka celého evolučného procesu: v embryonálnom stave prechádza procesom vývoja svojho druhu a v predpubertálnom sa prostredníctvom rôznych mechanizmov výchovy – aj zvukových hračiek – oboznamuje s celým procesom formovania kultúry.

❶ *Húkadlá a frndžadlá.*
❷ *Rapkáče, klepáče a hrkálky.*
❸ *Kováčikovia.*
❹ *Malé oktávky, žlobcoky, detské husličky.*

FOTO: M. ČERVEŇANSKÝ

Artur Szalatnai – Slatinský

Artur Szalatnai – Slatinský sa narodil 9. októbra 1891 v Slatine nad Bebravou. Ak si po 100 rokoch na stránkach nášho časopisu túto udalosť pripomíname, robíme to preto, že tento významný architekt venoval značný diel svojho odmeraného času záchrane kultúrnych pamiatok. S výsledkami jeho úsilia sa, možno nevedomky, ale určite častejšie ako iba pri jubileách narodenia, stretávame dodnes.

Hľadať časové rozhranie medzi činnosťou zasvätenou pamiatkam a základnou tvorbou architekta je v Slatinského prípade takmer nemožné. Obe sa organicky prelínali, navzájom dopĺňali a, vedno s ďalšími aktivitami mnohostranne činorodého muža, vytvárali vzácnu jednotu. Už v roku 1920, teda približne v dobe, keď sa v Slatinského mysli začala utvárať predstava synagógy na Heydukovej ulici (Synagóga postavená roku 1923 bola roku 1963 zapísaná do Ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok pod číslom 277/0), vytlačila renomovaná bratislavská tlačiareň Kosmos jeho knižku: Architektonické formy bratislavských cintorínov. Hádam až dnes, keď to, čo vtedy napísal a vlastnoručne nakreslil, sa premenilo na obžalobu nevšímavej ľahostajnosti, dokážeme oceniť jasnozrivosť, s akou vnímal väzby minulosti s budúcnosťou. Skôr ako mnohí iní indikoval latentné symptómy hromadného zániku pamiatok, pokúsil sa definovať príčiny a snažil sa vykresliť nevábne perspektívy. Nie ako kuvik, ale ako buditeľ. Príklad cintorínov mu poslúžil na ilustráciu neblahého dopadu bezmedzného koristníctva na ľahko zraniteľné kultúrne dedičstvo. Bez zábran pranieroval aj „obchodnými obyčajmi poznačené opatrenia náboženských obcí", lebo tiež preňho „architektúra kostola a náhrobného pomníka stelesňovala ideu večnosti..." (str. 6). Jeho pamiatkárske krédo azda najzreteľnejšie ilustruje poznámka zo siedmej strany nemeckého vydania onej knižky: „... žiaden umelecký predmet nemá byť vyňatý zo svojho prostredia a odvezený do múzea, ak je jeho konzervácia možná na pôvodnom mieste, nakoľko veci si zachovajú svoju plnú a skutočnú hodnotu iba na mieste kam boli určené...".

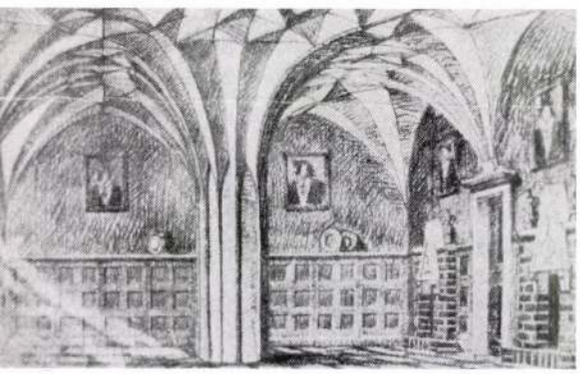

1

Hoci mnohými schopnosťami obdarený Slatinský sa nevyhýbal teoretickej práci – publikoval články v časopisoch a zostavoval knihy (aj cez vojnu napísal neuverejnenú knihu: Výstavba miest a obcí na Slovensku) – hlavnou orientáciou bol predovšetkým praktik. Pozornosť Slatinského – pamiatkára sa teda tiež upriamovala hlavne k terénu a vyústila do praktickej ochrany pamiatok. Známe sú jeho projekty rekonštrukcií kaštieľov v Diviakoch a vo Vajke nad Žitavou, navrhol neuskutočnenú rekonštrukciu holíčskeho kaštieľa, k nerealizovaným prácam patrí návrh úpravy komplexu Academie Istropolitany v Bratislave.

Menej sa vie, že Slatinský – urbanista vypracoval viacero regulačných plánov vidieckych sídelných útvarov (Plavecký Štvrtok, Stará Turá, staroturanské kopanice, Kiripolec, Veľké Kapušany), v ktorých sa usiloval o citlivé zladenie historickej podstaty s potrebami súčasnosti a vytvoril tak akýsi prototyp spojenia urbanistu a pamiatkára. Veľa poučného možno nájsť aj v jeho tzv. upravovacích plánoch celého radu miest od východoslovenských Sečoviec až po západoslovenskú Skalicu.

Samozrejme, Slatinský zostal v povedomí verejnosti predovšetkým ako významný funkcionalistický či konštruktivisticko-funkcionalistický architekt. Patril k tým vzácnym našincom, výsledky práce ktorých si všimli a zaznamenali i v cudzine. Jeho dielom sa zapodievali v mnohých významných odborných časopisoch, či už to bola Casabella, L' architecture d' aujourd' hui, Deutsche Bauzeitung alebo Szönyiho Forum. Mal iba 36 rokov, keď vyšla publikácia: Ing. architekt Artur Szalatnai, 1920 až 1926 (Academia, Bratislava 1927), v ktorej sa sumarizovalo jeho dovtedajšie dielo. S jeho dielom sa možno stretnúť aj v Meyerovom Lexikone. S úspechom sa presadzoval v medzinárodných súťažiach. K modernému architektonickému cíteniu sa ale prepracovával iba postupne. Na jeho raných prácach možno pozorovať aj vplyvy historizmu, aj vplyvy kubizmu, aj klasicizujúce tendencie a zrejme ani táto skutočnosť nie je celkom bez súvisu s jeho vzťahom k pamiatkam.

Talentovaný, vzdelaný a pracovitý človek majstrovsky ovládal kresliarske náčinie. Akože ináč, láskou Slatinského – kresliara bola predovšetkým historická architektúra. Nejedna z jeho kresieb je dnes cenným dokladom o tom, čo kedysi bolo.

Prvými míľnikmi na ceste Artura Slatinského za vzdelaním a početnými životnými úspechmi bola maturita na žilinskom reálnom gymnáziu a diplom z Vysokej školy technickej v Budapešti. Posledný míľnik predstavuje náhrobný kameň v susedstve hrobu inej známej osobnosti dejín pamiatkovej ochrany na Slovensku – Eugena Bárkánya. Artur Slatinský zomrel 8. marca 1962 v Bratislave.

Ľubomír Mrňa

2

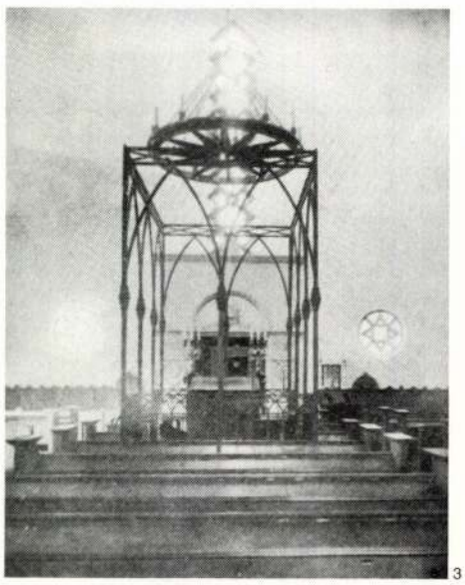

3

❶ *Ing. arch. A. Slatinský: Súťažný projekt úpravy pivnice bratislavskej radnice na reprezentačnú sieň.*

❷ *Renesančný kaštieľ v Diviakoch po obnove v rokoch 1952–1958. Projekt: Ing. arch. Artur Slatinský.*

❸ *Ortodoxná synagóga na Heydukovej ulici v Bratislave, interiér. Projekt: Ing. arch. A. Slatinský.*

FOTO: ARCHÍV SÚPS

Artur Szalatnai – Slatinský

Artur Szalatnai – Slatinský sa narodil 9. októbra 1891 v Slatine nad Bebravou. Ak si po 100 rokoch na stránkach nášho časopisu túto udalosť pripomíname, robíme to preto, že tento významný architekt venoval značný diel svojho odmeraného času záchrane kultúrnych pamiatok. S výsledkami jeho úsilia sa, možno nevedomky, ale určite častejšie ako iba pri jubileách narodenia, stretávame dodnes.

Hľadať časové rozhranie medzi činnosťou zasvätenou pamiatkam a základnou tvorbou architekta je v Slatinského prípade takmer nemožné. Obe sa organicky prelínali, navzájom dopĺňali a, vedno s ďalšími aktivitami mnohostranne činorodého muža, vytvárali vzácnu jednotu. Už v roku 1920, teda približne v dobe, keď sa v Slatinského mysli začala utvárať predstava synagógy na Heydukovej ulici (Synagóga postavená roku 1923 bola roku 1963 zapísaná do Ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok pod číslom 277/0), vytlačila renomovaná bratislavská tlačiareň Kosmos jeho knižku: Architektonické formy bratislavských cintorínov. Hádam až dnes, keď to, čo vtedy napísal a vlastnoručne nakreslil, sa premenilo na obžalobu nevšímavej ľahostajnosti, dokážeme oceniť jasnozrivosť, s akou vnímal väzby minulosti s budúcnosťou. Skôr ako mnohí iní indikoval latentné symptómy hromadného zániku pamiatok, pokúsil sa definovať príčiny a snažil sa vykresliť nevábne perspektívy. Nie ako kuvik, ale ako buditeľ. Príklad cintorínov mu poslúžil na ilustráciu neblahého dopadu bezmedzného koristníctva na ľahko zraniteľné kultúrne dedičstvo. Bez zábran pranieroval aj „obchodnými obyčajmi poznačené opatrenia náboženských obcí", lebo tiež preňho „architektúra kostola a náhrobného pomníka stelesňovala ideu večnosti..." (str. 6). Jeho pamiatkárske krédo azda najzreteľnejšie ilustruje poznámka zo siedmej strany nemeckého vydania onej knižky: „... žiaden umelecký predmet nemá byť vyňatý zo svojho prostredia a odvezený do múzea, ak je jeho konzervácia možná na pôvodnom mieste, nakoľko veci si zachovajú svoju plnú a skutočnú hodnotu iba na mieste kam boli určené...".

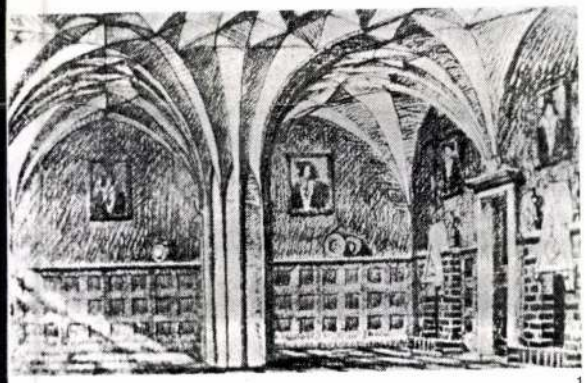

1

Hoci mnohými schopnosťami obdarený Slatinský sa nevyhýbal teoretickej práci – publikoval články v časopisoch a zostavoval knihy (aj cez vojnu napísal neuverejnenú knihu: Výstavba miest a obcí na Slovensku) – hlavnou orientáciou bol predovšetkým praktik. Pozornosť Slatinského – pamiatkára sa teda tiež upriamovala hlavne k terénu a vyústila do praktickej ochrany pamiatok. Známe sú jeho projekty rekonštrukcií kaštieľov v Diviakoch a vo Vajke nad Žitavou, navrhol neuskutočnenú rekonštrukciu holíčskeho kaštieľa, k nerealizovaným prácam patrí návrh úpravy komplexu Academic Istropolitany v Bratislave.

Menej sa vie, že Slatinský – urbanista vypracoval viacero regulačných plánov vidieckych sídelných útvarov (Plavecký Štvrtok, Stará Turá, staroturanské kopanice, Kiripolec, Veľké Kapušany), v ktorých sa usiloval o citlivé zladenie historickej podstaty s potrebami súčasnosti a vytvoril tak akýsi prototyp spojenia urbanistu a pamiatkára. Veľa poučného možno nájsť aj v jeho tzv. upravovacích plánoch celého radu miest od východoslovenských Sečoviec až po západoslovenskú Skalicu.

Samozrejme, Slatinský zostal v povedomí verejnosti predovšetkým ako významný funkcionalistický či konštruktivistickofunkcionalistický architekt. Patril k tým vzácnym našincom, výsledky práce ktorých si všimli a zaznamenali i v cudzine. Jeho dielom sa zapodievali v mnohých významných odborných časopisoch, či už to bola Casabella, L' architecture d' aujourd' hui, Deutsche Bauzeitung alebo Szönyiho Forum. Mal iba 36 rokov, keď vyšla publikácia: Ing. architekt Artur Szalatnai, 1920 až 1926 (Academia, Bratislava 1927), v ktorej sa sumarizovalo jeho dovtedajšie dielo. S jeho dielom sa možno stretnúť aj v Meyerovom Lexikone. S úspechom sa presadzoval v medzinárodných súťažiach. K modernému architektonickému cíteniu sa ale prepracovával iba postupne. Na jeho raných prácach možno pozorovať aj vplyvy historizmu, aj vplyvy kubizmu, aj klasicizujúce tendencie a zrejme ani táto skutočnosť nie je celkom bez súvisu s jeho vzťahom k pamiatkam.

Talentovaný, vzdelaný a pracovitý človek majstrovsky ovládal kresliarske náčinie. Akože ináč, láskou Slatinského – kresliara bola predovšetkým historická architektúra. Nejedna z jeho kresieb je dnes cenným dokladom o tom, čo kedysi bolo.

Prvými míľnikmi na ceste Artura Slatinského za vzdelaním a početnými životnými úspechmi bola maturita na žilinskom reálnom gymnáziu a diplom z Vysokej školy technickej v Budapešti. Posledný míľnik predstavuje náhrobný kameň v susedstve hrobu inej známej osobnosti dejín pamiatkovej ochrany na Slovensku – Eugena Bárkánya. Artur Slatinský zomrel 8. marca 1962 v Bratislave.

Ľubomír Mrňa

2

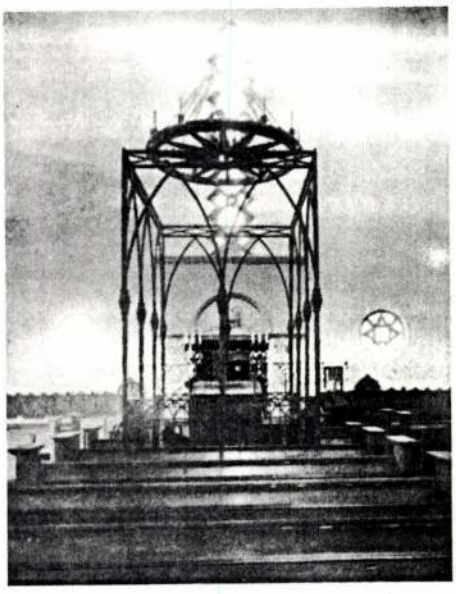

3

❶ *Ing. arch. A. Slatinský: Súťažný projekt úpravy pivnice bratislavskej radnice na reprezentačnú sieň.*

❷ *Renesančný kaštieľ v Diviakoch po obnove v rokoch 1952–1958. Projekt: Ing. arch. Artur Slatinský.*

❸ *Ortodoxná synagóga na Heydukovej ulici v Bratislave, interiér. Projekt: Ing. arch. A. Slatinský.*

FOTO: ARCHÍV SÚPS

SZALATNAI Artúr épületén

Die Persönlichkeiten und Trends in der Architektur Bratislavas der zwanziger Jahre

DANA BOŘUTOVÁ

Eine Bemerkung zur Einführung

Die zwanzige Jahre stellen eine besondere Etappe in der Entwicklung der slowakischen Gesellschaft dar. Es war die Zeit eines neuen Anfangs, eine neue Entwicklungsetappe der nationalen Kultur in einem unabhängigen tschechoslowakischen Staat, unter Bedingungen, die mit denen der Vergangenheit nicht vergleichbar waren. Der Anfang dieses Jahrzehnts war durch grosse Begeisterung und Elan, aber auch durch eine Vielfalt von schwerwiegenden und komplizierten Aufgaben gekennzeichnet. Im Laufe dieser Etappe, im Prozess der Lebenspraxis der neuen aufstrebenden modernen Gesellschaft fand die Prüfung, Überwindung und Innovation der traditionellen Ansichten und Ideale statt. Am Ende dieser Etappe stehen die Resultate, die von einem grossen Mass an geleisteter Arbeit, von einem Wachstum und einer Intensität der Bewegung, von einer strengen Motivation und einer kraftvollen Kreativität zeugen. Alle diese Phänomene sind in einer einmaligen Weise in der Architektur dieser Jahre verkörpert. Dank ihres grundlegenden Zusammenhangs mit den elementaren Funktionen der Gesellschaft gibt die Architektur ein plastisches Bild von der Komplexität, Vielfältigkeit, also von den spezifischen Charakterzügen der Zeit. Und Bratislava war die Stadt, wo — im Rahmen der ganzen Slowakei — die Architekturentwicklung im Laufe der zwanziger Jahre ein besonders verdichtetes, mannigfaltiges und markantes Gepräge bekommen hat.[1] Als neue Landeshauptstadt hat Bratislava eine wichtige Rolle im Wirtschaftsleben des neuen Staates gespielt und hatte ein grosses Bevölkerungswachstum sowie einen mächtigen Aufschwung auf allen Gebieten des wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Lebens zu verzeichnen.[2]

Um den Einfluss der genannten Umstände auf die Architekturentwicklung im Laufe der zwanziger Jahre zu verfolgen, ist es notwendig, die Ausgangssituation und die Voraussetzungen für ihre weitere Entwicklung zu berücksichtigen. Gleichermassen heisst es die Haltungen, die die führenden Architektenpersönlichkeiten dieser Zeit zur gegebene Situation einnahmen, kennenzulernen, wie auch die Trends, die durch ihre Auffassungen repäsentiert wurden, im Auge zubehalten.

Ausgangssituation und Voraussetzungen

An erster Stelle ist hier das Erbe der Architekturentwicklung der Stadt in den letzten Dekaden der k. u. k. Monarchie zu berücksichtigen, einer Entwicklung, die als Dokument und Ausdruck des Lebensstils der Stadt dreier Nationalitäten verstanden werden muss. Es ging um eine Stadt untergeordneter Bedeutung, die jedoch im Nahbereich und regen Kontakt zu den beiden Hauptzentren der Monarchie stand, eine Stadt, die sich mit Stadterweiterungen im genannten Zeitraum ausgedehnte Gebiete für den Aufbau von Industrie- und Wohnvierteln erwarb und die in den Strassen des Zentrums durch öffentliche Gebäude, Miethäuser oder anspruchsvolle Paläste und Villen ein städtisches Antlitz erhielt, das ähnlich wie die Bevölkerung Bratislavas durch Vielfalt charakterisiert war. Diese Vielfalt des architektonischen Ausdrucks bewegte sich von Eklektizismus und der Sezession bis zu strengeren rationalistischen Tendenzen und war zwischen den Einflüssen von Wien und Budapest

angesiedelt,[3] die hier dank des besonderen Umfeldes Lokalkolorit besassen und zur Entstehung einer Lokaltradition beitrugen.

Diese Pluralität, das Zusammentreffen verschiedenartiger Einflüsse und die Heterogenität als Grundcharakteristika der Umwelt können zugleich zu den Vorbedingungen der folgenden Architekturentwicklung in Bratislava gezählt werden. Auch nach der Umwälzung ist diese Konstellation der Einflüsse aus Wien und Budapest (bzw. in geringerem Maße aus Prag und Deutschland) der eigentliche Ausgangspunkt der neuen Architektur. Mit der Entstehung des neuen Staates erweitert sich das ursprüngliche Spektrum der Anregungen und Einflüsse um die enge Verbindung zur tschechischen Architektur überhaupt. Diese Verbindung soll die de facto nicht bestehende slowakische Architekturtheorie, Publizistik, wie auch Fachschulen ersetzen und zugleich wird sie zu dem die allmählige Beseitigung der genannten Mängel stimullierenden Impuls. Eine direkte Verstärkung erhält die zahlenmässig relativ kleine slowakische Architektengemeinde durch geschulte böhmische Fachleute, die unter anderem einen Versuch machen, ihren eigenen Stil zu „übertragen". Das schafft die Moglichkeit, dessen Modifikationen unter den neuen Umständen zu eforschen.

Grundsätzliche Voraussetzungen der folgenden Architekturentwicklung sind die Bauaufgaben, die Bratislava als neue Landeshauptstadt der Architektur stellt: Vertretungsbehörden, Verwaltungszentren, Industrie- und Handelsbehörden, Schulen und öffentliche Einrichtungen — Geschäfte, Dienstleistungen, Sozial- und Kulturbauten, Wohnbauten — also alle Gebäudearten, alle Bautypen, die sowohl für umfangreiche öffentliche als auch privatunternehmerische Aufträge umfassende Baukapazitäten erfordern.

Der Auschwung und die Bauaufgaben der Stadt lockten eine beträchtliche Zahl von Fachleuten an. Es formierte sich hier eine Architektengruppe heterogener Herkunft und Schulung. Diese Gruppe fasst einerseits die Persönlichkeiten zusammen, die die Entwicklung wesentlich beeinflussen, und andererseits stellt sie zugleich das Phänomen des Aufeinandertreffens und der Konfrontation verschiedenartiger Meinungen, Auffassungen und Einflüsse in einem Umfeld vor.

Pluralität und Vielfalt, die wir bereits als Erbe und zugleich als Voraussetzung der Entwicklung nannten, muss, wenn sie nicht nur zu einer mechanischen Summe der Tendenzen werden soll, durch einen bestimmten inneren Zusammenhang bedingt werden. Sie muss einen gemeinsamen, sie spezifisch färbenden Nenner haben, der die einzelne Tendenzen gegenseitig verbindet und mit der Umwelt harmonisiert. Den gemeinsamen Nenner, der aus der Natur und Eigenart der gegebenen Umwelt (als Ort wie auch als Sozietät verstanden) entspringt, stellen in diesem Falle die nationalorientierten kulturellen Bestrebungen dar, die ihren mehr oder weniger programmatischen Ausdruck in den schöpferischen Konzepten der Architekten finden.

Dies alles sind also Gründe, bei denen man vermuten kann, dass Bratislava in der ersten Dekade der Existenz der tschechoslowakischen Republik jene Voraussetzungen besaß, um eine Schüsselrolle in der Architekturentwicklung der Slowakei zu spielen.

Die Persönlichkeiten und Trends

Das kommunale Bauprogramm ist in den ersten Nachkriegsjahren durch die soziale Notwendigkeit motiviert. Die von der Städtischen technischen Abteilung (Mestské technické oddelenie) projektierten Bauten mit kleinen Wohnungen repräsentieren in Bezug auf die Raumdisposition kein Novum und auch in Bezug auf die Baugestalt knüpfen sie an die vorhergehende Periode städtischer Architekturentwicklung in Bratislava an. Sie sind durch die verhältnismässige Strenge des einzelnen Blocks, die ihn belebenden Steinmetzarbeiten und die gegliederten Dachpartien charakterisiert (zum Beispiel Häuser in der Vajnorská Strasse aus den Jahren 1919—20 oder das Haus Ecke Vazovova und Mýtna Strasse aus dem Jahre 1921). Die für die Bedürfnisse der Stadt ausgearbeiteten progressiveren Projekte — die Gartenstädte (von Jurkovič aus dem Jahre 1919 und von Szönyi, Madlmayer und Weinwurm aus den Jahren 1919—20) und billige typisierte Häuser (von Jurkovič aus den Jahren 1919—20)[4] — blieben jedoch auf dem Papier.

Dušan JURKOVIČ (1868—1947), ein aus nationalbewusstem Milieu stammender, an der Höhe-

Dušan Jurkovič: Sog. Legiohäuser in der Ursíny Strasse, 1923—24. Foto T. Leixnerová

re Staatsgewerbeschule in Wien und im Atelier von Michal Urbánek in Vsetín ausgebildeter Architekt, realisierte im Jahre 1920 die Arbeitersiedlung Dynamitka. Den Fragen des Wohnens schenkte Jurkovič auch in den folgenden Jahren Beachtung, als er (gemeinsam mit dem Architekten J. Pacl) 9 Miet- und 9 Familienhäuser (in der Ursíny Strasse, die sog. Légiohäuser), bzw. auch 5 Familienvillen (in der Güntherova Strasse) baute, alle in den Jahren 1923—24.

Programm seines Schaffens war die Erneuerung der traditionellen Werte und nationalen Charakteristika in der Architektur. In Übereinstimmung mit seinem Vorkriegswerk hat er äusserste Aufmerksamkeit gleichermassen den Funktionsaspekten wie auch der bildkünstlerischen Gestaltung gewidmet. Während die Fassaden der Wohnhäuser ausser mit den traditionellen architektonischen Elementen (Balkone, Loggien, Dacherker usw.) oft auch mit ornamentalen dekorativen Elementen geometrischen, vegetabilen oder figurativen Typs belebt werden (die er stets konsequent nach dem Haustyp und dem Charakter der Umgebung anwendet), erzielen die Projekte für öffentliche Bauten vor allem durch die angewandeten rein architektonischen Ausdrucksmittel ihre Wirkung und erreichen durch eine gewisse Strenge eine eigene Monumentalität (zum Beispiel das Wettbewerbsprojekt für ein Bankgebäude in Bratislava vom Jahre 1922).

Eine kontinuierliche Entwicklungslinie seiner Arbeiten für die Militärfriedhöfe (in Galizien in den Jahren 1915—17) gipfelt im Projekt für das Grabmonument des Generals Milan Rastislav Štefánik auf dem Berg Bradlo (aus den Jahren 1919—28). Trotz der engen Beziehung zu den traditionellen Werten der Architektur (unter anderem beschäftige er sich intensiv auch mit der Problematik der Denkmalsrekonstruktion und Adaptation)[5], verschliesst sich Jurkovič jedoch der Aufnahme

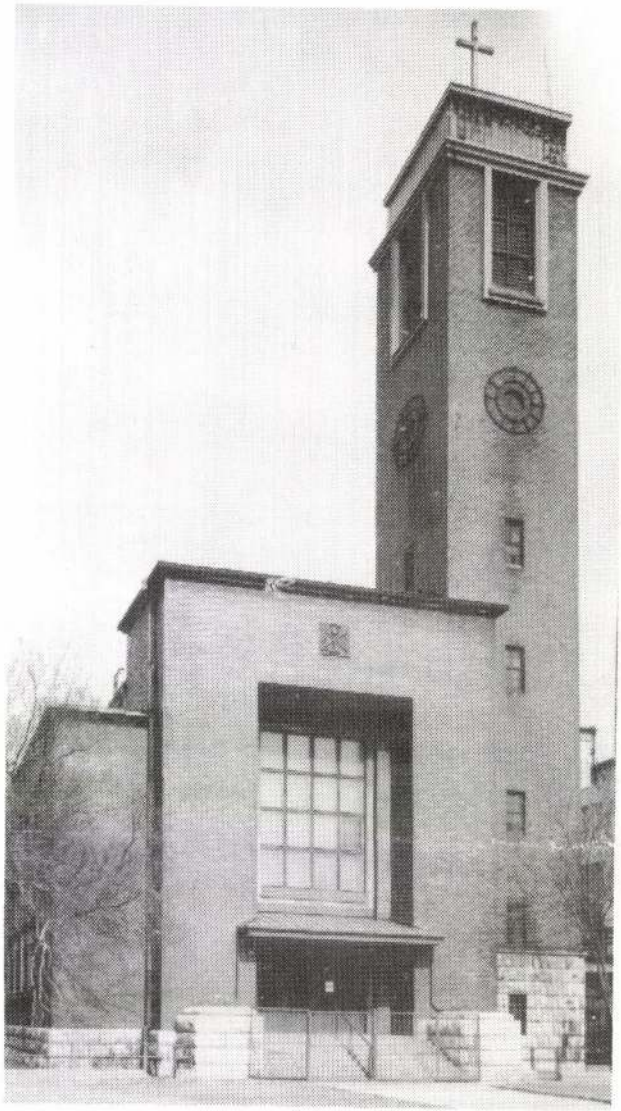

Milan Michal Harminc: Evangelische Kirche in der Legionárska Strasse, 1929—30. Foto T. Leixnerová

fortschrittlicher Anregungen aus der zeitgenössischer Entwicklung nicht. Seinem komplexen schöpferischen Zugang entspricht folgerichtig die Sachbezogenheit der Raumdisposition und des angemessenen architektonischen Ausdrucks. Das allmählige Ersetzen des Ornaments durch die gestalterische Gültigkeit der Stoffqualität der architektonischen Volumen bezeichnet diese spätere Phase seines Schaffens. Nach wie vor macht sich auch der für Jurkovič bezeichnende Respekt gegenüber dem umgebenden Milieu geltend (wie etwa im Sanatorium Dr. Koch aus dem Jahre 1928, das er gemeinsam mit den Architekten J. Merganc und V. Klimeš projektierte).

Historisierende bzw. klassizisierende Elemente sind in den Werken von Milan HARMINC (1869—1964) oft festzustellen, der in den Baugewerken wie im Atelier von Prof. Schikedanz in Budapest geschult wurde. In Bratislava ist sein Wirken mit dem Gebäude der Tatrabank (aus dem Jahre 1922) und dem Landwirtschafts-, dem jetzigen Nationalmuseum (aus den Jahren 1924—27) verbunden, wie auch mit dem Umbau des Hotels Carlton-Savoy (aus den Jahren 1929—30). Von den Bauten ausserhalb Bratislavas sei an das Sanatorium Dr. Szontágh in Nový Smokovec (in der Hohen Tatra aus den Jahren 1915—25) erinnert, dessen Raumdisposition sich nach den neuesten medizinischen Erkenntnissen[6] bei Wahrung traditioneller architektonischer Ausdrucksmittel richtet.

Harmincs Schaffensmethode lässt sich als eklektizistisch charakterisieren, bedingt durch die Fähigkeit, verschiedenartige Elemente traditioneller Architektur mit den progressiven Bestrebungen der Epoche zu verbinden. Die immanente Spannug dieser Synthese wahrt er auch dort, wo er formal ausgeprägter zu Anregungen der Moderne neigt (etwa die evangelische Kirche in der Legionárska Strasse aus den Jahren 1929—30).

Auf der spannungsreichen Beziehung zwischen traditionellen und neuen Elementen beruhen auch die Werke weiterer Architekten:

An erster Stelle erinnern wir an Artúr SZALATNAI-SLATINSKÝ (1891—1962). Er studierte an der Technischen Hochschule in Budapest. Seine Werke sind durch die Ausgewogenheit einfacher Architekturformen in Verbindung mit sparsamem historisierendem Dekor, das sich dem Sinn der Bauaufgabe unterordnet, gegennzeichnet (zum Beispiel die Synagoge in der Heydukova Strasse aus dem Jahre 1923). Einige seiner weiteren Werke verraten eine starke Resonanz kubistischer Expressivität (wie das Haus Kempný in der Radlinský Strasse oder der nicht realisierte Entwurf für ein Teehaus am Donauufer, beide um 1924). Zunehmend deutlicher neigt er zu einer vom Dekor gereinigten elementaren Form, deren architektonische Wirkung auf der Reinheit der Grundform, der Ausgewogenheit der Proportionen und der Faktur des Materials beruht (zum Beispiel das Eckhaus in der

Mickiewiczova Strasse oder das Gebäude der Pension Grünhut in der Zelená Strasse, beide um 1926).

Einen ähnlichen Ausgangspunkt hatte auch das Schaffen Alexander SKUTECKÝs (1883—1944), gebürtiger Wiener, Absolvent der Technischen Hochschule in Budapest. In Bratislava ist sein Werk mit dem Bankgebäude (an der Ecke Štúrova Strasse aus den Jahren 1922—24) vertreten.

Das Streben nach einer Synthese traditioneller Elemente mit progressiven Tendenzen ist auch für das Werk des Bratislavaer Architektenduos Andrej SZÖNYI (1885—1968) und František WIMMER (1885—1953) kennzeichnend (wie etwa das Haus in der Feriencíkova Strasse aus dem Jahre 1922 oder die Arbeiterwohnbausiedlung Danubius aus dem Jahre 1926). Im Verlauf der zwanziger Jahre nahmen sie immer mehr modernistische Prinzipien auf (zum Beispiel die Central-Passage aus dem Jahre 1928), bewahrten sich jedoch ihr ursprüngliches Gespühr gegenüber dem traditionellen bzw. historischen Charakter der Umgebung.

Die Entwicklung von einem romantischen, folkloristisch gefärbten Traditionalismus (zum Beispiel die eigene Villa aus dem Jahre 1924) zu einem immer ausgeprägteren Modernismus (zum Beispiel das Café und Kino Metropol aus den Jahren 1927—28 oder das Sparkassengebäude aus den Jahren 1930—31) durchlief in seinem Schaffen Juraj TVAROŽEK (1877—1966), der in Budapest und Prag geschult wurde.

Eine andere Weise historische Motive mit neuen Formen zu verknüpfen finden wir im Schaffen František KRUPKAs (1885—1963), der in Wien und Prag (an der Akademie der bildenden Künste) studierte. Die Mächtigkeit der expressiv gegliederten Baumasse verbindet er mit vereinfachten historisierenden Motiven (zum Beispiel am Gebäude der Polizeidirektion aus den Jahren 1922—25), bzw. mit kubistischen Elementen (wie zum Beispiel die Fassade des Mittelschulinternats aus dem Jahre 1925).

Allmählig ist bei ihm eine gestalterische Vereinfachung der Architekturgliederungen und eine Neigung zur schlichteren Äusserung wahrzunehmen (zum Beispiel die Finanzämter, heute Ministeriumsgebäude, in der Martanovičova Strasse aus dem Jahre 1927 und das Hotel Palace aus dem Jahre 1928). Die Verschiebung zu einem gemäßigten Ausdruck bezeugt auch das Gebäude der ehemaligen Börse, heute Universitätsgebäude, aus den Jahren 1925—30), dem man bestimmte klassizisierende Anklänge nicht absprechen kann.

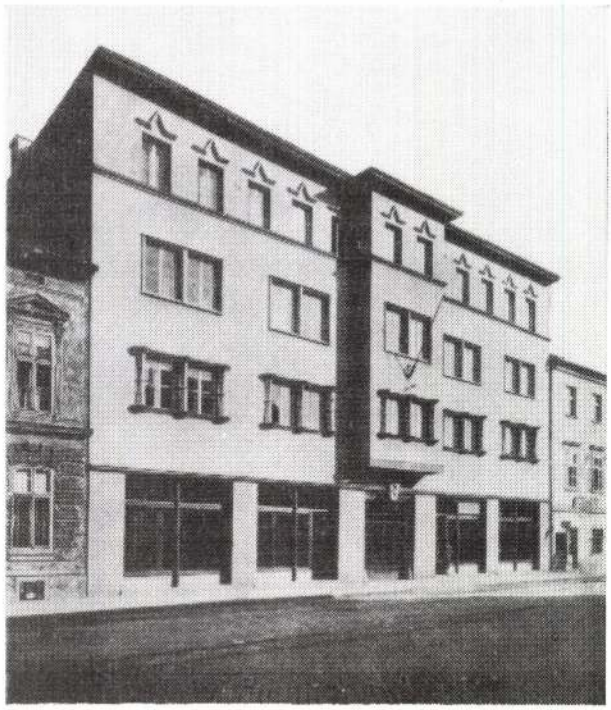

Artúr Szalatnai-Slatinský: Haus Kempný in der Radlinský Strasse, um 1924. Repro T. Leixnerová

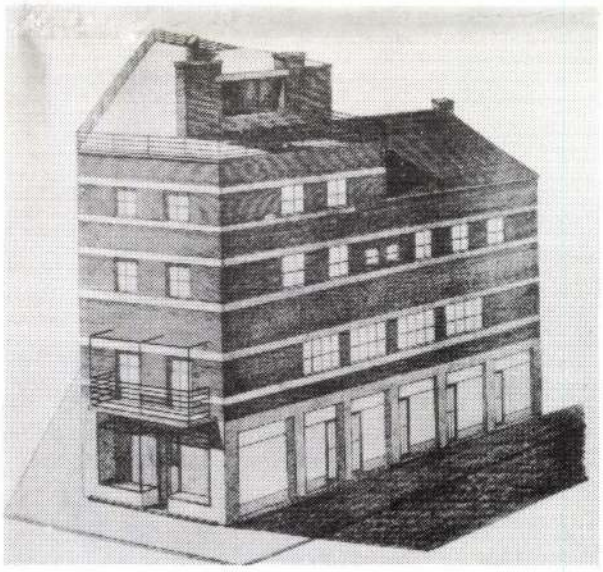

Artúr Szalatnai-Slatinský: Entwurf für ein Eckhaus in der Mickiewicz Strasse, um 1926. Repro T. Leixnerová

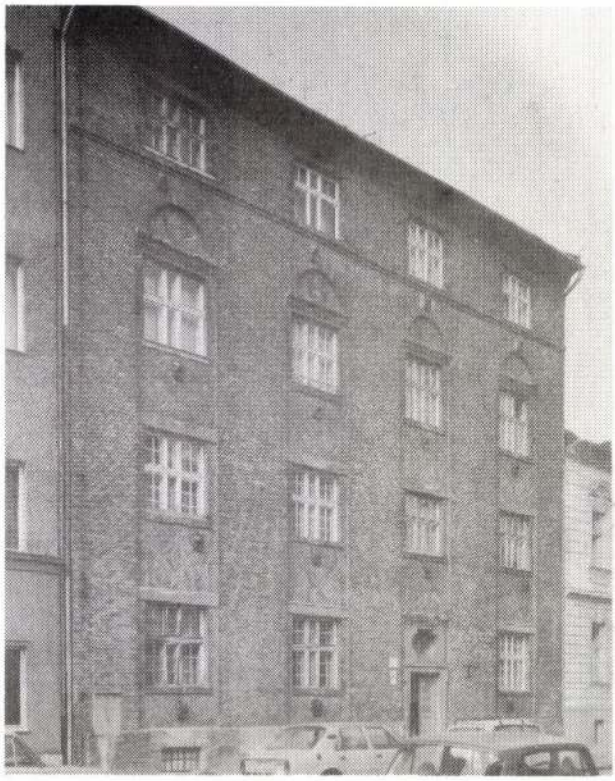

Andrej Szönyi, František Wimmer: Miethaus in der Ferienčik Strasse, 1922. Foto T. Leixnerová

Juraj Tvarožek: Sparkassengebäude, 1930—31. Repro T. Leixnerová

Über das Werk Krupkas gelangen wir zu einem weiteren Kreis, den eine Gruppe tschechischer Architekten repräsentiert. An erster Stelle erinnern wir an Alois BALÁN (1891—1960), Absolvent der Tschechischen technischen Hochschule (ČVUT) Prag, der sich seit seinem Eintreffen in Bratislava mit Studien für den Regulierungsplan der Stadt (1920—24) beschäftige — das heisst mit einem der dringendsten Probleme der Stadt, das man jedoch erst Ende der zwanziger Jahre zu lösen begann. Als erster seiner Bratislavaer Bauten entstand das Gebäude YMCA. Anregungen zu siener Lösung fand der Autor in historischen wie auch zeitgenössischen ausländischen Vorbildern. In Bezug auf den architektonischen Ausdruck respektierte er jedoch die Bedingungen der Umgebung und verriet eine Neigung zur dekorativen Fassadenbehandlung. In den folgenden Jahren wurde Balán einer der Hauptvertreter des von Prag übernommen sog. bogenförmigen Dekorativismus (auch Rondokubismus genannt), eines Stils, der sich nach den Vorstellungen seiner Schöpfer (Prof. Janák und Gočár von der ČVUT) mit der Idee von der Nationalarchitektur verband.

Seit 1922 arbeitete Balán mit Jiří GROSSMANN (1892—1957) zusammen ebenfalls Absolvent der Prager ČVUT, der besonders in der ersten Zeit ihrer Zusammenarbeit den nüchterneren, tektonisch konsequenteren Pol des Duos verkörperte. In den Jahren 1922—24 projektierten sie zahlreiche Miethäuser (zum Beispiel in der Strasse des 29. augusta, in Mlynské Nivy, in der Strasse Červenej armády), wie auch die eigene Villa von A. Balán (aus dem Jahre 1923). Der Wohnbaukomplex zwischen den Strassen Legionárska und Malinovského illustriert deutlich die Verschiebung, die sich Mitte der zwanziger Jahre in ihrer Arbeit vollzog. Vom ursprünglichen Dekorativismus der ersten Etappe (1923—24), der sich jedoch durch eine Zurücknahme der Agressivität des Prager Rondokubismus auszeichnete und sich mehr einer fast mechanischen Anwendung farblich unterschiedener dekorativer Gliederungen auf der Fläche näherte, vollzieht sich hier (in der zweiten Etappe, 1925—27) die Verschiebung zur nüchteren elementaren Gestaltlösung im Geiste der Moderne, die von der Grundorientierung auf dispositionellfunktionale Fragen bestimmt wird.

Alois Balán: Gebäude YMCA, Ecke der Karpatská Strasse, 1920.

Im Gebäude der Eisenbahndirektion (in der Klemensova Strasse aud den Jahren 1925—27) verbindet sich die vom ursprunglichen sog. Rondokubismus unterscheidende Art der Expressivität mit der neuen Klarheit der Raumdisposition. Im Gebäude Umelecká beseda slovenská (aus dem Jahre 1925) setzt sich die rein kristalline Gestalt in jeder Beziehung, räumlich wie gestalterisch, durch.

Ähnlich wie Balán und Grossman war auch Vojtěch ŠEBOR (1890—1968) Absolvent der ČVUT in Prag. Auch er bewegte sich vom Dekorativismus (zum Beispiel die Wonhäuser an der Ecke Vajnorská Strasse aus dem Jahre 1923) in Richtung zum sachlichen modernistischen Ausdruck, wie es vor allem seine Mietwohnungsbauten in Bratislava präsentieren.

Im Unterschied zu den Tendenzen, die vor allem die farbliche Wirkung der Fassaden betonten, konzentrierte sich der Schüler von Jan Kotěra aus der Prager Akademie der bildenden Künste, Klement ŠILINGER (1887—1951), auf die expressive plastische Durchgestaltung der ganzen Oberfläche des Baues, wobei die Logik der Komposition einzelner

Alois Balán: Eigene Villa, 1923. Repro T. Leixnerová

Bauglieder den Eindruck innerer Tektonik der Baumasse vermittelt. Als Biespiele können zahlreiche Miethäuser angeführt werden (zum Beispiel in der Štetinova Strasse aus den Jahren 1921—22, in der

Alois Balán, Jiří Grossmann: Gebäude Umelecká beseda slovenská, 1925. Repro T. Leixnerová

Heydukova Strasse aus den Jahren 1922—23 und andere) oder das Anatomische Institut der Universität (in der Sasinkova Strasse aus den Jahren 1924—25), das der Architekturtheoretiker Š. Šlachta als „Beispiel eines allmähligen Übergangs von der rondokubistischen Architektur zum funktionalen Plastizismus bis robusten Konstruktivismus" charakterisiert.[7] Die Folgen dieses Wandels belegen Šilingers weitere Bauten in Bratislava — zum Beispiel das Internat Lafranconi (aus dem Jahre 1927), wo er den gestalterischen Effekt verschiedener Baumaterialen (bzw. deren Oberflächenstrukturen) ausnutzt. Nach wie vor macht sich bei ihm ein starkes plastisches Empfinden für Bauvolumen und die Spannung zwischen positiver und negativer architektonischer Form geltend, wie auch für bedeutungsakzentuierende architektonische Elemente (zum Beispiel Portale) — so zu sehen am Gewerbehaus (Živnodom aus dem Jahre 1928).

Kotěras Schüler (nach vorhergehendem Studium bei Josip Plečnik) war auch Jindřich MERGANC (1889—1974), dessen Schaffen am Anfang einen verhältnismässig vielfältigen Charakter hatte: er kokettierte mit der volkstümlichen Ornamenttradition (Projekt von „žudro" — einer überwölbten Vorhalle für die Villa J. Votrubas aus dem Jahre 1921), mit modischen dekorativen Elementen des Rondokubismus (Miethaus aus dem Jahre 1922) und mit der expressiven Ausdrucksweise, die der Architektur Deutschlands nahestand (Miethaus in der Klemensova Strasse aus dem Jahre 1923). Unter der dekorativen oder expressivistischen Oberfläche ist jedoch die Präsenz der sachlichen und konstruktiven Haltung zu spüren, die man dem Gebäude des ehemaligen Rentenamtes (heute Slowakische Akademie der Wissenschaften in der Štefánik Strasse aus den Jahren 1925—27) nicht absprechen kann, und die durch modernistische Transformation eines traditionellen Portikusmotivs belegt wird. Die umfassende Anwendung dieser Haltung veranschaulicht das schon erwähnte Sanatoriumsgebäude Dr. Koch (aus dem Jahre 1928, mit D. Jurkovič und V. Klimeš gemeinsam projektiert).

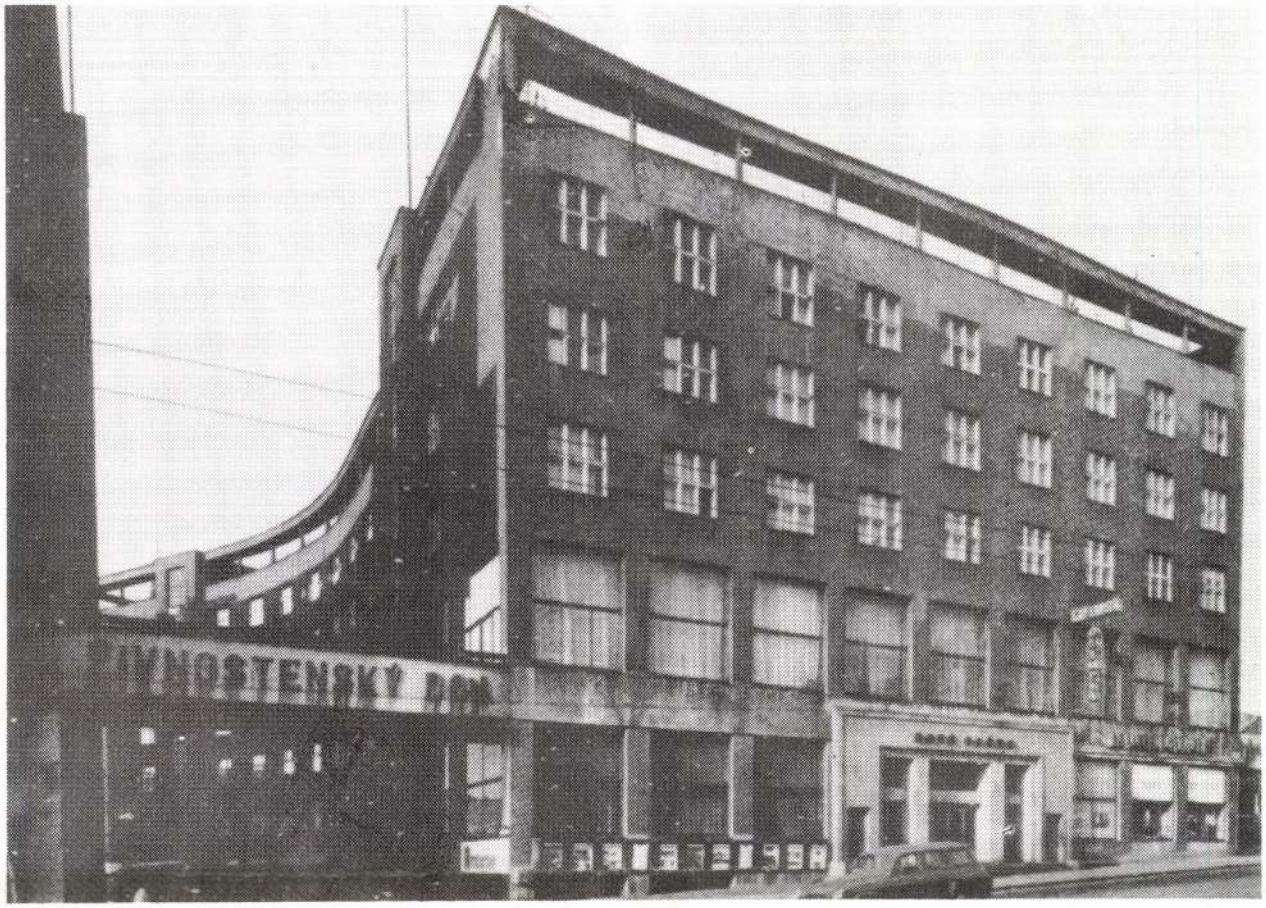

Klement Šilinger: Živnodom (Gewerbehaus), 1928. Repro T. Leixnerová

Solche konstruktive Haltung zeichnet auch das Schaffen einer weiteren bedeutenden Architektenpersönlichkeit Bratislavas aus. Bedrich WEINWURM (1885—1942) wirkte nach Absolvierung des Dresdner Technikums in Berlin und nach seiner Rückkehr in Bratislava. Nach klassizierenden Merkmalen im Frühwerk (Umbau des Sanatoriums Grand in der Hlboká Strasse aus dem Jahre 1919) wird er verhältnismässig schnell ein Vertreter puristischer Tendenzen im Bratislavaer Milieu. Schon Anfang der zwanziger Jahre konzentriert er sich systematisch auf die Wohnraumproblematik in der Massen- und Einzelbebauung. Er vermittelt so den sozialen Kontext modernistischer Prägung. Als Beispiele des allmähligen Reifens seiner Intentionen sind zahlreiche Projekte für Villen und Miethäuser zu nennen (zum Beispiel Villa Riesner und Villa Steiner, beide aus dem Jahre 1923, das Wohn- und Verwaltungsgebäude in der Gunduličova Strasse, Miethäuser in der Moyzesova und Lermontovova Strasse aus den Jahren 1924—25 oder Miethäuser mit kleinen Wohnungen der Siedlung Unitas (aus dem Jahre 1930) und Nová doba (ab 1931). Sein Programm erarbeitete er die ganze Zeit mit Ignác VÉCSEI (1883—1944) gemeinsam.

Das Bratislavaer Wirken von Emil BELLUŠ (1899—1979), der in Budapest und Prag (ČVUT) studierte, datiert sich mit der zweiter Hälfte der zwanziger Jahre und ist vor allem mit Wohnbauten im Geiste des Modernismus präsentiert (zum Beispiel Miethäuser in der Vajnorská Strasse aus dem Jahre 1926 oder die Kolonie der Klienwohnungsmiethäuser in der Miletičova und Trenčianska Strasse aus dem Jahre 1930).

Wenn Bratislava vor dem Jahre 1919 noch keine bedeutende heimische Architekturtradition hatte (da die Mehrzahl der nahmhaften Architekten slowakischer Herkunft ausserhalb der Slowakei tätig waren und neben den Importen aus Wien und Bu-

dapest die breitere heimische Produktion überwiegend bautechnisches Niveau hatte), so veränderte sich die Situation nach Gründung der Republik schnell.

Ein kurzer Querschnitt durch das Schaffen der bedeutendsten Architektenpersönlichkeiten, die im Verlauf der zwanziger Jahre in Bratislava wirkten, hat gezeigt, dass es sich um eine Etappe schneller und intensiver Entwicklung handelte, an deren Ende man von einem Anschluss an die europäische Entwicklung sprechen kann. Der ganze Untersuchungszeitraum kann in drei Abschnitte unterteilt werden (die sich voneinander natürlich nicht scharf abgrenzen lassen und die als Erkenntnishilfe für das Bewusstmachen der grundsätzlichen Charakterzüge der Entwicklung zu verstehen sind):

1) Die erste Etappe (1919—24) kann als Kristallisationsprozess der Entwicklungsströmungen charakterisiert werden. Kennzeichnend ist hier die Vielfalt des Gesamtbildes, die Verflechtung verschiedenartiger Tendenzen. Für das Bratislavaer Milieu sind traditionell orientierte Architekturrichtungen kennzeichnend, in denen ein eklektisches Herangehen und die Auswahl architektonischer Gestaltungsmöglichkeiten im Sinne der gegebenen Aufgabe gilt. Ob sie nun eher zur historisierenden bzw. klassizisierenden architektonischen Ausdrucksweise (wie zum Beispiel bei M. M. Harminc oder A. Szalatnai) oder zu romantisierenden Positionen mit partieller folkloristischer Färbung (wie zum Beispiel bei D. Jurkovič oder J. Tvarožek) neigen, in den Werken ihrer besten Vertreter zeigen sie ihre Sensibilität gegenüber den progressiven Entwicklungsimpulsen und eine innere Gebundenheit an die Bewegungen architektonischen Denkens dieser Zeit. Die synthetische Qualität ihrer Schöpfungen hebt das Erbe der heimischen eklektischen Tradition auf ein neues Niveau.

Eine weitere Gruppe vertritt expressive Trends — sie bezieht die Expressivität im Geiste der deutschen Architektur vom Anfang der zwanziger Jahre, wie auch den die tschechischen Anregungen reflektierenden Kubismus und Rondokubismus ein. Deren konstruktivere Variante ist zum Beispiel durch K. Šilinger vertreten, weil die andere, mit dem Art Deco verwandte dekorative Variante zum Beispiel mit dem Namen A. Baláns verknüpft werden kann.

Man kann feststellen, dass fast jede Architektenpersönlichkeit in diesem Zeitraum, d. h. am Anfang der zwanziger Jahre, Träger eines spezifischen, individuell gefärbten Stils war, der ein Bestandteil des vielfältigen Architekturbildes der Stadt wurde. Die Abweichungen der einzelnen Autoren sind dabei vielleicht als Folge der gegenseitigen Beeinflussung zu bezeichnen (wie zum Beispiel beim Schaffen A. Szalatnais um 1924). Die Mehrheit der Architekten ist jedoch durch ihr Interesse an der bildkünstlerischen Seite der Architektur, der Massigkeit der Formen (die mit expressiven Architekturströmungen korrespondiert) und an einem Dekorativismus (der mit Erscheinungen des Art Deco korrespondiert) verbunden. Ein Reflex lokalen städtischen Milieus lässt sich zum Beispiel in den Modifikationen des Rondokubismus verfolgen, der gegenüber seinem tschechischen Vorbild an Agressivität verliert und einerseits gemässigter wie andererseits konstruktiver wird.

Schon in diesem ersten Zeitabschnitt müssen auch Tendenzen erwähnt werden, die einer Lösung architektonischer Aufgaben vom Standpunkt der funktionell bestimmten Raumdisposition die Priorität einräumen, und die, durch eine elementare Beziehung zur architektonischen Form bestimmt, sich als Wende zum Purismus zeigen. Diese Tendenzen erscheinen einerseits latent (als der konstruktive und sachliche Kern in den Werken künstlerisch anders orientierter Architekten wie zum Beispiel von A. Szalatnai, J. Merganc, D. Jurkovič, M. M. Harminc) und andererseits direkt (in Werken, deren äussere Form den puristischer Ausdruck geltend macht, wie zum Beispiel von B. Weinwurm, I. Vécsei und auch E. Belluš).

2) Diese modernistische Tendenz erstarkt allmählig deutlich und wird einer der Pole auf den sich die miteinander verflochtenen architektonischen Trends im zweiten Zeitabschnitt (1924—28) orientieren. Es ist die Etappe der Polarisierung, wo den Gegenpol zum Modernismus die architektonischen Strömungen bilden, die wir als komplementär bezeichnen könnten. Es sind die Strömungen, die trotz der Beachtung funktioneller Seiten der archi-

Jindřich Merganc: Portal des ehem. Rentenamtes (heute Slowakische Akademie der Wissenschaften), 1925—27. Foto T. Leixnerová

ΑΚΑΔΕΜΙΑ
49

tektonischen Aufgaben sich weigern, den Reichtum traditioneller Architekturformen aufzugeben, und ihn zumindest in reduzierter oder transformierter Form weiterhin beibehalten.

3) Es ist charakteristisch, dass diese Tendenzen auch in der folgenden, dritten Etappe (1928—33), die die völlige Durchsetzung des Modernismus und den Ausgleich mit der europäischen Entwicklung bedeutet, fortdauern. Ihre Wirkung ist zweifelsohne zum Beispiel auch im späteren Werk des Klassikers der modernen slowakischen Architektur Emil Belluš zu spüren.

Eine Bemerkung zum Abschluss

Wenn wir den Modernismus für den Stilausdruck der aus der funktionalen Denkweise heranwachsenden Architektur halten — das heisst aus der Denkweise, die zum allgemeinen Prinzip der Kultur des 20. Jahrhunderts wurde —, wie sind dann die erwähnten komplementären Architekturströmungen zu interpretieren? Die Qualität ihrer Erscheinungsbilder widerspricht der Auffassung, die dazu neigt, sie als retardierenden Historismus oder Romantismus zu deuten. Die funktionale Denkweise ist eine Methode, bei der die Aufgabe (das Bedürfnis, der Zweck) definiert und analysiert wird und danach die Mittel zu ihrer Erfüllung operativ gesucht werden. Damit hängt die implizite Offenheit und Elastizität des Systems zusammen, die zum Anlass genommen werden kann, die konventionelle Haltung gegenüber dem Eklektizismus als Schaffensmethode (und auch gegenüber seiner Erscheinungen in der Architektur) neu auszuwerten.

Die Entstehungsbedingungen des Stilausdrucks des Modernismus setzten, erstens, eine bestimmte Stabilisierung der Aufgaben (d. h. die auf die materiellen Funktionen, also Funktionen elementaren Charakters, orientierte Hierarchie) voraus, wie auch, zweitens, den elementaren Zugang zur architektonischen Form (d. h. den analytischen Zugang zur Form überhaupt, wie das Verständnis der Form als Folge befriedigender sachgemässer Raumlösungen und der Harmonisierung der Funktionen in einem Organismus). Dieser elementare Zugang zur Form war auch durch Postulat wahrhaftigen Funktionausdrucks determiniert.

Doch die Elastizität des funktionalen Denkmodells widerspricht im Prinzip jedem Formschematismus oder Normativismus. Es ist eine Frage der (zur zeit gültigen) Hierarchie der Werte, welche Bedürfnisse bzw. Funktionen im Rahmen dieses Modells akzentuiert und in den Vordergrund gestellt werden. Wenn die Hauptströmung — das Modell der Moderne — auf der Fehlerlosigkeit der Raumdisposition und Erfüllung eines materiellen Zweckes basiert hat, dann sind die ihr parallelen komplementären Richtungen vielleicht als polemische Versuche anzusehen, dieses Modell zu korrigieren oder zu ergänzen.

Möglicherweise ging es hier um den Versuch, die Hierarchie der Funktionen anders zu ordnen, oder die Gestaltungsmittel der vorherrschenden Richtung um Elemente, die der heimischen Tradition und dem Charakter der Umwelt entsprechen, zu erweitern?

Man kann vermuten, dass gerade die Vielfalt der Entwicklung in ihrer Anfangsphase und die Spannung der gegebenen Unterschiede zwischen einzelnen Haltungen zur Hebung des Niveaus der architektonischen Produktion im Laufe der zwanziger Jahre beitrugen. Jeder der genannten Trends bietet die Antwort auf eine Frage des architektonischen Schaffens. Erst im Verlauf der folgenden Entwicklung von Gesellschaft und Architektur sollte es sich zeigen, welche der Fragen lebenswichtig war und welche nebensächlich blieb, welche der Antworten wahrhaft war und welche es nur so zu sein schien.

Deutsch von Kuno Schumacher

---

[1] Die den gegebenen Zeitraum synthetisch behandelnde Fachliteratur beruft sich mit 80 bis 90% auf architektonische Beispiele Bratislavaer Herkunft. Siehe zum Beispiel KUSÝ, M.: Architektúra na Slovensku 1918—1945, Bratislava 1971; FOLTÝN, L.: Dejiny architektúry na Slovensku 1918—1939 (Rozvoj avantgardného architektonického myslenia). Fakultät der Architektur der Slowakischen Technischen Hochschule (Handschrift). Bratislava 1972; BALÁN, A.: Deset let architektury na Slovensku. In: Pamätnica bratislavského Spolku čs. inžinierov — 10 rokov na Slovensku SIA 1919-29, Bratislava 1929.

[2] Nach der Gründung der Republik wurde Bratislava die drittgrösste Stadt der Tschechoslowakei und nahm den ersten Platz im Handel ein — ihr Hafen war das Haupttor des tschechoslowakischen Handels zum Balkan und weiter nach Osten. Im Verlauf des ersten Jahzehnts der Republik wuchs die Einwohnerzahl Bratislavas von 70 000 auf 130 000. Siehe BARTA, E. — GROSSMANN, J.: Vývoj výstavby obytných častí Bratislavy v budoucnosti, bzw. RUPPELDT, J.: Desaťročná technická činnosť Bratislavy. Beide in: Pamätnica..., s. 54, bzw. 146.

[3] Die Arbeit Budapester Architekten wird in Bratislava durch Werke von E. Lechner, N. Körössy, M. Jakab, J. Komor und anderen vertreten. Die Arbeit Wiener Architekten repräsentieren Bauten von J. Rittner, J. Schmidt und anderen.

[4] Im Jahre 1920 entwarf D. Jurkovič das Projekt für eine kleine bäuerliche Niederlassung und typisierte kleine Holzhäuser für die Gesellschaft Drevársky účastinný spolok in Bratislava. Im Jahre 1921 bereitete er die Projektierungsunterlagen für 4 typisierte Familienhäuser (die sog. amerikanisch-slowakische Schnellbauten) für das für die Slowakei zuständige Ministerium vor. Grundkriterien dieser Arbeiten waren ein schneller und mit geringem Aufwand verbundener Aufbau, ein ökonomischer und zweckmässiger Grundriss, ein angemessener architektonischer Ausdruck.

[5] Zum Beispiel Projekte zur Adaptation des Schlosses Zvolen (1922—1926), der Entwurf, die Universität auf der Bratislavaer Burg unterzubringen (1924), die Adaptation des Stadttores in Krupina (1925—1926), der Entwurf zu Sicherungsmassnahmen für die oberen Teile des Schlosses Orava (1925—1926), Skizzen zum Umbau des Schlosses in Štiavnik (1927—1928).

[6] Als Grundlage für seine funktionelle Lösung des Sanatorium hat M. M. Harminc die Erkenntnisse und Prinzipien Dr. Sarassons akzeptiert, die in dessen Buch „Das Lufthaus" 1913 in München publiziert wurden.

[7] Zit. nach ŠLACHTA, Š.: Kubizmus a rondokubizmus v slovenskej architektúre. In: Výtvarný život 1989/4, s. 6.

Osobnosti a trendy v architektúre Bratislavy dvadsiatych rokov

Príspevok sa zaoberá vývinom architektúry v období, ktoré znamenalo nový počiatok, prvú etapu rozvoja Slovenska v nezávislom československom štáte. Úvodná poznámka poukazuje na niektoré aspekty tejto epochy a na súvislosti, ktoré pri skúmaní architektúry daného obdobia treba mať na zreteli: Na prvom mieste je to východisková situácia architektúry ako sa javila po skončení prvej svetovej vojny, ďalej sú to názory a postoje architektov vo vzťahu k danej situácii a napokon vývinové trendy, ktoré architekti svojimi názormi reprezentujú.

K východiskám vývinu architektúry Bratislavy v dvadsiatych rokoch treba radiť predovšetkým jej dedičstvo z obdobia posledných dekád trvania Rakúsko-uhorskej monarchie a lokálne špecifiká mesta vyplývajúce z jeho miesta v geografických i hospodársko-spoločenských súvislostiach: viacnárodnostné zloženie obyvateľstva, vzťahy mesta k Budapešti a Viedni, jeho hospodársky a územný rozvoj a rozvoj architektúry, charakterizovanej pluralitou prúdení a vplyvov, ktorých premiešaním sa vytváral špecifický architektonický výraz mesta.

Táto pluralita vplyvov a hospodársky vzostup patria zároveň i k predpokladom nasledujúceho vývinu, ktorý charakterizujú predovšetkým nové stavebné úlohy a rozšírenie škály vplyvov o fenomén českej architektúry. Metodologickým východiskom štúdie je polemické stanovisko voči doposiaľ bežnému názoru, absolutizujúcemu modernistický vývinový smer a diskvalifikujúcemu odlišné tendencie, ktoré ho vývinovo sprevádzali a ktoré autorka označuje ako komplementárne. Je to pokus o komplexnejšie chápanie pojmu funkcionalizmu (ako modelu myslenia) a o postihnutie afinity tohto spôsobu myslenia s metódou eklektizmu.

Pluralita prúdení a ich vývinové peripetie sú zachytené z hľadiska jednotlivých osobností bratislavskej architektúry dvadsiatych rokov (Jurkovič, Harminc, Szalatnai-Slatinský, Skutecký, Szönyi, Wimmer, Tvarožek, Krupka, Balán, Grossmann, Šebor, Šilinger, Weinwurm, Vécsei a Belluš) a ich začlenenia, resp. pohybu v rámci jednotlivých vývinových smerov. Z hľadiska periodizácie možno rozpoznať tri vývinové fázy situácie architektúry v tomto časovom úseku.

1. *Obdobie rokov 1919—1924* je charakterizované procesom kryštalizácie vývinových prúdení:
— tradicionálne orientované architektonické smery, ktoré po stránke architektonického výrazu tendujú k historizmu, resp. klasicizmu, prípadne romantizmu a ktoré majú v prostredí mesta určitú tradíciu;
— expresivizujúce tendencie, inšpirované buď expresionizmom nemeckého razenia alebo (v prevahe prípadov) podnetmi českého kubizmu a rondokubizmu, ktoré v bratislavskom prostredí nadobúdajú nové špecifické charakteristiky;
— tendencie k purizmu, podmienené primárnym zameraním sa na otázky priestorového usporiadania a elementárnym vzťahom k architektonickej forme.

2. *Obdobie rokov 1924—1928* charakterizuje polarizácia vývinových tendencií, pričom na jednej strane stojí pól modernizmu, kým k druhému pólu sa družia komplementárne prúdenia.

3. *Obdobie po roku 1928* je charakterizované hegemóniou modernizmu a znamená vyrovnanie sa s európskym vývinom, pričom prístupy označované ako komplementárne sú naďalej latentne prítomné a pôsobia na ďalší vývoj architektúry.

Záverečná poznámka prináša úvahu o úlohe, ktorú komplementárne architektonické smery zohrali vo vývine architektúry dvadsiatych rokov z hľadiska vyváženosti a akcelerácie vývinového pohybu.

Filozofické aspekty estetického myslenia v 19. storočí na Slovensku

EVA BOTŤÁNKOVÁ

K niektorým problémom interpretácie estetiky 19. storočia na Slovensku

Kým ešte v 18. storočí v európskom estetickom myslení jasne dominovalo a dávalo tón predovšetkým Francúzsko, Anglicko a od polovice storočia aj Nemecko, v priebehu 19. storočia začínali vystupovať a scénu a hlásiť sa o slovo aj menšie a menej vyspelé zeme a národy, ktoré dovtedy v tomto odbore nemali vlastnú tradíciu. Patrilo medzi ne aj Slovensko, kde sa v prvých desaťročiach 19. storočia objavilo väčšie množstvo pôvodných prác z odboru estetiky. Ak dnes pristupujeme k skúmaniu tejto staršej estetickej produkcie autorov, pôsobiacich na území vtedajšieho Horného Uhorska, musíme rátať s niekoľkými špecifickými problémami, ktoré vystupujú do popredia v súvislosti s jej interpretáciou. Prvým z týchto problémov je problém *jazykový*.

Všeobecnou rečou vzdelancov až do jazykových reforiem J. I. Bajzu, A. Bernoláka a najmä Ľ. Štúra bola u nás *latinčina*. Aj mnohé estetické práce (Mateja Ševrlaya, Mateja Holka ml., Michala Greguša, Ludviga Schediusa), publikované najmä v prvej tretine 19. storočia, boli napísanaé po latinsky.[1]

Ďalšia časť autorov, vyznávajúcich myšlienku slovanskej vzájomnosti, v zmysle jazykovej a literárnej jednoty Slovákov s Čechmi, písala svoje estetické štúdie a úvahy v češtine (bibličtine). Bol to najmä Ján Kollár, hlavný hlásateľ idey slovanskej vzájomnosti (O litetární vzájemnosti mezi kmeny a nářečími slávskými, 1836), ale aj B. Tablic, P. J. Šafárik, K. Kuzmány a ďalší.

Z interpretácie idey slovanskej vzájomnosti vzišli dve koncepcie slovenského národného obrodenia: jedna usilovala o jazykovú a literárnu svojbytnosť slovenčiny ako samostatného nárečia „slovanského jazyka" a navrhovala jazykové reformy; druhá, vychádzajúca z predstavy o príslušnosti Slovákov k „československému kmeňu" slovanského národa, presadzovala myšlienku jazykovej a literárnej jednoty a postavila sa za bibličtinu. Tieto jazykové spory medzi stúpencami slovenčiny a češtiny (bibličtiny) po niekoľko desaťročí zatieňovali zložité politické a sociálne problémy, ktoré osobnosti slovenského národa vtedy ešte nedokázali riešiť a vtlačili tak počiatočným fázam slovenského národného hnutia prevažne jazykový charakter. Až Štúr a jeho generácia si jasnejšie začali uvedomovať potrebu národného politického programu, ktorý by obsahoval okrem jazykových aj hospodárske, sociálne a národnostné požiadavky. Takýto program sa formoval na stránkach „Slovenských národných novín" v roku 1845 a vytýčil ako hlavnú úlohu morálne a hospodárske povznesenie slovenského ľudu. Jeho heslom sa stalo zakladanie kultúrno-osvetových spolkov — napr. divadelných, čitateľských, hospodárskych, pomologických, abstinentských — preniknutých národným duchom. To však predpokladalo aj existenciu vedúcich, organizátorských osobností, ktorých nie vždy a všade bolo dosť.

No vráťme sa k jazykovej otázke, ktorá má pre dnešok aj svoje praktické dimenzie. Napríklad: kde sa teda začína *slovenská* estetika, keď prakticky do polovice 19. storočia nenájdeme prácu, napísanú po slovensky (tj. ľudovým jazykom)? Táto otázka tu už bola veľakrát a stavala sa v najrôznejších podobách, no napriek tomu ešte nebola definitívne zodpovedaná. Na rozsúdenie problému, čo je a čo nie je súčasťou slovenskej estetiky zrejme nepostačia len jazykové kritériá, od ktorých sa ostatne dnes

Szalatnai Artur épitén

Tér és Forma, 1930

III. évf. 229-230.

K. J.: Weckerlaház Porsonyban.

Építészet - világi

Weekendházak - Szalatnai Artur

(Pozsony)

Tér és Forma, 1930

III. évf. 229-230.

k. f.: Weekendház Pozsonyban.

Szalatsi Sándor

18. sz. végén a debreceni kollegium rézmetsző diákja. Epigrammákat vésett rézbe.

A képzőművészetek Debreconben 1961. Debrecen

23.l

Szalatsi Sándor

Debrecen: rézmetsző diák
epigrammáskai véset réztáblába

A képzőművészetek Debrecen ben, 1961

23 oldal

SZALATNAI Ertúr épitész (1891-1962)

MRNA, L'ubomír: Artur Szalatnai-Slatinský. = Pamiatky a múzea, 1991. 1. 42.p. ill.

2. *A Pénzintézeti Központ ... vezése a Tanácsköztársaság alatt*

Mikor a tanácshatalom 191... a világháborúban végsőkig kimerü... az intézését kezébe vette, első lépés... vételét, hogy a termelést a termelő... tőke kizárásával szervezhesse meg... zárolta a banktőkét, majd ezt kö... Gárda egységei megszállták a bud... állítottak a pénztárak s páncélszob... mális jellegű volt, mert az üzleti... eltekintve úgyis állami érdekeltség... viselői, ettől függetlenül március ... intézeti Tisztviselők Országos Ep... Béla pénzügyi népbiztosok a szak... ellenőrző megbízottakat küldtek h... Armandot és Gyulay József cégv... igazgatósági elnök működését me...

[2] Országos Levéltár (OL) Z9—2...

[3] PK 1918—1919. évi üzleti jelente... A PK első elnöke dr. Schmidt József n... Bélát bízták meg. Az intézet igazgatói c... gatói Ámon Károly, dr. Berger Gyula, d... Szabolcs.

[4] Magyar Nemzetgazda 1919. 13...

...rcius 21-én a gazdaságilag meggyengült, ...ulpolitikai válsággal küzdő ország sorsának ...kintette a kapitalista bankok köztulajdonba ...ök társadalmi tulajdona alapján a finánc- ...orradalmi Kormányzótanács ezért azonnal ... március 22-én a hajnali órákban a Vörös ... nagybankok épületeit és mindenütt őrséget ...bejárata elé.[4] A PK szocializálása csak for- ...ke. a pénzintézetek csekély részesedésétől ...viselt. Az intézet bizalmi testületének kép- ... a reggeli órákban tájékozódás végett a Pénz- ...letébe siettek, ahol Varga Jenő és Székely ...vezet vezetőivel egyetértésben a bankokhoz ... népbiztosok a PK ügyvezetésével dr. Miklós ... bízták meg. Ugyanakkor az igazgatóság és ...tnek nyilvánították és az intézet élére kor-

...utási ir.

...s Magyar Compass 1918—1920. Bp., 1921. 79—80. o. ...mutkár volt, a vezérigazgatói teendőkkel dr. Schober ... Béla, Pásztor Miksa és Windisch Herman, h. igaz- ...ma Lajos, dr. Nyáry Jenő, Palotai Géza és Szunyogh ...

...városi pénzintézetek a diktatúra alatt."

SZALATNAI-SLATINSKY, Artur építész (1891-1962)

BORUTOVÁ, Dana: Die Persönlichkeiten und Trends in der Architektur Bratislavas der zwanziger Jahre. = Ars, 1991, 2. 100-101.ill.

Szalatnai Artur

építész Pozsonyban.

Szül. 1891. febr. 11.

Szalatnán

Több, által tervezet

pozsonyi stb épület

felsorolva

Toman

653. l.

Szalatnai Artur

épitén. A Tanácsköztársaság idején részt vett a fővárosi müemlékek felmérésében.

Barcza Géza: Müemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443-465. l. /Klny. Épités és Közlekedéstudomány közl./

453.1.

Szalatnai Artúr

építész.

Szill. Felsőszalatna 1891.

Oklevelet nyert 10 1919.

Nivjegyzmüegyetem 19. C.

Kolozsvár.

E látkép az óvári
mai alakját tünteti föl a fal
lül balra: XVIII. Tábla.

Kny., alányomással,
Jakab E: Kolozsvár tö
1870.

Szn.
64

Szalatnay A

építész

Pozsony

Exp Bruxelles 1935

254. l.

LIX. TÁBLA.

2.

Alapja vörösbársony, színes aranyszállal hímzett diszít- amikor igazgyöngygyel volt zázadi munka. Az esztergomi náz kincstárának tulajdona.

(Szalatnai Artur)

épiten

( ) Die architektu-
rischen Formen
der pressburger
Friedhofanlagen.
52 l. Porsony. 1920
(. Pressburg)

Gent (2095)

Szalatnai Artur

épitész

Szül. 1891. Slatina.

Bő életr. lásd

Csákós 15. l

vagy Forum 1934-35

Szalatnai Andor építész

(Pozsony)

Térés Forma, 1932.

V. évf. 343-346. o.

Szalatnai Artur: Lina-fürdő Trencsénteplicán.

Szalatsi Sándor

Rásd
2

DR Eusedi István: A rézmetszés művészete a debreceni református kollégiumban. A rézmetsző deákok. Debrecen 1931.

16. l.

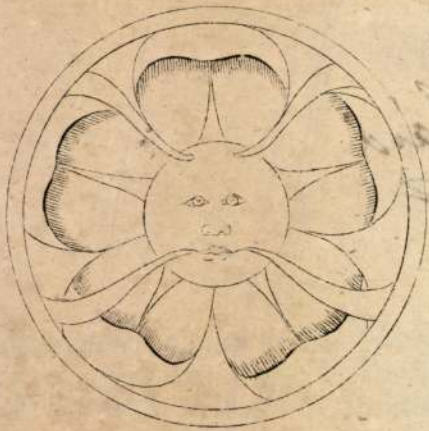

9.

5.

Építészet - világi

Fürdő (Trencsénteplic) - Szalatnai Andor

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 343-346. o.
Szalatnai Artur, Lina-Fürdő Trencsénteplicen.

Szalatnay István
lestő

8 órai hytág
1924 dec. 21. 7.l.

SINA-FÜRDŐ TRENCSÉN-TEPLICEN

TERVEZTE:
SZALATNAI ARTUR

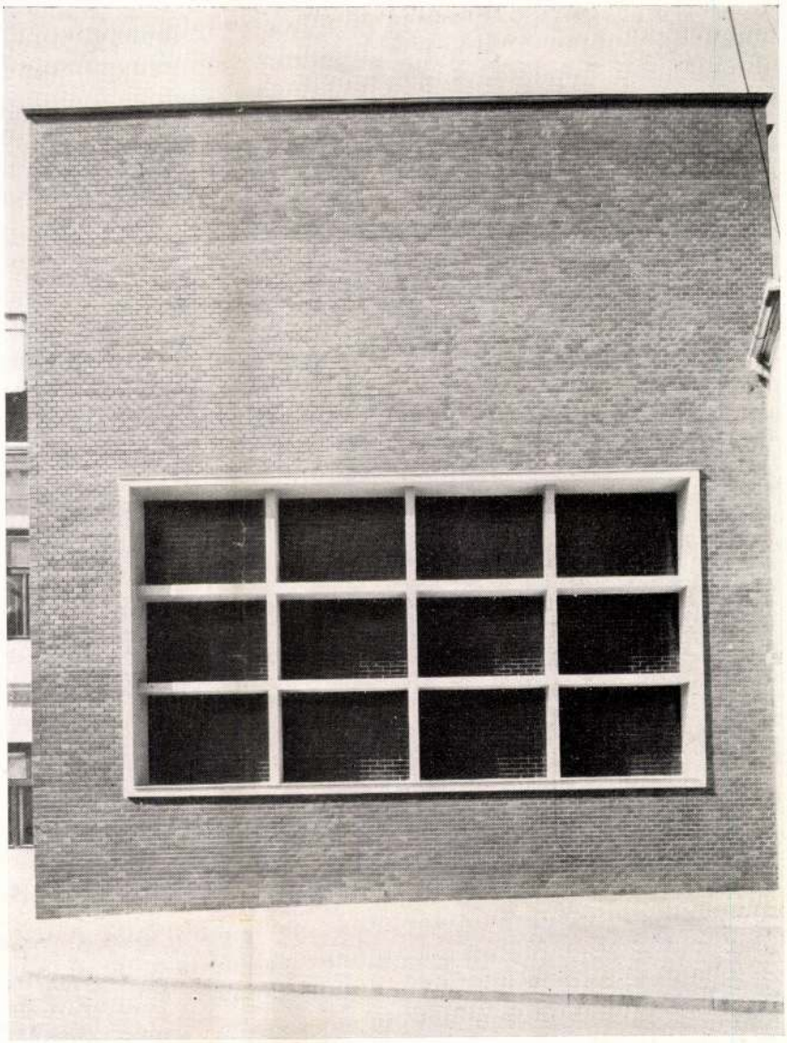

Thermalbad Sina in Trencsén-Teplic

Bevezetés.

Az építészek sohasem foglalkoztak annyit bölcseleti szemlélődéssel, mint a jelenben, nevezetesen az új építészet kezdete óta. A szigorú tárgyilagosság kérdését meglehetősen mélyenszántó elméletek keretében tárgyalják és ezek az elméletek előkészítik a talajt azok számára, akik hivatva érzik magukat, hogy a cselekvés terén az alkotás emberei legyenek. Könyvek és röpiratok jelennek meg, nem reklámcélból, hanem a tapasztalatok kölcsönös közlése kedvéért és a fejlődés előmozdítására. A „ma" alkotó művészét nemcsak szakmája vezeti, hanem elsősorban a jelen és a közeljövő gazdasági és szellemi élete, mivel az az érzése, hogy igazi stílus csak a megszépült életből fakadhat.

Előre kell bocsátanom, hogy itt sem bölcselkedni, sem pedig önéletrajzot írni nem akarok, hanem csupán alkotásaim során szerzett tapasztalataimat szeretném közölni, mely alkotásokra a szédületes iramban tovasiető élet késztetett. Tevékenységem az utóbbi években a gyógyulásra és üdülésre vágyó emberek elhelyezésére szorítkozott. Az e célra épített penziók és szanatóriumok magját fürdőépületek alkotják, a hőforrások fölé építve, amelyek az egésznek tulajdonképpeni éltető és gyógyító hatását szolgáltatják.

Vágvölgyi termál-fürdők.

A vágvölgyi hőforrások geológiai formációjának kialakulása egyidejüleg következett be. A Vág völgye mentén egy termál-vonal halad, melyet Trencsén-Teplicz és Pöstyén egyaránt érintenek. Ez az elmélet tarthatatlannak látszik, mivel a tények inkább lokális alakulatokban rejlő eredetet sejtetnek. A trencsénteplici források a liász korában mészhasadások mentén törtek a föld felszínére. A hasadások geológiai alakulása 25—40 méternyire a föld felszínétől megrekedt, ahol a forrás hőmérsékletén lévő termálvíz — nagy gőzfeszültsége folytán — üregeket mosott ki magának, amelyekre bizonyos körzetben végzett fúrások alkalmával bukkanni szoktak. Azok a fúrások, amelyek mészhasadások közelében vezetnek, sokkal magasabb hőmérsékletű vizet adnak azoknál, amelyek a földalatti víztartály távolabbi részeibe hatolnak. Ezen természetes földalatti vízmedencékből fakad a trencsénteplici „Sina"-fürdő két forrása is. A két fúrás közül az egyik (I. számú) 34.30 m., a másik pedig 34.25 m. mély. Más forrásokra vonatkozólag is eszközöltek méréseket és arra az eredményre jutottak, hogy vízbőség szempontjából egyes források között összefüggés áll fenn. Egy ilyen forrásnál beállott változás a többi megváltozását is maga után vonta. Ebből látható, hogy a vízbőség fokozása céljából forrástechnikai szempontból elsősorban e változások időpontjának pontos megállapítása bírt különös fontossággal, miáltal egyes források megrongálása elkerülhető. A forrásszakértők tehát a régi medence szétrombolása után az újjáépített medence nívóját mintegy 50 cm.-rel mélyebbre helyezték. Ilymódon csökkent a nyomás feszültsége, mely mindeddig nyomasztólag nehezedett a két forrásra, ami az előbbi állapottal szemben a gyógyforrások háromszoros vízbőségét eredményezte. Ezenfelül elérték azt is, hogy a fürdőmedence vize az eddiginél gyorsabban és gyakrabban cserélődik ki. Miközben a forrásszakértők meghatározták a vízfelület nívóját, melynek a medencébe kell jutnia, ezalatt a balneológusok a vízréteg magasságát a széleken 1.25 m., a közepen 1.35 m.-ben állapították meg. A fürdővízmélység meghatározásánál megoszlott a balneológusok véleménye. Az egyik nézet szerint egy métert meghaladó vízmélység nem kívánatos. Ezen módszer szerint a fürdőzőnek a medence belsejében végigvonuló padra kell ülnie, hogy nyakig vízben lehessen. Hogy az 1 méteres víznívó mellett az 1.25 m.-es, illetve 1.35 m.-es mélység is betartható legyen, a pihenő és medencefenék közé még egy lépcsőfokot kell beiktatni, ami azonban a medencében való járást veszélyezteti.

Az építkezés két fázisban történt; elsősorban a régi medence lebontására került sor, hogy helyébe egy jóval nagyobb medencét emeljenek, miközben a meglévő építmény további részei megtarthatók. Azzal a tervvel is foglalkoztak, hogy a közeljövőben a régi „Sina"-épület helyébe az új medenceszárny bevonásával egy teljesen új termál-szállodát emeljenek. A forgalmat egyelőre a régi épületrészekben bonyolítják le, a férfiak, illetőleg nők

Tér és Forma
1932. 10. 7.

részére fenntartott régebbi öltözők felhasználásával. A fürdés viszont közös medencében történik.

A medence-bejáratok előtt minden fürdőzőre nézve kötelező a zuhany használata. A zuhanyozó-helyiségek a medencetérben foglalnak helyet, — utóbbitól 2 m. magas fallal elválasztva — olymódon, hogy az érzékeny rheumás beteg a legcsekélyebb légvonatnak, sem pedig bárminő hőváltozásnak ne legyen kitéve. A zuhanyok ez esetben nemcsak célszerű előzetes tisztálkodásra szolgálnak, hanem a testnek vízzel történő fokozatos felmelegítését is előmozdítják, mely a zuhanyokból szabályozható csapok segítségével, egymásután négyféle hőfokon nyerhető.

Úgy a le-, mint a feljáratok olyanok, hogy a folyosókon járókat a medencében lévők ne láthassák. Ezt azért kell kiemelni, mivel a fürdőruhának jelen esetben a legszükségesebbre kell szorítkoznia, mindössze egy egyszerű kötényre. Dr. Lenoch, a fürdőigazgatóság balneológusa, „Auskünfte und Ratschläge für Badegäste in Trentschin-Teplitz" című kiadványában e kérdésről következőképpen nyilatkozik: „Fürdéshez legelőnyösebb a fürdőkben kapható fürdőruha, mivel ez a testnek a gyógyvizzel való legteljesebb érintkezését teszi lehetővé. Egyéb fürdőruhák, különösen fürdőtrikók gyógykezelés céljából teljesen alkalmatlanok. A fürdőkötényt 100 éves tapasztalat és nem tudományos kísérletek eredményeképpen vezették be; tudományos szempontból nézve is a legelőnyösebb, mivel egyrészt a testfelületnek vízzel való tökéletes érintkezését, másrészt pedig a gázbuborékoknak a testre való lerakódását lehetővé teszik." Miként ebből kitünik, ezen gyógyvizekben nemcsak a bennük oldott és vegyileg megkötött ásványok, valamint a hőfok bírnak fontos gyógyhatással, hanem a gázok is, melyek jelen esetben nem kizárólag medencében illannak el gázbuborékok alakjában, hanem a medence alatti mélységből is nagy mennyiségben törnek elő s melyek elvezetéséről gondoskodás történt.

Szigetelések.

A szigetelések több okból váltak szükségessé, éspedig:

1. A medence külső védelmére, talajvíz, mellékforrások és gázok behatásával szemben, úgyszintén belső védelemre a felgyült melegvíz kiszivárgása ellen.

2. Az építőanyagok megvédése céljából kénes víz, savak, gázok, valamint gőzökkel szemben.

3. Ama káros befolyások elhárítása végett, melyeket az évszakok a termál-vízre s a felette kiterjeszkedő helyiségre gyakorolhatnak.

Ezen szigetelések során nagy szerep jutott az „Alytol" elnevezésű anyagnak. Alytol egy mélyfekete, homogén, nagymértékben plasztikus természetű massza. A továbbiakban bauxitcement- és aszfaltba ágyazott klinker-tégla használtattak fel. A tulajdonképpeni szigetelőt az Alytol képezi, míg a másik két anyag az Alytolt mechanikai behatások ellen védi. Nagyfontosságú azonban, hogy valamennyi anyag ellenállást tudjon kifejteni a hőmérséklet-ingadozások és vegyi hatások ellenében. Úgy a medence feletti tér kiképzésénél, mint a többi szerkezeti megoldásnál a vasbeton játszott döntő szerepet. Tudvalevőleg a kénes vízű gázok szétroncsolják a vasbeton-szerkezetek vasalkatrészeit. Ennek következtében a vasbetonfelületeket Alytollal kenték be, majd elfalazták, vagy elrabitzolták őket. De ez nem reprezentáció kedvéért történt, hogy az épület netalán monumentális legyen, hanem építészeti arányok figyelembevételével, kizárólag abból a praktikus szempontból kiindulva, mely a fentvázolt motivumokból fakad.

A mennyezet kiképzése hasonló módon ment végbe. A szerkezeti rész (vasbeton-keret) alá sátorszerűen alakított Monier-födém fogja fel a gázokat, melyek egyrésze a szellőző toronyba száll fel, másik része pedig a csempézett falak mentén cseppek alakjában csurog le. Ez a Monier-mennyezet gátolja a lecsapódásokat, mivel két szigetelt réteggel van átfedve. Ha ez a szigetelő, illetőleg védő szerepet játszó Monier-födém hosszú évek során netalán mégis megsérülne, könyűszerrel kicserélhető anélkül, hogy a lényeges konstrukcióhoz kellene nyúlni.

A medence padlószerkezetét egy 60 cm. vastag vasbeton-lemez alkotja, kiékelt dilatációs hézagok közvetítésével az alapfalakba befogva. A dilatáló ékelések arra az esetre készültek, ha később a medence területén fúrásokat kellene eszközölni, a vasbetonlemez eltávolítása úgy legyen elvégezhető, hogy a szerkezeti pillérek, szigetelésük, valamint a kezelőfolyosó alatti kezelőaknák mindennemű káros behatástól megkíméltessenek. Ezek a kezelőfolyosók falazott és csempével burkolt mellvédekkel vannak ellátva olymódon, hogy a folyosó tisztításánál összegyülemlő víz, úgyszintén a falakról lepergő gázlecsapódások ne a medencébe ömöljenek, hanem a fal mentén kicsempézett folyókában távozhassanak el.

Szellőzés.

A szellőzés különösen a forró nyári hónapokban különleges fontosságú, mikor a medence feletti térben nagy forróság uralkodik. A szellőzés természetes úton történik, a szellőző-tornyon keresztül három szakaszban, hogy a belső levegő a külsővel semmiféle közvetlen érintkezésbe ne kerülhessen. Az elhasznált meleg levegő legelőször a perforált bádoglemez likacsain halad át, majd egy 1.50 méterrel magasabban fekvő, deszkából készült szabályozható felületen vonul át, végül pedig a tető-szellőző rácsszerű lemezein keresztül kerül kapcsolatba a külső levegővel. A tornyot a tetőn belül légréteg, illetve kettős fal veszi körül. A mindezek dacára előforduló esetleges lecsapódások elvezetéséről megfelelő csatornák gondoskodnak. Az érzékeny betegek szempontjából nagyon fontos, hogy rájuk lecsapódások ne csöppenhessenek és hogy minden helyiség légvonatmentes legyen. A medencetér temperálása, illetőleg mesterséges szellőzése folytonosan oly levegővel történik, mely az első emelet hőlégkamráiban lesz előmelegítve s így a helyiségbe préselve, hogy 20° C. külső temperaturánál a belső hőmérséklet + 25° C legyen. Miután a temperálás kezdetekor a szellőző-torony zárva van, a szellőzés a két szellőző-aknán (0.30×0.60 m.) át történik. Ezen aknák nyilásai a kezelőfolyosó felett vannak elhelyezve s a mennyezet feletti térből jutnak a szabadba.

A belső tér arányai szintén a célszerűség helyes mérlegeléséből adódtak. Ennek megállapításánál a medence nívója és a medence feletti térből adódó térfogat volt az a tényező, mellyel feltétlenül számolni kellett. A víz lehülése mindig nagyobb arányú lesz, mint a medence-tér lehűlése, következésképp a víz mindaddig fogja fűteni a helyiség levegőjét, míg a légtér és a víz lehülése közötti kiegyenlítődés nem állott be.

A fürdőhelyiséget az utcáról a nagyméretű ablak (9.00×4.91 m.) világítja meg, mely törökzöld üvegtéglából kettős falként falaztatott s a vasbeton keretszerkezetre erősíttetett. A helyiség oldalfalai „Tunelia" nagykeménységű porcellán-falburkolólapokkal vannak borítva. A hézagra-rakott lapok orgonakék színűek, hogy az uralkodó orgonakék szín és az átsugárzó törökzöld színárnyalat a víztükör visszatükröződésében megnyugtató hatást váltsanak ki. A színek ez esetben különösen nagyfontosságúak, hogy az idegekre csillapítólag hassanak. A külső homlokzat nyerstéglából készült, mivel kéngőzökkel szemben ellenállóbb, mint a vakolat, melyen csakhamar erős foltok mutatkoznának.

A nagy utcai ablak egységes, központi világításnak felel meg és az épülettömbnek pontosan azt a formát adja, mely a belső céllal összhangban áll. Az ablak nem nyitható s nem biztosítja a kitekintést; az utca felőli szemlélőben tehát a lezártság hatását kelti.

*

A tervező e speciális feladat megoldása közben új problémákkal állott szemben. A modern irodalom lényegileg csupán a sport és fürdés céljait szolgáló fürdőépületeket tárgyalja. Fennálló esetben már a tervezésnél szükségessé vált a szakszerű organizáció. Az előmunkálatokat kísérletek és empirikus vázlatok egész sora kísérte. A fürdőigazgatóság többízben rendezett helyszíni összejöveteleket geológusok, forrásszakértők, forrástechnikusok és balneológusok közbejöttével. Ez alkalommal jegyzőkönyveket vezettek, melyek a tervező útjába tóduló speciális problémák kezelését tükrözik vissza.

Mindezideig, különösen a nagymértékben frekventált für-

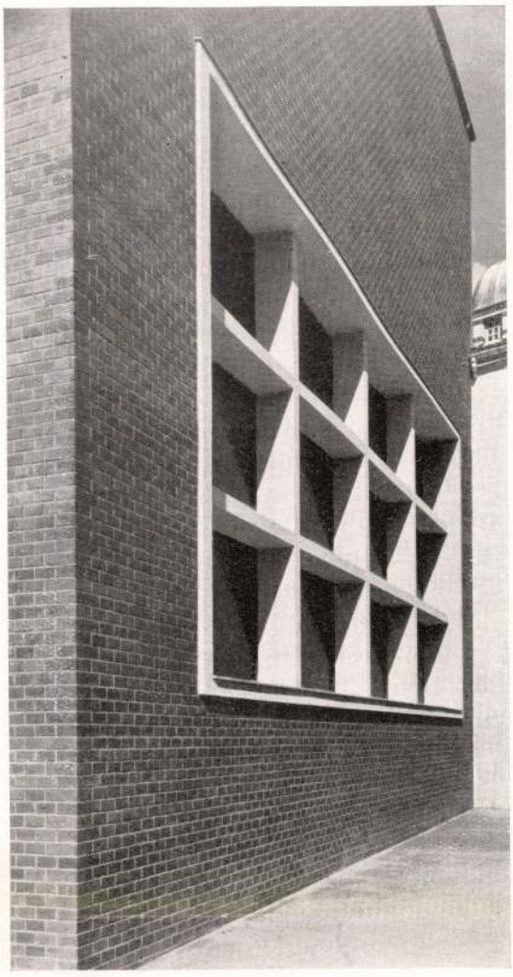

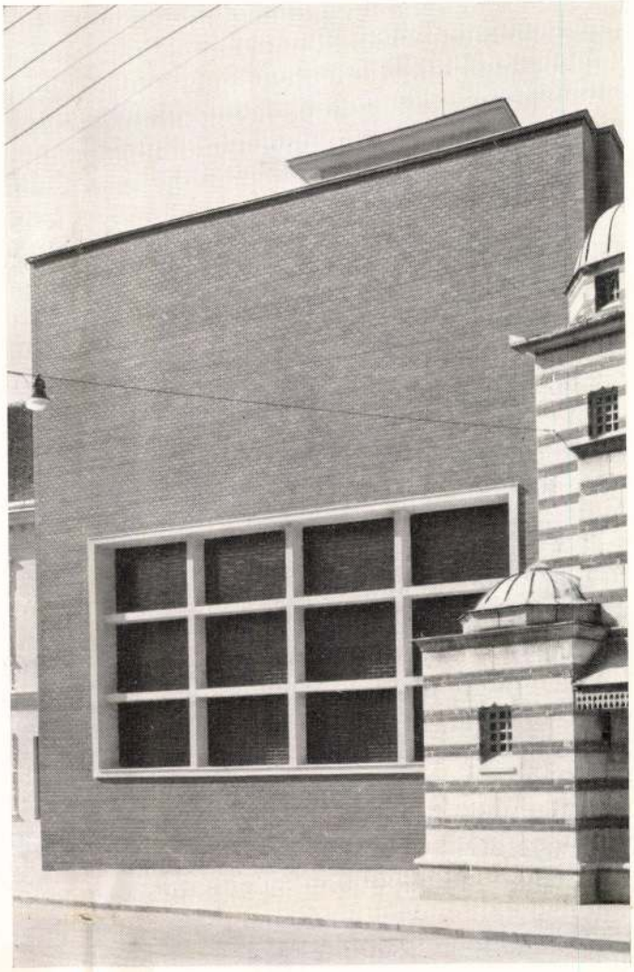

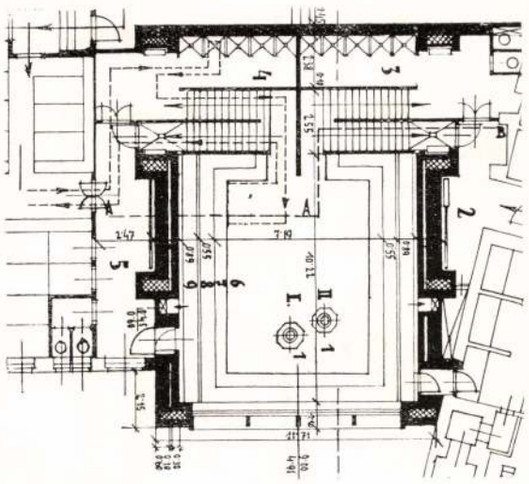

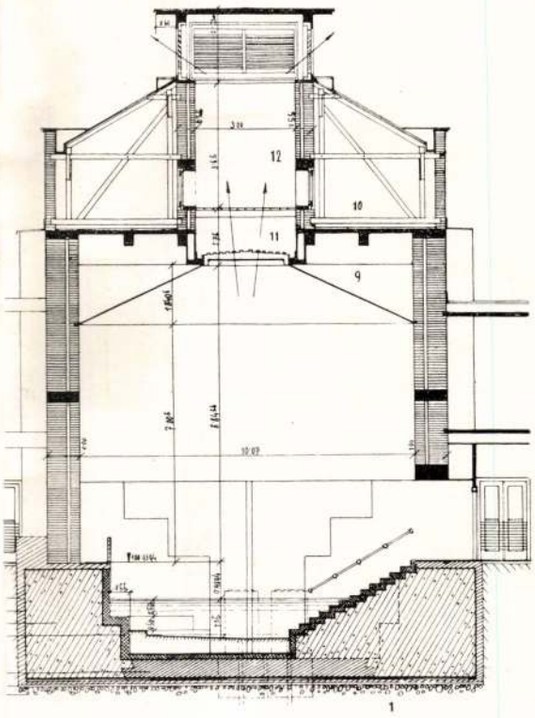

1

Alaprajz és metszet

dőidényben panasszal éltek a lárma miatt, hiszen a nyugalom a gyógyulási lehetőség legfőbb tényezője s ezért fegyelmezési módszerre volt szükség, melynek lényegét a medencében egymásmellé helyezett elkülönített padok képezik. A helyek számokkal vannak ellátva, úgy hogy minden öltöző-kabinnak egy számozott ülőhely feleljen meg. A különböző helyek szabályszerű elfoglalása, valamint az

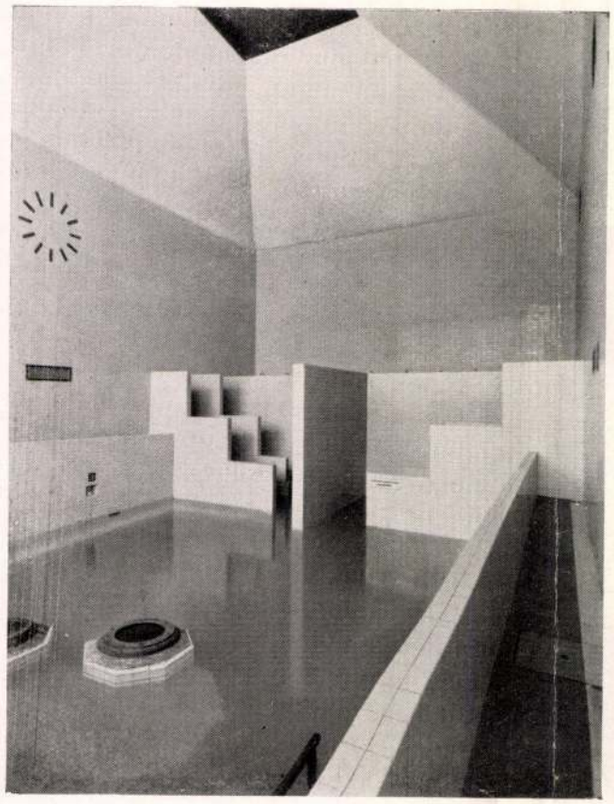

előírt fürdőzési idő betartása a fürdőmester felügyelete alatt történik.

*

Most pedig az architektúra következne. De hiszen egyébről sem beszéltünk! Mint látjuk, a gyógyulás új metódusai itt is új, logikus formákat sugároznak ki, amelyek alapjai szigoruan a természettudomány keretein belül mozognak s nem akarnak hipnotikus propagandát szolgálni, habár ezek is a művészet jegyében keletkeztek.

Szalatnai Artúr (Pozsony).

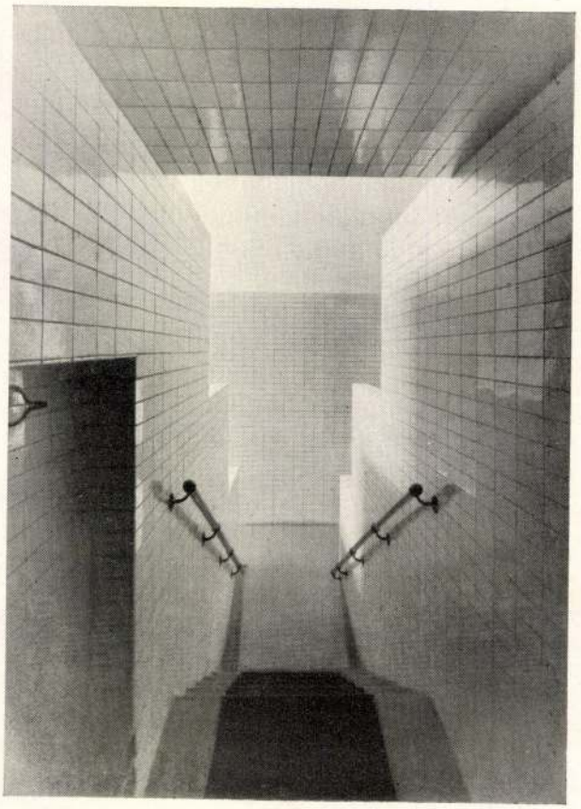

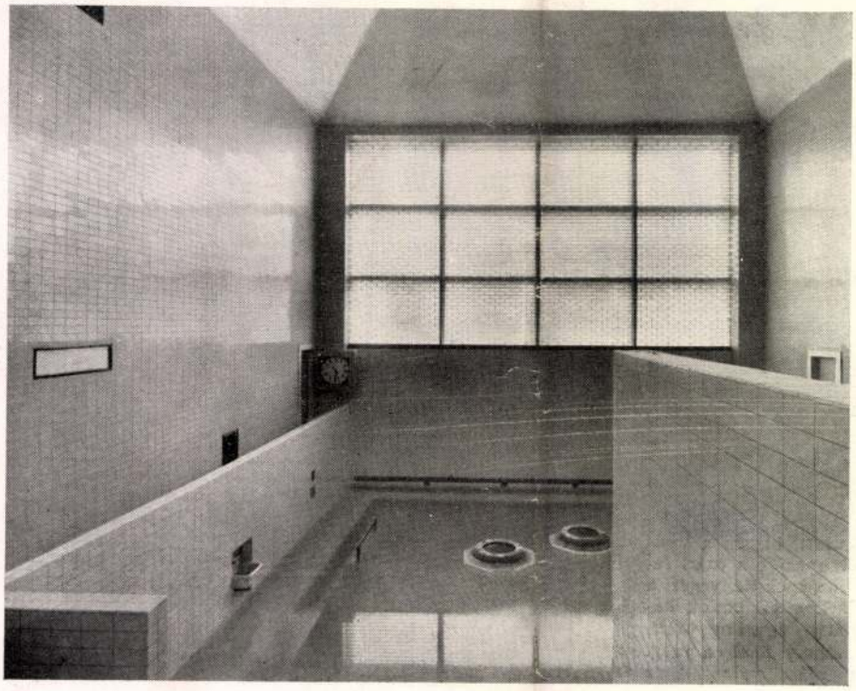

Részletek a medence-térből.

Szalatnay Arthur

ház terv

Tér és Forma, 1934 VII. 161

Szalatnai Artur

Építén a Tanácskörtársaság alatt vént ven a fővárosi műemlékek felvételében.

Dr. Barcza Géza: Műemlékvédelem a Magyar Tanácskörtársaság idején, Bp. 1964.
453.a

Szalatsi Laudon

laid

Eesedi 1912 28. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Szalatnai Artúr építész

neve szerepel "A magyar képzőművészet Csehszlovákiában" c.cikkben a 7-8.oldalon

Kritika 1973 december

SZALATNAY Artur épitész

azonos Slatinsky-Szalatnay

BÁRKÁNY, Eugen - DOJČ, Ludovit: Zidovské náboženské obce na Slovensku. Bratislava : VESNA, 1991 47.p.

1924, ortodox zsinagóga, Pozsony
Nagyszombat, status quó zsinagóga

SZALATNAI Artin építész

BORUTOVÁ, Dana: Architektúra medzivojnového obdobia ocami jej tvorcov : K počiatkomspisby o architektúre na Slovensku. = Ars, 1992. 1. 17-31.p. ill

Szalatnai Artúr

pozsonyi épitész

Cród

Forum, 1932. № 12

285. l.

AZ ORSZÁGO
KÉPZŐMŰVÉSZE

ÉVKÖ

AZ 1930.

Szalatnai, Arthur

Szalatnai, Arthur: Die architektonischen Formen der preßburger Friedhofanlagen.

°, K, L, Sachsen, 1920.

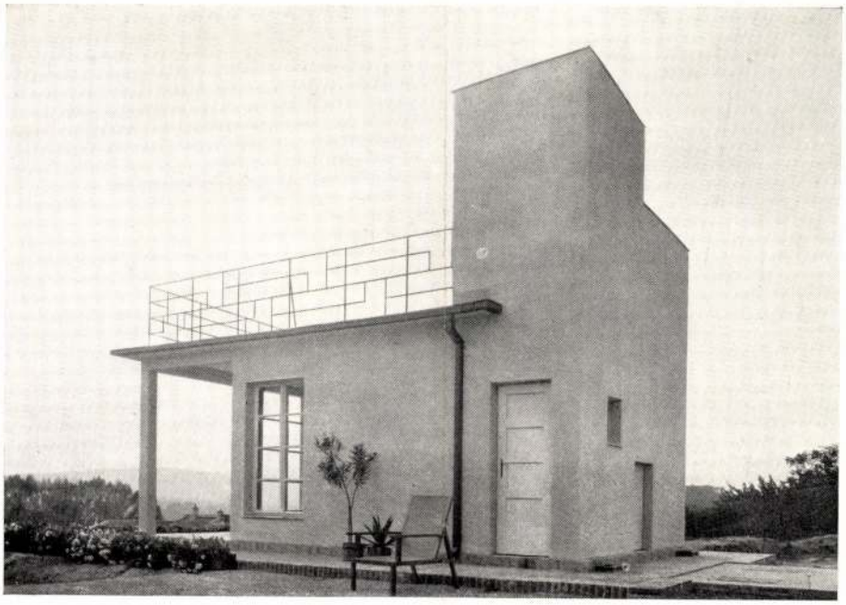

WEEKENDHÁZ POZSONYBAN

Szalatnai Artúr munkája

Tulajdonképpen nem is weekendházról van szó, olyanról, amelybe a városban lakó ember hét végével kihurcolkodik, hogy ott néhány napot töltsön, hanem egy szanatórium kertjében épült ez a mindössze egy 16 négyszögméteres szobát tartalmazó kis épület abból a célból, hogy a szanatórium orvosa munkája végeztével ide vonulhasson vissza pihenni. A szoba előtt kétméteres terrasz nyílik, a szobából pedig lépcső vezet föl a tetőterraszra, ahonnét gyönyörű kilátás nyílik a Duna völgyére. A szoba berendezése mindössze egy szék, egy kerevet és egy asztal és a falak sima nyugalma, az öt hatalmas ablaknyíláson keresztül beszüremlő napfény ideális keret a pihenés számára.

A terraszos kert, amelynek útjait kővel burkolták, az egész miliő összeolvad ezzel a kis házzal és az új életszemlélet, a természetben való nyugodt gyönyörködés, az épületnek természeti jelenséggé való alakítása teljes mértékben megvalósul ennél a kicsi épületnél. Látjuk azt, hogy nem lehet olyan igénytelen egy feladat, hogy a művész ne tudjon neki jelentőséget kölcsönözni.

K. J.

Tér és Forma
1930. 5. sz.

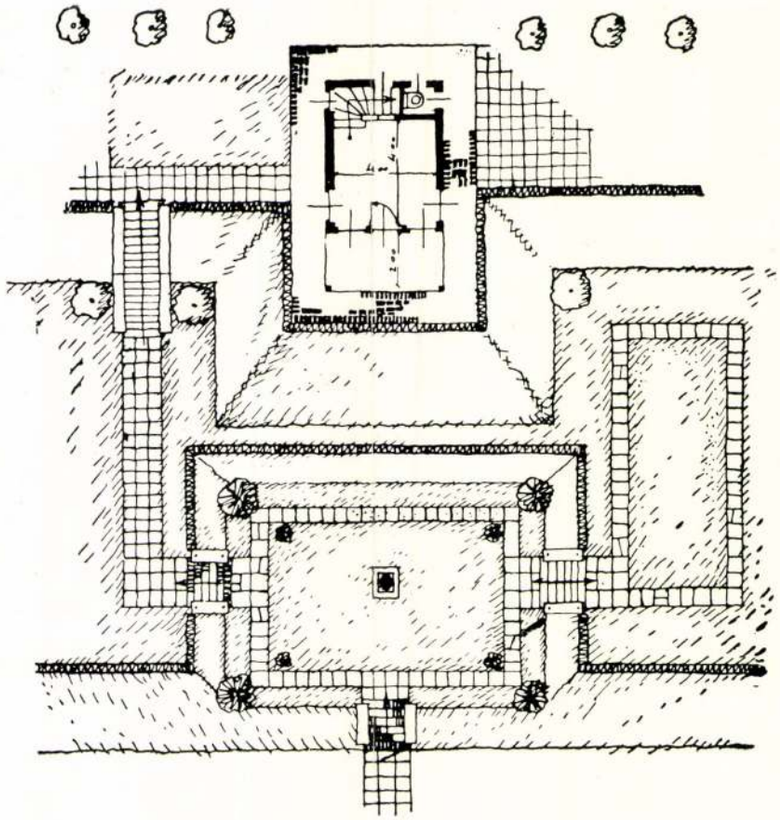

Szalatnai Artúr: Pozsonyi weekendház alaprajza és interiőrje

Szalatnai Artur

építész

l.

Forum 1934. 325 l.

TARTALO

A Magyar Mérnök- és É
HAVI FÜ

SZERKESZTETTE: **FE**

IV. ÉVFOLYAM **19**

265 szövegábrával és

1. Tanulmányok, értekezések, cikkek.

	Lap
Bierbauer Virgil dr.: Fejér vármegye székesfehérvári székházának építéstörténete	109
Dorner Zoltán dr. (vitéz guótfalvy): A magyar ipar helyzete a világháború után	1
Fináczy Béla: A meredekcsövü gőzkazánok helyes vízkeringése	139
Foerk Ernő: A szerb-ortodox templomtípus fejlődése	91
Frohner József dr.: A melegvezetés, illetőleg szigetelés problémáiról	150
Gellért Ede: A villamos szabadvezeték exakt mechanikai számítása	119
Janicsek József dr.: A különböző feszültségállapotok	

Szalatnai Artur

épitész

lásd

z

Forum. 1932

63. l.

Szalatnay Artur

ród

Tér és Forma

1934. 169. l.

(Bérvilla Pozsonyban, képekkel és alaprajzokkal.)

Franciszkanerzy VII. 221

közigazg. kerület.

A bejelentő (hivatal vállalat, intézet stb.) neve (cége): .....

szabad bejelenteni!

A felveendő választó					
neve	foglalkozása	lakása		születési éve	mióta lakik Budapesten?
		Budapesten (közig. kerület, utca és házszám)	vidéken (község neve, utca és házszám)		

Szálatnai Artur

d.

Forum. 1931. 357. l.

374. l.

371. l.

388. l.

Szalatnai Artur

l.

Forum 1931. 387. l.

Szalatnai Artur

építész

l.

Forum 1932. 232. l.

NAGYKÁROLY

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp. V., [illegible]-u. 12.
Telefon: 127-337.

Szalatnai Artur

Wód

Forum (Pozsony) 1931-
109 - 111. l. (Neubau
eines jüd.-orth. Tem-
pels in Bratislava; ké-
pekkel és alaprajzzal.)

Fenti terverte.

Szalatnai Artur

építész

l. Forum. 1931.

199, 200. l.

204. l. 209. l.

Szalatnai Artur

épitész

Koll. kiáll. Ponoryban

1931. febr – márc.

l.

Forum (Ponory)

1931. 40. l –

M. KIR. KÖZPONTI ILLETMÉNYHIVATAL

BUDAPEST, I., VÁR.

---------- szám.

BUDAPEST
93. NOV. 28. 12.
c 1 c

Műemlékek Orsz. Bizottsága
Budapest.
IX. Rákos u.10.

Hivatalból.

Díj átalányozva.

5593/1939.

------ ker., ---------- utca ------ sz.

Szalatnai Antal

lásd
a
Forum
1934. 265. l.
266. l.
267. l.

839. Hollandi

A XVIII. száradból.

Szt. Ferena.

Derékon alól, iglátha, batr
nyát tara, melyet a
szemlél. T
kálla barna. Öltözc
dobor fekszik, mely

Fa, mére
Pynker Jo

78

Szalatnai Artur.

l. Forum 1931. 337. l

(egyzet

Szalatnai Artúr

épitész

Koll. kiáll. Pozsonyban
1931. febr.-márc.

Lásd

Forum (Pozsony)
1931. 92. l.

székesfőváros polgárme

emlékek Országos Bizottság

IX

Központi borítékok 15. sz. mintája 1939 — 3080

Szalatnai Artur

l.

Forum
1935. 214. l.

Koré, praxiteles. IV. 21

Szalatnai Artur

pozsonyi épitész

terverte az alábbi

kis kerti házat

ivód

z

Forum (Pozsony). 1931.

22, 23, 24. l. (Garten-

haus eines Universi-

tätsprofessors, Köpenzel.)

20716

939

SZÉKESFEHÉRVÁR
39 XI. 24. 16.
K 1 K

a Műemlékek Orsz
Bizottsága Elnö

Bud

IX Rákosut

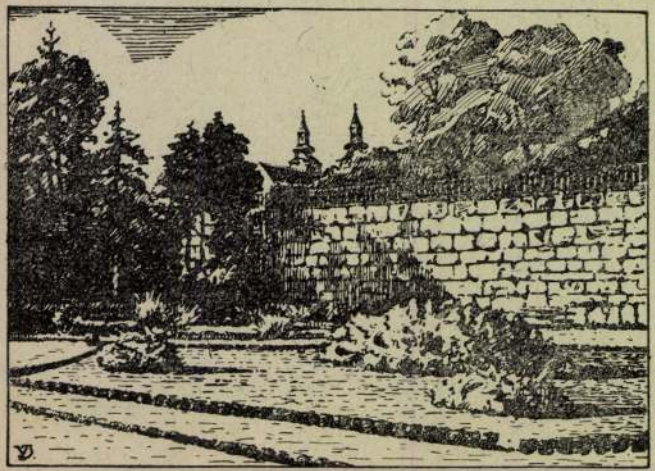

Szalatnai Artur

épitész Pozsonyban.

ród

Tér és Forma.

1932. 374, 375.

(Egy orvos háza Turócszentmártonban, képekkel és alaprajzokkal.)

931

1105

925

11

Szalatnai Artur

építész Pozsonyban.

tervezte az alábbi
fürdőt

Tér és Forma.

1932. 343 — 346. l.

(Sina-fürdő Trencsén-
Teplicen, képekkel
alaprajzzal és metsz-
ekkel.)

1279

SZALATNYAI JÓZSEF festő

Műhely 1988.4.

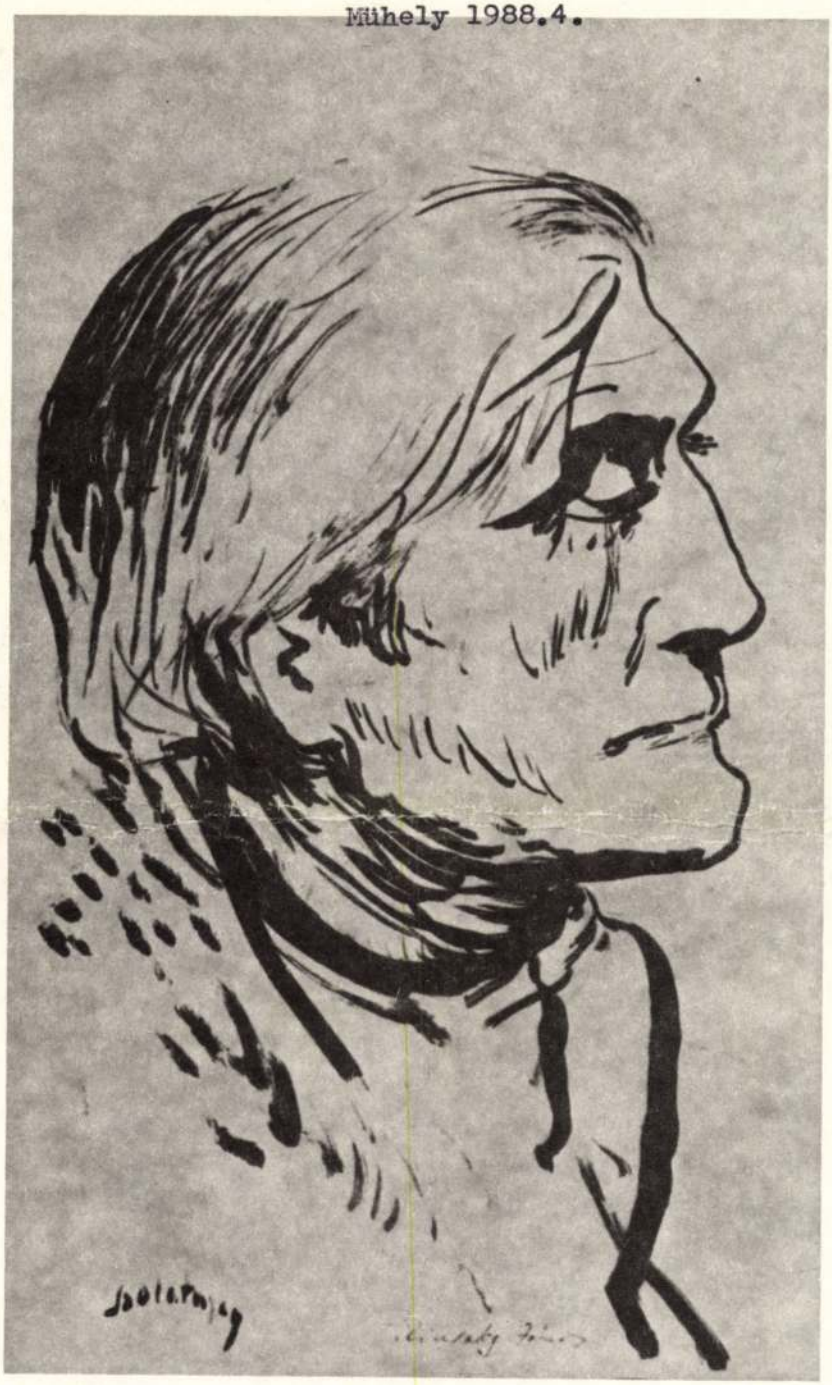

Műhely

TÁRSADALOMTUDOMÁNY · KÖZMŰVELŐDÉS · KRITIKA

A TARTALOMBÓL:

Poszler György: A Szépség és a Felé Mutató Csillagok (Hat tézis a kritika esélyeiről)

Kilencszázötven éve halt meg István király
Z. Szabó László: Legendák István királyról
Mór és Hartvik munkássága

Jaroslava Pasiakova írása
a magyar avantgárd két irányzatáról
Pomogáts Béla Tőzsér Árpád költészetéről

Egy élet dokumentumokban
(Szita Szabolcs)

Raszue Rza, Tóth Judit verse,
Dalos Margit és Iványi Tamás elbeszélése

Szalatnay József grafikái

88/4

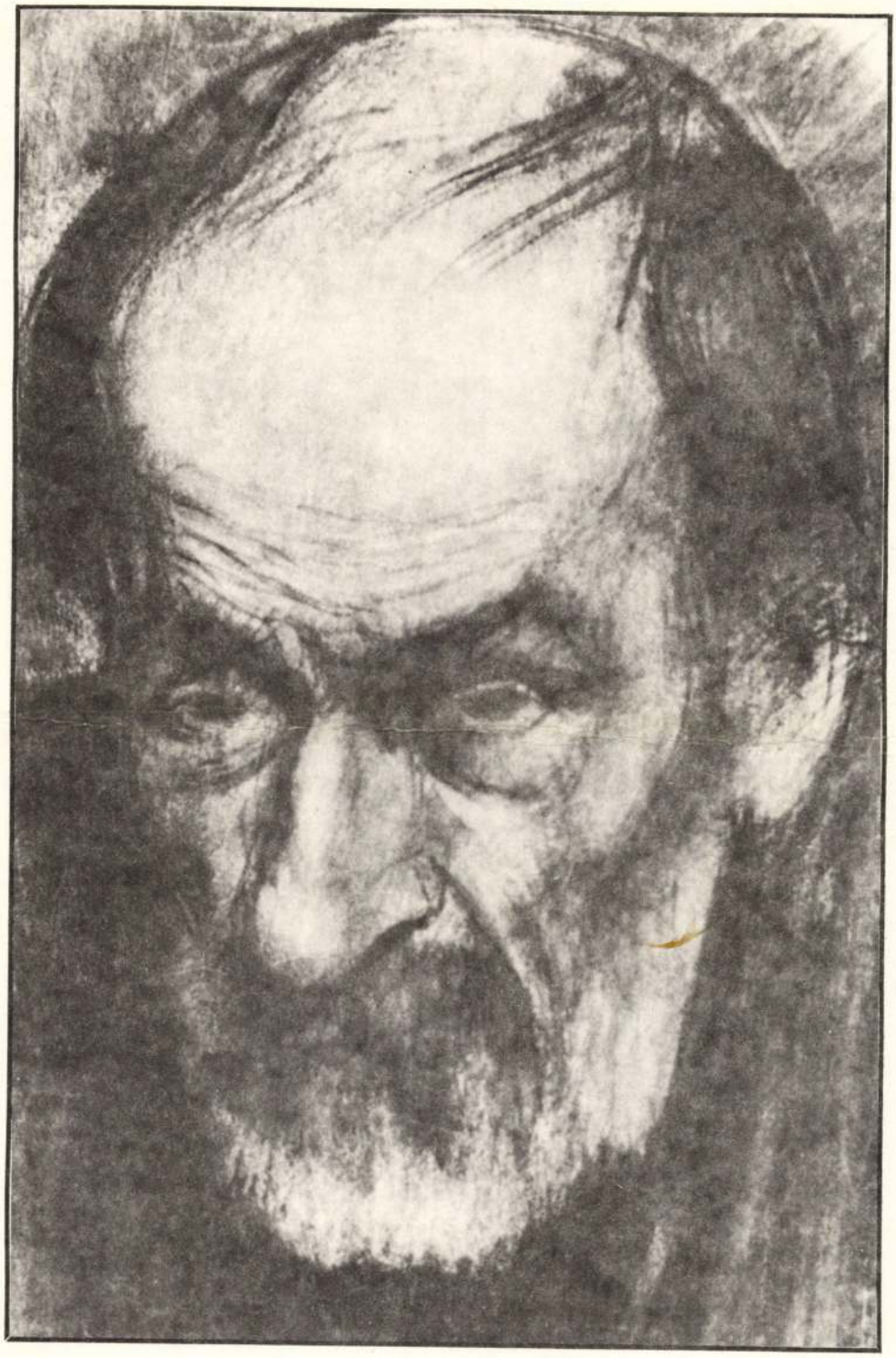

Ára: 18,– Ft

karmelita kolostorból. A pálosok gazdasági épületében lakott egy se nem pince, sem nem konyha szobában, s egymás után tekerte ki a század eleji színes olajnyomatokat. Azt mondta, hogy szereti a szépet.

Most, július 16-án, a Kármelhegyi Boldogasszony ünnepén – amikor a ringlispilesek és céllövöldések az ország minden részéből itt vernek tanyát – a sekrestyében a Fekete Madonna fényképét árulják, mert mire a század a fordulójához ért, a Czestohowai Fekete Madonna oszthatatlan egységbe olvadt a Kármelhegyi Boldogasszonnyal, s Bánfalvi Madonna néven ragyog a szentélyben, mint Titkos Értelmű Rózsa.

Mária Aranyház
Elefántcsonttorony
Titkos Értelmű Rózsa.

S annyi történelmi balsors és hányódás után az a fő tulajdonsága, hogy viszontszereti azt, aki szereti. A plébános két egészséges szeme világít, mint páros érdemérem, amiről közel nézve ez is leolvasható: A sok évtizedes hűséges szolgálat jutalmául.

De ki tekinthet oly közelről egy plébános szemébe . . .

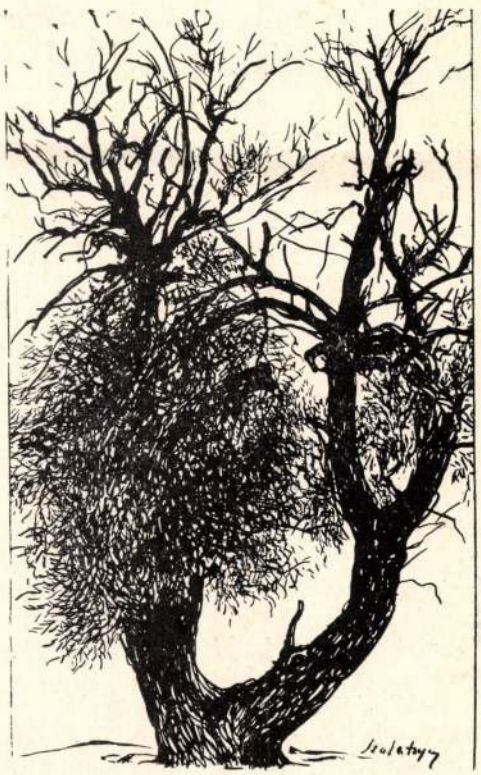

IVÁNYI TAMÁS

Lenn a folyónál

A fiú már egy éve volt a városban, a hídépítőknél. Gyorsan, észrevétlenül csorgott el a pénz és idő.

Már egy éve volt a városban, de nem ismert többet belőle, mint az építkezés környékét: a fapanel munkásszállót, mellette az iparvágányt, rajta lakókocsivá átpofozott marhavagonokban az építésvezetők, az „irodaház". Az iparvágány és a folyó közt ott állt délutáni szórakoztatójuk, a „pléhbár" alumínium hullámlemezekből tákolt épülete, melyben együtt volt, kocsma, üzemi étkezde, és klubteremnek csúfolt kártyaszoba. A pléhbár mögött ott a folyópart, a derékig érő fodormentásban engedély nélküli kis pecázózugaikkal, ide nem járt halőr, rendőr. Innen vezetett a „kishíd" az építkezés úszódarujához. A pléhbár este kilenckor bezárt, az úszódaru, „night club" feliratú szerszámraktárban ilyenkor kezdődött az éjszakai élet reggelig tartó snóbli- és kártyacsatákkal.

Az építkezés csúszott, már napi tíz-tizenkét órát dolgoztak. Műszak végén, ruhát sem váltva, irány: a pléhbár. A híd – panelszálló – pléhbár – úszódaru „vállalati négyszögében" eseménytelen, reménytelen szürkeséggel, észrevétlen gyorsasággal peregtek a napok. A panelszálló mögött kezdődött a város. Idáig csak két utcájának vége nyúlt egyensapkás családi házakkal, földúttal, porral, csenddel, malommal és labdarózsás előkertekkel.

A másik oldalon, a híd mögött, ott terpeszkedett a gyár. Reggel és műszak végén ezrek vonultak át az építkezésen. Bukdácsoltak libasorban a közműaknák fölé hevenyészett pallójárdákon és önkéntelenül az épülő hidat nézték. Ilyenkor láttak csak embert az építők, a szálló és a pléhbár környékét mindenki kerülte.

Szabadszombat már hónapok óta nem volt, néha vasárnap kihuzakodtak, lerúgták a bakancsot, kapcát, lefejtették magukról a rájuk savanyodott munkásruhát, kivasaltan, ünneplősen indultak el a poros utcákan a belváros felé. Többnyire csak az első étteremig jutottak, és pár óra múlva részegen, összekapaszkodva jöttek haza.

A fiú négy méter magasan szerelte a betonvasakat. Hasalt a zsaluzatra fektetett pallón, fogai közt a hajtűformába hajlított kötöződrótcsomóval és a foghangokat törve, pöszézőn, harsogva énekelt. Szeretett így dalolni, társai ismerve a szokását, néha kocsmákban is rávették az attrakcióra, s mindenhol sikert aratott, fogai közé szorított késsel vagy kanálnyéllel, kisgyerekes kiejtéssel, elénekelt sikamlós tartalmú dalaival.

Dalolt, kötözte a vasalás csomópontjait, és azon gondolkodott, hogy rohadt így az élet. Egy éve él itt, és a „vállalati négyszögön" kívül, úgy negyven éttermi lerészegedés és öt-hat verekedéssel fűszerezett diszkóból kivezettetés volt eddig min-

Míg a múltba tartó kerékzaj
Könyörtelen arra emlékeztet,
Milyen sokat megéltem már,
S most be kell érnem kevesebbel;
Hogy a múltban vannak férfiak
És asszonyok,
Vannak nevek,
Vannak címek,
És nincsen ok
Mellettük lesütött szemmel menni el.
Igaz, sok minden mögöttünk
Maradt,
Ám egy-két dologban vitába szállok
Jövőnkkel is.
S ha utunkat
Ismét elállnák a hegyek, –
No és, ha hegyek?

Pétercsák Maxim fordításai

TÓTH JUDIT

Az elhidegülés helye

Az élő test nem tűri el
sem a jeget, sem a lángot.
Testi hő alatti világot
épít, berendezi, kitakarítja,
alkalmas néhány évtizednyi kínra,
itt-ott örömre vagy közönyre.

Idő, ha szólítanánk könyörögve:
elmúlásod olyan múlás,
melyben időfölötti értelem van,
bármíly felfogható alakban?
Vagy csupán a mi pusztulásunk
halad előre egy gazos
mezőn? Csonttá keményedünk.
A szarkaláb, csalán vagy réti bodza
mind elkezdődéseiben
befejeződését is magával hozza.
Te meg csak állsz, csak létezel
fölöttünk, kívülünk,
mint változatlan állandóság,
tömör tömeg
látatlan ívű boltja.

S magunk kutatjuk az értelmezést,
miért volt, ami volt?
Miért nem lehetett
másképp, csak így, ahogy van?

Emlékeink közt képek lángja lobban:
poros tér, esti utca, ahol sose jártunk,
nyárvégi kert, de mi a kertnek
forróságában sosem álltunk.

Most itt lassan kopnak a díszletek.
Elpattannak az ágyrugók,
szétfeslik a karosszék,
a tapéták sötétlenek,
holnapra eltörik az is, ami most ép.
Mert talán fokozatosan velünk
pusztul tárgyi környezetünk.
Kint a Laburnum is

tatik vagy sem. De lehetséges, és a dialógusban megvalósul vagy sem. A kritikus a dialógus kétszeres kérdezője és vitavezetője, a megszülethető igazság bábája. Mint az alappéldában, a platóni dialógusban a mitikus Szókratész.

Igazság persze többféle lehet és változó is. A kritikus a művel folytatott dialógusban kiküzdi és felmutatja a magáét. És minden új mű kapcsán újra kiküzdi és újra felmutatja. Felavatván és újraavatván makacsul tisztelt magán-állócsillagait. Amelyekről joggal mondja az írástudók árulása és hűsége kapcsán Babits: „Az »áruló« írástudó tehát nem avval lesz árulóvá, ha lába nem megy egyenesen a Csillag felé, melyre ujja mutat. Az árulást akkor követi el, ha nem is mutat többé a csillagra. Léptei magánügyek; de szavaiért és útjelzéséért felelős a világnak, melynek kalauzává szegődött."

Hatodik tézis. A kritika esélye és Hermész üzenete

A hermeneutika Hermész, a közvetítő tudománya. A megértés lehetőségét viszi egyik pólusról másikra. Alkotótól műhöz és befogadóhoz. Befogadótól műhöz és alkotóhoz. Régi és új tudomány. Gyökerei az antikvitásba nyúlnak, az első szövegmagyarázatokhoz. Termése ma is érik, a befogadásesztétika variációiban.

Nem elemzésmódszertan, nem is tudományelméleti alapvetés társadalmi diszciplínák számára. A szöveg, a mű megismerhetőségének általános, bölcseleti elmélete. Óriási filozófiai alappal. Tudomásul veszi, sőt, tetőzi a filozófiai esztétika holtpontra jutását. Észreveszi, sőt, érleli a szcientista iskolákkal szemben megnyilvánuló szkepszist. Korszerű elmélet és nemes nosztalgia. Korszerű elmélet, mert a filozófiai esztétikák és szcientista iskolák utáni, nagy léptékű, törvényalapozó irodalomkritika gondolati és etikai bázisa. Nemes nosztalgia, mert a technikai civilizáció és történelmi szekularizáció előtti életérzés és világképbeli egység, a sensus communis reminiszcenciája. Nem lehet – most különösen nem! – minden következtetést levonni. Ám mindenképpen nyilvánvaló: szemléletváltás, tudományelméleti kifejezéssel paradigmaváltás a kritika alapjaiban és lehetőségeiben. Nemigen lehet úgy kritikát művelni utána, mint előtte.

Az elmélet Gadamertől elemzett fogalomhármasa – megértés, értelmezés, aplikáció – szinte közismert. A megértés spontán reagálás, közvetlen élmény, amit a mű mint egész az olvasóból kivált. Az értelmezés a megértés elemzése, az élmény tudatosítása, esetleg a mű mint egész interpretált részekre bontása és új szintézissé való összeforrasztása. Az aplikáció a megértett és értelmezett mű a befogadó helyzetére való alkalmazása, az egyéni kérdés és válasz, individuális „olvasat" kialakítása. Nos, kár sematizálni, mégis megkockáztatom. A kritikai elemzés tudatosítja a megértést. A műhöz komponált egyszeri fogalmi apparátusával és terminológiájával végig vezeti az olvasót a megértéstől értelmezésig vezető úton. Meg aplikál, alkalmaz is. Önmagára, a kritikus személyiségére. Modellálva az aplikáció lehetőségét. Sugallva az olvasónak a saját aplikáció kényszerét, de szabadon hagyva minőségét.

Az aplikációból következik még három probléma. Csupán röviden. Először: a megértés lehetőségének időbeli szemlélete. A régmúltban létrejött mű aplikációjának esélye. Szerző, mű és befogadó, kritikus vagy olvasó egyazon időfolyamatban él. Benne a múlt előkészíti és alapozza a jelent. A jelen csinálja és értelmezi a múltat. Múltat, múltbeli művet és jelent, jelenbeli befogadót szálak bonyolult hálózata köti össze. Az időbeli távolságon át, mely folyamatos és szakaszos. A folyamatosság a megértés könnyebbsége, a szakaszosság nehézsége. A kritikus a folyamatosságból indul, hogy áthidalhassa a szakaszosságot is. Másodszor: a nézőpontok közelítésének megteremtése. A távoli alkotó meghatározott nézőpontból látja a világot. E nézőpontból meghatározott mozzanatok meghatározott módon láthatók, meghatározott mozzanatok nem. A közeli befogadó is meghatározott nézőpontból látja a világot. E nézőpontból ugyancsak meghatározott mozzanatok meghatározott módon láthatók, meghatározott mozzanatok nem. A megértés esélye a két nézőpont, két horizont közelítése vagy összeolvadása. A kritikus mindkét horizontból indul egyszerre a másik felé, hogy a közelítés vagy összeolvadás katalizátora lehessen. Harmadszor: az igazság – így a művészi igazság – dialogikus szerkezete. Beszélgetés mű és olvasó között. Benne mindkettő a másikhoz, mű az olvasóhoz, olvasó a műhöz viszonyítva azonos önmagával, az ami. A dialógusnak két esélye van, és egyetlen tétje. A két esély az egyik vagy másik túlsúlya. Az egyetlen tét az igazság megszületése. Amely nem megvan, és a dialógusban megtalál-

SAJTOFIGYELŐ

1 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Szalatnyay József,

NÉPSZAVA

Gestörmüvész

1981 SEP 6

1021

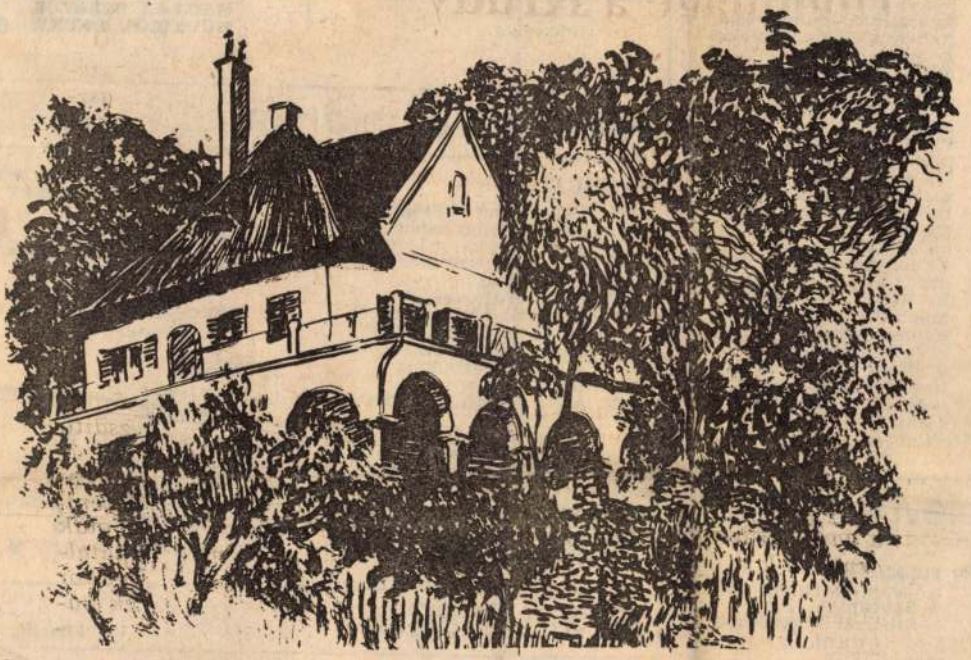

Szalatnyay József

SZIGLIGET

NÁDASDY KÁLMÁNRÓL
Nádasdy Kálmán tavaly hunyt el. A műsor-összeállítás munkássága, embersége előtt tiszteleg. A kétszeres Kossuth-díjas művész 1934-ben lett az Opera tagja, majd igazgatója. 1967—1974 között a Színház- és Filmművészeti Főiskola rektora. Nyugdíjba vonulása után is tanította a rendező- és színész-hallgatókat. Rendezett opera- és prózai előadásokat, filmeket —, de fordított opera-librettókat és dalszövegeket is. Nehéz felsorolni mindazt, amit Nádasdy Kálmán alkotott. A mai műsor megpróbálja felidézni mindig derűs, tevékeny emberségét és szeretetet sugárzó alakját . . .

23.05: Hírek

Televízió 2

20.00: **TELESPORT**
1. Úszó- és vízilabda EB
2. Sporthírek. FF.
3. Atlétikai Világ Kupa

Szlovák tv

11.53: Jó ebédhez szól a n
12.50: **A vietnami kultúra**
A bölcsesség kútja
14.05: **Híres előadók albun**
A Platters énekegyü
lemezeiből

Hétfői műsorajánlat

KOSSUTH

12.35: **Válaszolunk hallgatóinknak**
Lassú munka határidőre — Biztonság kedvéért letiltás — Harmadrangú közvilágítás?
12.50: **Zenei érdekességek az elmút hét műsorából**
Új felvételeink — Sass Sylvia operaáriákat énekel — Nosztalgiahullám Dean Martin
19.25: **A III. HUMORFESZTIVÁL ELŐTT**
Mi leszek, ha nagy leszek? Verebes István kabaréja
20.35: **Rockhangversenyekből**

PETŐFI

9.00: Slágermúzeum
12.38: **Tánczenei koktél**
18.33: **Egy énekes — több szerep ILOSFALVY RÓBERT ÉNEKEL**
20.00: **Eszmék faggatása**
Mexikó és a harmadik világ — az Észak—Dél párbeszéd előtt
Beszélgetés Ágh Attila filozófussal

3. MŰSOR

11.05: **Világhírű előadóművészek lemezeiből** ●
14.50: Operakórusok ●
16.30: Eddie Rabbit felvételeiből ●
18.12: **HANGFELVÉTELEK — FELSŐFOKON** ●
21.12: **Villa-Lobos-művek** ●

Színházműsor

VASÁRNAP
Erkel Színház: A kékszakállú herceg vára. A fából faragott

A **Madách Színház** jegypénztára szeptember 14-én, hétfőn kezdi szeptemberi és októberi előadá-

図書館

Szalatnyay József, festőművész 3.) Folytatás.
Lőrez Sándor: Szemérmes romantika. Szalatnyay József művészetéről.

Szalatnyay József: Dunabogdányi lány, szén, tus, 60 × 42 cm, 1938

Művészet, 1988. okt., 30-old.

Szalatnyai József

Szénrajza van a jelzett gyüjteményban.

Horváth Béla - Adorján Mária gyüjteménye; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 53. l.

dolatai sem engedik el teljesen. Az életműben hosszú sort foglalnak el ezek a képmások – mondhatjuk, hogy a kortárs magyar művészet egyedülálló alkotásai. Szalatnyay mellőzi művein az ikonográfia kellékeit – ehe-

Szalatnyay József: Farkas István szigligeti háza, tus, ecset, 29 × 41 cm, 1959.

SZALATNYAY József

„Maradj velünk, mert immár beestvéledik...”

Farkas Ferenc szerzői estje az egyházzenei fesztiválon

Mátyás király nevéhez fűződik az első magyarországi zenés fesztivál, amely 1476-ban *Aragóniai Beatrixszal* tartott esküvőjekor kezdődött, és amelynek helyszíne Székesfehérvár és Buda volt – tudhatjuk meg *László V.* Gyulától a most zajló *egyházzenei fesztivál* művészeti vezető-rendezőjétől, alapítójától. „*Az első egyházzenei fesztivált az ezeregyszáz éves magyar egyházi zeneművészet tiszteletére rendezzük...*” – írja a programfüzetben. A szervező a rendezvénysorozat fővédnökének megnyerte *Farkas* Ferenc zeneszerzőt, akinek ez alkalomból szerzői estje lesz ma este a városmajori *Jézus Szíve*-templomban. Az esten fellép az esztergomi *Monteverdi énekkar* és a *Tomkins énekegyüttes* is.

A zeneszerző lakásához érkezve azonnal érzi az ember, hogy a szellemi és erkölcsi gazdagság várába lépett. Akár egy ódon középkori várkastély előtt, a kulcsot kis tarisznyában leeresztve kapom meg, így jutok be a zeneszerző otthonába. A sok-sok könyv meghatározza a szoba hangulatát, gazdájukból pedig szeretet sugárzik. Farkas Ferenchez, aki a főiskolán *Siklós* Albert és *Weiner* Leó, majd a római *Santa Cecilia* akadámián *Respighi* tanítványa volt, mindig is közel állt az egyházi zene. Jó példa erre a szintén a fesztiválon, a múlt pénteken a *Szent Anna*-templomban *Faragó* Laura előadásában elhangzott, 1932-ben keletkezett *Ave Maria* című műve. Ez a darab egyébként először egy Bécsben készült *Fejős* Pál-filmben hangzott el.

Divat egyházi zenét írni

– Ma egyébként divat egyházi zenét írni. Olyanok is írnak miséket, akik annak idején szorgalmasan írtak tömegdalokat. Ezzel a színvonal is lejjebb szállt. Elfelejtettük azokat az egyházi zenéket, amelyek akkor születtek, amikor még egyáltalán nem volt divat ilyeneket írni. Lehet, hogy a mai szemlélet ezeket elavultnak tartja, véleményem szerint azonban felveszik a versenyt sok ma készülő művel.

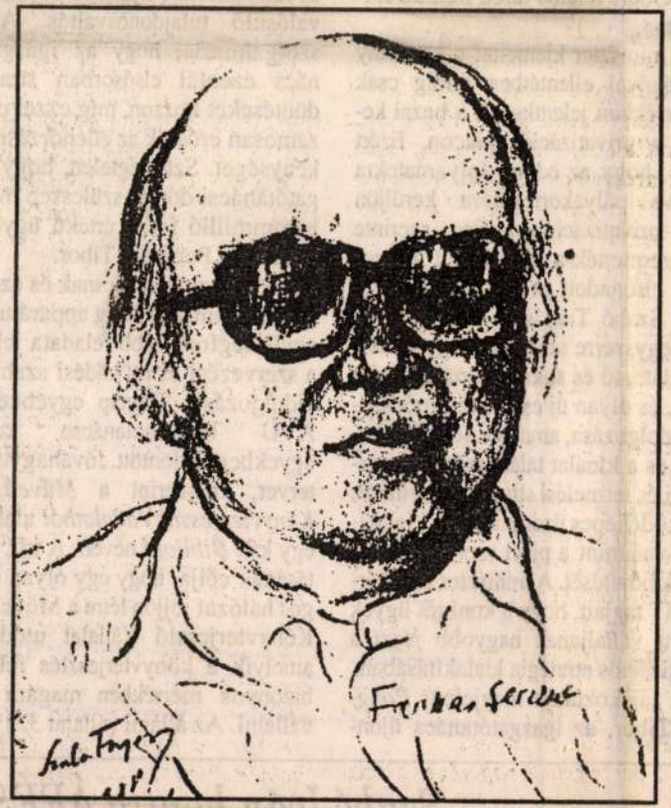

Szalatnyay József rajza

csendül fel. Az első *Szent Pál levele a szeretetről (Paulus ad Corinthos)*, a második bibliai szöveg *Ézsaiás könyvéből* (*Canticum*). A harmadik dicsőítő zsoltár (*Psalmus*). A következő darabomat *Rembrandt Krisztus Emmausban* című híres képe ihlette. (A festmény a *Louvre*-ban látható). A latin szövegű motettának ez is a címe: *Emmaus*. A történet szerint a feltámadott *Krisztus* Jeruzsálem előtt találkozik két apostollal és a vacsoránál felfedi nekik kilétét. „*Maradj velünk: mert immár beestvéledik, és a nap lehanyatlott.*” – szólnak Jézushoz, amikor még nem ismerték fel. Ez a kulcsmondat, erre épül a darabom is. A Biblia csodálatosan fogalmaz: „*És lőn, mikor leült velök, a kenyeret vévén, megáldá, és megszegvén, nékik adá. És megnyilatkozának az ő szemeik és megismerék őt...*” (Lukács, 24. 29–31.). A negyedik felcsendülő mű a *Margit-mise (Missa Secunda)*, amelyet 1964-ben a huszonöt éves házassági évfordulónkra komponáltam. Ez a második misém, az elsőt, a *Szent András-misét* 1962-ben írtam, Balatonakarattyán volt a bemutatója, emlékszem, *Kodálynak* is nagyon tetszett, de sajnos koncertteremben nem hangozhatott el. A *Szent András-mise* viszont elég nehéz a kórus számára, vannak benne tizenkét hangú részek. Erre talán válasz a *Margit-mise*, mely diatonikus, ezért sokkal könyebb énekelni.

Propriumok

– *Felesége emlékét úgy tudom, más művében is megörökítette.*

– Igen, írtam egy *Requiemet* az emlékére, melyet épp most fejeztem be. *Szunyogh* Balázs zeneszerzőtársamat kértem meg, hogy

Eposzpuska

Ki ne emlékezne gimnáziumi vagy egyetemi éveire, amikor reménytelenül rövid idő alatt kellett volna elolvasnia a világirodalom remekeit, európai műveltségünk alapműveit? Bizony, gyarló emberek révén a mentőöv után nyúltunk, a *100 híres regény*hez. Sokunkat mentett meg, és sokunkban hagyott örök hiányt; elfelejtettük a vizsgák után elolvasni az eredeti, a teljes művet is. Legfeljebb az volt a mentség, hogy nem mi voltunk az első nemzedék; már apáinknak, dédapáinknak is voltak hasonló segédeszközei, néhányat még föl lehet lelni az antikvárium polcain. És persze a műfaj, a tartalomrövidítés klasszikusát, *Karinthy* Frigyest is olvastuk: fél oldalon átfogó képet kaphattunk a *Háború és békéről*...

Most a *Móra Könyvkiadó* jelentkezett újabb utolsó szalmaszállal, a *44 híres eposz* című kiadvánnyal. A cím kapcsán az első reakció a megdöbbenésé: hol hallottam, olvastam ennyi híres eposztról? Még szerencse, hogy nem kell visszaadni a diplomát, hisz az alcím eposz, elbeszélő költemény és verses regény ismertetését rejti.

Az eposz – *Arisztotelész* óta tudjuk – fenséges műfaj. És a legemberibb. Istenek viszálya, emberek csatája megbékéléssel fejeződik be. *Akhilleusz* kiadja *Hektor* holttestét, az *Aeneis Turnus* temetésével ér véget. Meg kell békülni világgal, sorssal, önmagunkkal. Hiszen ha hazaérünk, csak a kutyánk ismer ránk, mint az *Odüsszeiában*. De van-e unalmasabb, idejétmúltabb műfaj, mint az eposz? Nehéz [illegible]

Borfesztivál Budapesten

Az idei szüret nyitányaként háromnapos nemzetközi borfesztivál lesz e hét végén Budapesten az *Interkoncert Budapest Művészeti Rt.* rendezésében. És nem véletlenül e cég a házigazda, hiszen – mint azt *Nyikos* István ügyvezető igazgató tegnap, sajtótájékoztatón elmondta – a szeszes italok reklámtilalma miatt nem lehet átütő propagandával segíteni a súlyos értékesítési gondokkal küszködő ágazaton, ám egyéb módon, például új marketingmódszerekkel igen. Ezért a mintegy másfél éves előkészítés után sorra kerülő fesztivált a művészet és a bor jegyében rendezik meg, vagyis a művészet segít jó reklámot teremteni a magyar bornak.

A fesztivál a Vörösmarty téren szeptember 11-én, délelőtt 10 órakor nyílik borkiállítással és -vásárral; az eseményt borkóstolók, szüreti felvonulás és gasztronómiai bemutatók, illetve koncertek színesítik a Belvárosban és a Várban.

A sajtótájékoztatón bejelentették: a magyar bor legmagasabb szintű védelmére és képviseletére, a nemes hazai nedűk szakmai hírnevének és társadalmi megbecsülésének újrateremtéséért a fesztivál előtt, csütörtökön 99 rendes tag megalakítja a *Magyar Bor Akadémiát.*

Ám az örömbe üröm is vegyül: az agrárminisztérium illetékesei szerint is az idén is *komoly értékesítési nehézségekkel* kell szembenézniük a szőlőtermelőknek, -feldolgozóknak. *Elek* Sándor, az FM helyettes államtitkára közölte: a tárca készít egy tervezetet, amelyben, a gondokat enyhítendő, különféle pénzügyi segítségek, közte a szőlő bérfeldolgozására adott támogatás is szerepel. Persze a minisztérium csak javasol, a kabinet pedig dönt. A termelők remélik, időben…

(h. l. i.)

Semmit nem javult a fogyasztók helyzete

(MTI) A kereskedelem területén is romlott az állampolgári fegyelem, a fogyasztói érdekvédelem jogi szabályozása csapnivaló, a rendelkezések gyakori változtatása lehetővé teszi azok kijátszását, a felelősségvállalás alóli kibújást. Az önkormányzatok szinte semmit nem tesznek a vásárlók megkárosítása ellen, ezért mindennapos azokat saját érdekeinek megfelelően értelmezi. A miskolci székhelyű felügyelőség az év első nyolc hónapjában 625 ellenőrzést folytatott a kereskedelem, a vendéglátás és a szolgáltatói ipar területén, és ezek több mint felénél a fogyasztókat károsító, a kereskedelem szabályai ellen súlyosan vétő szabálytalanságokat tapasztaltak. Saj-

Összeült az ÁVÜ új igazgatótanácsa

Pályakorrekció kell a privatizációban

(MTI) Tegnap ülésezett az *Állami Vagyonügynökség* újonnan kinevezett igazgatótanácsa, amelynek jelenleg nyolc kinevezett tagja van. Az igazgatótanács üléséről tájékoztatón számoltak be a sajtó képviselőinek. Az újonnan kinevezett igazgatótanácsot köszöntötte *Szabó* Tamás, a privatizációért felelős tárca nélküli miniszter.

A miniszter kiemelte: a kormány szándékával ellentétben eddig csak kismértékben jelentkezett a hazai kereslet a privatizációs piacon. Ezért fontos, hogy az eddigi folyamatokra ráépítve pályakorrekcióra kerüljön sor a privatizációban. Erre szerinte megteremtették a lehetőséget a nemrégen elfogadott privatizációs törvények. Szabó Tamás beszélt arról is, hogy egyszerre szükséges egy erőteljes, átlátható és sokrétű kínálat biztosítása, és olyan új eszközök, módszerek kidolgozása, amelyek segítik a kereslet és a kínálat találkozását, a gazdasági és termelési struktúra javítását, a működőképes üzemméretek kialakítását, valamint a piaci szereplők számának bővítését. A miniszter arra kérte az IT tagjait, hogy a konkrét ügyek mellett vállaljanak nagyobb részt a privatizációs stratégia kialakításában.

A tájékoztatón megjelent *Pongrácz* Tibor, az igazgatótanács újonnan kinevezett elnöke, aki elmondta, hogy egyetért a miniszter által elmondottakkal. Kiemelte: habár a privatizáció jelentős szerepet játszik a piacgazdaság kialakításában, a magánszektor bővítésében, ennél fontosabb eszközök is vannak, mint például az új befektetések, illetve a csődés felszámolási eljárások révén megvalósuló tulajdonosváltás. Azt is szorgalmazta, hogy az igazgatótanács ezentúl elsősorban stratégiai döntéseket hozzon, míg ezzel párhuzamosan erősítik az ellenőrzési tevékenységet. Szükségtelen, hogy igazgatótanácsi döntés szülessen minden hárommillió forint értékű ügyben – mondotta Pongrácz Tibor.

Az igazgatótanácsnak és az Állami Vagyonügynökség apparátusának egyik legfontosabb feladata jelenleg a szervezési és működési szabályzat kidolgozása. Tegnap egyébként az ÁVÜ igazgatótanácsa konkrét ügyekben is döntött. Jóváhagyta azt a tervet, miszerint a *Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalatból* alakuljon egy kft. *Bibliofil* néven. A kft. alakításának célja, hogy egy olyan országos hálózat jöjjön létre a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat utódaként, amelyik a könyvterjesztés feladatát bizonyos mértékben magára tudja vállalni. Az állami vállalat 321 könyvesboltjának eredetileg mindegyikét bevonták az előprivatizációba.

Az igazgatótanács megtárgyalta a *Budapesti Húsipari Vállalat* átalakulásának, privatizációjának elvi kérdéseit. A cég, amely néhány évvel ezelőtt még Budapest húsellátásának 20-25 százalékát biztosította, jelenleg alig egyszázalékos részesedéssel rendelkezik a város húsellátásában és napi likviditási gondokkal küzd. Az igazgatótanács végül is a jövő hétre napolta el a döntést a BHV ügyében.

Tegnap határozat született a *Malév* könyvvizsgálójának megbízásáról is. Ezt a tisztet 1993 májusáig a Price *Water* látja el. *Csepi* Lajos kérdésre válaszolva elmondta: a jövő hét végéig várható a végső döntés a Malév jövőbeni partnerének kiválasztásáról.

Döntés született a *Monimpex Rt.* ügyében is. Az egymilliárd forint alaptőkéjű, jelentős forgalmat lebonyolító külkereskedelmi vállalatban meglévő 85,44 százalékos állami részesedés megvásárlására kiírt tenderre három értékelhető pályázat érkezett be, a pályázók közül az igazgatótanács a *Mercuri Holding Vagyonkezelő Kft.* ajánlatát találta a legkedvezőbbnek, így vele kezdi meg a konkrét tárgyalásokat, miután a cég letette a vásárlási ajánlat 10 százalékát képező bánatpénzt.

Szabó Iván kontra ÁFÉSZ-elnöök

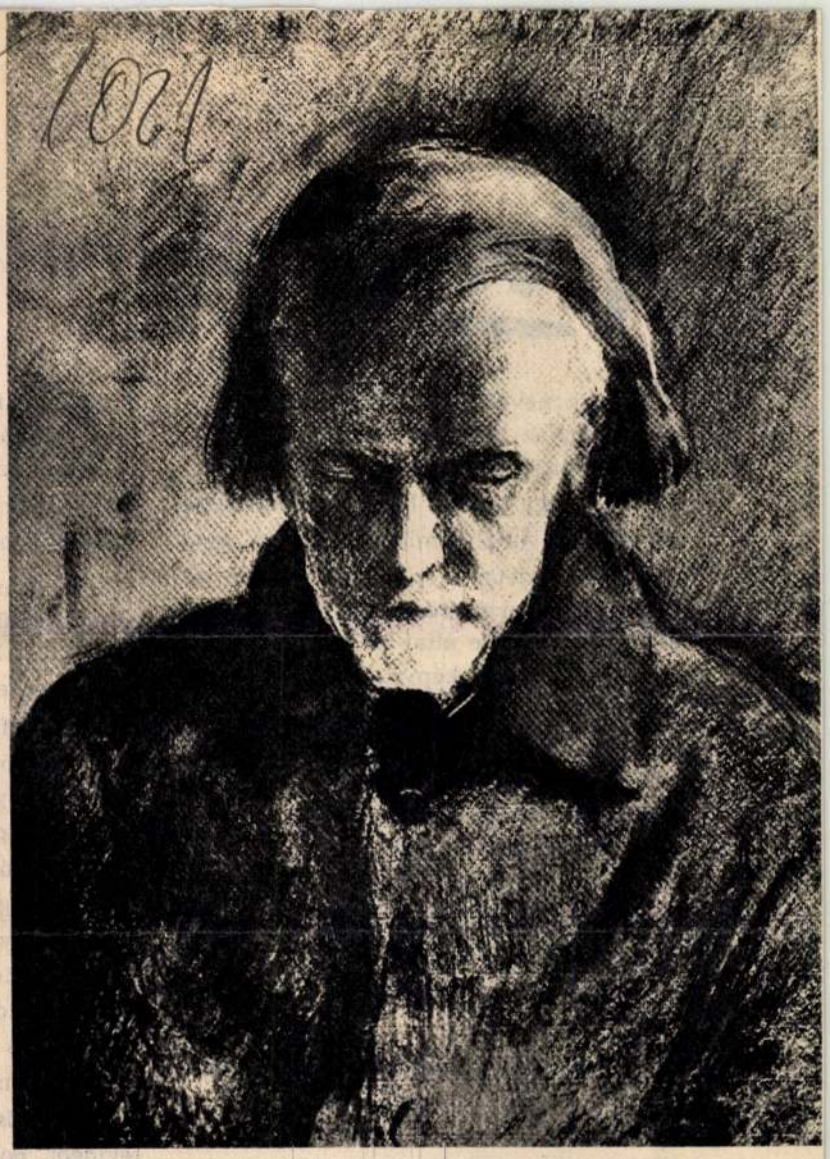

Kodály Zoltán

SZALATNYAY JÓZSEF KÉPEI

E három festményt — Szalatnyay József alkotását — a Mű-gyűjtő című folyóirat nyomán közöljük. Szalatnyay a modern magyar portréfestészet egyik kiválósága. Alakjai általában ismert írók, művészek.

SZINYEI MERSE PÁL „Lilaruhás nő"-je 100 éves korában
LENT: Lengyel József

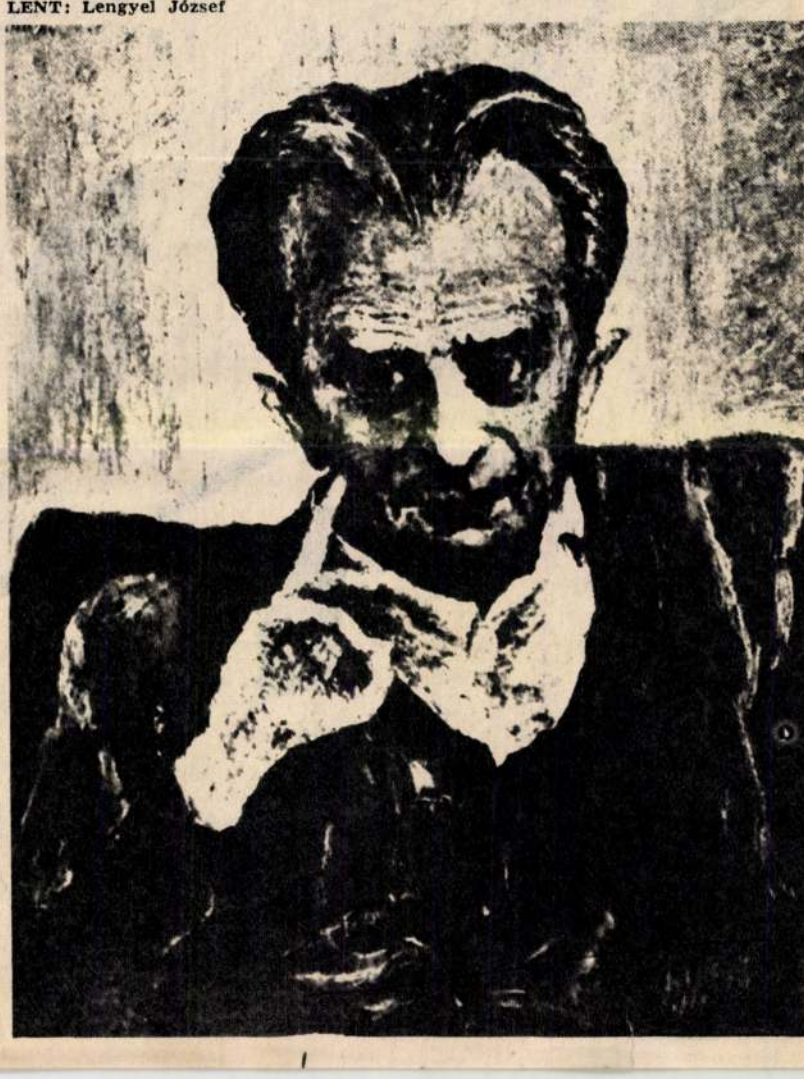

Kossuth emlékmű M

Vannak nevek, amelyeknek tiszta csengését sem az idő, sem a térbeli távolság nem tompítja. Sőt, annak a neve, aki személyében egy nemzet haladását képviselte, idő és tér távlatából mind ércesebben zeng, jelképpé, összetartó erővé válik. Ilyen jelkép és összetartó erő Kossuth Lajos neve is, és persze neve által az eszme, amelyet életével harcosan képviselt. Ezt a gondolatot bízvást leírhatnánk akkor is — mert így igaz —, ha nem volna mögötte konkrét, aktuális esemény. De hogy e név, mint kohéziós erő, nemcsak a szó képletes, hanem valóságos értelmében is mennyire elevenen hat, ezt most éreztük ismét, amidőn a messzi Uruguayból érkezett a hír: március 21-én Montevideóban Kossuth emlékművet avattak az Uruguayban élő magyarok.

Már korábban megalakult a Kossuth Emlékbizottság, amely céljául az emlékmű létrehozását tűzte ki, s amelybe — e közös cél érdekében — tömörült a három egyesület: a Magyar Otthon, az Uruguayi Magyar Kultúrközpont és a Magyar Katolikus Egyházközség. A közös munka szép és áldozatos szakasza zárult le a nagyszerű aktussal, amelyre méltán büszke mindhárom egyesület és az egész uruguayi magyar kolónia. Mi itthoniak pedig megpróbáljuk elképzelni, milyen felemelő lehetett, amidőn az emlékmű avatásán a szülőhazától távol élők összetalálkoztak, s a közös nyelv, közös kultúra, közös történelem tudatától áthatva szorítottak kezet. Megpróbáljuk elképzelni, hogyan álltak ott több mint ötszázan, s hallgatták meg mindkét nemzet himnuszát, hogyan csillant fel az öröm honfitá
Gaál László a
ajánlotta az e
badságharc
Montevideo vá

Sok olyan n
ennek az ünn
megindultság
polgármestere
városháza főt
Gaál László a
közt a Magya
szönetet mon
ban való közr
után a magy
ben György J
dott beszédet
gyar szabads
suth Lajos
uruguayi ma
egyesület öss
tevideói polg
támogatásáva
szönte a Mag
vetsége nevé
talnak és szer
polgármester
doskodást, a
emlékmű fel
mutatott, hog
sága a kinti
kodásának,
halványul,
hogy az Urug
és tisztelettel
számukra má

MAGYAR TÁJAK Sárospataki várfala

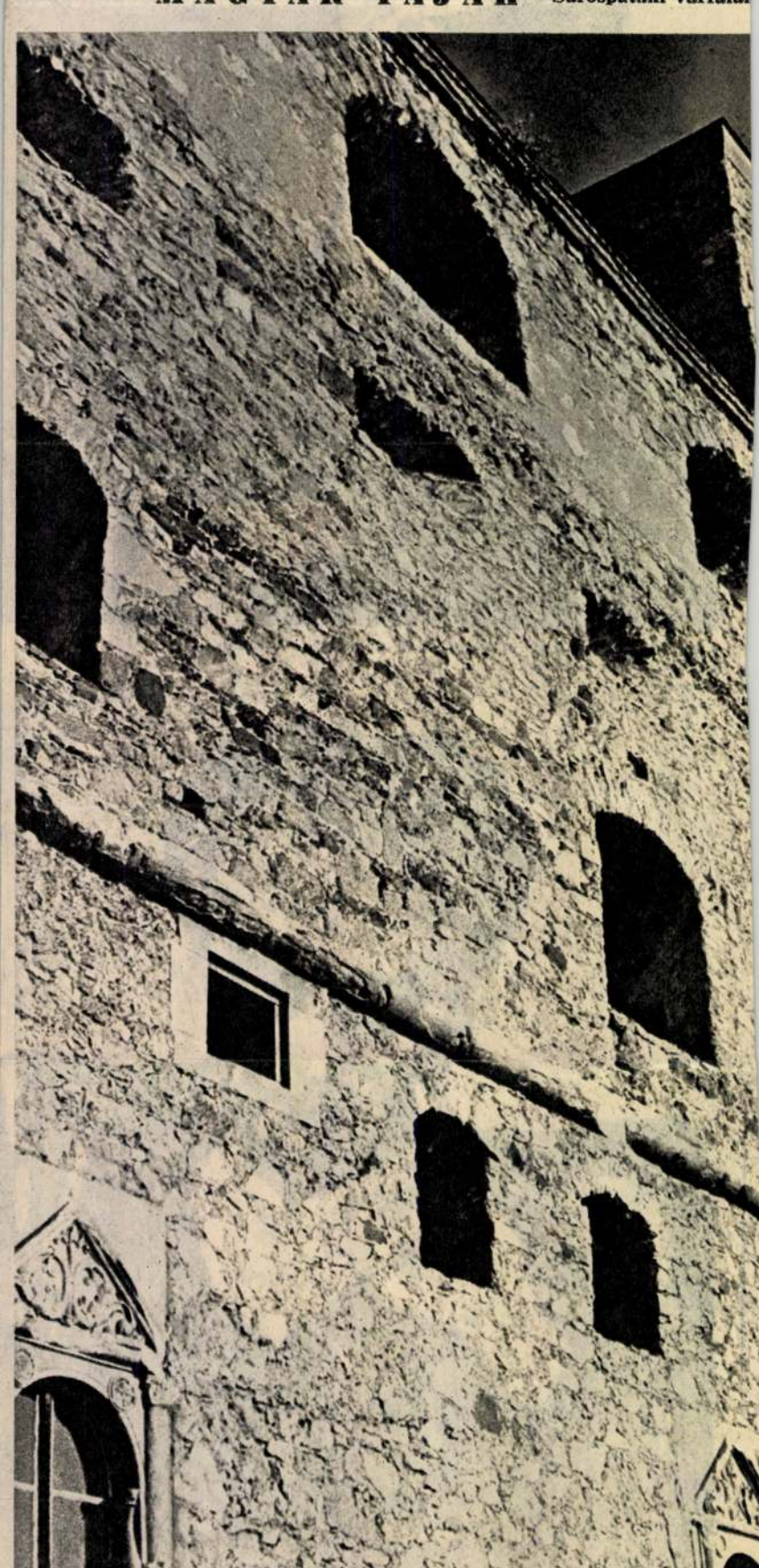

Szalatnyay József: Dénes Zsófia portréja, pasztell, 43 × 30 cm, 1953

vonalrajzzal előadott figurája és az ugyanilyen című, vonal és folt együttes hatására építő szén- és tusrajza (mindkettő 1938).

Ezután hosszú évek maradnak ki (egyedül az 1942-es pompás *Krocsák Emil*-portré jelzi munkásságának folyamatosságát): minden bizonnyal a minisztériumi munka, a szakigazgatás ezernyi teendője mellett kevés idő és energia maradt az alkotásra. 1948-ban került át Szalatnyay a főiskolára, ahol az esti szabadiskolában tanított, és a könyvtárban dolgozott. Ez azonban csupán átmeneti, rövid időszaknak bizonyult, mert hamarosan innen is mennie kellett: ekkor az általános iskolai tanítás nyújtott menedéket. Alkotókedvét és erejét a *Dénes Zsófiá*val való találkozás adta vissza: múzsája, modellje, ösztönzője volt egy személyben a nagyszerű Zsuka, aki viszont férjet és menedzsert egyszerre talált Szalatnyayban. Egymásra találásukat több mű is jelzi: egy finom, impresszionisztikus szénrajz, a *Dénes Zsófia ír* 1952-ből; a szürkékben

Szalatnyay József: Aszályos ősz Nagymaroson. olaj, farost, 49 × 58 cm, 1962 (fotók Sulyok Miklós)

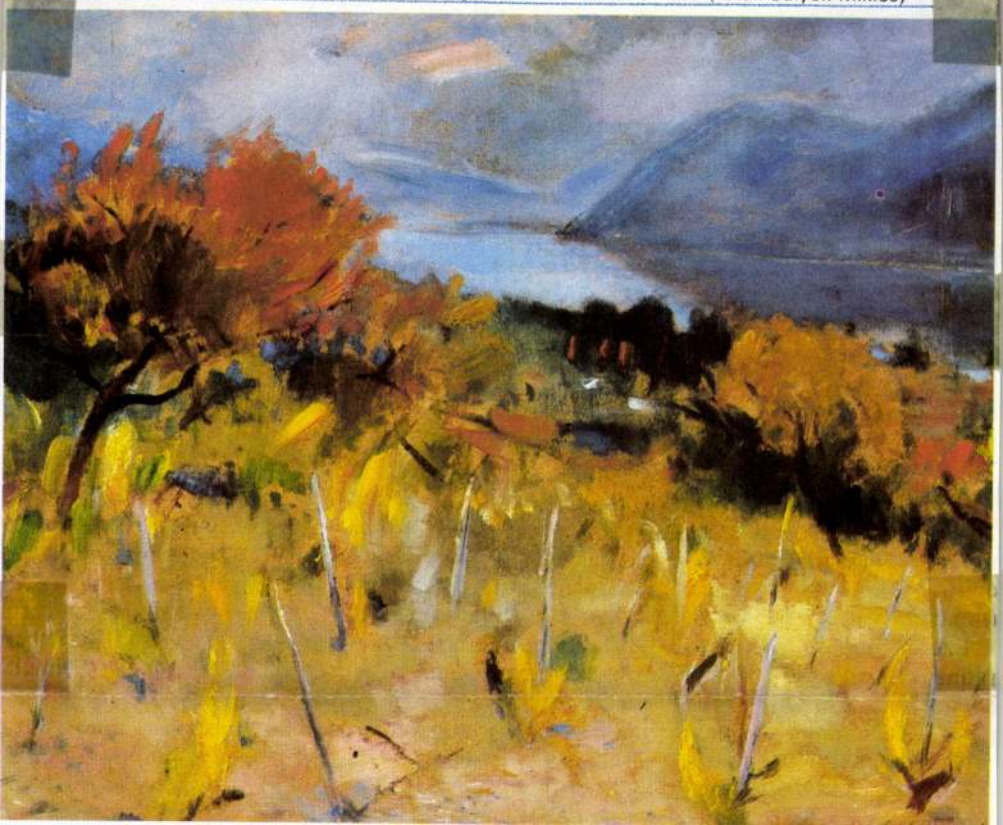

Szalatnyay József, festőművész (Folytatás vége).

Lincz Sándor: Szemérmes romantika. Szalatnyay József művészetéről.

Művésnet, 1988. okt., 32-old.

Szalatnyay József, festőművész 2.) Folytatás.
Lánczi Sándor: Szemérmes szimantika. Szalatnyay József művészetéről.

Szalatnyay József: Bolond lány,
olaj, vászon, 42 × 38 cm, 1937

Művészet, 1988. okt., 30-old.

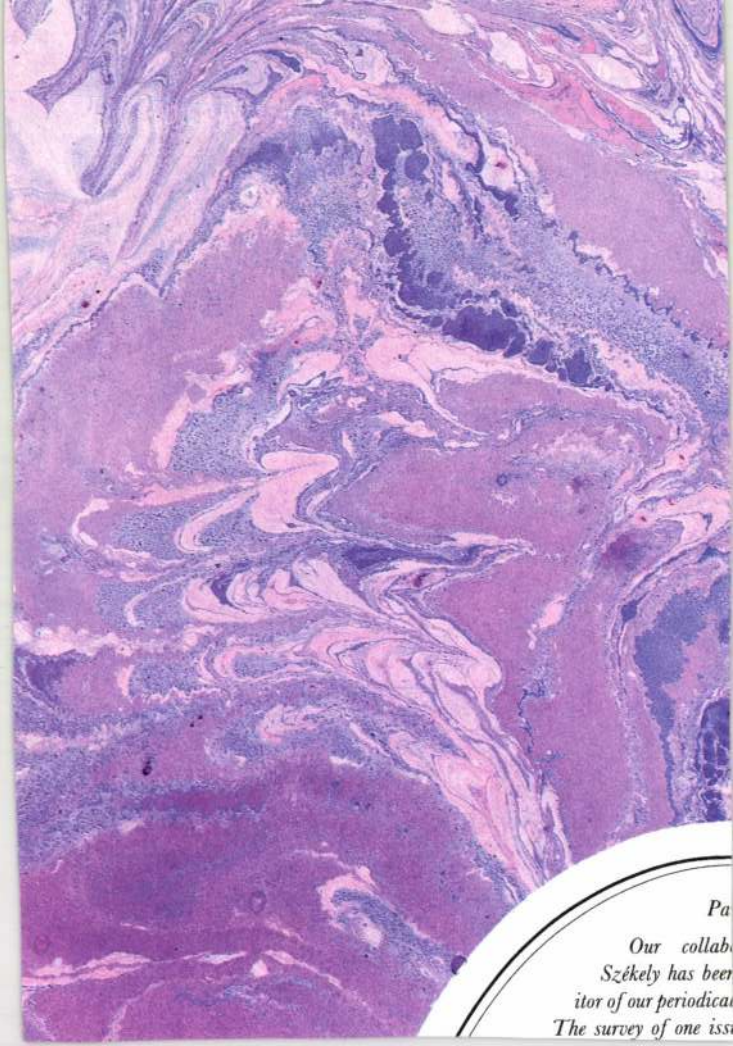
Pa
Our collab
Székely has beer
itor of our periodica
The survey of one iss

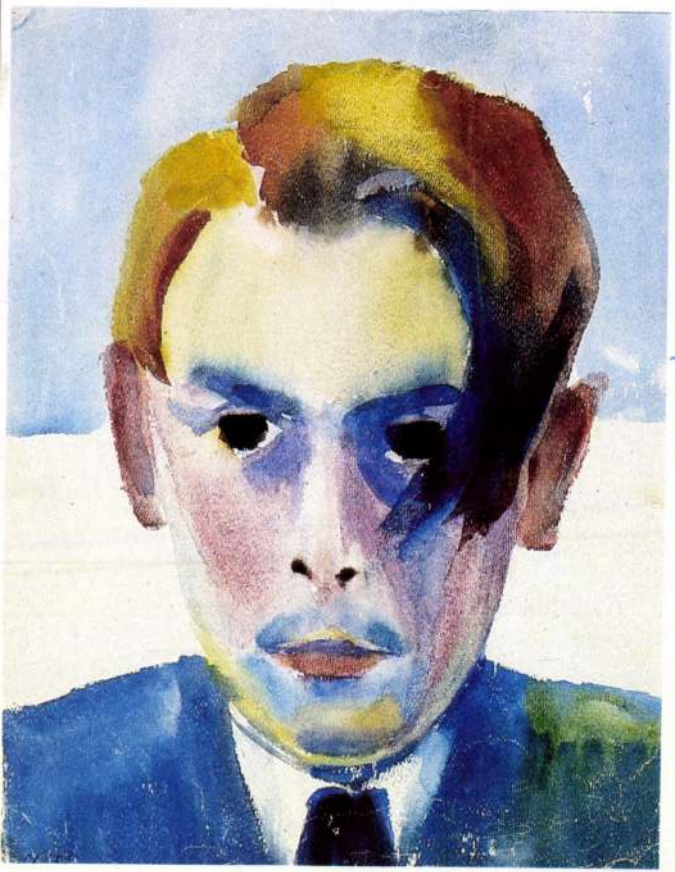

Szalatnyay József: Önarckép, akvarell, 28 × 20 cm, 1932

Szalatnyai József

Hevesi Szemle

közművelődési folyóirat

XV. évfolyam
1987. október
5

A tartalomból

Simonyi Imre

Bényei József

Polner Zoltán

Lehóczky Károly

Markó Pál

Lőrinczy István versei

Kerényi Grácia: Kötélhúzás (iskoladráma)

Makay Margit színművésznő életregénye

Szakonyi Károly történelmi játéka

Remenyik Zsigmond naplójegyzetei

Gárdonyi Géza szinonima-szótára

Bemutatkozik az egri Gárdonyi Géza Színház

Mérlegen az Agria Játékok '87

Tallózás Babits Mihály levelesládájában

A betűk nem hallgatnak

Látogatóban Szalatnyay József festőművésznél

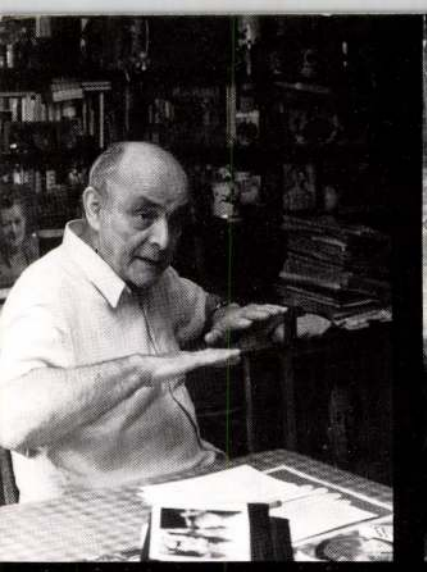

LÁTOGATÓBAN SZALATNYAY JÓZSEFNÉL

DÉNES ZSÓFIA:

A Matisse-kápolna és golgotajárás

Aki csak nekünk Tourrettes-ben a Riviera képzőművészeti látnivalóiról beszélt, legelső helyen a Matisse-kápolnát említette.

Kirándultunk tehát és megnéztük. Vence egyik dombján fekszik, az ősi városka „falain kívül", fényűző villák és kertek gyűrűjében.

Keskeny gyaloghídról szűk lépcsőházba érünk, és fej fej mellett haladunk lefelé — valóságos tömegben — sok-sok fehér lépcsőn.

Szűk fehér folyosón tolongunk befelé, a falon rengeteg rajz, Matisse összes tanulmánya a kápolnához.

A kápolnateremben, jobb kéz felől, fehér kerámia csempékkel fedett falon, fekete körvonalban hatalmas nőalak — a Madonna — áll és két tenyerén tartja a kitárt karú Gyermeket. Jobbra-balra tőle jellegzetes Matisse-motívumok. Virágok? Felhők? Mindegy.

Szemben, mennyezettől a kőpadlóig, keskeny betongerendákkal függőleges mezőkre osztott és az egész falat betöltő, mintás, festett üvegablak. Kék-sárga-zöld.

A hátsó fal fehér csempemezején egyszeri körvonallal felvázolt golgotajárást látunk, minden egyes stációját — a sírbatételig.

A terem túlsó fele, amellyel ez a szárny egybefolyik és mintha mégis csak ferdén illeszkednék hozzá — ami velejár újszerűségével —, az ott az egész kápolna szíve: a szentély. Odasodor bennünket a tömeg.

Az oltár kőasztala a középen, félig felénk fordul és kétlépcsős talapzaton áll. Szerkezete kubisztikus. Matisse rajzolta kereszt, réz gyertyatartók és sárga gyertyák rajtuk. Az oltár mögötti fehér csempefalon van Szent Domonkos — talán hatméteres — képe. Ugyanolyan pózban, mint az ügyelő apáca, de ő is csak éppen körvonallal, minden arcvonás és belső megmintázás nélkül, mint itt valamennyi ábrázolás. Az újhullám úgy akarja, hogy csak körvonal fejezze ki a művész szándékát, és azt is, hogy itt sehol se legyen homály, misztikum, derengés.

A legtávolabbi falon — ott is mennyezettől a kőpadlóig — festett ikerablak játssza a főszerepet, kék, sárga, zöld az is, fügefa- és kaktuszlevélre emlékeztető Matisse-motívumokkal. Fent a két félkörívet — mintha a nap korongja vágná át.

Ebben a hideg, fehér és fekete, akarva akart puritán enteriőrben az ablakon áttörő ibolyalila fény adja meg a helyiség varázsát, talán hangulatát is, mert megfogja az embert, jobban, mint minden más.

Pedig ő maga, Matisse, nem akart ide ibolyalila hatást.

De hogy Matisse-nak ezt a művét teljesen megértsük, ehhez ismernünk kell a kápolna történetét.

Henri Matisse 1941-ben súlyosan beteg lett, akkor 72 éves volt. Lyons-ban kétszer kellett műtétnek alávetnie magát. A második műtét volt a súlyosabb, azután évekig ágyban feküdt. Majd mikor jobb napjain felkelhetett, akkor is csak néhány órára engedélyezte ezt orvosa.

De még mindig csak lábadozott, amikor felvitette magát Nizza felett a hegyekbe. Itt már nem a felesége volt vele, hanem — titkárnőjén kívül — ápolónője is. Bájos fiatal leány, aki fogadalmat tett, hogy belép a dominikánus rendbe.

Matisse később Vence-ba költözött és épp a domonkos klastrommal szemben bérelt magának villát. Egykori ápolónője akkor már novícia volt, de azért gyakran kereste őt fel. Elbeszélte neki, hogy a rend új kápolnát tervez zárdájuknak. Ez rendkívül érdekelte Matisse-t. Elmondta a lánynak: ő mit építene, ha rábíznák.

Az öreg művész — végül is — az egész épület tervezésében és megalkotásában szabad kezet kapott.

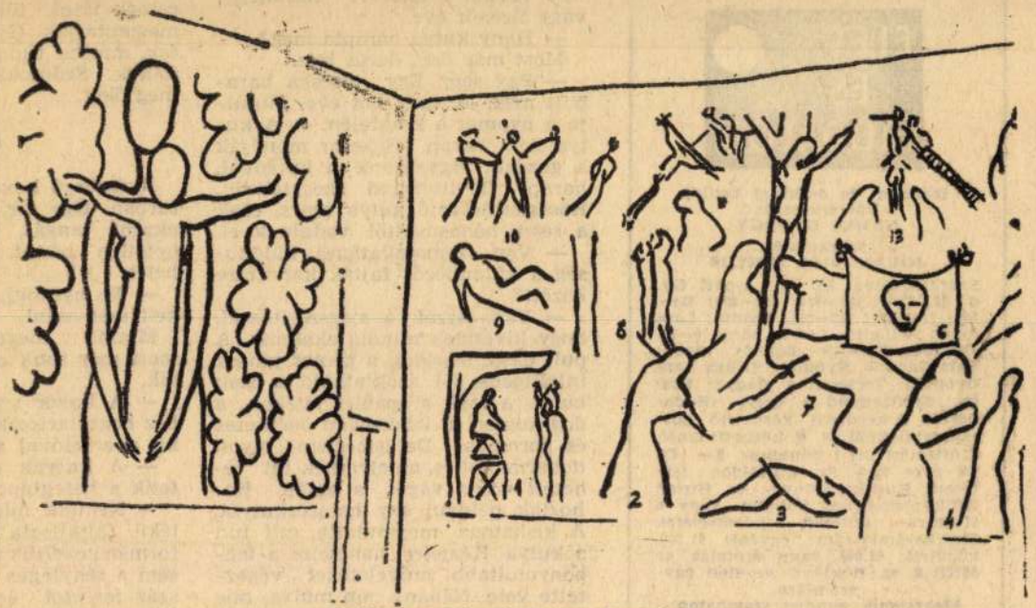

Szalatnyai József: Rajz a freskóról

Így látott hozzá, hogy elkészítse tervrajzait. A képek körvonalát sokszor még az ágyból pingálta fel botjával a mennyezetre. A falra szánt fehér csempéket pedig úgy rendelte meg, hogy ne legyenek azok fényesek, hanem tompák, mert fénylő háttéren a fekete körvonalak elsikkadnának. Ami az ablaküvegek festését illeti, azt akarta, hogy az ő három kiválasztott színe: az indigókék, a mélysárga és a középzöld egyforma arányban érvényesüljön, mindhárom egyszerre és állandóan. Ezért *érdes* külső üvegfelületet rendelt, de az ablakok mégsem szűrik Matisse szándéka szerint a fényt. Nem indigó a kék szín árnyalata, hanem ibolya — és az uralkodik a többi szín felett. Szerintem: éppen így a legszebb.

Még hadd mondjam el: a helyi legenda azt hangoztatja, hogy Matisse ingyen végezte ezt a nagy munkát. Hálából, hogy még mindig él, hogy jobban van és hogy dolgozhat. És mert az odaadó ápolásért — a novíciának — köszönettel tartozik. Lehet, hogy ez így igaz.

Hanem még egy legenda forog ott közszájon. Ezt azonban maga Matisse cáfolta meg. Hogy az öreg Matisse, a hitetlen újművész, betegségében megtért és engesztelésül építette fel ezt az utolsó nagy alkotását.

Nos, Picasso, a felekezet nélküli Picasso, aki Matisse művészetét becsülte és betegségében eléggé gyakran kereste őt fel — 1951-ben megtekintette az épp elkészült kápolnát.

— Mondja — tette fel a kérdést utóbb Matisse-nek az egyenesszavú spanyol —, maga hisz abban a tárgyban, abban a szövegben, amit odafestett?

A szelíd öregember pár pillanatig hallgatott, azután megszólalt:

— Én nem tudom, van-e Isten vagy nincs. Én semmit sem tudok. De amit én odaát alkottam, az műtárgy. Művészet. És abban — hiszek.

Gondolom, ez lefegyverezte Picassót.

kák is vannak itt szép számmal.

ÉLET ÉS IRODALOM

irodalmi és politikai hetilap
Főszerkesztő:
NEMES GYÖRGY
Szerkesztő:
JOVANOVICS MIKLÓS

Szerkesztőség: Bp V., Alkotmány u. 22. Tel.: 111—424; 310—920; 316—164; 111—087; 113—221 Kiadja: Lapkiadó Vállalat, Lenin körút 9—11. Telefon: 221—285 Felelős kiadó: Sala Sándor. Nyomta: Szikra Lapnyomda. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a helyi (Budapesten a kerületi) kézbesítő postahivataloknál és a kézbesítőknél. Előfizetési díj 1 hónapra: 6.— Ft, 1/4 évre 18.— Ft. Külföldön terjeszti: Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, vagy a Kultúra külföldi képviseletei. Csekkszámlaszám: egyéni: 61 210 közületi: 61 066 vagy átutalás az MNB 8. sz. fiókjánál vezetett egyszámlára.
Megjelenik minden szombaton
KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA
INDEX 25 244.

— Nem, délelőtt hozhatták be.
— Ön hány éve dolgozik itt?
— Várjon csak... tizennégy, vagy tizenöt éve.
— Hány kutya harapta meg?
Most már érti, derűs lesz.
— Egy sem. Egy macska harapott meg, öt vagy hat éve. Mutatja a nyomot a kezefején. — A kutya nem harap. Sokszor mondják a gazdák, vigyázzunk a kutyával, harap. De itt mind megszelidül. Rossztermészetű kutya nincs, csak a rossz bánásmódtól vadulnak el.
— Van szemmelláthatóan különbség a különböző fajták karaktere között?
— Van. Azzal a megszorítással, hogy kivételek mindig akadnak. A puli okos, hűséges, a német juhász intelligens, jól szoktatható, a csau buta, a foxi, a spaniel játékos, a dog komor, a dobermann önérzetes és goromba. De ismertem olyan dobermannt is, amelyiknek fát lehetett volna vágni a háton. Behoztak például egy határőrkutyát. A kiskatona megmutatta, mit tud a kutya. Kézjelre, hangjelre a legbonyolultabb műveleteket végeztette vele. Néhány nap múlva, mikor kicsit megszokott bennünket, gondoltuk, most mi jövünk: nekiálltunk parancsot osztogatni a kutyának. Félrefordított fejjel, ba-

— Ötven-hetven forint között.
A kísérleti kutyákat külön tartják, a kórháztól szeparáltan. Szeretnék látni többet is, készséggel megmutatják. Gyanakvó, morc pofák, mintha tudnák, hogy halálraítéltek. Számokkal különböztetik meg őket.

6

Nyöszörgő boxer, fején hatalmas turbán. Úgy sír, mintha szánatni akarná magát, szemében fölmérhetetlen bánat. Fiatal, alig hathetes.
— Ne nyafogj, a szépségért meg kell szenvedni.
Mintha megértené, elhallgat, most már csak a szeme panaszkodik.
— A boxer szabályos küllemehez hozzátartozik a jó fülállás. Egy kis operációval segítünk rajta.
— A kutyák értékét is feltüntetik a beteglapon?
— Nekünk mindegy, milyen értékű, fajtatiszta vagy korcs, egyformán kezeljük valamennyit. Úgysem a tényleges érték számít. Van száz forintot érő kutya, s a gazdája egymillióért sem válna meg tőle.
— S mennyi a legmagasabb tényleges érték?

ribb sebészeti műtét?
— A vérátömlesztés.
— Az előbb mondta, hogy csak a szívükből lehet vért venni.
— Igen, de az utóbbi években gyakran hoztak be hemofiliás macskákat. Kumarin tartalmú patkányméregtől vesztette el vérük az alvadási képességet. Elég volt egy gombostűfejnyi seb és elvéreztek. Eleinte nem tudtunk segíteni rajtuk, a szemünk előtt pusztultak el. Aztán kutyavért adtunk nekik.
— Kutyavért?
— Igen. Pillanatok alatt gyógyulnak meg, de ezt szó szerint vegye. Aléltan, mozdulatlanul fekszik, megkapja a kutyavért, a következő percben már ül, mosakszik, játszik.
Lám, mire jó az ősi ellenség vére!

8

— Évente hány kísérleti kutyára van szüksége az egyetemnek?
— Csak a mi tanszékünk adatait tudom. Oktatási célra harminc, kísérleti célra negyven-ötven. Gyógyszert próbálunk ki rajtuk. Kibocsátás előtt minden új gyógyszert alaposan meg kell vizsgálni, ez természetes, különben katasztrófákat okozhat.

— Akadnak. De az értékesebb példányokat komplikáció nélkül is behozzák.

10

A riport során négy állatorvossal beszéltem. A nevüket azért nem írtam ki, mert egyiket-másikat már megvádolták önreklámozással egy-egy cikk megjelenése nyomán. A kutyakórházról azt tartják, hogy hálás téma. Én nem találtam annak.
Mind a négyen tudományos fokozatokat értek el mind a négyen tanítanak. Szeretik a tudományukat és szeretik az állatokat. Orvosok.
A bátyám állatorvos, több mint tíz éve praktizál vidéken. Megkérdeztem tőle, hány kutya-betege volt. Azt mondta, kettő. Az egyiket leforrázták, a másiknak eltört a lába.

JAGUÁR

Magyar filmvígjáték

Bemutató: június 1.

Heltai Jenő regényét filmre írta:
BORHY ANNA

Operatőr: BÍRÓ MIKLÓS
Zeneszerző: TAMÁSSY ZDENKÓ
Rendező: DÖMÖLKY JÁNOS

Főszereplők:
MENSÁROS LÁSZLÓ — MAJOR TAMÁS
TÖRŐCSIK MARI — PATHÓ ISTVÁN
GARAS DEZSŐ — SZEGEDI ERIKA
BODROGI GYULA — BÁRDY GYÖRGY

Maradandó emlékeim között egyik legszínesebb az, hogy egyszer meghívott egy festményem tulajdonosa: nézzem meg, hogyan helyezte el képemet. Az ágyával szemben a falon. Méghozzá azért, hogy amikor reggel felébred, első pillantása képemre essék, mert abból napfény sugárzik felé. Azután mindegy milyen az idő aznap odakint, őt az a napfény egész nap elkíséri.

Igaz, én szívesen festek derűs tájat, hiszen a természet vizuális élménye adja témáimat. Én azt az élményt akarom nézőimnek átadni, amelyet átéltem, és valóban kedvemre van, ha művem a tulajdonosánál betölti hivatását.

Különösen örülök, hogy Szolnokon mutathatom be legújabb képeimet. Ezekből a legtöbbet a Balaton mellett festettem, főként Szigligeten, de a budai várnegyedben is – ahol lakom – szívesen dolgozom.

Az is felfokozta munkakedvemet, hogy Szolnokon hozzáértő közönség látja képeimet, mivel itt nagymúltú és a legjobb hagyományokat őrző művésztelep nevelte fel a szépre vágyó, művészetet szerető embereket.

Amilyen szívesen hoztam el képeimet, remélem, ugyanúgy fogadják nézőim is.

1981. szeptember havában

SZALATNYAY JÓZSEF

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

SZALATNYAY JÓZSEF

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1981. SZEPTEMBER 24-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

MAGYAR FRUZSINA
A SZIGLIGETI SZÍNHÁZ DRAMATURGJA

ABA-NOVÁK TEREM
SZOLNOK, KOSSUTH LAJOS UTCA 6–8.

SZALATNYAI 20 cm

Szalatnyay
1981. 9. 14

MEGTEKINTHETŐ:
1981. SZEPTEMBER 24–OKTÓBER 8.

Felelős kiadó: Köteles István – 81–832 KVNYD – Felelős vezető: Németh György

Szalatnyay József

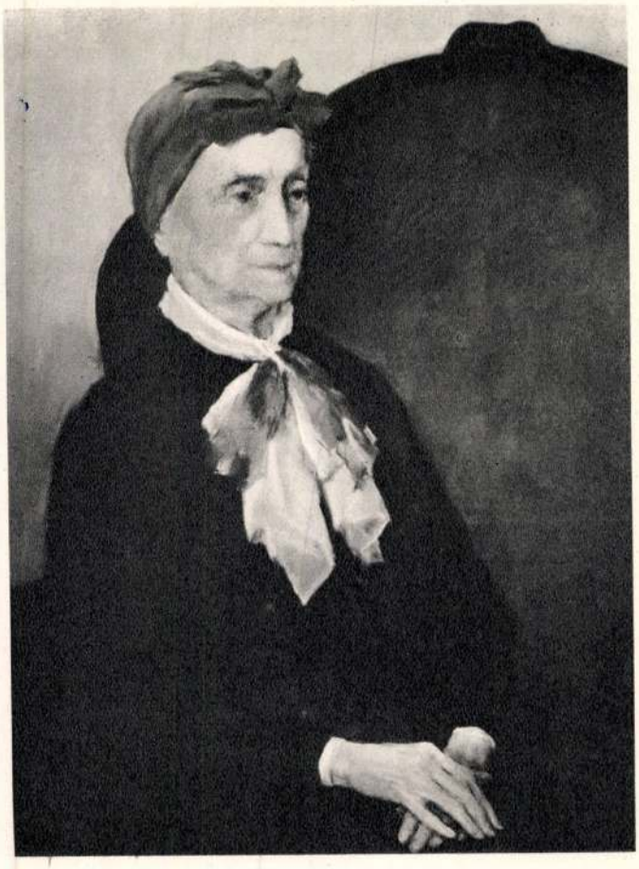

A százéves „Lilaruhás nő”
«La femme en violette» à l'âge de cent ans
Столетняя «Женщина в лиловом»

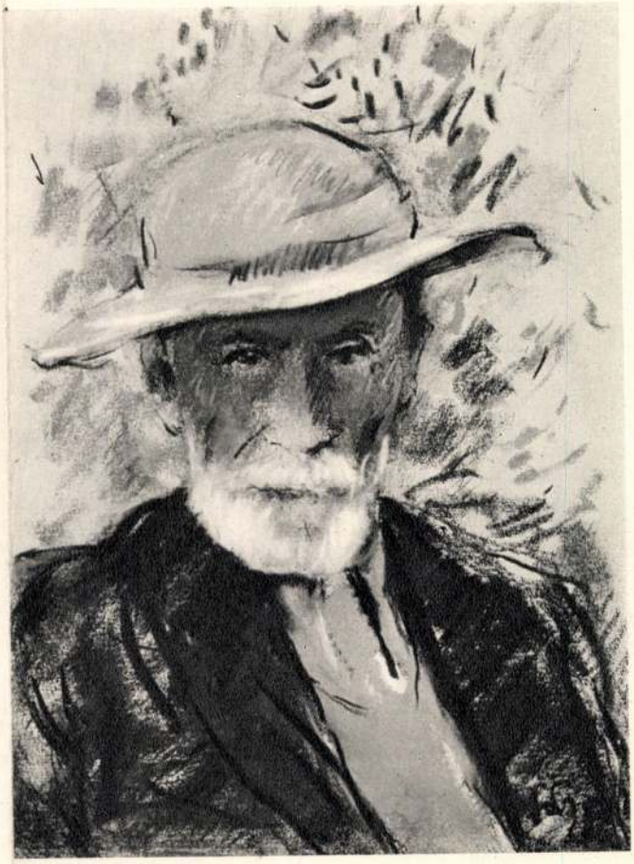

Lyka Károly – Károly Lyka – Карой Лика

Berda József – József Berda – Йожеф Берда

Burghardt Rezső – Rezső Burghardt – Реже Бургхардт

Farkas Zoltán: Szalatnyay József, a képmásfestő" 31 lap
Művészet 1963 nov. 30 lap; repr. „Önarchép"

EGYIPTOM MŰVÉSZETE

A Berlini Állami Múzeumok Egyiptomi Osztályának vendégkiállítása a Szépművészeti Múzeumban

A második világháború után alaposan megnőtt az érdeklődés a művészetek emlékei iránt. Nemcsak a középkori, renesszánsz és barokk művészet, hanem az ókor nagy kultúráinak művészi maradványai és emlékei is osztoznak ebben a hatalmassá nőtt érdeklődésben. Ennek az érdeklődésnek bizonyságai nemcsak azok az embertömegek, melyek tavasztól őszig megfordulnak e kultúrák legfontosabb emlékeit őrző területeken, hanem az a mindjobban elterjedő és nagy kulturális jelentőségű gesztus is, amellyel egyes múzeumok saját művészeti gyűjteményeiknek egy-egy prominens darabját, vagy esetleg egy-egy gyűjteményrészlegüket is elutaztatják velük baráti viszonyban levő más államok múzeumaiba, hogy ott is szolgálják a művészetek ismeretét minél szélesebb körben terjesztő kultúrmunka ügyét. Csak nemrégiben kelt át az óceánon a „Mona Lisa", hogy meghordozza az Egyesült Államok múzeumaiban csodálatos mosolyát, és számunkra is emlékezetes az a gesztus, amellyel a Drezdai Képtár két ízben is egész kollekciót küldött okulásunkra és gyönyörködtetésünkre a birtokában levő gyűjteményből.

Most ismét egy ilyen eseményről kell számot adnunk. Méltányolva azt a nagyszabású érdeklődést, mely nálunk az egyiptomi művészet iránt az utóbbi időben mutatkozott, és amelynek tanujele az ilyen tárgyú előadások és kiadványok iránt mutatott élénk érdeklődés és igény, a Berlini Állami Múzeumok egyiptomi osztálya csaknem kétszáz darabból álló gyűjteményt küldött Szépművészeti Múzeumunknak azzal a céllal, hogy ezt az érdeklődést az egyiptomi művészet értékes műveivel táplálja és bizonyos mértékig kielégítse. A magyar múzeumlátogató közönség és az egyiptomi művészet szerelmesei részéről köszönet illeti azokat az állami szerveket és intézményeket, melyeknek köszönhető e vendégkiállítás megvalósulása. De különösen köszönet illeti a Berlini Állami Múzeum főigazgatóját, dr. Gerhard R. Meyer professzort és az egyiptomi osztály vezetőjét, dr. Wolfgang Müllert, akik ténylegesen hozzájárultak és ilyen mértékben tették lehetővé e kiállítás létrejöttét, amikor a vezetésük alatt álló és 1823-ban történt alapítása óta az anyag folyamatos gyarapításával Európa egyik elsőrangú egyiptomi gyűjteményéből olyan kvalitásos műveket bocsátottak tekintélyes raktáraikból e kiállítás rendelkezésére, amelyek eddig soha vagy csak régen kerültek a közönség szeme elé. Ezt a baráti gesztust tetézték azzal, hogy a kiállítás anyagának kiválogatására és budapesti elrendezésére segítőtársként átengedték Steffen Weniget, a nevezett gyűjtemény tudományos munkatársát, aki odaadóan tá-

Részlet a „Halottak könyvé"-ből. Papirusz – Détail du «Livre des Morts». Papyrus – Фрагмент из «Книги мёртвых». Папирус

ecsetvonása határozott, színei a valóság helyes visszaadásának erősítését szolgálják.

Iván Szilárd most a Képzőművészeti Főiskolán is tanít. Azon a tanszéken, melyen egykor Réti István vezette az ifjúságot. Tanári működésével egykori mesterének feladatát vette át, az elődhöz méltó eredménnyel.

Lengyel Géza

Szalatnyai-portrék kiállítása Visegrádon

Szalatnyai József festményeinek dátuma művészsorsot jelez. Szeszélyes századunk nagy hiátusait, melyek az alkotók életművében tátonganak. Az évtizedes szüneteket szorongó sietés pótolja — s akkor beteljesülést áhít minden korábbi gondolat, elképzelés, illúzió. Olyan képek születnek, amelyek éveket fognak egybe, olyan portrék, amelyek megszámlálhatatlan sok arcból öltötték magukra a modell vonásait. Aki az embert figyeli, portrét fest szüntelen. Szemlélődés közben tán élesebben lát, mint mikor irón, ecset van a kezében. S még ezen túl is a gondolat, a sors mutatja meg magát lépten-nyomon, az ismeretlen és ismerős vonásokban. A néhány órás ülés csak kontroll a lélekben és a vásznon kialakult kép egybevetése.

Az első szénrajz 1932-es dátumot visel. Nagyformátumú, szenvedélyes kifejezésű arc a Szőnyi iskolában modellt ülő Derkovits gyötrelmesen szép feje. Középiskolás diák volt még Szalatnyai, amikor ez készült. Később is szinte kizárólag a szellem emberei érdeklik, egyéniségüket művészetüket firtatja külső megjelenésükben, s igyekszik behatolni titkaikba. A pasztell puha foltjai higgadtabbak, az olaj vibráló ecsetnyomai nyugtalanok, csapongók. Akik ismerik Szalatnyait, tudják, hogy ellágyulni és szikrázni egyaránt képes, az élet és lélek dolgait jól ismeri. Az ember szó nála sűrű tartalommal van teli. Emberlátása közvetlen, természetes, világos, de nem konvencionális.

A főiskolai munkák halványan megmutatják ismerkedését az anyaggal, de alkotó és fontos kísérleteit is a technikával — erről az oldalról hosszú az út az emberig. A legfrissebb portrék a megjelenítés simuló, kifejezést szolgáló igazi szerepét vállalják.

Medgyessy Ferenc kő-szürkében háttér nélkül üli meg a képet, a szobrász műterem gipszekről visszapattanó fényei villódznak arcán, ruháján. Burghardt portréjának meleg vöröse, az öreg mester laza, pihenő ülésmotívuma a természetben feloldódó megnyugvás vonásait domborítja ki.

Lyka Károly és Áprily Lajos lírai egyénisége napfényes lombokkal egyesülve kapja meg hangsúlyát. Berda József hamiskásan mosolygó tekintete, érett alma színű arca mögé játékos bárányfelhők kerültek. A két restaurátort, Sárdyt és Zsigát, meg Farkas Zoltánt a műtörténészt nagy fotelokba ültette le, elmélyedt tekintetük, fáradtan lehulló kezük nehéz, munkával teli félszázad eseményeit sejteti. Dénes Zsófia mindkét képén az arc dominál, közelnézetben. Gyöngéd féltónusok, eleven krétavonalak tisztelegnek a nő, az író, az ember előtt. De a legzengőbb húrok mégis a Kodály portréján kapnak életre. A kék munkaköpenyhez ünnepi koncentráltság, lebegő átszellemültség társul. Ritka szerencsés pillanat az arcképfestő számára, amikor a fejben, érzékekben motoszkáló gondolatokat, a teljes összeszedettséget megragadni képes. A kép festője az arcmásban nem csak Kodály egyéniségét, de emberi és társadalmi attitüdöt is megközelített, a lehajtott fej egyszerű ábrázolásával. A tíz évvel korábban festett Barcsay-portré még a lefestéses módszert alkalmazza, ezért egy tanár-ember szigorú képmása bontakozik ki a vívódó-lelkesedő festő helyett. Az új modellek se engedik egykönnyen mélyrehatolni Szalatnyait. Guillevic, a költő, Beauvoir, az írónő tanulmányszerűbb, kevesebbet árul el magáról, mint Réth Alfréd vagy Vihar Béla.

Mert a művész kezének érzékeny ábrázolási készsége csak külső feltétele a jó alkotásnak. Eggyé kell válnia a kiválasztott egyéniséggel, fel kell oldódnia benne, csak így tud a láthatónál többet megszólaltatni belőle, a nevével jelzett életműből és a korból. *Fenntartás nélkül hinnie kell azt, akit megörökít.* Lyka, Kodály, Medgyessy arcképei ennek az átlényegülésnek óráiban készültek. Összegeznek és analizálnak, az egyszerű formaadás bonyolult lelki mozgást képes megragadni. Így ajándékoznak meg a jó portré külön ajándékával: megindítják az emlékezést.

D. F. Zs.

Czétényi Vilmos grafikái a Dürer teremben

Czétényi Vilmos első önálló bemutatkozása jelzi, hogy országos tárlatainkat, tematikus kiállításainkat és a kisebb kiállítóhelyek számos önálló kiállítását figyelemmel kísérve sem kaptunk még teljes képet újjáalakuló képzőművészetünkről; még mindig akadnak meglepetések nemcsak a közönség, hanem a szakma számára is. Állandóan ismételt és szereplő nevek mellett új nevek tünnek fel — nem is mindig a legfiatalabb korosztályból, hanem sokszor, mint ebben az esetben is, abból a fiatalok 35 éves korhatárát éppen csak túllépő középgenerációból, amely a közelmúltban „nagykorúsodott", s amelyben a fiatalos, egyszer-másszor öntudatlan indulatokat leszűrtebb, céltudatosabb állásfoglalás váltja fel.

Czétényi Vilmos hosszú küzdelem után talált hangjára. Az 1950-es évek elején, főiskolai tanulóévei — amikor egymásután volt Bernáth Aurél, Bencze László, Domanovszky Endre tanítványa, illetve Berény Róbert demonstrátora — nem kevés problémát vetettek fel számára, amelyeket világosan talán csak utólag mért fel: hogy világnézete és alkata is ellentmond annak a felfogásmódnak, amely megelégszik a természet szépségének passzív tudomásulvételével. Talán éppen ezért volt tanárai közül leginkább értelméhez és szívéhez szóló Berény Róbert, aki különösen előadásaiban kora ellenére megőrzött valamit abból az aktivitásból és konvenciótlanságból, ami az 1910-es években legvakmerőbb újítóink egyikévé tette.

Czétényi Vilmos próbált ugyan megküzdeni a megkívánt természetelvű festésmóddal, azonban csak akkor tudott munkájában igazi eredményeket elérni, amikor a főiskola elvégzése után felhagyott ezzel a küzdelemmel és saját lábára állt. A kiállításon szereplő grafikái sajátos szemléletben fogantak, amelyben a természeti elemek nem öncélúak, hanem csak ürügyül szolgálnak belső mondanivalójának kifejezésére. Ez a belső mondani-

Czétényi Vilmos: Nő facsonkkal — Femme avec tronc d'arbre
Женщина с обломком дерева

M. 1966/4

1021

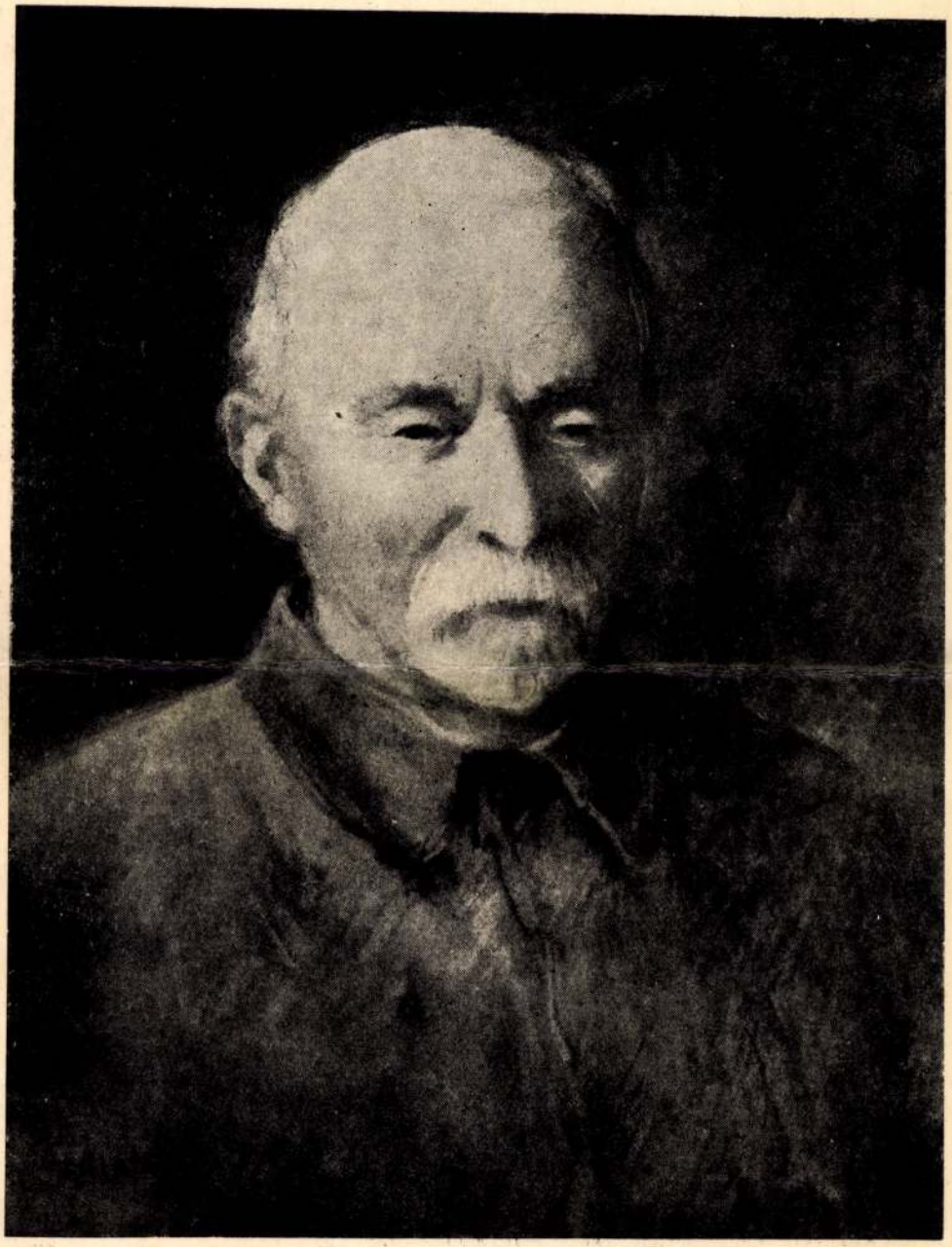

Szalatnyay József: Az idős Medgyessy Ferenc

Ára: 6,— Ft

Az Alföld Képcsarnoka

SZABÓ IVÁN

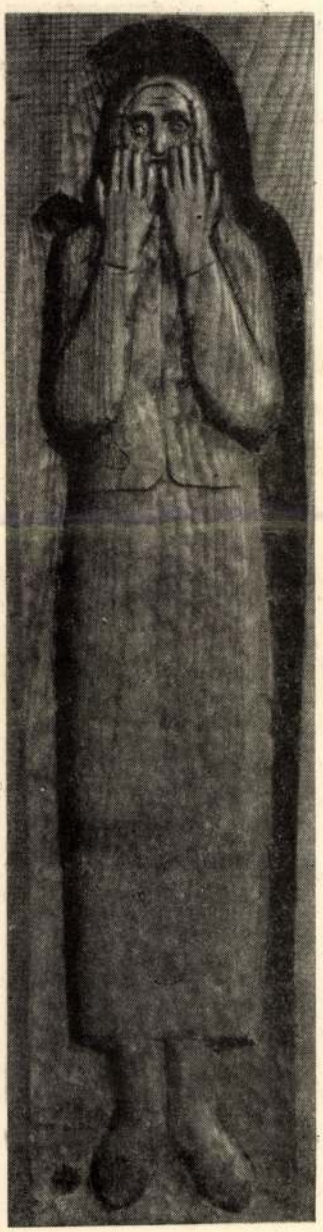

Legutóbbi kiállításán, 1967 januárjában, a Műcsarnokban 10 év terméséből adott válogatást, a szobrászat valamennyi műfajából. Nemcsak kő- és bronz-szobrok, érmek, plakettek, domborművek és tálak sorakoztak a teremben, hanem egyebek közt fahasábokba munkált sztéléi is feltűnést keltettek. A jelek szerint a fának újra eljön a becsülete a magyar szobrászatban. Németh Kálmán faszobrainak az Iparművészeti Múzeumban 1965 végén és 1966 elején hónapokig nyitva állt kiállítása olyan tömegsikert ért el, amivel előtte és utána nem sok tárlat dicsekedhetett. Úgy látszik, ez is bátorítja a szobrászainkat a fával való foglalkozásra, miközben fametszőink oly könnyedén hanyagolták el, mivel állítólag nem könnyű hozzájutni.

Szabó Iván sztéléin ugyanazokkal az alakokkal találkozunk, mint egyéb szobrainál. Fába vésett reliefekről lévén szó, a művész számára is új területről, egyelőre korántsem azzal a mozgékonysággal és biztonsággal, amelyekre egyéb anyagokkal való küzdelmében szert tett. Érthető is. Reliefet Egyiptom, a görögök, a reneszánsz után nem könnyű újszerűen éppen fába metszeni s ha az alakok kissé élettelenek, az arc kevésbé kifejező vagy éppen naturalis az alak többi részéhez képest, mindez arra mutat, milyen lehetőségek kínálkoznak még kiaknázásra. Hisz e technikában önmagát is vissza kell fognia annak, aki elsősorban a mozgásnak, a ritmusnak a mestere. A sztélék, mint általában a kapubálványok, kevésbé alkalmasak a mozgás ama fajtájának kifejezésére, ami Szabó Ivánnak mindennapi kenyere, főleg az érmeken és plaketteken. Ezeken meglátszik, hogy a táncos mozdulatokat alaposan megfigyelte, cselekvő alakjait elegánsan és tartalmasan teliti mozgással. Éremművészetében a poézis erőteljes, ám ugyanakkor az érzékeny szobrászati kifejezés tökéletes egységben tárul elénk.

Kedvelt totemállata – mint a magyarságnak is – a ló, a sólyom, a szarvas, az utóbbinak egy jelképes erejű ábrázolását átlőtt nyakkal az egyik érmén láthatjuk. Hamisítatlan magyar levegő árad kisplasztikáin s a könnyedség nála sohasem a mondanivaló hiányát, vagy a formálás szegénységét takarja, mint annyi kortársánál, főleg a fiatalabbak között. Az emlékmű-szobrászatban újszerű megoldást választott a Budai Önkéntes Ezred Vérmezőn felállítandó emlékművében, jeléül annak, hogy keresi a formai továbbfejlődést is.

Szabó Iván 1913-ban született, tanyán nőtt fel. A gyermekkori élmények kitörölhetetlen nyomot hagytak benne. Ezek kötik ahhoz a néphez, amelyhez tartozandóságát nemcsak nem tagadja művészetében, hanem példamutatóan ki is fejezi a típusokban és a forma nyelvezetében mindannyiszor, ahányszor erre a szobrászi feladat lehetőséget nyújt.

SZÍJ REZSŐ

Ejha!

Hiába a tavasz – az csak tavasz. Játékosabb az ember, derűs, optimista, jó kedvvel néz minden elé, amit az élet nyújthat. Különösen a futballtól várunk sokat. Pontosabban a futballcsapatoktól. A *Füles* is, közkedvelt rejtvényújságunk együtt drukkol velük, csakhogy ő a testedzésnek kiegészítőjeként egy kis elmegyakorlatra is meghív bennünket. Amolyan szellemi tréningre, nehogy izomlázat kapjunk a sportpályák szellős lelátóin. Maros László 16 NB I-es – 16 kérdés címmel színes és változatos fejtörőt állított össze s ami a kérdéseket illeti, nem is lehet semmi kifogásunk. Se az, hogy könnyűek, se az, hogy nehezek. Mert, ha könnyűek? Istenem, kitaláljuk és azon melegében kész vagyunk a rejtvényfejtéssel. Ha viszont nehezek? Akkor sincs probléma, a végire forgatunk s már is készen kapjuk a válaszokat. No, persze ez nem a legsportszerűbb, dehát csak ez lenne a legnagyobb gondom már nekem a Fülest forgatván. Van abban nehezebb és bonyolultabb fejtörő is, pedig mégcsak nem is a kérdések közt szerepel.

Az oldalas kérdés-felelet játékban ugyanis van néhány karikatúra is. Nem, nincs semmi baj azokkal, az egyiknek az aláírása azonban engem eléggé meglepett. Sőt mondhatnám, hogy zavarba is hozott. Nem tudom megfejteni s éppen ezért pótkérdésként én még hozzátenném a többi tizenhathoz. Íme a rajzot magyarázó szöveg: *„Kocsistól új Tichyt remél a Honvéd."*

Nos, mit tetszenek hozzá szólni? Pikáns, nem?

Játék?

Tulajdonképpen nem nagy dologról van szó. Egy apróságról, egy kicsiségről vagy egészen pontosan szólva egy pózról, ami talán éppen ezért bántó, bosszantó és nyugtalanító is. Közismert színészeink közismert hetilapjukban gyakran nyilatkoznak, gyakran adnak interjúkat s eközben előszeretettel hivatkoznak irodalmi ismeretségükre. Mint például a Film Színház Muzsika *ez évi 11. számában is. A színész ezt mondja: „A gyermek mindig érzékeny. A színész is. De hát a költő is mondja: „Játszani is engedd szép, okos fiadat."*

Igen, a költő valóban mond ilyesfélét. Csakhogy: nemcsak a gyermek, nemcsak a színész, hanem a költő is érzékeny. Arra meg különösen, hogy helyesen értsék és helyesen tudják, mit, hogyan és főképp: miért írt. Mint az idézet esetében is. Így: „Jó szóval oktasd, játszani is engedd szép, komoly fiadat." *Szóval így van értelme a játéknak. Komolyan és okosan. Másképp csak póz. És nem lehet komolyan venni.*

(a. n.)

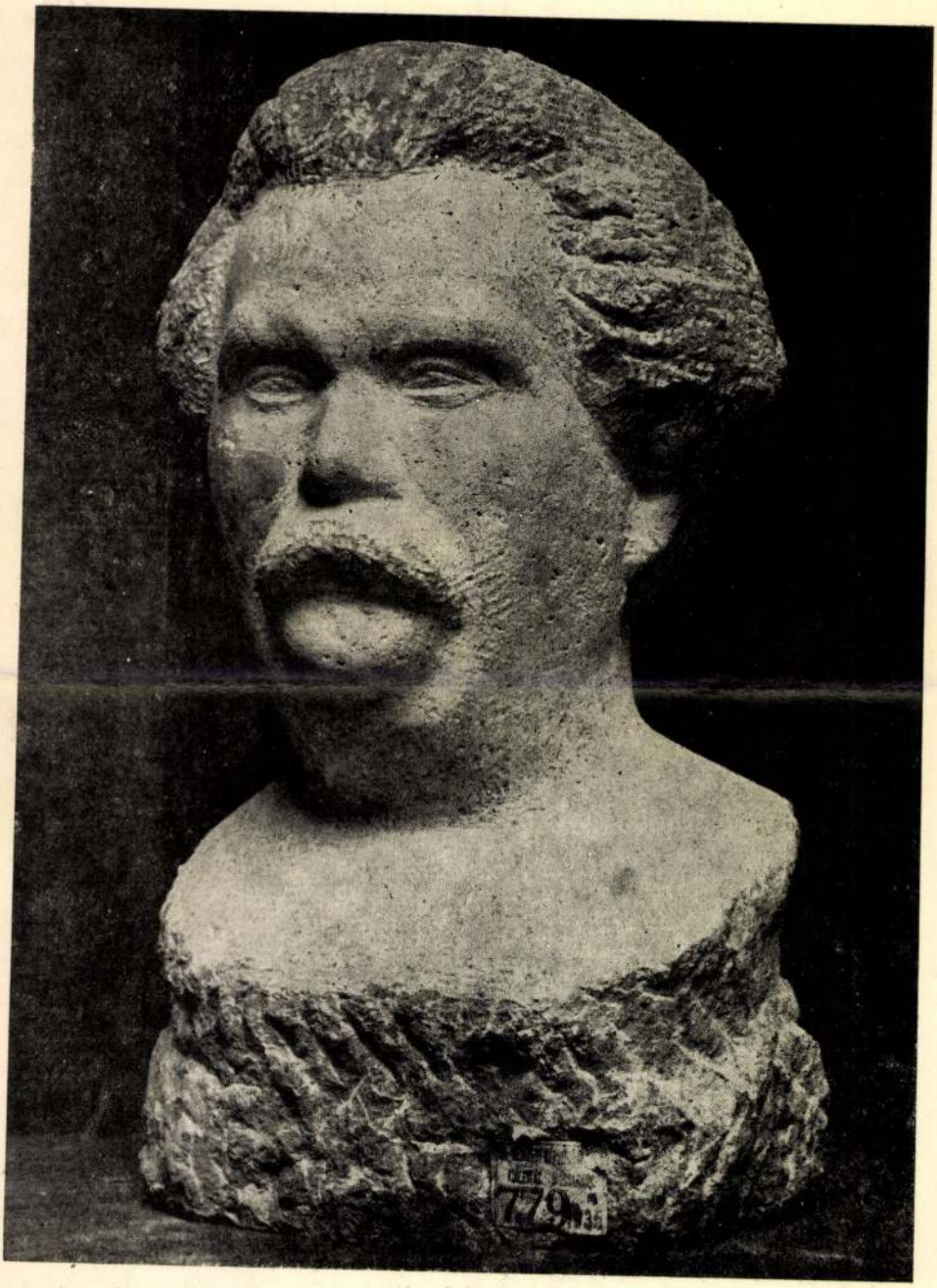

Medgyessy Ferenc: Móricz Zsigmond

Szalatnyai József

„Őszibarackos" c. rajza

a 7. oldalon

Népszava 1970 december 5

Szalatnyay József.

„Diák" c. rajza a

8. oldalon

Népszava 1970 december 12

Szalatnyay József

„Tájkép" c. rajza a

f. oldalon

Nőtincs 1971 február 6

Szalatnyay József

„Iparitanuló-műhelyben"

c. cikke a 6. oldalon

Népszava 1971. június 12.

Szalatnyay József

„Tihany" c. rajza

a 9. oldalon

Népszava 1971 július 11

Szalatnyay József

„Delelőn" c. rajza

a 9. oldalon

Népszava 1970 december 5

Szalatnyay József

„Szigliget" c. rajza

a 7. oldalon

Népszava 1970 március 7.

Szalatnyay József

„Olasz utca" c. rajza

a 6. oldalon

Népszava 1970 július 18

Szakatnyay József
festő

„Áprily Lajos" (rajzo)

Soós Klára: Szakatnyai József portréfestészete
Művészet, 1971. február - 47 lap.

Szalatnyai József

Festmények (reprró)

Kortárs 1967 XI. 1801 old.

Szalatnyay József

csetrajza a 15. oldalon

Magyar Honzet 1974

december 15

Szalatnyai József

„Portré" cimmel fiatal nőt ábrázoló müvét bemutatja a lap. Mellkép.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 22.
XVIII. évf. 25. sz. 13. lap.

Szalatnyay József

rajza a Szoldalon

Nápszava 1973 április 7.

Szalatnyay József

„Hegykőrség" c. zajta
a 9. oldalon

Népszava 1971 november 21

Szalatnyai József rajza

Kortárs 1968/ 12 1920. old.

Szalatnyay József rajza

Kortárs 1971/7 1163. old.

Szalatnay József, Pető

Dedikál a könyvhéten.

–. Közlemények 8.

NÉPSZABADSAG, Bp. 1974. máj. 31.

Szalatnyay József

„Táj" c. repa a
9. oldalon

Mépszava 1972 november 19

Szalatnyay József

„Higlíget" c. rajza a
7. oldalon

Mérnava 1972 november 25

Szalatnyay József, Jestő

Dedikál.

— Írók a könyvtáraknál 8.

Vérszabadság, B. 1973. jun. 3.

Szalatnyai József

Tanulmány (rajz)

Népszava, 1975. máj. 31. 103. ef. 126 sz. 6 p.

Szalatnyay József

„Tanulmány" (repr.)

Nepszava, 1945. máj. 31.

Szalatnyai József

Szigligeti táj (grafika)

Népszava, 1974. nov. 16. 102. evf. 268 n. 6 p.

Szalatnyay József

Szigligeti öreghárak (grafika)

Népszava, 1974. aug. 19. 102. ef. 194 n. 10 n.

Szalatnay József, [ ]

L. Gerle Margit

–: Képzőművészeti világhét

Esti Hírlap, Bp. 1977. júl. 18. 1.

Szolatnyai József

Fűzfa a Lajos-fomásnál (grafika)

Népszava, 1973. aug. 26. 101 cíf. 199 sz. 9 p.

Szalantay József 1

Bár a képaláírásokból nem derül ki, a kiállítás katalógusából mégis értesülhetünk arról, hogy *Szalatnyay József* festőművész mostani budapesti tárlatán tulajdonképpen negyven év terméséből összeállított válogatással ismerkedhet a közönség. A *Csók Galéria* grafikai termében félszáznyi alkotás sorakozik. Kizárólag rajzok, de többféle eszközzel kivitelezve: ceruzával, ecsettel, szénnel, színes krétával, tollal, olykor meg akvarellel és olajjal vegyítve mindezt.

Magyar Hirlap 1977/227/6

Wagner: A festő hüsége

Szalatnyai József M.D.

A 95 éves Lyka Károly. /rajz/ repr.

Egyetemes Magyar Lexikon 1964. január 5. 5.1.

Szalatnyai József

Foto a művész 2 képéről

Kiállítási katalógus
Szocialista művészeti 1970. nov.

Szalatnay József

Tersánky pos Dréja (reprója)

Kovács 1963 IX. n. hátsó borító

Szalatnya y József M.D.K.

Por tré-kiállitása a v isegrádi Muzeumban

Na pló
Magyar N emzet 1965. augusztus 19. 4. 1.

Szalatnyai József, grafikus

MDK

Rajzai

Repr

Dénes Zsófia: Ikervár: a gyerme kvédelem várai 26

CSALÁD és ISKOLA, Bp. 1967. szept. XVIII/9

Szalatnyai József
Grafikus

M.D.K

Freskó rajza (illusztráció)

Denés Zsófia: A Matisse-kápolna és golgotajáries.
Élet és Irodalom, 1967. május 27 - 11 lap

Szalatnyai József
grafikus

MDK.

Illusztráció

Deres Zsófia: Farkas István miglitgeti házában
Élet és Irodalom, 1962 febr. 17 – 11 l

Szalatnyai József

Sipos Gyula iróról készitett rajzát hozza a lap Alföldy Jenő interjuja keretében.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juli. 11.
XIV. évf. 28. sz. 16. lap

Szalatnyai József

Derkovitsról készült tanulmányát, "Derkovits a modell" cimmel bemutatja a lap, mely "készült Szőnyi szabadiskolájában, 1932-ben". Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. szept. 26.
XIV. évf. 39. sz. 12. lap

Szabatnyai József
festő

M.D.K.

A négligeti ölöl. (rajz)

Élet és Irodalom, 1960. jul. 15. – 29 szám. – 11 l.

Szalatnyag József

„Cipérstamló" c. rajza

az 5. oldalon

Népszava 1970 augusztus 1

Szalatnyay József

„Aszfaltozó" c. rajza

az 5. oldalon

Népszava 1970 augusztus 8.

Szalatnyay József

Bikát ábrázoló rajzának repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juni. 26.
XV. évf. 26. sz. 15. lap

Szalatnyay József

„Lenin" c. rajza
a 6. oldalon

Népszava 1970 április 22

Szalatnyay József

„Piknik" c. rajza az

5. oldalon

Ostrava 1970 május 23

Szalatnyai József

Rajza, vegyv.

Kostány, 1968/12.

Szalatnyay József

„Olaszutca" c.

rajza a 6. oldalon

Nápszava 1970 július 18

Szalatnyay József

rajza a 9. oldalon

Nápszava 1970 szeptember 26

Szalatnyay József

2

„Kodály"
„Zell" portréi emlékve

Nápszava 1970 szeptember 20
9. old.

Szalatnyai József:
„Dénes Zsófia portréja"
1974. okt 3

DUNANTÚLI NAP

1021

ból: Nagy Balogh János: önarckép, S

Vaskos tanulság

A komlói

A támfal árnyé

A történet első fejezetét
ban kezdték írni Komlo
akkor még nem gondolta
ki, hogy 1974-ben is folyta
a perlekedésekkel egybe
kényszerű aktagyűjtés. Foly
dik Pécsen, Szekszárdon, B
pesten... A komlóiak sz
ben már lassan fogalomm
ló „Tavasz utcai ügy" olya
vinát indított meg, amilyenr
tehetőleg kevés példa
Nézzük meg hát, hogy mi i
tént tulajdonképpen?

MEGINDUL A PARTOLDAL

A történet a következő: A
dunántúli Gázgyártó és Sz

Szalatnyai József rajza

Szalatnyai József

Magyar Hírlap,

1948. jan. 22.

...van szó, amelyek értéke
...eghaladja a 800 milliárd ru-
...elt. Ezek évenkénti megújítá-
...ára és bővítésére a szovjet ál-
...m hatalmas eszközöket mozgó-
...ít. Az innen származó jövede-
...em azonban az utóbbi években
...mét csökken. Természetesen
...annak itt objektív okok is.
...öbb nyersanyag kitermelésében
...övekednek a ráfordítások a le-
...őhelyek távolabbi körzetekbe
...aló áthelyeződése miatt. A fő
...k azonban nem ez. A „vissza-
...zolgáltatás" csökkentésére ennél
...obban hat az, hogy *nem hasz-*
...osítják teljesen a termelési ka-
...acitásokat, elodázzák az új ob-
...ektumok átadási határidejét, be-
...ejezetlenül adják át az objektu-
...okat, ami lassítja a tervezett
...apacitás elérését. Elégtelen a
...zakképzettség, nem folyamatos
...z áruellátás, a nyersanyagellá-
...ás, amit a tervezés, az irányí-
...ás és a termelés ösztönzésének
...ibái, vagyis, szubjektív ténye-
...ők okoznak. A hivatali elkülö-

Szalatnyai József

Magyar Hi

Szalatnyai József rajza

hibái, vagyis, szubjektív tényezők okoznak. A hivatali elkülö-

Szalatnyai József

1021

Szeretettel
köszöntjük

DÉNES ZSÓFIÁT

85.
születése
napján

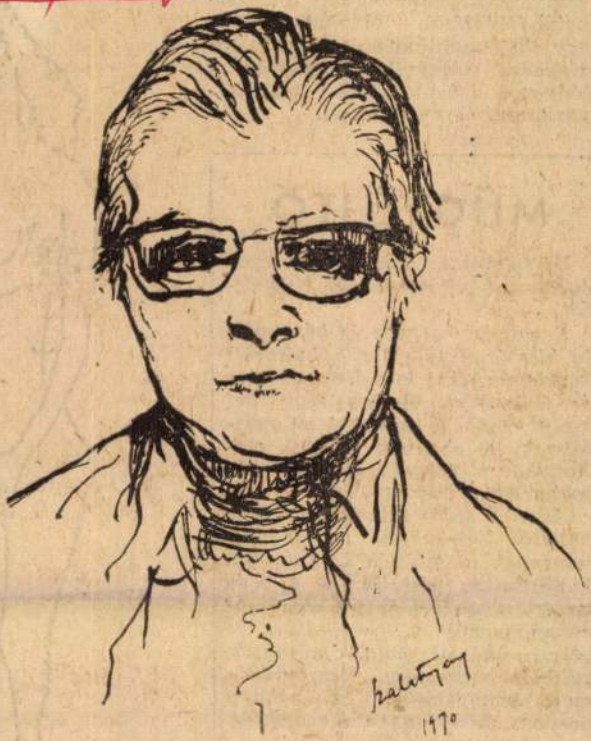

Szalatnyai József rajza az írónőről

A dráma dinamikáját, tüzes fokuszát tehát a *nemzet-féltés* alkotja. Aki az albigensek sorsát Illyés magyarság-szemléletétől, nemzethalál-fóbiájától elvonatkoztatva, egy történelmi anekdota földolgozásaként tárgyalja, megkerüli a lényeget, s óvatosságból, vagy udvariasságból mellébeszél.

MŰGYŰJTŐ

Új folyóiratot köszöntünk, a negyedévenként megjelenő Műgyűjtőt.

E nagyon hasznos és hézagpótló kiadvány fő célja a kulturált képzőművészeti közízlés alakítása és fejlesztése. A lap segítséget nyújt kezdő és gyakorló műgyűjtőknek, de azoknak is, akik otthonukat a szépség, a harmónia igényével rendezik.

Az első szám tetszetős és igen biztató. Témakörei: magángyűjtemények és gyűjtők bemutatása, kiállításukra készülő és a tévé Galériájában szerepelt képzőművészek portréi, a lakáskultúra és ízlés problémái, magyar művészek külföldi szereplése, képzőművészeti könyvkritika, és néhány hasznos, praktikus írás a gyűjtés, a rendezés módjáról.

A nagy műgonddal szerkesztett lap kiadója a Képcsarnok Vállalat, felelős szerkesztője B. Varga Sándor, szerkesztője dr. Szabolcsi Gábor.

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-774

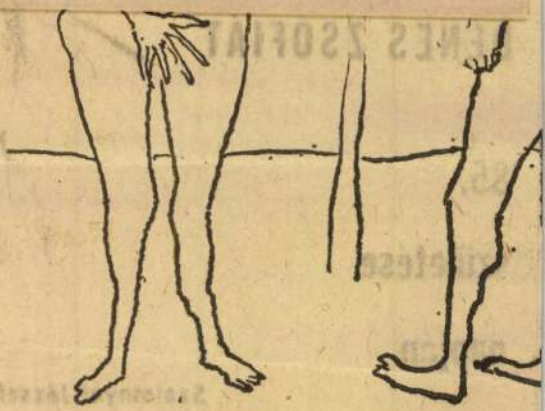

Kutassy Imre Ferenc: Emberpá

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 AUG 28

Népszava

Szalatnyai József

jon tartalmasabbá tenni.

Baranyi Ferenc

1021

Szalatnyai József: Fűzfa a Lajos-forrásnál

Minde
kisebb
nek, m

Attová
ság
got kap. Az ilyen szülő nem akarja vagy nem képes tudomásul venni, hogy a szülői szerep nem „mártíromság". Napjainkban, a „gyorsuló idő" korszakában ezért a szülőnek szemrehányás nélkül kell megpróbálnia tudomásul venni, hogy a fiatal más, új körülmények között akar élni, más akar lenni, mint szülei, hogy fokozatosan a maga életét akarja élni. S ha ezt a szülő tudatosan segíti elő, gyereke számára a felnőtté válást könnyíti meg.

Az, hogy két nemzedék között ne legyen szakadék, nemcsak azzal biztosítható, hogy a tanult fiatal ne szégyellje tanulatlan szüleit, hanem azzal is, ha a szülő a meghozott áldozatok miatt ne tegyen szemrehányást, ne hasonlítgassa összeállandóan és negatívan saját ifjú korát a gyerekéével, a „bezzeg az én időmben" felkiáltással.

A jó családi légkör sok megterhelést elbír. De már egy „kis hiányosság" is — az alapvető emberi kapcsolatokban jelentkező „fehér foltokra" utal.

Abban a családban, ahol a gyerek a szülőt szégyelli, ott a szégyen nem először jelentkezik, feltehetően már korábban is akadt családi „titok", akadt min szégyenkezni. S ez fordítva is érvényes. Abban a családban, amelyben a múlt és a jelen a gyerek előtt nyitott, ott a műveltségi különbség nem lesz sem a szégyen, sem a szemrehányások forrása. Ellenkezőleg, annak lehet biztos záloga, hogy sikerül valóra váltani minden szülő legnagyobb vágyát: többet nyújtani a gyereknek, mint amennyit ő kapott saját gyerekkorában.

Dr. Virág Teréz

Olvasóink figyelmébe!

A Népszava orvosi tanácsadója minden szerdán díjtalanul ad tanácsot déli fél 1 és fél 2 között a szerkesztőség székházában (Budapest, VII. Rákóczi út 54). Orvosi kérdésekre továbbra is válaszolunk.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

179

KORTÁRS 12

1021

Szalatnay József

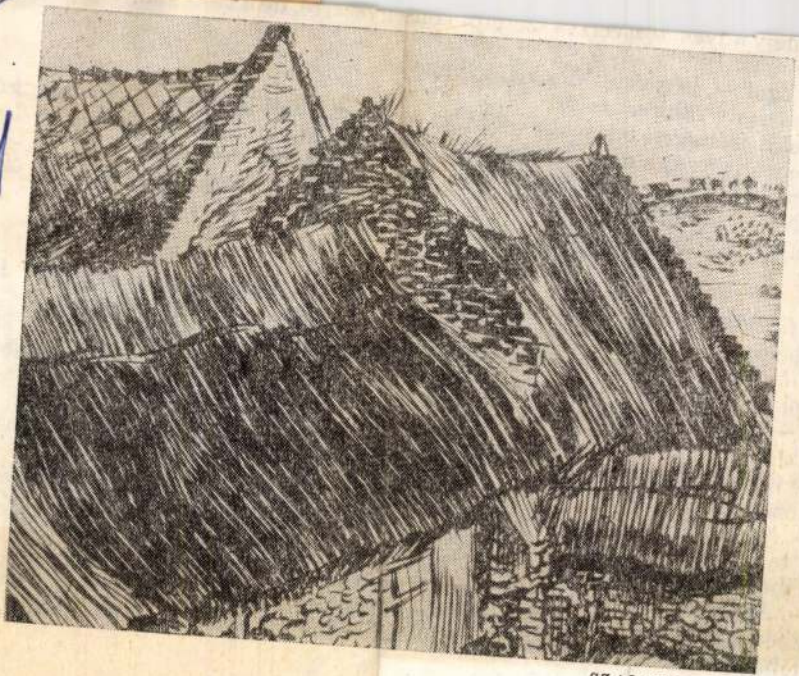

SZALATNAY JÓZSEF RAJZA

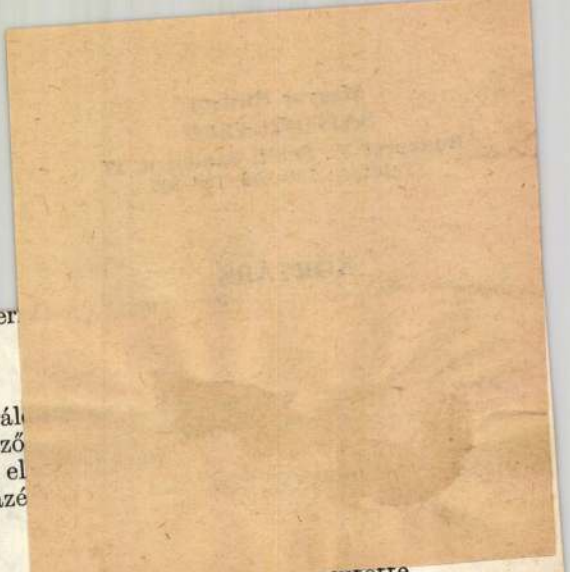

mosoly, mely anyás, testvéri és szeretői volt egyszer
eltitkolni már.

— Fázol — kérdezte Tiboldi, gyengéden.

Az asszony rábiccentett.

Tiboldi félszegen odasétált eléje, távolról rá
aztán hosszan nézett a szemébe, hosszan és fürkésző
ba, de amikor utána át akarta ölelni, az asszony el

— Ne — mondta —, ne csókoljon meg... azé
ablakon. Előbb, hadd mossam meg... a fejét.

A fürdőszobában kellemes meleg volt, bár csupán egyetlen radiator futotte.
Tiboldi szorosan összezárt combokkal ült a kádban, lehunyt szemmel.

— Nem azért, mint hiszed, és nem is a szandálokért, azt csak azután kezdtem gyűjteni — válaszolta az asszony, miután másodszor leöblítette a férfi haját tiszta vízzel — azért... váltunk el, mert féltem. Attól féltem, hogy belehalok majd a... szülésbe.

— Gyenge a szíved? — kérdezte Tiboldi, miközben a haját dörzsölte egy frotír törülközővel.

— Nem. Nem gyenge. Semmi baja. Semmi alapja nincs... nem volt a félelmeknek... talán csak az, hogy nem szerettem a férjemet.

Tiboldi kihúzta a dugót, s a víz zubogni kezdett a lefolyóba.

— Azt hiszem, ha mi igazán szeretünk valakit — folytatta az asszony, halkan, és közben a férfi meztelen hátát nézte —, semmitől se félünk, talán még a haláltól se!

Tiboldi úgy tett, mintha nem hallotta volna ezt a feltételes vallomást, zavarba

838. 835.

Szalatnyay József I. c

Ferkápzomfoiskávk

1933-34. 43. l.

Uj Ember XLIV. 23/1988. V.15/ 4.p.

Molnár C. Pál művészeti alapítvány

A Molnár C. Pál Baráti Kör április 29-én délután a Hazafias Népfront XI. Fadrusz utcai helyiségeiben tárlattal egybekötött összejövetelt tartott, amelynek során évtizedek óta első alkalommal adtak ki fiatal képzőművészek számára olyan díjat, amelyet a művészkollégák és a közönség szavazata alapján ítélnek oda. A nagy számú alkotó s művészetet kedvelő és értő néző előtt lezajló ünnepi eseményt *Selmeczi László* múzeumi igazgató nyitotta meg, ezt követően a baráti kör főtitkára, *Szalatnyay József*, Munkácsy-díjas festőművész ismertette azokat a gondolatokat, amelyek az alapítvány létrehozását indokolják. Elemzően mutatott rá arra, hogy „Molnár C. Pál festészetében a Biblia ihletése, a szakrális témavilág gazdagsága az, amely magasra emelte alkotói géniuszát. Ez a nagyívű és a ránknehezedő legnehezebb időszakban is gyakorolt alkotói tevékenysége, az egyházművészet terén elhivatott munkássága lendítette fel őt a XX. századi szépművészetünk vonulatában a nagyok közé."

Szalatnyay a továbbiakban Molnár C. Pál közismert egyházművészeti alkotásaira utalt: többek között a Belvárosi plébániatemplomban látható remekművű *Mária mennybemenetelére* és a Béke téri Szent László plébánia-templomban található három lenyűgöző szárnyas oltárra. Az új alapítvány nagyrészt ennek a sokáig mellőzött egyházművészeti iránynak a továbbvitelét és gazdagítását szolgálja.

Az első két díjat *Gajzágó Sándor* és *Várady Róbert* kapta; az előbbinek Biblia ihlette kompozícióit, az utóbbi alkotásainak „pszichikai tartalmát" emelte ki a kör alapító tagsága. A harmadik és egyben jutalomdíjat a közönség szavazata alapján *Marosvári György* és *Várkonyi János* nyerte el.

sz. e.

SZALATNYAY József
Uj Ember XLIV. 23. /1988. V.15./ 4.p.

CHALCHUAX CÓRDOBA

Dr. Ramón Ortiz 23, Jardín, Veracruz.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1972 NOV 19

Szalatnyay József

Népszava

1021

Szalatnyay József: Táj

éves ju
ból kiá
tagjain
alkalon
tetést
nyász

— T
ütötte
Hunya
építésénél Tóth András 20 éves gépkocsivezető az ott dolgozó Horváth Ferenc 49 éves segédmunkást. Horváth a helyszínen meghalt. A baleset okának és körülményeinek vizsgálata folyamatban van.

— Tizenötös névadó ün-

8.20: Az MRT gyermekkórusa énekel. 8.40: A Fülharmonikusok Klubja Veszprémben. 9.50: Szerkesztői üzenetek. 10: H. 10.03: Polkák. 10.15: Szeret az erdő ... Apriily Lajos versei. 10.30: Vasárnapi koktél. 12: H. Lapsz. Időj. 12.15: Jó ebédhez szól a nóta. Közben 12.35: Közv. a Csepel—Tatabánya bajnoki

Szalatnyai József festménye

A nyolvancéves Kodály

Magyar Hírlap 1972/8 IV. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 APR 7-

Népszava

Szalatnyay József

1021

Szalatnyay József rajza

mációk feldolgozása, a gazdasági prognózisok készítése, a különböző szintű népgazdasági, politikai, stratégiai döntések előkészítése és mindezzel a népgazdaság optimális tervezésének és irányításának elősegítése. A rendszer — a tervek szerint — háromszintű, hierarchikus felépítésű lesz.

A kibernetika bizonyos elveinek hasznos alkalmazását mutató példákért azonban nem kell ilyen messzire mennünk. Hazánk mai gazdasági problémáit is részben ilyenek segítségével igyekszünk megoldani.

Gazdaságunk irányításának néhány évvel ezelőtt bevezetett rendszere ugyancsak több kibernetikai elvet használ fel.

Ezek közül példaként megemlíthetünk olyanokat, mint a piaci viszonyoknak a termelésre való visszahatása (ún. negatív visszacsatolása), vagy az ösztönző, illetve fékező sza-

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő
NÉPSZAVA
Szalatnyay József
1979 JAN 2 1

1021

Szalatnyay József: Tihany

Vízszintes:

1. A gyere
szórakozása
9. Disznóla
10. Eger vá
kapitánya.
11. Szegy (!).
12. Feljegyzések.
14. Minőségellenőrzés.
15. Passaunál ömlik
a Dunába.
16. Etelka becézve.
18. Öregember.
20. Zokog.
21. Sportversenyeken
nyerhető.
25. Indíték.
26. Síversenyszám.
29. UUUU.

szerkesztő

2. Állatok lakhelye.
3. Arra a helyre.
4. Eltulajdonít.
5. Az Operaház tervezője.
6. Trió (!).
7. Gödrőt készít.
8. Ródlik.
12. Dal.
13. A Föld legnépesebb
országa.
17. Meg nem engedő.
19. Levelek továbbításával
foglalkozó intézmény.

Szalatnay József festőművés

Az ünnepi könyvhét alkalmából a Váci-u.-i sátorban dedikál a művész. Kodály Zoltánról készült festményének reprodukcióit dedikálja. (említve)

Nógrád, 1974. máj. 30.

Galadray József

neve emlitve

Müvészettörténeti Értesitő 1972

306, 316. old.

Szalatnyay József

Esztergomi utcák (grafika)

Népszava, 1974. márc. 10. 102 évf. 58 sz. 9 p.

Szalatnyay József

Öreg fűzfa (grafika)

Népszava, 1974. márc. 2. 102 cif. 51 sz. 7p.

SZALATNYAY József

rajza a halott Zsukáról
1987.I.14.

ld. Forrás, 1987.5.sz. 95.p.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Szalatnyay József

1979 AUG 19
MAGYAR NEMZET

festőművész

1021

Szalatnyay József rajza

József Attilának látomás volt, a lombos tüdő cserjéit, a vesék buzgó kútjait, a belek alagútjait.

. . . . . .

Igazi otthonom — egyetemi éveim legszebb emléke — a Korányi-klinika lett. A belgyógyászat.

Itt először megtréfáltak. A délutáni viziten egy fiatal lány ágyához állított a tanársegéd: kopogtassam ki, s hallgassam meg a lány szívét. Az emberi szív a bal oldalon helyezkedik el. Hiába kopogtattam, s hallgatóztam: nem találtam meg a lány szívét. Nem. Mert ritka fejlődési rendellenességként a lány szíve a jobb bordák mögött bújt meg. A lány súgta meg végül.

De nem ilyen tréfák voltak jellemzők a Korányi-klinikára. Már harmadéves medikus voltam, amikor indexembe végre beírhattam Korányi Sándor nevét. Ültem az emelkedő előadóteremben, a „hegyen". Láttam, hallgattam őt, s már az első órák után a híve voltam, a nagyok, a legnagyobbak közé soroltam őt.

Pedig mogorva volt. Lehajtotta a fejét, úgy beszélt. A hangja száraz, fátyolos volt. Hiányzott belőle az az előadói gyengédség, hogy belekarolj hallgatóiba, s lépésről lépésre vezeti őket, egyre feljebb, a megismerés és tudás emeleteire. Ő a legmagasabb szinten kezdte, akkor legalábbis úgy

sos katonatiszt v
tek menekülttáb
behívott katona
építész. A két cs
külttáborokból
Államokba vándo
gül abban a Cle
merkedtek meg.
anyanyelvi mozga
ségi ülésén az eg
Budapest után a
nagyobb magya
Amerika Debrecenjének nevezett.

Magyarul írnak, a nyelv tökéletes birtokában beszélnek, két fiuk, a tizennégy éves Attila és a nyolcesztendős Zoltán is magyar anyanyelvű, s az angol nyelvű amerikai iskolában, ha választani kell, mindig Magyarországról, a magyarokról írnak dolgozatot.

Az Európa-szállóban, ahol az anyanyelvi mozgalom védnöksége ülésezett, az ülések ideje alatt, de a szünetekben, a szálló előcsarnokában is föltűnt nekem, mennyire kedvelik őket. Hol *Szántó* Miklós, a *Magyar Hírek* főszerkesztője sietett felém, hogy megismertessen velük, hol *Szathmári* Istvánt, a magyar nyelv budapesti egyetemi tanárát láttam az asszonnyal hosszan beszélgetni; más alkalommal *Lőrincze* Lajos röpült feléjük, hogy megölelje őket; s már a beszélgetésünk alatt *Horváth* Istvánné, *Kriza* Ildikó, igen, a nagy balladagyűjtő erdélyi püspök dédunokája települt közénk, hogy kezüket

[illegible] olyan amerikai magyar családok, amelyek hazai középiskolákban, vagy egyenesen hazai egyetemeken taníttatják gyermekeiket — Várdyék 1969-ben, a Kulturális Kapcsolatok Intézete és az amerikai IREX között kötött magyar—amerikai tudományos csereegyezmény keretében érkeztek felnőtt életükben először Magyarországra.

Várdy Béláné, amint már említettem, Budapesten szerzett doktorátust 1970-ben német nyelv és irodalomból; doktori disszertációja *Karl Beck XIX. századi magyarországi német költő életpályájáról és munkásságáról* szól. Várdy Béla, aki első diplomáját Clevelandben szerezte történelemből, a politikai tudományokból és filozófiából, a másodikat és a harmadikat pedig a bloomingtoni egyetem Kelet-közép-európai Intézetében — a magyarországi tanulmányok során *Eötvös József munkássága és a magyar történetírás kialakulása* érdekelte és foglalkoztatta.

— 1969—70-ben tíz hónapot,

SZALATNYAY József

„Az emlékeres joga az enyém": Műhely beszélgetés Szalatnyay Józseffel. = Hitel. V. évf. 2. sz. 1992 jan. 22. 53–55. p. ill

énybe.
pciója. A több [illegible] 320
kiadványból [illegible]ssze
értelmező mód[illegible] kor-
vel, ezenkívül [illegible] még
kozó cikk, de [illegible]-más,
es felfogásúak [illegible] eze-
rjedelmes tanu[illegible]nyok
szettudomány[illegible] es fi-

ívészeti krono[illegible]aja.
agyar művész[illegible]rtel-

előtt nem is[illegible]tlen,
etet nem stilá[illegible] ha-
környezetével [illegible] ütte-
unk és interpr[illegible]unk.
t és nem az al[illegible] fel-
nyának tisztá[illegible] igé-
atalmas tanulm[illegible] Ve-
al a dekác[illegible]mé-
ól. Nagyon me[illegible]ugta-
nikor anekdot[illegible] el-
re nem érthet[illegible] ek-
isek még a szo[illegible]szak-
sem, így nem [illegible]tt kü-
ek éreznem [illegible]m ez
olvastán. Vajd[illegible]hály
zelebb jutott [illegible]llítás
y történelmi és [illegible]ófiai
tmodern felől.
valószínűleg [illegible]itet-

Erdély Miklóst nagyon foglalkoztatták a századforduló nagy matematikai és fizikai felfedezései – ezekből gyakran idézett kommersz valóságfelfogásunk megbotránkoztatására.

Viszont amit Vajda lebontva magyar viszonylatra is elemez, az igencsak megszívlelendő lenne dekádunk művészeti jelenségeinek értékelésében, fogalmi megvagy elhatárolásában is. Csakhogy amit mond, pusztába kiáltott szó maradt: ehhez a bevezető tanulmányhoz egyetlen kapcsolódást, pláne hivatkozást nem találtam a kötetben. Én egyetértek vele: „a 60-as évek az univerzális baloldali perspektíva kora, egy olyan kor, amelynek értelmisége ismét, vagy még mindig abban akar hinni, hogy mindazon szörnyűségek ellenére, amelyek századunkban történtek, az emberiség végre most már magára talál." Olyan eszmei parancs volt ez, amely valamelyest áttételesen összefogta az időben, korosztályban tág mezőnyt.

De haladjunk sorban. Láttuk, hogy az univerzum, illetve a földi valóság áttekintésével megbízott szerzők is bajban voltak, ezután jön az irodalom és a művészetek bemutatása. Következik egy helyfoglaló tanulmány a korszak műgyűjtéséről, amelynek a korszakhatárt is tekintve csekély része illeszkedik ide, annak is inkább egy na-

helyet ugyanilyen beszámolónak a képzőművészek életéről, pedig itt róluk kellett volna elsősorban szónak esnie.

Az új médiák megjelenéséről két cikk is szól a kötetben, bizonyítva, hogy ezek már igenis fontos anyagai és témái voltak az új intermediális képzőművészeti gondolkodásnak. Ennek ellenére, ahogy azt már kifogásoltam, nem szerepelnek a kiállításon. Győrffy Miklós korrekten és érzékenyen hasonlítja össze a francia (nyugati) és magyar látásmódot, az utóbbiban elemzi a szociális és történelmi felelősség indítékát. (Lényeges lett volna, hogy valaki a képzőművészetben jelentkező hasonló indíttatásokat is elemezze.) Azt is sajnálom, hogy az akkor oly fontos *Petőfi '73*-ról Kardos Ferenc késleltetett megjelenésű, a 60-as évek szellemi diáklázadásáról, a történelmi igazság követeléséről szóló filmjéről nem esett szó. E film valószínűleg nem érte el a hatalmas horderejű jancsói újítás mércéjét, de a fiatalok körében – úgy emlékszem – aktualitása miatt nagyobb volt a hatása. Peternák Miklós remek elemzése a „vizuális valami"-ről érthetetlen módon elmulasztja azt a lehetőséget, hogy szóljon az első magyar intermediális eseményekről, így például Szentjóby és Er-

Szalatnyay József. 1

Kedves, életszeretetet sugárzó, vonzó jelenség a magyar művészvilágban. Szalatnyay József festőművész. Kiállítását azonban nemcsak azok tekintették meg örömmel, akik személy szerint ismerik s szeretik. Igaz művészi élményt nyújtanak pompás portréi, melyek a modell arcvonásain, személyiségének különös jegyein túl hiven visszaadják az ábrázolt ember karakterét, érzéseit, belső lényének rejtett tartalmát.

(b.e.) Szalatnyai József képei a Kultúrkapcsolatok Intézetének kiállítótermében.

22 old.

Ország - Világ 1970/47

Szalatnyai József.
(Deines Zsófia, Mária Béla, Kardos László, Derkovits Gyula, Berda József stb.) Külön kell említeni a Lyka Károlyról és Kodály Zoltánról festett képeit, melyek arcképfestészetünk legjobb hagyományait reveláljak. És a „Százéves lilaruhás nőt" mely Szinyei Merse feleségének s modelljének – egyben az elhervadt szépség, az eltűnt ifjúság, az öregség – szívfájdító ábrázolása.

(b.e.) Szalatnyai József képei a Kultúrkapcsolatok Intézetének kiállítótermében

Ország-Világ 1970/47 22 old

Szalatnyai József festő

Hepsen: Szalatnai szalatnyay

M.D.K.

1932-ben készült első szenzáyra, a Szőnyi iskolaban modellt ülő Derkovitsról.

D.F.Zs: Szalatnyai-portrék kiállítása Visegrádon Művészet, 1966. április – 40 kap

Szalantay József 4

Magyar Hirlap 1977/227/6/

A *mexikói parkok* fái ezért emlékeztetnek olykor a *Lajos-forrás* öreg fűzfájára, az *acapulcoi-öböl* pedig a „magyar tengerre", a *Balatonra*. S a színes ceruzával, krétával megörökített külhoni műemlékek, látványos városrészletek sem vetélkedhetnek az ábrázolás oldott könnyedségében, sem meghittségben, sem festői látványosságban egy egyszerű, fekete-fehér szénrajzzal, egy ködös-füstpárás budapesti belvárosi sarokkal, amelynek címe is egyszerű, tényközlő: *A Rákóczi út a Rókus ablakából.*

Talán *ez a tájhoz és a táj embereihez való hűség* a festő tárlatának legfőbb tanulsága.

(wagner)

Szalantay József 3

kal. Példaként a *Bogdányi lány* elnevezésű tanulmányciklust említeném.

Ugyanilyen ábrázolásra készteti a *tihanyi táj* is, amely mindegyre visszatérő motívum ecsetrajzain. A madártávlatból felvázolt látkép kedvelt ábrázolási módszere, de nála a szélesen kitárulkozó panoráma is megőrzi intimitását és nem válik monumentálissá. Ennek titka minden bizonnyal a rajzolás sajátos metódusában is rejlik. Mint ahogy az is, hogy külföldi utazásai rajzos naplójában szintén benne rejlik a hazai táj remineszcenciája.

Magyar Hirlap 1977/227/6

Wagner

Szalantay József 2

Magyar Hirlap 1977/227/6

Wagner: A festő hüsége

A témakör is technikához illően hagyományőrző: falusi és városi tájak, emberek, állatok. Évtizedek távlatából szemlélve is meglepően egységes ez a világ, mind a stílus, mind a tartalom szempontjából. A legrégebbi, karakteres tanulmányfejek szinte egyenes folytatásai a későbbi, neves modellek élethű megörökítései. Így elsősorban *Zsuka* asszony érzékenyen, könnyedén papírra vetett portréját említhetnénk, avagy a művészettörténész-matuzsálem *Lyka Károly* 95 éves korában rögzített arcmását, és nem utolsósorban *Vilt Tibor* szobrászművész idei arcképét. Olykor a névtelen modellekről egész sorozatot készít a legkülönfélébb eszközökkel és megoldási módok-

M.D.K.

Szalatnyay József festő

Tanulmányokat folytatott a Miskolci Művésztelepen.

Képzőművészeti élet a felszabdulás után 463.l.

A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.

Bp. 1965.

Szalatnyai József festő

Résztvett a tokaji művésztelepen

Noszlopi: Képzőm. élet Tokajban

Népszava 1956 julius 29, 84 évf. 178 sz. 41.

M.D.K.

Szalatnyai József

Festőművész.

n.gy.:Képzőművészeti élet Tokajban.

Népszava 1956. juli 29. 4.old. 178.szám.

Szalatnyai József
festő

Ki állításain 33 alkotást mutatott be. Ezek közül 30 portré és 3 mese tárgyú kép szerepelt.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Művészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyai

-portrék
(kiállitása. Visegrád. – Ism. F(ehér) Zs(uzsa). D. Mü-
vészet, 1966. 7. évf. 4. n. 40. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

269. l.

Szalatnyay József

festő

MDK.

Önarckép,
A százéves „Sílamhás nő"
Lyka Károly
Benda József
Burghardt Rezső

} repróh

Farkas Zoltán: Szalatnyay József, a képmásfestő
Művészet, 1963. november – 30 lap.

Szalatnyay József
festő

M.D.K.

„Lyka Károly", „Kodály Zoltán",
„Burghardt Rezső", „Medgyessy
Ferenc", „Derés Zsófia", „A szár-
eves „Lila ruhás nő", „E' désanyja
archipe" ~~az arcképek~~ művei.

Farkas Zoltán: Szalatnyay József, a képmásfestő
Művészet, 1963. november - 30 kép.

SZALATNYAY József

kiáll,Szombathely, 1992

ism. GERGELY Mihály: Szalatnyay József rehabilitációja. [megnyitó]. = Müvészet és Barátai, 2,1992,5. 8 - 9. ill.

zágos összeírás 1827-ben Erdőkövesden említi. ÁL Vegyes összeír. 12.)
THEISZ (SULTHANISZ) József gyöngyösi asz-osmester. 1778-ban bizonyos munkájáért Gyön-ösön 456 forintot fizetnek ki számára. (OL ezy L oec. 65.) 1820-ban → Rabl Károllyal ütt szerepel a domoszlói plébániaház tataro-ínál.
AN János gyöngyösi könyvkötő. 1789-ben nyújt-e Gyöngyös városának tett munkájáról számlá-(EÁL Gyöngyösi vár. tjgyzk. 8. köt. p. 201.)
NIK Mátyás festő. Egerben 1790—95 között összeírásokban szerepel, és mint 3 segéddel dol-ó adófizető polgárt írják össze.
GER Antal ács. 1814—24 között említik az adókönyvek.
ER György egri ács. Egerben az 1800. évi adó-yv említi.
ZTER Ferenc ötvös. Egerben 1780—85 között epel az adóösszeírásokban. Az 1805. évi összenál a város IV. negyedének 4. fertályában t vagyontalant tartják nyilván. Utoljára 1814-írják össze.
GELHAMER Simon ács. Eger várában dolk 1549 decemberétől 1550 novemberéig. (OL és Kam. ir. sorozat. fol. lat. 1180. Egri vár) 1550. szeptember 21-től október 5-ig Szolon tartózkodik és az ottani váron dolgozik. possy, 1956)
ERBERGH Márk ács. Eger várában 1549 mberétől 1550 novemberéig dolgozik. (OL Vár Kam. ir. sorozat. fol. lat. 1180. Egri vár szd.) ben 1550. szeptember 21-től október 5-ig a szoli váron dolgozik.
Ó Ferenc orgonacsináló. Egerben 1766-ban ros II. negyedének 4. fertályában mint vagyon-

Szalatnyay József

Simon István sepr.

Szalatnyay József
K. K. I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Szigligeti öböl

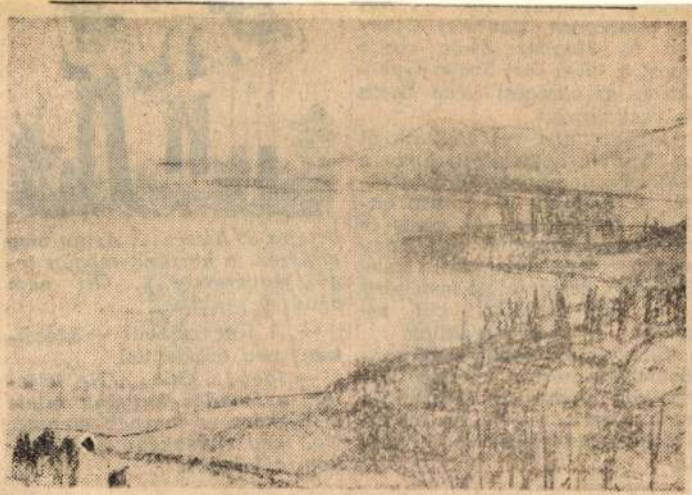

Szalatnyay József: Szigligeti öböl

Népszava, 1977. ápr. 10.

9. oldal.

SZALATNYAY József

kiáll. Eger [1988]

ism. F.A.: Szalatnyay József

életmű-kiállítása = Heresi Szemle,

1989/1. 83-85. ill.

XX. sz. 45-n/ Mesterek

ág céljait népszerűsítő írások is, spekulatív mon-
nek vészes árnyát próbálták a Szépirodalmi Inté-
idézendő, 1844-es írás, szinte teljes egészében
" beszédének főbb balsejtelmeit, azok élét, az
Társaságra mint *emlékre* kihegyezett végkövet-
baj, mert „(...) mi az emlékek korát éljük; s a
a kor igényeit megértő tisztelői, melly bár mi
az „élő emlék (...) a Kisfaludy-társaság"]".[70] A
t emlegetett, de még többször elhallgatott „hát-
zően – „erényt" kovácsolni: „Irodalmi elődeink
nagyott reánk elhunytában olly borostyánokat,

, 192.

Szalatnyay József

Tihany

Balaton

A Budapest-Szentimrevárosi kulturegyesület képzőművészeti és iparművészeti kiállitása.

1935. 5 l.

Szalatnyay József

Szalatnyay József

M.C.P.

Kritika helyett egy tihanyi kiállítás-

Magyar Nemzet, 1986. okt. 21. 6.

Szalatnyai József

4. A szárévés bilamlás nő, 1953.
5. Lyka Károly pasz t. 36 x 27
6. Medgyessy, 1953. pasz t. 46 x 37

Szalatnyai József
KKI. Kiállítóterem, 1970. sep.

Szalatnyay József festő

A Cult. Kap.: Intézetében

kiállítása nyílt

Magyar Nemzet 1970 IX. 20 6 old.

Szalatnyay József

Méltatás

Szekely András: Szalatnyay József portréi
Népszabadság, Bp. 1970. sep. 18.

Szalatnyay József

Méltatás

Bajár Iván: Kiállításnál-kiállítása 6. l
Magyar Hírlap, Bp. 1970. sep. 16.

Szalatnyay József festőművész

Kiállítása a Gőz Galériában

1977. IX. 8 – IX. 22.

Katalógus a könyvtárban 4577/1977

Szalay József festő

Veszprémben volt Szalay József festőművész kiállítása.

Kiállítási naptár.

Művészet, 1975.junmius - 49.oldal

Szalatnyai József
festőművész kiállítása szülőhazájában
nyílt meg Dunaújvárosban.

Magyar Hírlap 1971/145 9 old

175

Szalatnyai József
festő

A középgeneráció művészei közé tartozik Szalatnyai József, akinek most van nyílt kiállítása a Kulturális Kapcsolatok Intézetében

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Művészet, 1971.február - 47.lap

1) Szabatnyai József

kiállítása volt Pécsett, a Képcsarnok

rendezésében. 43 képe volt látható.

Műpés tájképek: Szigliget, Nagymaros,

Tokaj vidéke;

Szabatnyai József kiállítása

Dunántúli Napló 1968 VI. 22. 5.

Szalatnyay József 1

Vallétása nyílt a

KKI Vallétótermében

Nepszava 1970 szeptember 20

9. old.

Szalatnay József

festőművész kiállítása jún. 21-én
nyílik - pécsi Képcsarnokban.

Magyar Nemzet 1968. jún. 9. 11. o.

kidung: régi jávai költemény

Szalatnay József festő

Az egyri Kegyarnak termében

Kiállítása nyílt

Szocialista Művészetért 1969 okt.

Szalatnyai József
pestő

M.D.K.

A Derkovitsterembe rendezett kiállítást

Szántó György: a máréves asszony
Ország-Világ, 1960 jun. 8-23 szám.

Szalatnyai József, festő

M Dk

A Derkovits-teremben állított ki egy sereg olajfestményt, pasztellt és rajzot. Portréi „emberszerető" kedélyvilág: ról" tanúskodnak: Medgyessy ferenc, Lyka károly, Zsófi néni 100 éves ...

A nagybányai festészet nemes hagyományait folytatja tájképeiben: Márciusi nap, Nyári est, Tavaszi sorompó, Elvadás stb.

P. J.: Jegyzetek kiállításokról

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 27. 9. l

Halatnyai József, festő

1. Máj. 7-én Karolos László egyet. tanár nyitja meg a festőművész kiállítását a Derkovits-Teremben.
2. Megnyitották a tárlatot.

1. – Hír
2. – Hír

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 7-én. 10. l
8.-án. 12. l.

Kalatnyai Tóvet, festő . . . Tóth

Május 7-én nyílik meg kiállítása

a Derkovits-teremben.

—: Hír

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 6. 8 l

M.D.K.

SZALATNYAY József festő

Kiállitása a Derkovits-teremben

Lyka Kétmás

Derkovits Gyula arzképe (tanulmány

Réti és Könyi tanítványa

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 114. sz. 4. e.

(a. m.) Szalatnyay József kiállitása

K. D. K.

SZALATNYAY József festő

Kiállítása nyílik a Derkovits Gyula-
Teremben

Magyar Ifjúság 1960. (XVI.) 106. sz. 4. l.

Szalatnyai Sándor

festő

M.D.K.

Kiállitásán bemutatta: Medgyessy, Burghardt, Lyka, Ápnly, Berda, Sárdy, Zsiga, Kodály, Barcsay, Farkas holtán, Deres Zsófia portréját.

D.F.Zs.: Szalatnyai-portrék kiállitása Visegrádon. Művészet, 1966. április - 42 lap

Szalatnyay József
festő

M.D.K.

A Derkovits Gyula teremben tartott kiállítást. – „Medgyessy Ferenc", Lyka Károly portréit festette meg Derkovitsról két tanulmányt készített. – Tájképeiről. „Új országút Tokajban" repro

Művészeti életünk. – 39 lap.

Művészet, 1960. szeptember.

SZALATNYAY József

Az újjáalakult Szinyei Merse Társaság tagja
ld. Új Magyarország, 1992.julius 2. 9.p.

A Társaságnak ajándékozta Szinyei Merse festőállványát

aricae	Tom. 1. Fasc. 1/2. 1951
n Hungaricae	Tom. 1. Fasc. 1/2. 1951
Debreceniensis	Tom. 1. 1965
Hungaricae	Tom. 1. Fasc. 1/4. 1950
arum Hungaricae	Tom. 1. Fasc. 1/2. 1953
ngaricae	Tom. 1. Fasc. 1. 1951
	1976. 1.
Hungaricae	Tom. 1. Fasc. 1. 1951
ungaricae	Tom. 1. 1957
garicae	Tom. 1. Fasc. 1. 1950
a József Nom.	1955
o philologica	

1.évf. 1/2.sz. 1957

1. 1963

Szalatnyai József

13. Olvadás, 1965. ol. 35×50

14. Sárdy Brutus, ol. 50×38 (1965)

15. Reth Alfréd, 1966. ol. 50×41

Szalatnyai József

K.K.I. Kiállítóteren, 1970. sep.

Szabatnyay József

A Kult. Kapcs. Intézetében

Kiállítása nyílt

Magyar Hanlap 1970 IX. 27 Gold

Szalatnyai József

Kiállítása nyílik (KKI)

Múzeumok – Kiállítások

Magyar Hírlap, Gy. 1970. sept. 12.

Szalatnyi József

Kiállítása nyílik a KKI-ban

Két kiállítás
Esti Hírlap, Bp. 1970. sep. 11.

Szalatnyai József

1. Banalón Klára, 1947. paszt. 61×47
2. Tízórai a verandán, 1949. o.l. 30×37
3. Önarckép anyám portréjával 1952. o.l. 70×60

Szalatnyai József
V K I. Kiállítóterem, 1970. szep.

Szalatnyay József

Emlékre

R. G. Egyém Kiállítások – Csoportbemutatók

Népszava, Bp. 1970. szep. 11.

Szabatmyony József

Kosláry Zoltán vegv.

Szabatmyony József

K.K. Kiállításon 1970. sep.

Szalatnyay József

Szabó József sepr.

Szalatnyay József
K.K. Kiállításban 1970. Sep.

Szalatnyai József

16. Kardos Lóránt, 1966. o. 50×40
17. Gaudovich Ferenc, 1967. o. 60×50
18. Lengyel József, 1968. o. 58×50

Szalatnyai József
K.K.I. Kiállítóterem, 1970. szep.

Szabatmyony József

Petk Alfréd repr.

Szabatmyony József
K.K. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Lengyel József nagy.

Szalatnyay József
K.K. I. Kiallítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Zelk Zoltán verse

Szalatnyay József
K. K. I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Déres Zsófia repr.

Szalatnyay József
K.K. I. Kiallítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

4. Simone de Beauvoir, 1964. 26x21
5. Guillevic, 1964 rötli 26x21 cm
6. Gara László, 1964. -"- 25x19

Szalatnyay József

K.K.I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyai József

kiállított festmények:

2 akt, pasztell, 30×43 cm.

Olvasási tárlat. A Műcsarnok kiállításai 1957. Kat. összeáll.: Kisdiginé Zsirmai Irén. Bp. 1957. 19 l.

12.1.

Szalatnyai József

kiállított festmények:

Őz, olaj. 40×50 cm.
Nyári est, -"- , 60×50 cm.
Fehérhegy, -"- , -"-

7o művész kiállitása, Bp. 1957. Bp. 1957. 17 lev.

3. lev.

Szalatnyai József MDK

Zsuka, pásztell

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Szalatnyay József

MNK

Burghardt Rezső arcképe, paszt.

Miskolci Kiáll.I. Herman Ottó Muz. 1955.
18. 1.

MDK.

Szalatnyai József festő

"Burghardt Rezső arcképe" /pasztell/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Mücsarnok,1955.. 24.1.

MDK

Szalay József, festő

Medgyessy Ferenc szobrászmüvész. Pasztell.

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll. 1954.dec.-1955.jan. Kat. 23.l.

Szalatnyai Sándor.

A II. Magyar Képzőművészeti Kiállításon „Édesanyám" c. alkotása szerepelt. (említve.)

Szabad Nép, 1951. Nov. 4.

Szalatnyai József

Édesanyám, ~~olaj~~ pastt.

II. Magy. képzőműv. kiáll. Műcs. 1951. nov.

8 l.

Szalatnyai Sándor MDK

festő

Hét művész az Ernst-muzeumban.
Magyar Nemzet 1946. dec. 12.

MDK

Szalatnyay József

Rajzok és vizfestmények

Csoportkiállitás. V.Ernst Muzeum. Budapest, 1946. dec.

Csoportkiállítás. V. Ernst Múzeum. Budapest,
1946. dec.

MDK

Szalatnyay József

Vadviz, of.

Májusi kert, of.

Uj országut Tokajban, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj.
Derkovits-terem

MDK

Szalatnyay József

Őszi délután, of.

Vihar után, of.

Visegrádi Dunakanyar, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj.
Derkovits-teren

MDK

Szalatnyay József

Viharfelhők, of.

Nagymarosi háztetők, of.

Téli Bodrog, of.

Olvadás II., of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 196o. máj. Derkovits-terem.

MDK

Szalatnyay József

Márciusi nap, of.

Tavaszi sirokkó, of.

Három ház, of.

Szigligeti park, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj. Derkovits-terem.

MDK

Szalatnyay József

Édesanyám, paszt.

Önarckép, of.

Lyka Károly, paszt.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj. Derkovits-terem

MDK

Szalatnyay József

Medgyessy Ferenc, paszt.

A százéves lilaruhás nő, paszt.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 196o. máj. Derkovits-terem

Szalalmay József, festő

M.D.K.

idős Medgyesy Ferencet ábrázoló arcképét hozta a lap a hátsó borítólap egyik belső oldalán.

ALFÖLD, Debrecen, 1967. XVIII. évf. 4. sz. – old.
hátsó borítón belül

MDK

Szalatnyay József

Olvadás I., of.

Február végén, of.

Koratavasz, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 196o. máj.
Derkovits-terem

Szalatnyai József

Az ogri Bemutatóteremben kiállítása volt.

Művelődés, 1969. 1. sz. 64. l.

SZALATNYAI JÓZSEF

FESTŐ. KIÁLLITÁSA NYILT A KKI KIÁLLITÓ TERMÉBEN.

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT. 1970. OKT.

Szalatnyai József

Kiáhítása nyílik 11-én a Kult.
Kapsolatok Intézetében

Nagyon Nemzet 1970 IX. 10 hold

2) Szabatnyai József

fejtő

Portrék: Derkovits Gyula, Ápriky Lajos, Berda József, Dénes Zsófia, Medgyessy Ferenc, Kodály Zoltán.

Megyílt Sz. J. Kiállítása
Dunántúli Napló 1968 VI. ~~16~~ 22. 5.

Szabatnyay József

Méltatás

R. G. Három művész – három
Miállítás

Nagyszalva, Bp. 1970. sep. 20.

Szabadnay József
A Kult. Kapcs. Intézetében
Számítása nyílt

Kappas Henriket 1970 IX. 13 Gold.

Szalatnyai József

festő kiállítása péntelen nyílt meg a
pécsi Képcsarnok Vallalatnál.
(Tolaji, szigligeti tájképek, Lyka Károly portréja)

Kulturális krónika (Kultura - Művészet)

Magyar Hírlap, 1968 június 22 9. l.

MDK

Szalatnyai József, festő

Kiállítására nyílik meg
a Kult. Kapcsolatok
Intézetében.

– : Két kiállítás

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 11.

MDK

Szalatnyai József, festő

A kulturális kapcsolatok Intézetében megnyílt kiállításán mutatja be portréit „a pontos nemű és biztos kezű művész." Kiemelkedőek a Reth Alfréd az, Lyka Károly, Kodály Zoltánt ábrázoló portrék és a Szárévs Cilaruhás nőről festett kép.

Székely András: Szalatnyaig József portréi 7.

Népszabadság, Bp. 1970. szept. 18.

Szalatnyai József

Dénes Zsófia irónőről készitett rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. január 1o.
XIV. évf. 2. sz. 14. lap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NAPLÓ (VÉSZPRÉM)

Szalatnyai József
1021

Képeslap az alkotóházból

Váratlanul toppantam be teles, realista képmása. De az Alkotóház ebédlőjébe, látunk finoman átérzett, úgy du. 2 óra tájban. Még színpompás tájképeket is: ott beszélgettek az egyik virágzó mandulafákat a asztalnál Dénes Zsófia, Ady hegyoldalon, őszi nádast, kor- és írótársa, Szalatnyai zegzugos falusi utcákat, József festőművész, továb- megkapó balatoni részletebá Vihar Béla és Berda Jó- ket... Jellegzetes, tömény zsef költők. szigligeti hangulatot árasz-

— Remek arcképet festett tanak, mert Rezes-Molnár rólam a napokban Rezes- Lajos ezzel töltekezett im- Molnár — viszi a szót Jós- már 1939 óta, s itt élt és alka barátunk. kotott ebben a remek re-

— Szalatnyai is festett; metelakban. Páratlan aktisikerült Berda-portréját ta- vitással dolgozik. A pestin valy közölte a Művészet c. kívül két nagysikerű kiállifolyóirat — állapítjuk meg tása volt Bécsben is. Itt egyöntetűen. műteremben látom, ...Már ballagunk is a festői témát és ... téli verőfényben Berda Jó- nyújt ez a tá... zseffel a Belső-Soponya ma- a víz! gaslatára, melynek meredélyén áll Rezes-Molnár Lajos remetelaka, szemben a s... ligeti öböllel. Az ... ház" műterm... művész...

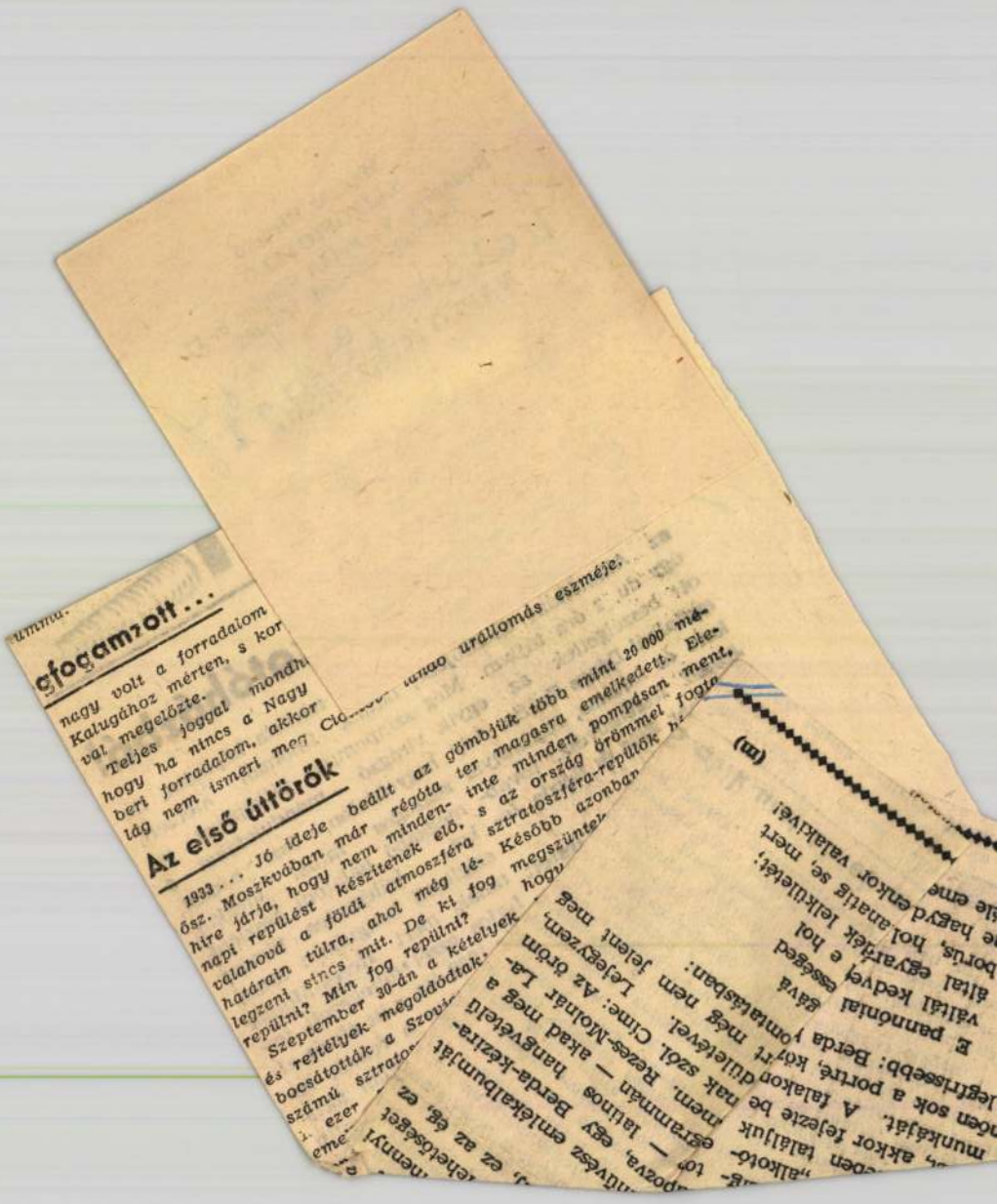

gfogamzott . . .

nagy volt a forradalom
Kalugához mérten, s kor
val megelőzte.
Teljes joggal mondh
hogy ha nincs a Nagy
beri forradalom, akkor
lág nem ismeri meg

Az első úttörők

1933 . . . Jó ideje beállt az gömbjük több mint 20 000 mé-
ősz. Moszkvában már régóta ter magasra emelkedett. Ele-
hire járja, hogy nem minden- inte minden pompásan ment,
napi repülést készítenek elő, s az ország örömmel fogta
valahová a földi atmoszféra sztratoszféra-repülők h
határain túlra, ahol még lé- Később azonban
legzeni sincs mit. De ki fog megszünte
repülni? Min fog repülni?
Szeptember 30-án a kételyek
és rejtélyek megoldódtak
bocsátották a Szovi
számú sztrato
ezer
eme

E pannóniai gává
vállal kedvéj e hol
által egyarűek lelkületét;
borús, hol anatig se, mert
le hagyd enkor valakivél
le eme

(m)

Szalatyai József festő

Szabad Nép

1946.12.6.-4.l.

Szalatyai József ferhő

Szabad Nép
1946. 12. 18. – 4. l.

MDK

Szalatnyai József, festö

Édesanyám. Pasztell.

Bp.Műcs.-II.Magy.Képzőm.Kiáll. 1931.nov.4.-dec.2.
Kat. 8.l.

Szalatnyai József

Zsuka, pantell, 30 x 43 cm

Budapest Műcsarnok kiállítás 1957
kat. pert. Kisdéjiné Kisimi Jiu.

12

Szalatnyai József
festő

A Párizsban élő Réth Alfréd festő portréjat
készítette el Szalatnyai József, valamint
Mária Béla ideggyógyász főorvos arckepet

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Müvészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyai József
festő

Kardos László, a szellemi élet kitüntőségét festette le, Zelk Zoltánt, Áprily Lajost, Jehely Zoltánt, Berda Józsefet, Lengyel Józsefet.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Müvészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyai József
festő -

Kodály Zoltánról készült portréja
a Művész 79 születésnapja tiszteletére
készült, hatvan modell ülése után.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Művészet, 1971. február - 47. lap

Szalatnyay József festő

Vallomása

ma nyílik meg Dunaújvárosban

Magyar Nemzet 1971 június 25

8. old.

Szalatnyay József, festő

Kiállítása nyílik meg
Dunaújvárosban.

— : o Szalatnyay József... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 25.

Szalatnyay József

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

MAGYAR NEMZET

1971 JUN 25

— Szalatnyay József festőművész kiállítása ma nyílik meg a dunaújvárosi kiállítási teremben.

1021

Szalatnyai József

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP

1971 JUN 25

lyett Pálos Imre megbetegedése miatt a Pillangókisasszony kerül előadásra.

SZALATNYAI JÓZSEF festőművész kiállítása csütörtökön délután 6 órakor nyílt meg Dunaújvárosban. Megtekinthető július 18-ig.

HASIST CSEMPÉSZETT Libanonba gépkocsiján Sigfried Weigand nyugatnémet állampolgár. A kábítószer 174 kilogramm súlyú volt.

1021

Szalatnyai József
festő -

A 100 éves lilarukás nő "Szingei"
Merse feleségét 80 évvel a „Lilarukás"
kép után festette.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Müvészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyay József

Zépeit a KKI Vállíti-
ferméten állítja ki

Nepszava 1970 szeptember 11
2. old.

Szalatnyai József

festő

Megfestette Lyka Károly, Jordányi Pál (Kodály legjobb tanítványa volt) portréjat, Deines Zsófia arcképét. Lefestette Kis Andrias partizánt.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Müvészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyai József, [festő]

Bemutatója:

– : A Műgyűjtő új címe 7.

Népszabadság, Bp. 1971. ápr. 24.

Szalatnyai József
festő -

Barabás Klára pedagógus portréja
az Epreskertben készült Domanovszky-
val napjaink Szalatnyai József.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Művészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyai József
festő.

Szalatnyai József Dechovits portréja Szalatnyai József tanuló éve alatt készültek, szőnyi magániskolájában 1932-1933 ban.

Soós Klára: Szalatnyai József portréfestészete.
Müvészet, 1971.február - 47.lap

Szalatnyai József
festő

M.D.

A mult év derekán rendezte meg kiállítását Szalatnyai József Pécsett a Képcsarnok helyiségében.

D.F.Zs.: Szalatnyai József ujlepei
Művészet, 1969. január – 28 lap.

Szalatnyay József

festőművén kiállítása nyílik Pécsett a Képszerűek kiállítótermeben. jún. 21. én.

Magyar Nemzet 1968. jún. 20. 4. o.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szalavári Imre

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1962 MÁJ 10

Akinek Moszkva Bécs Brüsszel ismeri munkáját!

Amikor a Háziipari Szövetkezet dolgozói végignézték a Május elsejei moszkvai felvonulást a televízióban, az egyik csoport láttán újjongva kiáltottak fel:

— Nézzétek! Ezek a moszkvai lányok az Imre szoknyáiba öltöztek!

Szalavári Imre, a szövetkezet népi iparművészeti felelőse maga is elcsodálkozik, amikor mesélik a képernyőn látottakat.

— Bizony, ezt magam is szívesen megnéztem volna — mondja mosolyogva.

A moszkvai lányok jóízlését tanúsítja, hogy Szalavári Imre által készített művészi kivitelű anyagokból egészítették ki ruhatárukat, mert munkái nagy művészi értékkel bírnak. Gyártani sem tud a vezetése alatt álló részleg annyit, hogy az európából jövő igényeket kielégítse. Stockholm, Bécs, Brüsszel s más városok keresik a művészi anyagokat.

De lássuk csak az alkotót.

— Negyvenöt éves vagyok — mondja Szalavári Imre —. Tíz éve dolgozom a szövetkezetnél, de már régebben is foglalkoztam iparművészettel. A mi megyénk rendkívül gazdag népművészettel rendelkezik. Én baranyai születésű voltam s szerettem volna, ha nem veszik kárba a lakócsai, az ormánsági, a hosszúhetényi asszonyok, lányok művészi munkája.

— Hogyan sikerült a korszerű technikára áthangolni a népművészet igényes munkáját?

— Higgye el, semmit nem vesztett eredeti szépségéből, sőt...

Minták kavalkádja borul elém az íróasztalra. A piros, fekete, fehér ormánsági szőttes, a hasonló színű, de más motiválású lakócsai, majd a színekben tobzódó sokac hímzés. Aztán az új, melyet már gépen készítenek. — Az a célunk, hogy a hagyományos szőtteseket finomabb, és korszerűbb formákban jelenítsük meg. A tervezésnél felhasználok régi motiválást, a színhatás fokozására modern elemeket vegyítek a régiek közé.

— A lakásberendezésnél az emberek újra törekednek. Megállja helyét a népi szőttes, az új bútorok között?

— Még jobban, mint régen! Azt is mondhatom: új bútor, új berendezés elképzelhetetlen anyagjaink felhasználása nélkül. Ezt mutatja az óriási kereslet is. Mi százhúsz népi iparművészt foglalkoztatunk, de összes termelésünk, bár meghaladja negyedévenként a másfél millió forintot, mégis kevés. Most az Ipari Vásárra készülünk.

SZ. I.

...gott, de mres mecsekalji gy...
mölcstermő vidék megmenté...
céljából hozták létre a társ...
lást. Ismertette azokat a sz...
vezési és értékesítési módsz...
reket, melyekkel újra vir...
zásnak lendítik a vidék gy...
mölcskulturáját, s ugyanakk...
a népgazdaság is és a term...
lők is egyaránt jóljárnak.

Tegnap délelőtt nagyszabá-
sú szakmai vita alakult ki,
melyet Lukács József, vala-
mint Pál József agrármérnök,
a közgazdasági tudományok
doktora indított meg. Ennek
során kiderült, hogy

**Baranyában már 4860 gyü-
mölcsfát és 1200 szőlőolt-**

...eszélgetés

*...dámpark építése, játszóterek
létesítése, üzemek udvarának*

...szőlő vagy gyümölcsfa...
egy mázsa pétisót adtak. A
gépekkel nem rendelkező
hegyközségek részére pedig
gépeket vesznek a földmüves-
szövetkezetek. Ezenkívül orszá-
gos hírű szakembereket hívtak
meg, hogy a társulások tagjait
oktassák.

A találkozó legfontosabb
eredménye az volt, hogy

**teljes egyetértés alakult ki
a megyék között a növény-
védelem és a hiányokat pót-
ló telepítések vonatkozásá-
ban.**

Dr. Pál József, a SZÖVOSZ
szövetkezeti politikai főosztá-
lyának vezetője mondotta el,
hogy az országban jelenleg 60
millió gyümölcsfa van a ker-
tekben. Hacsak mindegyikről
egy kilogrammos termést szá-
mítunk, akkor fedezni tudjuk
vele a 10 000 vagonos gyümölcs
exportunk 60 százalékát. Ez is
mutatja a házi és háztáji gaz-
daságokban levő kertek nép-
gazdasági fontosságát.

**A hegyközségek tagjainak
érezniök kell ezt a felelős-
séget, ezért minden erővel
meg kell győzni a hegyköz-
ségen kívül gazdálkodó ter-
melőket is a növényvédelem
és a hiánypótlás fontosságá-
ról.**

Több hozzászólás azt a szomo-
rú tényt világította meg, hogy
a legtöbb helyen a tanácsok
nem támogatják a társuláso-
kat. Nem kötelezik a hanyag
gazdákat arra, hogy végezzék
el a védekező permetezést, s
ezzel szüntessék meg az egész
községre és a termelőszövet-
kezet faállományára is veszé-
lyes fertőző gócokat. Vala-
mennyi megye küldöttei meg-
egyeztek abban, hogy az ilyen
és hasonló hiányosságok meg-
szüntetése érdekében országos
jogszabályban kell rendezni
ezeket a visszásságokat.

MDK

Szalatnyay József

Szeptemberi eső, of.

Fehérhegy, of.

Ősz Nagymaroson, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj.
Derkovits-terem

MDK

Szalatnyay József

Sárpspatak, of.

Tél Sárospatakon, of.

Óvár utca Tokajban, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj. Derkovits-terem

MDK

Szalatnyay József

Jön a tél, of.

Jön a hó, of.

Malomvölgy, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 196o. máj.
Derkovits-terem

Szalatnyay József

Őszi utca Nagymaroson, of.

Verandán, of.

Nyári est, of.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj. Derkovits-teremben

Szalatnyay József

Kratochwill Mimi: Szalatnyay József a Vigadó Galériában. = Művészet a Balaton, 1995/4. 9.

MAJOR Máté (1904-1986). Részlet Vajda György búcsú-beszédéből, Harasta Miklós búcsúztatója. = Építés- Építészettudomány, 18, 1988, 3-4. 297-300. ill.
MAJOR Máté irodalmi munkássága (1973-1986). = Építés- Építészettudomány, 18, 1988, 3-4. 307-312.
MAJOR Máté önéletrajza. + Major Máté életpályája. = Építés- Építészettudomány, 18, 1988, 3-4. 301-306.
NÁDOR Tamás: Major Máté [beszélgetés]. = Nádor Tamás: Ex libris. Bp., Gondolat, 1986 224-237.
PUBLICATIONS of Máté Major 1975-1984. = Periodica Polytechnica. Architecture, 30, 1986, 5-7.
ZÁDOR, Mihály: In memoriam Máté Major. = Periodica Polytechnica. Architecture, 30, 1986, 3-4. ill.

96. Maksay László

MAKSAY László (1914-1986). = Rajztanítás, 28, 1986, 3. 32. ill.

97. Mendele Ferenc

PÉCSI István: Évtizedek a műemlékvédelemért. Beszélgetés Mendele Ferenccel, az OMF igazgatójával. = Hevesi Szemle, 14, 1986, 1. 75-77. ill.

98. Méri István

A MAGYAR falu régésze. Méri István, 1911-1976. Összeáll. Kovalovszky Júlia. Cegléd, Ceglédi Múzeum, 1986 64 p., ill. (Ceglédi füzetek, 23.) **tartalma:** *László Gyula*: A magyar falu régészéről. 5-6. *Kovalovszky Júlia*: A kidei középkori temető: Méri István ásatása. 7-25. *Méri István*: Középkori temetőink feltárásmódjáról: Megfigyelések a kidei XII-XIX. századi temető ásatásakor. 26-40. *Méri István*: A magyar nép régészeti emlékeinek kutatása X-XVI. század. 41-60. *Kovalovszky Júlia* : A Visegrád-várkerti Árpád-kori faluásatásról. 61-63.

99. Mithay Sándor

ILON Gábor: Mithay Sándor 70 éves. = Archaeologiai Értesítő, 113, 1986, 1. 135-136. ill.

Szakáthyay Jánet

Bp. Vigadó G. 1985

Losonci Miklós: Szakáthyay Jánet gyűjteménye
tárlata. = Új T. 85. jú. aug. 18. 3-4. ll

Szalatnyay Imre

(fa - ba): „... csak az a lép maradandó..." : Vallat Szalatnyay Imréről. = Heves i Szemle, 13, 1985, 4. 50-51. ill

SZALATNYAY József

Tasnádi Attila

Szalatnyay József némadása

Népszava 1985. aug. 9.

6.

SZALATNYAI József

Valachi Anna

A portréfestő és modellje:
Szalatnyay József kiállítása a
Vigadóban

Magyar Hírlap 1985. aug. 28. 6.

sulást, amelyek egyébként kétségtelenül több szakmai figyelmet is kaphattak volna a közelmúltban, de úgy tűnik, önmagában a csoportok leltárba vétele nem pontosítja a történeti képet. A mindenkori csoportok és alkotói közösségek egy hosszú folyamat keresztmetszetei; olyan művészek találkozási pontjai, akik valahonnan érkeznek, és valamerre tartanak. Konkretizálni kellene, kik azok a művészek, akik mint Hajdu találóan írja „ egy többszörösen és adminisztratív eszközökkel megszakított kontinuitás helyreállítására vágytak", azaz, meg kellene húzni legalább azokat a vonalakat, amelyek, szabad szemmel is láthatóak.

Ha felvázoljuk, hogy a *Kassák* által meghonosított, s a háború utáni években egy darabig *Korniss* által is fémjelzett geometrikus tisztaság – egyszerre etikai és esztétikai mérték – új felfogásban talált folytatásra *Bak*, a korai *Nádler*, *Fajó*, *Mengyán*, *részben Hencze* és később, a hetvenes években *Maurer* és *Gáyor*, az újabb generációban pedig *Szőnyei* György festészetében, akkor máris nyilvánvaló, vagy legalábbis bizonyos távlatból látszik, kikből tevődött *részben* össze az Iparterv, illetve a *Budapesti Műhely*. Ha látjuk, hogy *Vajda* valóban magányos festészete *Bálint Endre* és *Vajda Júlia* közvetítésével követőre talált *Váli Dezső*, illetve más oldalról *Kováts Albert*, s a vele rokonnak tűnő, Hajdu kiállításain is szereplő *Gaál József* művészetében, már nem mondhatjuk, hogy a szürrealizmusnak „Magyarországon ritkábbak voltak a gyökerei", különösen, ha az Európai Iskola teoretikusaira, *Mezei* Árpádra vagy *Pán* Imrére gondolunk, akiknek a művei kissé korábban támadtak fel, mint Hamvas Béla írásai. *Ez a magyar művészet szürrealista hagyománya,*

Szalatnyay József

Veszprémi Miklós: „Szalatnyai (Szepi) József festőművész" [interjú] = M. Nemzet, 1985. nov. 25. 5. ill.

SZALATNYAY József

S.Szigeti Cecilia: Szálak a láthatatlan szögesdrótból : Beszélgetés Szalatnyay József festőművésszel. = Uj Magyarorország, 1993. április 6. 13. ill.

SZALATNYAI József

TÓBIÁS Áron: Szalatnyai, a boldog festő /interjú/:=
Magyar Nemzet, 1993. febr.18. 11.ill.

SZALATNYAI József

Vasárnapi Hírek
1992. okt. 11
9.

Élményidéző ecsettel

A Szombathelyi Művelődési és Sportházban október 26-ig tekinthető meg *Szalatnyay József* gyűjteményes kiállítása. Az 1915-ben Eperjesen született művész a magyar portré remekeit alkotta meg, melyről egyebek között Dénes Zsófia, Kodály Zoltán, Lyka Károly arcmásai tanúskodnak. Azáltal lett e fontos képzőművészeti műfaj új magyar értéke, hogy az anatómiai tökély nála mindig egyedi lelkületet tartalmaz, következetes és választékos. Fellelhetők sorozatában önarcképei és édesanyjáról, művésztársairól szerkesztett képi jegyzetei — kiemelten a *Százéves lilaruhás nő*, mely 1954-ben jelentett eseményt a Műcsarnokban. Tájképei közül a *Tihanyi mandulás hegy* külön figyelmet kelt, hiszen ezt a ragyogó eleganciájú akvarellt még 1935-ben festette.

A bükfürdői új művelődési házban november 1-jéig láthatók *Erdős László* képei. Festői érdeme, hogy a Székelyföld bensőségét átruházza az Őrség és Göcsej tájaira, művészetének alaptörvénye a meghittség, a mindenütt jelenlévő költészet képi megragadása és fölmutatása a színek termő változataival. Ezzel a figyelemmel tárja fel a Dunakanyar, a Balaton és a Mátra négy évszak színöltözetében villódzó pompáját, a *Kalotaszegi templom* festői idézetét és a *göcsejt táj* kellemes dombringását. Erdős László közeli barátai jól tudják, hogy a művészet, a művészetének gyógyszerével lett úrrá súlyos, már-már végzetes betegségen, s minden ecsetvonásán a megküzdött szépség egészsége diadalmaskodik.

L. M.

GIS ET DNI.

cm) je podjednaka isto kao i osnovne for-

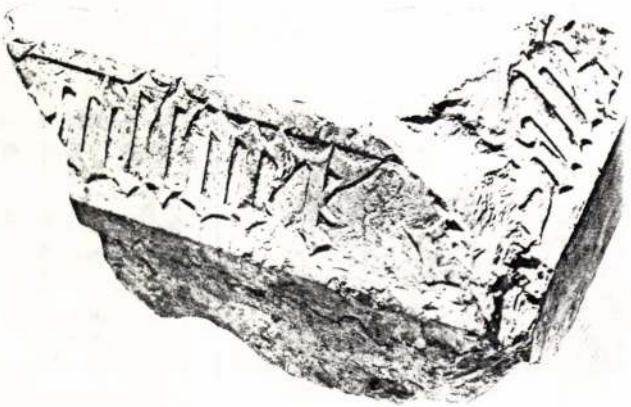

Dijelovi natpisa na ulomcima nadgrobnih ploča

SZALATNYAI József

kiáll. Szo bathely, Müvelődési és Sportház, 1992. okt.26-ig.

ism. LOSONCI Miklós: Élményidéző ecsettel. = Vasárnapi Hirek, 1992. október 11. 9.

grobnice, a računajući i sa poznatim historijskim okolnostima, moglo bi se zaključiti da su u sjevernoj grobnici sahranjeni posmrtni ostaci kralja Ostoje, njegova sina Stjepana i Ostojine prve žene Kujače.[56]

Kao što je već rečeno, u prostoru kapele, određenom za grobove članova uže kraljevske obitelji, nalazi se još jedna, četvrta ili mala grobnica, uz južni zid crkve. S obzirom na njen položaj uz grobnicu Tvrtka II, bilo bi najlogičnije pretpostaviti da je tu sahranjen nepoznati sin ili kći Tvrtka II. Ali, to svakako mora ostati u sferi konjekture.

Dvojni grob u sjeverozapadnom kutu crkvene lađe, po svoj prilici, pripada čla-

[52] Bertalan Velmosné és Nagy Emesé, Buda a köcépkorban, Budapest, 1963, 23.

[53] Géza v. Csergeo und Joseph Csoma, Alte Grabdenkmäler aus Ungarn, Budapest, 1890, 45—46; F. Šišić, Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba, Zagreb, 1902, str. 205.

Nadgrobna ploča Janoša Stibora iz Budima

novima šire kraljevske porodice. Na takav zaključak upućuje njihov smještaj unutar kapele, ali izvan prostora gdje su smješteni grobovi kraljeva.

Natpis u kaligrafskoj gotičkoj frakturi pisan je tako da ga gledalac čita obilazeći

[54] F. Šišić. op. cit., str. 205—206.

[55] Op. cit., str. 437.; o viteškim ordenima u Bosni vidjeti i rad. S. Cirkovica, Počteni vitez Pribislav Vukotić, Zbornik Fil. fak., knj. X — 1, Beograd, 1968, str. 259—276.

[56] Vidjeti bilješku br. 48.

Szalatnyay József

Portréi közül a szerző a következőket emeli ki: Lyka Károly, Áprily Lajos, Gara László, Fekete István, Kardos László, Simon István, Jankovich Ferenc, Simone de Beauvoire, Guillenic, Déves Zsófia (a festő hitvese), a Szőséves lilarukás nő, Lengyel József, Derkovits Gyula, Medgyessy Ferenc, Berda József, Zelk Zoltán és Kodály Zoltán portréját.

M.L.: A portré művésze; Műgyűjtő, 1971. I. sz. 22-23. l.

Szalatnyay József

1970 őszén a Kulturkapcsolatok Intézetének rendezésében tárlata volt. A művész Réti Istvánnál és Szőnyi Istvánnál tanult. Portréinak alakjai ismert írók, művészek.

M. L.: A portré művésze; Műgyűjtő, 1971. 1. sz. 22. l.

Szalatnyay József

A százéves „Lilaruhás ur" (repró)
Lengyel József (repró)
Kodály Zoltán (repró)

M.L.: A sostré művésze; Műgyűjtő, 1971. 1. sz. 22-23. l.

Szalatnyai József, festő

□ SZALATNYAY JÓZSEF festőművész kiállítása ma délután 5 órakor nyílik a szolnoki Aba-Novák Teremben (Szolnok, Kossuth Lajos utca 6—8.). A tárlatot — amely október 8-ig látogatható — Magyar Fruzsina, a Szigligeti Színház dramaturgja nyitja meg.

2.

– □ Szalatnyai József

Esti Hírlap Bp. 1981 szept. 24.

Szalatnyai József festő

SZALATNYAY JÓZSEF festőművész Szolnokon, a Képcsarnok Aba-Novák-termében legújabb képeit mutatja be a közönségnek. A mester alkotásai a természetet, a tájat ábrázolják, képein a Balaton vidéke, a budai Várnegyed látható.

– Hír

8

Népszabadság Bp., 1981. szept. 25.

Szalatnyai József

Bodri Ferenc: Gadányi és Kassák

Művészet, 1983. március

Szalatnyai József, festőművész

Németh Miklós 47 éves festő első kiállítása látható most a Műcsarnokban. A festéshez autodidakta módon kezdett, de eljárt szakkörbe, ahol Márfly Ödön, Szalatnyai József, Ilosvai Varga István és Tóth Menyhért is tanította.

Láttuk, hallottuk...

1981. márc. 13. Kossuth 17.30 (V Gné).

Szalatnyay József

Kritika Molnár – C. Pál
kiállításáról (1986. X. 4)
Kritika erről a cikkről, Vámos Imrétől

Magyar Nemzet 1986. XI. 18.

SZALATNYAI JÓZSEF

Batthyány Lajost ábrázoló olajfestményét említik.

Kondics József: Sárvár és a sárvári uradalom a magyar képzőművészetben
I. rész

Vasi Szemle 1983. 4.

SZALATNYAY JÓZSEF

Losonci Miklós: Szaltnyay József gyüjteményes tárlata : Vigadó Galéria. = Uj Tükör, XXII. évf. 33. sz. 1985 3-4.p.

8589. sz. jegyzék

1985

1950: No. 2. 4-18. F.

1985

1887-1888, Koll. 1-2. 1889- 1890, Koll. 1-2. 1890, 1891-1892, Koll. 1-2. 1893-1894, Koll. 1-2, 1894. 1895-1896. Koll. 1-2.

Szalatnyai József festőművész

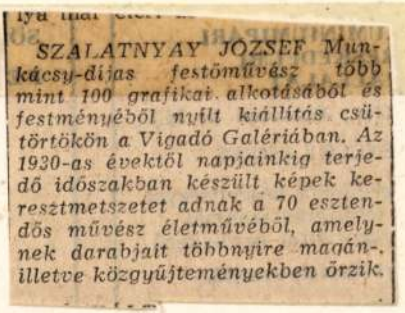

SZALATNYAY JÓZSEF Munkácsy-díjas festőművész több mint 100 grafikai alkotásából és festményéből nyílt kiállítás csütörtökön a Vigadó Galériában. Az 1930-as évektől napjainkig terjedő időszakban készült képek keresztmetszetet adnak a 70 esztendős művész életművéből, amelynek darabjait többnyire magán-, illetve közgyűjteményekben őrzik.

Magyar Hírlap, 1985. VIII. 2

Szalatnyai József

6

Dénes Zsófia százéves

Bizony így igaz: Zsuka százéves a mai napon. A századfordulón már szerelmes nagylány volt, s hol volt még akkor az első világháború borzalma? A második pedig még a történelem mélyén oly messze, hogy sejteni se lehetett.

Dénes Zsófia, Zsuka úgy lett Zsuka még pici lány korában, hogy az anyukája megkérdezte egy játék átségtudás megszállottja. Akár visszaemlékezést írt, akár ifjúsági regényt, mindig ez a cél vezette.

Dénes Zsófia olyan emberekkel állt barátságban, akik a mai középkorú olvasók szemében is történelmi személyek. Így nyilatkozik nemrégiben: *„Ifjúságom feledhetetlen Párizsa, ahol megismertem Anatole France-t, Rilkét. Egy kávéházba jártam Picas-*

magyar portréfestő), hol csúfosan, hol a valóságnak teljesen megfelelően egy kéziratpapírra lerajzolt bennünket. Ha tőlem könyvkiadó vagy újság kér képet, ma is ezek közül adok legszívesebben. Frissiben elolvastuk egymás kéziratát is, és vitatkoztunk, beszélgettünk, amíg csak bírtuk. És persze jó szigligeti bort is hörpintget-

Népszava 1985. I. 14.

Szalatnyai József.

Kiállitotta müveit az Ernst muzeum 1946-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

SZALATNYAY József

BAYER Ilona: „A retikülből kicsuszik a stukker..." :
Egy festő, kit a humorérzéke mentett meg a diliháztól. =
Kurir, II.évf.165 sz. 1991. junius 18. 11.p. ill.

[beszélgetés Szalatnyay Józseffl]
Bp., Csontváry Terem, A hét festője Szalatnyay József

RÉPÁS JÁNOS

Szalatnyay József

NAPLÓ

Szalatnyay József festőművész kiállítása ma 17 órakor nyílik a Vigadó Galériában. A tárlat szeptember 1-ig tekinthető meg.

Magyar Nemzet 1985. VIII. 1.

József festőművész

SZALATNYAY JOZSEF Munkácsy-díjas festőművész grafikáiból és festményeiből nyílt meg kiállítás tegnap a Vigadó Galériában. Az 1930-as évektől napjainkig terjedő időszakban készült képek keresztmetszetet adnak a 70 esztendős művész életművéből.

Népszabadság, 1985. VIII. 2.

...nyay József

Kis tér szolorral
Budai várnegyed

Szalatnyay József festőműv.
kiállítása Veszprém 1975.

...ay József

Szigligeti Alkotóház
Falvégi házak

Szalatnyay József festőműr.
kiállítása Veszprém 1975.

...tunyay József

Aszályos ősz

Nagymarosi táj

Szalatnyay József festőműr.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Ври utca szoborral
Szentháromság utca

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Budavári fé
Budavári utca

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Hóolvadás Nagymaroson
Szőlődombok Szigligeten

Szalatnyay József festőnnőr.
kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Lengyel József
Tatay Sándor

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém 1925.

Szalatnyay József

Réne Zsófia

Kodály

Szalatnyay József festőművész.
Kiállítása Veszprémben 1975.

Szolatnyay József

Udvar diófával
Hóesés után

Szolatnyay József festőműv.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Szigligeti alkony
Szigligetről

Szalatnyay József festőművész.
Kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Esti fény a Dunán
Téli est a Balatonnál

Szalatnyay József festőművész
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Aranyhíd a Dunán
Balatoni album

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Nádfedelek
Naplemente a Dunánál

Szalatnyay József festőművr.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Út a Postához
Pozsonyudvar

Szalatnyay József festőművész.
Kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Ködös hajnal
Nagymaros a Kálvária

Szalatnyay József festőmű r.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Szigligeti parasztház
Szigligeti fűzfa

Szalatnyay József festőművész.
Születésének Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Szigliget a kertek felől
kertekalja

Szalatnyay József festőművi.
Kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Házak a dombtetőn
Táj a kamionkával

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Őszi délutáin

Pilisi táj

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalafényes József

Szigligeti télen
Öreg falu

Szalafényes József festőművész.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Kismarosi Dunahanyar
Alkony a Dunával

Szalatnyay József festőmű r.
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Szentendre főtér
Fortuna utca

Szalatnyay József festőművész.
Kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Csendélet
Csendélet gyümölcsökkel

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Fürfa a Lajos-forrásnál
utca eső után

Szalatnyay József festőművész.
Kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Lajos-forrásnál
Tisztás gyümölcsfákkal

Szalatnyay József festőművész
kiállítása Varsóban
1925.

Szalatnyay József

Tokaji úton
Falvége Nagymaroson

Szalatnyay József festőművr.
kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Visegrádi táj
Táj templomtoronnyal

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Út az erdőben

Kisárvadó fűzfa

Szalatnyay József festőművész.
Kiállítása Veszprém
1975.

Szalatnyay József

Visegrád a Dunakanyarral

Fekete ház

Szalatnyay József festőművész
kiállítása Veszprém 1975.

Szalatnyay József

Felszakad a felhő
Dunai táj

Szalatnyay József festőművész.
kiállítása Veszprém 1975.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 JUN 5

Esti Hirlap

Szalatnyai József festőművész

□ SZALATNYAI JÓZSEF festőművész kiállítását ma délután 5 órakor nyitja meg Veszprémben Kiss János, a Városi Tanács elnökhelyettese.

SZALATNYAI JÓZSEF, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár gyüjtemények vétwle,vagy ajándékozas révén gazdagodik,ill.esetenként vásárlások útján gyarapodik.1968-tól 1973-ig kb.1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga.Ezekből képek jegyzéke.Festmények:
38.sz.-SZALATNYAI JÓZSEF: " DÉNES ZSÓFIA",c.müve.p.pasz tell.-40+27 cm.-Ltsz:72.24.-VI.tabla.-299.old
Fekete repr.

KOMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, XVII-XVIII. Pécs. 1975. 1972-73

Szalatnyay József Sestő

Losonci Miklós: Kiállítótermekben.

Pestmegyei Hírlap, 1975. jún. 10.

Szalatnyay József
festőművész tárlatát a Képcsarnok
szegedi, Kárász utcai kiállító helyiségé
ben március 1 én nyitják meg. Fő-ként
tájképeket és városképeket mutat be.

Magyar Szerlap 1973/58 8 old.

Szalatnyay József

Szigligeti falurészlet

olaj 50 x 60

G. Balatoni Nyári Tárlat

Szalatnyay József

Kiállít Szegeden (Kárász u. 17.).

Műgyűjtő 1972/4. sz. „Kiállítási naptár"

Szalatnyai József, festő

Szegeden nyílik meg tárlata.

Hír 8.

Népszabadság, Bp 1973. febr. 28.

Szalatnyai József, festő

Tárlata nyílt meg Kecskeden.

— : Hír

Népszabadság, Bp. 1973. márc. 2.

Szalatnyai József festőművész

a Művelődés legújabb számában
szerepel a művész-portrék sorában.

Fejér Megyei Hírlap, Székesfehérvár, 1976. máj. 9.

Szalatnyai József festőművész

a Műgyűjtő legújabb számában a művészportrék sorában szerepel a lapban.

Népújság, kger, 1971. máj. 6.

Szalatnyay József festőművész

Szegeden a Kárász utcában
nyílt kiállítása

Magyar Nemzet 1973 február 28
4. old.

Szalatnyay József
festő

A szegedi képcsarnok kárász utcai kiállítóterében Szalatnyay József képeit mutatják be március 1-étől.

. - . Kiállitási naptár

Müvészet, 1973. február - 46. oldal

Szalaturyai József
festőművész kiállítása tegnap nyílt
meg Dunaújvárosban.

Magyar Hírlap 1971/176 Pold.

Szalatnyay József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1960 MÁJ 5.

MAGYAR NEMZET

Szalatnyay József festőművész kiállítása nyílik a Derkovits Gyula-teremben (VI. Lenin krt. 63.) május 7-én délben. A kiállítást Kardos László egyetemi tanár nyitja meg.

Szalatnyay József

MDK

festő

Ernst Muzeum 1946.Csoportkiállitás

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Édesanyám, paszt.

Önatrckép, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Lyka Károly, paszt.

Medgyaszy Ferenc, paszt.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

A százéves lilaruhás nő, paszt.

Zsófi néni százéves, paszt.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Dr.Ujszászy Kálmánné, of.

Zsuka, paszt.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Sárospatak, of.

Tél Sárospatakon, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Óvár utca Tokajban, of.

Őszi utca Nagymaroson, of.

Derkovits Gy. terem. 1960. máj

Sz.J. festőm. kiáll.

Szalatnyay József festőm. sz. 1915. MDK

Szalatnyay József festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem.

Nagymarosi utca, of.

Verandán, of.

Sz. J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem.
1960. máj.

Szalatnyay József festőm. sz. 1915. MDK

Nyári est, of.

Szeptemberi eső, of.

Sz. J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem.
1960. máj.

Szalatnyay József festőm. sz. 1915. MDK

Szalatnyay festőművész kiállítása Derkovits Gyula teremben

Fehérhegy, of.

Ősz Nagymaroson, of.

Sz. J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem.
1960. máj.

Szalatnyay József festőm. sz. 1915. MDK

Jön a tél, of.

Jön a hó, "

Sz. J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem. 1960. máj.

Szalatnyay József festőm. sz. 1915. MDK

Berkovits Gyula

Malomvölgy, of.

Olvadás I. "

Sz. J. festőm. kiáll. Berkovits Gyula terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Fberuár végén, of.

Koratavasz, of.

Vadviz, "

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem,
196o. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Májusi kert, of.

Uj országut,Tokajban, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem, 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Őszi délután, of.

Vihar után, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem,
1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Nagymarosi háztetők, of.

Téli Bodrog, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem,
196o. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Olvadás II. of.

Márciusi nap, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem,
196o. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Tavaszi sirokkó, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem,
1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Három ház, of.

Szigligeti park, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem.
1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Derkovits Gyula, szén

Balatoni táj, vf.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem.
1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Aranyház, vf.

Belső tó, kr.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem.
196c. máj.

MDK

Szalatnyay Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Kroki, toll

Szántóföldek, ecsetr.
Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem. 1960. máj.

Szalatnyai József festő

Szőcsy említi kiállítását Visegrádon

Említett műrek: Derkovits portréja

Medgyessy Ferenc " – "

Burghardt " – "

Lyka Károly " – "

Áprily Lajos " – "

Berda József " – "

Repr: Sárdy Brutus portréja

1966 - ápr. Művészet

MDK

Szalatnyay Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Tihanyi csucshegy, tus és vf.

Szigligeti öböl, kr.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Tihany, grafit és vf.

Leányfej, " "

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Lótanulmány, vf.

Hegyvidék, ecsetr.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem 1960. máj.

MDK

Szalatnyay Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Pilisi hegyek, ecsetr.

Bogdányi kislány, szén és tusr.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gyula terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Pilisi hegyek, vf.

Fények a Dunán, toll

Sz.J. festőm.kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Erdélyi hegyek, ecsetr.

Jutka zenét hallgat, szén

Sz.J. festőm.kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Ülő akt, szén

Zsuka ir, "

Sz.J. festőm.kiáll. Derkovits Gy. terem. 1960. máj.

M.D.V.
1

Szalatnyay József
grafikus

"A régi Tourettes utcája"

"

Élet és Irodalom, 1967. jan. 21 - 6 lap.

MDK

Szalatnyai Sándor

Édesanyám

2.M.Képzőművv.Kiáll. Szab.Nép, 1951, nov.4. 9 l.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Dr. Alcsuty Ágost, szén

Breglovics Kálmán népmüvész, szén

Sz.J. festőm. kiáll. máj. Berkovits Gy. terem. 1960.

MDK

Szalatnyay József festőm. sz. 1915.

Visegrádi Dunakanyar, of.

Viharfelhők, of.

Sz.J. festőm. kiáll. Derkovits Gy. terem, 1960. máj.

Szalatnyay Tóruf
Jestőművész

Képzőművész Kiállitás a cisztercita gimnáziumban - képeivel szerepel. Lendulatos, fiatal piktor.

Magyarság
1935.I.29

Szalatnyay Ferenc
festőművész

Képzőművész Kiállitás - Ciszcercita gimnáziumban -
tehetséges növendékeinek munkáival nyilik

Ujság
1935.I.31.

Szalatnyay József

Képzőművészeti Kiállitás a Ciszterci ta Gimnáziumban képeivel szerepel. Szinérzéke méltó az elismerésre

Nemzeti Ujság
1935.1.27

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szalatnyay József

PESTMEGYEI HIRLAP

1965 AUG 19.

— **Visegrádon,** a Mátyás Király Múzeumban rendezik meg Szalatnyay József festőművész portrékiállítását. Lyka Károly, Kodály Zoltán, Tersánszky J. Jenő, Áprily Lajos, Berda József portréját láthatják többek között a látogatók. A kiállítás augusztus 20-tól szeptember 12-ig lesz nyitva.

jukat és szerda hajnali fél négykor végre Gödöllőn voltak.

Öt városból

Nem csoda, hogy a fárasztó

Szalatnyay József

festő

(a szerző szerelme)
évek óta, óriási
korkülönbségük ellenére)
(D. Zs. 70 éves!)

Dénes Zs: Akkor a hársak
épp szerettek -- (Ady biográfia.) Bp. 1957. 11. l.

Szalatnyai József

7. Jordányi Tól, 1955. part. 62x48
8. Rényi Zsófia, 1956. part. 39x26
9. Kodály 1961-62 -"- 62x48

Szalatnyai József
KKI. Kiállítóterem, 1970. sep.

Szalatnyay József

10. Berda József, 1963. ol. 50×40
11. Amiky Lajos, 1963. ol. 50×40
12. Akony, 1963. 1963. ol. 35×50

Szalatnyay József
KK I. Kiállítóterem, 1970. szep.

Szalatnyay József

19. Zell Zoltán, 1968. o. 50×40
20. Jékely Zoltán, 1970. el. 50×40
21. Csuka Zoltán, 1970. o. 43×35.

Szalatnyay József
K.K.I. Kiállítóterem, 1970. szep.

Szalatnyay József

22. Simon István, 1970. ol. 50×35

23. Zsebők Zoltán, 1970. ol. 50×35.

Szalatnyay József

K.K.I. Kiállítóterem, 1970. sep.

Serie 1 Blatt 1

Serie 1 Blatt 2

Serie 2 Blatt 1

K.K.1 · Kreidelithografie, 1970. 24 x 32 cm.

Szalatnyay József

1. Derkovits, 1932., szén 30x45.
2. Szelle Kálmán 1951. szén 25x30
3. Zsuka, 1952. rötli 21x16

Szalatnyay József

KK. I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

7. Reth Alfréd, 1966. kréta 30x24
8. Tekete István 36x27 (1967)
9. Majoros István és Szokanyi K. 1967.

Szalatnyay József

K.K.I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

10. Farkas Zoltán, 1968. szén 36×27

Szalatnyay József
K.K.I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Lyka Károly rep.

Szalatnyay József

K.K.I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

A szárevés "dila mhós nő" nep.

Szalatnyay József

K.K.I. Kisillítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Sárdy Brutus vegv.

Szalatnyay József

K.K. I. Kiállítóterem 1970. sep.

Szalatnyay József

Jézely Zoltán vagy.

Szalatnyay József

K.K. I. Kiállítótevem 1970. sep.

Megtekinthető: 1985. augusztus 1 — szeptember 1.,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
tisztelettel meghívja Önt és kedves családját
1985. augusztus 1-én 17 órára
a Vigadó Galériába

SZALATNYAY JÓZSEF

festőművész kiállításának megnyitására

Megnyitja:
D. FEHÉR ZSUZSA Dr.
művészettörténész

Connaissance des Arts
Szabó Ervin Könyvtár 1972 N° 247

Bulletin van het Rijks-
museum 1972 I.
Séguin

85-1071 GENERALART Dorogi Nyomda

VIGADÓ GALÉRIA

Szalatnyai József

A Balmazujvárosi Veres Péter Müvelődési Központban Schéner Mihály festőmüvész kiállitása szeptember 28.-ig, a Szegedi Bartók Béla Müvelődési Központban Veres Mihály festőmüvész kiállitása október 2.-ig, a Magyar Nemzeti Galériában Jávor Piroska zománcainak kiállitása szeptember 27.-től, a XI., Bikszádi uti kiállitó helyiségben Körösényi Tamás szobrász kiállitása október 1.-ig, a Győri Mücsarnokban Benkő Mariann kiállitása október 9.-ig, a Csók Galériában Szalatnyai József festőmüvész kiállitása szeptember 25.-ig, a Csontváry Teremben Hincz Gyula festőmüvész kiállitása szeptember 29.-ig, a Helikon Galériában Gádor Magda szobrász kiállitása október 16.-ig, a Budapesti Metró Klubban Artner Ottó szobrász kiállitása október 2.-ig tart nyitva.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. szept. 24. XXI. évf. 39. sz. 8. lap.

Szalatnyay
Szalatnyay József

SZALATNYAY JÓZSEF festőművész kiállítását, Magyar Fruzsina, a Szigligeti Színház dramaturgja ma nyitotta meg Szolnokon, az Aba-Novák-teremben. A tárlat október 8-ig tekinthető meg.

Magyar Hirlap 1981/9/24/8

Szalatnyay József :
Dunabogdányi lány ,1938. rajz

A Vigadó Galéria
tisztelettel meghívja Önt

SZALATNYAY JÓZSEF

festőművész

EMLÉKKIÁLLITÁSÁNAK

megnyitójára
1995. június 29 - én 17 órára a

VIGADÓ GALÉRIÁBA

(Budapest V. Vigadó tér 2.)

A tárlatot megnyitja:

Kratochwill Mimi

művészettörténész

Megtekinthető: június 29 - től július 16 - ig
hétfő kivételével naponta 10 - től 18 óráig.

VIGADÓ GALÉRIA

Gergely Mihály

FESTŐ ÉS KORA
Szalatnyay (Szepi) legendája

Különös és meglepő, hogy képzőművészeti életünkben majd' mindenki ismerte: nemzedékének tagjai mindenképpen, kiállításai kapcsán a műkritikusok, művészettörténészek is, de a legtöbben felszínesen, könnyedén félremagyarázták, mert hiányosan ismerték őt, s ami még elszomorítóbb: korukat, történelmüket is. Jellegzetes és legjobb művei közé sorolandó rajzai, festményei alapján számosan, különösen hívei, barátai, a korszak jelentősebb művészeinek egyikeként szerették. Legendássá formálódó figurájának felszíni "tünetei" azonban a pletykaéhség, a megszólás, a káröröm minősítései voltak, mondván, hogy nyüzsög, mindenütt ott van, hogy imád csevegni, érdekes és komikus sztorijait ízesen előadni. Ezt az elnagyolt képét további erős vonásokkal "elrajzolta" az irodalomtörténetünkben Ady menyasszonyaként számon tartott Zsukával, Dénes Zsófiával 1952-ben kötött házassága. Abban elsősorban a kivételesség, tudniillik, hogy a feleség harminc évvel idősebb, hogy az anyja lehetett volna.

Pedig már a pályára lépése küszöbén, 1933-ban megrajzolta a Dunabogdányi lány emlékezetes sorozatát, vagyis tizenhét évesen, még a főiskola előtt, majd megfestette a Bolond lány-t, A falu bolondjá-t és a kiemelkedően érett akvarell sorozatát, abban remeklően első önarcképeit. Ahogyan megrajzolta még ezeket megelőzően, tizenkét-tizenhárom éves kamaszként a hozzá hasonló korú lányt, aki a pszichotikus típus jegyeit viseli magán, a sérült személyiség-lelkiség vonásait. Amelyekről ritkábban mondhatni, hogy e jegyek az örökölt gének lenyomatai, következményei. Ezeket ugyanis a személyes sors első egy-másfél évtizedének eseményei, az elszenvedett lelki-szellemi sérülések okozzák.

Különös, hogy máig egyetlen kritikus, művészettörténész nem fedezte fel az átlagosnál kvalitásosabb grafikus, festő Szalatnyay életművén végighullámzó, enyhébb s erőteljesebb patalogikus vonásokat.

Pályája első évtizedében számos ilyen alakot megrajzolt, megfestett. Érzékenységének ezt a sajátját csakis ilyen modelljeihez való vonzódása, részvéte, sorsközösségi együttérzése magyarázhatja.

Élete harmadik szakaszában, a hatvanas évek végét követő évtizedben, festette meg az általa is rajongásig szeretett Szigliget, a modell Ó-falu hatásaitól is inspiráltan a Félelem falvá-nak nevezhető sorozat különös darabjait. A nyomasztó légkörű, lidérces képeken sem látták meg a kortárs-alkotóban a közösen megélt évtizedek őt is meggyötrő igazságtalanságai, megalázódásai, kiszolgáltatottságai prése alatt súlyosabb szakaszába, depresszióba váltó állapotát. Így hát a Félelem falva világa, a magyar festészetben talán csak Farkas István tájaira s alakjaira asszociáltató egyedisége sem hozta meg neki a már előbb megérdemelt elismerést. Sokatmondó tény, hogy az életmű bőséges dokumentációjában csupán egyetlen alkalommal, az 1981-ben, Szolnokon megrendezett kiállításán szereplő sorozatról a tárlatot megnyitó Magyar Fruzsina, a szolnoki színház dramaturgja, érzékelte a különleges látásmódot, s annak ötletes, mondhatni: adekvát formai megoldásait, a középkori vár jobbágyfalvát őrző, Szigligeti Ó-falu ma már nosztalgikusan idilli házainak szorongást, magányt, szenvedést kifejező, felcsúcsosított nádtetőivel, a nem is mindegyiken felbukkanó, a fantáziavilágból felbukkanó, vékony, magasra nyújtott magányos alakjaival, a képek mindegyikének didergető hangulatú, halványzöldes-kékes színeivel. Erről a szenzáció keltésre is esélyes bemutatkozásról – tudtommal – egyedül a Magyar Nemzet 1981. október 7-i számában írt néhány sort Theiler György.

Noha sokakat megtévesztő volt a gyakran derűsen, humorosan anekdotázó Szalatnyay, akárcsak az ellene elkövetett igazságtalanságok miatti indulatosságai, tiltakozásai a kiáltozásig hevülően – az ilyen jeleneteit még kollégái, barátai is félreértették.

Szalatnyay József: A dunabogdányi lány sorozatból, IV. 1933.

Jellegzetes társalgásai, rapszódikus "szövegei", heves gesztusai sem sorolják őt a művészeti élet pózoló, önjelölt zsenijeinek tudatosan különc stílusához, szerepalakításaihoz. Ami ugyancsak megmosolyogtató, de másféle hatásmechanizmuson át, mint ami Szepi alakját emlékezetessé, legendássá növesztette.

Szalatnyay emberi jelensége és kiemelkedő életműve vitathatatlanul érdemes az utókor, elsősorban a művészettörténészek figyelmére. Személyisége a vonzóan romantikus alakok közé emelte a közelhetekben lezárult XX. század csodálatos és szörnyűségesen kemény korában. Melynek szereplői közül a kivételesen továbbéltetett portréművészet mestereként rajzolta, festette meg a század nagy zenetudósát, Kodály Zoltánt, Lyka Károlyt és felesége, Zsuka asszony arcképeit, a magyar irodalom, zeneművészet, tudomány nagyjait. Tájképei a nagybányai festészet lehetséges továbbvívőjeként vallanak a hazai föld szépségeiről, vallomásos szeretetéről. Remélhető, hogy a rajzaiból és akvarelljeiből a Szalatnyay Emlékbizottság által válogatott, 50 darabos kollekció, melyet megőrzésre és kutatásra, kiállításra alkalmasan, az Országos Széchenyi Könyvtár Kézirat- és Grafikai Osztálya fogad be, az életmű dokumentumaival: ez lehetővé teszi az életében meg nem írt tanulmányok, könyvek megszületését. Kacsóh József, az Emlékbizottság tagja, a művész özvegye (Rokaly Rozália Angéla) segítségével, Szalatnyay végrendeletéhez híven, gyűjtötte össze a dokumentumokat és több éves munkával megírta a 338 (A/4-es) oldalnyi bibliográfiát. E páratlan forrásmunka megkönnyíti a Szepivel ismerkedni, foglalkozni kívánó érdeklődők, szakemberek dolgát. Bizakodom, hogy negyedszázados barátságunk, életművének ismerete segít nekem is, hogy a közeljövőben megírhassam a halála óta tervezett tanulmányt, főművekkel gazdagon illusztrálva.

Szalatnyay József halálának ötödik évfordulóján e hírek a Művészetbarátok Egyesülete körében különlegesen örvendetesek, látva, hogy néhai jeles tagtársunk utóélete ígéretes, példaértékű lehet.

2000. február 7.

hőfoktól és annak időtartamától függ. Ezt tovább befolyásolja a hordozó üveg összetétele. A silbergelb festés diffúz festés, az égetés során a fémionok beépülnek az üveg szerkezetébe, ezért időtálló, színe nem változik, a festés az üveg külső oldalára kerül. Első munkája sikere után Róth Miksa sorra kapja az egyházi megrendeléseket, a máriafalvaihoz hasonló stílusban készítette el a keszthelyi gótikus műemléktemplom és a neogót máriaremetei templom üvegfestményeit. Az üvegfestészet igen nehéz műfaj. Még az olyan egyszerűnek látszó művelet is mint a kontúrfestés, számos buktatóval jár. A keszthelyi templom egyik szentélyablakán megfigyelhető festéklepergés az elmúlt száz év alatt alakult ki. Oka több tényezőre vezethető vissza. A kontúrfestéket viszonylag könnyű kikeverni, ezt általában a műhelyek maguk készítették. Mivel felületi festésről van szó meghatározó a folyósítóanyag összetétele és mennyisége. Ha ez nem volt megfelelő a festék idővel lekopott, lepergett. Ugyanígy károsodik a festékréteg, ha a beégetési hőfok alacsonyabb a kelleténél. A túlságosan vastagon felhordott festékréteg is hibához vezet, a festék rosszul kötődik és lepattogzik a felületről.

Az 1880-as évektől kezdődően a fővárosban számos üvegfestészeti műhely alakult kiváló szakemberek vezetésével: Ligeti Sándor, Palka József, Zsellér Imre, Majoros Károly. A sort hosszan lehetne még folytatni, de egyik műhely sem tudott olyan magas, nemzetközileg is elismert remekműveket létrehozni mint az ő műhelye. Mi a titka mindennek? Elsősorban a nagyon alapos szakmai felkészültség, melynek alapját a középkori francia és a későbbi korok német üvegfestészeti technikáinak elsajátítása jelentette. Róth Miksa egykori házában lévő múzeumban máig megvannak azok a címerüvegfestmények és régi kabinetüvegek, melyeket külföldi útjairól hozott magával, de saját nem kevésbő jelentős tanulmányai, mintadarabjai is. A technikai tudás mellett legalább olyan fontos a színek hatásainak tanulmányozása és az eredmények tudatos alkalmazása.

Az egyházi építészet mellett a múlt század utolsó negyedétől kezdve igen jelentős szerepet kaptak az üvegfestmények a világi építészetben is. Míg a középkori katedrálisokban a színes üvegablakok a vallásos elmélyülést erősítették, a historizmus túldimenzionált épületeiben a hatalom és pénz jelképévé váltak.

A Parlament díszítőfestésében markánsan megjelenő firenzei reneszánsz falfestészet motívumait követik a Delegációs Folyosó üvegfestményei. Róth Miksa a történeti festéstechnikák legszélesebb arzenálját vonultatja fel, ezzel mint hazai üvegfestő bizonyítani kívánja szakmai felkészültségét Kratzmann Edével szemben. A színtelen alapüvegre festett kompozíció színeit a sárga pácfestés, a fekete kontúrfestés és fátyolszerű szürke grisaille-bevonat, valamint a színes zománcfestés adja, helyenként színes savmaratással kombinálva. Az aprólékos műgonddal megfestett díszes üvegkompozíciók mégsem túlzóak, mivel az épület exponált belső tereire a túldíszítettség jellemző. A szabadkézi festés mellett igen jelentős szerepet kapott az ornamentális díszítésben a sablonfestés, az úgynevezett kefeminta. Itt a festés módja a kézi festéshez képest fordított. Az üveg felületére vizesbázisú kötőanyaggal felvitt homogén festékréteget sablon felhasználásával, erős szőrű kefe segítségével távolítják el a mintának megfelelően. A kefemintákat legtöbbször az üvegmezők középső részében alkalmazott területminták és az üvegmezőket keretező díszes bordűrök ismétlődő motívumainak festésére használták.

A századforduló gazdasági életében nagy szerepet játszó pénzintézetek és bankok palotái, a "pénz templomai" nemcsak impozáns külső megjelenésükkel, de belső díszítésükkel is a gazdagságot kívánták reprezentálni. Erre különösen alkalmasak voltak a színes üvegablakok. Szinte minden ilyen épületbe készültek gazdagon festett, vagy különleges anyagokból felépített remekművek. A Budapest Bank központi épületében lévő dekoratív üvegfestményeken a pénzzel, kereskedelemmel és iparral kapcsolatos allegorikus és mitológiai figurák jelennek meg. Az aprólékos gonddal festett, mégis nagyvonalúan kezelt, visszafogott színezetű üvegfelületek szépségét a részletek adják: a fekete kontúrfestékkel megfestett indák, az aranysárga kismadarak, a zománcfestésű alakok, sárkányok, groteszkek.

A szecesszió nem igazán kedvez az üvegfestészetnek. A forradalmi szemléletbeli változások, az üveg anyagszerűségének, optikai hatásainak előtérbe helyezése, az opalescens üveg kifejlesztése és gyors elterjedése megváltoztatta az addigi alkalmazást. De a nagyméretű szecessziós kompozíciókban is megjelenik a festett üveg, főleg a banképületeknél, a felületek egy-egy kiemelt részén, így a Gresham palota Kossuth portréja, vagy a Magyar Nemzeti Bank főlépcsőházi ablakának festett női feje. Említést érdemel az egykori Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Székháza fogadócsarnokában lévő hatalmas kompozíció szépen megfestett allegórikus női figurája is.

Az új stílusú ablakok megjelenésével nem tűntek el az üvegfestmények, a szecesszió békésen virágzik az eklektikus, historizáló stílusú munkákkal együtt.

Az üvegfestmények a polgári élet színtereiben is helyet kapnak. A növényzet nélküli belvárosi házak ablakainak egzotikus fákkal, virágokkal és madarakkal való benépesítésére jellemző példa a Báthori utcai Werkner-ház két gyönyörű neorokokó üvegfestménye, melyek télikertet imitálnak. A színtelen nyers üvegre festett kompozíciók a festés által válnak színessé. A ragyogó aranysárga (silbergelb), a halványszürke tónusfestés (schwarzlot) és sokféle színű transzparens zománcfestés hazai üvegfestészetünk kiemelkedő teljesítménye. A növényzet zöld színét a sárga mellett megjelenő kék szín optikai színkeverése adja. A zománcfestésnek két fő fajtája ismeretes, az opak és a transzparens változat. Színtelen, ritkábban halvány színű üvegre festik, a technika egyaránt alkalmas az egészen aprólékos festésre, vagy a nagyvonalú ecsetkezelésre is. A színskála meghatározott színeit különböző fémoxidokkal érik el. A festékek az égetés során nyerik el végleges színüket. Felületi festés, viszonylagos tartóssága lehetővé teszi a külső oldali festést. A festékréteg idővel lekophat, színe módosulhat. A különböző színű festékek általában más-más hőfokon ég be, ezért a beégetést csak több lépcsőben lehet elvégezni, mert egyes festékfajtáknál 10-20 C fokos hőmérséklet is színmódosulást idézhet elő a beégetés során. A magyar üvegfestészet története nem ért véget a nagy elődök munkásságával. Az ún. szocialista realista művészeti korszakban is készültek üvegfestmények. Ezek a munkák sajátosak, vagy magukon viselik a diktált stílust, vagy újat kívánnak nyújtani. Az alkotások csekély száma és az elkészítés óta eltelt viszonylag rövid idő nem indokolja ebben az előadásban történő ismertetésüket.

IRODALOM

H. Gyűrky Katalin: Üvegek a középkori Magyarországon 1991. Budapest

Lőrinczi Zsuzsa-Mester Éva: Budapest építészeti részletek 1999. Budapest

Mester Éva: Középkori üvegek 1997. Visegrád

Mester Éva: A magyarországi építészeti üvegek műemlékvédelmi restaurálási problémái, különös tekintettel a Róth Miksa műhely munkásságára 1994. Budapest (Kézirat)

Róth Miksa: Egy üvegfestőművész emlékei 1943. Bp.

Sághelyi Lajos: A magyar üvegesipar története 1938. Bp.

Sarah Brown: Stained Glass 1992. London

Teophilus Presbyter: A különféle művességekről 1986. Bp.

Z. Gács György: A festészet technológiája 1954. Bp.

Szalatnyai József 3

Kiállításának egyetlen negatívuma a művész impresszionisztikus, költői tájképeinek hiánya. Ezekből mindössze kettő fedezhető fel a portrék sorozatában.

(.) (b.e.) Szalatnyai József képei a Kultúrkapcsolatok Intézetének kiállítótermében.

Országos Világ - 1970/47 22 old.

MDK

Szalatnyay József festőművész

Szinyei Merse Pál, mint gyermeket, térdén lovagoltatta. Szinyei Merse leányától, Rózsitól örökül kapta Szinyei festőalkotmányát; ezen festette a százesztendős lilaruhás nőt.

Szántó György: A százéves asszony. Ország-Világ, Bp. 1960. jún. 8. 23. sz. (23. l.)

MDK

Szalatnyay József festőművész

1953-ban képet festett a „százéves lilaruhás hölgyről", Probstner Zsófiáról, Szinyei Merse Pál egykori feleségéről, akiről Szinyei annak idején a Lilaruhás hölgy c. képet festette. A festmény Szalatnyay gyűjteményes kiállítása alkalmából a Derkovits-teremben került kiállításra. (repr.)

Szántó György: A százéves asszony. Ország-Világ, Bp. 1960. jún. 8. 23. sz. (9. l.)

SZALATNYAY József

JÉKELY Zoltán: Szalatnyay József portréiról. =
Művészet és barátai, II.évf.2.sz.1992 3.p. és ill.

emberek mindennél fontosabbnak érezték a művé
a tudományt. Illékony illúzió! Ám ezért az illúzió
érdemes egy estét eltölteni Lázár Béla könyvének

A HETVENÉVES PETROVI

Nagy feltűnést keltett és sok szóbeszédre adott
rovics Eleket, a Belügyminisztérium osztálytanács
Múzeum élére. Csak a művészeti körök bennfent
elsősorban *Majovszky* Pálnak volt köszönhető. M
művészeti osztályát vezette, s kevesen ismerték a n
bínját annyira, mint ő. Nemcsak hivatalból foglalk
nem igazi szenvedéllyel, minthogy rajongott a szép
gyűjtő volt. Főként a modern magyar mesterek ké
zatot, jóllehet nagyszerű műveket szerzett külföld

Szalatnyay József

Tasnádi Attila: kiállítási kalauz

Kilencedik önálló kiállításával jelentkezik

SZALATNYAY JÓZSEF

a Képcsarnok *veszprémi bemutatótermében.* Az idén 60 esztendős művész a harmincas években Szőnyi és Réti növendékeként végezte tanulmányait, s azóta is hű maradt a mesterei által képviselt lírai-realista szemlélethez és humanista szellemiséghez. Mint önvallomásában írja, képalkotó törekvéseit „a látványi igazság és szépség iránt vállalt rendíthetetlen elkötelezettség, a legszigorúbb művészi erkölcs" irányítja; az a célja, hogy minden idealizálás, formai cizellálás nélkül mutasson rá a valóságban rejlő esztétikai értékekre.

Tájképein azokról a festői érzelmekről számol be, amelyeket a természeti világ formái és színei váltanak ki belőle. A tárgyi valóság festői ábrázolásában objektivitára, a tapasztaltak tége visszaadásárszik, mindamvány sosekusan.

sége számára már a külső megjelenésben is megnyilvánul. Emberlátása, hasonlóan természetlátásához, közvetlen és őszinte, de itt is, akárcsak a tájképeknél, személvéleményét is kife

Ez a személv

latkozik m

képek

képl

Alpmara, 1975. jún. 27.

103 erf. 149 sz.

6 p.

Szalatnyay József MDK

68_88. rajzok és vizfestmények

Ernst Muzeum 1946. dec. Csoportkiállitás.

M.D.K.

Szalatnyay

"...szép grafikai kulturáját.." emliti meg a lap az Ernst Muzeumban rendezett kiállitáson szereplő munkáival kapcsolatban.
A békásmegyeri müvésztelep tagjainak tárlatáról "Kiállitások" cimmel ir a lap.

Szinház, Bp. 1946. dec. 11-17. II. évf. 48. sz.

MDK

Szalatnyay József

"Ut a révhez", vizfestm.
"Domboldal", vizfestm.

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan. 4-26.-ig. 5-6.o.

MDK

Szalatnyay József

"Ut a révhez", vizfestm.
"Domboldal", vizfestm.

Magyar Művészhetek Reprezentativ Képzőm.
Kiáll.1947.Jan. v.Ernst Múzeum. Kat.5.1. 6.1.

Szalatnyay József

Bika, tus

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ápr. 15 l.

Szalatnyai József MDK

Édesanyám, pasztell

Műcsarnok 1951. II. Magy. Képzőm. Kiáll.

Szalatnyai Sándor festőművész
Édesanyám
Végvári: A II.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Szabad Nép, 1951, november 4.9 l.

ztárhoz intézett rendeletének mása.

énztárt, hogy a néhai dr. Bonts
jegyző hátralékban volt házbértar-
n felmerült eljárás költségek fe-
. 88 f.-t a m.kir. kincstári jog-
ugtatványa ellenében elszámolás kö-
és a vall. és közokt. min. tárca
l.
olat hiteléül:

zgató.

Szalatnai Sándor festö.

Szab.Nép.1951.259.sz.nov.4. 9.l.

Szalatnyai József MDK

loo éves lilaruhás nő, pasztell

Lyka Károly arcképe, pasztell

Műcsarnok 1953 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Szalatnyai József, festő

100 éves lilaruhás nő.	Pasztell.
Lyka Károly arcképe.	"

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954 jan.-febr. Kat 11.1.

MDK

Szalatnyai József 1915--

Arcképp, szén

Jutka zenét hallgat, szén

Ernst Muz. M.Kisplaszt. és Graf. kiáll. 1954. szept. 28. 1.

Szalatnyay József

MDK

Medgyessy Ferenc szobrászmüvész, pasztell

Micsarnok 1954. V. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Szalatnyai József

Burghardt Rezső arcképe pasztell 50x63

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállítás.Műcsarnok.
1955.kat. 24.1.

Szalatnyai József MDK

Városligeti táj, pasztell I-II.

Széchenyi hegyi táj, pasztell

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Szalatnyay József

Burghardt Rezső arcképe, paszt.

Miskolci O.Képzőm. kiáll. Herman Ottó Muz. 1955.

18 l.

MDK

Szalatnyay József, festö

Zsuka. Pasztell.

Mücsarnok. -Tavaszi Tárlat.1957. Kat. 12.1.

sz. ny. Expré

MDK

Szalatnyai József

Ősz, of.

Nyári est, of.

Fehérhegy, of.

7o művész kiáll. Ernst Muz. 1957. dec.

SZALATNYAI József / Budapest

1. Utca olaj 40×60
2. Nyári est olaj 50×60

Dunántuli Képzőművészek Kiállitása 1958.
Kat. bev.: Cseh Miklós
Székesfehérvár, István király Múzeum
kőlemények D sor 14./

MDK

Szalatnyai József

Derengés, of.

Dunakanyar a képzőművészetben. Szentendre-Esztergom-Tata. 1962.

Szaltnyai J^zsef

MDK

szerepelt a soproni városi tanács és a Mücsarnok közös rendezésében megnyilt /XXX/ kiállitáson.

(radó): Porté- és fejtanulmányok. Kiállitás Sopronban.
Kisalföld 1963. jun. 1.

M.D.K

Szalatnyai József
festő

Kodály portréjával és virpati tájait állította ki a pesterzsébeti művészek kiállításon.

M.O.: Pesterzsébeti művészek kiállítása. Művészet, 1963. március – 43 lap

Szalatnyai József festő M.D.K.

Medgyessy Ferenc portréja

Művei az angyalföldi kulturotthonban rendezett kiállitáson

Hajó Daru 1965. márc. 8.

Szalatnyay József, festőművész

a Hatvani Galériában rendezték meg „Arcok és sorsok" című országos pasztellfestményét. — Szalatnyay József Bereczky Albert ref. püspökről készített pasztell-portréja a hagyományos portré tiszteletre méltó, kiemelkedően nemes példája. [említve]

Marsi András: Arcok és sorsok.
Hevesi Szemle, 1984. márc. 25. old.

Szalatnyai József festő

A most megnyílt nagymarosi nyári tárlaton szerepelnek művei,

Lasonci Miklós: Kiállítások Nagymaroson és Vácott.

Pestmegyei Hírlap, 1974. júl. 20.

Szalatnyay József

Szigligeti falurészlet olaj
50x60

6. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely 1972.

Szala

M.D.4

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Szalatnyay József
1965 AUG 1-9

MAGYAR NEMZET

1021

Szalatnyay József portré-kiállítása augusztus 20-án délelőtt 11-kor nyílik meg a visegrádi múzeumban. Megnyitóbeszédet mond Jékely Zoltán.

*

...ép csarnok Vállalat
...ezett kiállítást.

—: Kiállítások

Művészet, 1968. junius – 48 lap.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR H

Szalatnyai József

1968 JUN 22

SZALATNYAI JÓZSEF festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás pénteken a Képcsarnok Vállalat pécsi helyiségében. A kiállításon tokaji, szigligeti tájképeit, valamint Lyka Károlyról készített arcképét mutatják be.

1021

MDK

Szalatnyay József

Zsófi néni szézéves, paszt.

Dr. Ujszászy Kálmánné, of.

Zsuka, paszt.

Szalatnyay J. festőm. kiáll. 1960. máj. Derkovits-terem

Szalatnyay József

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAPTÖ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 AUG 7'

NÉPÚJSÁG

Eger

Szalatnyay József festőművész kiállítása Egerben

1024

A Képcsarnok Vállalat egri bemutató termében augusztus 8. és 22. között rendezi meg Szalatnyay József festőművész kiállítását. Az 54 éves művész egri kiállításának ünnepélyes megnyitására pénteken délután öt órakor kerül sor. Megnyitó beszédet mond dr. Farkas András.

azonnali

belépéssel

alkalmaz

Egymillió forint a szépre

Szalatnyai József

A művészit, a szépet kereső és igénylő emberek egymillió forintért vásároltak az idén festményt, művészi rézkarcot, linó-, vagy fametszetet, kisplasztikát, egyedi kerámiát, különleges textíliát, a formák és színek harmóniájával tetsző kisbútorokat, ötvösmunkákat a Képcsarnok egri bemutatótermében. A múlt esztendő néhány hónapos bemutatkozása után ez volt az első teljes év az egri Széchenyi utca reprezentatív üzletének „történelmében".

A ma élő magyar képző- és iparművészek alkotásait felsorakoztató teremben sok százan fordultak meg. Különösen a képkiállítások vonzották ide az egrieket, a megye nagy részéről az érdeklődőket. Nagy sikerrel mutatkozott be képeivel Szalatnyai József budapesti, Mészáros Lajos szolnoki és Blaskó János egri festőművész. Nagy erkölcsi sikerük mellett kiállított képeikből nagyon sok vándorolt a műgyűjtők, szépet szeretők otthonaiba. Az egri származású Kátai Mihály festőművész különleges technikával készült zománcképei szerepelnek még a „vezető listán". Az iparművészek közül Perc, Tevan, Gorka, Buzás Árpád, Puskás Lajos, Nemes Mária, Mikó Sándor, Preisich Gábor, Hetzendorfer László alkotásai váltottak ki nagy érdeklődést

Mint sok helyütt, itt is a karácsonyi ajándékozók jelentettek fellendülést a forgalomban. Az utolsó negyedévben kevés híján félmillió forintot költöttek a szépre, decemberben 225 ezer forintot. A nagy igényt sajnos nem is tudták kielégíteni szállítási nehézségek miatt. A képző- és iparművészek legújabb alkotásai a Képcsarnok Dunántúlon elakadt tehergépkocsiján „pihentek". Egyébként havonta egy, de gyakrabban két alkalommal frissítik a készletet, s az elrendezést ugyancsak képzőművészek végzik el.

Az egri bemutatóte[rem] 1970-es évbe[n]

Országos Vállalat
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
NÉPÚJSÁG
Eger
1960 DEC 2 1
kiállítás megrende-
Májusban Nagy B.
Udvari Pálnak és novemberben
Kaszás Istvánnak ad lehetőséget, hogy munkásságuk legszebb darabjait a nyilvánosság elé tárják. Mindháromi
festőművész a budapesti mű-
vésztelep lakója.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 438-068, 337-748, 340-776

Szalatnyai I.

DUNAÚJVÁROSI HÍRLAP
Dunaújváros

1971 JUN 25.

1021

Szalatnyai József festőművész kiállítása

Szalatnyai József festőművész alkotásaiból ma, június 25-én este hat órakor nyílik tárlat a kiállítási teremben. A tárlat anyagát és a festőművész munkásságát *Kóréh Sándor*, a városi pártbizottság osztályvezetője méltatja.

kelt és 57,54 méteres dobásával második helyezést ért el.

Szalatnyay József festőművész

Szegeden, a Képcsarnok Bemutatótermében március 1.-én nyitják meg a művész kiállitását, -közli a kulturális eseményekkel foglalkozó rovat.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. febr. 24.
XVII. évf. 8. sz. 2. lap.

Szalatnyai József, fest.

□ SZALATNYAI JÓZSEF festőművész kiállítását ma délután 5 órakor nyitja meg Veszprémben Kiss János, a Városi Tanács elnökhelyettese.

— : □ Szalatnyai József 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jún. 5.

Szalatnyai József

A Debreceni Medgyessy-Teremben Bényi Árpád festőművész.
A Veszprémi Képcsarnokban Szalatnyai József festőművész junius 5.-én,
A balatonboglári Temetődomb kápolnájában Samu Géza szobrászművész junius 1.-én nyitja meg kiállitását, mint a Kulturális eseményeket ismertető rovat közli.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 31.
XIX. évf. 22. sz. 8. lap.

Szalatnyay József, festő

□ SZALATNYAY JÓZSEF festőművész kiállítása szeptember 8-án, csütörtökön délután fél 6-kor nyílik a Váci utcai Csók Galéria grafikai termében. Megnyitja: Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója.

□ -: Szalatnyay József. 2.

Esti Hírlap, 1977. aug. 31

Szalatnyay József

Az alant felsorolt kiállitásokról tudósit a lap kulturális eseményekkel foglalkozó rovata:
Molnár István grafikus a szegedi Ifjusági Galériában október 6.-tól,
Vati József festőművész a debreceni Medgyessy Teremben október 11.-től,
Szalatnyay József a győri Képcsarnok bemutató termében október 11.-től,
Pál Ferenc iparmüvész a szolnoki Aba-Novák Teremben október 11.-től,
Németh János iparmüvész a zalaegerszegi Kisfaludi Stróbl teremben október 11.-től szerepel alkotásaival.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. okt. 6. XXIII.évf. 40.sz. 8. lap.

M.D.K.

Szalbert

"A tengeri fürdőben" c. művének repr.-ját bemutatja a lap.

Magyar Salon, Bp. 1895. junius hó, 23. kötet 578. lap

Szalczer Ernő

l. Gereczerajztár

260-h

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

30 nap **SZEPTEMBER** 36. hét

1 Vasárnap		Egyed *Egyed*
2 Hétfő		István kir. *Rebeka*
3 Kedd		Manszvét pk *Hilda*
4 Szerda		Vit. Róza *Rozália*
5 Csütörtök		J. Lőrinc *Viktor*
6 Péntek		Ida *Zakariás*
7 Szombat		Kassai vért. *Regina*

Szalczer János

ónöntő neve előfordul a miskolci városi iratokban (XIX. n. első fele?)

Weiner Mihályné: Miskolci ónöntők és jegyeik.
/Művtört.Ért. 1969. 2.sz., p. 183-186./

p. 185.

Szalczer Olga

4 polg. isk.
női rajztanf.
Tanár Böhm János
10 hónap, jeles
Iparrajziskola 1909

melyeket a középkori kőfaragók a
vittek. Sőt a Moissac-i kapufélfa
antik emlék, melynek régebbi fara
míg eredetileg megmunkálatlan ho
változattal a római mintát követ
állítása, hogy a cahorsi emlék ot
mert ezt az érdekes épülettagozatot
munkájában ismertette és képét

A délfrancia protorenaissance
R. Hamann tárgyalta behatóan,[2]
csak kevéssel később, a reims-i
belül nagyon élénk érdeklődés ész
antik formafelfogásnak erős utóh
környezetből jött a nagy teoretik
sokat emlegetett vázlatkönyvében
római emléket éles gótikus rajzstílu
formaveretéből úgyszólván teljesen
szetre és épületplasztikára nézve
mányban domborította ki ezt a
az antik formavilág és a gótika

Tökéletesen megegyező analó
az épületplasztikára vonatkozna
tagolásában is kifejezésre jutnak,
katedrálissal kapcsolatban. A bels
dagon profilált árkádsoraival, a v
a szoros, alacsony árkád típus

Szalczer Olga

4 polg. 1 iparr.
nőt rajztanf.
10 hónap, Jelen
tanár Böhm János
Iparrajziskola 1910

9598.

i HUNGARIAE Maximaeque Partis
adjacentibus et finitimis. Hoz-
szitett keret mellett az irány-
ria Germanica communia és a
ia van adva.

a vonalkeretnek 30.9:59.3 cm.

55-913
.3-48
t.10055.

6 K.

Szalay

temesvári puska-
ninves

l.

Várjú 1929

86-l.

1905. szeptember 23.

Szeged Sz. kir. város tanácsának: a szegedi Somogyi könyvtár évi könyvtári, pénzügyi és természetrajzi segélyek felhasználási terve jóváhagyása végett. (787/1905)

SÜRGETÉS.

Felhívom a nagytiszteletű presbitériumokat, hogy a Debreceni Protestáns Lapnak a többtanerős elemi népiskolák igazgatói részére leendő megrendelése tárgyában a mult hó 1-én kebelbeli hivatalos lapunkban kiadott körlevélben foglalt rendelkezésnek folyó hó 28-ik napjáig okvetlenül eleget tenni szíveskedjenek.

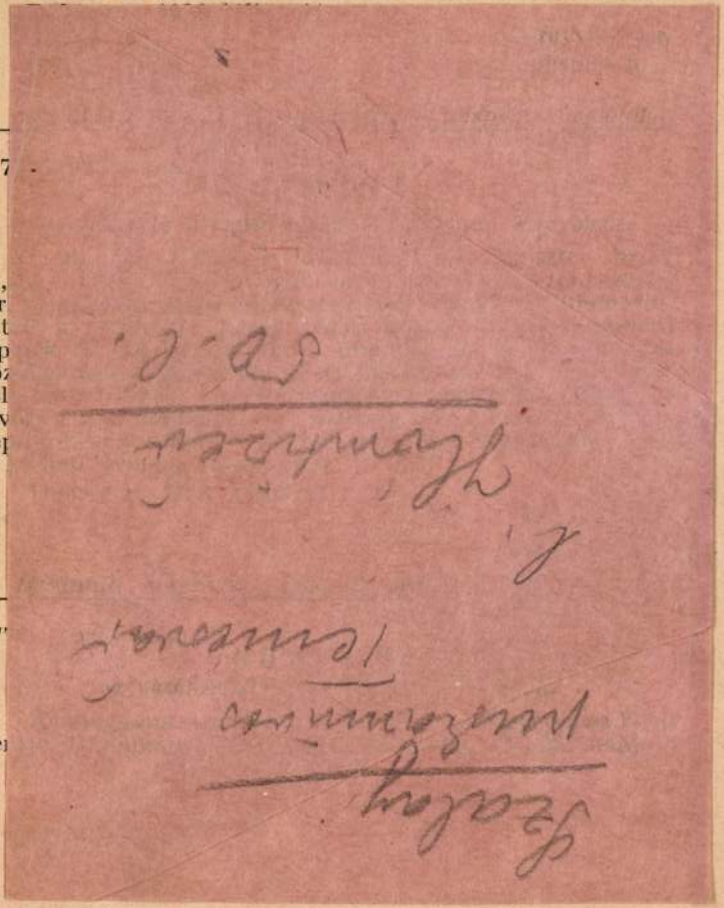

ado résztvevő ss n, ezut n kérem egyházi testületeink elöljáróit, hogy a jelzett napokra gyűlést lehet leg ne méltóztassanak kitűzni, az értekezlet tárgya az evangélizáció kérdése lesz s azon min den érdeklődőt szí esen látunk. Dr. Enyedy Andor konventi missziói előadó.

Kántori és tanítói továbbképző tanfolyam Törökszentmiklóson. A Magyar Református Énekvezérek Egyesülete folyó évi augusztus 15—27. között Törökszentmiklóson kántori és tanítói továbbképző-tanfolyamot rendez, melyen minden magyar református kántor, kántortanító és tanító részt vehet.

Ez a tanfolyam a mult évre volt tervezve, akkor azonban többféle okból elmaradt. Ebben az évben azonban semmi akadálya sincs a tanfolyam megtarthatásának s az ország minden részéből jelentkező hallgatók tekintélyes száma máris biztosítja a tanfolyam erkölcsi sikerét.

A Magyar Református Énekvezérek Egyesülete nagy áldozatkészséggel, lelkiismeretes előkészítéssel, kiváló szakelőadók beállításával lehetővé akarja tenni a magyar református kántoroknak, kántortanítóknak, tanítóknak, hogy aránylag csekély anyagi áldozattal részt vehessenek ezen a tanfolyamon. hogy zeneelméleti ismereteket gyarapíthassák, megismerkedjenek az elemi iskolai énektanítás legmodernebb módszereivel, megismerkedjenek az orgona szerkezetével, az orgonázás, regisztrálás, művészetével, az ízléses és eredményes karvezetés titkaival, technikájával, ahol megvitatás tárgyát fogják képezni a református egyházi ének, a gyülekezeti éneklés problémái, ahol a hallgatók zenetörténeti ismereteiket gyarapíthatják, s betekintést nyernek a hangképzés titkaiba.

Nemcsak kántorokat, hanem tanítókat is szívesen lát és vár a rendezőség s tekintve, hogy a legelemibb ismeretekkel kezdik az előadók előadásaikat, nemcsak képzett orgonisták, kántorok, hanem kezdők is résztvehetnek a tanfolyamon, amelyet a MRÉE vezetősége a következő években is folytatólagosan meg akar rendezni. Az a cél, hogy a hallgatók olyan útravalót kapjanak, amelyre maguktól is építhessenek magánúton való képzés által.

A tanfolyam részvételi díja 10 P, amelynek ellenében a hallgatók hallgathatják az előadásokat, ingyenes elszállásolásban részesülnek, díjmentesen megkapják a gyakorlati

Szalay

M.D.K.

És Orcsik építészek körös terve 500 K-ás harmadik díjat nyert a budai korcsolyacsarnok tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

febr. 22. sz. 14. cld.

Szalay ? festő"

M.D.K.

nevét azok között a legtehetségesebb fiatalok között említi a szerző, akiknek művein "az irodalmiság veszélyétől való oktalan félelem folytán ... az alakok tárgyilagos jellemzése helyett reménytelen, pesszimista hangulat uralkodik."

D.Fehér Zsuzsa: Mai képzőművészetünk néhány problémájáról.
Művészettörténeti Értsitő, 1962.XI.évf.1.sz. 52.old.

MDK

Szalay,

1898-ban az iskolához tartozott.

A Rollóny-iskola ideje. /1886-1901./ 77.1.

MDK

Szalay

Waking up, rajz, repr.

Exhib London 1948.

K. D. K.

SZALAY festő

1898-ban Nagybányán tartózkodott

Szalay

Nagybányai kiáll. kat. 1912

77.

Türverök, Középlori VI. 149

MDK

Szalay A.

A bűn. Márványszobor.

Árverési Csarnok aukció kat. 1931. dec. 4.sz.58.l.

MDK

Szalay Ágoston

a MOB/M/Müemlékek Országos Bizottsága/ elnöke volt.

Gerő: Épí/üe 414.o. 20.jegyzet.

SZALAY Ágost / 1811-1872

A mézeskalács faformáit egyik legjelentősebb magyarországi gyűjtője. Gyűjteménye 1872-ben a Nemzeti Múzeumba, majd még magyarországi évben az akkor még Műiparművészeti Múzeumnak nevezett Iparművészeti Múzeumba került. A kiállítás legnagyobb részét ez az anyag teszi ki.

Faragott mézeskalácsformák. Kiállítás. Veszprémi Bakonyi Muzeum

Budapest 1967.

2. old.

Szalay Ákos

építész

lásd

Ex. Gy. II. 487 l

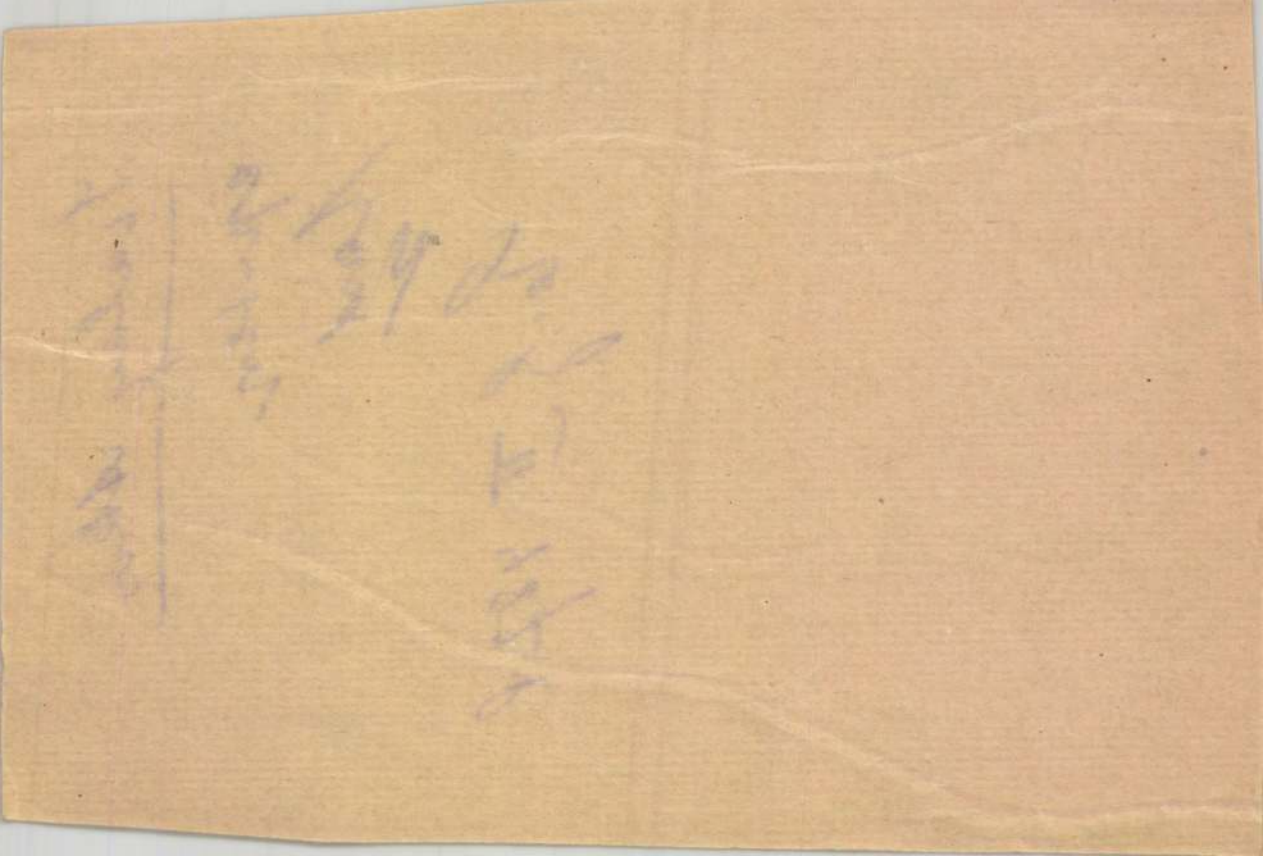

Szalay Ákos
építész.

Szül. Budapest 1894.
Oklevelet nyert 1922.

Nyújegyzmüegyetem 19. l.

Kolozsvár.

Az óvári északnyugati
mindkét partján czövekekkel,
látszanak. Felirata fölül bal

Kny., alányomással
Jakab E: Kolozsvár
Budán, 1870.

Szn. 29
647-99

Szalay András, Jestő MDH

Kiállítása nyílt meg Bérsben a Collegium Hungaricum ben

— : Kulturális Lírek 7.

NÉPSZABADSÁG 1 Bp. 1966: nov. 27.

Szabay András (?) Terenc!

Csoportkiállításon szerepel a bécsi Collegium Hungaricumban.

Népszabadság 1966. nov. 27.

1) Szalay András
festő

Kiállítása volt a Derkovits-teremben,

Bp.-en.

Vásárhelyi, – témáit is innen veszi,

melyek: évszakok, élet, halál, szerelem, a-

nyaság, szülők és gyermekeik, a munka.

Művészetéről Kovács Gyula írt / Művészet

Trencsényi László: Vásárhely a zenete

Tiszatáj, Szeged 1969. V. 477.

2) Szalay András
fest ő

1966./
Grafikákat is készít.
Művei: „Emberpár", „Cimbalmos", „Ló és kutya".

Tremszényi László: Vásárhely üzemete
Tiszatáj, Szeged 1969. V. 477.

SZALAY Ferenc

KÓSA Ferenc: Szalay Ferenc igaz képei
= Tiszatáj, 1989/9.
93–96. ill.

[A Műcsarnokban 1989. július
26-án elhangzott megnyitó
szövege]

XX. sz. 45. n / Mesterek

SZALAY FERENC

KATALÓGUSSZÁM: K-1778

SZALAY Ferenc

lírái. Műcsarnok

ism. VADAS József: Vásárhelytelenítés =
Élet és Irodalom, 1989. augusztus
4. 13.

XX. 12. 45. n/ Mentesek

Szalay Ferenc, festő

L: Kéri Ádám

Láncz S.: Képzőmův. Krónika 715-718

Jelenkor, Pécs, 1982. júl-aug. XXV/7-8

MDK

Szalatnay és Weichner könyvkötők

Gulyáskönyvkötés 454.l.

Szalatnay és Weichner

könyvkötők

K

l.

Gulyás könyvkötés.

457. C.

SAMMLU

GRAF PETER V

NEBST BEITRÄGE AUS GRÄFLICHEM U

BUDAPEST, 19
ERNST-MÚZEUM, VI., NAG

Szalatay Rezső

1896/97

Ferképzomfoiskèvk

135. l.

T. 2431. II.

ében a község terül el, a folyón
om malom látszik, az előtérben pe-
i a vidéket, kiknek egyike áll,

.

5.2 : 35.4 cm. -

08.

Szalátzy Ferenc, szabó

A miskolci Pataki-Gerga görög kereskedők közötti szerződésben szerepel 1778. márc. 1. után. Azon elveszett adósságok, melyek őket terhelik. - "Szalátzy Ferencnél dtto. 1776. 51. 31.". Rhft. kr. 296. old

Komáromy József: A Pataky-Gerga üzleti társasszerződés 1778-ból 285. old

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve, VIII. 1969. Miskolc

SZALAVÁR Mihályné szövő M.D.K.

Pécs

Szőttesek

Sárvári Mária: A népművészet mestereinek kiállítása

Magyar Nemzet 1962. augusztus 31 4.1.

Szalavári Imre, népművész

A hosszúhetényi szövő népművész bútorbevonásra kiválóan alkalmas barangoi szőtteseket állít ki.

—: Országos Népi Iparművészeti Kiállítás nyílik a Műcsarnokban 9.l.

Ny. 1961. aug. 4.

NÉPSZABADSÁG

Szalavári Imre, szövő 7 Dk

A hosszúhetényi szövő a népművészet mestere címet kapta.

–: A népművészet mestere és a kiváló népművelő kitüntetések átadása az Országházban 7.l

Bp. 1961. aug. 13.

NÉPSZABADSÁG

M-D-U.

SZALAVÁRI Ymre szövő

(Hosszúhetény)

A. Népművészet mestere

Hadtól a Népművészet mestere –
kitüntetéret . . .

Magyar Nemzet 1961-aug. 13. 4. e

mon

Szalavári Imre

szövő (Hosszúhetény)

..a népművész ennek kapta.

Népszava 89 evf 191 sz 1961 aug 13, 12.

MDK.

Szalavári Imre

Népművészi munkásságáról

Dunántuli Napló 1965 május 7.lap -

M. D. K.

SZALAVÁRI Imre

Bútorszövetek

Gaubek Júlia bútoraitva

Gábriel Frigyes nézetben

Kovács Z suzsa: Népi iparmüvészet a lakásberendezésben

Magyar Épitőmüvészet 1961. 6.sz. 47-e.

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
tisztelettel meghívja Önt és kedves családját
1985. augusztus 1-én 17 órára
a Vigadó Galériába

SZALATNYAY JÓZSEF

festőművész kiállításának megnyitására

Megnyitja:
D. FEHÉR ZSUZSA Dr.
művészettörténész

Baráti szeretettel várom az
Intézet munkatársainak látogatását

85-1071 GENERALART Dorogi Nyomda

Megtekinthető: 1985. augusztus 1 — szeptember 1.,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig

VIGADÓ GALÉRIA

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
MEGHÍVJA ÖNT

SZALATNYAY JÓZSEF

FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

VERSET MOND:
JANCSÓ ADRIENNE
ÉS
MENSÁROS LÁSZLÓ

1970. SZEPTEMBER 11-ÉN, PÉNTEKEN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRAKOR
A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK KIÁLLÍTÓTERMÉBEN
BUDAPEST V. DOROTTYA UTCA 8

6608 fnyv 1

Galaktyay József

MEGHÍVÓ

MILANO

Leonardo-emlékmű: Szalay Endre

Szalay Endre

Tábori Kornél: Magyar vonatkozású szobrművek a világ városaiban. Színi Napló, 1938 dec 25, 59 l.

Szalay András
festő

MILÁNÓBAN Leonardo da Vinci emlékművén négy kedvenc tanítványát is megörökítették s az egyik magyar: *Szalay* András. Ez is bizonyítja, hogy olasz-magyar tanulók barátsága már a XV. században megvolt, de más faragott és festett emlékek szintén dokumentálják. A dóm remek szobrai közt áll magyarországi Szent Erzsébeté.

Tábori Kornél:
Magyar vonatkozású
szobrművek a világ
városaiban.
Pesti Napló
1938. dec. 25.

TÁNYÉR,
zománcos, közepén madárral.
Átm. 26·5 cm.
Japán, XIX. század.

VEGYES T

OBELISZK,
hieroglifákkal.
Márvány, mag. 21 cm.
Egyiptomi munka?

BŐRDOBOZ,
megvasalva, vágott és préselt dísszel. Teste fa. Belsejében középkori mintás selyemszövet.
Német, XV. század.
Mag. 9·5 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prímás vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 363. l.

FÉSŰ, (219. kép)
fa, áttört, gótikus stílű.
Hossza 12·5 cm.
XV. század?

Szalatnyay József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG
1.2 60. máj 27.
1958 AUG 6.

A Lenin körúti Derkovits-teremben egy sorozat olajfestmény, pasztell és rajz

Szalatnyay József festőművész

figyelemre méltó tehetsége felé fordítja a közönség és a hivatásbeliek rokonszenvét. Portréit a festő meleg, emberszerető kedélyvilága tölti meg élettel (Medgyessy Ferenc, Lyka Károly, Zsófi néni 100 éves). A nagybányai festészet nemes hagyományainak tiszteletéről tanúskodó tájképei nemcsak finom és érzékeny koloritjukkal, hanem az évszakok hangulatainak érzékeltetésével is hatnak. Szalatnyaynak ritka készsége van arra, hogy az atmoszférának és az időjárásnak változásait festőien kifejezze. Ez ad tájképeinek finom belső életet és hangulati árnyalatosságot. (Márciusi nap, Nyári est, Tavaszi sorompó, Olvadás stb.) P. J.

TGYŰJTŐKOCSI

SZAKI ADATOK:

Szalay Anna
keramikus

— **Öngyilkos lett a Hungária-fürdőben egy keramikusnő.** Vasárnap reggel hat órakor *szép fiatal nő* bérelt kabint a Hungária-fürdőben. Tizenegy órakor *kopogtak az ajtón*, majd *erőszakkal behatoltak a kabinba*. A fiatal nő *élettelenül, előrebukott fejjel ült a kádban. Megmérgezte magát.* Megállapították, hogy *Szalay* Annának hívják, *keramikusnő*, Budafokon lakik az Auguszta-villában.

A Reggel
1937 dec. 6.

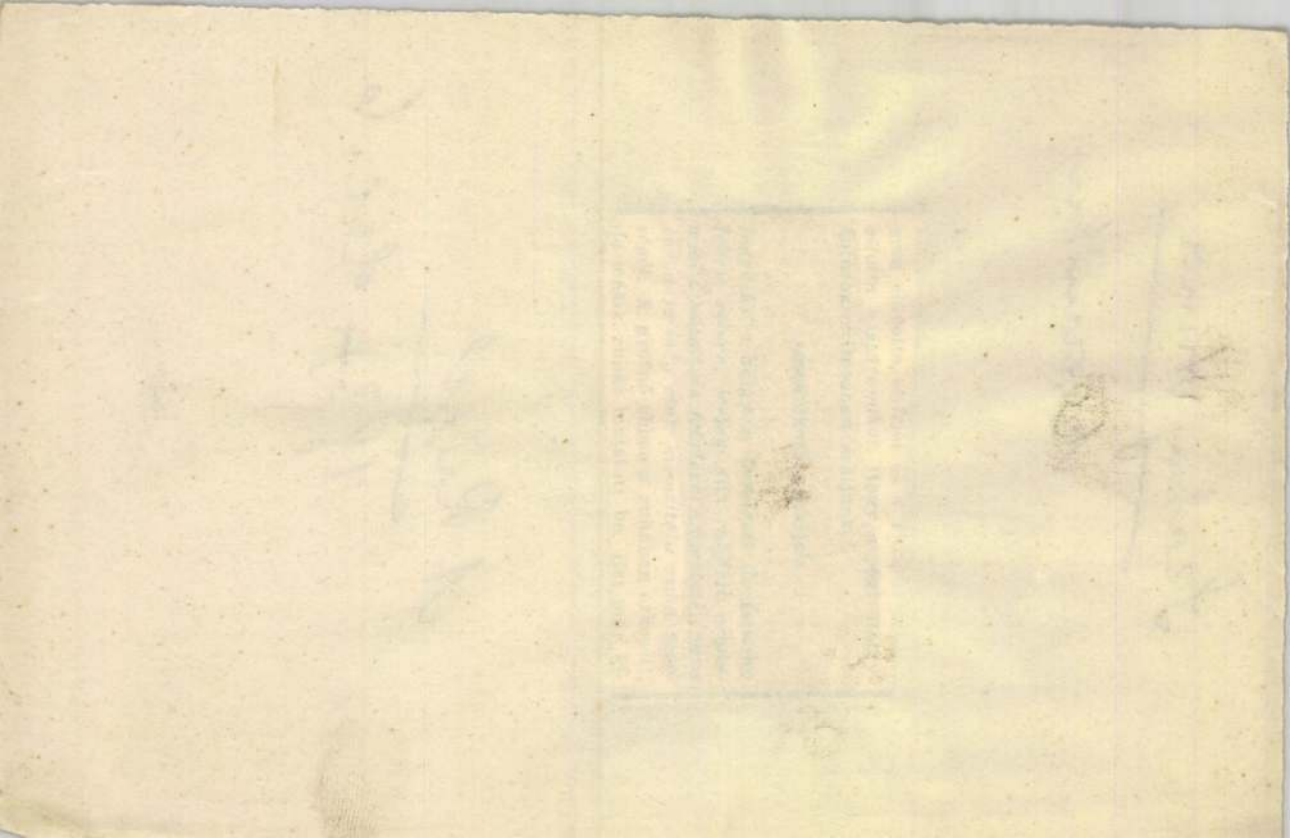

M.D.K

Szalay
festő

Méltatás.

Haldovay Szörö. Festőka Szinely földön
kiviszet, 1969 aug. 21. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Szalay Béla

III. Díjat nyert

Kiállítás Mezőtúron
Szolnok Megyei Néplap Szolnok
1970. máj. 15.

Szalai Béla

MDK

"Cséplés"
"Paprikaszedés"

B.T.: Megyei képzőművészeti kiállitás
Törökszentmiklóson

TISZAVIDÉK, 1958. ápr. 10.

MDK

Szalay Béláné, szaktanitónö

az egyházmüvészeti himzést és csipkekészitést tanitotta.
A téli hónapokban a Ranolder-intézet szerzetesnöit tanitotta a csipkeverésre.

Az Iparmüvészeti Iskola Értesitője. 1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évről. 13-16.l.

M.D.Y

Szalay Edit
graphus

„Falu"

Élet és Irodalom, 1967. aug. 26-5 lap